İŞ SAĞLIĞI ve GÜVENLİĞİ

EL KİTABI

6331 SAYILI İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KANUNU

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KAVRAMI VE UNSURLARI

- Yasal Çerçeve ile Kanunun amacı ve Kapsamı
- İşverenin Temel Yükümlülükleri
- Yükümlülüğün İlkeleri
- İş Kazası ve Meslek Hastalığı Kaydı ve Bildirimi
- Diğer Çalışanlar ve İşverenlerine Yönelik Alınması Gereken Tedbirler
- İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliğinin Koordinasyonuna Yönelik Görevleri
- Geçici İş İlişkisi Kurulması Halinde İşverenin Görevleri
- Alt İşveren (Taşeron) Sözleşmesi Kurulması Halinde İşverenin Görevleri

İŞYERİNE YÖNELİK İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ TEDBİRLERİ

- İşyeri Bina ve Eklentileri
- İş Ekipmanları
- İşaretlemeler
- Acil Durumlar
- Büyük Endüstriyel Kazalar
- Madenler
- Yapı İşleri
- Balıkçı Gemileri
- Geçici veya Belirli Süreli İşler

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HİZMETLERİ

- Hizmetlerin Yerine Getirilmesi Esasları
- İşveren Yükümlülükleri
- Hizmetlerin Desteklenmesi
- Hizmetlerin İşveren veya İşveren Vekilince Yerine Getirilmesi
- İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi
- Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimi
- İş Sağlığı ve Güvenliği Profesyonellerinin Çalışma İlkeleri
- İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi ile Ortak Sağlık ve Güvenlik Biriminin Görev Yetki ve Sorumlulukları
- Sözleşme ve Çalışma Taahhütnamesi Yapılması Bildirimler ve Diğer Hususlar
- İş Hijyeninin Ölçüm Test ve Analizi
- İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu
- Çalışan Temsilcileri
- İş Güvenliği Uzmanları
- İşyeri Hekimi ve Diğer Sağlık Personeli
- İlkyardımcı Bulundurma
- İşyerinin Girdiği Tehlike Sınıfının Belirlenmesi

- Risk Değerlendirmesi

ÇALIŞMA ORTAMINA YÖNELİK İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ TEDBİRLERİ

MARUZİYET MİKTARI İLE KORUMA

- Fiziksel Risk Etmenleri Kavramı
- Toz
- Asbest
- Gürültü
- Titreşim
- Elle Taşıma İşleri
- Ekranlı Çalışmalar
- İyonlaştırıcı Radyasyon
- Kimyasal Risk Etmenleri
- Zararlı Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması
- Etiketleme
- Tehlikeli Maddelerin Karayolu ile Taşınması
- Güvenlik Bilgi Formları
- Kimyasal Maddeler
- Patlayıcı Ortamlar
- Kanserojen veya Mutajen Maddeler
- Biyolojik Risk Etmeni Kavramı
- Biyolojik Riskler

MARUZİYET SÜRESİ İLE KORUMA

- Normal Çalışma ve Denkleştirme
- Haftalık İş Sürelerine Bölünemeyen Çalışma
- Günde ancak Yedibuçuk veya Daha Az Çalışılması Gereken İşler
- Vardiyalı Çalışma
- Fazla Çalışma
- Fazla Sürelerle Çalışma
- Telafi Çalışması
- Hazırlama Tamamlama Temizleme İşleri
- Gece Çalışmaları
- Kısmi Süreli Çalışmalar
- Radiyoloji Radiyom ve Elektrikle Tedavi İşleri
- Çalışma Süresinden Sayılan Haller
- Ara Dinlenmesi

ÖZEL RİSK GRUPLARININ KORUNMASI

- Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılması
- Gebelik ve Doğum Halinde Çalışma
- Kadınların Çalıştırılması

ÇALIŞANLARA YÖNELİK İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ TEDBİRLERİ

- Çalışanların Sağlık Gözetimleri
- Çalışanların Eğitimi
- Çalışanların Bilgilendirilmesi
- Çalışanların Görüşlerinin Alınması ve Katılımlarının Sağlanması
- Genel Olarak Çalışanların Hakları
- Özel Hallerde Uygulamayı İsteme Hakkı
- Çalışmaktan Kaçınma Hakkı
- Asıl İşini Yapmaksızın Ücrete Hak Kazanma
- İş Sözleşmesini Feshetme Hakkı
- Görev Alma Hakkı
- Başvuru Şikayet ve Dava Açma Hakkı
- Bilgi Belge Kayıt Örneği İsteme ve Görme Hakkı
- Eski İşinde veya Benzeri İşte Çalışma Hakkı
- Tazminat İsteme Hakkı
- Hakların Kısıtlanamayacağı
- Çalışanların Yükümlülükleri
- Genel Olarak Özel Risk Gruplarının Korunması
- Çocuk ve Genç İşçiler
- Kadın Çalışanlar
- Kişisel Koruyucu Donanım Verilmesi
- İş Sözleşmesinin Derhal Feshi Hakkını Veren Haller
- İş Sözleşmesinin Derhal ve Tazminatsız Feshi Hakkını Veren Haller
- Mobbing

HUKUKİ VE CEZAİ SORUMLULUK

- Hukuki Sorumluluk
- Rücu Davası ile Maddi ve Manevi Tazminat Davaları
- Desteğin Kesilmesi
- İşin Durdurulması
- İhale Yasağı
- İşsizlik Sigortası Primi İşveren Payı Teşviki ve Geri Alınması
- Cezai Sorumluluk
- İdari Para Cezaları
- Hürriyeti Bağlayıcı Cezalar

6331 SAYILI İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KANUNU

Ekleri için tıklayınız

Kısaltmalar

AB : Avrupa Birliği

AD : Acil durum

AT : Avrupa Topluluğu

BEK : Büyük endüstriyel kaza

BK : Bakanlar Kurulu

BKÖP : Büyük kaza önleme politikası

BM : Birleşmiş Milletler

CAS : CAS kayıt numarası

ÇİKİM : Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü

ÇSGB : Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

ÇSGBTGHY : Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Yasa

ÇŞB : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

EC : Enzim komisyonu numarası

GBF : Güvenlik bilgi formu

GHS : Küresel Uyumlaştırılmış Kimyasalların Sınıflandırılması ve Etiketlenmesi Sistemi

HTTİ : Hazırlama tamamlama temizleme işleri

ILO : Uluslararası Çalışma Örgütü

İSG : İş sağlığı ve güvenliği

İSGB : İşyeri sağlık ve güvenlik birimi

İSGE : İş sağlığı ve güvenliği eğitimi

İSGGM : İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü

İSGH : İş sağlığı ve güvenliği hizmetleri

İSGK : İş sağlığı ve güvenliği kurulu

İSGÜM : İş sağlığı ve Güvenliği Enstitüsü Müdürlüğü

İSGY : İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası

İSG-KATİP : İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü iş sağlığı ve güvenliği kayıt, takip ve izleme programı

İTKB : İş Teftiş Kurulu Başkanlığı

KKD : Kişisel koruyucu donanım

OSGB : Ortak sağlık ve güvenlik birimi

RG : Resmi Gazete

SAGÜK : Sağlık ve güvenlik koordinatörü

SAGÜP : Sağlık ve güvenlik planı

SGK : Sosyal Güvenlik Kurumu

TAEK : Türkiye Atom Enerjisi Kurumu

TİS : Toplu iş sözleşmesi

TMK : Tozla Mücadele Komisyonu

UÇÖ : Uluslararası Çalışma Örgütü

UDHB : Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı

ZAOD/TWA : Zaman ağırlıklı ortalama değer

Tanımlar

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası

Bakanlık: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığını,

Çalışan: Kendi özel kanunlarındaki statülerine bakılmaksızın kamu veya özel işyerlerinde istihdam edilen gerçek kişiyi,

Çalışan temsilcisi: İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili çalışmalara katılma, çalışmaları izleme, tedbir alınmasını isteme, tekliflerde bulunma ve benzeri konularda çalışanları temsil etmeye yetkili çalışanı,

Destek elemanı: Asli görevinin yanında iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili önleme, koruma, tahliye, yangınla mücadele, ilk yardım ve benzeri konularda özel olarak görevlendirilmiş uygun donanım ve yeterli eğitime sahip kişiyi,

Eğitim kurumu: İş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve diğer sağlık personelinin eğitimlerini vermek üzere Bakanlıkça yetkilendirilen kamu kurum ve kuruluşlarını, üniversiteleri ve Türk Ticaret Kanununa göre faaliyet gösteren şirketler tarafından kurulan müesseseleri,

Genç çalışan: Onbeş yaşını bitirmiş ancak onsekiz yaşını doldurmamış çalışanı,

İş Güvenliği Uzmanı: Usul ve esasları yönetmelikle belirlenen, iş sağlığı ve güvenliği alanında görev yapmak üzere Bakanlıkça yetkilendirilmiş, iş güvenliği uzmanlığı belgesine sahip, Bakanlık ve ilgili kuruluşlarında çalışma hayatını denetleyen müfettişler ile mühendislik veya mimarlık eğitimi veren fakültelerin mezunları ile teknik elemanı,

İş kazası: İşyerinde veya işin yürütümü nedeniyle meydana gelen, ölüme sebebiyet veren veya vücut bütünlüğünü ruhen ya da bedenen engelli hâle getiren olayı,

(5510 sayılı Yasanın 13'üncü madde'Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada, işveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş gelişi sırasında, emziren kadın sigortalının çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen engelli hale getiren olay')

İşveren: Çalışan istihdam eden gerçek veya tüzel kişi yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşları, (ayrıca maddenin 2. bendi uyarınca işveren adına hareket eden, işin ve işyerinin yönetiminde görev alan işveren vekilleri, bu Kanunun uygulanması bakımından işveren sayılacaktır)

İşyeri: Mal veya hizmet üretmek amacıyla maddi olan ve olmayan unsurlar ile çalışanın birlikte örgütlendiği, işverenin işyerinde ürettiği mal veya hizmet ile nitelik yönünden bağlılığı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen işyerine bağlı yerler ile dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden ve mesleki eğitim yerleri ve avlu gibi diğer eklentiler ve araçları da içeren organizasyonu,

İşyeri hekimi: İş sağlığı ve güvenliği alanında görev yapmak üzere Bakanlıkça yetkilendirilmiş, işyeri hekimliği belgesine sahip hekimi,

İşyeri hemşiresi: 25/2/1954 tarihli ve 6283 sayılı Hemşirelik Kanununa göre hemşirelik mesleğini icra etmeye yetkili, iş sağlığı ve güvenliği alanında görev yapmak üzere Bakanlıkça yetkilendirilmiş işyeri hemşireliği belgesine sahip hemşire/sağlık memurunu ifade etmektedir.

İşyeri sağlık ve güvenlik birimi: İşyerinde iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini yürütmek üzere kurulan, gerekli donanım ve personele sahip olan birimi,

Konsey: Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyini,

Kurul: İş sağlığı ve güvenliği kurulunu,

Meslek hastalığı: Mesleki risklere maruziyet sonucu ortaya çıkan hastalığı,

(5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası'nın 14'üncü maddesi 'sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir nedenle veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal engellilik halleri')

Ortak sağlık ve güvenlik birimi: Kamu kurum ve kuruluşları, organize sanayi bölgeleri ile Türk Ticaret Kanununa göre faaliyet gösteren şirketler tarafından, işyerlerine iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini sunmak üzere kurulan gerekli donanım ve personele sahip olan ve Bakanlıkça yetkilendirilen birimi,

Önleme: İşyerinde yürütülen işlerin bütün safhalarında iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili riskleri ortadan kaldırmak veya azaltmak için planlanan ve alınan tedbirlerin tümünü,

Risk: Tehlikeden kaynaklanacak kayıp, yaralanma ya da başka zararlı sonuç meydana gelme ihtimalini,

Risk değerlendirmesi: İşyerinde var olan ya da dışarıdan gelebilecek tehlikelerin belirlenmesi, bu tehlikelerin riske dönüşmesine yol açan faktörler ile tehlikelerden kaynaklanan risklerin analiz edilerek derecelendirilmesi ve kontrol tedbirlerinin kararlaştırılması amacıyla yapılması gerekli çalışmaları,

Tehlike: İşyerinde var olan ya da dışarıdan gelebilecek, çalışanı veya işyerini etkileyebilecek zarar veya hasar verme potansiyelini,

Tehlike sınıfı: İş sağlığı ve güvenliği açısından, yapılan işin özelliği, işin her safhasında kullanılan veya ortaya çıkan maddeler, iş ekipmanı, üretim yöntem ve şekilleri, çalışma ortam ve şartları ile ilgili diğer hususlar dikkate alınarak işyeri için belirlenen tehlike grubunu,

Teknik eleman: Teknik öğretmen, fizikçi, kimyager ve biyolog unvanına sahip olanlar ile üniversitelerin iş sağlığı ve güvenliği programı mezunlarını

Yönetmelikler

(Bu bölümde tanımlar Yönetmeliklere verilen ve uygulamada akılda daha rahat kalacağı düşünülen rumuzların alfabetik sıralamasıyla verilmiştir.)

A

Acil Durumlar (İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmelik

Acil durum: İşyerinin tamamında veya bir kısmında meydana gelebilecek yangın, patlama, tehlikeli kimyasal maddelerden kaynaklanan yayılım, doğal afet gibi acil müdahale, mücadele, ilkyardım veya tahliye gerektiren olayları,

Acil durum planı: İşyerlerinde meydana gelebilecek acil durumlarda yapılacak iş ve işlemler dahil bilgilerin ve uygulamaya yönelik eylemlerin yer aldığı planı,

Güvenli yer: Acil durumların olumsuz sonuçlarından çalışanların etkilenmeyeceği mesafede veya korunakta belirlenmiş yeri,

Asbest (Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik

Asbest:

1) Aktinolit Asbest, CAS No 77536-66-4,

2) Antofilit Asbest, CAS No 77536-67-5,

3) Grünerit Asbest (Amosit), CAS No 12172-73-5,

4) Krizotil, CAS No 12001-29-5, CAS No 132207-32-0,

5) Krosidolit, CAS No 12001-28-4,

6) Tremolit Asbest, CAS No 77536-68-6

lifli silikatları,

Asbest söküm çalışanı: Bakanlıkça kurulan komisyon tarafından oluşturulan eğitim programını tamamlamış ve kurs bitirme belgesi almış çalışanı,

Asbest söküm uzmanı: Yönetmelik kapsamında belirtilen işlemlerin uygulanması aşamasında işveren tarafından sorumluluk verilen, Bakanlıkça kurulan komisyon tarafından oluşturulan eğitim programını bitirip, sınavda başarılı olarak kurs bitirme belgesi alan kişiyi,

Zaman Ağırlıklı Ortalama Değer (ZAOD/TWA): Günlük 8 saatlik zaman dilimine göre ölçülen veya hesaplanan zaman ağırlıklı ortalama değeri

Askeri İşyerleri (Askeri İşyerleri ile Yurt Güvenliği İçin Gerekli Maddeler Üretilen İşyerlerinin Denetimi, Teftişi ve Bu İşyerlerinde İşin Durdurulması Hakkında Yönetmelik

Askerî işyerleri: Millî Savunma Bakanlığı, Genelkurmay Başkanlığı (Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanlığı) ve İçişleri Bakanlığı (Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı) tarafından doğrudan doğruya işletilen askerî işyerlerini,

Diğer askerî işyerleri: İkili veya çok taraflı uluslararası anlaşmalar ile Türkiye'de kurulan askerî işyerlerini,

Yurt güvenliği için gerekli maddeler üretilen işyerleri: 29/6/2004 tarihli ve 5201 sayılı Harp Araç ve Gereçleri ile Silâh, Mühimmat ve Patlayıcı Madde Üreten Sanayi Kuruluşlarının Denetimi Hakkında Kanunun 4'üncü maddesine göre tespit ve ilan edilen denetime tabi harp araç ve gereçleri ile silah, mühimmat ve bunlara ait yedek parçalar ve patlayıcı maddeler üreten işyerlerinden (a) ve (b) bendi kapsamı dışında kalan işyerlerini,

B

Balıkçı Gemileri (Balıkçı Gemilerinde Yapılan Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik

Balıkçı gemisi: Ticari amaçla denizden balık veya diğer canlıları avlamakta veya avlayıp işlemekte kullanılan, Türk Bayrağı taşıyan gemiyi,

Çalışan: Limanda görev yapan personel ve kılavuz kaptanlar hariç, yardımcı olarak çalışanlar ve stajyerler dahil gemide çalışan kişiyi,

Gemi: Yeni veya mevcut herhangi bir balıkçı gemisini,

Gemi Sahibi/Donatan: Geminin üzerine kayıtlı olduğu kişiyi veya gemi kısmen veya tamamen bir başka gerçek veya tüzel kişi tarafından, bir anlaşma çerçevesinde işletiliyorsa; işleten gerçek veya tüzel kişiyi, işvereni,

Kaptan: Gemiyi sevk ve idare eden veya gemiden sorumlu olan çalışanı,

Mevcut balıkçı gemisi: Yeni olmayan ve tam boyu on sekiz metre veya daha fazla olan balıkçı gemisini,

Yeni balıkçı gemisi: Tam boyu on beş metre veya daha fazla olan ve bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihte veya sonraki bir tarihte inşa veya büyük dönüşüm sözleşmesi yapılmış ya da yapım veya büyük dönüşüm sözleşmesi, bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce yapılmış ancak, bu tarihten üç yıl ve daha fazla süre sonunda teslim edilecek olan ya da yapım sözleşmesi olmaması durumunda omurgası kızağa konmuş, inşasına başlanmış veya en az elli tonluk kısmının ya da tahmini toplam kütlesinin, hangisi daha az ise, en az yüzde birinin montajı, bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihte veya daha sonra yapılmış olan gemiyi,

Biyolojik Riskler (Biyolojik Etkenlere Maruziyet Risklerinin Önlenmesi Hakkında Yönetmelik

Biyolojik etkenler: Herhangi bir enfeksiyona, alerjiye veya zehirlenmeye neden olabilen, genetik olarak değiştirilmiş olanlar da dâhil mikroorganizmaları, hücre kültürlerini ve insan endoparazitlerini,

Hücre kültürü: Çok hücreli organizmalardan türetilmiş hücrelerin in-vitro olarak geliştirilmesini,

Mikroorganizma: Genetik materyali replikasyon veya aktarma yeteneğinde olan hücresel veya hücresel yapıda olmayan mikrobiyolojik varlığı,

Büyük Endüstriyel Kazalar (Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi ve Etkilerinin Azaltılması Hakkında Yönetmelik

Acil servis hizmetleri: Büyük endüstriyel kazalarda, kuruluşta ve civarında zararın en aza indirilmesindeki kolluk güçleri, itfaiye, ambulans, sahil güvenlik, sivil savunma ve arama-kurtarma hizmetleri dâhil sağlık ve güvenlik hizmetlerini,

Alt seviyeli kuruluş: Ek-1'in Bölüm 1 ve Bölüm 2'sinde verilen tehlikeli madde listelerinde, Sütun 2'deki eşik değerlere eşit veya üzerinde, ancak Sütun 3'teki değerlerin altındaki miktarlarda tehlikeli madde bulunduran kuruluşu,

Büyük endüstriyel kaza: Herhangi bir kuruluşun işletilmesi esnasında, kontrolsüz gelişmelerden kaynaklanan ve kuruluş içinde veya dışında çevre ve/veya insan sağlığı için anında veya daha sonra ciddi tehlikeye yol açabilen bir veya birden fazla tehlikeli maddenin sebep olduğu büyük bir yayılım, yangın veya patlama olayını,

Depolama: Tehlikeli maddenin, güvenli bir yerde, gerekli şartlar sağlanmış olarak kontrol altında tutulması veya stokta bulundurulmasını,

Heyet: Güvenlik raporu incelemesi neticesinde yapılacak işlemlere karar veren iş sağlığı ve güvenliği yönünden teftişe yetkili en az üç iş müfettişinden oluşan heyeti,

İşletmeci: İşletme sahibi veya 20/6/2012 tarihli ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununda belirtilen işveren tanımı kapsamında, bir kuruluşun veya tesisin işletilmesinden sorumlu ve/veya buradaki teknik işletme hakkında karar verici herhangi bir gerçek veya tüzel kişiyi,

Kantitatif risk değerlendirmesi: Sayısal tabanlı bilimsel metotlarla yapılan risk değerlendirme metodolojisini,

Komisyon: Güvenlik raporlarını incelemek üzere, iş sağlığı ve güvenliği yönünden teftişe yetkili en az üç iş müfettişinden oluşan komisyonu,

Kuruluş: Karayolu, demiryolu veya kıta içi suyolu ile ayrılmış iki veya daha fazla alanın bir bütün olarak değerlendirildiği aynı yerleşkede yer alan ve aynı işletmecinin kontrolü altında bulunan ortak altyapı veya faaliyetler de dâhil olmak üzere, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununda belirtilen işyeri tanımı kapsamında, tehlikeli maddelerin bulunduğu bir veya daha fazla tesisin bulunduğu tüm alanı,

Mümkün olan en yüksek önlem seviyesi: Kantitatif risk değerlendirmesi sonucuna göre senaryo edilen büyük kaza riskinin indirilmesi gereken frekans seviyesini,

Risk: Tehlikeden kaynaklanacak kayıp, yaralanma, çevre kirliliği ya da başka zararlı sonuçların meydana gelme ihtimalini,

Tehlike: Kuruluşta var olan ya da dışarıdan gelebilecek, insanı, kuruluşu veya çevreyi etkileyebilecek zarar veya hasar verme potansiyelini,

Tehlikeli madde: Ek-1, Bölüm 1, Sütun 1'de listelenen veya Ek-1, Bölüm 2, Sütun 1'de listelenen bir kategori içerisindeki hammadde, ürün, yan ürün, artık ve/veya ara ürün olarak mevcut olan veya endüstriyel bir kimyasal prosesin kontrol kaybı esnasında oluşabilecek bir maddeyi veya müstahzarı,

Tesis: Tehlikeli maddelerin kullanıldığı, işlendiği, üretildiği veya depolandığı bir kuruluş içerisindeki teknik ünite ve bu ünitenin işleyişi için gerekli olan teçhizat, yapılar, boru tesisatı, iş ekipmanları ile birime hizmet eden demiryolu rampa hatlarını, tersaneleri ve doldurma-boşaltma rıhtımlarını, platformlarını, şamandıra sistemlerini, yüzen veya sabit dalgakıranları, ambarları veya benzer yapıları,

Üst seviyeli kuruluş: Ek-1, Bölüm 1 ve Bölüm 2'de verilen tehlikeli madde listelerinde, Sütun 3'teki eşik değerlere eşit veya üzerindeki miktarlarda tehlikeli madde bulunduran kuruluşu,

D-E

Destek (İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerinin Desteklenmesi Hakkında Yönetmelik

Genel Müdürlük: İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğünü,

Hizmet sunucusu: İş sağlığı ve güvenliği hizmeti vermek üzere Genel Müdürlükçe yetkilendirilmiş kişi, kurum veya kuruluşları,

İSG-KATİP: İş sağlığı ve güvenliği hizmetleri ile ilgili iş ve işlemlerin Genel Müdürlükçe kayıt, takip ve izlenmesi amacıyla kullanılan İş Sağlığı ve Güvenliği Kayıt, Takip ve İzleme Programını,

Kurum: Sosyal Güvenlik Kurumunu,

Eğitim (Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik

Az tehlikeli sınıfta yer alan işyeri: 26/12/2012 tarihli ve 28509 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliğinde işyeri tehlike sınıfı az tehlikeli olarak belirlenmiş işyerini,

Çok tehlikeli sınıfta yer alan işyeri: 26/12/2012 tarihli ve 28509 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliğinde işyeri tehlike sınıfı çok tehlikeli olarak belirlenmiş işyerini,

Tehlikeli sınıfta yer alan işyeri: 26/12/2012 tarihli ve 28509 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliğinde işyeri tehlike sınıfı tehlikeli olarak belirlenmiş işyerini

Eğitim/Tehlikeli İşler (Tehlikeli ve Çok Tehlikeli Sınıfta Yer Alan İşlerde Çalıştırılacakların Mesleki Eğitimlerine Dair Yönetmelik)

Mesleki eğitim: Örgün veya yaygın eğitim yoluyla bireyleri mesleğe hazırlamak, meslek sahibi olanların mesleklerindeki gelişimlerini ve yeni mesleklere uyumlarını sağlamak amacıyla gerekli bilgi, beceri, tavır ve değer duygularını geliştiren ve bireylerin fiziki, sosyal, kültürel ve ekonomik yeteneklerinin gelişim sürecinin bir plan içerisinde yürütülmesini sağlayan eğitimi,

Elle Taşıma (Elle Taşıma İşleri Yönetmeliği)

Elle taşıma işi; bir veya daha fazla çalışanın bir yükü kaldırması, indirmesi, itmesi, çekmesi, taşıması veya hareket ettirmesi gibi işler esnasında, işin niteliği veya uygun olmayan ergonomik koşullar nedeniyle özellikle bel veya sırtının incinmesiyle sonuçlanabilecek riskleri kapsayan nakletme veya destekleme işlerini

Ekranlı Araçlar (Ekranlı Araçlarla Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik)

Ekranlı araç: Uygulanan işlemin içeriğine bakılmaksızın ekranında harf, rakam, şekil, grafik ve resim gösteren her türlü aracı,

Operatör: Esas işi ekranlı araçlarla çalışmak olan ve normal çalışmasının önemli bir bölümünde ekranlı araç kullanan kişiyi,

Çalışma merkezi: Operatörün/çalışanın oturduğu sandalye, ekranlı aracın konulduğu masa ya da yüzey, operatör/çalışan-makine ara yüz yazılımı, monitör, klavye, yazıcı, telefon, faks, modem ve benzeri aksesuar ve ekranlı araçla ilgili tüm donanımların tamamının veya bir kısmının bulunduğu çalışma alanını,

G

Gebe/Emziren (Gebe ve Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik)

Gebe çalışan: Herhangi bir sağlık kuruluşundan alınan belge ile gebeliği hakkında işverenini bilgilendiren çalışanı,

Emziren çalışan: Tabi olduğu mevzuat hükümleri uyarınca süt izni kullanmakta olan ve işverenini durum hakkında bilgilendiren çalışanı,

Emzirme odaları: Çalışanların bir yaşından küçük çocuklarını emzirmeleri için ayrılan odaları,

Yeni doğum yapmış çalışan: Yeni doğum yapmış ve işverenini durumu hakkında bilgilendiren çalışanı,

Yurt/Çocuk bakım yurdu/Kreş: 0-60 aylık çocuklar ile velisinin isteği üzerine ilkokula kaydı yapılmayan 60-66 aylık çocukların bakım ve eğitimlerinin yapıldığı yerleri,

Gece Postaları/Kadın (Kadın Çalışanların Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik)

Gece postası: 4857 sayılı İş Kanununun 69'uncu maddesinde belirtilen gece çalışma sürelerini kapsayan ve yedi buçuk saati geçmeyen çalışma zamanını,

Kadın çalışan: On sekiz yaşını doldurmuş kadın çalışanı,

Geçici/Belirli Süreli İşler (Geçici ve Belirli Süreli İşlerde İş Sağlığı ve Güvenliği Hakkında Yönetmelik)

Geçici iş ilişkisi kurulan işveren: Herhangi bir işverenden geçici bir süre ile işçilerini kendi işyerinde mesleklerine uygun işlerde çalıştırmak üzere devralan işvereni,

Özel sağlık gözetimi: Çalışanın kişisel sağlık durumu dikkate alınarak işin yürütümü dolayısıyla maruz kaldığı tehlikelere yönelik yapılan sağlık gözetimini,

Gürültü (Çalışanların Gürültü ile İlgili Risklerden Korunmalarına Dair Yönetmelik)

En yüksek ses basıncı (Ptepe): C-frekans ağırlıklı anlık gürültü basıncının tepe değerini,

Günlük gürültü maruziyet düzeyi (LEX, 8saat) [dB(A) re. 20 µPa]: TS 2607 ISO 1999 standardında tanımlandığı gibi en yüksek ses basıncının ve anlık darbeli gürültünün de dahil olduğu A-ağırlıklı bütün gürültü maruziyet düzeylerinin, sekiz saatlik bir iş günü için zaman ağırlıklı ortalamasını,

Haftalık gürültü maruziyet düzeyi ($L_{EX,\ 8saat}$): TS 2607 ISO 1999 standardında tanımlandığı gibi A-ağırlıklı günlük gürültü maruziyet düzeylerinin, sekiz saatlik beş iş gününden oluşan bir hafta için zaman ağırlıklı ortalamasını,

İ

İSG (İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği)

Risk değerlendirmesi: İşyerlerinde var olan ya da dışarıdan gelebilecek tehlikelerin, işçilere, işyerine ve çevresine verebileceği zararların ve bunlara karşı alınacak önlemlerin belirlenmesi amacıyla yapılması gerekli çalışmaları,

Sağlık ve güvenlik işçi temsilcisi: İşyerinde sağlık ve güvenlik konularında işçileri temsil etmeye yetkili kişiyi,

Önleme: Mesleki riskleri önlemek veya azaltmak için işyerinde yapılan işlerin bütün aşamalarında planlanmış veya alınmış önlemlerin tümünü,

İSG Hizmetleri (İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği)

Çalışan temsilcisi: İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili çalışmalara katılma, çalışmaları izleme, tedbir alınmasını isteme, tekliflerde bulunma ve benzeri konularda çalışanları temsil etmeye yetkili çalışanı,

İşyeri sağlık ve güvenlik birimi (İSGB): İşyerinde iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini yürütmek üzere kurulan, gerekli donanım ve personele sahip olan birimi,

Onaylı defter: İşyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı tarafından yapılan tespit ve tavsiyeler ile gerekli görülen diğer hususların yazıldığı, seri numaralı ve sayfaları bir asıl iki kopyalı şekilde düzenlenmiş her işyeri için tek olan defteri,

Ortak sağlık ve güvenlik birimi (OSGB): Kamu kurum ve kuruluşları, organize sanayi bölgeleri ile 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa göre faaliyet gösteren şirketler tarafından, işyerlerine iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini sunmak üzere kurulan gerekli donanım ve personele sahip olan ve Bakanlıkça yetkilendirilen birimi,

Sorumlu müdür: İşyeri hekimliği veya iş güvenliği uzmanlığı belgesine sahip, OSGB'lerde tam süreli istihdam edilen ve bu birimlerin iş ve işlemlerinden Bakanlığa karşı sorumlu olan kişiyi,

İSG Konseyi (Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi Yönetmeliği)

Başkan: Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi Başkanını,

Konsey: Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyini,

Müsteşar: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Müsteşarını,

İş Ekipmanı (İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği)

Bakım: İş ekipmanında yapılan her türlü temizlik, ayar, kalibrasyon gibi işlemlerin tamamını,

İş ekipmanı: İşin yapılmasında kullanılan herhangi bir makine, alet, tesis ve tesisatı,

İş ekipmanının kullanımı: İş ekipmanının çalıştırılması, durdurulması, kullanılması, taşınması, tamiri, tadili, bakımı, hizmete sunulması ve temizlenmesi gibi iş ekipmanı ile ilgili her türlü faaliyeti,

Maruz kişi: Tamamen veya kısmen tehlikeli bölgede bulunan kişiyi,

Operatör: İş ekipmanını kullanma görevi verilen çalışan veya çalışanları,

Özel risk taşıyan iş ekipmanı: Tehlikelerin teknik önlemlerle tam olarak kontrol altına alınamadığı iş ekipmanını,

Periyodik kontrol: İş ekipmanlarının, bu Yönetmelikte öngörülen aralıklarda ve belirtilen yöntemlere uygun olarak, yetkili kişilerce yapılan muayene, deney ve test faaliyetlerini,

Periyodik kontrolleri yapmaya yetkili kişi: Bu Yönetmelikte belirtilen iş ekipmanlarının teknik özelliklerinin gerektirdiği ve EK-III'te yer alan istisnalar saklı kalmak kaydıyla ilgili branşlardan mühendis, tekniker ve yüksek teknikerleri,

Tehlikeli bölge: İş ekipmanının bünyesinde veya çevresinde yer alan ve kişiler için sağlık ve güvenlik yönünden risklerin bulunduğu bölgeyi,

İş Güvenliği Uzmanlığı (İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik)

Eğiticilerin eğitimi belgesi: En az kırk saatlik eğitim sonunda kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler veya 8/2/2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununa göre yetkilendirilen kurumlar tarafından tek bir program sonucunda verilen eğiticilerin eğitimi belgesini,

Eğitim kurumu: İş güvenliği uzmanlarının ve diğer sağlık personelinin eğitimlerini vermek üzere Bakanlıkça yetkilendirilen kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa göre faaliyet gösteren şirketler tarafından kurulan müesseseleri,

Eğitim programı: Uzaktan, yüz yüze ve uygulamalı eğitimlerin tarih ve saatleri, eğiticileri, katılımcıları ile eğitim verilen adres gibi unsurlardan ve bu unsurlara ilişkin her türlü bilgi ve belgeden oluşan programı,

İş güvenliği uzmanı: İş sağlığı ve güvenliği alanında görev yapmak üzere Bakanlıkça yetkilendirilmiş, iş güvenliği uzmanlığı belgesine sahip, Bakanlık ve ilgili kuruluşlarında çalışma hayatını denetleyen müfettişler ile mühendislik veya mimarlık eğitimi veren fakültelerin mezunları ile teknik elemanı,

Komisyon: İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürü veya yardımcısının başkanlığında Genel Müdürlükten üç üye ve İş Teftiş Kurulu Başkanlığından seçilecek bir üye ile gerek görüldüğünde üniversitelerin tıp, hukuk, eğitim, mühendislik ve iletişim fakültelerinden seçilecek öğretim üyelerinden oluşan Komisyonu,

İtiraz komisyonu: Bu Yönetmelik kapsamında hizmet veren kişi veya kurumların belgelerinin askıya alınma veya iptali ile ilgili itirazları değerlendirmek ve sonuçlandırmak üzere; İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğünün bağlı bulunduğu Müsteşar Yardımcısının başkanlığında, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürü ve ilgili Genel Müdür Yardımcısı, ilgili Daire Başkanları ile iş sağlığı ve güvenliği uzmanlarından üç üyeden oluşan komisyonu,

Sorumlu müdür: İşyeri hekimliği ve iş güvenliği uzmanlığı eğitici belgesine sahip olan, tam süreli istihdam edilen ve eğitim kurumlarının iş ve işlemlerinden Bakanlığa karşı sorumlu olan kişiyi,

Teknik eleman: Teknik öğretmenler, fizikçi, kimyager veya biyolog unvanına sahip olanlar ile üniversitelerin meslek yüksekokullarının iş sağlığı ve güvenliği programı mezunlarını,

İş Hijyeni (İş Hijyeni Ölçüm, Test ve Analiz Laboratuvarları Hakkında Yönetmelik)

Akreditasyon: Laboratuvarların, muayene ve belgelendirme kuruluşlarının ulusal ve uluslararası kabul görmüş teknik kriterlere göre değerlendirilmesi, yeterliliğinin onaylanması ve düzenli aralıklarla denetlenmesini,

Akreditasyon Kurumu: Türk Akreditasyon Kurumunu (TÜRKAK) veya Avrupa Akreditasyon Birliği, Uluslararası Laboratuvar Akreditasyon Birliği ve Uluslararası Akreditasyon Forumu ile karşılıklı tanınma anlaşması imzalanmış akreditasyon kurumlarından birisini,

Akreditasyon standardı: TS EN ISO/IEC 17025 "Deney ve Kalibrasyon Laboratuvarlarının Yeterliliği İçin Genel Şartlar" standardını,

Bakanlık: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığını,

Denetim: Ön yeterlik veya yeterlik belgesi verilmiş laboratuvarın, bu Yönetmeliğin hükümlerine uygun çalışıp çalışmadığının tespiti amacıyla Genel Müdürlükçe yapılan her türlü ani, programlı veya şikâyete bağlı olarak yerinde ve/veya hizmet verilen işyeri ortamında izlenmesini,

Deney personeli: İş hijyeni ölçüm, analiz, test, numune alma işlemlerini gerçekleştiren ve laboratuvar tarafından yetkilendirilmiş kişiyi,

Genel Müdürlük: İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğünü,

İSG-KATİP: İş sağlığı ve güvenliği hizmetleri ile ilgili iş ve işlemlerin Genel Müdürlükçe kayıt, takip ve izlenmesi amacıyla kullanılan iş sağlığı ve güvenliği kayıt, takip ve izleme programını,

İSGÜM: Genel Müdürlüğe bağlı İş Sağlığı ve Güvenliği Araştırma ve Geliştirme Enstitüsü Başkanlığını,

İş hijyeni ölçüm, test ve analizi: Çalışma ortamında bulunan, çalışanların sağlığını olumsuz yönde etkileyebilecek her türlü gürültü, titreşim, aydınlatma, iyonlaştırıcı olmayan radyasyon gibi fiziksel; toz, gaz, buhar gibi kimyasal ve virüs, bakteri, mantar gibi biyolojik etkenlerin nicelik ve nitelik tayininin yapılmasını,

Kalite yöneticisi: En az dört yıllık lisans eğitimi veren Mühendislik, Fen, Tıp, Veteriner, Ziraat, Eczacılık, Su Ürünleri Fakülteleri ile Fen Edebiyat Fakültelerinin Fizik, Kimya ve Biyoloji Bölümleri veya bunlara denkliği Yükseköğretim Kurulu tarafından kabul edilen yurtiçindeki veya yurtdışındaki öğretim kurumlarından mezun olmuş ve laboratuvar yönetim sistemi kurulmasından, uygulanmasından, iyileştirilmesinden, tespit edilen eksik ve/veya uygunsuzlukların yönetime bildiriminden sorumlu kişiyi,

Kapsam genişletme: Yeterlik belgesi almış laboratuvarın mevcut belgesine yeni parametre ilave edilmesini,

Karşılaştırma testi: Önceden belirlenen koşullara göre laboratuvarlar tarafından, aynı veya benzer öğeler üzerinde yapılan ölçüm ve analizlerin organize edilmesi, gerçekleştirilmesi ve değerlendirilmesini,

Laboratuvar: İş hijyeni ölçüm, test ve analizi yapmak üzere kurulmuş, özel veya kamu kurum ve kuruluş laboratuvarını,

Laboratuvar üst yönetimi: Laboratuvarın Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde yayımlanmış olan kurucusunu veya ortaklarını,

Laboratuvar yöneticisi: En az dört yıllık lisans eğitimi veren Mühendislik, Fen, Tıp, Veteriner, Ziraat, Eczacılık, Su Ürünleri Fakülteleri ile Fen Edebiyat Fakültelerinin Fizik, Kimya ve Biyoloji Bölümleri veya bunlara denkliği Yükseköğretim Kurulu tarafından kabul edilen yurtdışındaki öğretim kurumlarından mezun olmuş, iş hijyeni ölçüm, test ve analiz sonuçlarından ve laboratuvarın yönetiminden sorumlu kişiyi,

Ön yeterlik belgesi: Uygulayacağı metotlardan iş hijyeni ölçüm, test ve analizi kapsamına giren ve akreditasyonu bu Yönetmeliğe göre zorunlu olan metotlar için akreditasyon başvurusunda bulunmuş ve Yönetmeliğin öngördüğü ilgili diğer şartları yerine getiren laboratuvara Genel Müdürlük tarafından verilen belgeyi,

Parametre: İş hijyeni alanında ölçüm, test ve analizi yapılan etmenleri,

Referans maruziyet süresi: Belli bir maddenin sınır değeri için belirtilmiş süreyi,

Yerinde inceleme: Ön yeterlik veya yeterlik belgesi alacak laboratuvarın, Genel Müdürlükçe bu Yönetmelik hükümlerini yerine getirip getirmediğini belirlemek amacıyla değerlendirilmesini ve raporlanmasını,

Yeterlik belgesi: Bu Yönetmelik hükümlerini yerine getiren laboratuvara Genel Müdürlük tarafından verilen belgeyi,

Yeterlilik deneyi: Birden fazla laboratuvarın performansının değerlendirilmesi amacıyla katılımcılardan bağımsız ve tarafsız bir tüzel kişilik veya kuruluş tarafından düzenlenen karşılaştırma programını,

Uluslararası izlenebilirlik: Bir ölçüm sonucunun, her biri ölçüm belirsizliğine katkıda bulunan kalibrasyonlardan oluşan belgelendirilmiş kesintisiz bir zincir aracılığı ile belirli bir referansa ilişkilendirilebilme özelliğini,

İşaretler (Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliği)

Acil çıkış ve ilkyardım işaretleri: Acil çıkış yolları, ilkyardım veya kurtarma ile ilgili bilgi veren işaretleri,

Bilgilendirme işareti: Yasak işareti, uyarı işareti, emredici işaret, acil çıkış ve ilkyardım işaretleri dışında bilgi veren diğer işaretleri,

Ek bilgi levhası: Bir işaret levhası ile beraber kullanılan ve ek bilgi sağlayan levhayı,

El işareti: Çalışanlar için tehlike oluşturabilecek manevra yapan operatörleri yönlendirmek üzere ellerin ve/veya kolların önceden anlamları belirlenmiş hareket ve/veya pozisyonlarını,

Emredici işaret: Uyulması zorunlu bir davranışı belirleyen işareti,

Güvenlik rengi: Güvenlik açısından özel bir anlam yüklenen rengi,

Işıklı işaret: Saydam veya yarı saydam malzemeden yapılmış, içeriden veya arkadan aydınlatılarak ışıklı bir yüzey görünümü verilmiş işaret düzeneğini,

İşaret levhası: Geometrik bir şekil, renkler ve bir sembol veya piktogramın kombinasyonu ile özel bilgi ileten ve yeterli aydınlatma ile görülebilir hale getirilmiş levhayı,

İşaretçi: İşareti veren kişiyi,

Operatör: İşareti izleyerek araç ve gereci kullanan kişiyi,

Sağlık ve güvenlik işaretleri: Özel bir nesne, faaliyet veya durumu işaret eden levha, renk, sesli veya ışıklı sinyal, sözlü iletişim ya da el-kol işareti yoluyla iş sağlığı ve güvenliği hakkında bilgi ya da talimat veren veya tehlikelere karşı uyaran işaretleri,

Sembol veya piktogram: Bir durumu tanımlayan veya özel bir davranışa sevk eden ve bir işaret levhası veya ışıklandırılmış yüzey üzerinde kullanılan şekli,

Sesli sinyal: İnsan sesi ya da yapay insan sesi kullanmaksızın, özel amaçla yapılmış bir düzenekten çıkan ve yayılan kodlanmış ses sinyalini,

Sözlü iletişim: İnsan sesi veya yapay insan sesi ile iletilen, önceden anlamı belirlenmiş sözlü mesajı,

Uyarı işareti: Bir tehlike kaynağı veya tehlike hakkında uyarıda bulunan işareti,

Yasak işareti: Tehlikeye neden olabilecek veya tehlikeye maruz bırakabilecek bir davranışı yasaklayan işareti,

İşin Durdurulması (İşyerlerin İşin Durdurulmasına Dair Yönetmelik)

Büyük endüstriyel kaza olabilecek işyeri: 18/8/2010 tarihli ve 27676 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamına giren işyerlerini,

Heyet: Kurul Başkanlığı tarafından görevlendirilen teftişe yetkili üç müfettişten oluşan heyeti,

İl müdürlüğü: Çalışma ve İş Kurumu il müdürlüğünü,

Kurul: Bakanlık İş Teftiş Kurulu Başkanlığını,

Maden işleri: 19/12/2012 tarihli ve 28502 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan İşkolları Yönetmeliğine göre madencilik ve taş ocakları işkolunda olup, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun 9'uncu maddesi uyarınca çıkarılan tebliğde çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde yapılan işleri,

Metal işleri: İşkolları Yönetmeliğine göre metal işkolunda olup, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun 9'uncu maddesi uyarınca çıkarılan tebliğde çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde yapılan işleri,

Müfettiş: İşyerlerini iş sağlığı ve güvenliği yönünden teftişe yetkili iş müfettişini,

Mülki idare amiri: İllerde valiyi, büyükşehirler dahil ilçelerde kaymakamı,

Rapor: Müfettiş tarafından 7'nci veya 11'inci maddeler gereği işyerinde işin durdurulmasına sebep olan hususların tespit edilmesi halinde veya 10'uncu madde gereği yapılan inceleme sonucu düzenlenen idari tedbir raporunu,

Tehlikeli kimyasallarla çalışılan işler: İşkolları Yönetmeliğine göre petrol, kimya, lastik, plastik ve ilaç işkolunda olup, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun 9'uncu maddesi uyarınca çıkarılan tebliğde çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde yapılan işleri,

Yapı işleri: İşkolları Yönetmeliğine göre inşaat işkolunda olup, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun 9'uncu maddesi uyarınca çıkarılan tebliğde çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde yapılan işleri,

İşyeri Bina ve Eklentileri (İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik)

İşyeri bina ve eklentileri: İşyerine bağlı çalışılan alanlar, çalışanların girip çıkılabileceği bina, tesis vb. ile dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden ve mesleki eğitim yerleri ve avlu gibi diğer eklentileri,

İşyeri Hekimi (İşyeri Hekimi ve Diğer Sağlık Personelinin Görev, Yetki, sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik)

Diğer sağlık personeli: İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinde görevlendirilmek üzere Bakanlıkça belgelendirilmiş hemşire, sağlık memuru, acil tıp teknisyeni ve çevre sağlığı teknisyeni diplomasına sahip olan kişiler ile Bakanlıkça verilen işyeri hemşireliği belgesine sahip kişileri,

Eğiticilerin eğitimi belgesi: En az 40 saatlik eğitim sonunda kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler veya 8/2/2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununa göre yetkilendirilen kurumlar tarafından tek bir program sonucunda verilen eğiticilerin eğitimi belgesini,

Eğitim kurumu: İşyeri hekimliği ve diğer sağlık personeli eğitimlerini vermek üzere Bakanlıkça yetkilendirilen kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre faaliyet gösteren şirketler tarafından kurulan müesseseleri,

Eğitim programı: Uzaktan, yüz yüze ve/veya uygulamalı eğitim derslerinin tarih ve saatleri, asil ve yedek eğiticileri, katılımcıları ile eğitim mekânı gibi unsurlardan ve bu unsurlara ilişkin her türlü bilgi ve belgeden oluşan bütünlüğü,

İşyeri hekimi: İş sağlığı ve güvenliği alanında görev yapmak üzere Bakanlıkça yetkilendirilmiş işyeri hekimliği belgesine sahip hekimi,

Sorumlu müdür: İşyeri hekimliği ve iş güvenliği uzmanlığı eğitici belgesine sahip olan, tam süreli istihdam edilen ve eğitim kurumlarının iş ve işlemlerinden Bakanlığa karşı sorumlu olan kişiyi,

K-M

Kanserojen/Mutajen (Kanserojen veya Mutajen Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik)

Kanserojen madde;

1) Solunduğunda, ağız yoluyla alındığında, deriye nüfuz ettiğinde kanser oluşumuna neden olabilecek veya kanser oluşumunu hızlandırabilecek madde veya müstahzarları,

2) Ek-1'de belirtilen maddeler, işlemler ve bu işlemler sırasında ortaya çıkan madde veya müstahzarı,

Mutajen madde: Solunduğunda, ağız yoluyla alındığında, deriye nüfuz ettiğinde kalıtımsal genetik hasarlara yol açabilecek veya bu etkinin oluşumunu hızlandırabilecek madde veya müstahzarları,

Sınır değer: Aksi belirtilmedikçe kanserojen veya mutajen maddenin, çalışanın solunum bölgesinde bulunan havadaki, Ek-2'de belirlenen referans zaman aralığındaki, zaman ağırlıklı ortalama konsantrasyonunu,

Solunum bölgesi: Merkezi, kişinin kulaklarını birleştiren çizginin orta noktası olan 30 cm yarıçaplı kürenin, başın ön kısmında kalan yarısını,

Kimyasal Maddeler (Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında yönetmelik)

Alerjik madde: Solunduğunda, cilde nüfuz ettiğinde aşırı derecede hassasiyet meydana getirme özelliği olan ve daha sonra maruz kalınması durumunda karakteristik olumsuz etkilerin ortaya çıkmasına neden olan maddeleri,

Alevlenir madde: Parlama noktası 21°C - 55°C arasında olan sıvı haldeki maddeleri,

Aşındırıcı madde: Canlı doku ile temasında, dokunun tahribatına neden olabilen maddeleri,

Biyolojik sınır değeri: Kimyasal maddenin ve metabolitinin uygun biyolojik ortamdaki konsantrasyonunun ve etki göstergesinin üst sınırını,

Çevre için tehlikeli madde: Çevre ortamına girdiğinde çevrenin bir veya birkaç unsuru için hemen veya sonradan kısa veya uzun süreli tehlikeler gösteren maddeleri,

Çok kolay alevlenir madde: 0°C'den düşük parlama noktası ve 35°C'den düşük kaynama noktasına sahip sıvı haldeki maddeler ile oda sıcaklığında ve basıncı altında hava ile temasında yanabilen, gaz haldeki maddeleri,

Çok toksik madde: Çok az miktarlarda solunduğunda, ağız yoluyla alındığında, deri yoluyla emildiğinde insan sağlığı üzerinde akut veya kronik hasarlara veya ölüme neden olan maddeleri,

Kanserojen madde: Kanserojen veya Mutajen Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelikte tanımlanan kanserojen maddeyi,

Kimyasal madde: Doğal halde bulunan, üretilen, herhangi bir işlem sırasında kullanılan veya atıklar da dâhil olmak üzere ortaya çıkan, bizzat üretilmiş olup olmadığına ve piyasaya arz olunup olunmadığına bakılmaksızın her türlü element, bileşik veya karışımları,

Kimyasal maddelerin kullanıldığı işlemler: Bu maddelerin üretilmesi, işlenmesi, kullanılması, depolanması, taşınması, atık ve artıkların arıtılması veya uzaklaştırılması işlemlerini,

Kolay alevlenir madde: Enerji uygulaması olmadan, ortam sıcaklığında hava ile temasında ısınabilen ve sonuç olarak alevlenen maddeyi veya ateş kaynağı ile kısa süreli temasta kendiliğinden yanabilen ve ateş kaynağının uzaklaştırılmasından sonra da yanmaya devam eden katı haldeki maddeyi veya parlama noktası 21°C'nin altında olan sıvı haldeki maddeyi veya su veya nemli hava ile temasında, tehlikeli miktarda, çok kolay alevlenir gaz yayan maddeleri,

Mesleki maruziyet sınır değeri: Başka şekilde belirtilmedikçe, 8 saatlik sürede, çalışanların solunum bölgesindeki havada bulunan kimyasal madde konsantrasyonunun zaman ağırlıklı ortalamasının üst sınırını,

Mutajen madde: Kanserojen veya Mutajen Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelikte tanımlanan mutajen maddeyi,

Oksitleyici madde: Özellikle yanıcı maddelerle olmak üzere diğer maddeler ile de temasında önemli ölçüde ekzotermik reaksiyona neden olan maddeleri,

Patlayıcı madde: Atmosferik oksijen olmadan da ani gaz yayılımı ile ekzotermik reaksiyon verebilen ve/veya kısmen kapatıldığında ısınma ile kendiliğinden patlayan veya belirlenmiş test koşullarında patlayan, çabucak parlayan katı, sıvı, macunumsu, jelatinimsi haldeki maddeleri,

Sağlık gözetimi: Çalışanların belirli bir kimyasal maddeye maruziyetleri ile ilgili olarak sağlık durumlarının belirlenmesi amacıyla yapılan değerlendirmeleri,

Solunum bölgesi: Merkezi, kişinin kulaklarını birleştiren çizginin orta noktası olan 30 cm yarıçaplı kürenin, başın ön kısmında kalan yarısını,

Tahriş edici madde: Mukoza veya cilt ile direkt olarak ani, uzun süreli veya tekrarlanan temasında lokal eritem, eskar veya ödem oluşumuna neden olabilen, aşındırıcı olarak sınıflandırılmayan maddeleri,

Tehlikeli kimyasal madde: Patlayıcı, oksitleyici, çok kolay alevlenir, kolay alevlenir, alevlenir, toksik, çok toksik, zararlı, aşındırıcı, tahriş edici, alerjik, kanserojen, mutajen, üreme için toksik ve çevre için tehlikeli özelliklerden bir veya birkaçına sahip maddeleri ve müstahzarları veya yukarıda sözü edilen sınıflamalara girmemekle beraber kimyasal, fiziko-kimyasal veya toksikolojik özellikleri ve kullanılma veya işyerinde bulundurulma şekli nedeni ile çalışanların sağlık ve güvenliği yönünden risk oluşturabilecek maddeleri veya mesleki maruziyet sınır değeri belirlenmiş maddeleri,

Toksik madde: Az miktarlarda solunduğunda, ağız yoluyla alındığında, deri yoluyla emildiğinde insan sağlığı üzerinde akut veya kronik hasarlara veya ölüme neden olan maddeleri,

Üreme için toksik madde: Solunduğunda, ağız yoluyla alındığında, deriye nüfuz ettiğinde erkek ve dişilerin üreme fonksiyon ve kapasitelerini azaltan ve/veya doğacak çocuğu etkileyecek kalıtımsal olmayan olumsuz etkileri meydana getiren veya olumsuz etkilerin oluşumunu hızlandıran maddeleri,

Zararlı madde: Solunduğunda, ağız yoluyla alındığında, deri yoluyla emildiğinde insan sağlığı üzerinde akut veya kronik hasarlara veya ölüme neden olan maddeleri,

KKD (Kişisel Koruyucu donanım Yönetmeliği)

AT: Avrupa Topluluğunu,

AT Tip İnceleme Belgesi: Onaylanmış kuruluş tarafından düzenlenerek imalatçıya verilen KKD'nin bu Yönetmelik hükümlerine uygunluğunu gösterir belgeyi,

AT Uygunluk Beyanı: İmalatçının piyasaya arz ettiği KKD'nin bu Yönetmelik hükümlerine uygunluğunu beyan ettiği belgeyi,

Müsteşarlık: Dış Ticaret Müsteşarlığını,

Komisyon: Avrupa Birliği Komisyonunu,

Kişisel Koruyucu Donanım (KKD);

1) Bir veya birden fazla sağlık ve güvenlik tehlikesine karşı korunmak için kişilerce giyilmek veya taşınmak amacıyla tasarlanmış herhangi bir cihaz, alet veya malzemeyi,

2) Kişiyi aynı anda bir veya daha fazla muhtemel risklere karşı korumak amacıyla imalatçı tarafından bir bütün haline getirilmiş birçok cihaz, alet veya malzemeden oluşmuş bir donanımı,

3) Belirli bir faaliyetin yapılması için korunma amacı olmaksızın, taşınan veya giyilen donanımla birlikte kullanılan, ayrılabilir veya ayrılamaz nitelikteki koruyucu cihaz, alet veya malzemeyi,

KKD/İşyeri (Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerlerinde Kullanılması Hakkında Yönetmelik)

Kişisel koruyucu donanım: 29/11/2006 tarihli ve 26361 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kişisel Koruyucu Donanım Yönetmeliği esas alınmak üzere;

1) Çalışanı, yürütülen işten kaynaklanan, sağlık ve güvenliği etkileyen bir veya birden fazla riske karşı koruyan, çalışan tarafından giyilen, takılan veya tutulan, bu amaca uygun olarak tasarımı yapılmış tüm alet, araç, gereç ve cihazları,

2) Kişiyi bir veya birden fazla riske karşı korumak amacıyla üretici tarafından bir bütün haline getirilmiş cihaz, alet veya malzemeden oluşmuş donanımı,

3) Belirli bir faaliyette bulunmak için korunma amacı olmaksızın taşınan veya giyilen donanımla birlikte kullanılan, ayrılabilir veya ayrılamaz nitelikteki koruyucu cihaz, alet veya malzemeyi,

4) Kişisel koruyucu donanımın rahat ve işlevsel bir şekilde çalışması için gerekli olan ve sadece bu tür donanımlarla kullanılan değiştirilebilir parçala

Maden (Maden İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği)

Ateşleme: Kazı işlerinde deliklere doldurulmuş olan patlayıcı maddelerin patlatılmasını,

Ateşleyici: Patlayıcı madde kullanılması koşullarını yerine getirmek üzere, yeterlik belgesine sahip kişiyi,

Ayak: Maden içerisinde iki galeri arasında cephe halinde üretim yapılan yeri,

Baca: Maden içerisinden sürülen galeriyi,

Baraj: Yeraltında yangın, su, zararlı gaz ve diğer tehlikeleri önleyici engelleri,

Bür: Yerüstüyle bağlantısı olmayan kuyuyu,

Cep: Galeri, varagel ve vinç dip ve başlarıyla ara katlarında ve ızgaralarda görevli çalışanların ve ateşleme görevlilerinin korunmaları amacıyla serbestçe sığınabilecekleri biçimde yapılan yuvaları,

Çatlak: Ana kütleden ayrılmış, her an düşebilecek parçaları,

Çatlak sökümü: Bir kademenin kazı işlerinin devamı sırasında ana kitleden ayrılmış, düşebilecek durumdaki parçaların temizlenmesini,

Freno: Varagel üzerinde taşımayı sağlayan sistemi,

Grizu: Metanın havayla karışımını,

Kademe: Açık işletmelerde belirli aralık, kot ve eğimlerle meydana getirilen basamak şeklindeki çalışma yerlerini,

Lağım: Taş içerisinde sürülen galeriyi,

Nefeslik: Ocak havasının giriş ve çıkış yolunu,

Ocak: Kuyuları ve giriş çıkış yollarıyla yeraltındaki bütün kazıları, bu kazılardan çıkan pasanın çıkartıldığı yatımlı ve düz galerileri, diğer yolları ve üretim yerlerini, çıkarma, taşıma, havalandırma tesislerini, yeraltında kullanılan enerjinin sağlanmasında ve iletilmesinde kullanılan sabit tesisleri, açık işletmelerde giriş çıkış yolları ile tüm maden kazıları, bu kazılardan çıkan pasanın döküldüğü döküm sahalarını,

Röset: Kuyu ve başaşağıların dip ve başlarının katlardaki yatay yollarla olan bağlantı yerlerini,

Sıkılama: Lağım deliklerine patlayıcı madde konulduktan sonra kalan boşluğun gerektiği biçimde doldurulmasını,

Sondajla maden çıkarma işlerinin yapıldığı işyerleri: Madenlerin sondaj kuyuları açılarak çıkarılması, arama amacıyla sondaj yapılması, çıkarılan madenlerin işlenmesi hariç satışa hazırlanması işlerini,

Şev: Kademe, alın ve yüzlerindeki eğimi,

Topuk: İşletmelerde güvenlik için bırakılan maden kısımlarını,

Varagel: Dolu araba aşağıya inerken boş arabanın yukarıya çıkmasını sağlayan ve karşılıklı ağırlık esasına göre, eğimli düzey üzerinde fren ve halat kullanılarak yapılan taşıma yerini,

Yeraltı ve yerüstü maden işlerinin yapıldığı işyerleri: Madenlerin yeraltı veya yerüstünden çıkarılması, madenlerin çıkarma amacıyla araştırılması, çıkarılan madenlerin işlenmesi hariç, satışa hazırlanması işlerini,

P-R

Patlayıcı (Çalışanların Patlayıcı Ortamların Tehlikelerinden Korunması Hakkında Yönetmelik)

Patlamadan korunma dokümanı: İşyerlerinde oluşabilecek patlayıcı ortamların tehlikelerinden çalışanların sağlık ve güvenliğini korumak amacıyla hazırlanan dokümanı,

Patlayıcı ortam: Yanıcı maddelerin gaz, buhar, sis ve tozlarının atmosferik şartlar altında hava ile oluşturduğu ve herhangi bir tutuşturucu kaynakla temasında tümüyle yanabilen karışımı,

Radyasyon (Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği)

Eşdeğer doz; birimi Sievert (Sv) olup, radyasyonun türüne ve enerjisine bağlı olarak doku veya organda soğurulmuş dozun, radyasyon ağırlık faktörü ile çarpılmış halini,

Etkin doz; birimi Sievert (Sv) olup, insan vücudunda ışınlanan bütün doku ve organlar için hesaplanmış eşdeğer dozun, her doku ve organın doku ağırlık faktörleri ile çarpılması sonucunda elde edilen dozların toplamını,

Kuruluş veya Tesis; bu Yönetmelik kapsamına giren radyasyon kaynaklarıyla ilgili faaliyet gösterilen yerleri,

Kurum; Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'nu,

Lisans Sahibi; bu Yönetmelik hükümlerine göre verilen lisans belgesinde ismi belirtilen ve radyasyon güvenliği mevzuatının uygulanmasında Kuruma karşı sorumlu olan kişiyi,

Ücret; Kurum'un "Mal ve Hizmet Üretim ve Yayın Satışları Genelgesi"nde belirtilen ve her yıl Başbakan ve/veya yetkili Bakan tarafından onaylanan ücretleri,

Radyasyon; iyonlaştırıcı radyasyonu,

Radyasyon Görevlisi; radyasyon kaynağı ile yürütülen faaliyetlerden dolayı görevi gereği, bu Yönetmeliğin 10'uncu maddesinde toplum üyesi kişiler için belirtilen doz sınırlarının üzerinde radyasyona maruz kalma olasılığı olan kişiyi

Radyasyondan Korunma Danışmanı; mühendislik veya fen bilimleri alanında aldığı temel eğitim üzerine radyasyondan korunma alanında eğitim almış ve uygulamaya özgü olarak bu Yönetmeliğin 74'üncü maddesinde belirtilen faaliyetlerde en az dört yıllık deneyime sahip kişiyi,

Radyasyondan Korunma Sorumlusu; radyasyondan korunmada temel güvenlik standartlarını yapılan işin niteliklerine göre uygulayacak, bu alandaki eğitim ve deneyimi lisanslama aşamasında Kurum tarafından değerlendirilerek uygun görülen kişiyi,

Toplum etkin dozu; ışınlamaya maruz kalan çeşitli grupların ortalama etkin dozu ile bu grubu oluşturan kişi sayısının çarpımının toplamını,

Tüzük; 24/7/1985 tarihli ve 85/9727 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe konulan Radyasyon Güvenliği Tüzüğü'dür.

Yüklenmiş eşdeğer doz; birimi Sievert (Sv) olup radyoaktif maddenin vücuda alınmasını takiben, doku veya organda kaldığı sürede vermiş olduğu toplam eşdeğer dozu,

Yüklenmiş etkin doz; yüklenmiş eşdeğer dozun, her doku ve organın doku ağırlık faktörleri ile çarpılması sonucunda elde edilen toplamı,

Yönetim; Lisanslı faaliyetlerin mevzuata uygun olarak yürütülmesini ve sürekliliğini sağlamak için gerekli insan gücü ile teknik ve finansal altyapıyı temin etme yetkisi ve sorumluluğuna sahip olan lisans sahibinin kendisini veya onun bağlı olduğu Yönetim kademesini/kişiyi,

Risk Değerlendirmesi (İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği)

Kabul edilebilir risk seviyesi: Yasal yükümlülüklere ve işyerinin önleme politikasına uygun, kayıp veya yaralanma oluşturmayacak risk seviyesini,

Önleme: İşyerinde yürütülen işlerin bütün safhalarında iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili riskleri ortadan kaldırmak veya azaltmak için planlanan ve alınan tedbirlerin tümünü,

Ramak kala olay: İşyerinde meydana gelen; çalışan, işyeri ya da iş ekipmanını zarara uğratma potansiyeli olduğu halde zarara uğratmayan olayı,

Risk: Tehlikeden kaynaklanacak kayıp, yaralanma ya da başka zararlı sonuç meydana gelme ihtimalini,

Risk değerlendirmesi: İşyerinde var olan ya da dışarıdan gelebilecek tehlikelerin belirlenmesi, bu tehlikelerin riske dönüşmesine yol açan faktörler ile tehlikelerden kaynaklanan risklerin analiz edilerek derecelendirilmesi ve kontrol tedbirlerinin kararlaştırılması amacıyla yapılması gerekli çalışmaları,

Tehlike: İşyerinde var olan ya da dışarıdan gelebilecek, çalışanı veya işyerini etkileyebilecek zarar veya hasar verme potansiyelini,

T-Y

Titreşim (Çalışanların Titreşimle İlgili Risklerden Korunmalarına Dair Yönetmelik)

Bütün vücut titreşimi: Vücudun tümüne aktarıldığında, çalışanın sağlık ve güvenliği için risk oluşturan, özellikle de bel bölgesinde rahatsızlık ve omurgada travmaya yol açan mekanik titreşimi,

El-kol titreşimi: İnsanda el-kol sistemine aktarıldığında, çalışanın sağlık ve güvenliği için risk oluşturan ve özellikle de damar, kemik, eklem, sinir ve kas bozukluklarına yol açan mekanik titreşimi,

Maruziyet eylem değeri: Aşıldığı durumda, çalışanın titreşime maruziyetinden kaynaklanabilecek risklerin kontrol altına alınmasını gerektiren değeri,

Maruziyet sınır değeri: Çalışanların bu değer üzerinde bir titreşime kesinlikle maruz kalmaması gereken değeri,

Toz (Tozla Mücadele Yönetmeliği)

Asbest:

1) Aktinolit Asbest, CAS No 77536-66-4,

2) Antofilit Asbest, CAS No 77536-67-5,

3) Grünerit Asbest (Amosit) CAS No 12172-73-5,

4) Krizotil, CAS No 12001-29-5, CAS No 132207-32-0,

5) Krosidolit, CAS No 12001-28-4,

6) Tremolit Asbest, CAS No 77536-68-6,

lifli silikatlarını,

İnert toz: Solunumla akciğerlere ulaşmasına rağmen akciğerlerde yapısal ve/veya fonksiyonel bozukluk yapmayan tozları,

İSGÜM: İş Sağlığı ve Güvenliği Enstitüsü Müdürlüğünü,

Kristal yapıda SiO_2: Kuvars, tridimit ve kristobaliti,

Lifsi tozlar: Uzunluğu beş mikrondan daha büyük, eni üç mikrondan daha küçük ve boyu eninin üç katından büyük olan parçacıkları,

Okuyucu: ILO Uluslararası Pnömokonyoz Radyografileri Sınıflandırılması konusunda eğitim almış hekimi,

Pnömokonyoz (Akciğer Toz Hastalığı): Akciğerlerde tozun birikmesi sonucu ortaya çıkan doku reaksiyonu ile oluşan hastalığı,

Solunabilir toz: Aerodinamik eşdeğer çapı 0,1-5,0 mikron büyüklüğünde kristal veya amorf yapıda toz ile çapı üç mikrondan küçük, uzunluğu çapının en az üç katı olan lifsi tozları,

Standart akciğer radyografisi: En az 35x35 cm ebatında ILO Uluslararası Pnömokonyoz Radyografileri Sınıflandırılması kriterlerine göre değerlendirilebilir akciğer radyografisini veya dijital akciğer radyografisini,

Toz: Bu Yönetmeliğe göre işyeri ortam havasına yayılan veya yayılma potansiyeli olan parçacıkları,

Toz ölçümü: İşyeri ortam havasındaki toz miktarının gravimetrik esasa veya lifsi tozlarda lif sayısına göre belirlenmesini,

Tozla Mücadele Komisyonu (TMK): Bu Yönetmelik çerçevesinde çalışma hayatında tozla ilgili konularda ihtiyaç ve öncelikleri belirleyerek teknik ve tıbbi açıdan görüş ve öneri hazırlamak amacıyla Bakanlıkça oluşturulan komisyonu,

Zaman Ağırlıklı Ortalama Değer (ZAOD/TWA): Günlük 8 saatlik zaman dilimine göre ölçülen veya hesaplanan zaman ağırlıklı ortalama değeri,

Yapı İşleri (Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği)

Alt işveren: Bir işverenden, işyerinde yürütülen mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan, bu iş için görevlendirdiği işçilerini/çalışanlarını sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştıran gerçek veya tüzel kişiyi yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşları,

Kendi nam ve hesabına çalışan: Çalışan istihdam etmeksizin kendi nam ve hesabına mal ve hizmet üretimi yapan ve projenin tamamlanmasında profesyonel katkı sağlayan kişiyi,

Proje: Yapı işlerinin tasarımından tamamlanmasına kadar yürütülen bütün işleri,

Proje sorumlusu: İşveren tarafından görevlendirilen ve işveren adına projenin hazırlanmasından, uygulanmasından ve uygulamanın kontrolünden sorumlu gerçek veya tüzel kişiyi,

Sağlık ve güvenlik koordinatörü: Projenin hazırlık ve uygulama aşamalarında, işveren veya proje sorumlusu tarafından sorumluluk verilen ve bu Yönetmeliğin 10'uncu ve 11'inci maddelerinde belirtilen sağlık ve güvenlikle ilgili görevleri yapan gerçek veya tüzel kişileri,

Sağlık ve güvenlik planı: Muhtemel risklerin değerlendirilip yapı işi süreci boyunca sağlık ve güvenlik ile ilgili alınacak tedbirlerin, organizasyon yapısının, çalışma yöntemlerinin ve bunlara ilişkin işlerin ne zaman ve kim tarafından yapılması gerektiğinin belirlendiği, aynı yapı sahasında faaliyet gösterecek farklı işverenler, alt işverenler, kendi nam ve hesabına çalışan kişiler ve farklı çalışma ekipleri arasında sağlık ve güvenliğe dair hususların koordinasyonunun sağlanması amacıyla yapı alanının tamamından sorumlu işveren veya proje sorumlusu tarafından hazırlanan veya hazırlanması sağlanan planı,

Yapı alanı: Yapı işlerinin yürütüldüğü alanı,

Yapı işleri: İnşaat ve çeşitli mühendislik işlerinin yürütüldüğü, yerüstü veya yeraltında, su üstü veya su altında yapılan, Ek-1'de yer alan işler ile benzeri diğer işleri

İfade eder.

Mevzuat

Yasalar

Yasa No.	Kabul Tarihi	Yasa Adı	R.G. Tarihi	R.G. Sayısı
2709	18.10.1982	Türkiye Cumhuriyeti Anayasası	09.11.1982	17863 M.
2872	09.08.1973	Çevre Kanunu	11.08.1983	18132
151	10.09.1337	Ereğli Havzai Fahmiyesi Maden Amelesinin Hukukuna Müteallik Kanun	--	--
4857	22.05.2003	İş Kanunu 4857	10.06.2003	25134
5521	30.01.1950	İş Mahkemeleri Kanunu	04.02.1950	7424
6331	20.06.2012	İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	30.06.2012	28726
5326	30.03.2005	Kabahatler Kanunu	31.03.2005	25772 Mük.
6269	15.02.1954	Kimyagerlik ve Kimya Mühendisleri Hakkında Kanun	20.02.1954	8639
3213	04.06.1985	Maden Kanunu	15.06.1985	18785
3458	17.06.1938	Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun	28.06.1938	3945
3153	19.04.1937	Radiyoloji, Radiyom ve Elektrikle Tedavi ve Diğer Fizyoterapi Müesseseleri Hakkında Kanun	28.04.1937	3591
5510	31.05.2006	Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu	16.06.2006	26200
6098	11.01.2011	Türk Borçlar Kanunu	04.02.1011	27836
1593	24.04.1930	Umumi Hıfzıssıhha Kanunu	06.05.1930	1489
4703	29.06.2001	Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun	11.07.2001	24459

Tüzükler

Dayanak	Tüzük Adı	R.G. Tarihi	R.G. Sayısı
2690	Radyasyon Güvenliği Tüzüğü	07.09.1985	18861
506	Sosyal Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğü	22.06.1972	14223
6551	Tekel Dışı Bırakılan Patlayıcı Maddelerle Av Malzemesi veya Benzerlerinin Üretimi, İthali, Taşınması, Saklanması, Depolanması, Satışı, Kullanılması, Yok Edilmesi, Denetlenmesi, Usul ve Esaslarına İlişkin Tüzük	29.09.1987	19589

Yönetmelikler

Dayanak	Yönetmeliğin Adı	R.G. Tarihi	R.G. Sayısı
4857/91, 6331/24-3	Askerî İşyerleri ile Yurt Güvenliği İçin Gerekli Maddeler Üretilen İşyerlerinin Denetimi, Teftişi ve Bu İşyerlerinde İşin Durdurulması Hakkında Yönetmelik	16.08.2013	28737
6331/30 3146/12	Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik	25.01.2013	28539
6331, 2872, 644, 5902	Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi ve Etkilerinin Azaltılması Hakkında Yönetmelik	30.12.2013	68867 Mük.
6331/7	İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerinin Desteklenmesi Hakkında Yönetmelik	24.12.2013	28861
6331/30	Tozla Mücadele Yönetmeliği	05.11.2013	28812

4857/71	Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik	06.04.2004	25425
6331/3, 30 3146/2, 12	İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik	29.12.2012	28512
6331/30	Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği	05.10.2013	28786
6331/30	Maden İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği	19.09.2013	28770
6331/30	Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliği	11.09.2013	28762
6331/30	Geçici veya Belirli Süreli İşlerde İş Sağlığı ve Güvenliği Hakkında Yönetmelik	23.08.2013	28744
6331/30	Çalışanların Titreşimle İlgili Risklerden Korunmalarına Dair Yönetmelik	22.08.2013	28743
6331/30	Balıkçı Gemilerinde Yapılan Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik	20.08.2013	28741
6331/10, 24, 27, 30, 31	İş Hijyeni Ölçüm, Test ve Analiz Laboratuvarları Hakkında Yönetmelik	24.01.2017	29958
6331/30	Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik	16.08.2013	28737
6331/30	Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik	12.08.2013	28733
6331/30	Kanserojen veya Mutajen Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik	06.08.2013	28730
6331/30	Çalışanların Gürültü ile İlgili Risklerden Korunmalarına Dair Yönetmelik	28.07.2013	28721
6331/17, 30	Tehlikeli ve Çok Tehlikeli Sınıfta Yer Alan İşlerde Çalıştırılacakların Mesleki Eğitimlerine Dair Yönetmelik	13.07.2013 Düz.25.07.2013	28706 28718 Mük
6331/30	Elle Taşıma İşleri Yönetmeliği	24.07.2013	28717
4857/69	Kadın Çalışanların Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik	24.07.2013	28717
6331/30 3146/2, 12	İşyeri Hekimi ve Diğer Sağlık Personelinin Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik	20.07.2013	28713
6331/30	İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik	17.07.2013	28710
6331/30	Sağlık Kuralları Bakımından Günde Azami Yedi Buçuk Saat veya Daha Az Çalışılması Gereken İşler Hakkında Yönetmeli	16.07.2013	28709
1593/127	Hijyen Eğitimi Yönetmeliği	05.07.2013	28698
6331/30	Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerlerinde Kullanılması Hakkında Yönetmelik	02.07.2013	28695
6331/11, 12, 30	İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmelik	18.06.2013	28681
6331/30	Biyolojik Etkenlere Maruziyet Risklerinin Önlenmesi Hakkında Yönetmelik	15.06.2013	28678
6331/16, 17, 18, 30	Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında	15.05.2013	28648

	Yönetmelik		
6331/30	Çalışanların Patlayıcı Ortamların Tehlikelerinden Korunması Hakkında Yönetmelik	30.04.2013	28633
6331/30, 31 3146/2, 12	İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği	25.04.2013	28628
6331/30 3146/12	Ekranlı Araçlarla Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik	16.04.2013	28620
6331/25, 30	İşyerlerinde İşin Durdurulmasına Dair Yönetmelik	30.03.2013	28603
6331/21	Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi Yönetmeliği	05.02.2013	28550
4703/4	Taşınabilir Basınçlı Ekipmanlar Yönetmeliği	31.12.2012	28514 (4.Mük.)
6331/6, 8, 30 3146/2, 12	İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği	29.12.2012	28512
6331/22, 30	İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelik	18.01.2013	28532
6331/10, 30	İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği	29.12.2012	28512
5510/107	Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği	11.10.2008	27021
3194/44 13.12.1983 /180 BKK	Yapı Müteahhitlerinin Kayıtları İle Şantiye Şefleri ve Yetki Belgeli Ustalar Hakkında Yönetmelik	16.12.2010	27787
5510/107	Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği	12.05.2010	27579
4703	Makine Emniyeti Yönetmeliği	03.03.2009	27158
4857/3	Alt İşverenlik Yönetmeliği	27.09.2008	27010
2872, 639, 640, 663, 664, 1593, 4703, 5996, 87/120228 Tüz.	Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmelik	11.12.2013	28848 (Mük.)
2872, 639, 640, 644, 663, 1593, 5996, 4703	Zararlı Maddeler ve Karışımlara İlişkin Güvenlik Bilgi Formları Hakkında Yönetmelik	13.12.2014	29204
2872, 1593	Zararlı Madde ve Karışımların Kısıtlanması ve Yasaklanması Hakkında Yönetmelik	26.12.2008	27092 (Mük.)
2872, 644	Maddelerin ve Karışımların Fiziko-Kimyasal, Toksikolojik ve Ekotoksikolojik Özelliklerinin Belirlenmesinde Uygulanacak Test Yöntemleri Hakkında Yönetmelik	11.12.2013	28848 (Mük.)
2872, 4856	Kimyasalların Envanteri ve Kontrolü Hakkında Yönetmelik	26.12.2008	27092 (Mük.)
7126/Ek-9	Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik	19.12.2007	26735
7269/3	Deprem Bölgelerinde Yapılacak Binalar Hakkında Yönetmelik	06.03.2007	26454
4703	Asansör Yönetmeliği	31.01.2007	26420

4703	Basınçlı Ekipmanlar Yönetmeliği	22.01.2007	26411
4703	Muhtemel Patlayıcı Ortamlarda Kullanılan Teçhizat ve Koruyucu Sistemler İle İlgili Yönetmelik	30.12.2006	26392(4.Mük)
4703	Basit Basınçlı Kaplar Yönetmeliği	30.12.2006	26392
4703	Kişisel Koruyucu Donanım Yönetmeliği	29.11.2006	26361
1593, 2559, 3572, 4562, 5216, 5302, 5393	İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik	10.08.2005	25902
2872/8, 11, 12	Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği	18.03.2004	25406
3359/9 181/9, 43 1593/179	İlkyardım Yönetmeliği	22.05.2002	24762
3154/28	Elektrik Tesislerinde Topraklamalar Yönetmeliği	21.08.2001	24500
3154/28	Elektrik Kuvvetli Akım Tesisleri Yönetmeliği	30.11.2000	24246
3194/44	Elektrik İle İlgili Fen Adamlarının Yetki Görev ve Sorumlulukları Hakkında Yönetmelik	11.11.1989	20339
3194/44, 3542/3	Elektrik İç Tesisleri Yönetmeliği	04.11.1984	18565
6269	6269 Sayılı Kanunun 6'ncı Maddesinin Uygulanması İle İlgili Yönetmelik	19.09.1964	11811

Tebliğler

Dayanak	**Tebliğin Adı**	**R.G. Tarihi**	**R.G. Sayısı**
5510/11, 12, 80, 86, 88, 90	İşveren Uygulama Tebliği	01.09.2012	28398
6331/9	İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği	26.12.2012	28509
132, 635, 1705	TS 11939 Sıvılaştırılmış Petrol Gazları (LPG) - İkmal İstasyonu - Karayolu Taşıtları İçin - Emniyet Kuralları İle İlgili Tebliğ	26.12.2013	28863
132, 635, 1705	TS EN 1442+A1 Tüpler-Sıvılaştırılmış Petrol Gazı (LPG) ile İlgili Tebliğ	16.10.2013	28803
6331/30	İş Sağlığı ve Güvenliği ile İlgili Çalışan Temsilcisinin Nitelikleri ve Seçilme Usul ve Esaslarına İlişkin Tebliğ	29.08.2013	28750
3146/12, 34, KKD Yön.	Kişisel Koruyucu Donanımlar Teknik Komitesinin Oluşumu ve Görevlerine Dair Tebliğ	15.08.2013	28736
6331/30	Asbest Sökümü İle İlgili Eğitim Programlarına İlişkin Tebliğ	29.06.2013	28692
--	Kişisel Koruyucu Donanımların Kategorizasyon Rehberine Dair Tebliğ	11.03.2012	28230
5510/107	Kısa Vadeli Sigorta Kolları Uygulama Tebliği	28.09.2008	27011
KHK-18/2-n	Yapı İşleri İnşaat, Makine ve Elektrik Tesisatı Genel Teknik Şartnamelerine Dair Tebliğ	30.06.2007	26568 Mük.

3143, 1705, 132	Akaryakıt İstasyonları-Emniyet Gerekleri ile İlgili Tebliğ (TS 12820)	20.05.2007	26527
--	Kişisel Koruyucu Donanımlarla İlgili Uyumlaştırılmış Ulusal Standartlara Dair Tebliğ	06.04.2007	26485

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KAVRAMI VE UNSURLARI

İş sağlığı ve güvenliği kavramı, çalışanların, ailelerinin, işletmelerin ve toplumun iş kazaları ve meslek hastalıkları nedeniyle katlanmak zorunda kaldıkları maddi, manevi ve toplumsal maliyetleri azaltmak ve yok etmek amacıyla işyerinde veya yapılan işle ilgili olarak çalışılan ortam veya kullanılan iş araç gereç ile maddelerin taşıdıkları sağlık ve güvenlik risklerini tespit ve gidermeye yönelik faaliyetleri ve örgütlenmeyi içeren sistem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Endüstriyel gelişim çizgisi içinde iş sağlığı ve güvenliği kavramı her zaman için önemini korumuş olan bir kavramdır. Tekrar eden iş kazaları ve meslek hastalıkları bir yandan çalışan kişinin sağlığını olumsuz etkilemekte, engelli hale gelmesi veya ölmesi durumunda ailesi yaşadığı manevi acının yanında maddi açmazlara da düşebilmekte, iş kazaları ve meslek hastalıkları nedeniyle çalışanların istirahat raporu almaları işgünü kayıpları oluşmakta; kişi, kurum ve kişinin ailesine yapılan tazminat ödemeleri de düşünüldüğünde işyerindeki maliyetler üzerinde olumsuz baskılar yaratmakta, firmalar itibar kaybına uğramakta, nihayetinde iş kazaları ve meslek hastalıkları için yapılan giderler ülkedeki sosyal sigorta sistemi ve genel olarak ülkenin mali yapısını olumsuz etkilemektedir.

Bu açıdan bakıldığında iş sağlığı ve güvenliğinin etkin şekilde sağlanmasının kişi ve oradan hareketle toplum sağlığının sağlanması ve sürdürülebilmesi ile kişisel, ailesel, işletmesel ve bir bütün halinde toplumsal maliyetlerin azaltılması anlamlarında büyük bir öneminin olduğu görülmektedir.

Dikkat edileceği üzere iş sağlığı ve güvenliğini sağlayarak istenen bu olumlu sonuçların elde edilebilmesi açısından çıkış noktası olarak işyerinde çalışan kişinin sağlık ve güvenliğinin sağlanması gerekli ve yeterli olacaktır. O halde iş sağlığı ve güvenliği sisteminin amacını işyerinde çalışan kişinin sağlık ve güvenliğinin sağlanması teşkil etmektedir. Bu amaç beraberinde çalışan kişi ile işyeri ve sürdürülmekte olan işle de ilgili bir takım sağlık ve güvenlik tedbirlerini almayı zorunlu kılmaktadır. Fakat işyeri veya işle ilgili alınan tedbirlerin bir bütün halinde değerlendirilmesi sonucunda alınan bütün bu tedbirlerin temelde çalışan kişinin sağlık ve güvenliğinin sağlama bakımından işlev görebileceği çok açıktır.

İşyerinde çalışan kişinin sağlık ve güvenliğinin sağlanması amacıyla kurulan ve işletilen iş sağlığı ve güvenliği sistemi bu amaçla kurulan örgüt aracılığıyla çalışan kişiyi, işyerini ve sürdürülmekte olan işi konu olarak benimsemektedir. Böylelikle işyeri ve iş şartları çalışanın sağlık ve güvenliği tehdit edemez hale gelmekte yahut bir tehdit varlığını sürdürse bile çalışan kişi ile ilgili alınan önlemler kaza veya hastalık riskini azaltmaktadır.

Aktarılan önemi haiz olan iş sağlığı ve güvenliği sistemi benimsemiş olduğu amacı gerçekleştirme doğrultusunda bir takım araçları kullanmaktadır. Bu araçları ki, buna iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerinin boyutları da denilebilir, iki türlüdür.

Bir yanda çalışanların işe girişte sağlıklarının yapılacak işle uygun olup olmadığını, devamında bu uygunluğun sürüp sürmediğini araştıran, çalışma esnasında hastalanan çalışanın tedavisi yanında hastalığın işle ilgili olup olmadığını soruşturan ve varsa gerekli önlemleri alan faaliyetler grubu vardır. Bu faaliyetler iş sağlığı ve güvenliği sisteminin tıbbi aracı veya boyutu olarak adlandırılabilir ve sağlıkla ilgili kişiler (tıp doktoru, hemşire, sağlık memuru vb.) tarafından yürütülmesi esastır. Bu faaliyetlerle genel olarak çalışanların sağlığını koruma yanında esas itibariyle meslek hastalıklarının önlenebilmesi gayreti temel noktadır.

Diğer tarafta ise çalışılan işyeri, işyeri ortamı, sürdürülmekte olan iş ve işin sürdürülüş biçimi, kullanılan iş araç ve gereçlerinin, maddelerin çalışanların sağlık ve güvenliklerinin tehdit edip etmediğini araştıran, varsa önlemler alan, mevcut riskleri azaltmak için çalışmalar yapan faaliyetler grubu yer almaktadır. Bu faaliyetler iş sağlığı ve güvenliği sisteminin teknik aracı veya boyutu olarak da kabul edilebilir ve güvenlikle ilgili uzmanlarca yürütülmesi gerekmektedir. Bu faaliyetlerin özellikle iş kazalarını önleme anlamında işlev görmesi beklenmektedir.

Burada sözü edilen tıbbi ve teknik araç veya boyutlar birbirlerini tamamlayıcı özellik içermektedirler ve bir bütün olarak iş sağlığı ve güvenliği sistemini teşkil etmektedirler. Ancak bir arada uyum içinde çalışmaları umulan sonucu yaratabilecektir.

Yine iş sağlığı ve güvenliğini sağlama sistemsel hareket etmeyi zorunlu kılan bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir defa sağlanması yeterli olmayıp sürekli iyileştirme ile etkinliği arttırılmalıdır. Bir süreç olarak ortaya çıkması sistemi kurup işletme faaliyetinin yarattığı pratik sonuçtur. Bu bağlamda iş sağlığı ve güvenliği sistemini kurma ve çalıştırma uygulamada planlama, işyerinde yürütülen çalışmaların sınıflandırılması, bilgi ve veri toplama, tehlikelerin tanımlanması, risk analizi, risk değerlendirmesi, önlemlerin belirlenmesi, risk değerlendirme raporunun hazırlanması ve denetim, izleme, gözden geçirme aşamalarından geçmeyi zorunlu kılmaktadır.

İSG sisteminin bir süreç olarak ortaya çıkması onu bir bilim dalı haline getirmekten başka esasen bir politika olarak ileri sürülmesi ve uygulanmasını da gerekli kılmaktadır. Bir diğer deyişle İSG tedbirleri günübirlik bir tarzda veya bir defaya mahsus olarak ele alınmamalı; bir politika olarak benimsenerek bilimsel ilkelere göre yönetilmelidir. İSG'nin bir politika olarak benimsenerek bilimsel bir tarzda ele alınmasının doğal bir yansıması İSG'nin işveren ve çalışan açısından bir kültür haline gelmesidir. Güvenli sayılan bir çalışma alanı veya işyeri içerisinde risklerin kabul edilebilir seviyede olmasını ifade eden İSG'nin kültür haline gelmesi, işveren ve işçilerin risk ve güvenlik kavramlarına davranış geliştirmesiyle gerçekleşmektedir.

Görüldüğü üzere iş sağlığı ve güvenliği sistemi öngörülen amaç doğrultusunda esasen iş ile sağlık ve güvenlik ilişkisini kurmayı kendine iş edinen bir sistemdir. Bu ilişkinin genellikle iki boyutu bulunmaktadır. Bunlardan birincisi kişisel anlamda iş ile sağlık ve güvenlik ilişkisidir. Bu ilişki kişisel manada önemi haiz yaş, cinsiyet, malullük, fiziki ve mesleki yeterlilik, genetik özellikler, beslenme, sigara, alkol, uyuşturucu madde alışkanlıkları vb. hususları içermektedir.

Diğer boyut ise çevresel etmenlerden ibarettir ve oldukça geniş bir çerçeveyi barındırmaktadır. Çevresel etmenler kişiye işyeri veya sürdürülen işle ilgili olarak çevreden ulaşan ve kişinin sağlık veya güvenliğini tehdit edebilen içeriğe sahip, genellikle fiziksel, kimyasal, biyolojik ve psikolojik etkilerdir. Fiziksel etmenlerin işyerindeki toz, gürültü, titreşim, aydınlatma, iklim şartları, havalandırma, radyasyon ve basınçla ilgisi kurulabilmektedir. Kimyasal etmenler ise iş için kullanılan katı, sıvı ve gaz halindeki maddeler, patlayıcılar, kanserojen veya mutajen maddelerden ibarettir. Biyolojik etmenler yapılan işin bir sonucu olarak ortama yayılacak ve insana bulaşabilecek zararlı etkileri olan mikroorganizma, virüs, parazit, mantar ve bakterileri konu edinmiştir. Psikolojik etmenler ise çalışanı stres altına alabilecek türden işyeri içindeki çatışmalar ve tartışmalar, ücret düşüklüğü, iş ve ya işyerinin değiştirilmesi, iş sözleşmesinin sona erdirilmesi endişesi, mobbing uygulamaları, uzun çalışma süreleri, izin alamama vb. ile ilgilidir.

Bu açıklamalardan hareketle, İSG'nin çalışma ortamı (çalışma sahası, işyeri vb.) ve çalışan ile sağlık ve güvenlik tedbirleri arasında bağ kurduğu görülmektedir. Bu bağın birinci yansıması çalışma ortamının güvensiz olmasıdır. Çalışma ortamının güvensiz olması aynı zamanda tehlikeli durum olarak da kabul edilebilir. Güvensiz çalışma ortamı veya tehlikeli durum çalışma ortamının ve işin yapıldığı yer şartlarının, kısacası çalışma şartlarının her an iş kazası oluşturabilecek veya meslek hastalığına yol açabilecek riskler taşımasıdır. Bağın diğer bir boyutu da çalışanla ilgilidir. Çalışan ile İSG arasındaki bağ irdelendiğinde öncelikle işe uygun olmayan çalışan açısından iş kazası ve meslek hastalığı riskinin yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre mesleki eğitim veya sağlık açısından yapılan işe uygun olmayan çalışan iş kazası ve meslek hastalıklarına daha açık bir konumdadır. Öte taraftan çalışan gerekli eğitimi alsa da almasa da yahut sağlık şartları açısından işe uygun olsa da olmasa da davranışlarıyla süreci etkilemektedir. Bu durum tehlikeli davranış olarak kabul edilmektedir. Bu durumda çalışan davranışlarıyla, çalışma ortamı uygun dahi olsa iş kazasına uğramakta veya meslek hastalığına yakalanmaktadır

Yasal Çerçeve ile Kanunun amacı ve Kapsamı

Ülkemizde uzun süre bireysel iş hukukunun bir parçası olarak düşünülmüş ve bu bağlamda çeşitli iş yasalarında ayrı bir bölüm olarak hakkındaki hükümlere değinilmiş olan iş sağlığı ve güvenliği kavramı 6331 sayılı Yasa ile müstakil bir hale getirilmiştir.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası Ülkemizde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili temel yasa mahiyetindedir. Bu Yasada iş sağlığı ve güvenliği sisteminin kurulması ve işletilmesi hususunun bir süreç olarak ele alındığı, iş sağlığı ve güvenliği örgütünün kurulmasından sonra işyeri, iş ve çalışanla ilgili sağlık ve güvenlik tedbirlerinin alınması ve bu tedbirlerin ne olduğu yahut ne olması gerektiğinin hükme bağlandığı, temel hükümler yanında pek çok yönetmeliğe yer verilerek genel ve özel durumların öngörülmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır.

6331 sayılı Yasanın uygulaması ile ilgili olarak pek çok yönetmelik çıkarılmıştır. Bu husus iş sağlığı ve güvenliğinin işyeri, yapılan iş ve çalışan ile ilgili sayılamayacak kadar çok seçeneği barındırmasından kaynaklanmaktadır. Örneğin Yasanın 30'uncu maddesinin düzenleniş özelliği gereği ihtiyaç duyulabilecek hemen her konu hakkında yönetmelik çıkarmak olasıdır. Yine iş sağlığı ve güvenliğinin teknoloji ile olan yakın ilişkisi nedeniyle değişen çalışma şartlarına uygunluğun sağlanması yahut yeni gelişmelere uyumluluk bu yolla daha kolay sağlanabilecektir.

Yasada yer alan yönetmeliklerin üç boyutta ele alınması uygundur. Birinci boyutta iş sağlığı ve güvenliği sisteminin gerektirdiği örgütsel faaliyet ve doküman ile ilgili düzenlemelerdir ki bu düzenlemelerin ilgili maddelerde birer yönetmelik aracılığıyla kotarılması istenmiştir. İkinci boyut değinilen 30'uncu madde sayesinde kazanılmıştır. Bu madde ile değişik işyerleri, sürdürülen işler ve çalışanlar hakkında yeni yönetmelikler çıkarılması ve böylelikle değişik özel durumların ele alınabilmesi, değişikliklere yahut yeniliklere derhal uyumluluk gösterilebilmesi mümkün hale gelebilmektedir. Son boyut ise çeşitli yönetmeliklerin Avrupa Birliğinin değişik konsey direktiflerine uygun olarak hazırlanmasıdır. Bu uygunluk yönetmeliklerin dayanak maddelerinde özellikle vurgulanmıştır. Bu durum, yasal düzenlemelerin AB düzenlemelerine yön veren direktiflerle uyumlu olduğu manasına gelmektedir.

Bu genel açıklamalardan sonra Yasanın amacı ve kapsamına değinmek gerekmektedir.

Yasanın 1'inci maddesine göre 6331 sayılı Yasa; işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması ve mevcut sağlık ve güvenlik şartlarının iyileştirilmesi için işveren ve çalışanların görev, yetki, sorumluluk, hak ve yükümlülüklerini düzenlemek amacıyla çıkarılmıştır.

Kapsam ve istisnalar hususuna ise 2'nci maddede değinilmiştir. Buna göre Yasa hükümlerinin; kamu ve özel sektöre ait bütün işlere ve işyerlerine, bu işyerlerinin işverenleri ile işveren vekillerine, çırak ve stajyerler de dâhil olmak üzere tüm çalışanlarına faaliyet konularına bakılmaksızın uygulanması gerekmektedir. Bu kapsam oldukça geniş bir alanı ve kişi grubunu barındırmaktadır. Ancak maddenin devamında bu geniş alan ve kişi grubu bir takım istisnalar getirilerek daraltılmıştır. Buna göre

- Fabrika, bakım merkezi, dikimevi ve benzeri işyerlerindekiler hariç Türk Silahlı Kuvvetleri, genel kolluk kuvvetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığının faaliyetleri,
- Afet ve acil durum birimlerinin müdahale faaliyetleri,
- Ev hizmetleri,
- Çalışan istihdam etmeksizin kendi nam ve hesabına mal ve hizmet üretimi yapanlar ve
- Hükümlü ve tutuklulara yönelik infaz hizmetleri sırasında, iyileştirme kapsamında yapılan işyurdu, eğitim, güvenlik ve meslek edindirme faaliyetleri Yasa kapsamı dışındadır.

İşverenin Temel Yükümlülükleri

Yukarıda da belli belirsiz değinildiği üzere 6331 sayılı Yasa genelden özele giden ve iş sağlığı ve güvenliği sistemini bir süreç olarak ele alan bir yasadır. Bu özellikleri itibariyle tümden gelen bir izlenime sahiptir. Bu itibarla öncelikle işverenlerin temel yükümlüklerinin altı çizilerek, buradan iş sağlığı ve güvenliği örgütüne, oradan da işyeri, yapılan iş ve çalışana uzanan bir akışa sahiptir. Bu akışa sadık kalındığında işverenin işyeri, iş ve çalışanlarla ilgili yükümlülüklerine değinilmeden önce işverenin temel yükümlülüklerinin belirlenmesinde fayda bulunmaktadır. Bu husus aynı zamanda bir yandan konunun daha da iyi anlaşılabilmesini sağlayacak diğer yandan ise yükümlülüklerin tam olarak sınırlarının çizilmediği durumlarda kılavuz görevi görecektir.

İşverenin temel yükümlükleri Yasanın 4'üncü maddesinde ve İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 5 ve 6'ncı maddelerinde belirlenmiştir. Yasanın 4'üncü maddesinin birinci fıkrası hükmü uyarınca en genel manada işveren, çalışanların işle ilgili sağlık ve güvenliğini sağlamakla

yükümlüdür ve bu çerçevede bazı faaliyetleri yapmak yahut yaptırmakla ödevli kılınmıştır. Bu ödevler;

- Mesleki risklerin önlenmesi, eğitim ve bilgi verilmesi dâhil her türlü tedbirin alınması, organizasyonun yapılması, gerekli araç ve gereçlerin sağlanması, sağlık ve güvenlik tedbirlerinin değişen şartlara uygun hale getirilmesi ve mevcut durumun iyileştirilmesi için çalışmalar yapmak,
- İşyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyulup uyulmadığını izlemek, denetlemek ve uygunsuzlukların giderilmesini sağlamak,
- Risk değerlendirmesi yapmak veya yaptırmak,
- Çalışana görev verirken, çalışanın sağlık ve güvenlik yönünden işe uygunluğunu göz önüne almak,
- Yeterli bilgi ve talimat verilenler dışındaki çalışanların hayati ve özel tehlike bulunan yerlere girmemesi için gerekli tedbirleri almak şeklinde sıralanmıştır.

Ayrıca maddenin devamında işverenin bu temel yükümlülüğünü yerine getirirken işyeri dışındaki uzman kişi ve kuruluşlardan hizmet alınması halinde bu durumun, işverenin sorumluluklarını ortadan kaldırmayacağı; çalışanların iş sağlığı ve güvenliği alanındaki yükümlülüklerinin, işverenin sorumluluklarını etkilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Bu bağlamda bazı durumlarda örneğin Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinde olduğu gibi sağlık ve güvenlik koordinatörlerinin veya Balıkçı Gemilerinde Yapılan Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelikte öngörüldüğü üzere kaptanların iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanmasına yönelik bir takım sorumlulukları olsa da bu hususlar işverenin temel yükümlülüğünü ortadan kaldırmamaktadır. Aynı kapsamda yapı işlerinde kendi nam ve hesabına çalışanların yerine getirmekle yükümlü oldukları sağlık ve güvenlik tedbirlerini alıp almamaları işverenin temel sorumluluğunu etkilememektedir. Bunun dışında örneğin maden işlerinde olduğu üzere, aynı çalışma alanını kullanan işverenlerin varlığı, sahanın veya çalışma ortamının tamamından sorumlu olan işverenin iş sağlığı ve güvenliği alanındaki sorumluluklarını, özel düzenlemelerle bu işverenlere ayrı ayrı yüklenen sorumlulukların olmasından hareketle, gidermeyecektir. Yine İSGY'nin yerine getirilmesi anlamında işverenin bir OSGB ile yahut iş hijyeni ölçüm, test ve analizi için bir laboratuvarla anlaşması ve bu işleri onlara yaptırması bu konular hakkındaki işveren yükümlülüklerinin tamamen bu kuruluşlara geçtiği ve işverenin artık sorumlu tutulamayacağı anlamına gelmemektedir.

Yine aynı madde hükmü gereği işverenler, iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin maliyetini çalışanlara yansıtamayacaklardır. Bu bağlamda İSG ile iş hijyeni konusunda alınacak önlemler hakkında hiçbir şekilde işçilere mali yük yüklenemeyeceği hususu Yönetmeliğin 6'ncı maddesinin (e) bendiyle de ayrıca öngörülmüştür.

Yukarıda aktarılan cümleden olmak üzere İSG mevzuatı içerisinde çeşitli yönetmeliklerde, yönetmeliğin konusu olan faaliyetin (iş sağlığı ve güvenliği hizmeti, çeşitli iş sağlığı ve güvenliği önlemleri, kişisel koruyucu donanım, çalışanların eğitimi vb.) gerektirdiği maliyetlerin çalışanlardan talep edilemeyeceği yahut bu maliyetlerin onlara yansıtılamayacağının özellikle hüküm altına alındığı görülebilmektedir.

Anılan Yönetmeliğin 5'inci maddesinde ise öncelikle İSG hakkındaki genel işveren sorumluluğunun sınırları çizilmiştir. Düzenlemeye göre, işverenler, işle ilgili her konuda işçilerin sağlık ve güvenliğini korumakla yükümlü olup, İSG konusunda işyeri dışında hizmet veren uzman kişi veya kuruluşlardan hizmet alınması bu sorumluluğu ortadan kaldırmayacak ve çalışanların İSG konusundaki yükümlülükleri işverenin sorumluluğu ilkesini etkileyemeyecektir.

Yine Yönetmeliğin 6'ncı maddesinin (a) bendi uyarınca işverenler işçilerin sağlığını ve güvenliğini korumak için mesleki risklerin önlenmesi, eğitim ve bilgi verilmesi dahil gerekli her türlü önlemi almak, organizasyonu kurmak, araç ve gereçleri sağlamak zorundadırlar.

Yükümlülüğün İlkeleri

İşverenin yukarıda belirtilen düzenlemeler uyarınca İSG sağlaması yeterli olamamakta aynı zamanda bu konuda yaptığı iş ve işlemlerde bir takım ölçütlere de uygun davranması gerekmektedir. İSGY'nin 5'inci maddesiyle işverenlerden bu temel yükümlülüklerini yerine getirirken bir takım ilkeleri göz

önünde bulundurmalarını istemiş ve genel itibariyle bu ilkeler risklerden korunma ilkeleri olarak başlık altına alınmıştır. Buna göre işveren temel yükümlülüklerini yerine getirirken

- Risklerden kaçınmalı,
- Kaçınılması mümkün olmayan riskleri analiz etmeli,
- Risklerle kaynağında mücadele etmeli,
- İşin kişilere uygun hale getirilmesi için işyerlerinin tasarımı ile iş ekipmanı, çalışma şekli ve üretim metotlarının seçiminde özen göstermeli, özellikle tekdüze çalışma ve üretim temposunun sağlık ve güvenliğe olumsuz etkilerini önlemeli, önlenemiyor ise en aza indirmeli,
- Teknik gelişmelere uyum sağlamalı
- Tehlikeli olanı, tehlikesiz veya daha az tehlikeli olanla değiştirmeli
- Teknoloji, iş organizasyonu, çalışma şartları, sosyal ilişkiler ve çalışma ortamı ile ilgili faktörlerin etkilerini kapsayan tutarlı ve genel bir önleme politikası geliştirmeli
- Toplu korunma tedbirlerine, kişisel korunma tedbirlerine göre öncelik vermeli ve
- Çalışanlara uygun talimatlar vermelidir.

İSGY'nin 5'inci maddesinde yer alan düzenlemeler benzer ifadelerle Yönetmeliğin 6'ncı maddesinde de sıralanmıştır. Yine belirtilen 6'ncı madde uyarınca işverenler;

- Kullanılacak iş ekipmanının, kimyasal madde ve preparatların seçimi, işyerindeki çalışma düzeni gibi konular da dahil işçilerin sağlık ve güvenliği yönünden tüm riskleri değerlendirmeli; bu değerlendirme sonucuna göre; işverence alınan önleyici tedbirler ile seçilen çalışma şekli ve üretim yöntemleri, işçilerin sağlık ve güvenlik yönünden korunma düzeyini yükseltmeli ve işyerinin idari yapılanmasının her kademesinde uygulanmalı,
- Bir işçiye herhangi bir görev verirken, işçinin sağlık ve güvenlik yönünden uygunluğunu göz önüne almalı,
- Yeni teknolojinin planlanması ve uygulanmasının, seçilecek iş ekipmanının çalışma ortam ve koşullarına, işçilerin sağlığı ve güvenliğine etkisi konusunda işçiler veya temsilcileri ile istişarede bulunmalı ve
- Ciddi tehlike bulunduğu bilinen özel yerlere sadece yeterli bilgi ve talimat verilen işçilerin girebilmesi için uygun önlemleri almalıdırlar.

İş Kazası ve Meslek Hastalığı Kaydı ve Bildirimi

İşverenin kayıt tutma, bildirimde bulunma ve saklama yükümlülükleri en başta iş kazası ve meslek hastalığının kaydı ve bildirimi olmak üzere çeşitli yönetmeliklerde genel olarak maruziyet ve işyeri ortamına ilişkin ölçüm, test ve analiz sonuçlarını kayıt altına alma ve belirlenen sürelerle saklama, sağlık gözetimleri ile kayıt tutma ve yine belirlenen sürelerle saklama, bir takım nedenlerle çalışanların listesini tutma, en başta ÇSGB, ÇŞB, ÇİKİM, İSGGM'ne çeşitli bildirimlerde bulunma vb. olarak yer almıştır. Bunların dışında iyonlaştırıcı radyasyon kazaları hakkında da Türkiye Atom Enerjisi Kurumuna bildirim yükümlülüğünün getirildiği görülmektedir. Bu hususlar yeri geldikçe okuyucuya aktarılmıştır. Ancak Kanun iş kazası ve meslek hastalığı kaydı tutma ve bu hususta bildirimde bulunmaya özel bir yer ayırdığından bu husus ile ilgili olarak ayrıca açıklama yapmak yerinde olacaktır.

Bu husus İSGY'nin 14'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre işverenlerin genel olarak bütün iş kazalarının ve meslek hastalıklarının kaydını tutması, gerekli incelemeleri yaparak bunlar ile ilgili raporları düzenlemesi gerekmektedir. Ayrıca işyerinde meydana gelen ancak yaralanma veya ölüme neden olmadığı halde işyeri ya da iş ekipmanının zarara uğramasına yol açan veya çalışan, işyeri ya da iş ekipmanını zarara uğratma potansiyeli olan olayları da inceleyerek bunlar ile ilgili raporları hazırlaması da zaruridir.

Yine madde hükmüne göre işverenlerin

- İş kazalarını kazadan sonraki üç iş günü içinde.
- Sağlık hizmeti sunucuları veya işyeri hekimi tarafından kendisine bildirilen meslek hastalıklarını, öğrendiği tarihten itibaren üç iş günü içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) bildirmekle yükümlüdür.

İş kazası ve meslek hastalıklarına dair kayıt tutma ve bildirimde bulunma yükümlülüğüne İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 9'uncu maddesinde de yer verilmiştir. Bu düzenlemeye göre işverenlerin üç günden fazla işgünü kaybı ile sonuçlanan iş kazaları ile ilgili kayıt tutması ve işçilerin uğradığı iş kazaları ile ilgili rapor hazırlaması gerekmektedir. Ancak burada üç günden fazla işgünü kaybı yaratan iş kazaları ile ilgili kayıt tutma zorunluluğu Yasada bütün iş kazaları olarak yer aldığından bu hüküm Yasaya aykırıdır ve uygulama alanı bulamayacaktır.

Bunun dışında Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği ile radyasyon kaynaklı kazaların bildirilmesinin de bu başlık altında incelenmesi olanaklı görülmektedir. Zira radyasyon içerikli kaza İSGY'nin kapsamına giren bir işyerinde gerçekleştiğinde iş kazası olarak kabul görecektir.

Buna dair hususlar Radyasyon Güvenliği Yönetmeliğinin 42, 43 ve 46'ncı maddelerinde yer almıştır. Yönetmeliğin 42'nci maddesine göre bu tür işyerlerinde tehlike durumu veya kaza hâlinde, lisans sahibi tarafından derhal gerekli müdahalelerin yapılması ve durumun ivedilikle TAEK'e bildirilmesi gerekmektedir. Kurum tarafından gerektiğinde yerinde yapılan inceleme ve değerlendirme sonucu, radyasyon güvenliği açısından gerekli hususlar lisans sahibi tarafından derhal yerine getirilecektir. Hatta Yönetmeliğin 46'ncı maddesi uyarınca tehlike durumu ve kaza söz konusu olmamakla birlikte, doz sınırlarının aşılmasından şüphe edilmesi halinde dahi lisans sahibinin konuya ilişkin araştırmasını ve sonuçlarını bir raporla Kuruma yazılı olarak bildirmesi zaruridir.

Yine bu bağlamda Yönetmeliğin 43'üncü maddesi uyarınca tehlike durumu ve kazaya ilişkin rapor hazırlama ve TAEK'e bildirme yükümlülüğü de bulunmaktadır. Buna göre tehlike durumu veya kaza sona erdikten sonra, kazanın oluş şekli radyasyon görevlilerinin ve diğer kişilerin maruz kaldıkları radyasyon dozları ve radyoaktif maddelerin vücuda alınış şekli ve nedeni, lisans sahibi veya lisans sahibi tarafından görevlendirilecek kişi tarafından araştırılarak, radyasyon görevlilerinin film ve/veya TLD dozimetre ve gerekirse kromozom aberasyonu test sonuçları ile birlikte, sonuç bir raporla en kısa zamanda Kuruma bildirilmesi lüzumludur.

Ekleri için tıklayınız

İş Kazası ve Meslek Hastalığı Formu

Düzenlenme tarihi.....

1	**İşyerinin**	Unvanı:
		SGK/Bölge Müdürlüğü Sicil No:
		Adresi: Tel No. ve E-mail:
		İşçi Sayısı: Erkek Kadın Genç Çocuk Özürlü Toplam
2	Kaza Tarihi: ..... Kaza Gününde İşbaşı Saati: ..... Kazanın olduğu saat:	
	Kazanın Meydana Geldiği Bölüm:	
	Kazada Yaralanan Uzuv ve Yaralanma Şekli:	
3	İşçinin 1. derece yakınının Adı ve Soyadı: Açık adresi:	
4	Meslek Hastalığı Tanısı veya Şüphesi Tarihi:	
	Meslek Hastalığı Tanısı veya Şüphesi İle Sevk Edilenin Çalıştığı Bölüm / İş:	
	Meslek Hastalığı Tanısı veya Şüphesinin Türü:	
	Meslek Hastalığının Tespit Edilme Şekli: Periyodik muayene Üst Kurum sevki Meslek Hastalığı hastanesi. Diğer	
5	**Kazazede veya Kazazedelerin / Meslek Hastalığı Tanısı veya**	Adı ve Soyadı: Cinsiyeti:E: K:
		T.C. Kimlik No.:
		Sigorta Sicil No:
		Doğum Tarihi:

		İşe Giriş Tarihi:
		Esas İşi (Mesleği):
		Medeni Hali: Evli Bekar Dul
		Öğrenim Durumu : İlköğretim Ort. Öğr. Ön Lisans . Lisans Y. Lisans Doktora
		Kaza Anında Yaptığı İş:
6	Kaza sonucu ölü ve yaralı sayısı: Ölü Ağır Yaralı Uzuv Kaybı Hafif Yaralı	
	Kaza sonucu yaralanan işçilerden istirahat alanların sayısı: 1 gün 2 gün 3 gün 3 günden fazla veya açık istirahat	
	Kazayı Gören : Var Yok Şahitlerin Adı-Soyadı : Şahitlerin İmzası : Şahitlerin Adresi :	
	Kazanın Sebebi ve Oluş Şekli (Açıklayınız):	7 İşveren veya Vekilinin Adı ve Soyadı İmzası

Not: 1- İşverenler işyerinde meydana gelen iş kazasını ve tespit edilecek meslek hastalığını en geç iki iş günü içinde yazı ile ilgili Bölge Müdürlüğüne bildirmek zorundadır. (4857 sayılı İş Kanunu Md. 77) Bu bildirimi zamanında yapmayan işverenlere aynı kanunun 105'inci Maddesi uyarınca idari para cezası uygulanır.

2- 1, 3, 5 ve 7. bölümler hem kaza, hem de meslek hastalığı bildirimi durumunda,

2 ve 6. bölümler sadece kaza bildirimi durumunda,

4. bölüm ise sadece meslek hastalığı bildirimi durumunda doldurulacaktır. (Formun ön yüzü yetmediği takdirde arka yüzü kullanılabilir.)

Diğer Çalışanlar ve İşverenlerine Yönelik Alınması Gereken Tedbirler

Çalışma hayatının gerekliliklerı içerisinde işyerinde başkaca işverenlerin çalışanlarının iş görmesi söz konusu olabilir. Bu hallerle ilgili olarak İSG mevzuatı işverene, bu çalışanlara karşı ve/veya bu çalışanların işvereni olan diğer işverene karşı bir takım bilgilendirme yükümlülükleri getirmiştir.

i) Bu hallerden biri İSGY'nin 16/2/b maddesinde yer almıştır. Buna göre işverenin başka işyerlerinden çalışmak üzere kendi işyerine gelen çalışanların işverenlerine, işyerinde karşılaşılabilecek sağlık ve güvenlik riskleri, koruyucu ve önleyici tedbirler, kendileri ile ilgili yasal hak ve sorumluluklar ve ilk yardım, olağan dışı durumlar, afetler ve yangınla mücadele ve tahliye işleri konusunda görevlendirilen kişiler hakkında gerekli bilgileri vermesi gerekmektedir.

ii) Buna benzer diğer bir husus İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 12/b maddesinde düzenlenmiştir. Yapılan düzenleme uyarınca işverenin, başka işyerlerinden çalışmak üzere kendi işyerine gelen işçilerin yaptıkları işlerde karşılaşacakları sağlık ve güvenlik riskleri ile ilgili yeterli bilgi ve talimat almalarını sağlama yükümlüğü bulunmaktadır.

iii) Yine bu kapsamda İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmeliğin 5/6 maddesi ve İşyeri Hekimi ve Diğer Sağlık Personelinin Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmeliğin de 5/6 maddesi uyarınca işverenlerin çalışanların sağlık ve güvenliğini etkilediği bilinen veya etkilemesi muhtemel konular hakkında; görevlendirdiği kişi veya hizmet aldığı kurum ve kuruluşları, başka işyerlerinden çalışmak üzere kendi işyerine gelen çalışanları ve bunların işverenlerini bilgilendirmesi gerekmektedir.

iv) Bu gibi bir başka düzenleme olan İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliğinin 16/1 maddesi gereği başka işyerlerinden çalışmak üzere gelen çalışanlar ve bunların işverenleri;

işyerinde karşılaşılabilecek sağlık ve güvenlik riskleri ile düzeltici ve önleyici tedbirler hakkında bilgilendirilmesi lazım gelmektedir.

v) Bir diğer hal İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmelikte yer almıştır. Yönetmeliğin konu ile ilgili 5/g maddesinde varsa alt işveren ve geçici iş ilişkisi kurulan işverenin çalışanları ile müşteri ve ziyaretçi gibi işyerinde bulunan diğer kişilerin acil durumlar konusunda bilgilendirilmesi istenmiştir.

vi) Yine İş Hijyeni Ölçüm, Test ve Analiz Laboratuvarları Hakkında Yönetmeliğin 5/3 maddesi uyarınca işverenin laboratuvarlardan işyerine iş hijyeni ölçüm, test ve analizleri yapmak üzere gelen laboratuvar personelinin işverenine işyerinde karşılaşılabilecek sağlık ve güvenlik riskleri, koruyucu ve önleyici tedbirler ile ilk yardım, arama, kurtarma, tahliye ve yangınla mücadele konularında görevlendirilen kişiler hakkında bilgilendirme yapılması ve laboratuvar personeline işyerinde yürütülen faaliyetler süresince eşlik etmesi için işin yürütülmesi hakkında bilgi sahibi olan bir kişinin görevlendirilmesi öngörülmüştür.

vii) Buna benzer bir diğer durum iş sağlığı ve güvenliği kurulu (İSGK) hakkında söz konusu edilebilir. İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmeliğin 4/3 maddesine göre asıl işveren alt işveren ilişkisi bulunmayan ve aynı çalışma alanında birden fazla işverenin bulunması ve bu işverenlerce birden fazla kurulun oluşturulması hâlinde işverenler, birbirlerinin çalışmalarını etkileyebilecek kurul kararları hakkında diğer işverenleri bilgilendireceklerdir.

İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliğinin Koordinasyonuna Yönelik Görevleri

Çalışma hayatı içerisinde birden fazla işverenin paylaştığı bir çalışma alanı yahut birden fazla işyerinin bulunduğu iş merkezi, iş hanı, sanayi bölgeleri veya siteleri gibi yerlerde birden fazla işverenin ortak kullandığı alanlar söz konusu olabilmektedir. Yine İSGH yerine getirilmesi anlamında işyeri içinde iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve diğer sağlık personeli, işyeri veya ortak sağlık ve güvenlik birimi ile iş sağlığı ve güvenliği kurulu faaliyetleri, çalışan temsilcilerinin görevlerini yerine getirmeleri, destek elemanlarını üstlendikleri iş ve işlemler bir arada devam edip gitmektedir.

Böyle bir durumda alınması gereken İSG tedbirleri ve iş sağlığı ve güvenliği hizmetleri (İSGH) anlamında bir koordinasyonun sağlanması gerekliliği doğmaktadır. Bu husus genel hatlarıyla İSGY'nin 23'üncü maddesinde düzenlenmiştir.

Yapılan düzenlemeye göre aynı çalışma alanını birden fazla işverenin paylaşması durumunda işverenler; iş hijyeni ile İSG önlemlerinin uygulanmasında iş birliği ve yapılan işin yapısı göz önüne alınarak mesleki risklerin önlenmesi ve bu risklerden korunma çalışmalarını, koordinasyon içinde yapacaklardır. Ayrıca birbirlerini ve çalışan temsilcilerini bu riskler konusunda bilgilendirmeleri gerekmektedir.

Bir diğer hal olan birden fazla işyerinin bulunduğu iş merkezleri, iş hanları, sanayi bölgeleri veya siteleri gibi yerlerde ise, İSG konusundaki koordinasyon yönetim tarafından sağlanacaktır. Düzenlemeye göre yönetim, işyerlerinde İSG yönünden diğer işyerlerini etkileyecek tehlikeler hususunda gerekli tedbirleri almaları için işverenleri uyarmalı ve uymayan işverenleri ise ÇSGB'ne bildirmelidir.

İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 6/d maddesinde, yukarıda açıklanan hususlara benzer şekilde, aynı işyerinin birden fazla işveren tarafından kullanılması durumunda işverenlerin, yaptıkları işin niteliğini dikkate alarak; İSG ile iş hijyeni önlemlerinin uygulanmasında işbirliği yapmaları, mesleki risklerin önlenmesi ve bunlardan korunma ile ilgili çalışmaları koordine etmeleri, birbirlerini ve birbirlerinin işçi veya işçi temsilcilerini riskler konusunda bilgilendirmeleri öngörülmüştür.

Bundan başka İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliğinin 11/b/4 maddesine göre birden fazla işyerinin bulunduğu iş merkezleri, iş hanları gibi yerlerde bulunan ve 50'den az çalışanı olan işverenlerin yürütecekleri İSGH için; koordinasyon yönetim tarafından sağlanmak üzere ortaklaşa kullanılabilecek bir mekân oluşturulabilecektir.

Oluşturulacak mekândan hizmet sunulacak toplam çalışan sayısı 50'den az olması durumunda işyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı ve diğer sağlık personelinin İSGH etkin verebilmesi için çalışma süresince kullanılmak üzere uygun bir yer sağlama yükümlülüğü;

50’den fazla olması durumunda ise işyeri hekimi ile diğer sağlık personeline ve iş güvenliği uzmanına 8 metrekareden az olmamak üzere toplam iki odanın temin edilmesi ve ayrıca acil durumlarda çalışanların en yakın sağlık birimine ulaştırılmasını sağlamak üzere uygun araç bulundurulması yükümlülüğü doğmaktadır.

Bu bağlamda değerlendirilebilecek bir diğer düzenleme İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliğinde yer almaktadır. Yönetmeliğin 14/1 maddesine göre aynı çalışma alanını birden fazla işverenin paylaşması durumunda, yürütülen işler için diğer işverenlerin yürüttüğü işler de göz önünde bulundurularak ayrı ayrı risk değerlendirmesi gerçekleştirilmelidir. İşverenler, risk değerlendirmesi çalışmalarını, koordinasyon içinde yürütecek, birbirlerini ve çalışan temsilcilerini tespit edilen riskler konusunda bilgilendireceklerdir.

Birden fazla işyerinin bulunduğu iş merkezleri, iş hanları, sanayi bölgeleri veya siteleri gibi yerler söz konusu ise işyerlerinde ayrı ayrı gerçekleştirilen risk değerlendirmesi çalışmalarının koordinasyonu yönetim tarafından yürütülmelidir. Yönetim; bu koordinasyonun yürütümünde, işyerlerinde İSG yönünden diğer işyerlerini etkileyecek tehlikeler hususunda gerekli tedbirleri almaları için ilgili işverenleri uyaracak ve uymayan işverenleri ÇSGB'ne bildirecektir.

Yine benzer bir durum acil durumlar için söz konusu edilmiştir. İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmeliğin 17’nci maddesinde yer aldığı haliyle aynı çalışma alanını birden fazla işverenin paylaşması durumunda, yürütülen işler için diğer işverenlerin yürüttüğü işler de göz önünde bulundurularak acil durum planının işverenlerce ortaklaşa hazırlanması gerekmektedir.

Aynı hüküm uyarınca birden fazla işyerinin bulunduğu iş merkezleri, iş hanları, sanayi bölgeleri veya sitelerinin işyerlerince hazırlanan acil durum planlarının koordinasyonu yönetim tarafından yürütülecektir.

Aynı çalışma sahasını kullanan birden çok işveren olması halinin düzenlendiği bir başka yönetmelik Maden İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğidir. Yönetmeliğin 5/4 maddesine göre bir maden işyerinde birden çok işverene ait çalışanların bulunması durumunda, her işveren kendi kontrolü altındaki işlerden sorumlu olacaklardır. Ancak işyerinin tamamından sorumlu olan işveren, çalışanların sağlık ve güvenliğinin korunması ile ilgili tedbirlerin uygulanmasını koordine edecektir. Kendisine ait sağlık ve güvenlik dokümanında koordinasyonun amacını ve bu koordinasyonu sağlamak için alınacak tedbirler ile uygulanacak yöntemleri belirlemelidir. Bu koordinasyon her bir işverenin Yasada belirtilen sorumluluklarını ise etkilemeyecektir.

Çalışanların Patlayıcı Ortamların Tehlikelerinden Korunması Hakkında Yönetmelikte de bu halle ilgili düzenlemeler mevcuttur. Yönetmeliğin Koordinasyonun sağlanması başlıklı 8/1 ve 8/3 maddesi uyarınca bir işyerinde birden fazla işverene ait çalışan bulunması durumunda, her işveren kendi kontrol alanına giren tüm hususlardan sorumludur. Birden fazla işyerinin bulunduğu iş merkezleri, iş hanları, sanayi bölgeleri veya siteleri gibi yerlerde ise işyerlerinin Yönetmeliğin uygulanması ile ilgili koordinasyon yönetim tarafından sağlanacaktır. Yönetim, işyerlerinde patlayıcı ortamlarla ilgili diğer işyerlerini etkileyecek tehlikeler hususunda gerekli tedbirleri almaları için işverenleri uyarmalı ve uymayan işverenleri ÇSGB'ne bildirmelidir.

İşyeri içinde İSGH bağlamında görev alan kişi ve kurumların bir arada uyumlu çalışması için koordinasyon sağlama yükümlülüğü İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliğinin 15’inci maddesi uyarınca işverene düşmektedir.

Geçici İş İlişkisi Kurulması Halinde İşverenin Görevleri

İki işveren arasında geçici iş ilişkisi kurulması ve birbirlerine bu sözleşme esaslarına göre işçi göndermeleri veya işçi çalıştırmaları İSG anlamında bir takım özel düzenlemeleri gerekli kılmıştır. Bu hususlar aşağıda belirtilmiştir:

i) İSGY'nin 17/6 maddesi uyarınca geçici iş ilişkisi kurulan işverence İSG risklerine karşı çalışanlara gerekli eğitimin verilmesi sağlanacaktır.

ii) Geçici veya Belirli Süreli İşlerde İş Sağlığı ve Güvenliği Hakkında Yönetmeliğin 10’uncu maddesi gereği Yönetmeliğin çalışanların bilgilendirilmesi başlıklı 6’ncı maddesinde belirtilen hususlar ile birlikte geçici iş ilişkisi ile çalıştırılacaklarla ilgili olarak geçici iş ilişkisi kurulacak işveren diğer işverene, İSGY'nin yine çalışanların bilgilendirilmesi başlığını taşıyan 16’ncı maddesinin birinci fıkrasında belirtilen hususlar ile

yapılacak işin gerektirdiği mesleki bilgi, yetenek ve işin özellikleri hakkında gerekli bilgiyi verecektir. Ayrıca bu bilgilerin sözleşmede yer almasını da sağlayacaktır. Çalışanlarını geçici olarak devredecek işverenin de aldığı bu bilgileri geçici iş ilişkisi ile çalıştırılacak çalışanlara vermesi gerekmektedir.

Yine Yönetmeliğin geçici iş ilişkisinde sorumluluk başlıklı 11'inci maddesi uyarınca çalışanlarını geçici olarak devreden işveren ile birlikte geçici iş ilişkisi kurulan işveren, yapılan iş süresince işin yapılması ile ilgili koşullardan sorumlu olacaklardır. Bu hükmün uygulanması bakımından işin yapılmasına ilişkin sorumluluk, İSG ile iş hijyeni konuları ile sınırlı olacaktır.

iii) Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 5/2 maddesi uyarınca işverenin, geçici iş ilişkisi kurulan diğer işverene Yasanın çalışanların bilgilendirilmesi başlıklı 16'ncı maddesinin birinci fıkrasındaki hususlar ile ilgili bilgi vermesi gerekmektedir. Ayrıca geçici iş ilişkisi kurulan işveren de bu konular hakkında çalışanlarına gerekli eğitimin verilmesini sağlamalıdır

Alt İşveren (Taşeron) Sözleşmesi Kurulması Halinde İşverenin Görevleri

Alt işverenlik (taşeron) işyerlerinde maliyetlerin düşürülmesi, işin uzmanına yaptırılması vb amaçlarla ortaya çıkmaktadır ve 4857 sayılı İş Yasası'nın 2'nci maddesinde asıl işveren-alt işveren ilişkisi, bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan ve bu iş için görevlendirdiği işçilerini sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştıran diğer işveren ile iş aldığı işveren arasında kurulan ilişki olarak tanımlanmıştır. Alt işveren ise bir işverenden, işyerinde yürütülen mal ve hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan, bu iş için görevlendirdiği işçilerini sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştıran gerçek ve tüzel kişi yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlar ifadesiyle tanımlanmıştır.

Aradaki sorumluluk ise, asıl işverenin, alt işverenin işçilerine karşı o işyeri ile ilgili olarak İş Yasasından, iş sözleşmesinden veya alt işverenin taraf olduğu toplu iş sözleşmesinden doğan yükümlülüklerinden alt işveren ile birlikte sorumlu olacağı hükme bağlanarak, müteselsil bir sorumluluk olarak benimsenmiştir. Buna göre işçi İş Yasasından, iş sözleşmesinden veya toplu iş sözleşmesinden kaynaklanan ve yerine getirilmeyen yükümlülükler veya ödenmeyen hakları ile ilgili olarak (ihbar ve kıdem tazminatları, yıllık izin, ücret, fazla çalışma ücreti vb.) doğrudan doğruya asıl işverene de başvurabilecektir.

Ayrıca İSGY'nin 27/1 maddesi de bu konuda ele alınabilecektir. Bu hüküm uyarınca İSGY da hüküm bulunmayan hallerde 4857 sayılı İş Yasası hükümlerine başvurulması gerektiğinden ve İSGH ile İSG önlemlerinin işverenin iş sözleşmesinden kaynaklanan birer borcu olduğundan aynı sorumluluk hükümlerinin İSG alanında da geçerli olacağı savunulabilir.

Öncelikle İSGY'nin genel manada alt işverenleri asıl işverenlerden ayırmadığı söylenmelidir. Buna göre Yasada herhangi bir işveren için öngörülen yükümlülükler aynen alt işverenler için de geçerli olacaktır.

Fakat bazı hallerde özel bir takım düzenlemeler de öngörülmüştür. Bunlardan ilki İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliğinin 15'inci maddesinde yer almaktadır. Madde hükmüne göre asıl işveren ve alt işveren ilişkisinin bulunduğu işyerlerinde risk değerlendirmesi yapılırken öncelikle her alt işverenin yürüttükleri işlerle ilgili olarak, Yönetmelik hükümleri uyarınca gerekli risk değerlendirmesi çalışmalarını yapması veya yaptırması gerekmektedir. Bu bağlamda alt işverenlerin risk değerlendirmesi çalışmaları konusunda asıl işverenin sorumluluk alanları ile ilgili ihtiyaç duydukları bilgi ve belgeler asıl işverence sağlanacaktır. Yine bu kapsamda asıl işverenlerin, alt işverenlerce yürütülen risk değerlendirmesi çalışmalarını denetlemesi ve bu konudaki çalışmaları koordine etmesi gerekmektedir. Son olarak risk değerlendirmesi yapıldığında alt işverenler hazırladıkları risk değerlendirmesinin bir nüshasını asıl işverene vermeleri zorunludur. Asıl işveren; alt işverenlere ait risk değerlendirmesi çalışmalarını kendi çalışmasıyla bütünleştirerek, risk kontrol tedbirlerinin uygulanıp uygulanmadığını izleyecek, denetleyecek ve uygunsuzlukların giderilmesini sağlayacaktır.

Bu gibi bir başka özel düzenleme İSGY'nin 22/2 maddesi ile bu madde ve 30'uncu madde uyarınca çıkarılan İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmeliğin 4/2 maddesi birlikte ele alındığında görülmektedir. Buna göre 6 aydan fazla süren asıl işveren-alt işveren ilişkisinin bulunduğu hallerde;

- Asıl işveren alt işverenin çalışan sayıları ayrı ayrı elli ve daha fazla ise asıl işveren ve alt işveren ayrı ayrı kurul kuracaktır. Bu halde iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerinin yürütülmesi ve kurullarca alınan kararların uygulanması konusunda işbirliği ve koordinasyon asıl işverence sağlanacaktır.
- Bir işyerinde sadece asıl işverenin çalışan sayısı elli ve daha fazla ise bu durumda kurul asıl işverence kurulacaktır. Kurul oluşturma yükümlülüğü bulunmayan alt işverenin, kurul tarafından alınan kararların uygulanması ile ilgili olarak koordinasyonu sağlamak üzere vekâleten yetkili bir temsilci ataması gerekmektedir.
- Alt işverenin çalışan sayısı elli ve daha fazla, asıl işverenin çalışan sayısı ellinin altında ise işyerinde kurul bu kez alt işverence oluşturulacaktır. Bu durumda ise asıl işveren alt işverenin oluşturduğu kurula işbirliği ve koordinasyonu sağlamak üzere vekâleten yetkili bir temsilci atayacaktır.
- Asıl işveren ve alt işverenin çalışan sayıları ayrı ayrı ellinin altında ve toplam çalışan sayısı elliden fazla bulunduğu durumlarda ise koordinasyon asıl işverence yapılmak kaydıyla, asıl işveren ve alt işveren tarafından birlikte bir kurul oluşturacaktır. Kurulun oluşumunda üyeler kurulun oluşumunu düzenleyen Yönetmeliğin 6'ncı maddesine göre her iki işverenin ortak kararı ile atanacaklardır.

Yine bu Yönetmeliğin eğitim başlıklı 7'nci maddesinin 2 fıkrası hükmü gereği, İSGK üyelerine ve yedeklerine İSG konularında eğitim verilmesi söz konusu olduğunda ortak kurul oluşumu söz konusu ise eğitimden her iki işveren birlikte sorumlu olacaklardır.

Bir diğer düzenleme Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 5/3 maddesinde yer almıştır. Buna göre asıl işveren alt işveren ilişkisi kurulan işyerlerinde, alt işverenin çalışanlarının eğitimlerinden, asıl işveren alt işverenle birlikte sorumlu olacaktır.

Maden İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 5/4 maddesi uyarınca bir maden işyerinde birden çok işverene ait çalışanların bulunması durumunda, her işveren kendi kontrolü altındaki işlerden sorumlu olacaktır. Ancak işyerinin tamamından sorumlu olan işveren, çalışanların sağlık ve güvenliğinin korunması ile ilgili tedbirlerin uygulanmasını koordine edecektir. Kendisine ait sağlık ve güvenlik dokümanında koordinasyonun amacını ve bu koordinasyonu sağlamak için alınacak tedbirler ile uygulanacak yöntemleri belirlemelidir. Bu koordinasyon her bir işverenin Yasada belirtilen sorumluluklarını ise etkilemeyecektir.

Bu bağlamda değerlendirilmesi gereken bir diğer husus Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinde bulunmaktadır. Yönetmeliğin 5/3 maddesi uyarınca inşaatta yapılan çalışmalara bizzat katılmaları halinde işveren ve alt işverenlerin, yapı alanındaki uygun sağlık ve güvenlik şartlarının sürdürülmesi için, sağlık ve güvenlik koordinatörlerinin sağlık ve güvenlikle ilgili konularda görüş ve önerilerini dikkate almaları gerekmektedir. Ayrıca işveren ve alt işverenler, çalışanların yükümlülükleri başlıklı İSGY'nin 19'uncu maddesine, İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliğinin iş ekipmanı ile ilgili kurallar başlıklı 6'ncı maddesi ile aynı Yönetmeliğin eklerinde belirtilen ilgili hükümlere ve Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerlerinde Kullanılması Hakkında Yönetmeliğin genel kural başlıklı 5'inci maddesi, genel hükümler başlıklı 6'ncı maddesinin birinci fıkrasının kişisel koruyucu donanım (KKD) ile ilgili esasları hükme bağlayan (a), (b), (c), (ç) ve (ğ) bentleri ile kişisel koruyucu donanımların değerlendirilmesi ve seçimi başlıklı 7'nci maddesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.

Yine Çalışanların Patlayıcı Ortamların Tehlikelerinden Korunması Hakkında Yönetmelik hükümleri çerçevesinde de alt işverenlik sözleşmesi özelinde bir takım hükümler bulunmaktadır. Yönetmeliğin koordinasyon görevi başlıklı 8 /2 maddesine göre asıl işveren alt işveren ilişkisinin bulunduğu

Bu bağlamda değinilebilecek son bir düzenleme İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmeliğin 5/g maddesinde bulunmaktadır. Anılan hüküm uyarınca işyerlerinde varsa alt işveren çalışanlarının acil durumlar hakkında bilgilendirilmesi gerekmektedir.

İŞYERİNE YÖNELİK İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ TEDBİRLERİ

İşyeri Bina ve Eklentileri

İSG süreci ve etkinliği esas itibariyle işyerinin ve eklentilerinin risk barındırmayacak şekilde kurulmasıyla başlamakta ve sağlanabilmektedir.

Bu bağlamda işyeri bina ve eklentilerinde bulunması gereken asgari sağlık ve güvenlik şartlarının belirlenmesi amacıyla İSGY'nin 30'uncu maddesine dayanılarak ve AB'nin 30.11.1989 tarih ve 89/654/EEC sayılı Konsey Direktifine de paralel olarak hazırlanan 'İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik çıkarılmıştır.

Yönetmeliğin işyeri bina ve eklentilerinde bulunması gereken asgari sağlık ve güvenlik şartlarının nasıl belirlediğine geçmeden önce Yönetmeliğin kapsamına değinmek gerekmektedir. Yönetmeliğin 2'nci maddesinde yönetmeliğin kapsamı işyeri dışında kullanılan taşıma araçlarında veya taşıma araçlarının içindeki işyerleri, yapı ve benzeri geçici veya hareketli iş alanları, maden, petrol ve gaz çıkarma işleri, balıkçı tekneleri ve tarım veya orman işyerlerine ait işyeri bina ve eklentileri hariç, işyerinin sınırları içerisinde olmakla beraber işyeri bina ve eklentilerinde çalışanları iş sağlığı ve güvenliği açısından etkilemeyecek uzaklıkta olan veya işyeri bina ve eklentileri ile iş sağlığı ve güvenliği açısından etkileşim içerisinde olamayacak kadar uzak tarım ve orman alanları hariç olmak üzere İSGY kapsamına giren diğer tüm işyerleri olarak belirlenmiştir. Dikkat edileceği üzere bu işyerleri hakkında başkaca yönetmeliklerde işyeri bina ve eklentilerinin nasıl olacağına dair düzenlemeler bulunmaktadır. Bu hususlar sırası geldikçe işlenecektir.

Yönetmeliğin 4'üncü maddesindeki düzenleme uyarınca işyeri bina ve eklentileri: İşyerine bağlı çalışılan alanlar, çalışanların girip çıkılabileceği bina, tesis vb. ile dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden ve mesleki eğitim yerleri ve avlu gibi diğer eklentileri ifade etmektedir.

İşyeri bina ve eklentilerinde alınacak sağlık ve güvenlik tedbirlerine ilişkin işveren yükümlülükleri ise Yönetmeliğin 5, 6 ve 7'nci maddelerinde öngörülmüş durumdadır.

Yönetmeliğin 5'inci maddesine göre konu hakkındaki işveren yükümlülüklerinin genel şartları

- Yönetmeliğin 1 numaralı ekinde belirtilen asgari sağlık ve güvenlik şartlarını yerine getirmek,
- Acil çıkış yolları ve kapılarını her zaman kullanılabilir durumda tutmak,
- İşyeri bina ve eklentileri ile işyerinde bulunan, özellikle 1 numaralı ekte belirtilen ekipman ve araç-gereçlerin düzenli olarak teknik bakımlarını yapmak, çalışanların sağlık ve güvenliklerini olumsuz etkileyebilecek aksaklıkları en kısa zamanda gidermek ve gerekli kayıtları tutmak,
- İşyeri bina ve eklentileri ile ekipmanlarının, araç ve gereçlerinin, özellikle havalandırma sistemlerinin uygun hijyen şartlarını sağlayacak şekilde düzenli olarak temizliğini yapmak ve gerekli kayıtları tutmak,
- Risklerden kaynaklanan zararları önlemek veya ortadan kaldırmak amacıyla güvenlikle ilgili kullanılan, özellikle yine 1 numaralı Yönetmelik ekinde belirtilen ekipman ve araç-gereçlerin periyodik bakım ve kontrolünü yapmak ve ilgili kayıtları tutmak,
- İşyeri bina ve eklentilerinde yeterli aydınlatma, havalandırma ve termal konfor şartlarını sağlamak,
- İşyerinin düzenini, sağlık ve güvenlik risklerine yol açmayacak ve çalışanların işlerini rahatça yapacakları şekilde sağlamak,
- Acil durumları ve yangını önleyici ve bunların olumsuz sonuçlarını sınırlandırıcı gerekli tedbirleri almak, yine 1 numaralı ekte belirtilen ekipman ve araç-gereçlerin periyodik bakım ve kontrolünü yapmak, gerekli kayıtlarını tutmak ve
- Çalışanların barınma ihtiyacını karşılaması durumunda, barınma şartlarını çalışanların sağlığını ve güvenliğini koruyacak şekilde düzenlemekten ibarettir.

Ayrıca yine madde hükmüyle işverenlerin yukarıda sayılan yükümlülükleri yerine getirmek üzere, ihtiyaç duyduğu hallerde, temizlik, periyodik bakım ve kontroller için, yapılacak işe uygun kişi, kurum ve kuruluşlardan destek alabilmesi olanaklı kılınmıştır.

İşyeri bina ve eklentilerinde alınması gereken sağlık ve güvenlik tedbirleri ile ilgili bir diğer işveren yükümlülükleri Yönetmeliğin 6'ncı maddesi uyarınca çalışanların bilgilendirilmesi ve 7'nci maddesi uyarınca çalışanların görüşlerinin alınması ve katılımlarının sağlanmasıdır.

Anılan 6'ncı madde hükmüne göre işverenler, İSGY'nin 16'ncı maddesinde belirtilen hususlar saklı kalmak kaydı ile çalışanları ve çalışan temsilcilerini, Yönetmelikte belirtilen konularda, işyerinde bulunan sağlık ve güvenlikle ilgili riskler ve alınan tedbirler hakkında bilgilendirmekle; 7'nci madde uyarınca ise Yönetmelikte belirtilen konularda İSGY'nin 18'inci maddesine uygun olarak çalışanların veya çalışan temsilcilerinin görüşlerini almak ve katılımlarını sağlamakla yükümlüdürler.

Yönetmeliğin 8'nci maddesiyle Yönetmelikte belirtilen tedbirler saklı kalmak kaydı ile ÇSGB tarafından çıkartılan yönetmelikler başta olmak üzere, yürürlükteki ilgili diğer mevzuat hükümlerinin de uygulanacağının hükme bağlanmasıyla işyeri bina ve eklentilerinde alınması gereken sağlık ve güvenlik tedbirlerinin alınması hakkında olası mevzuat boşluklarının doldurulması yoluna gidilmiştir.

Yine mevzuat boşluklarının doldurulması anlamında Yönetmelik kapsamında yer alan hususlarda açıklayıcı bir hüküm bulunmaması halinde sırasıyla İlgili Türk standartlarının, Avrupa standartları ve uluslararası geçerliliği kabul edilen standartların dikkate alınması gerektiği hüküm altına alınmıştır.

Ekleri için tıklayınız

İşyeri Bina ve Eklentilerinde Uygulanacak Asgari Sağlık ve Güvenlik Şartları

Genel yükümlülük

1 - İşveren, işyerinin ve yapılan işin niteliğinin ve risklerinin gerektirdiği her durumda, bu Ekte belirtilen hususları yerine getirir.

2 - Elektrik, havalandırma ve yangın tesisatıyla ilgili periyodik bakım ve kontroller 25/4/2013 tarihli ve 28628 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği hükümlerine uygun şekilde yapılır.

Binaların yapısı ve dayanıklılığı

3 - İşyeri binaları ile bunlara yapılacak her çeşit ek ve değişiklikler, yapılan işin özelliğine uygun nitelik ve yeterli sağlamlıkta inşa edilir. Binaların dayanımına ilişkin değerlendirmelerde 6/3/2007 tarihli ve 26454 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Deprem Bölgelerinde Yapılacak Binalar Hakkında Yönetmelikten ve TS 500 standardından yararlanılabilir.

Elektrik tesisatı

4 - Elektrik tesisatı, yangın veya patlama tehlikesi oluşturmayacak şekilde projelendirilip tesis edilir ve çalışanlar doğrudan veya dolaylı temas sonucu kaza riskine karşı korunur.

5 - Elektrik tesisatının projelendirilmesi, kurulması, malzemesinin ve koruyucu cihazlarının seçimi kullanılacak gerilime ve ortam şartlarına uygun olarak yapılır ve bakımı, onarımı, kontrolü ve işletilmesi sağlanır. Bu kapsamda yapılacak testlerde TS HD 60364-4-43 standardı göz önünde bulundurulur ve gerekli kayıtlar tutulur.

6 - Elektrik tesisinin kurulmasında 30/11/2000 tarihli ve 24246 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Elektrik Kuvvetli Akım Tesisleri Yönetmeliği, 4/11/1984 tarihli ve 18565 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Elektrik İç Tesisleri Yönetmeliği ile 21/8/2001 tarihli ve 24500 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Elektrik Tesislerinde Topraklamalar Yönetmeliği hükümleri dikkate alınarak gerekli sağlık ve güvenlik tedbirleri alınır.

7 - Patlayıcı ortam oluşması muhtemel olan iş yerlerinde elektrik tesisleri 30/12/2006 tarihli ve 26392 4'üncü Mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Muhtemel Patlayıcı Ortamda Kullanılan Teçhizat ve Koruyucu Sistemler İle İlgili Yönetmelik hükümlerine uygun şekilde kurulur.

8 - İşyerinin ana pano ve tali elektrik panolarında seçicilik ilkesine uygun kaçak akım rölesi (artık akım anahtarı) tesis edilir.

9 - Parlayıcı, patlayıcı, tehlikeli ve zararlı maddelerin üretildiği, işlendiği ve depolandığı yerlerde, yüksek bina ve bacalar ile direk veya sivri çıkıntılar gibi yüksek yerler bulunan binalarda, yıldırıma karşı yürürlükteki mevzuatın öngördüğü tedbirler alınır ve tesisler kurulur.

Acil çıkış yolları ve kapıları

10 - İşyerlerindeki bütün acil çıkış yolları ve kapılarının;

a) Doğrudan dışarıya veya güvenli bir alana açılması sağlanır ve önlerinde ya da arkalarında çıkışı önleyecek hiçbir engel bulunmaz.

b) Herhangi bir tehlike durumunda, bütün çalışanların işyerini derhal ve güvenli bir şekilde terk etmelerini mümkün kılacak şekilde tesisi sağlanır. Gerekli durumlarda bu konuyla ilgili planlar hazırlanarak düzenli tatbikatlar yapılır.

c) Sayısı, nitelikleri, boyutları ve yerleri; yapılan işin niteliğine, işyerinin büyüklüğüne, kullanım şekline, işyerinde bulunan ekipmana ve bulunabilecek azami kişi sayısına göre belirlenir. 27/11/2007 tarihli ve 2007/12937 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik hükümlerine uygun olması sağlanır.

ç) Acil çıkış kapılarının, acil durumlarda çalışanların hemen ve kolayca açabilecekleri şekilde olması sağlanır. Bu kapılar dışarıya doğru açılır. Acil çıkış kapısı olarak raylı veya döner kapılar kullanılmaz.

d) Acil çıkış yolları ve kapıları ile buralara açılan yol ve kapılarda çıkışı zorlaştıracak hiçbir engel bulunmaması, acil çıkış kapılarının kilitli veya bağlı olmaması sağlanır.

e) Acil çıkış yolları ve kapıları, 23/12/2003 tarihli ve 25325 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliğine uygun şekilde işaretlenir. İşaretlerin uygun yerlere konulması ve kalıcı olması sağlanır.

f) Aydınlatılması gereken acil çıkış yolları ve kapılarında, elektrik kesilmesi halinde yeterli aydınlatmayı sağlayacak ayrı bir enerji kaynağına bağlı acil aydınlatma sistemi bulundurulur.

Yangınla mücadele

11 - İşyerinin büyüklüğüne, yapılan işin özelliğine, işyerinde bulunan ekipmanlara, kullanılan maddelerin fiziksel ve kimyasal özelliklerine ve işyerinde bulunabilecek azami kişi sayısına göre, işyerinde etkili ve yeterli yangın söndürme ekipmanı ile gerektiğinde yangın detektörleri ve alarm sistemleri bulundurulur.

12 - Yangın söndürme ekipmanları her zaman kullanıma hazır bulundurularak, bu ekipmanların mevzuatın öngördüğü periyotlarda bakımı ve kontrolü yapılır. Yangın söndürme ekipmanları kolay kullanılır nitelikte olur, görünür ve kolay erişilir yerlere konulur ve bu ekipmanların önlerinde engel bulundurulmaz.

13 - Yangın söndürme ekipmanı ve bulunduğu yerler Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliğine uygun şekilde işaretlenir. İşaretler uygun yerlere konulur ve bu işaretlerin kalıcı ve görünür olması sağlanır.

14 - İşyerlerinde bağımsız kaçış, çıkış ve merdivenler ile yangınla ilgili bütün özel düzenlemelerin Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik hükümlerine uygun olması esastır.

Kapalı işyerlerinin havalandırılması

15 - Kapalı işyerlerinde çalışanların ihtiyaç duyacakları yeterli temiz havanın bulunması sağlanır. Yeterli hava hacminin tespitinde, çalışma yöntemi, çalışan sayısı ve çalışanların yaptıkları iş dikkate alınır.

16 - Çalışma ortamı havasını kirleterek çalışanların sağlığına zarar verebilecek atıkların ve artıkların derhal dışarı atılması sağlanır. Boğucu, zehirli veya tahriş edici gaz ile toz, buğu, duman ve fena kokuları ortam dışına atacak şekil ve nitelikte, genel havalandırma sisteminden ayrı olarak mekanik (cebri) havalandırma sistemi kurulur.

17 - Mekanik havalandırma sistemi kullanıldığında sistemin her zaman çalışır durumda olması sağlanır. Havalandırma sisteminin çalışmaması, iş sağlığı ve güvenliği yönünden tehlikeli ise arızayı bildiren kontrol sistemi tesis edilir. Mekanik ve genel havalandırma sistemlerinin bakım ve onarımları ile uygun filtre kullanım ve değişimleri yıllık olarak yetkili kişilere yaptırılır.

18 - Pasif (suni) havalandırma sistemlerinde hava akımının, çalışanları rahatsız etmeyecek, çalışanların fiziksel ve psikolojik durumlarını olumsuz etkilemeyecek, ani ve yüksek sıcaklık farkı oluşturmayacak şekilde olması sağlanır.

Ortam sıcaklığı

19 - İşyerlerinde termal konfor şartlarının çalışanları rahatsız etmeyecek, çalışanların fiziksel ve psikolojik durumlarını olumsuz etkilemeyecek şekilde olması esastır. Çalışılan ortamın sıcaklığının çalışma şekline ve çalışanların harcadıkları güce uygun olması sağlanır. Dinlenme, bekleme, soyunma yerleri, duş ve tuvaletler, yemekhaneler, kantinler ve ilk yardım odaları kullanım amaçlarına göre yeterli sıcaklıkta bulundurulur. Isıtma ve soğutma amacıyla kullanılan araçlar, çalışanı rahatsız etmeyecek ve kaza riski oluşturmayacak şekilde yerleştirilir, bakım ve kontrolleri yapılır. İşyerlerinde termal konfor şartlarının ölçülmesi ve değerlendirilmesinde TS EN 27243 standardından yararlanılabilir.

20 - Yapılan işin niteliğine göre, sürekli olarak çok sıcak veya çok soğuk bir ortamda çalışılması ve bu durumun değiştirilmemesi zorunlu olunan hallerde, çalışanları fazla sıcak veya soğuktan koruyucu tedbirler alınır.

21 - İşyerinin ve yapılan işin özelliğine göre pencerelerin ve çatı aydınlatmalarının, güneş ışığının olumsuz etkilerini önleyecek şekilde olması sağlanır.

Aydınlatma

22 - İşyerlerinin gün ışığıyla yeter derecede aydınlatılmış olması esastır. İşin konusu veya işyerinin inşa tarzı nedeniyle gün ışığından yeterince yararlanılamayan hallerde yahut gece çalışmalarında, suni ışıkla uygun ve yeterli aydınlatma sağlanır. İşyerlerinin aydınlatmasında TS EN 12464-1: 2013; TS EN 12464-1.2011: 2012; standartları esas alınır.

23 - Çalışma mahalleri ve geçiş yollarındaki aydınlatma sistemleri, çalışanlar için kaza riski oluşturmayacak türde olur ve uygun şekilde yerleştirilir.

24 - Aydınlatma sisteminin devre dışı kalmasının çalışanlar için risk oluşturabileceği yerlerde yeterli aydınlatmayı sağlayacak ayrı bir enerji kaynağına bağlı acil aydınlatma sistemi bulunur.

İşyeri tabanı, duvarları, tavanı ve çatısı

25 - İşyeri, çalışanların fiziksel faaliyetleri, yapılan işlerin niteliği ve termal konfor şartları dikkate alınarak uygun bölümlere ayrılır.

26 - İşyerlerinde, taban döşeme ve kaplamalarının sağlam, kuru ve mümkün olduğu kadar düz, kaymaz ve seviye farkı bulunmayacak bir şekilde olması sağlanır, buralarda tehlikeli eğimler, çukurlar ve engeller bulundurulmaz. Patlayıcı ve tehlikeli maddelerin imal edildiği, işlendiği ve depolandığı işyeri binalarında taban, tavan, duvar ve çatıların Binaların Yangından Korunması Hakkındaki Yönetmelik hükümlerine uygun olması sağlanır.

27 - Taban ve asma kat döşemeleri, üzerine konulacak makine, araç-gereç ve benzeri malzeme ile buralarda bulunabilecek çalışanların ağırlığına dayanabilecek şekilde yapılır.

28 - İşyerlerinde taban döşeme ve kaplamaları, tavan ve duvarlar uygun hijyenik şartları sağlayacak şekilde temizlemeye elverişli ve sağlık ve güvenlik yönünden uygun malzemeden yapılır.

29 - İşyerlerinde bina, avlu, geçit ve ulaşım yollarında ve bunların civarında bulunan saydam veya yarı saydam duvarlar ile özellikle camlı bölmeler, açık bir şekilde işaretlenir, ayrıca güvenli malzemeden yapılır veya çarpma ve kırılmaya karşı korunur.

30 - İşyeri tavanının, yeterli hava hacmini ve havalandırmayı sağlayacak ve sağlık yönünden sakınca meydana getirmeyecek yükseklikte olması esastır.

31 - İşyerlerinin çatıları dayanıklı malzemeden inşa edilir, mevsim şartları dikkate alınarak çalışanları dış etkilerden tamamen koruyacak ve iş sağlığı ve güvenliği yönünden risk oluşturmayacak şekilde yapılır.

32 - Yeterli sağlamlıkta olmayan çatılara çıkılmasına ve buralarda çalışılmasına, güvenli çalışmayı temin edecek ekipman sağlanmadan izin verilmez.

Pencereler

33 - İşyerlerinde pencerelerin ve tavan pencerelerinin, güvenli bir şekilde açılır, kapanır ve ayarlanabilir olması sağlanır. Pencereler açık olduklarında çalışanlar için herhangi bir tehlike

oluşturmayacak şekilde yerleştirilir. Çalışanları, pencere ve menfezlerden gelen güneş ışığının, ısısının ve hava akımlarının olumsuz etkilerinden koruyacak gerekli tedbirler alınır.

34 - Pencerelerin güvenli bir şekilde temizlenebilir özellikte olması sağlanır. Ayrıca pencerelerin, temizlik ekipmanlarının kullanılmasına uygun olması sağlanır veya temizliğini yapanlar ile temizlik sırasında bina içinde ve dışında bulunanlar için tehlike oluşturmayacak araç-gereçler seçilir.

Kapılar ve girişler

35 - Kapı ve girişlerde aşağıda belirtilen esaslara uyulur:

a) Kapı ve girişlerin yerlerinin, sayılarının, boyutlarının ve yapıldıkları malzemelerin, bulundukları oda ve alanların yapısı ile kullanım amacına ve çalışanların rahatça girip çıkmalarına uygun olması sağlanır.

b) Her iki yöne açılabilen kapılar saydam malzemeden yapılır veya bu kapılarda karşı tarafın görünmesini sağlayan saydam kısımlar bulunur.

c) Saydam veya yarı saydam kapıların yüzeyleri çalışanlar için tehlike oluşturmayan güvenli malzemeden yapılır veya kırılmalara karşı korunur. Saydam kapıların üzeri kolayca görünür şekilde işaretlenir.

ç) Raylı kapılarda raydan çıkmayı ve devrilmeyi önleyici güvenlik sistemi bulunur.

d) Yukarı doğru açılan kapılarda aşağı düşmeyi önleyici güvenlik sistemi bulunur.

e) Kaçış yollarında bulunan kapılar, uygun şekilde işaretlenir. Bu kapılar yardım almaksızın her zaman ve her durumda içeriden açılabilir özellikte olur.

f) Araçların kullanıldığı geçit ve kapılar yayaların geçişi için güvenli değilse bu mahallerde yayalar için ayrı geçiş kapıları bulunur. Bu kapılar açıkça işaretlenir ve bu kapıların önlerinde hiçbir engel bulunmaz.

g) Mekanik kapıların çalışanlar için kaza riski taşımayacak şekilde çalışması sağlanır. Bu kapılarda kolay fark edilebilir ve ulaşılabilir acil durdurma cihazları bulunması ve herhangi bir güç kesilmesinde otomatik olarak açılır olmaması durumunda kapıların el ile de açılabilmesi sağlanır.

Ulaşım yolları - tehlikeli alanlar

36 - Merdiven, koridor, geçiş yolu, yükleme yeri ve rampa dâhil bütün yolların, yaya ve araçların güvenli hareketlerini sağlayacak ve yakınlarında çalışanlara tehlike oluşturmayacak şekil ve boyutlarda olması sağlanır. İşyeri içerisindeki erişim yollarının engebeli, çukur, kaygan olmaması sağlanır ve bakımları yapılır.

37 - İşyerinde yayalar tarafından veya malzeme taşımada kullanılan yolların, bulunabilecek azami kullanıcı sayısına ve yapılan işin niteliğine uygun boyutlarda olması sağlanır ve bu yollar açıkça işaretlenir. Malzeme taşınan yollarda yayalar için yeterli güvenlik mesafesi bırakılır.

38 - Araç geçiş yolları ile kapılar, yaya geçiş yolları, koridorlar ve merdivenler arasında yeterli mesafe bulunması sağlanır. Çalışma mahallerinde yapılan iş, kullanılan makine ve malzeme göz önüne alınarak, çalışanların korunması amacıyla araç geçiş yolları açıkça işaretlenir.

39 - Yapılan işin özelliği nedeniyle malzeme veya çalışanların düşme riski bulunan tehlikeli alanlara, görevli olmayan kişilerin girmesi uygun araç ve gereçlerle engellenir. Tehlikeli alanlara girme yetkisi olan kişilerin korunması için uygun tedbirler alınır, bu alanlar açıkça işaretlenir.

40 - Yüksek geçit, platform veya çalışma sahanlıklarının serbest bulunan bütün tarafları ile çalışanların yüksekten düşme riskinin bulunduğu yerlere, düşmelere karşı uygun korkuluklar yapılır. Bu korkuluk ve ara elemanlarının yükseklikleri, dayanımı ve açıklıkları çalışma alanının güvenliğini sağlayacak ve buralardan düşme riskini ortadan kaldıracak nitelikte olur.

Merdivenler

41 - Merdivenlerin; işyerinin büyüklüğüne, yapılan işin özelliğine, işyerinde bulunabilecek azami kişi sayısına göre, ateşe dayanıklı yanmaz malzemeden, sağlam, yeterli genişlik ve eğimde, etrafı düşmelere karşı uygun korkuluklarla çevrili olması sağlanır. Merdivenler, ilgili mevzuatın öngördüğü hükümler esas alınarak sağlık ve güvenlik yönünden risk oluşturmayacak şekilde yapılır.

Yürüyen merdivenler ve bantlar için özel tedbirler

42 - Yürüyen merdiven ve bantların güvenli bir şekilde çalışması ve gerekli güvenlik donanımlarının bulunması sağlanır. Bunlarda kolay fark edilir ve kolay ulaşılır acil durdurma tertibatı bulundurulur.

Yükleme yerleri ve rampalar

43 - Yükleme yerleri ve rampalarının, taşınacak yükün boyutlarına uygun olması, çalışanların düşmesini önleyecek şekilde güvenli olması, bu yerlerde en az bir çıkış yeri bulunması, belirli bir genişliğin üzerinde olan yükleme yerlerinde teknik olarak mümkünse her iki uçta da çıkış yeri bulunması sağlanır.

Çalışma yeri boyutları ve hava hacmi - çalışma yerinde hareket serbestliği

44 - Çalışma yerinin taban alanının, yüksekliğinin ve hava hacminin, çalışanların sağlık ve güvenliklerini riske atmadan işlerini yürütebilmeleri, rahat çalışmaları için, yeterli olması sağlanır. İşyerlerinin hava hacminin hesabı, makine, malzeme ve benzeri tesislerin kapladığı hacimler de dâhil edilerek yapılır.

45 - Çalışanın işini yaptığı yerde rahat hareket edebilmesi için yeterli serbest alan bulunur. İşin özelliği nedeniyle bu mümkün değilse çalışma yerinin yanında serbest hareket edeceği alan olması sağlanır.

Dinlenme yerleri

46 - Yapılan işin özelliği nedeniyle çalışanların sağlığı ve güvenliği açısından gerekli hallerde veya 10 ve daha fazla çalışanın bulunduğu işyerlerinde, uygun bir dinlenme yeri sağlanır. İş aralarında uygun dinlenme imkânı bulunan büro ve benzeri işlerde ayrıca dinlenme yeri aranmaz. İşyerlerinde daha uygun bir yer yoksa gerekli şartların sağlanması şartıyla, yemek yeme yerleri dinlenme yeri olarak kullanılabilir.

47 - Çalışma süresi, işin gereği olarak sık ve düzenli aralıklarla kesiliyorsa ve ayrı bir dinlenme yeri yoksa çalışanların sağlığı ve güvenliği açısından gerekli olan hallerde, bu aralarda çalışanların dinlenebileceği uygun yerler sağlanır.

Yemek yeme yeri

48 - Yemeklerini işyerinde yemek durumunda olan çalışanlar için, rahat yemek yenebilecek nitelik ve genişlikte, uygun termal konfor ve hijyen şartlarını haiz yeteri kadar ekipman ve araç-gereç ile donatılmış yemek yeme yeri sağlanır. İşyerlerinde daha uygun bir yer yoksa gerekli şartların sağlanması şartıyla, dinlenme yerleri yemek yeme yeri olarak kullanılabilir. İşveren, çalışanlarına belirtilen şartları taşımak kaydıyla işyeri dışında yemek imkânı sağlayabilir.

Gebe ve emziren kadınlar

49 - Gebe ve emziren kadınların uzanarak dinlenebilecekleri uygun şartlar sağlanır. 14/7/2004 tarihli ve 25522 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik hükümleri de dikkate alınarak uygun şartlar sağlanır.

Soyunma yeri ve elbise dolabı

50 - İş elbisesi giyme zorunluluğu olan çalışanlar için, yeterli büyüklükte, uygun aydınlatma, havalandırma, termal konfor ve hijyen şartlarını haiz, kadın ve erkek çalışanlar için ayrı ayrı soyunma yerleri sağlanır. Çalışanların soyunma yerleri dışındaki yerlerde giysilerini değiştirmelerine izin verilmez. Soyunma yerlerinin kolayca ulaşılabilir ve yeterli kapasitede olması ve buralarda yeterli sayıda oturma yeri bulunması sağlanır.

51 - Soyunma odalarında her çalışan için çalışma saatleri içinde giysilerini koyabilecekleri yeterli büyüklükte kilitli dolaplar bulundurulur. Nemli, tozlu, kirli, tehlikeli maddeler ile çalışılan yerlerde ve benzeri işlerde iş elbiseleri ile harici elbiselerin ayrı yerlerde saklanabilmesi için yan yana iki bölmeli veya iki ayrı elbise dolabı sağlanır. Soyunma yeri gerekmeyen işyerlerinde çalışanların elbiselerini koyabilecekleri uygun bir yer ayrılır.

Duşlar ve lavabolar

52 - Yapılan işin veya sağlıkla ilgili nedenlerin gerektirmesi halinde veya çalışanların yıkanmalarının temizlenmelerinin gerektiği her durumda, kadın ve erkek çalışanlar için ayrı ayrı sıcak ve soğuk akarsuyu bulunan uygun yıkanma yerleri ve duşlar tesis edilir. Duşlar, çalışanların rahatça yıkanabilecekleri genişlikte, dışarıdan içerisi görünmeyecek, uygun havalandırma, aydınlatma, termal konfor ve hijyen şartları sağlanacak şekilde yapılır.

53 - Duşlar ve lavaboların her zaman çalışanların kullanımına hazır halde olması sağlanır, buralarda gerekli temizlik malzemeleri bulundurulur. Duş veya lavaboların soyunma yerlerinden ayrı yerlerde bulunması durumunda, duş ve lavabolar ile soyunma yerleri arasında kolay bağlantı sağlanır.

54 - Duş tesisi gerektirmeyen işlerde, çalışma yerlerinin ve soyunma odalarının yakınında, gerekiyorsa akar sıcak suyu da olan, lavabolar bulunur. Lavabolar erkek ve kadın çalışanlar için ayrı ayrı yapılır.

Tuvalet ve lavabolar

55 - Çalışma yerlerine, dinlenme odalarına, soyunma yerlerine, duş ve yıkanma yerlerine yakın yerlerde, kadın ve erkek çalışanlar için ayrı ayrı olmak üzere, uygun havalandırma, aydınlatma, termal konfor ve hijyen şartları sağlanacak nitelikte yeterli sayıda tuvalet, lavabolar tesis edilir. Tuvalet ve lavabolarda gerekli temizlik malzemeleri bulundurulur.

56 - Tuvalet ve lavabolar, insan ve çevre sağlığı yönünden risk oluşturmayacak şekilde su depolarına, su geçen yerlere, gıda maddelerinin depolandığı veya işlendiği yerlere uzak şekilde yerleştirilir.

Atık sulara drenaj kanalı

57 - İşyerlerinde atık ve birikinti suların aktığı ve toplandığı yerler, özel veya genel bir kanalizasyona veya fosseptiğe bağlanır ve uygun bir kapak ile örtülür, bu yerlerin çalışılan mahalden yeteri kadar uzakta bulunması sağlanır. Atık su kanalizasyon kotunun kurtarmadığı durumlarda ise cebri olarak drenaj yapılarak taşmanın önlenmesi sağlanmalıdır.

İlkyardım odaları

58 - İşyerinin büyüklüğü, yapılan işin niteliği ve kaza riskine göre, işyerinde bir ya da daha fazla ilk yardım ve acil müdahale odası bulunması sağlanır.

59 - İlkyardım odaları yeterli ilk yardım malzemesi ve ekipmanı ile teçhiz edilir ve buralarda sedyeler kullanıma hazır halde bulundurulur. Bu yerler, Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliğine uygun şekilde işaretlenir.

60 - Çalışma şartlarının gerektirdiği her yerde ilkyardım ekipmanları kolay erişilebilir yerlerde bulundurulur, Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliğine uygun şekilde işaretlenir. Acil servis adresleri ve telefon numaraları görünür yerlerde bulundurulur.

Engelli çalışanlar

61 - Engelli çalışanların bulunduğu işyerlerinde bu çalışanların durumları dikkate alınarak gerekli düzenleme TS 9111- TS 12460 standartları göz önünde bulundurularak yapılır. Bu düzenleme özellikle engelli çalışanların doğrudan çalıştığı yerlerde ve kullandıkları kapı, geçiş yeri, merdiven, servis araçları, duş, lavabo ve tuvaletlerde yapılır.

Açık alanlardaki çalışmalarda özel önlemler

62 - İşyerindeki açık çalışma yerleri, yollar ve çalışanların kullandığı diğer açık alanlar, yaya ve araç trafiğinin güvenli bir şekilde yapılmasını sağlayacak şekilde düzenlenir. İşyeri sahasındaki ana yollar, tamir, bakım, gözetim ve denetim için kullanılan diğer yollar ile yükleme ve boşaltma yerlerinde, kapılar ve girişler, ulaşım yolları - tehlikeli alanlar, merdivenler, yürüyen merdivenler ve bantlar için özel tedbirler başlıkları altında belirtilen hususlar uygulanır. Ulaşım yolları - tehlikeli alanlar başlığı altında belirtilen hususlar aynı zamanda açık alanlardaki çalışma yerlerinde de uygulanır.

63 - Açık çalışma alanları gün ışığının yeterli olmadığı hallerde uygun şekilde aydınlatılır.

64 - Açık alanda yapılan çalışmalarda riskler değerlendirilerek çalışanlar özellikle;

a) Olumsuz hava şartlarına ve gerekli hallerde cisim düşmelerine,

b) Zararlı düzeyde gürültüden ve gaz, buhar, toz gibi zararlı dış etkilere,

c) Düşme ve kaymalara,

karşı korunur.

65- Açık alanda yapılan çalışmalarda çalışanların, herhangi bir tehlike durumunda işyerini hemen terk etmeleri veya kısa sürede yardım alabilmeleri sağlanır.

Barınma yerleri

66 - Barınma, dinlenme ve sosyal amaçlı kullanılan tesisler, yanıcı olmayan ve kolay tutuşmayan malzemeden inşa edilir. Barınma amacıyla çadır ve branda kullanılmaz. Barınma yerlerinin ısıtılmasında, duman, gaz ve yangın tehlikesine karşı gerekli tedbirler alınır, mangal, maltız, açık ateş vb. kullanılmaz. Bu yerlerde uygun ve yeterli hijyenik şartlar, aydınlatma, havalandırma ve termal konfor şartları sağlanır. Barınma yerlerinde yeterli sayıda tuvalet, lavabo, duş yerleri bulunur. Bu yerlerde temizlik malzemeleri ile üst baş temizliği için gerekli araç-gereç ve makineler sağlanır.

Çalışan konutları

67 - Çalışan konutları, sağlık gereklerine ve teknik şartlara uygun bir şekilde inşa edilir ve bu konutlarda bir konutta bulunması gereken tesisat kurulur ve tertibat bulundurulur. Çalışan konutlarının, aileleri ile birlikte oturan çalışanlar için ayrı ev veya apartman şeklinde olması sağlanır. Bekâr çalışanlara özgü binalarda, kadınlar ve 18 yaşından küçük çocukların, erkeklerin bulunduğu kısım ile bağlantısı olmayan ve birbirinden ayrı özel kısımlarda yatırılmaları sağlanır.

İş Ekipmanları

İSG sisteminin sağlıklı bir şekilde kurulması ve işletilmesi bağlamında risklerden kaçınma esasına göre kurulmuş ve çalıştırılan bir işyeri ve eklentilerinden sonra sıra yapılacak iş için iş ekipmanlarının seçimi ve kullanılmasına gelmektedir.

Bu bağlamda işyerinde iş ekipmanlarının kullanımı ile ilgili sağlık ve güvenlik yönünden uyulması gereken asgari şartların belirlenmesi amacıyla İSGY'nin 30 ve 31'inci maddeleri ile ÇSGBTGHY'nın 2 ve 12'nci maddelerine dayanılarak ve AB'nin 03.10.2009 tarih ve 2009/104/EC sayılı AB Direktifine de paralel olarak hazırlanan 'İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği' ile 'İş Ekipmanlarının Kontrollerini Yapmaya Yetkili Kişilerin Kayıt ve Eğitimlerine İlişkin Tebliğ' yayımlanmıştır.

Yönetmeliğin 2'nci maddesi uyarınca İSGY'nin kapsamına giren tüm işyerlerinde uygulanacak olan Yönetmelikte iş ekipmanı işin yapılmasında kullanılan herhangi bir makine, alet, tesis ve tesisat olarak ve iş ekipmanının kullanımı ise iş ekipmanının çalıştırılması, durdurulması, kullanılması, taşınması, tamiri, tadili, bakımı, hizmete sunulması ve temizlenmesi gibi iş ekipmanı ile ilgili her türlü faaliyet olarak tanımlanmıştır.

İş ekipmanını kullanımı ile ilgili sağlık ve güvenlik yönünden uyulması gereken asgari şartlar hakkındaki işveren yükümlülükleri Yönetmelikte genel yükümlülükler, iş ekipmanı ile ilgili kurallar, iş ekipmanının kontrolü, özel risk taşıyan iş ekipmanı ve iş sağlığı ve ergonomi başlıkları altına toplanmıştır

Konu hakkındaki genel işveren yükümlülükleri Yönetmeliğin 5'inci maddesine göre, işyerinde kullanılacak iş ekipmanının yapılacak işe uygun olması ve bu ekipmanın çalışanlara sağlık ve güvenlik yönünden zarar vermemesi için gerekli tüm tedbirleri almak, iş ekipmanını seçerken işyerindeki özel çalışma şartlarını, sağlık ve güvenlik yönünden tehlikeleri göz önünde bulundurarak, bu ekipmanın kullanımının ek bir tehlike oluşturmamasına dikkat etmek ve iş ekipmanının, çalışanların sağlık ve güvenliği yönünden tamamen tehlikesiz olmasını sağlayamıyorsa, kabul edilebilir risk seviyesine indirecek uygun önlemleri almaktan oluşmaktadır.

Yönetmeliğin 6'ncı maddesinde ise iş ekipmanı ile ilgili kurallar belirlenmiştir. Buna göre işyerlerinde kullanılan iş ekipmanları ile ilgili aşağıdaki hususlara uyulması gerekmektedir.

- 5'inci madde hükmü saklı kalmak kaydıyla, işverenler; iş ekipmanının Yönetmeliğin 1 numaralı ekinde belirlenen asgari gereklere uygun olmasını sağlayacaklar,
- İş ekipmanının kullanımı süresince, yeterli bakımını yaptırarak yukarıdaki paragrafta belirtilen hususlara uygun durumda olması için gerekli önlemleri alacaklar ve
- İşyerinde kullanılan iş ekipmanının, Yönetmeliğin II numaralı ekinde belirtilen hususlara uygun güvenlik düzeyinde olmasını sağlayacaklardır.

İş ekipmanını kontrolüne ilişkin işveren yükümlülükleri ise Yönetmeliğin 7'nci maddesinde tespit edilmiştir. Bu düzenleme uyarınca iş ekipmanının güvenliğinin kurulma ve montaj şartlarına bağlı olduğu durumlarda, ekipmanın kurulmasından sonra ve ilk defa kullanılmadan önce ve her yer değişikliğinde ekipmanın, periyodik kontrolleri yapmaya yetkili kişiler tarafından kontrolü yapılmalı,

doğru kurulduğu ve güvenli şekilde çalıştığını gösteren belge düzenlenmelidir. Ayrıca işverence, arızaya sebep olabilecek etkilere maruz kalarak tehlike yaratabilecek iş ekipmanının;

- Periyodik kontrolleri yapmaya yetkili kişilerce periyodik kontrolleri yapılmalı ve
- Çalışma şeklinde değişiklikler, kazalar, doğal olaylar veya ekipmanın uzun süre kullanılmaması gibi iş ekipmanındaki güvenliğin bozulmasına neden olabilecek durumlardan sonra, arızanın zamanında belirlenip giderilmesi ve sağlık ve güvenlik koşullarının korunması için periyodik kontrolleri yapmaya yetkili kişilerce gerekli kontrollerin yapılması sağlanmalıdır.

Son olarak kontrol sonuçları kayıt altına alınmalı ve yetkililer her istediğinde gösterilmek üzere uygun şekilde saklanmalıdır.

Bunların dışında iş ekipmanı işletme dışında kullanıldığında, yapılan son kontrol ile ilgili belgenin de ekipmanla birlikte bulundurulması gerekmektedir.

Hangi tür iş ekipmanın kontrole tabi tutulacağı, bu kontrollerin hangi sıklıkla ve hangi şartlar altında yapılacağı ile kontrol sonucu düzenlenecek belgelerle ilgili usul ve esaslar ise Yönetmeliğin III numaralı ekinde belirtilmiştir.

Ayrıca bu konuda anılan Tebliğin 'İşverenin yükümlülüğü' başlıklı 5'inci maddesi uyarınca iş ekipmanlarının periyodik kontrollerini yaptırmakla yükümlü işverenlerin periyodik kontrol yapmaya yetkili kişilerin, Yönetmeliğin III numaralı ekinde yer alan ilgili branşlardan olduğunu ve EKİPNET sisteminde geçerli kayıt numarasının bulunduğunu kontrol etmeleri beklenmektedir. Tebliğde yapılan tanımlamaya göre EKİPNET; iş ekipmanlarının periyodik kontrollerini yapmaya yetkili kişilerin elektronik ortamda kayıt ve bildirim ile veri doğrulaması amacıyla kullanılan İş Ekipmanlarının Kontrollerini Yapacak Yetkili Kişilerin Kayıt Programı anlamına gelmektedir ve sistem ÇSGB tarafından oluşturularak takip edilecektir. Periyodik kontrol yapmaya ehil kişilerin anılan sisteme nasıl kaydolacakları; gereken şartlar; yürütülmesi gereken iş ve işlemler ile gerekli eğitimlerin nasıl verileceği belirtilen Tebliğde hükme bağlanmıştır.

Yönetmeliğin 8'inci maddesi özel risk taşıyan iş ekipmanına ilişkin işveren yükümlülükleri ile ilgilidir. Buna göre özel risk taşıyan iş ekipmanı, sadece o ekipmanı kullanmak üzere görevlendirilen kişilerce kullanılmalıdır. Yine bu ekipmanların tamiri, tadili, kontrolü, bakımı ve hizmete alınması bu işleri yapmakla özel olarak görevlendirilen kişilerce yapılmalıdır.

Yönetmeliğin iş sağlığı ve ergonomi başlıklı 9'uncu maddesi uyarınca Yönetmeliğe göre asgari sağlık ve güvenlik gereklerinin uygulanmasında, çalışanların iş ekipmanı kullanımı sırasındaki duruş pozisyonları ve çalışma şekilleri ile ergonomi prensipleri işverence tam olarak dikkate alınacaktır.

Yönetmelik hükümleri gereğince işverenlerin çalışanları bilgilendirme, çalışanların eğitimi ve çalışanların görüşlerinin alınması ve katılımlarının sağlanmasına yönelik bir takım yükümlülükleri de mevcuttur.

Çalışanların bilgilendirilmesi 10'uncu madde uyarınca çalışanlara, kullandıkları iş ekipmanına ve bu iş ekipmanın kullanımına ilişkin yeterli bilgi ve uygun olması halinde yazılı talimat verilmelidir. Bu talimatın, imalatçı tarafından iş ekipmanıyla birlikte verilen kullanım kılavuzu dikkate alınarak hazırlanması gerekmektedir. Talimatlar iş ekipmanıyla beraber bulundurulmalı ve bu bilgiler ve yazılı talimatlar en az aşağıdaki bilgileri içerecek şekilde hazırlanmalıdır:

- İş ekipmanının kullanım koşulları.
- İş ekipmanında öngörülen anormal durumlar.
- Bulunması halinde iş ekipmanının önceki kullanım deneyiminden elde edilen sonuçlar.

Yine bilgilendirme bağlamında çalışanların, kendileri kullanmasalar bile çalışma alanında veya işyerinde bulunan iş ekipmanlarının kendilerini etkileyebilecek tehlikelerinden ve iş ekipmanı üzerinde yapılacak değişikliklerden kaynaklanabilecek tehlikelerden haberdar edilmeleri şarttır. Nihayet aktarılan bu bilgilerin ve yazılı talimatların, basit ve kolay anlaşılır bir şekilde olması gerekmektedir.

Bilgilendirme ile birlikte Yönetmeliğin 12'nci maddesi uyarınca işverenlerin Yönetmelikte ve eklerinde belirtilen konularda çalışanlarının görüşlerini alması ve katılımlarını sağlaması beklenmektedir.

Konu hakkındaki çalışan eğitimine yönelik işveren yükümlülüğü Yönetmeliğin 11'inci maddesinde yer almaktadır: Madde hükmüne göre işverence iş ekipmanını kullanmakla görevli çalışanlara, bunların kullanımından kaynaklanabilecek riskler ve bunlardan kaçınma yollarına ilişkin eğitim almaları sağlanacaktır. Ayrıca özel risk taşıyan iş ekipmanının tamiri, tadili, kontrol ve bakımı konularında çalışanlara işverenlerce yeterli bir özel eğitim verilmelidir.

Yönetmeliğin 13'üncü maddesi uyarınca Yönetmelik kapsamında periyodik kontrolleri yapmaya yetkili kişiler ki, bunlar; tekniker, mühendis, yüksek teknikerleri kapsamaktadır, bilgilerini ÇSGB'ye elektronik ortamda kayıt yaptıracaklardır. Elektronik ortama kayıt için istenecek bilgiler ile elektronik kayıt işlemleirne ilişkin usul ve esaslar ÇSGB tarafından çıkarılacak bir tebliğ ile belirlenecektir. Bu bildirimde beyan esas kılınmıştır. Ayrıca bu kişilere ÇSGB tarafından kayıt numarası verilecektir.

ÇSGB tarafından yapılan araştırma sonucu beyan edilen bilgilerin doğru olmadığı tespit edilenlerin kaydı silinecek; kaydı silinenler Bakanlığın internet sitesinde ilân edilecektir. Ayrıca bu kişiler hakkında ilgili mevzuat çerçevesinde işlem yapılacaktır. Kaydı silinenlerin silinme tarihinden itibaren üç yıl içerisinde yaptığı başvurular, üç yılın tamamlanmasına kadar askıya alınacaktır.

Bu kişilerce hazırlanacak ve iş ekipmanlarının muayene, deney ve test faaliyetlerini içerecek olan periyodik kontrol raporlarında aldıkları kayıt numaralarının bulunması gerekmektedir. Beyan edilen bilgilerin doğru olmadığı tespit edilenler ile kayıt numarası almayanlar tarafından düzenlenen periyodik kontrol raporları geçersiz sayılacaktır.

Yine Yönetmeliğin 14'üncü maddesi uyarınca periyodik kontrol yapacak kişi ve kuruluşlara akreditasyon, yetkilendirme ve eğitim zorunluluğu getirmeye ÇSGB yetkilidir. Periyodik kontrolü yapılmış iş ekipmanları ile ilgili olarak, periyodik kontrol raporunun gerçeğe aykırı düzenlenmesi, Yönetmelikte yer alan kriterlere uygun olmayan kişilerce yapılması, uygun olmayan deney ve test yöntemleri kullanılarak yapılması gibi uygunsuzlukların ÇSGB tarafından tespit edilmesi durumunda, bu raporlar geçersiz sayılacak ayrıca düzenleyen kişiler hakkında 13'üncü maddenin üçüncü fıkrasına göre işlem yapılacaktır. Bir başka deyişle doğru olmayan bilgilerin kaydı silinecek ve Bakanlık internet sitesinde ilan edilecektir. Yine bu kişiler hakkında ilgili mevzuat çerçevesinde işlem yapılacaktır. Bu maddenin uygulanması bakımından da periyodik kontrol yapacak kişi ve kuruluşlara getirilecek zorunluluklar iş ekipmanları esas alınarak ÇSGB tarafından çıkarılacak bir tebliğ ile belirlenecektir. Bu tebliğde belirlenen süre içinde periyodik kontrol yapacak kişilerin eğitim alması, periyodik kontrol yapacak kuruluşların ise hizmet yeterliliği belgesi alması veya akredite olması gerekmektedir.

Bu genel düzenlemelerin dışında Yönetmelik geçici madde 2, 3 ve 4 ile kayıt numarası alma ile ilgili geçici ve pilot uygulama öngörmüştür. Buna göre yalnızca ÇSGB tarafından üç ay içinde çıkarılacak bir tebliğle belirlenen il veya illerle sınırlı olmak üzere iş ekipmanları için periyodik kontrol yapacak kişilere eğitim alma yükümlülüğü tamamlanıncaya kadar geçici kayıt numarası verilecek; 14'üncü madde kapsamında çıkarılacak tebliğde yer alacak iş ekipmanlarının periyodik kontrolleri için belirlenen süre içerisinde eğitim alma yükümlülüğünü yerine getirmeyenler ilgili iş ekipmanının periyodik kontrolüne yapamayacak ve rapor düzenleyemeyeceklerdir. Pilot olarak seçilen illerde ayrıca Yönetmeliğin periyodik kontrolleri yapmaya yetkili kişilerin bildirimine ilişkin 13'üncü maddesi hükümleri de uygulanmayacaktır. Ayrıca pilot uygulamanın tamamlandığı ilan edilene kadar, pilot uygulamanın gerçekleştirildiği il veya iller dışında hazırlanan periyodik kontrol raporlarında kayıt numarası veya geçici kayıt numarası zorunluluğu aranmayacak; pilot uygulamanın gerçekleştirildiği il veya illerde hazırlanan periyodik kontrol raporlarında geçici kayıt numarası yeterli sayılacaktır.

Ekleri için tıklayınız

İş Ekipmanları ile İlgili Asgari Sağlık ve Güvenlik Şartları

EK - I

İŞ EKİPMANLARINDA BULUNACAK ASGARİ GEREKLER

1. Genel hususlar

1.1. Bu ekte belirtilen hususlar, bu Yönetmelik hükümleri dikkate alınarak ve söz konusu iş ekipmanında bunlara karşılık gelen riskin bulunduğu durumlarda uygulanır.

1.2. Bu ekte belirtilen asgari gerekler, iş ekipmanlarında aranacak temel gereklerdir.

2. İş ekipmanlarında bulunacak asgari genel gerekler

2.1. İş ekipmanında bulunan ve güvenliği etkileyen kumanda cihazları için asgari gerekler;

2.1.1. İş ekipmanında bulunan ve güvenliği etkileyen kumanda cihazları açıkça görülebilir ve tanınabilir özellikte olur. Gerektiğinde uygun şekilde işaretlenir.

2.1.2. Kumanda cihazları zorunlu haller dışında, tehlikeli bölgenin dışına yerleştirilir ve bunların kullanımı ek bir tehlike oluşturmaz. Kumanda cihazları, istem dışı hareketlerde tehlikeye neden olmaması gerekir.

2.1.3. Operatör, ana kumanda yerinden tehlike bölgesinde herhangi bir kimsenin bulunmadığından emin olması gerekir. Bu mümkün değilse makine çalışmaya başlamadan önce otomatik olarak devreye girecek sesli ve ışıklı ikaz sistemi bulunur.

2.1.4. İş ekipmanının çalıştırılması veya durdurulması sebebiyle doğabilecek tehlikelere maruz kalan çalışanlar yeterli zaman ve imkân sağlayan tedbirlerle bu tehlikelerden korunur.

2.1.5. Kumanda sistemleri güvenli ve planlanan kullanım şartlarında meydana gelebilecek arıza, bozulma veya herhangi bir zorlanma göz önüne alınarak uygun nitelikte seçilir.

2.2. İş ekipmanlarının çalıştırılması, bu amaç için yapılmış kumandaların ancak bilerek ve isteyerek kullanılması ile sağlanır.

2.2.1. Bu kural, çalışanlar için tehlike oluşturmadığı sürece;

a) Herhangi bir sebeple iş ekipmanın durmasından sonra tekrar çalıştırılmasında,

b) Hız, basınç gibi çalışma şartlarında önemli değişiklikler yapılırken de,

uygulanır.

2.2.2. Bu kural otomatik çalışan iş ekipmanının normal çalışma programının devamı süresindeki tekrar harekete geçme veya çalışma şartlarındaki değişiklikler için uygulanmaz.

2.3. Bütün iş ekipmanlarında, ekipmanı tümüyle ve güvenli bir şekilde durdurabilecek bir sistem bulunur. Her bir çalışma yerinde, tehlikenin durumuna göre, iş ekipmanının tamamını veya bir kısmını durdurabilecek ve bu ekipmanın güvenli bir durumda kalmasını sağlayacak kumanda sistemi bulunur. İş ekipmanlarının durdurma sistemleri, çalıştırma sistemlerine göre öncelikli olması gerekir. İş ekipmanı veya tehlikeli kısımları durdurulduğunda, bunları harekete geçiren enerji de kesilecek özelliğe sahip olur.

2.4. İş ekipmanının tehlikesi ve normal durma süresinin gerektirmesi halinde iş ekipmanında acil durdurma sistemi bulunur.

2.5. Parça fırlaması veya düşmesi riski taşıyan iş ekipmanları, bu riskleri ortadan kaldırmaya uygun güvenlik tertibatı ile donatılır.

2.5.1. Gaz, buhar, sıvı veya toz çıkarma tehlikesi olan iş ekipmanları, bunları kaynağında tutacak veya çekecek uygun sistemlerle donatılır.

2.6. Çalışanların sağlığı ve güvenliği açısından gerekiyorsa, iş ekipmanı ve parçaları uygun yöntemlerle sabitlenir.

2.7. Çalışanların sağlık ve güvenliği açısından önemli bir tehlike oluşturabilecek, iş ekipmanının parçalarının kırılması, kopması veya dağılması riskine karşı uygun koruma önlemleri alınır.

2.8. İş ekipmanının hareketli parçalarıyla mekanik temas riskinin kazaya yol açabileceği hallerde; iş ekipmanı, tehlikeli bölgeye ulaşmayı önleyecek veya bu bölgeye ulaşılmadan önce hareketli parçaların durdurulmasını sağlayacak uygun koruyucular veya koruma donanımı ile donatılır.

2.8.1. Koruyucular ve koruma donanımı;

a) Sağlam yapıda olur,

b) İlave bir tehlikeye sebep olmayacak özellikte olur,

c) Kolayca yerinden çıkarılmayacak veya etkisiz hale getirilemeyecek şekilde olur,

ç) Tehlike bölgesinden yeterli uzaklıkta bulunur,

d) Ekipmanın görülmesi gereken operasyon noktalarına engel olmayacak özellikte olur,

e) Sadece işlem yapılan alana erişimi kısıtlar ve bunların çıkarılmasına gerek kalmadan parça takılması, sökülmesi ve bakımı için gerekli işlemlerin yapılması mümkün olur.

2.9. İş ekipmanının çalışılan veya bakımı yapılan bölge ve operasyon noktaları, yapılacak işleme uygun şekilde aydınlatılır.

2.10. İş ekipmanının yüksek veya çok düşük sıcaklıktaki parçalarına çalışanların yaklaşmasını veya temasını engelleyecek tedbirler alınır.

2.11. İş ekipmanına ait ikaz donanımları kolay algılanır ve anlaşılır olur.

2.12. İş ekipmanı sadece tasarım ve imalat amacına uygun işlerde ve şartlarda kullanılır.

2.13. İş ekipmanının bakım işleri, ancak iş ekipmanı kapalı iken yapılabilir. Bunun mümkün olmadığı hallerde, bakım işleri yürütülürken gerekli önlemler alınır veya bu işlerin tehlike bölgesi dışında yapılması sağlanır.

2.13.1. Bakım defteri bulunan makinelerde bakımla ilgili işlemler günü gününe bu deftere işlenir. 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa uygun olarak güvenli elektronik imza ile imzalanmış ve elektronik ortamda saklanan kayıtlar da bakım defteri olarak kabul edilir.

2.14. İş ekipmanlarının enerji kaynaklarını kesecek araç ve gereçler kolayca görülebilir ve tanınabilir özellikte olur. Ekipmanın enerji kaynaklarına yeniden bağlanması çalışanlar için tehlikeye sebep olmayacak özellikte olur.

2.15. İş ekipmanlarında, çalışanların güvenliğinin sağlanmasında esas olan ikaz ve işaretler bulunur.

2.16. Çalışanların üretim, bakım ve ayar işlemleri yapacakları yerlere güvenli bir şekilde ulaşabilmeleri ve orada güvenli bir şekilde çalışabilmeleri için uygun şartlar sağlanır.

2.17. Bütün iş ekipmanları, ekipmanın aşırı ısınması veya yanmasına veya ekipmandan gaz, toz, sıvı, buhar veya üretilen, kullanılan veya depolanan diğer maddelerin yayılması riskine karşı çalışanların korunmasına uygun olur.

2.18. Bütün iş ekipmanları, ekipmanda üretilen, kullanılan veya depolanan maddelerin veya ekipmanın patlama riskini önleyecek özellikte olur.

2.19. Bütün iş ekipmanları, çalışanların doğrudan veya dolaylı olarak elektrikle temas riskinden korunmasına uygun olur.

3. Özel tipteki iş ekipmanında bulunacak asgari ek gerekler

3.1. Kendinden hareketli veya bir başka araç vasıtasıyla hareket edebilen iş ekipmanları için asgari gerekler;

3.1.1. Üzerinde çalışan bulunan iş ekipmanı, ekipmanın bir yerden bir yere götürülmesi sırasında tekerleklere veya paletlere takılma veya temas etme riski de dahil çalışanlar için oluşabilecek bütün riskleri azaltabilecek uygun sistemlerle donatılır.

3.1.2. İş ekipmanının çekicisi ile çekilen ekipman veya aksesuarları ya da yedekte çekilen herhangi bir nesnenin, birbirine çarpma veya sıkışma riskinin bulunduğu durumlarda, bu ekipmanlar çarpma ve sıkışmayı önleyecek koruyucularla donatılır.

3.1.2.1. Çarpma veya sıkışma riski önlenemiyorsa, çalışanların olumsuz etkilenmemesi için gerekli önlemler alınır.

3.1.3. İş ekipmanının hareketli kısımları arasında enerji aktarımını sağlayan kısımların yere teması nedeniyle hasar görmesi veya kirlenmesine karşı önlem alınır.

3.1.4. Üzerinde çalışan bulunan hareketli iş ekipmanı, normal çalışma koşullarında devrilme riskine karşı;

a) Cihaz bir çeyrekten (90 derecelik açı) fazla dönmeyecek şekilde yapılmış olur veya

b) Bir çeyrekten fazla dönüyorsa, üzerinde bulunan çalışanın etrafında yeterli açıklık bulunur veya

c) Aynı etkiyi sağlayacak başka koruyucu yapı veya sistem bulunur.

3.1.4.1. Bu koruyucu yapı veya sistem iş ekipmanının kendi parçası olabilir.

3.1.4.2. Çalışma sırasında iş ekipmanı sabitleniyorsa veya iş ekipmanının, devrilmesi mümkün olmayacak şekilde tasarımı yapılmışsa koruyucu yapı veya sistemler gerekmez.

3.1.4.3. İş ekipmanında; devrilmesi halinde, üzerinde bulunan çalışanın ekipman ile yer arasında sıkışarak ezilmesini önleyici koruyucu yapı veya sistem bulunur.

3.1.5. Üzerinde bir veya daha fazla çalışanın bulunduğu forkliftlerin devrilmesinden kaynaklanan risklerin azaltılması için;

a) Sürücü için kabin bulunur veya

b) Forklift devrilmeyecek yapıda olur veya

c) Forkliftin devrilmesi halinde, yer ile forkliftin belirli kısımları arasında taşınan çalışanlar için, yeterli açıklık kalmasını sağlayacak yapıda veya

ç) Forklift, devrilmesi halinde sürücünün forkliftin parçaları tarafından ezilmesini önleyecek yapıda olur.

3.1.6. Kendinden hareketli iş ekipmanı hareket halinde iken kişiler için risk oluşturuyorsa aşağıdaki şartları sağlar:

a) Yetkisiz kişilerce çalıştırılmasını önleyecek donanım bulunur.

b) Aynı anda hareket eden birden fazla elemanı bulunan iş ekipmanında bu elemanların çarpışmasının etkilerini en aza indirecek önlemler alınır.

c) İş ekipmanında frenleme ve durdurma donanımı bulunur. Güvenlik şartları gerektiriyorsa, ayrıca bu donanımın bozulması halinde otomatik olarak devreye giren veya kolayca ulaşılabilecek şekilde yapılmış acil frenleme ve durdurma sistemi bulunur.

ç) Sürücünün görüş alanının kısıtlandığı durumlarda, güvenliğin sağlanması için görüş alanını iyileştirecek uygun yardımcı araçlar kullanılır.

d) Gece veya karanlık yerlerde kullanılmak üzere tasarımlanmış iş ekipmanında, yapılan işi yürütmeye uygun ve çalışanların güvenliğini sağlayacak aydınlatma sistemi bulunur.

e) Çalışanları etkileyebilecek yangın çıkma tehlikesi olan iş ekipmanının kendisinin veya yedekte taşıdığı ekipmanın kullanıldığı yerin hemen yakınında yangın söndürme cihazları bulunmuyorsa, bu ekipmanlarda yeterli yangın söndürme cihazları bulunur.

f) Uzaktan kumandalı iş ekipmanının, kontrol sınırlarının dışına çıkması halinde otomatik olarak hemen duracak şekilde olması gerekir.

g) Uzaktan kumandalı iş ekipmanı, normal şartlarda çarpma ve ezilme tehlikelerine karşı korunaklı olur, bunun sağlanamadığı hallerde diğer uygun araçlarla çarpma riski kontrol altına alınır.

3.2. Yüklerin kaldırılmasında kullanılan iş ekipmanları için asgari gerekler;

3.2.1. Yük kaldırma ekipmanı kalıcı olarak kurulduğunda, özellikle kaldırılan yük ve montaj veya bağlantı noktalarındaki gerilmeler dikkate alınarak ekipmanın mukavemet ve kararlılığı sağlanır.

3.2.2. Yüklerin kaldırılması için kullanılan makinelerde, kaldırılabilecek maksimum yük açıkça görünecek şekilde işaretlenir, makinenin değişik şekillerde kullanımında da maksimum yükü gösteren levhalar veya işaretler bulunur.

3.2.2.1. Kaldırma için kullanılan aksesuarlar da güvenli kullanım için gereken özelliklerini gösterecek şekilde işaretlenir.

3.2.2.2. İnsan kaldırmak ve taşımak için tasarlanmamış iş ekipmanları, amacı dışında kullanımını önlemek için uygun bir şekilde ve açıkça işaretlenir.

3.2.3. Sabit olarak kurulacak iş ekipmanı, yükün;

a) Çalışanlara çarpması,

b) Tehlikeli bir şekilde sürüklenmesi veya düşmesi,

c) İstem dışı kurtulması,

riskini azaltacak şekilde tesis edilir.

3.2.4. Çalışanları kaldırma veya taşımada kullanılan iş ekipmanlarında;

a) Taşıma kabininin düşme riski uygun araçlarla önlenir,

b) Kullanıcının kendisinin kabinden düşme riski önlenir,

c) Özellikle cisimlerle istenmeyen temas sonucu, kullanıcının çarpma, sıkışma veya ezilme riski önlenir,

ç) Herhangi bir olay neticesinde kabin içinde mahsur kalan çalışanların tehlikeye maruz kalmaması ve kurtarılması sağlanır.

3.2.4.1. Şayet, çalışma yerinin özelliği ve yükseklik farklılıklarından dolayı taşıma kabininin düşme riski, alınan güvenlik önlemlerine rağmen önlenemiyorsa, emniyet katsayısı daha yüksek güvenlik halatı ile teçhiz edilip, her çalışma günü kontrol edilir.

EK - II

İŞ EKİPMANININ KULLANIMI İLE İLGİLİ HUSUSLAR

Bu ekte belirtilen hususlar, bu Yönetmelik hükümleri dikkate alınarak ve söz konusu ekipmanda bunlara karşılık gelen riskin bulunduğu durumlarda uygulanır.

1. Tüm iş ekipmanları için genel hükümler

1.1. İş ekipmanları, bunları kullananlara ve diğer çalışanlara en az risk oluşturacak şekilde yerleştirilir, kurulur ve kullanılır. Bu amaçla, iş ekipmanının hareketli kısımları ile çevresinde bulunan sabit veya hareketli kısımlar arasında yeterli mesafe bulundurulur. Ayrıca iş ekipmanında kullanılan ya da üretilen enerjinin veya maddelerin güvenli bir şekilde temini ve uzaklaştırılması sağlanır.

1.2. İş ekipmanının kurulması veya sökülmesi, özellikle imalatçı tarafından verilen kullanma talimatı doğrultusunda güvenli koşullar altında yapılır.

1.3. Kullanımı sırasında yıldırım düşmesi ihtimali bulunan iş ekipmanı yıldırımın etkilerine karşı uygun araçlarla korunur.

2. Kendinden hareketli veya bir başka araç vasıtasıyla hareket edebilen iş ekipmanlarının kullanımı ile ilgili hükümler

2.1. Kendinden hareketli iş ekipmanları, bu ekipmanların güvenli kullanımı ile ilgili uygun eğitim almış çalışanlar tarafından kullanılır.

2.2. İş ekipmanı bir çalışma alanı içinde hareket ediyorsa, uygun trafik kuralları ile hız sınırları konulur ve uygulanır.

2.3.1. Kendinden hareketli iş ekipmanının çalışma alanında, görevli olmayan çalışanların bulunmasını önleyecek gerekli düzenleme yapılır.

2.3.2. İşin gereği olarak bu alanda çalışan bulunması zorunlu ise, bu çalışanların iş ekipmanı nedeniyle zarar görmesini önleyecek uygun tedbirler alınır.

2.4. Mekanik olarak hareket ettirilen seyyar iş ekipmanlarında, ancak güvenliğin tam olarak sağlanması halinde çalışan taşınmasına izin verilebilir. Taşıma sırasında iş yapılması gerekiyorsa ekipmanın hızı gerektiği gibi ayarlanır.

2.5. Çalışma yerlerinde, çalışanlar için güvenlik ve sağlık riski yaratmayacak yeterli hava sağlanması şartıyla içten yanmalı motorlu seyyar iş ekipmanı kullanılabilir.

3. Yük kaldırmada kullanılan iş ekipmanı ile ilgili hükümler

3.1. Genel hususlar

3.1.1. Yük kaldırmak için tasarlanmış seyyar veya sökülüp-takılabilir iş ekipmanlarının zemin özellikleri de dikkate alınarak öngörülen bütün kullanım şartlarında sağlam ve kararlı bir şekilde kullanılması sağlanır.

3.1.2. İnsanların kaldırılmasında sadece bu amaç için sağlanan iş ekipmanı ve aksesuarları kullanılır.

3.1.2.1. Olağanüstü veya acil olan istisnai durumlarda insanları kaldırmak amacıyla yapılmamış iş ekipmanı, gerekli önlemleri almak ve gözetim altında olmak şartıyla insanların kaldırılmasında kullanılabilir.

3.1.2.2. Çalışanlar yük kaldırmak için tasarlanmış iş ekipmanı üzerindeyken, ekipmanın kumandası için her zaman görevli bir kişi bulunur. Kaldırma ekipmanındaki kişilerin güvenilir haberleşme imkânlarıyla herhangi bir tehlike halinde tahliye için güvenilir araçları bulunur.

3.1.3. Teknik zorunluluk olmadıkça kaldırılan yükün altında insan bulunmaması için gerekli tedbir alınır. Çalışanların bulunabileceği korunmasız çalışma yerlerinin üzerinden yük geçirilmez. Bunun mümkün olmadığı hallerde uygun çalışma yöntemleri belirlenir ve uygulanır.

3.1.4. Kaldırma aksesuarları, sapanın şekli ve yapısı dikkate alınarak, kaldırılacak yüke, kavrama noktalarına, bağlantı elemanlarına ve atmosfer şartlarına uygun seçilir. Kaldırmada kullanılan bağlantı elemanları kullanımdan sonra sökülmüyorsa, bunların özellikleri hakkında kullanıcıların bilgi sahibi olması için belirgin bir şekilde işaretlenir.

3.1.5. Kaldırma aksesuarları bozulmayacak veya hasar görmeyecek şekilde muhafaza edilir.

3.2. Kılavuzsuz (askıda iken serbest olan) yükleri kaldırmakta kullanılan iş ekipmanı

3.2.1. Çalışma alanları kesişen iki veya daha fazla kaldırma aracı ile kılavuzsuz yüklerin kaldırıldığı bir alanda, yüklerin ve kaldırma araçlarının elemanlarının çarpışmaması için gerekli önlemler alınır.

3.2.2. Kılavuzsuz yüklerin seyyar iş ekipmanı ile kaldırılmasında ekipmanın eğilmemesi, devrilmemesi ve eğer gerekiyorsa kaymaması veya yerinden oynamaması için gerekli tedbirler alınır. Bu önlemlerin tam olarak uygulanmasını sağlayacak kontroller yapılır.

3.2.3. Kılavuzsuz yükleri kaldırmakta kullanılan iş ekipmanının operatörü doğrudan veya gerekli bilgileri sağlayan yardımcı cihazlar vasıtasıyla yük yolunun tamamını göremiyorsa, operatöre yol gösterecek bu konuda eğitimli ve deneyimli bir kişi görevlendirilir. Çalışanları, yüklerin birbiriyle çarpışmasından kaynaklanan tehlikelerden korumak için gerekli organizasyonel önlemler alınır.

3.2.4. Yükün elle bağlanması veya çözülmesinin güvenle yapılabilmesi için özellikle iş ekipmanının kontrolü doğrudan ya da dolaylı olarak çalışanda bulunacak şekilde gerekli düzenleme yapılır.

3.2.5. Bütün yük kaldırma işleri çalışanların güvenliğini korumak için uygun şekilde planlanır ve gözetim altında yürütülür. Özellikle bir yük, kılavuzsuz yükleri kaldırmakta kullanılan iki veya daha fazla iş ekipmanıyla aynı anda kaldırılacaksa operatörler arasında eşgüdümü sağlayacak düzenleme yapılır ve uygulanır.

3.2.6. Kılavuzsuz yüklerin kaldırılmasında kullanılan iş ekipmanı, kendisini besleyen güç kaynağı tamamen veya kısmen kesildiğinde yükü askıda tutamıyorsa, ortaya çıkabilecek risklerden çalışanları korumak için uygun önlemler alınır. Tehlikeli bölgeye giriş engellenmedikçe veya yükün güvenli bir şekilde askıda kalması sağlanmadıkça askıdaki yük gözetimsiz bırakılmaz.

3.2.7. Hava şartlarının, güvenli kullanımı engelleyecek ve çalışanları tehlikeye maruz bırakacak şekilde bozulması halinde, kılavuzsuz yüklerin kaldırılması için tasarlanmış iş ekipmanlarının açık havada kullanılması durdurulur. Çalışanları riske atmamak için özellikle iş ekipmanının devrilmesini önleyecek tedbirler alınır.

4. Yüksekte yapılan geçici işlerde, iş ekipmanının kullanımı ile ilgili hükümler

4.1. Genel hususlar

4.1.1. Bu Yönetmeliğin 5'inci maddesine uygun olarak, yüksekte yapılan geçici işler uygun bir platformda, güvenlik içinde ve uygun ergonomik koşullarda yapılamıyorsa, güvenli çalışma koşullarını sağlayacak ve devam ettirecek en uygun iş ekipmanı seçilir. Toplu koruma önlemlerine kişisel koruma önlemlerine göre öncelik verilir. İş ekipmanının boyutları, yapılacak işin doğasına ve öngörülen yüke uygun, geçişlerin tehlikesiz şekilde yapılmasını sağlayacak şekilde olması gerekir.

4.1.1.1. Yüksekteki geçici çalışma yerlerine ulaşmak için en uygun yol ve araçlar, geçişlerin sıklığı, söz konusu yerin yüksekliği ve kullanım süresi göz önüne alınarak belirlenir. Seçilen bu araçlar, yakın bir tehlike durumunda çalışanların tahliyesini de mümkün kılacak şekilde olur. Ulaşımda kullanılan yol, araç ve platformlar ile katlar veya ara geçitler arasındaki geçişlerde düşme riski ortadan kaldırılır.

4.1.2. El merdivenleri ancak düşük risk nedeniyle daha güvenli bir iş ekipmanı kullanımı gerekmiyorsa, kısa süre kullanılacaksa veya işverence değiştirilmesi mümkün olmayan işyeri koşullarında, EK-II madde 4.1.1'de belirtilen şartlara uymak kaydıyla yüksekte yapılan çalışmalarda kullanılabilir.

4.1.3. Halat kullanılarak yapılan çalışmalar ancak risk değerlendirmesi sonucuna göre işin güvenle yapılabileceği ve daha güvenli iş ekipmanı kullanılmasının gerekmediği durumlarda yapılabilir.

4.1.3.1. Risk değerlendirmesi göz önünde bulundurularak ve özellikle işin süresine ve ergonomik zorlamalara bağlı olarak, uygun aksesuarlı oturma yerleri sağlanır.

4.1.4. Seçilen iş ekipmanının türüne bağlı olarak iş ekipmanının yapısında bulunan riskleri minimuma indirmek için uygun önlemler belirlenir. Eğer gerekiyorsa yüksekten düşmeyi önleyecek ve çalışanların yaralanmasına da meydan vermeyecek şekilde uygun yapıda ve yeterli sağlamlıkta koruyucular yapılır. Düşmeleri önleyen toplu korumaya yönelik koruyucular ancak seyyar veya sabit merdiven başlarında kesintiye uğrayabilir.

4.1.5. Düşmeleri önleyen toplu korumaya yönelik koruyucuların, özel bir işin yapılması için geçici olarak kaldırılması gerektiği durumlarda, aynı korumayı sağlayacak diğer güvenlik önlemleri alınır. Bu önlemler alınıncaya kadar çalışma yapılmaz. Bu özel iş geçici veya kesin olarak tamamlandıktan sonra koruyucular tekrar yerine konulur.

4.1.6. Yüksekte yapılan geçici işler, çalışanların sağlık ve güvenliklerini tehlikeye atmayacak uygun hava koşullarında sürdürülür.

4.2. El merdivenlerinin kullanımı ile ilgili özel hükümler

4.2.1. El merdivenleri, kullanımı sırasında sağlam bir şekilde yerleştirilir. Portatif el merdivenleri, basamakları yatay konumda olacak şekilde düzgün, sağlam, ölçüsü uygun, sabit pabuçlar üzerinde durmalıdır. Asılı duran el merdivenleri güvenli bir şekilde tutturulur, ip merdivenler hariç, yerlerinden çıkarılması ve sallanması önlenir.

4.2.2. Portatif el merdivenlerinin kullanımı sırasında üst veya alt uçları sabitlenerek veya kaymaz bir malzeme kullanılarak veya aynı korumayı sağlayan diğer tedbirlerle, ayaklarının kayması önlenir. Platformlara çıkmakta kullanılan el merdivenleri, platformda tutunacak yer bulunmadığı durumlarda, güvenli çıkışı sağlamak için platform seviyesini yeteri kadar aşacak uzunlukta tesis edilir. Uzatılıp kilitlenebilir ve eklenebilir el merdivenleri, parçalarının birbirinden ayrı hareket etmeleri önlenecek şekilde kullanılır. Mobil el merdivenleri, üzerine çıkılmadan önce hareketleri durdurulur ve sabitlenir.

4.2.3. El merdivenlerinde her zaman çalışanların elleriyle tutunabilecekleri uygun yer ve sağlam destek bulunur. Özellikle, bir el merdiveni üzerinde elle yük taşınıyorsa bu durum elle tutacak yer bulunması zorunluluğunu ortadan kaldırmaz.

4.3. İskelelerin kullanımı ile ilgili özel hükümler

4.3.1. Seçilen iskelenin sağlamlık ve dayanıklılık hesabı mevcut değilse veya var olan hesaplar seçilen iskele tipinde tasarlanan yapısal değişikliklere uygun değilse veya iskelenin genel olarak alışılmış standart konfigürasyonlara uygun yapıda imal edilmemiş olduğu durumlarda bunların sağlamlık ve dayanıklılık hesapları yapılır. Bu hesaplar yapılmadan iskeleler kullanılamaz.

4.3.2. Seçilen iskelenin karmaşıklığına bağlı olarak kurma, kullanma ve sökme planı; yapı işlerinde inşaat mühendisi, inşaat veya yapı eğitimi bölümü mezunu teknik öğretmen, inşaat teknikeri veya yüksek teknikeri; gemi inşası ve sökümü işlerinde ise gemi inşaatı mühendisi tarafından yapılır veya yaptırılır. Bu plan, iskele ile ilgili detay bilgileri içeren standart form şeklinde olabilir.

4.3.3. İskelenin taşıyıcı elemanlarının kayması; yeterli sağlamlıktaki taşıyıcı zemine sabitlenerek, kaymaz araçlar kullanarak veya aynı etkiye sahip diğer yöntemlerle önlenir. İskelenin sağlam ve dengeli olması sağlanır. Yüksekte çalışma sırasında tekerlekli iskelelerin kazara hareket etmesini önleyecek uygun araçlar kullanılır.

4.3.4. İskele platformlarının boyutu, şekli ve yerleştirilmesi yapılan işin özelliklerine ve taşınan yüke uygun ve güvenli çalışma ve geçişlere izin verecek şekilde olması gerekir. İskele platformları normal kullanımda, elemanları hareket etmeyecek şekilde kurulur. Platform elemanları ve dikey korkulukların arasında düşmelere neden olabilecek tehlikeli boşluklar bulunmaması gerekir.

4.3.5. Kurma, sökme veya değişiklik yapılması sırasında iskelenin kullanıma hazır olmayan kısımları, 23/12/2003 tarihli ve 25325 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliğine uygun şekilde genel uyarı işaretleri ile işaretlenir ve tehlikeli bölgeye girişler fiziki olarak engellenir.

4.3.6. İskelelerin kurulması, sökülmesi veya üzerinde önemli değişiklik yapılması, görevli inşaat mühendisi, inşaat veya yapı eğitimi bölümü mezunu teknik öğretmen, inşaat teknikeri veya yüksek teknikeri; tersanelerde ise gemi inşaatı mühendisi gözetimi altında ve bu Yönetmeliğin 11'inci maddesi uyarınca, özel riskleri ve ayrıca aşağıda belirtilen hususları kapsayan konularda yapacakları işle ilgili yeterli eğitim almış çalışanlar tarafından yapılır.

a) İskelelerin kurulması, sökülmesi veya değişiklik yapılması ile ilgili planların anlaşılması,

b) İskelelerin kurulması, sökülmesi veya değişiklik yapılması sırasında güvenlik,

c) Çalışanların veya malzemelerin düşme riskini önleyecek tedbirler,

ç) İskelelerde güvenliği olumsuz etkileyebilecek değişen hava koşullarına göre alınacak güvenlik önlemleri,

d) İskelelerin taşıyabileceği yükler,

e) İskelelerin kurulması, sökülmesi veya değişiklik yapılması işlemleri sırasında ortaya çıkabilecek diğer riskler.

4.3.6.1. Gözetim yapan kişi ve ilgili çalışanlara gerekli talimatları da içeren EK-II madde 4.3.2.'de belirtilen kurma ve sökme planları verilir.

4.4. Halat kullanarak yapılan çalışmalarla ilgili özel hükümler

4.4.1. Halat kullanılarak yapılan çalışmalarda aşağıdaki şartlara uyulur.

a) Sistemde biri, inip çıkmada veya destek olarak kullanılan çalışma halatı, diğeri ise güvenlik halatı olacak şekilde ayrı kancalı en az iki halat bulunur.

b) Çalışanlara, çalışma halatına bağlı paraşütçü tipi emniyet kemeri verilir ve kullandırılır. Emniyet kemerinin ayrıca güvenlik halatı ile bağlantısı sağlanır.

c) Çalışma halatı, güvenli iniş ve çıkış araçları ile teçhiz edilir ve kullanıcının hareket kontrolünü kaybetmesi halinde, düşmesini önlemek için kendiliğinden kilitlenebilen sisteme sahip olması gerekir. Güvenlik halatında da, çalışan ile birlikte hareket eden düşmeyi önleyici bir sistem bulunur.

ç) Çalışan tarafından kullanılan alet, edevat ve diğer aksesuarlar paraşütçü tipi emniyet kemerine veya oturma yerine veya başka uygun bir yere bağlanarak güvenli hale getirilir.

d) Acil bir durumda çalışanın derhal kurtarılabilmesi için iş uygun şekilde planlanır ve gözetim sağlanır.

e) Bu Yönetmeliğin 11'inci maddesi doğrultusunda, çalışanlara yapacakları işe uygun ve özellikle kurtarma konusunda yeterli eğitim verilir.

4.4.2. Risk değerlendirmesi göz önünde bulundurularak ikinci bir halat kullanılmasının işin yapılmasını daha tehlikeli hale getirdiği istisnai durumlarda, güvenliği sağlayacak yeterli önlemler alınmak şartıyla tek bir halatla çalışma yapılabilir.

EK-III

BAKIM, ONARIM VE PERİYODİK KONTROLLER İLE İLGİLİ HUSUSLAR

1. Genel hususlar

1.1. İş ekipmanlarının bakım, onarım ve periyodik kontrolleri, ilgili ulusal ve uluslararası standartlarda belirlenen aralıklarda ve kriterlerde, imalatçı verileri ile fen ve tekniğin gereklilikleri dikkate alınarak yapılır.

1.2. İş ekipmanlarının bakımları (günlük, haftalık, aylık, üç aylık, altı aylık ve benzeri), ilgili standartlarda belirlenen veya imalatçının belirlediği şekilde, imalatçı tarafından yetkilendirilmiş servislerce veya işyeri tarafından görevlendirilmiş kişilerce yapılır.

1.3. İş ekipmanlarının, her çalışmaya başlamadan önce, operatörleri tarafından kontrollere tabi tutulmaları sağlanır.

1.3.1. Test, deney ve tahribatsız muayeneler dışında iş ekipmanı günlük muayeneden geçirilir. Kullanım sırasında ekipman, çatlak, gevşemiş bağlantılar, parçalardaki deformasyon, aşınma, korozyon ve benzeri belirtiler bakımından gözle muayene edilir.

1.3.2. Çatlak, aşırı aşınma ve benzeri tespit edilen herhangi bir iş ekipmanı daha ayrıntılı muayene için kullanım dışı bırakılır. Gözle muayene, operatör veya iş ekipmanını ve işlevlerini bilen personel tarafından yapılarak kayıt altına alınır.

1.3.3. Muayeneler; haftalık, aylık, üç aylık ve benzeri periyotlarla iş ekipmanının ilgili olduğu standartların veya imalatçısının öngördüğü düzenli aralıklarla tekrarlanır.

1.3.4. İş ekipmanında günlük, haftalık, aylık, üç aylık ve benzeri düzenli aralıklarla yapılan muayeneler ile tüm bakım ve onarımlar kayıt altına alınır.

1.4. Periyodik kontrol aralığı ve kriterleri standartlar ile belirlenmemiş iş ekipmanlarının periyodik kontrolleri, varsa imalatçının öngördüğü aralık ve kriterlerde yapılır. Bu hususlar, imalatçı tarafından belirlenmemiş ise iş ekipmanının periyodik kontrolü, bulunduğu işyeri ortam koşulları, kullanım sıklığı ile kullanım süresi gibi faktörler göz önünde bulundurularak, yapılacak risk değerlendirmesi sonuçlarına göre, belirlenecek aralıklarda yapılır. Belirlenen periyodik kontrol aralığının bu Yönetmelikte belirtilen istisnalar(*) dışında bir yılı aşmaması gerekir.

1.5. Birden fazla iş yapmak amacıyla imal edilen iş ekipmanları yaptıkları işler göz önünde bulundurularak ayrı ayrı periyodik kontrole tabi tutulur.

1.6. Periyodik kontrolleri yapmaya yetkili kişiler tarafından yapılacak kontroller sonucunda periyodik kontrol raporu düzenlenir. Düzenlenen belgeler, iş ekipmanının kullanıldığı sürece saklanır.

1.7. İş ekipmanının periyodik kontrolü sonucunda düzenlenecek raporda aşağıdaki bölümler bulunur:

1.7.1. Genel bilgiler: Bu bölümde işyerinin adı, adresi, iletişim bilgileri (telefon, faks, elektronik posta adresi, internet sitesi ve benzeri), periyodik kontrol tarihi, normal şartlarda yapılması gereken bir sonraki periyodik kontrol tarihi ve gerekli görülen diğer bilgilere yer verilir.

1.7.2. İş ekipmanına ait teknik özellikler: Raporun bu bölümünde periyodik kontrole tabi tutulacak iş ekipmanının adı, markası, modeli, imal yılı, ekipmanın seri numarası, konumu, kullanım amacı ile gerek görülen teknik özellikler ve diğer bilgilere yer verilir.

1.7.3. Periyodik kontrol metodu: İlgili standart numarası ve adı, periyodik kontrol esnasında kullanılan ekipmanların özellikleri ve diğer bilgiler belirtilir.

1.7.4. Tespit ve değerlendirme: Raporun bu bölümünde EK-III madde 1.7.3'te belirlenen kurallar ve yapılan periyodik kontrolden elde edilen değerlerin, yine EK-III madde 1.7.2'de yer verilen iş ekipmanının teknik özelliklerini karşılayıp karşılamadığı hususu ile ilgili standart ve teknik literatürde yer alan sınır

değerlere uygun olup olmadığı kıyaslanarak değerlendirilir. Periyodik kontrolde uygulanan test ve diğer işlemlere ilişkin bilgilere yer verilir.

1.7.5. Test, deney ve muayene: İş ekipmanının periyodik kontrolü esnasında yapılan test deney ve muayene (hidrostatik test, statik test, dinamik test, tahribatsız muayene yöntemleri ve benzeri) sonuçları belirtilir.

1.7.6. İkaz ve öneriler: Yapılan periyodik kontrol sonucunda iş sağlığı ve güvenliği yönünden uygun bulunmayan hususların belirlenmesi halinde, bunların nasıl uygun hale getirileceğine ilişkin öneriler ile bu hususlar giderilmeden iş ekipmanının kullanımının güvenli olmayacağı belirtilir.

1.7.7. Sonuç ve kanaat: Raporun bu bölümünde periyodik kontrole tabi tutulan iş ekipmanının varsa tespit edilen ve giderilen noksanlıklar açıklanarak, bir sonraki periyodik kontrole kadar geçecek süre içerisinde görevini güvenli bir şekilde yapıp yapamayacağı açıkça belirtilir.

1.7.8. Onay: Bu bölümde periyodik kontrolleri yapmaya yetkili kişinin/kişilerin kimlik bilgileri, mesleği, diploma tarihi ve numarasına ilişkin bilgiler, Bakanlık kayıt numarası ile raporun kaç nüsha olarak düzenlendiği belirtilerek, imza altına alınır. Yukarıdaki bilgilerin veya yetkili kişinin imzasının bulunmadığı raporlar geçersizdir.

1.8. İş ekipmanının özelliği gereği birden fazla branştaki periyodik kontrolleri yapmaya yetkili kişiler tarafından periyodik kontrolün yapılması gerekmesi halinde, müştereken veya her bir branştan yetkili kişi kendi konusu ile ilgili kısmın raporunu düzenleyip imzalar.

1.9. İş sağlığı ve güvenliği yönünden uygun bulunmayan hususların tespit edilmesi ve bu hususlar giderilmeden iş ekipmanının kullanılmasının uygun olmadığının belirtilmesi halinde; bu hususlar giderilinceye kadar iş ekipmanı kullanılmaz. Söz konusu eksikliklerin giderilmesinden sonra yapılacak ikinci kontrol sonucunda; eksikliklerin giderilmesi için yapılan iş ve işlemler ile iş ekipmanının bir sonraki kontrol tarihine kadar güvenle kullanılabileceği ibaresinin de yer aldığı ikinci bir belge düzenlenir.

2. Periyodik kontrole tabi iş ekipmanları

2.1. Basınçlı kap ve tesisatlar

2.1.1. Basınçlı kaplarda temel prensip olarak hidrostatik test yapılması esastır. Bu testler, standartlarda aksi belirtilmediği sürece işletme basıncının 1,5 katı ile ve bir yılı aşmayan sürelerle yapılır. Ancak iş ekipmanının özelliği ve işletmeden kaynaklanan zorunlu şartlar gereğince hidrostatik test yapma imkânı olmayan basınçlı kaplarda hidrostatik test yerine standartlarda belirtilen tahribatsız muayene yöntemleri de uygulanabilir. Bu durumda, düzenlenecek periyodik kontrol raporlarında bu husus gerekçesi ile birlikte belirtilir.

2.1.2. Basınçlı kap ve tesisatların periyodik kontrolleri, 22/1/2007 tarihli ve 26411 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Basınçlı Ekipmanlar Yönetmeliği, 31/12/2012 tarihli ve 28514 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Taşınabilir Basınçlı Ekipmanlar Yönetmeliği ve 30/12/2006 tarihli ve 26392 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Basit Basınçlı Kaplar Yönetmeliğinde yer alan ve bu Yönetmelik hükümlerine aykırı olmayan hususlar saklı kalmak kaydıyla ilgili standartlarda belirtilen kriterlere göre yapılır.

2.1.3. Basınçlı kap ve tesisatların periyodik kontrolleri, makine mühendisleri, makine veya metal eğitimi bölümü mezunu teknik öğretmenler ya da makine teknikerler veya yüksek teknikerler tarafından yapılır.. Söz konusu periyodik kontrollerde tahribatsız muayene yöntemleri ile yapılması durumunda, bu kontroller sadece TS EN ISO 9712 standardına göre eğitim almış mühendisler, teknik öğretmenler, teknikerler veya yüksek teknikerler tarafından uygulanablir.

EKİPMAN ADI	KONTROL PERİYODU (Azami Süre)	PERİYODİK KONTROL KRİTERLERİ
	(İlgili standardın ön-gördüğü süreler saklı kalmak koşulu ile)	(İlgili standartlar aşağıda belirtilmiştir.)**
Buhar kazanları	Standartlarda süre belirtilmemişse 1 Yıl	TS 2025, TS EN 12952-6 ve TS 377-5 EN 12953-5 standartlarında belirtilen kriterlere uygun olarak yapılır.
Kalorifer kazanları	Standartlarda süre belirtilmemişse 1 Yıl	TS EN 13445-5, TS EN 303-1, TS EN 303-3 ve TS EN 303-5 standardında belirtilen kriterlere uygun olarak yapılır.
Taşınabilir gaz tüpleri (Dikişli, dikişsiz)	Standartlarda süre belirtilmemişse 3 Yıl	TS EN 1802, TS EN 1803, TS EN 1968, TS EN 14876 ve TS EN ISO 16148 standartlarında belirtilen kriterlere uygun olarak yapılır.
Taşınabilir asetilen tüpleri	TS EN ISO 10462 standartlarında belirtilen sürelerde	TS EN ISO 10462 standardında belirtilen kriterlere uygun olarak yapılır.
Manifoldlu asetilen tüp demetleri	Standartlarda süre belirtilmemişse 1 Yıl	TS EN 12755 ve TS EN 13720 standartlarında belirtilen kriterlere uygun olarak yapılır.
Manifoldlu tüp demetleri	Standartlarda süre belirtilmemişse 1 Yıl	TS EN 13385,, TS EN ISO 10961 ve TS EN 15888 standartlarında belirtilen kriterlere uygun olarak yapılır.
Sıvılaştırılmış gaz tankları (LPG, ve benzeri) (yerüstü) (1)	10 Yıl	TS 1446, TS EN 12817 ve TS EN 12819 standartlarında belirtilen kriterlere uygun olarak yapılır.
Sıvılaştırılmış gaz tankları (LPG, ve benzeri) (yer altı) (1)	10 Yıl	TS EN 12817, TS EN 12819 standartlarında belirtilen kriterlere uygun olarak yapılır.
Kullanımdaki LPG tüpleri	Standartlarda süre belirtilmemişse 1 Yıl	TS EN 1440: standartlarında belirtilen kriterlere uygun olarak yapılır.
Basınçlı hava tankları(2), (3)	Standartlarda süre belirtilmemişse 1 Yıl	TS 1203 EN 286-1, TS EN 1012-1, TS EN 13445-5 standartlarında belirtilen kriterlere uygun olarak yapılır.
Kriyojenik tanklar	TS EN ISO 21009-2 standardında belirtilen sürelerde.	TS EN ISO 21029-2, TS EN ISO 21009-2, TS EN 13530-3 ve TS EN 14197-3 standartlarında belirtilen kriterlere uygun olarak yapılır.
Tehlikeli sıvıların(4)(5) bulunduğu tank ve depolar	10 Yıl	API 620, API 650, API 653, API 2610 standartlarda belirtilen kriterlere uygun olarak yapılır.

(1) LPG tanklarında bulunan emniyet valfleri ise 5 yılda bir kontrol ve teste tabi tutulur.

(2) Seyyar veya sabit kompresör hava tankları ile basınçlı hava ihtiva eden her türlü kap ve bunların sabit donanımı.

(3) Kademeli sıkıştırma yapan kompresörlerin her kademesinde hidrostatik basınç deneyi, basınçlı hava tankları ile bunların sabit donanımlarının, o kademede müsaade edilen en yüksek basıncının 1,5 katı ile yapılır.

(4) Tehlikeli sıvılar: aşındırıcı veya sağlığa zararlı sıvılardır.

(5) Tahribatsız muayene yöntemleri kullanılır.

(*) Periyodik kontrol süreleri API 510 standardı esas alınarak belirlenen basınçlı ekipmanlarda; basınçlı ekipmandaki içerik (basınç ve benzeri) kayıpları ile korozyon gibi nedenlerle meydana gelen bozulmalar dikkate alınarak yapılan risk değerlendirmesi ve yönetimi çerçevesinde belirlenen periyodik kontrol süreleri, ekipmanın kalan ömrünün yarısını ve her halükarda beş yılı aşmaması gerekir.

(**) Periyodik kontrol kriteri için referans olarak tabloda belirtilen standartlar örnek olarak verilmiş olup burada belirtilmeyen ya da Yönetmeliğin yayımı tarihinden sonra yayımlanan konuyla ilgili standartların da dikkate alınması gerekir Kapsamı periyodik kontrolle sınırlı olmayan standartlar için periyodik kontrole ilişkin hükümler uygulanacak, imalata yönelik test ve deneyler uygulanmayacaktır.

2.1.4. Madde 2.1.1.'de belirtilen kriterler saklı kalmak kaydı ile bir kısım basınçlı kap ve tesisatın periyodik kontrol süreleri ile kontrol kriterleri Tablo: 1'de belirtilmiştir (Tablo-1: Basınçlı kap ve tesisatların periyodik kontrol süreleri ile kontrol kriterleri).

2.2. Kaldırma ve iletme ekipmanları

2.2.1. Standartlarda aksi belirtilmediği sürece, kaldırma ve iletme ekipmanları, beyan edilen yükün en az 1,25 katını, etkili ve güvenli bir şekilde kaldıracak ve askıda tutabilecek güçte olur ve bunların bu yüke dayanıklı ve yeterli yük frenleri bulunur.

2.2.2. Kaldırma ve iletme ekipmanlarının periyodik kontrolleri, makine mühendisleri, makine ve metal bölümü mezunu teknik öğretmenler ya da makine teknikeri veya yüksek teknikerleri tarafından yapılır. Söz konusu periyodik kontrollerin tahribatsız muayene yöntemleri ile yapılması durumunda, bu kontroller sadece TS EN ISO 9712 standardına göre eğitim almış mühendisler, teknik öğretmenler, teknikerler veya yüksek teknikerler tarafından uygulanabilir.

2.2.3. Madde 2.2.1.'de belirtilen kriterler saklı kalmak kaydı ile bir kısım kaldırma ve iletme ekipmanının periyodik kontrol kriterleri ve kontrol süreleri Tablo: 2'de belirtilmiştir. (Tablo-2: Kaldırma ve iletme ekipmanlarının periyodik kontrol süreleri ve kontrol kriterleri)

EKİPMAN ADI	**KONTROL PERİYODU (Azami Süre)** (İlgili standardın öngördüğü süreler saklı kalmak koşulu ile)	**PERİYODİK KONTROL KRİTERLERİ** (İlgili standartlar aşağıda belirtilmiştir.)*
Kaldırma ve/veya iletme araçları (1),(2),(3),(4),(5)	Standartlarda süre belirtilmemişse 1 Yıl	TS 10116, TS EN 280 + A1, TS EN 818-6 + A1, TS EN 1495 + A2, TS EN 1709, TS EN 12079-3, TS EN 81-3+A1, TS EN 13015+A1, TS ISO 9386-1, TS ISO 9386-2, TS EN 12158-1+A1, TS EN 12158-2+A1, TS EN 12159, TS EN 12927-7, TS EN 13157+A1, TS EN ISO 13534, TS ISO 789-2, TS ISO 3056, TS ISO 4309, TS ISO 7592, TS ISO 9927-1, TS ISO 11662-1, TS ISO 12480-1, TS ISO 12482 - 1, FEM 9.751, FEM 9.752, FEM 9.755 ve FEM 9.756 standartlarında belirtilen kriterlere uygun olarak yapılır.
Asansör (İnsan ve Yük Taşıyan) (4)	Standartlarda süre belirtilmemişse 1 Yıl	31/1/2007 tarihli ve 26420 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Asansör Yönetmeliği ile 18/11/2008 tarihli ve 27058 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Asansör Bakım ve İşletme Yönetmeliği'nde yer alan hususlar saklı kalmak kaydıyla TS EN 81-3, TS EN 13015, TS ISO 9386-1 ve TS ISO 9386-2, standartlarında belirtilen kriterlere göre yapılır.
Yürüyen merdiven ve yürüyen bant	Standartlarda süre belirtilmemişse 1 Yıl	TS EN 13015+A1 standardında belirtilen şartlar kapsamında yapılır.
İstif Makinesi (forklift, transpalet, lift)	Standartlarda süre belirtilmemişse 1 Yıl	TS 10689, TS EN ISO 3691-5, TS ISO 5057, TS 10201 ISO 3184, TS ISO 1074 ve FEM 4.004 standartlarında belirtilen kriterlere uygun olarak yapılır.
Yapı İskeleleri(6),(7)	Standartlarda süre belirtilmemişse 6 Ay	TS EN 1495 + A2 ve TS EN 1808 standartlarında belirtilen kriterlere uygun olarak ve EK- II' nin 4'üncü maddesinde belirtilen hususlar dikkate alınarak yapılır.

(1) Vinçlerin periyodik kontrollerinde yapılacak olan statik deneyde deney yükü, beyan edilen yükün en az 1,25 katı, dinamik deneyde ise en az 1,1 katı olması gerekir.

(2) Mobil kaldırma ekipmanlarının dışında kalan kaldırma ekipmanları için kararlılık deneyi ise gerek görüldüğünde ilgili standartlarda belirtilen kriterlere uygun olarak yapılır.

(3) Kapasitesinin altında kullanılacak kaldırma araçlarında beyan edilen kaldırılacak azami yük görünecek şekilde işaretlenir. Beyan edilen yükün üstünde bir ağırlığın kaldırılmasının söz konusu olduğu durumlarda kaldırma aracı kaldırılacak yükün miktarı esas alınarak yukarıda belirtilen kriterler çerçevesinde teste tabi tutulmadan kullanılamaz. (Beyan yükü; kaldırma aracında işveren tarafından beyan edilen kaldırılacak maksimum ağırlıktır.)

(4) Elektronik kumanda sistemi ile donatılmış kaldırma ve iletme ekipmanının periyodik kontrolünde makine ve elektrik ile ilgili branşlarda periyodik kontrolleri yapmaya yetkili kişiler birlikte görev alır.

(5) Asansörler ile ilgili standartlar; 31/1/2007 tarihli ve 26420 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Asansör Yönetmeliği kapsamı haricinde kalan işyerlerinde dikkate alınır.

(6) iskelelerin periyodik kontrolleri mühendislik ve mimarlık fakültelerinden inşaat ve makine mühendisliği ile mimarlık bölümü mezunları, inşaat, yapı, makine veya metal eğitimi bölümü mezunu teknik öğretmenler, makine ve inşaat teknikeri veya yüksek teknikerleri, gemi inşası işlerinde ise gemi inşaatı mühendisi tarafından yapılır. (7) İskeleler, üzerlerinde taşıyabileceği azami yük görünecek şekilde işaretlenir.
(*) Periyodik kontrol kriteri için referans olarak tabloda belirtilen standartlar örnek olarak verilmiş olup burada belirtilmeyen ya da Yönetmeliğin yayımı tarihinden sonra yayımlanan konuyla ilgili standartların da dikkate alınması gerekir. Kapsamı periyodik kontrolle sınırlı olmayan standartlar için periyodik kontrole ilişkin hükümler uygulanacak, imalata yönelik test ve deneyler uygulanmayacaktır.

2.3. Tesisatlar

2.3.1. İlgili standartlarda aksi belirtilmediği sürece, tesisatların periyodik kontrolleri yılda bir yapılır.

2.3.2. Elektrik tesisatı, topraklama tesisatı, paratoner tesisatı ile akümülatör ve transformatör ve benzeri elektrik ile ilgili tesisatın periyodik kontrolleri elektrik mühendisleri, elektrik eğitimi bölümü mezunu teknik öğretmenler, elektrik tekniker veya yüksek teknikerleri tarafından yapılır.

2.3.3. Elektrik dışında kalan diğer tesisatın periyodik kontrolleri makine mühendisleri, makine tekniker veya yüksek teknikerleri tarafından yapılır.

2.3.4. Madde 2.3.1.'de belirtilen kriterler saklı kalmak kaydı ile bir kısım tesisatın periyodik kontrol kriterleri ve kontrol süreleri Tablo: 3'te belirtilmiştir. (Tablo-3: Tesisatların periyodik kontrol süreleri ile kontrol kriterleri).

EKİPMAN ADI	**KONTROL PERİYODU** **(Azami Süre)** (İlgili standardın öngördüğü süreler saklı kalmak koşulu ile)	**PERİYODİK KONTROL KRİTERLERİ** (İlgili standartlar aşağıda belirtilmiştir.)*
Elektrik Tesisatı, Topraklama Tesisatı, Paratoner	Standartlarda süre belirtilmemişse 1 Yıl	21/8/2001 tarihli ve 24500 sayılı Resmî Gazete'de Yayınlanan Elektrik Tesislerinde Topraklamalar Yönetmeliği, 30/11/2000 tarihli ve 24246 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Elektrik Kuvvetli Akım Tesisleri Yönetmeliği ve 4/11/1984 tarihli ve 18565 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Elektrik İç Tesisleri Yönetmeliği ile TS EN 60079 ve TS EN 62305-3 standardında belirtilen hususlara göre yapılır.
Akümülatör, Transformatör	1 Yıl	İmalatçının belirleyeceği şartlar kapsamında yapılır.
Yangın Tesisatı ve Hortumlar, Motopomplar, Boru Tesisatı	Standartlarda süre belirtilmemişse 1 Yıl	Projede belirtilen kriterlere uygun olup olmadığının belirlenmesine yönelik olarak yapılır. Ayrıca TS 9811, TS EN 671-3, TS EN 12416-1 + A2, TS EN 12416-2 + A1, TS EN 12845 standartlarında belirtilen kriterlere uygun olarak yapılır.
Yangın Söndürme cihazı	TS ISO/TS 11602-2 standardında belirtilen sürelerde	TS ISO/TS 11602-2 standardında belirtilen kriterlere uygun olarak yapılır.
Havalandırma ve Klima Tesisatı	1 Yıl	Projede belirtilen kriterlere uygun olup olmadığının belirlenmesine yönelik olarak yapılır.
(*) Periyodik kontrol kriteri için referans olarak tabloda belirtilen standartlar örnek olarak verilmiş olup burada belirtilmeyen ya da Yönetmeliğin yayımı tarihinden sonra yayımlanan konuyla ilgili standartların da dikkate alınması gerekir. Kapsamı periyodik kontrolle sınırlı olmayan standartlar için periyodik kontrole ilişkin hükümler uygulanacak, imalata yönelik test ve deneyler uygulanmayacaktır.		

2.4. Tezgâhlar

2.4.1. Makine ve tezgâhların periyodik kontrolleri EK-III, madde 1.4.'te yer alan hususlara uygun olarak yapılır.

2.4.2. Makine ve tezgâhların periyodik kontrolleri, makine mühendisleri, makine eğitimi bölümü mezunu teknik öğretmenler, makine tekniker veya yüksek teknikerleri tarafından yapılır.

2.4.3. Elektronik kumanda sistemi ile donatılmış makine ve tezgâhların periyodik kontrolü; makine veya mekatronik mühendisi ile elektrik mühendisleri, makine, mekatronik veya elektrik eğitimi bölümü mezunu teknik öğretmenler ve makine, mekatronik veya elektrik bunların teknikerleri tarafından birlikte yapılır.

İşaretlemeler

İşyeri bina ve eklentilerinin asgari sağlık ve güvenlik kuralarına uygun olarak kurulması ve üretim için gerekli iş ekipmanının yine asgari sağlık ve güvenlik şartları doğrultusunda tesis edilmesinden sonra sabit veya hareketli olarak şekilde çalışanların ve diğer ilgililerin işyerindeki riskleri bilmeleri ve gerekli önlemleri alabilmeleri anlamında dikkatlerinin çekilmesi için işyerinin ve iş ekipmanlarının işaretlenmesi gerekli hale gelmektedir.

Bu bağlamda işyerlerinde kullanılacak sağlık ve güvenlik işaretlerinin uygulanması ile ilgili asgari gereklilikleri belirlenmesi amacıyla İSGY'nin 30'uncu maddesine dayanılarak ve 24.06.1992 tarih ve 92/58/EEC sayılı AB Parlamentosu ve Konsey Direktifine de paralel olarak hazırlanan 'Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliği' yürürlüğe sokulmuştur.

Yönetmeliğin 2'nci maddesine göre Yönetmelik hükümlerinin İSGY kapsamına giren tüm işyerlerin uygulanması esas olmakla birlikte kendilerine özgü başkaca bir takım uluslararası işaretlemelerin var olması nedeniyle diğer bir mevzuatta özel olarak atıfta bulunulmadıkça, tehlikeli maddelerin, prepatların, ürünlerin veya malzemelerin piyasaya arzında kullanılan işaretlemelerde ve kara, demir, deniz, hava ve iç suyolu taşımacılığının düzenlenmesinde kullanılan işaretlemelerde uygulanmayacaktır.

Yönetmelik hükümleri dikkate alındığında işyerinde sağlık ve güvenlik işaretlerinin İSGY hükümlerine göre yapılacak olan risk değerlendirmesi sonuçlarına göre; işyerindeki risklerin ortadan kaldırılamadığı veya toplu korumaya yönelik teknikler veya işin organizasyonunda kullanılan önlem, yöntem veya süreçlerle yeterince azaltılamadığı durumlarda etkin olarak devreye girmesi esastır.

Yönetmeliğin 4'üncü maddesinde verilen tanımlara göre özel bir nesne, faaliyet veya durumu işaret eden levha, renk, sesli veya ışıklı sinyal, sözlü iletişim ya da el-kol işareti yoluyla iş sağlığı ve güvenliği hakkında bilgi ya da talimat veren veya tehlikelere karşı uyaran işaretler sağlık ve güvenlik işaretleri anlamına gelmektedir.

Yine 4'üncü maddeden hareketle sağlık ve güvenlik işaretlerinin bilgilendirme işaretleri denilen acil çıkış ve ilk yardım, uyarıcı, yasak ve emredici işaretlerden oluştuğu, bu işaretlerin geometrik bir şekil, renkler ve bir sembol veya piktogramın kombinasyonu ile özel bilgi ileten ve yeterli aydınlatma ile görülebilir hale getirilmiş levha anlamına gelen işaret levhaları vasıtasıyla kullanılacağı veya sözlü iletişim, el kol işareti, ışıklı işaretlerinin de sağlık ve güvenliğin sağlanması anlamında birer işaretleme aracı olarak kullanılabileceği anlaşılmaktadır.

İşaretlerin yer aldığı Yönetmelik ekleri değerlendirildiğinde sağlık ve güvenlik işaretlemeleri anlamında kırmızı, sarı, mavi ve yeşilden oluşan dört rengin seçildiği görülmektedir.

Kırmızı renk 'yasak', 'tehlike alarmı' veya 'yangınla mücadele ekipmanı' anlamlarında kullanılmıştır. Yasak anlamıyla kırmızı işaretler tehlikeli hareket veya davranış, tehlike alarmı anlamıyla dur, kapat, düzeneği acil durdur, tahliye et ve yangınla mücadele ekipmanı anlamında ekipmanların yerinin gösterilmesi ve tanımlanması amacına yöneliktir.

Sarı işaretler uyarı işareti olarak kullanılmakta olup, 'dikkatli ol, önlem al ve kontrol et' anlamlarına gelmektedir. Sarı renk yerine parlak turuncu rengin de seçilmesi olanaklıdır. Bu halde floresan özellikli bu renk zayıf görüş şartlarında tercih edilebilecektir.

Mavi işaretler ise zorunluluk ifade eden işaretlerdir. Yerine göre özel bir davranışı ya da eylemi sergileme yahut KKD kullanmak gerektiği anlamlarına gelebilmektedir. Sadece dairevi bir şekil içinde kullanıldığında emniyet rengi olarak kabul edilecektir.

Yeşil renk ise iki ayrı anlama gelebilmektedir. 'Acil çıkış, ilkyardım' işareti olarak kullanıldığında kapıları, çıkış yerleri ve yollarını, bu amaçla kullanılan ekipman ve tesisleri göstermekte; 'tehlike yok' anlamında kullanıldığında ise tehlikenin olmadığı veya geçtiği kabul edilmektedir.

Sağlık ve güvenlik işaretleri anlamında işveren yükümlülükleri ise genel yükümlülük (madde 5), çalışanların bilgilendirilmesi ve eğitimi (madde 6) ve çalışanların görüşlerinin alınması ve katılımlarının sağlanması (madde 7) başlıkları altında toplanmıştır.

Konu hakkındaki işverenin genel yükümlülüğü İSGY 10'uncu maddesinin birinci fıkrası gereğince işyerinde gerçekleştirilen risk değerlendirmesi sonuçlarına göre; işyerindeki risklerin ortadan kaldırılamadığı veya toplu korumaya yönelik teknikler veya işin organizasyonunda kullanılan önlem, yöntem veya süreçlerle yeterince azaltılamadığı durumlarda, Yönetmelikte yer aldığı şekliyle sağlık ve güvenlik işaretlerini bulundurma ve uygun yerlerde kullanılmasını sağlama eylemlerinden oluşmaktadır.

Ayrıca Yönetmeliğin 5 numaralı ekinde belirtilen hususlara aykırı olmamak şartı ile kara, demir, deniz, hava ve iç suyolu taşımacılığı alanlarında kullanılan işaretlerin, işyerinde benzeri taşımacılığın yapılması halinde aynen kullanılabilmesi olanaklıdır.

Bunun dışında işverenlerin İSGY'nin 16'ncı maddesinin hükümleri saklı kalmak şartıyla, işyerinde kullanılan sağlık ve güvenlik işaretleri hakkında çalışanları veya temsilcilerini bilgilendirme; yine İSGY'nin 17'nci maddesinin hükümleri saklı kalmak şartıyla, işaretlerin anlamları ve bu işaretlerin gerektirdiği davranış biçimleri hakkında, çalışanların eğitim almasını sağlama ve aynı Yasanın 18'inci maddesi gereğince, Yönetmeliğin kapsadığı konular ile ilgili çalışanların veya temsilcilerinin görüşlerini alma ve katılımlarını sağlama yükümlülükleri mevcuttur.

Ekleri için tıklayınız

İşaretlemeler ile İlgili Hususlar

Ek- 1

İŞYERİNDE KULLANILAN SAĞLIK VE GÜVENLİK İŞARETLERİ İLE İLGİLİ ASGARİ GENEL GEREKLER

1. Genel hususlar

1.1. Bu Yönetmeliğin 5'inci maddesindeki genel yükümlülüğe göre, işyerinde bulunması gereken sağlık ve güvenlik işaretleri ek-2 ve sonrasındaki tüm eklerde belirtilen özel koşullara uygun olacaktır.

1.2. Bu ekte; 1.1'de belirtilen gereklerin tanıtımı, sağlık ve güvenlik işaretlerinin değişik kullanımları ve bu işaretlerin birlikte veya birbirinin yerine kullanılmasındaki genel kurallar belirlenmiştir.

1.3. Sağlık ve güvenlik işaretleri sadece bu Yönetmelikte belirlenen mesaj veya bilgiyi iletmek üzere kullanılacaktır.

2. İşaret çeşitleri

2.1. Sabit ve kalıcı işaretler

2.1.1. Sabit ve kalıcı işaret levhaları; yasaklamalar, uyarılar ve yapılması zorunlu işler ile acil kaçış yollarının ve ilk yardım bölümlerinin yerlerinin belirtilmesi ve tanınması için kullanılacaktır.

Yangınla mücadele ekipmanının bulunduğu yerler, işaret levhası ve kırmızı renkle kalıcı şekilde işaretlenecektir.

2.1.2. Konteynır ve borular üzerindeki işaretler ek-3'te belirtildiği şekilde olacaktır.

2.1.3. Engellere çarpma veya düşme riski olan yerler, işaret levhası ve güvenlik rengi ile kalıcı şekilde belirlenecektir.

2.1.4. Trafik yolları güvenlik rengi ile kalıcı olarak işaretlenecektir.

2.2. Geçici işaretler

2.2.1. Gerekli hallerde ve aşağıda 3'üncü maddede belirtildiği şekilde işaretlerin birlikte ve birbirinin yerine kullanılma imkanı da dikkate alınarak; tehlike sinyali vermek, gerekli önlemlerin alınması için ilgili kişinin çağrılması ve çalışanların acil tahliyesi için ışıklı işaretler, sesli sinyaller ve/veya sözlü iletişim kullanılacaktır.

2.2.2. Gerekli durumlarda, tehlikeye yol açabilecek ya da tehlikeli manevralar yapan kimseleri yönlendirmek için el işaretleri ve/veya sözlü iletişim kullanılacaktır.

3. İşaretlerin birlikte ve birbirinin yerine kullanılması

3.1. Aynı derecede etkili ise, aşağıdaki işaretlerden herhangi biri kullanılabilir:

- Engel veya düşme tehlikesi olan yerlerde; işaret levhası veya güvenlik rengi

- Işıklı işaret, sesli sinyal veya sözlü iletişim

- El işaretleri veya sözlü iletişim

3.2. Aşağıda belirtilen işaretler birlikte kullanılabilir.

- Işıklı işaret ve sesli sinyal

- Işıklı işaret ve sözlü iletişim

- El işaretleri ve sözlü iletişim

4. Aşağıdaki tabloda yer alan hususlar, güvenlik rengi kullanılan tüm işaretlere uygulanır.

Renk	Anlamı veya Amacı	Talimat ve Bilgi
Kırmızı	Yasak işareti	Tehlikeli hareket veya davranış
	Tehlike alarmı	Dur, kapat, düzeneği acil durdur, tahliye et
	Yangınla mücadele ekipmanı	Ekipmanların yerinin gösterilmesi ve tanımlanması
Sarı	Uyarı işareti	Dikkatli ol, önlem al, kontrol et
Mavi (1)	Zorunluluk işareti	Özel bir davranış ya da eylem Kişisel koruyucu donanım kullan
Yeşil	Acil çıkış, ilk yardım işareti	Kapılar, çıkış yerleri ve yolları, ekipman, tesisler
	Tehlike yok	Normale dön
(1) Mavi: **(2) Parlak turuncu:**	Sadece dairevi bir şekil içinde kullanıldığında emniyet rengi olarak kabul edilir. Emniyet işaretleri dışında sarı yerine kullanılabilir. Özellikle zayıf doğal görüş şartlarında floresan özellikli bu renk çok dikkat çekicidir.	

5. Güvenlik işaretinin işlevinin aşağıda belirtilenler tarafından olumsuz etkilenmemesi için:

5.1. Görülmesini veya işitilmesini zorlaştıracak veya engelleyecek, aynı türden bir başka emisyon kaynağının bulunması önlenecek, özellikle;

5.1.1. Çok sayıda işaret birbirine çok yakın bir şekilde yerleştirilmeyecektir.

5.1.2. Karıştırılma ihtimali olan iki ışıklı işaret aynı anda kullanılmayacaktır.

5.1.3. Işıklı bir işaret bir diğer ışıklı işaretin çok yakınında kullanılmayacaktır.

5.1.4. Birden fazla sesli sinyal aynı anda kullanılmayacaktır.

5.1.5. Çok fazla ortam gürültüsü olan yerlerde sesli sinyal kullanılmayacaktır.

5.2. İşaretlerin ya da sinyal aygıtlarının; uygun tasarımı, yeterli sayıda olması, uygun bir şekilde yerleştirilmesi, bakım ve onarımının iyi yapılması ve doğru çalışması sağlanacaktır.

6. İşaretler ve sinyal aygıtları imalindeki karakteristik özelliklerini ve/veya işlevsel niteliğini korumak için, düzenli aralıklarla temizlenecek, kontrol, bakım ve tamiri yapılacak ve gerektiğinde değiştirilecektir.

7. İşaretlerin ve sinyal aygıtlarının sayısı ve yerleştirileceği yerler, tehlikenin büyüklüğüne ve bunların uygulanacağı alana göre belirlenecektir.

8. Herhangi bir enerji ile çalışan işaretlerin, enerjinin kesilmesi ve tehlikenin başka bir şekilde önlenememesi durumunda, işaretlerin yedek enerji kaynağı ile derhal çalışması sağlanacaktır. Kullanılan enerji kaynakları, güvenlik koşullarına uygun nitelikte olacaktır.

9. Işıklı işaret ve/veya sesli sinyallerin çalışmaya başlaması, yapılacak işin veya hareketin başlayacağını belirtir. Yapılan iş veya hareket süresince ışıklı işaret veya sesli sinyal çalışmasına devam edecektir. Işıklı işaret ve sesli sinyal kullanılıp durmasından hemen sonra tekrar çalışabilir olacaktır.

10. Işıklı işaretler ve sesli sinyaller, doğru ve etkili çalışmalarını sağlamak için, kullanılmadan önce ve kullanım süresince yeterli sıklıktaki aralıklarla kontrol edilecektir.

11. Kişisel koruyucu kullanımından kaynaklanan hususlar da dahil olmak üzere, çalışanların görme ve işitmelerine engel olacak herhangi bir husus var ise; ilgili işaretlerin güçlendirilmesi veya değiştirilmesi için gerekli önlemler alınacaktır.

12. Önemli miktarda tehlikeli madde ya da preparat depolanan alanlarda, odalarda veya kapalı yerlerde bulunan her bir paket ya da kap üzerinde bulunan etiketlerin, bu yerlerde alınması gereken güvenlik önlemlerini ikaz için yeterli değilse, ek-2'nin 3.2'inci maddesi ve ek-3'ün 1'inci bölümünde belirtilenlere uygun olarak ikaz işareti bulundurulacak veya işaretlenecektir.

Ek-2

İŞARET LEVHALARIYLA İLGİLİ ASGARİ GEREKLER

1. Temel nitelikler

1.1. Kendi özel amaçlarına göre; yasaklama, uyarı, emir, kaçış yolu, acil durumlarda kullanılacak ya da yangınla mücadele amaçlı ekipmanı belirten ve benzeri işaret levhalarının biçim ve renkleri bölüm 3'te verilmiştir.

1.2. Piktogramlar mümkün olduğunca yalın olacak ve sadece temel ayrıntıları içerecektir.

1.3. Aynı anlamı veriyorsa ve yapılan değişiklik ya da düzenleme anlamını belirsiz hale getirmeyecekse, kullanılan piktogramlar bölüm 3'te belirtilenlerden biraz farklı ya da daha ayrıntılı olabilir.

1.4. İşaret levhaları kullanıldıkları ortama uygun, darbeye ve hava koşullarına dayanıklı malzemeden yapılacaktır.

1.5. İşaret levhalarının boyutları ile kolorimetrik ve fotometrik özellikleri, bunların kolayca görülebilir ve anlaşılabilir olmalarını sağlayacaktır.

2. Kullanım koşulları

2.1. İşaret levhaları özel bir tehlike olan yerlerin ve tehlikeli cisimlerin hemen yakınına, genel tehlike olan yerlerin girişine, engeller dikkate alınarak, görüş seviyesine uygun yükseklik ve konumda, iyi aydınlatılmış, erişimi kolay ve görünür bir şekilde yerleştirilecektir. İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik hükümleri saklı kalmak şartıyla, doğal ışığın zayıf olduğu yerlerde floresan renkler, reflektör malzeme veya yapay aydınlatma kullanılacaktır.

2.2. İşaret levhasının gösterdiği durum ortadan kalktığında, işaret levhası da kaldırılacaktır.

3. Kullanılacak işaret levhaları

3.1. Yasaklayıcı işaretler

Temel nitelikler

- Daire biçiminde,

- Beyaz zemin üzerine siyah piktogram, kırmızı çerçeve ve diyagonal çizgi (kırmızı kısımlar işaret alanının en az %35'ini kapsayacaktır)

Sigara İçilmez	Sigara içmek ve açık alev kullanmak yasaktır	Yaya giremez

Suyla söndürmek yasaktır	İçilmez	Yetkisiz kimse giremez
İş makinası giremez	Dokunma	

3.2. Uyarı işaretleri

Temel nitelikler

- Üçgen şeklinde

- Sarı zemin üzerine siyah piktogram, siyah çerçeve (sarı kısımlar işaret alanının en az %50'sini kapsayacaktır)

Parlayıcı madde veya yüksek ısı	Patlayıcı madde	Toksik (Zehirli) madde
Aşındırıcı madde	Radyoaktif madde	Asılı yük
İş makinası	Elektrik tehlikesi	Tehlike
Lazer ışını	Oksitleyici madde	İyonlaştırıcı olmayan radyasyon

Kuvvetli manyetik alan	Engel	Düşme tehlikesi
Biyolojik risk	Düşük sıcaklık	Zararlı veya tahriş edici madde

3.3. Emredici işaretler

Temel nitelikler

- Daire biçiminde,
- Mavi zemin üzerine beyaz piktogram (mavi kısımlar işaret alanının en az %50'sini kapsayacaktır)

Gözlük kullan

Baret tak

Eldiven giy

Maske kullan

İş ayakkabısı giy

Yaya yolunu kullan

Koruyucu elbise giy

Yüz siperi kullan

Emniyet kemeri kullan

Kulak koruyucu tak

Genel emredici işaret
(gerektiğinde başka işaretle birlikte kullanılacaktır)

3.4. Acil çıkış ve ilkyardım işaretleri

Temel nitelikler

- Dikdörtgen veya kare biçiminde,

- Yeşil zemin üzerine beyaz piktogram (yeşil kısımlar işaret alanının en az %50'sini kapsayacaktır)

Acil çıkış ve kaçış yolu

Yönler (Yardımcı bilgi işareti)

İlk Yardım

Sedye

Güvenlik duşu

Göz duşu

Acil yardım ve ilk yardım telefonu

3.5. Yangınla mücadele işaretleri

Temel nitelikler

- Dikdörtgen veya kare biçiminde,

- Kırmızı zemin üzerine beyaz piktogram (kırmızı kısımlar işaret alanının en az %50'sini kapsayacaktır)

Yangın Hortumu

Yangın Merdiveni

Yangın Söndürme Cihazı

Acil Yangın Telefonu

Yönler (Yardımcı bilgi işareti)

Ek- 3

BORU VE KAPLAR ÜZERİNDEKİ İŞARETLER İLE İLGİLİ ASGARİ GEREKLER

1. İçinde tehlikeli madde veya preparatların bulunduğu veya depolandığı kaplar ile bunları ihtiva eden veya taşıyan, görünür borular; meri mevzuata uygun olarak, renkli zemin üzerinde piktogram veya sembol bulunan etiket ile işaretlenir.

Söz konusu etiketler;

- Aynı piktogram veya semboller kullanılarak, ek-2'de verilen uyarı işaretleri ile değiştirilebilir.

- Tehlikeli madde veya preparatın adı ve/veya formülü ve tehlikesi hakkında ek bilgileri de içerebilir.

2. İçinde tehlikeli madde veya preparatların bulunduğu borular, vanalar, supaplar ve bunlarla ilgili parçalar, taşındıkları maddelere göre ayrı renklerde boyanır ve kolay görülebilen yerlere belirti işaretler konulur ve kollu veya saplı vana ve muslukların üzerinde, bunların açık veya kapalı olduklarını gösteren işaret veya tertibat bulundurulur.

3. İşaretler; katlanmaz, kendinden yapışkanlı ya da boyama biçiminde yapılır ve görünür yüzeylere yerleştirilir.

4. Bu Ek'in 1'inci bölümünde belirtilen işaretler, ek-2, bölüm 1.4'te belirtilen temel nitelikleri ve ek-2, bölüm 2'de yer alan işaret levhalarının kullanımıyla ilgili şartları sağlar.

5. Borular üzerinde kullanılan işaretler, 1, 2, 3 ve 4'üncü bölümlerde belirtilen hususlar ile birlikte, vanalar ve bağlantı yerleri gibi tehlikeli noktaların yakınına görünür şekilde ve uygun aralıklarla konulur.

6. Önemli miktarlarda tehlikeli madde veya preparat içeren paketler veya konteynerler ek-2, Bölüm 1.5'de belirtilen şartlara göre etiketlenmemiş ise, bunların depolandığı alanlar, odalar veya kapalı yerler, ek-2, bölüm 3.2'de yer alan uygun ikaz işareti ile belirtilir veya ek-3, bölüm 1'de belirtilen şekilde işaretlenir.

7. Değişik tehlikeli madde ya da preparatın depolandığı yerlerde, genel tehlikeyi belirten uyarı işareti kullanılabilir.

8. Bu işaret veya etiketler depolama bölgesinin yakınına ya da depo için kullanılan odanın giriş kapısına yerleştirilir.

Ek- 4

YANGINLA MÜCADELE İŞARETLERİ İLE İLGİLİ ASGARİ GEREKLER

Genel hususlar

1. Bu Ek yangınla mücadele amacıyla kullanılan ekipmana uygulanır.
2. Yangınla mücadele ekipmanı özel bir renk ile belirtilir ve yerini bildiren bir işaret levhası yerleştirilir ve/veya bu gibi ekipmanın saklandığı yer ya da erişim noktaları için özel bir renk kullanılır.
3. Bu tür ekipmanı belirlemede kırmızı renk kullanılır. Kırmızı alan, ekipmanın kolayca tanınabilmesi için yeterince geniş olması sağlanır.
4. Bu tür ekipmanın bulunduğu yeri işaretlemek için ek-2, bölüm 3.5'te verilen işaret levhaları kullanılır.

Ek- 5

ENGELLER, TEHLİKELİ YERLER VE TRAFİK YOLLARINI BELİRLEMEK İÇİN KULLANILAN İŞARETLER İLE İLGİLİ ASGARİ GEREKLER

1. Engeller ve tehlikeli yerlerde kullanılan işaretler

1.1. Engellere çarpma, düşme ya da nesnelerin düşme tehlikesinin bulunduğu yerler ile işletme tesisleri içinde çalışanların çalışmaları esnasında dolaştıkları bölgeler, birbirini takip eden sarı ve siyah ya da kırmızı ve beyaz renk şeritleriyle işaretlenir.

1.2. İşaretlerin boyutu, engelin ya da tehlikeli bölgenin büyüklüğü ile orantılı olur.

1.3. Sarı-siyah ya da kırmızı-beyaz şeritler yaklaşık olarak 45 derece açıyla ve aynı büyüklükte boyanır.

1.4. Örnek:

2. Trafik yollarının işaretlenmesi

2.1. Çalışma yerlerinin kullanım biçimi ve ekipmanlar, çalışanların korunmasını gerektiriyorsa; araç trafiğine açık yollar, zemin rengi de dikkate alınarak, açıkça seçilebilir şekilde, sarı ya da beyaz renkli sürekli şeritlerle belirtilir.

2.2. Şeritler; araçlar ile araçlara yakın bulunabilecek nesneler arasında ve araçlarla yayalar arasında, emniyetli bir mesafeyi belirtecek şekilde çizilir.

2.3. Tesislerin açık alanlarındaki sürekli trafiğin olduğu yollar, uygun bariyerler ve kaldırımlar yoksa, uygulanabilir olduğu ölçüde, yukarıda belirtildiği şekilde işaretlenir.

Ek- 6

IŞIKLI İŞARETLER İÇİN ASGARİ KURALLAR

1. Temel Nitelikler

1.1. Işıklı işaretlerin, kullanım amacına ve şartlarına uygun olarak, bulunduğu ortama göre iyi görünür ve seçilir olması, aşırı ışık nedeniyle parlamaması veya yetersiz ışık nedeniyle görünürlüğünün azalmaması sağlanır.

1.2. Işıklı işaretlerin sinyal gönderen ışıklı alanı, tek renk ya da belirli bir zemin üzerinde piktogramdan oluşur.

1.3. Kullanılacak tek renk ek-1, bölüm 4'te yer alan renk tablosuna uygun seçilir.

1.4. İşaret bir piktogram içeriyorsa, bu piktogram ek-2'de belirtilen ilgili kuralların hepsine uygun olması sağlanır.

2. Özel kullanım kuralları

2.1. Bir aygıt hem sürekli hem de aralıklı işaretler gönderiyorsa, aralıklı gönderilen işaret sürekli işaretin belirttiğinden daha fazla tehlikeli bir durumu ya da daha acil olarak yapılması istenen/emredilen müdahale ya da eylemi ifade eder. Aralıklı gönderilen ışıklı işaret için, ışığın yanık kalma süresi ve yanıp sönme sıklığı,

- mesajın tam olarak anlaşılmasını sağlar

- diğer ışıklı işaretlerle veya sürekli yanan ışıklı işaretlerle karışmaz.

2.2. Yanıp sönen ışıklı işaret, sesli sinyal yerine ya da sesli sinyalle birlikte kullanılıyorsa, aynı kodlama kullanılacaktır.

2.3. Ciddi bir tehlikeyi bildiren yanıp sönen ışıklı işaretler, özel olarak gözlem altında tutulacak ve yedek bir lamba bulundurulacaktır.

Ek- 7

SESLİ SİNYALLER İÇİN ASGARİ KURALLAR

1. Temel Nitelikler

1.1. Sesli sinyaller;

(a) ortam gürültüsünden hayli yüksek, ancak aşırı derecede yüksek ve zarar verici olmayacak şekilde duyulabilir bir ses düzeyinde olacak ve

(b) teknik özellikleri itibariyle kolaylıkla tanınabilir, diğer sesli sinyaller ile ortamdaki seslerden açıkça ayırt edilebilir olacaktır.

1.2. Eğer bir aygıt sabit ve değişken frekansta sesli sinyal yayıyorsa; aygıtın yaydığı değişken frekanslı sinyal, sabit frekanslı sinyale göre daha tehlikeli bir durumu veya daha acil olarak yapılması istenen/emredilen müdahale ya da eylemi ifade eder.

2. Kodlama

Tahliye işaretleri sürekli olacaktır.

Ek- 8

SÖZLÜ İLETİŞİM İÇİN ASGARİ KURALLAR

1. Temel Nitelikler

1.1. Bir veya birden fazla kişiler arasında yapılan sözlü iletişimde; belirli bir formda veya kodlanmış haldeki kısa metinler, cümleler, kelime veya kelime grupları kullanılacaktır.

1.2. Sözlü mesajlar mümkün olduğunca kısa, yalın ve açık olmalıdır. Konuşanın konuşma becerisi ve dinleyenin duyma yeteneği güvenilir bir sözlü iletişime uygun olacaktır.

1.3. Sözlü iletişim doğrudan insan sesi veya uygun bir vasıtayla yayınlanan insan sesi ya da yapay insan sesi ile olacaktır.

2. Özel kullanım kuralları

2.1. Sözlü iletişimde yer alan kişiler, sağlık ve güvenlik açısından istenilen davranışı yapabilmeleri için sözlü mesajı doğru telaffuz edebilecek ve anlayabilecek seviyede kullanılan dili bileceklerdir.

2.2. Sözlü iletişim, el-kol hareketleri yerine ya da onlarla birlikte kullanıldığında aşağıda verilen komutlar kullanılacaktır.

- başlat: bir işlem veya hareketi başlatmak için

- dur: bir hareketi durdurmak veya sona erdirmek için

- tamam: bir işlemi sona erdirmek için

- yukarı: bir yükü yukarı kaldırmak için

- aşağı: bir yükü aşağı indirmek için

- ileri - geri - sağ - sol: (Bu komutlar uygun el hareketleri ile eşgüdümlü olacak şekilde kullanılacaktır.)

- kes: acil olarak durdurmak için

- çabuk: güvenlik nedeniyle bir hareketi hızlandırmak için

Ek- 9

EL İŞARETLERİ İÇİN ASGARİ GEREKLER

1. Özellikler

El işaretleri kesin, yalın, yapılması ve anlaşılması kolay olacak ve benzer işaretlerden belirgin bir şekilde farklı olacaktır.

Aynı anda iki kol birden kullanılıyorsa, bunlar simetrik olarak hareket ettirilecek ve bir harekette sadece bir işaret verilecektir.

Yukarıdaki şartlara uymak, aynı anlamı vermek ve anlaşılabilir olmak kaydıyla 3'üncü bölümde gösterilen işaretlerden biraz farklı veya daha detaylı işaretler kullanılabilir.

2. Özel kullanım kuralları

2.1. İşaretçi: El-kol hareketleri ile İşaretleri veren kişi,

Operatör: İşaretçinin talimatları ile hareket eden kişi

İşaretçi, operatöre manevra talimatlarını vermek için el-kol hareketleri kullanacaktır.

2.2. İşaretçi, kendisi tehlikeye düşmeyecek şekilde, bulunduğu yerden bütün manevraları görsel olarak izleyebilmelidir.

2.3. İşaretçinin esas görevi; manevraları yönlendirmek ve manevra alanındaki çalışanların güvenliğini sağlamaktır.

2.4. Yukarıda, 2.2'deki şart yerine getirilemiyorsa ek olarak bir veya daha fazla işaretçi konuşlandırılacaktır.

2.5. Operatör, almış olduğu emirleri güvenlik içerisinde yerine getiremeyeceği durumlarda yürütmekte olduğu manevrayı durdurarak yeni talimat isteyecektir.

2.6. Yardımcı unsurlar:

- Operatör, işaretçiyi kolaylıkla fark edebilmelidir.

- İşaretçi, ceket, baret, kolluk veya kol bandı gibi ayırt edici eşyalardan bir veya daha fazlasını giyecek ya da uygun bir işaret aracı taşıyacaktır.

- Ayırt edici eşyalar; parlak renkli, tercihen hepsi aynı renkte ve sadece işaretçilere özel olacaktır.

3. Kodlanmış işaretler.

Genel hususlar

Aşağıda verilen kodlanmış işaretler, belirli sektörlerde aynı manevralar için kullanılacaktır.

A. Genel İşaretler

Anlamı	Tarifi	Şekil
BAŞLAT Hazır ol Başlama komutu	Avuç içleri öne bakacak şekilde her iki kol yere paralel	
DUR Kesinti / ara Hareketi durdur	Avuç içi öne bakacak şekilde sağ kol yukarı kalkık	
TAMAM İşlemin sonu	Her iki kol göğüs hizasında eller kenetli	

B. Dikey hareketler

Anlamı	Tarifi	Şekil
KALDIR	Sağ kol avuç içi öne bakacak şekilde yukarı kalkıkken yavaşça daire çizer	
İNDİR	Sağ kol avuç içi içeri bakacak şekilde yere doğru indirilmişken yavaşça daire çizer	
DÜŞEY MESAFE	Mesafe her iki elin arasındaki boşlukla ifade edilir	

C. Yatay Hareketler

Anlamı	Tarifi	Şekil
İLERİ	Her iki kol avuç içleri yukarı bakacak şekilde bel hizasında bükülüyken kollar dirsekten kırılarak yukarı hareket eder	
GERİ	Her iki kol avuç içleri aşağı bakacak şekilde göğüs önünde bükülüyken kollar dirsekten kırılarak yavaşça gövdeden uzaklaşır	
SAĞ İşaretçinin sağı*	Sağ kol avuç içi yere bakacak şekilde yere paralel sağa uzatılmışken sağa doğru yavaşça küçük hareketler	
SOL İşaretçinin solu*	Sol kol avuç içi yere bakacak şekilde yere paralel sola uzatılmışken sola doğru yavaşça küçük hareketler	

YATAY MESAFE	Eller arasındaki boşluk mesafeyi ifade eder	

D. Tehlike

Anlamı	Tarifi	Şekil
KES Acil dur.	Avuç içleri öne bakacak şekilde her iki kol yukarı kalkık	
HIZLI	Bütün hareketler daha hızlı	
YAVAŞ	Bütün hareketler daha yavaş	

Ek- 10

KALDIRMA ARAÇLARIYLA YAPILAN İŞLEMLERDE SAĞLIK VE GÜVENLİK İŞARETLERİ İLE İLGİLİ ASGARİ GEREKLİLİKLER

1. Kaldırma makinalarında yüklerin kaldırılmaları, indirilmeleri veya taşınmaları, yetiştirilmiş işaretçiler tarafından verilecek el ve kol işaretlerine göre yapılır.
2. Bir kaldırma makinasında birden çok çalışanın görevli bulunduğu hallerde, kaldırma makinası operatörü, işaretçi veya diğer görevlilerden yalnız birinden işaret alacak ve işaretçi, operatör tarafından kolayca görülebilecek yerlerde duracaktır. Operatör, her kim tarafından verilirse verilsin, her dur işaretini daima yerine getirecektir.
3. Kaldırma araçlarının veya kaldırılan yükün hareketi esnasında çalışanları uyarmak için operatör, sesi açıkça işitilebilen zil, ışıklı işaret ve benzerleriyle işaret verir ve bunlar hareket halinde devamlı olarak çalışır.
4. Araçlarda onarım yapılıyorsa, araçların üzerine ve uygun yerlere, onarım yapıldığına dair uyarma levhaları konulur.
5. Kaldırma Araçlarının kaldıracakları en ağır yükler, kabinlerin içinde veya dışında bilgilendirme işareti olarak belirtilir ve kaldırılabilecek en ağır yükten fazlası kaldırıldığında, durumu bildiren sesli ve ışıklı otomatik bir uyarma tertibatı bulundurulur.
6. Kaldırma araçlarında kullanılan zil sesleri, ışıklı işaretler işyerindeki diğer sinyal seslerinden ve ışıklı işaretlerden farklı, diğer makinaların meydana getirdiği gürültüleri bastıracak kadar kuvvetli, kolayca fark edilebilen olmalı ve aynı işyerinde çalışan tüm kaldırma araçları için aynı olmalıdır.

7. Ağır parçaların ekip halinde kaldırıldığı veya taşındığı hallerde, önceden belirtilen kodlanmış hareket ve işaretler kullanılır.

Acil Durumlar

Hemen hemen tüm işyerlerini ilgilendirebilecek bir diğer husus işyerinde bir acil durum (AD) meydana gelmesidir. Acil durumun meydana gelmesiyle ortaya çıkan riskler tüm işyerleri için söz konusu edilebilecek niteliktedir. AD genellikle deprem, yangın, büyük endüstriyel kaza, terör

eylemi gibi doğal, insan kaynaklı yahut teknolojik bir nedenle ortaya çıkan olaylar olup, ciddi, yakın ve önlenemeyen tehlikeler yaratmaktadır. Bu olaylara anında tepki verilmesi ve böylelikle sağlık ve güvenliğin sağlanması önem arz etmektedir.

AD ile ilgili hususlar birinci planda İSGY da ele alınmıştır. Yasanın konuyla ilgili 11'inci maddesi acil durum planları, yangınla mücadele ve ilk yardım; 12'nci maddesi ise tahliye başlıklarını taşımaktadır.

Yasanın 11'inci maddesi uyarınca AD ile ilgili olarak işverenin dört ana yükümlülüğü bulunmaktadır. Buna göre işverenler;

- Çalışma ortamı, kullanılan maddeler, iş ekipmanı ile çevre şartlarını dikkate alarak meydana gelebilecek acil durumları önceden değerlendirerek, çalışanları ve çalışma çevresini etkilemesi mümkün ve muhtemel AD'ları belirlemeli ve bunların olumsuz etkilerini önleyici ve sınırlandırıcı tedbirleri almalı;
- AD'ların olumsuz etkilerinden korunmak üzere gerekli ölçüm ve değerlendirmeleri yapmalı, AD planlarını hazırlamalı
- AD'larla mücadele için işyerinin büyüklüğü ve taşıdığı özel tehlikeler, yapılan işin niteliği, çalışan sayısı ile işyerinde bulunan diğer kişileri dikkate alarak; önleme, koruma, tahliye, yangınla mücadele, ilk yardım ve benzeri konularda uygun donanıma sahip ve bu konularda eğitimli yeterli sayıda kişiyi görevlendirmeli, araç ve gereçleri sağlayarak eğitim ve tatbikatları yaptırmalı ve ekiplerin her zaman hazır bulunmalarını sağlamalı ve
- Özellikle ilk yardım, acil tıbbi müdahale, kurtarma ve yangınla mücadele konularında, işyeri dışındaki kuruluşlarla irtibatı sağlayacak gerekli düzenlemeleri yapmalıdır.

İşyerinde ciddi, yakın ve önlenemeyen bir acil bir durumun ortaya çıkmasıyla sağlık ve güvenlik anlamında en etkili yollardan biri tahliye işlemlerini gerçekleştirebilmektir. Bu husus değinildiği üzere Yasada özel bir başlık altında 12'nci maddede düzenlenmiştir. Madde hükmüne göre, ciddi, yakın ve önlenemeyen tehlikenin meydana gelmesi durumunda işverene düşen bir takım yükümlülükler bulunmaktadır. Bu yükümlülükler genel hatlarıyla, çalışanların işi bırakarak derhal çalışma yerlerinden ayrılıp güvenli bir yere gidebilmeleri için, önceden gerekli düzenlemeleri yapmak ve çalışanlara gerekli talimatları vermekten ibarettir. Ayrıca işverenler acil durumun devam etmesi hâlinde, zorunluluk olmadıkça, gerekli donanıma sahip ve özel olarak görevlendirilenler dışındaki çalışanlardan işlerine devam etmelerini isteyemeyeceklerdir.

AD ve devamında tahliye söz konusu olduğunda akla gelen bir diğer olasılık çalışanların kendileri veya diğer kişilerin güvenliği için ciddi ve yakın bir tehlike ile karşılaştıkları ve amirine hemen haber veremedikleri durumlardır. Bu halde işverenlerin mevcut çalışanların istenmeyen sonuçların önlenmesi için, bilgileri ve mevcut teknik donanımları çerçevesinde müdahale edebilmelerine imkân sağlayacaktır. Ancak böyle bir durumda çalışanlar, ihmal veya dikkatsiz davranışları olmadıkça yaptıkları müdahaleden dolayı sorumlu tutulamayacaklardır.

İSGY'nin dışında İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 8'inci maddesinde de yukarıda yer alan düzenlemeler benzer ifadelerle yer almıştır.

Yasada ve İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinde yer alan bu genel düzenlemelerden başka, işyerlerinde AD planları hazırlanması, önleme, koruma, tahliye, yangınla mücadele, ilk yardım ve benzeri konularda yapılması gereken çalışmalar ile bu durumların güvenli olarak yönetilmesi ve bu konularda görevlendirilecek çalışanların belirlenmesi ile ilgili usul ve esasların düzenlenmesi amacıyla İSGY'nin 11, 12 ve 30'uncu maddesine dayanılarak hazırlanan 'İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmelik' yürürlüğe girmiştir.

Büyük endüstriyel kazaların önlenmesi hakkında ise acil durum planlarına ayrıksı bir önem verilmiş ve bu konuda özel olarak "Büyük Endüstriyel Kaza Risklerinin Azaltılmasına Yönelik Dahili Acil Durum Planı Tebliği" yürürlüğe konulmuştur. Bu nedenle büyük endüstriyel kazalarla ilgili kapsama giren işyerlerinde bu anılan Tebliğ ve Tebliğ eklerine göre dahili acil durum planı yapılması gerekmektedir.

Yönetmeliğin 4'üncü maddesine göre, AD, işyerinin tamamında veya bir kısmında meydana gelebilecek yangın, patlama, tehlikeli kimyasal maddelerden kaynaklanan yayılım, doğal afet gibi acil müdahale, mücadele, ilkyardım veya tahliye gerektiren olayları, acil durum planı ise işyerlerinde meydana gelebilecek acil durumlarda yapılacak iş ve işlemler dahil bilgilerin ve uygulamaya yönelik

eylemlerin yer aldığı planı ifade etmekte ve güvenli yer ise acil durumların olumsuz sonuçlarından çalışanların etkilenmeyeceği mesafede veya korunakta belirlenmiş yer anlamına gelmektedir.

AD ile ilgili işveren yükümlülükleri esas itibariyle Yönetmeliğin 5'inci maddesinde yer almıştır. Yer aldığı şekliyle AD halinde işverenler;

- Çalışma ortamı, kullanılan maddeler, iş ekipmanı ile çevre şartlarını dikkate alarak meydana gelebilecek ve çalışan ile çalışma çevresini etkileyecek acil durumları önceden değerlendirerek muhtemel AD'ları belirlemeli,
- AD'ların olumsuz etkilerini önleyici ve sınırlandırıcı tedbirleri almalı,
- AD'ların olumsuz etkilerinden korunmak üzere gerekli ölçüm ve değerlendirmeleri yapmalı,
- AD planlarını hazırlamalı ve tatbikatların yapılmasını sağlamalı,
- AD'larda mücadele için işyerinin büyüklüğü ve taşıdığı özel tehlikeler, yapılan işin niteliği, çalışan sayısı ile işyerinde bulunan diğer kişileri dikkate alarak; önleme, koruma, tahliye, yangınla mücadele, ilk yardım ve benzeri konularda uygun donanıma sahip ve bu konularda eğitimli yeterli sayıda çalışanı görevlendirmeli ve her zaman hazır bulunmalarını sağlamalı,
- Özellikle ilk yardım, acil tıbbi müdahale, kurtarma ve yangınla mücadele konularında, işyeri dışındaki kuruluşlarla irtibatı sağlayacak gerekli düzenlemeleri yapmalı,
- AD'larda enerji kaynaklarının ve tehlike yaratabilecek sistemlerin olumsuz durumlar yaratmayacak ve koruyucu sistemleri etkilemeyecek şekilde devre dışı bırakılması ile ilgili gerekli düzenlemeleri yapmalı ve
- Varsa alt işveren ve geçici iş ilişkisi kurulan işverenin çalışanları ile müşteri ve ziyaretçi gibi işyerinde bulunan diğer kişileri acil durumlar konusunda bilgilendirmelidir.

Ayrıca madde hükmüne göre AD'larla ilgili özel görevlendirilen çalışanların sorumlulukları işverenlerin konuya ilişkin yükümlülüğünü ortadan kaldırmayacaktır.

Yönetmeliğin 7'nci maddesinin acil durum planlarının hangi esaslara göre hazırlanacağı ile ilgili olduğu görülmektedir. Buna göre AD planlarının,

- Tüm işyerleri için tasarım veya kuruluş aşamasından başlamak üzere acil durumların belirlenmesi,
- AD'ların olumsuz etkilerini önleyici ve sınırlandırıcı tedbirlerin alınması,
- Görevlendirilecek kişilerin belirlenmesi,
- AD müdahale ve tahliye yöntemlerinin oluşturulması,
- Dokümantasyon,
- Tatbikat ve
- AD planının yenilenmesi aşamaları izlenerek hazırlanması gerekmektedir.

Buna göre öncelikle acil durumların belirlenmesi ile işlemler başlayacaktır. AD'lar belirlenirken Yönetmeliğin 8'inci maddesine göre risk değerlendirmesi sonuçları, yangın, tehlikeli kimyasal maddelerden kaynaklanan yayılım ve patlama ihtimali, ilk yardım ve tahliye gerektirecek olaylar, doğal afetlerin meydana gelme ihtimali, sabotaj ihtimali göz önünde bulundurularak acil durumlar belirlenecektir. Ayrıca Yönetmeliğin 16'ncı maddesi uyarınca İSGY'nin 29'uncu maddesi gereğince güvenlik raporu hazırlanan işyerlerinde hazırlanacak dahili acil durum planlarının Yönetmelikte belirtilen acil durum planı hazırlığında dikkate alınarak kullanılması gerekmektedir.

Bu belirleme işleminden sonra sıra önleyici ve sınırlandırıcı tedbirler tespitine gelmektedir. Bu tedbirler 9'uncu maddede birer işveren yükümlülüğü olarak sıralanmıştır. Bu tedbirler; belirlendiği kadarıyla mümkün ve muhtemel acil durumların oluşturabileceği zararların önlenmesi ve daha büyük etkilerinin sınırlandırmasını sağlama niteliği taşımalıdır. Ayrıca gerekli olduğu durumlarda ölçüm ve değerlendirmeler de yapılmalı ve alınacak tedbirlerin, risklerden korunma ilkelerine uygun olması ve toplu korumayı esas almasına dikkat edilmelidir.

AD planlarında yer alması gereken bir diğer husus, AD müdahale ve tahliye yöntemleridir. Yönetmeliğin 10'uncu maddesi uyarınca işverenlerce acil durumların meydana gelmesi halinde uyarı verme, arama, kurtarma, tahliye, haberleşme, ilk yardım ve yangınla mücadele gibi uygulanması gereken AD müdahale yöntemleri belirlenecek ve yazılı hale getirilecektir.

Tahliye sonrası, işyeri dâhilinde kalmış olabilecek çalışanların belirlenmesi için sayım da dâhil olmak üzere gerekli kontroller yapılacak ve işyerinde acil durumların meydana gelmesi halinde çalışanların bu durumun olumsuz etkilerinden korunması için bulundukları yerden güvenli bir yere gidebilmeleri amacıyla izlenebilecek uygun tahliye düzenlemelerini acil durum planında belirtilecek ve çalışanlara önceden gerekli talimatlar verilecektir. Yine işverenlerce işyerlerinde yaşlı, engelli, gebe veya kreş var ise çocuklara tahliye esnasında refakat edilmesi için tedbirler alınacak ve çalışanlar dışında müşteri, ziyaretçi gibi işyerinde bulunması muhtemel diğer kişiler de göz önünde bulundurulacaktır.

Ayrıca AD müdahale ve tahliye yöntemleri oluşturulurken 27.11.2007 tarihli ve 2007/12937 sayılı BK Kararıyla yürürlüğe konulan Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik hükümleri de dikkate alınmalıdır.

AD halinde bir takım çalışanın AD ile ilgili olarak görevlendirilmesi gerekebilmektedir. Bu görevlilerin belirlenirken hangi esaslara dikkat edilmesi gerektiği ise Yönetmeliğin 11'inci maddesinde belirlenmiştir. Anılan 11'inci madde hükmü uyarınca;

İşverenler; işyerlerinde tehlike sınıflarını tespit eden Tebliğde belirlenmiş olan çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde 30 çalışana, tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde 40 çalışana ve az tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde 50 çalışana kadar;

- Arama, kurtarma ve tahliye,
- Yangınla mücadele,

konularının her biri için uygun donanıma sahip ve özel eğitimli en az birer çalışanı; işyerinde bunları aşan sayılarda çalışanın bulunması halinde, tehlike sınıfına göre her 30, 40 ve 50'ye kadar çalışan için birer tane daha olmak üzere destek elemanı sıfatıyla görevlendirecektir.

Ayrıca ilkyardım konusunda İlkyardım Yönetmeliği esaslarına göre destek elemanın da görevlendirilmesi gerekmektedir.

Eğer her konu için birden fazla çalışanın görevlendirilmesi gereken işyerleri söz konusu ise bu çalışanlar konularına göre ekipler halinde koordineli olarak görev yapacaklardır. Bu durumda her ekipte bir ekip başı bulunacaktır.

AD'larda birden fazla ekibin görevlendirilmesi söz konusu ise ekipler arası gerekli koordinasyonu sağlamak üzere çalışanlar arasından bir sorumlu görevlendirilecektir.

10'dan az çalışanı olan ve az tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde ise açıklanan yükümlülüğü yerine getirmek üzere bir kişinin görevlendirilmesi yeterli görülmüştür.

Bu hususlar yerine getirildikten sonra bu hususların yazılı hale getirilmesi söz konusu edilecektir. Yönetmeliğin 12'nci maddesine göre hazırlanan AD planlarının asgari olarak; işyerinin unvanı, adresi ve işverenin adı, hazırlayanların adı, soyadı ve unvanı, hazırlandığı tarih ve geçerlilik tarihi, belirlenen acil durumlar, alınan önleyici ve sınırlandırıcı tedbirler, AD müdahale ve tahliye yöntemleri ve işyerini ve işyerinin bölümlerini gösteren bir kroki içermelidir.

Yukarıdaki paragrafta belirtilen krokinin ise en az yangın söndürme amaçlı kullanılacaklar da dâhil olmak üzere acil durum ekipmanlarının bulunduğu yerleri, ilkyardım malzemelerinin bulunduğu yerleri, kaçış yolları, toplanma yerleri ve bulunması halinde uyarı sistemlerinin de yer aldığı tahliye planını, görevlendirilen çalışanların ve varsa yedeklerinin adı, soyadı, unvanı, sorumluluk alanı ve iletişim bilgilerini ve ilk yardım, acil tıbbi müdahale, kurtarma ve yangınla mücadele konularında işyeri dışındaki kuruluşların irtibat numaralarını ihtiva etmesi zorunludur.

AD planının sayfaları numaralandırılarak; hazırlayan kişiler tarafından her sayfası paraflanıp, son sayfası imzalanacaktır. Söz konusu plan, AD'la mücadele edecek ekiplerin kolayca ulaşabileceği şekilde işyerinde saklanacaktır. Ayrıca acil durum planı kapsamında hazırlanan krokinin bina içinde kolayca görülebilecek yerlerde asılı olarak bulundurulması zorunludur.

Acil durum planları yapılıp dokümante edildikten sonra ayrıca planın tatbikat yapılması suretiyle sınanması da lüzumludur. Bu husus Yönetmeliğin 13'üncü maddesinde yer almıştır. Buna göre, hazırlanan acil durum planının uygulama adımlarının düzenli olarak takip edilebilmesi ve uygulanabilirliğinden emin olmak için işyerlerinde yılda en az bir defa olmak üzere tatbikat yapılması,

denetlenmesi ve sonuçlarının gözden geçirilerek gerekli düzeltici ve önleyici faaliyetler yapılması gerekmektedir. Ayrıca tatbikat sonunda gerçekleştirilen tatbikatın tarihi, görülen eksiklikler ve bu eksiklikler doğrultusunda yapılacak düzenlemeleri içeren bir tatbikat raporu hazırlanmalıdır. Yine gerçekleştirilen tatbikat neticesinde varsa aksayan yönlerin tespiti yapılmalı ve kazanılan deneyimler de değerlendirilerek acil durum planları gözden geçirilip, üzerinde gerekli düzeltmelerin yapılması gerekmektedir.

Acil durum planlarında son aşama AD planının yenilenmesi işlemidir. Yönetmeliğin 14'üncü maddesinde yer aldığı şekliyle yenileme işlemi, işyerinde, belirlenmiş olan acil durumları etkileyebilecek veya yeni acil durumların ortaya çıkmasına neden olacak değişikliklerin meydana gelmesi halinde söz konusu edilecek ve etkinin büyüklüğüne göre acil durum planı tamamen ve ya kısmen yenilenecektir. Ayrıca bu hallerden bağımsız olarak, hazırlanmış olan AD planlarının; tehlike sınıfına göre çok tehlikeli, tehlikeli ve az tehlikeli işyerlerinde sırasıyla en geç iki, dört ve altı yılda bir yenilenmesi gerekmektedir.

Acil durum planlarının hazırlanması ile ilgili bir diğer işveren yükümlülüğü çalışanların bilgilendirilmesi ve eğitimi hususudur. Bu husus Yönetmeliğin 15'inci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre;

- Tüm çalışanlar acil durum planları ile arama, kurtarma ve tahliye, yangınla mücadele, ilkyardım konularında görevlendirilen kişiler hakkında bilgilendirilecek,
- İşe yeni alınan çalışana, iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerine ilave olarak acil durum planları ile ilgili bilgilendirme yapılacak ve
- AD konularıyla ilgili özel olarak görevlendirilenler, yürütecekleri faaliyetler ile ilgili özel olarak eğitilecektir.. Yukarıda açıklandığı halde destek elemanı olarak görevlendirilen çalışanlara, eğitimlerin işyerinde iş güvenliği uzmanı veya işyeri hekimi tarafından verilmesi halinde, bu durum işveren ile eğitim verenlerce imzalanarak belgelendirilecektir.

Yönetmeliğin dördüncü bölümü altında bazı özel hallerde AD planlarının hazırlanmasından kimin yahut kimlerin sorumlu olacağı veya AD planlarının nasıl yapılacağı hakkında düzenlemeler mevcuttur.

Bunlardan birincisi birden fazla işveren olması durumunda acil durum planını kimin yapacağı hakkındadır. Yönetmeliğin 17'nci maddesi uyarınca aynı çalışma alanını birden fazla işverenin paylaşması durumunda, yürütülen işler için diğer işverenlerin yürüttüğü işler de göz önünde bulundurularak acil durum planının işverenlerce ortaklaşa hazırlanması gerekmektedir.

Şayet birden fazla işyerinin bulunduğu iş merkezleri, iş hanları, sanayi bölgeleri veya siteler söz konusu ise bu bütün içinde bulunan işyerlerince hazırlanan acil durum planlarının koordinasyonu merkez, han, sanayi bölgesi ve site yönetimleri tarafından yürütülecektir.

Bu bağlamda bir diğer hal 18'inci maddede düzenlendiği haliyle asıl işveren ve alt işveren ilişkisinin bulunduğu işyerleri için söz konusu edilmiştir. Böyle bir durumda AD planlarının hazırlanması konusunda işyerinin bütünü için asıl işverenin, kendi çalışma alanı ve yaptıkları işler ile sınırlı olmak üzere alt işverenlerin sorumlu olacakları hükme bağlanmıştır.

Bir aydan kısa süreli geçici işlerde acil durum planlaması durumunda ise Yönetmeliğin 19'uncu maddesine göre hareket edilmesi gerekmektedir. Buna göre bir aydan kısa süreli işlerde, işyerinin veya yapılacak işin mahiyeti itibarıyla çalışanları doğrudan etkilemesi muhtemel acil durumlar için Yönetmelik kapsamında yapılan özel görevlendirmeler işverence yapılacak ve çalışanlar özel görevi bulunanlar ve acil durumlar ile ilgili bilgilendirilecektir.

Yönetmeliğin 20'inci maddesi hükmü uyarınca acil durum planı rehberleri hazırlanması da olanaklıdır. Düzenlemeye göre kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, işçi-işveren ve memur sendikaları ile kamu yararına çalışan sivil toplum kuruluşlarının faaliyet gösterdikleri sektörde hazırladıkları acil durum rehberi taslaklarından, ÇSGB tarafından Yönetmelik hükümlerine uygunluğu yönünden değerlendirilerek onaylanan taslaklar, ÇSGB tarafından sektör, meslek veya yapılan işlere özgü acil durum planı rehberleri olarak yayımlanacaktır.

Ekleri için tıklayınız

Acil Durum Planı Örneği

1. YANGIN TALİMATI

Yangın, maddenin ısı ve oksijenle birleşmesi sonucu meydana gelen kimyasal bir olaydır. Yanma sırasında ortamda Karbon monoksit, Karbondioksit, Hidrojen sülfür ve su buharı gibi çeşitli zehirleyici gazlar meydana gelir. Yanma olayının oluşa bilmesi için Madde, oksijen ve Isının aynı ortamda bir arada olması gerekir. Yanıcı bu üç maddenin oluşumu Yangın üçgeni olarak adlandırılır.

Faydalanılmak amacı ile yakılan ateş yangın değildir. Bir başka değişle kontrolümüz altında bulunan ateş yangını oluşturmaz. Ancak kontrolümüz dışında oluşan ve sonucu felaketle sonuçlanan yanma olayı yangın dediğimiz afeti oluşturur.

1.2. YANGINLARIN SINIFLANDIRILMASI

Yangının türü maddenin yanıcı özelliğine göre değişir. Yangın. Bu nedenle yangınları dört sınıfta toplayabiliriz.

(1) A Sınıfı Yangınlar: Katı madde (tahta, kâğıt, pamuk, paçavra vs.) yangınlarıdır. Soğutma ve yanıcı maddenin uzaklaştırılması ile söndürülür ve kontrol edilir. En iyi söndürücü madde olarak doğada çabuk bulunabildiği ve ucuz olduğu için su tavsiye edilir.

(2) B Sınıf Yangınlar: Yanabilen petrokimyevi tür sıvılar bu gruba girer. (Benzin, benzol, tiner, kerozin, yağlar, yağlı boyalar, katran, kauçuk, lastik, PVC vs.) Soğutma (sis halinde su), boğma (hava ile temasını kesme) karbondioksit, köpük, kuru kimyevi toz ve halokarbonlu söndürücüler ile söndürebilir.

(3) C Sınıfı Yangınlar: Bu yangın çeşidi yanıcı gaz maddeler yangınıdır. (Metan, propan, LPG, Doğalgaz, asetilen, havagazı vb.) Kuru kimyevi toz, halokarbonlu ve karbondioksit gazlı söndürücüler kullanarak söndürme gerçekleşir.

(4) D Sınıfı Yangınlar: Yanabilen hafif metal yangınları bu sınıfa girer.(Sodyum, potasyum, titanyum, zirkinyum, magnezyum gibi) Kuru kimyevi tozlar bu yangınları söndürmede kullanılır.

YANGININ NEDENLERİ

Korunma önlemlerinin alınmaması: En önemli nedendir. Yangın, elektrik kontağı, ısıtma sistemleri, Doğalgaz, LPG tüpleri, parlayıcı-patlayıcı maddelerin yeterince korunmaya alınmamasından doğmaktadır. lektrik tesisatlarının arzu edilen teknik koşullara göre yapılması, LPG tüplerinin/doğalgazın doğru kullanılması, bacaların temizlenmesi ve parlayıcı-patlayıcı maddeler için gerekli önlemin alınması halinde yangın afetinde büyük ölçüde azalma olacaktır.

Bilgisizlik: Yangına karşı önlemlerin nasıl alınacağını bilmek gerekir. Elektrikli aletlerin doğru kullanımını bilmemek, soba ve kalorifer sistemlerini yanlış yakmak, tavan arasına ve çatıya kolay tutuşabilecek eşyalar koymak yangını davet eder. Yangının oluşumunu önlemek ve yangını söndürmek için, eğitim şarttır.

İhmal: Yangın konusunda bilgili olmak yetmez. Söndürülmeden atılan bir kibrit veya sigara izmariti, kapatmayı unuttuğunuz LPG tüpü veya doğalgaz, ateşi söndürülmemiş ocak, söndürülmeden atılan sigara izmariti, elektrikli aletlerin fişinin prizde unutulması, pişirme ocağında unutulmuş yemek veya kızgın yağın tavada tutuşması gibi ihmallerden büyük yangınlar çıkabilir. Bu nedenle, yangına karşı daha dikkatli ve titiz olmamız gerekir.

Kazalar: İstem dışı olayların bazılarından yangın çıkabilir. Yangın konusunda yeterli düzeyde bilgilenmek, bu tür olaylarda nasıl hareket edeceğimize yardımcı olur.

Sıçrama: Kontrol altındaki bir ateşin, ihmal veya bilgisizlik sonucu yayılarak veyahut parlayıp-patlayarak sıçraması her zaman mümkündür. Orman yangınlarında yanan kozalakların parlama ve patlayarak başka alanlara sıçraması yangını farklı boyutlara taşıyacaktır.

Sabotaj: Düşman unsurlarının kendisine hasım olarak seçtiği insanların, malına, servetine, canına çeşitli amaç ve kazanç uğruna kasıtlı olarak yangın çıkararak sabote eder. Bu tür olaylara karşı gerekli önlem alınmalıdır.

Doğa olayları: Rüzgarlı fırtınalı havalarda kuru dalların birbirine sürtmesi sonucu, yıldırım düşmesi, güneş ışınlarının kuru otlar arasında kalan cam parçalarının büyüteç görevi ile ısıyı toplayarak otları tutuşturup arazi (örtü) yangını ve benzeri doğa olayları sonucu yangınlar çıkabilir.

SÖNDÜRME PRENSİPLERİ

Soğutarak Söndürme

a. Su İle Soğutarak Söndürme: Soğutarak söndürme prensipleri içerisinde en çok kullanılandır. Suyun fiziksel-kimyasal özelliği, yanıcı maddeyi boğar ve yanıcı maddeden ısı alarak yangının sönmesini sağlar.

b. Yanıcı Maddeyi Dağıtma: Yanan maddelerin dağıtılmasıyla yangın nedeni olan yüksek ısı bölünür, bölünen ısı düşer ve yangın yavaş yavaş söner. Akaryakıt yangınlarında bu tip söndürme uygulanmaz.

Havayı Kesme

a. Örtme: Katı maddeler veya kimyasal bileşikler kullanarak yanan madde ile oksijenin kesilmesi olayıdır. Akaryakıt yangınlarında, örtü oluşturan yangın söndürme köpükleri (AFFF; Alkol bazlı, Sentetik vb.) kullanılmaktadır.

b. Boğma: Yangının oksijenle (hava) ile temasının kesilmesi veya azaltılması olayıdır.

Yanıcı Maddenin Ortadan Kaldırılması:

Yanmakta olan maddelerin (Katı, Sıvı, Gaz) ortadan kaldırılması halinde, yanma üçgeni oluşamaz. Bu nedenle de yangın sönmüş olur.

KULLANILMIŞ SÖNDÜRÜCÜLERİ OLAY YERİNDE İKEN YERE YATIRIN BİR BAŞKASININ KULLANMASINI ÖNLEMEK İÇİN ALINAN BU TEDBİRLE PANİK SIRASINDA BU TÜR BOŞALAN CİHAZLARIN ALINIP YANGINDA KULLANILMASI HALİNDE ZAMAN KAYBI ÖNLENMİŞ OLACAKTIR. AYRICA BOŞALAN YANGIN SÖNDÜRME CİHAZLARINI YERİNE ASMAYIN TEKRAR DOLUM İÇİN İLGİLİLERE BİLDİRİN.

SÖNDÜRME CİHAZLARININ KULLANIMI

Tetikli ise tetiğin üstündeki emniyet pimi çekiniz, vanalı ise emniyet mührünü kopartın.

Hortumu yuvasından çıkarınız, hortum ucundaki lansı ateşe hedef olarak tutun ve tetiğe sonuna kadar basınız veya vanasını saat istikamet yönünde döndürerek açın.

Hortumun ucundan çıkan söndürücü maddeyi yangın merkez bölgesine boşaltınız,

YANGINA KARŞI ALINACAK TEDBİRLER

Yangın kaçış yollarına, yangın duvar vanalarının bulunduğu yerlere ve kapılarının ön ve arkalarına malzeme bırakmayınız. Yangın söndürme cihazlarını gelişi güzel yerlere koymayın, kapı önlerine takoz olarak kullanmayın. Yangın Söndürme cihazlarının her an ulaşabileceğiniz ve görebileceğiniz yerlerde olmasına özen gösterin. Duvara monte edilecek 6Kg, 9Kg vb. kapasiteli yangın söndürme cihazları yerden 90 cm yüksekliğe monte edilmeli ve gece şartlarında bu tür cihazların görünmeleri için fosforik uyarıcı tabelalar kullanılmalıdır. Ayrıca her yangın söndürme cihazının üzerine numara basılmalı ve acil eylem planları üzerinde yerleri gösterilerek işaretlenmelidir. Yangın dolaplarının iç kapaklarına ilgili dolaptaki hortumun boyu ve ulaşabileceği yerleri gösterir bir kat planı yerleştirilmelidir. Yine yangın alarmlarının yerleri fosforlu levhalar ile işaretlenmelidir.

Kimyasallar: Tüm kimyasallar gerektiği şekilde etiketlenmiş olarak kapalı kaplarda saklanmalıdır. Kimyasalların kullanıldığı yerlerde sadece gerektiği kadar kimyasal bulundurulmalı ve kullanılan tüm kaplar etiketlenmelidir. Kimyasal maddelerin depolandığı ve kullanıldığı alanlarda MSDS'lerin özetleri asılı olacaktır. Kimyasallar etiketlerinde yazan ısıda depolanmalıdır. Parlayıcı, Patlayıcı kimyasal depolarının aydınlatma ve elektrik tesisatı exproof olacaktır. Depoların tüm elektrik sistemleri depo dışında kontrol edilecektir. Depo içindeki kimyasallar uygun şekilde etiketlenip depolama şartlarına göre depolanacaktır. Depo içinde ve dışında hem dolap ve raflarda hem de personel için gerekli topraklama tertibatı yapılacaktır. Depolarda sürekli olarak temiz hava girişi sağlanmalıdır. Parlayıcı, patlayıcı kimyasallar ateşleme kaynaklarından uzak tutulmalıdır. Parlayıcı, patlayıcı kimyasallar ile çalışan personel pamuklu iş elbisesi giymelidir. Sentetik elbiseler statik elektrik biriktirebilir.

Temizlik İşleri: Temizlik malzemeleri seçilirken doğaya ve insan en az zarar veren malzemeler tercih edilir. Kullanılan malzeme ve bezler kullanıldıktan sonra dolapta saklanır. Ömrünü tamamlamış malzemeler atık türlerine göre uzaklaştırılır. Temizleme işi diğer çalışanları etkilemeyecek saatlerde yapılır. Temizleme işi esnasında ve sonrasında bir kazaya yol açmaması için gerekli tedbirler alınır. (Örneğin; zeminin ıslak olduğunu belirten levhanın koyulması vb.)

Elektrik Panoları, Trafo vb.: Paratonerler ve topraklama kabloları periyodik olarak kontrol edilir. Uygun yerlere "sigara içmek yasaktır" ve "dikkat ateşle yaklaşma" ikaz ve uyarı levhaları asılır. Yeteri kadar uygun tipte (CO_2, halokarbonlu, kuru kimyevi tozlu vb) yangın söndürme tüpleri ve diğer yangın söndürme araçları faal olarak kullanıma hazır bulundurulur. Otomatik yangın algılama dedektörleri uygun yerlere yerleştirilir. Elektrik panolarının önüne malzeme ve ekipman istiflemesi yapmayınız. Elektrik panolarının üzerine "yüksek gerilim" vb. güvenlik ve sağlık işaretlerini yerleştiriniz. Elektrik panolarının kapaklarını kapalı olarak muhafaza ediniz. Elektrik panolarının üzerine gıda ürünleri (yiyecek, içecek vb.), kimyasal madde vb. bırakmayınız. Elektrik panolarına yetkili kişi dışında müdahale edilmesini önleyiniz.

Malzeme / Teçhizat Depoları: Depoların içinde ve malzemeler arasında sigara içilmesine izin verilmez. Çabuk parlayıcı ve sıcağa karşı malzemeler sık sık kontrol edilir. Depolardaki malzemelerin özelliğine göre uygun tipte yangın söndürme tüpleri dolu ve kullanıma hazır bulundurulur. Depoların uygun ve görülebilecek yerlerine "sigara içmek yasaktır" ikaz ve uyarı levhaları konulur. Elektrik tesisatı, kablo bağlantıları, fiş ve prizler her hafta bir plan ve kontrol listesine göre devamlı kontrol edilir, arızalı ve hasarlı olanlar değiştirilir.

Elektrik Tesisatları: Elektrik tesisatına, proje harici fazla yüklü cihazlar takılmaz. Tüm bina ve tesislerin elektrik dağıtım panolarındaki sigortalar muhafazalı ve otomatik olur. Elektrikle çalışan cihazlardan, teknik dokümanına göre gerekli olanlar topraklanır. Bina ve tesislerde çıplak veya hasarlı kablo, priz, fiş v.b. gibi elektrik malzemesi derhal yenilenir. Aynı prizden birden fazla elektrikli alet çalıştırılmaz. Elektrik tesisatının periyodik kontrol ve bakımları yetkili personel tarafından yapılır. Çatılarda güvercin gübresi olup olmadığı, elektrik kablo kontrolü ve baca kontrolü yapılır.

Yangın Algılama, İhbar ve Söndürme Sistemleri: Tüm yangın söndürme tüpleri üzerlerinde bulunan kontrol formlarıyla ilgili personel tarafından her ay kontrol edilerek uygunluğu kayıt altına alınır. Uygun olmayanlar ilgililere bildirilerek sorunun giderilmesi sağlanır. Tüm yangın söndürme tüpleri yetkili firma tarafından 6 ayda bir kontrol edilir. Tüm yangın algılama sistemi 6 ayda bir yetkili firma tarafından kontrol edilir ve uygunluğu raporlanır. Yangın ihbar sistemi 6 ayda bir yapılacak tatbikatlar ile denenerek, durum tatbikat raporuna yazılır.

YANGIN ESNASINDA YAPILACAK İŞLEMLER

Yangın esnasında önceden hazırlanmış olan **Yangın Acil Durum Planına** göre hareket edilecektir. Her ne olursa olsun ilk düşünce olarak gerekli yer emniyet kuralları uygulanır ve kendi can güvenliği alınarak en yakınında bulunan makine veya ekipmanın enerjisini keserek önceden belirlenmiş ve işyerinde duyurulmuş olan acil çıkış yollarını kullanarak panik yapmadan **"Acil Durum Toplanma Noktasın**a gidilmesi olacaktır. Yapılması gerekenler:

Telaşlanmayınız. Panik doğru bildiğiniz şeyleri de size yanlış yapmaya yönlendirecektir.

Yangın küçük çaplı ise uygun Yangın Söndürme Cihazı (YSC) ile müdahale ederek yangını söndürünüz ve birim amiri ile Yangın Güvenliği Sorumlusuna haber veriniz.

Kullanmış olduğun tüpün yeniden bakım ikmalinin yapılması için Yangın Güvenliği Sorumlusuna bildiriniz.

Yangın müdahale edemeyeceğiniz kadar büyük ise;

Yangın İhbar usullerinden birini kullanarak (sesli, siren veya zili çalmak, telsiz veya telefonla) etrafınızdakileri haberdar ediniz. İhbar telefon veya telsizle yapılacaksa, önce kendinizi takdim edin, yangının yerini bildirin, biliyorsanız yangının çeşidini belirtin ve karşı taraftan ''Anlaşıldı'' ibaresini aldıktan sonra telefonu veya telsizi kapatın. En yakın söndürme cihazı ile yangına müdahale etmeye çalışın. Yangın büyükse en yakın şehit itfaiyesine (Tel: 110) yangını ihbar edin ve Ambulans için Hızır Acil Servise (Tel: 112) haber verin. Yangını güvenlik ve santral birimine haber veriniz. Bulunduğunuz yerin elektrik, doğalgaz sistemlerini kapatın. Çalışmış olduğunuz Makine-Ekipmanın enerjisini kesiniz. Yangının yayılmasını önlemek için kapı ve pencereleri kapatınız. İçerde canlı varsa öncelikle yaralıları kurtarın ve güvenli bir bölgeye götürün. Değerli malzemeler varsa yangın öncelik sırasına göre kurtarın. İlkyardım sertifikan var ise yaralılara ilk müdahaleni yapınız, Yaralı yok ise acil çıkış güzergahını kullanarak panik yapmadan sakin bir şekilde toplanma bölgesine doğru güvenli bir şekilde hareket ediniz, (Yakınınızda yangında ilk kurtarılacak bir eşya var ise onu da yanında götür) Bunları yaparken kendinizi ve başkalarını tehlikeye atmayınız, Toplanma bölgesine geldiğinizde amirine geldiğinizi bildirmeyi unutmayınız, Bu arada ekipler ekip liderleri eşliğinde görev tanımları içerisinde olay yerine müdahale eder. İtfaiye geldiği andan itibaren itfaiye memurlarının yardımcısı konumuna geçerler.

EKİPLERİN GÖREVLERİ

Söndürme Ekibi: Yangın yerinin çevresinde gereken tertibatı alır, yangını söndürmeye veya genişlemesini önlemeye çalışırlar. Söndürme ekibinde görevli personel hangi yangında, hangi tip söndürme cihaz ve yöntemini kullanılacağını bilmelidir. Bütün personel, yangın söndürme cihazlarını kullanmayı bilmelidir. Dumandan zehirlenmemek için sık sık dışarıya çıkılarak temiz hava alınmalıdır. Söndürme ekibinde görevli personel, ikişer kişilik gruplar halinde eşleştirilerek yangın bölgesine sokulacaktır. Bu iki kişi yangını söndürürken aynı zamanda birbirlerini kollayarak yaralanma, yanma, dumandan boğulma ve zehirlenmeye karşı birbirlerine sahip çıkacaklardır. Söndürme personeli; zaman zaman birbirlerini de ıslatarak, elbiselerinin kavrulmasını ve dolayısıyla ani tutuşmaları önleyeceklerdir.

Kurtarma Ekibi: Varsa önce canlıları kurtarırlar, daha sonra yangında ilk kurtarılacak evrak, dosya ve diğer eşyayı orada bulunanların da yardımı ile ve ekip başkanlarının nezareti altında mümkünse çuvallara ve torbalara koyarak boşaltılmaya hazır hale getirirler. Çuval ve torbalar, işyeri yetkililerinin lüzum görmesi halinde işyerinin henüz yanma tehlikesi olmayan kısımlarına taşınır.

Kurtarmada birinci öncelik **İNSANDIR.** Yangın bölgesinde yaralanmış, yanmış, boğulmuş, zehirlenmiş, baygın veya ölü durumda insan bulunabilir. Öncelikle bunlar kurtarılarak ilk yardım ekibine teslim edilecektir.

İkinci öncelik, yangın yerinde (varsa) yangının büyümesine neden olacak, çalışmalara engel olacak ve tutuştuğu takdirde çalışanlara zarar verecek patlayıcı madde, alkol, tiner, LPG tüpleri, doğalgaz gibi yanıcı maddeler uzaklaştırılarak koruma ekibine teslim edilecektir.

Yukarıda yazılı maddeler yerine getirildikten sonra diğer malzemeler üzerindeki etiketlerdeki öncelik sırasına göre kurtarılarak koruma ekibine teslim edilecektir.

Kurtarma ekibinde görev alacak personel, yaralı taşıma usullerini bilecek ve söndürme ekibinde olduğu gibi ikişerli olarak görevlendirilecektir.

Koruma (Emniyet) Ekibi: Boşaltılan eşya ve evrakı, güvenlik güçleri veya kurum yetkililerinin göstereceği bir yerde muhafaza altına alır ve yangın söndürüldükten sonra ilgililere teslim ederler; Çevre emniyetini alarak işi olmayanları bölgeye sokmayacaktır. Şüpheli şahısları yakalayacaktır. İtfaiye araçlarının geçeceği yolları açık bulunduracaktır. Yağmacılık, hırsızlık ve kargaşaya engel olacaktır. Yangından kurtarılan malzemeleri emniyete alacaktır. Toplanma bölgesinde sayım yapacaktır.

İlk Yardım Ekibi:

Yaralanan veya hastalananlar için ilk yardım hizmeti verirler. İlk müdahaleyi yapacaklardır. İlk yardım ekibi, sertifikalı ilkyardım eğitimi almış kişilerden oluşturulacaktır.

KAYIT VE TEÇHİZATIN KORUNMASI

Yangın sırasında korunması ve kurtarılması gereken evrak ve eşyaların üzerlerine yangında ilk kurtarılacak işareti konulacaktır.

KIRMIZI ZEMİN ÜZERİNE SİYAH " Y":

Yangında birinci öncelikli kurtarılacak.

YEŞİL ZEMİN ÜZERİNE SİYAH "Y":

Yangında ikinci öncelilik kurtarılacak.

MAVİ ZEMİN ÜZERİNE SİYAH "Y":

Yangında üçüncü öncelik kurtarılacak.

TATBİKATLAR

Yangın tatbikatları işyerinde belirlenecek olan plan senaryolar dahilinde yapılacaktır. Yangın tatbikatları Bina Yangınlarından Korunma Yönetmeliği esasına göre canlı alevli tatbikat şeklinde en az 6 (altı) ayda bir gerçekleştirilecektir. Tatbikata senaryo dahilinde tüm personel katılacak ve gerçeği yansıtacak şekilde yangın söndürme cihazlarının kullanım yöntemleri, ateşe yaklaşma pozisyonları, yangına hücum teknikleri ve alev fobisi yenme eğitimleri gibi hareket tarzları izlenecektir. Tatbikatlar sonrasında düzenlenecek raporlar ışığında eksiklikler ve hatalı davranışlar görülecek ve her tatbikatta bir öncekine göre daha başarılı olunması beklenecektir.

EĞİTİM

Yangına müdahalenin her safhasında karşılaşılabilecek konularla ilgili ihtiyaç duyulacak teorik eğitim konularının belirlenmesi, koordinesi ve uygulanması ile Yangınlarından Korunma Yönetmeliği esasına göre en az 6 ayda bir yapılacak olan yangın tatbikatlarının planlanması, icrası..... tarafından yürütülecektir.

YANGIN SONRASI YAPILACAK İŞLEMLER

Muhtemel yangın sonrası teknik ve idari personel bir araya gelerek detaylı bir incelemede bulunacak, yapılan inceleme sonrası yangının çıkış sebepleri (neden, niçin) deliller, ihmal ve sorumluları vb. tespit edilip yangın raporu hazırlanacaktır. Verilecek rapor doğrultusunda ödül/ceza işlemleri icrası ……. yürütülecektir.

2. DEPREM TALİMATI

Deprem Nedir?

Yerkabuğu içindeki kırılmalar nedeniyle ani olarak ortaya çıkan titreşimlerin dalgalar hali de yayılarak geçtikleri ortamları ve yer yüzeyini sarsma olayına "DEPREM" denir.

Bazen büyük bir deprem olmadan önce küçük sarsıntılar olur. Bu küçük sarsıntılara "ÖNCÜ DEPREMLER" denilmektedir. Büyük bir depremin oluşundan sonra da belki birkaç yüz adet küçük

deprem olmaya devam etmektedir. Bu küçük depremler "ARTÇI DEPREMLER" olarak isimlendirilir ve büyük depremin oluş anına göre bunların şiddetinde ve sayısında azalım görülür.

Depremin nasıl oluştuğunu, deprem dalgalarının yeryuvarı içinde ne şekilde yayıldıklarını, ölçü aletleri ve yöntemlerini, kayıtların değerlendirilmesini ve deprem ile ilgili diğer konuları inceleyen bilim dalına "SİSMOLOJİ" denir.

Deprem Öncesinde Alınacak Tedbirler

Deprem Tatbikatları

Deprem tatbikatları sivil savunma ve yangın tatbikatlarından ayrı olarak yine yılda bir kez yapılır.

Tatbikatlarda, özellikle boşaltma (tahliye) işleminin ne kadar sürede yapıldığı kaydedilir ve bu sürenin azaltılması hedef alınır.

Herhangi bir paniğe sebep vermemek için deprem tatbikatları personele önceden haber verilerek yapılır.

Çalışma sahası emniyeti

Bina hasar raporları yaptırılmış ve bu raporlarda önerilen düzeltme ve tamir bakım yapılmıştır.

Tesis içinde ki çıkış kapıları, dışa doğru açılmaktadır

Elektrik tertibatlarının bakımları periyodik olarak yapılır.

Fabrika üretim alanı ve ofisler içindeki yerleşim, tahliye sırasında geçişleri kapatmayacak şekilde düzenlenir. Yürüme sahası içine herhangi, bir malzeme, aparat vs. konulmaz.

Kimyasal depoda ve tesis içinde istifleme yaparken, düştüğünde tehlike yaratabilecek malzemeleri (zehirli, patlayıcı ve yanıcı) mümkün olduğunca alt raflara koymaya özen gösterilir.

Bu tür malzemelerin etiketli olarak depolanmasına dikkat edilir.

Yangın söndürme tüpleri de basınçlı tüplerdir ve bulundukları yerlerde eğer kullanım açısından mümkünse, düşmeyecek şekilde sabitleştirilmiş muhafazalı yerlerde bulunurlar.

Fabrika elektriğinin olabildiğince çabuk kesilebilmesi için ana şalterlerin yerlerini gösteren planlar hazırlanır ve tahliye ve kurtarma ekipleri başta olmak üzere tüm personele bildirilir.

Merkezi ısıtma bulunmayan elektrikli ısıtıcı kullanılması zorunlu yerler varsa, bu yerlerde ısıtıcı ocaklar yerine elektrikli radyatörler kullanılır.

Atölyelerde bulunan büyük lambalar olabildiğince tavana sabitlenmiştir.

Sıkça kullanılmayan çekmece ve dolap kapıları kilitli bulundurulur.

Haberleşme

Deprem sırasında ve sonrasında haberleşme çok önemlidir. Bu sebepten dolayı, Çesan fabrika santralinde, tüm personelin şahsi telefonlarının bulunması gerekmektedir. Böylece, enkaz altındaki birine ulaşmak, kayıp veya yaralanma olduğunda personelin ailesine ulaşarak haber vermek mümkün olacaktır.

Aynı şekilde merak ve endişenin giderilmesi için ailelerin çalışanlara ulaşması da sağlanabilecektir.

Ancak unutulmaması gereken bir şey vardır ki; çok gerekli olmadıkça telefonlar kullanılmamalıdır. Hatların çok meşgul edilmesi, organize acil durum ekiplerinin gerekli yerlere ulaşamamasına yol açabilir.

Deprem Sırasında Yapılacaklar

Deprem, yerden uğultulu ve küçük sarsıntılarla başlar. Esas yıkıcı sarsıntılar daha sonra gelir. Her şeyden önce **sakin olmak** gerekmektedir. Yapılacak her hareketin sonucu düşünülmelidir. Eğer içerideyseniz, içeride, eğer dışarıda iseniz dışarıda kalınız. Depremlerde en çok yaralanma, binalara giriş ve çıkışlarda olmaktadır.

A. Deprem sırasında eğer bina içindeyseniz:

Kesinlikle merdivenleri kullanmayın

Özellikle büyük depremlerde ayakta durmak ve kaçmak zaten mümkün olmadığından, enerjinizi hayat üçgeni oluşturabilecek yerlere sığınmak için harcayın

Raf veya ağır aparatların bulunduğu yerlerden uzaklaşın

Bina içinde kaldığınızda dış duvar kenarlarına sığının

Bulunduğunuz binada gaz sızıntısı olabileceği için deprem anında ve sonrasında kesinlikle ateşli araçlar kullanmayın ve ortamda bulunan tüm ateşli araçları kapatın

Yaşam üçgeni oluşturabilecek ve devrilmeyecek kadar güvenli olan aparatların, para kasalarının vb. şeylerin yanına sığının ve cenin pozisyonu alın

Yaşam üçgeni oluşturacak en önemli mekanlar mutfak ve banyolardır. Buralarda enkaz altında kalındığı takdirde, hayatı sürdürmek için gerekli olan özellikle su vb. şeyleri bulmak mümkündür. (bu madde daha çok evlerinizde geçerlidir)

Depremin 10-15 saniyesi içinde dışarı çıkabilecek durumda iseniz, (bu süre çok önemlidir, depremin ilk 10-15 saniyesi sonrasında depremin yıkıcı etkisi baş gösterir ve kaçmak en tehlikeli faaliyet olur. Bu yüzden tahliye tatbikatları yaparken ofisinizden dışarı çıkma sürenizi kaydetmeniz ve bilmeniz hayati önem taşımaktadır) derhal güvenli açık alanlara kaçın

Bu kaçış sırasında başınıza düşebilecek şeyleri düşünerek, sandalye, baret, kask, bir tahta parçası, kalın bir kitap vs. alarak başınızı koruyun

B. Deprem sırasında dışarıdaysanız:

Binalardan, elektrik direklerinden veya yere düşmüş elektrik kablolarından uzak durun

Yerde oluşabilecek çatlakları, çökmeleri veya yükselmeleri göz önünde tutarak mümkün olduğunca ayakta durmayın, başınızı koruyarak, çömelin

Çesan fabrika dışında, alışverişte, sinema, tiyatro salonu veya stadyumlarda depremle karşı karşıya kalırsanız, raflardan ve vitrinlerden uzak durun, reklam panolarından, çatılardan düşebilecek kiremitlerden vs. sakının ve bulunduğunuz yerdeki güvenlik görevlilerinin talimatlarına uyun

Deprem Sonrasında Yapılması Gerekenler

Büyük depremler sonrasında artçı depremler mutlaka olacaktır. Bu sarsıntıların çoğu esas sarsıntıdan az olsa bile, bir kısmı zayıflamış yapılarda ağır hasara neden olacak kadar etkili olabilir.

Deprem durduğunda elektrik, gaz, su vanalarını ve yanan veya yanabilecek her türlü aracı kapatın.

Yaralıları kontrol edin. İlk yardım ekiplerine yardımcı olun ve ilk yardımla ilgili talimatlara hassasiyetle uyun. Yanlış yapılan bir müdahale yarardan çok zarar getirir unutmayın.

Ciddi yarası olan kişileri mümkün oldukça yerinden kımıldatmayın.

Yangın çıkmışsa Yangınlardan Korunma Talimatına uygun olarak derhal söndürün. (Kobi-Japonya depreminde depremden sonra çıkan yangınlardan dolayı pek çok kişi ölmüştür. Yangının verdiği hasar depremden daha fazla olmuştur.)

Yerel makamlardan gelişmeleri öğrenmek için radyoları açın.

Gaz kaçaklarına karşı, eğer bulunduğunuz yerde gaz kokusu alıyorsanız mümkünse ortamı havalandırmaya çalışın (cam açın vs.), ulaşabiliyorsanız hemen vanaları kapatın. Kesinlikle ateş ve kıvılcım çıkarıcı bir faaliyette bulunmayın

Bina içinde kalmışsanız, panik yapmadan, sağlam olduğuna kanaat getirdiğiniz yoldan yavaş yavaş çıkarak derhal toplanma yerine gidin

Yanınızda bulunan insanları yatıştırmaya ve moral vermeye çalışın

Sağlam raporu alınmadan binaların içine girmeyin

Binada mahsur kaldıysanız, kalorifer-su tesisat borularına veya bulunduğunuz yere sert cisimle vurarak yerinizi belli edin

Kurtarma ekipleri gelene kadar sıcak su depolarından, tuvalet depolarından vs. su sağlamaya çalışın

Çok acil olmadıkça yakınlarınıza haber vermek amacıyla telefonunuzu kullanmayın

Yetkililere ve kurtarma ekiplerine yardımcı olun. Enkaz ve yıkıntılar arasında gelişi güzel dolaşmayın

İhtiyacınızdan fazla yardım malzemesini kesinlikle almayın. Unutmayın en küçük ihtiyaç malzemesi veya yardım malzemesi hayat kurtarıcı olabilir.

3. SABOTAJ TALİMATI

Sabotaj Şekiller

Sabotajlar genelde yapılış tarzına göre ve kullanılan malzemeye göre ikiye ayrılırlar:

Aktif Sabotajlar: Yangın, Patlayıcı Madde, Mekanik, Bakteriyolojik ve Kimyasal,

Pasif Sabotajlar: Fikri, Psikolojik,

Sabotajlara Karşı Korunma:

Kuruluş ve tesisleri sabotajlara karşı korumak için gerekli tedbirleri almak, sabotaj faaliyetlerinde bulunan veya bulunabilecek olan kişileri ve grupları ortaya çıkarmak, etkisiz hale getirmek suretiyle sabotaj faaliyetlerini ortadan kaldırma amacı güden önlemleri kapsar.

Sabotajlara Karşı Korunma Tedbirleri:

Sabotajlara karşı aktif ve pasif olarak şu tedbirler alınmalıdır. Bu amaçla;

a) Kuruluşun etrafına tel örgü, parmaklık veya duvar çekilmesi,

b) İç ve dış çevrenin aydınlatılması,

c) Bekçi, nöbetçi veya devriye bulundurulması,

d) Özel yetiştirilmiş köpekler kullanılması,

e) Elektronik veya uygun görülecek diğer alarm sistemlerinin kullanılması,

f) Nöbetçi kulübe veya kulelerinin yapılması,

g) Telli-Telsiz muhabere sistemi kurulması,

h) Gereken yerlere ikaz levhalarının konulması,

i) Giriş-çıkış kapılarının sınırlandırılması ve bu kapıların kontrol altında bulundurulması,

j) Malzeme yükleme ve boşaltmalarında ve özellikle sabotaja elverişli olmaları nedeniyle parlayıcı, patlayıcı, yanıcı ve yakıcı madde nakliyatında özel tedbirler alınması,

k) Yangınlara karşı ikaz, ihbar ve söndürme sisteminin kurulması,

l) Zeminde ve düşük seviyede olan veya dışarıdan tesisin içine bir sabotaj maddesi atma imkanı veren pencerelerin; panjur, demir parmaklık veya kalın kafes tellerle kapatılması ve içeriden çengellenmesi,

m) Tesisin ana faaliyetlerinin ve tesiste çalışan personelin daima kontrol altında tutulması,

n) Yapılacak eğitim, konferans, film gösterisi ve tatbikatlarla personelin, sabotajlara karşı korunma konularında bilinçlendirilmesi,

Sabotaj Esnasında Yapılması Gerekenler

Vakit kaybetmeden Güvenlik Birimine Haber Ver,

Sabotajın Şekline Göre ilgili yerlere haber ver, **(Güvenlik, Santral, Danışma)**

Polis **(155)**

Büyükşehir İtfaiye **(110)**

Can Güvenliğini tehlikeye atmadan fabrika çevresini güvence altına al **(Koruma Ekibi)**

Fabrika sahasını aydınlat, **(Elektrik Bakım Personeli)**

Giriş, çıkış kapılarını kontrol altında tut, **(Yönetim)**

Toplanma Bölgesine git ve ilgililere yardımcı ol, **(Tüm Personel)**

Büyük Endüstriyel Kazalar

Büyük endüstriyel kaza (BEK), herhangi bir kuruluşun işletilmesi esnasında, kontrolsüz gelişmelerden kaynaklanan ve kuruluş içinde veya dışında çevre ve/veya insan sağlığı için anında veya daha sonra ciddi tehlikeye yol açabilen bir veya birden fazla tehlikeli maddenin sebep olduğu büyük bir yayılım, yangın veya patlama olayını ifade etmektedir. Tanımdan da anlaşılacağı ölçüde çevre ve insan sağlığı açısından büyük olumsuz etkilere yol açabilen bu çaptaki kazaların önlenebilmesi kendine has bir takım tedbirler gerektirecektir.

Bu bağlamda tehlikeli maddeler bulunduran kuruluşlarda büyük endüstriyel kazaların önlenmesi ve muhtemel kazaların insanlara ve çevreye olan zararlarının en aza indirilmesi; yüksek seviyede etkili ve sürekli korumayı sağlamak için gerekli önlemler ile ilgili usul ve esasların belirlenmesi amacıyla İSGY, Çevre Yasası ve Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Yasa ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK'ye dayanılarak ve 09.12.1996 tarih ve 96/82/EC sayılı AB Konsey Direktifi de göz önünde bulundurularak hazırlanan 'Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi ve Etkilerinin Azaltılması Hakkında Yönetmelik yürürlüğe girmiştir. Yine bu kapsamda "Büyük Endüstriyel Kazalarla İlgili Hazırlanacak Güvenlik Raporu Tebliği"; "Büyük Kaza Önleme Politika Belgesi Tebliği" ve "Büyük Endüstriyel Kaza Risklerinin Azaltılmasına Yönelik Dahili Acil Durum Planı Tebliği" hükümlerinin de dikkate alınması gerekecektir.

Yönetmelik hükümleri 2'nci maddeye göre mevcut, bulundurulması muhtemel, endüstriyel bir kimyasal prosesin kontrol kaybı esnasında oluşması beklenen tehlikeli maddeleri Yönetmeliğin 1 numaralı ekinin Bölüm 1 ve Bölüm 2'sinde belirtilen sınır değerlere eşit veya üzerindeki miktarlarda bulunduran alt ve üst seviyeli kuruluşlara; 11 ila 17'nci maddeler ise sadece üst seviyeli kuruluşlara uygulanacaktır.

İlgili tanımlamalara göre alt seviyeli kuruluş Yukarıda söz edilen 1 numaralı Yönetmelik ekinde Bölüm 1 ve Bölüm 2'sinde verilen tehlikeli madde listelerinde, Sütun 2'deki eşik değerlere eşit veya üzerinde, ancak Sütun 3'teki değerlerin altındaki miktarlarda tehlikeli madde bulunduran kuruluşu; üst seviyeli kuruluş ise Bölüm 1 ve Bölüm 2'de verilen tehlikeli madde listelerinde, Sütun 3'teki eşik değerlere eşit veya üzerindeki miktarlarda tehlikeli madde bulunduran kuruluşu ifade etmektedir.

Ancak Yönetmelik 3'üncü maddesiyle bir takım istisnalar da getirmiştir. Buna göre Yönetmelik hükümleri Türk Silahlı Kuvvetlerindeki kıta, karargâh ve kurumlarda, iyonlaştırıcı radyasyon faaliyetlerinde, söz edilen Bölüm 1 ve Bölüm 2'de belirtilen miktarda ve cinste tehlikeli madde bulundursalar dahi; tehlikeli maddelerin Yönetmelikle kapsanan kuruluşların sınırlarının dışında karayolu, demiryolu, kıta içi suyolu, deniz veya hava yoluyla taşınmasında, pompalama istasyonlarındaki depolama faaliyetleri hariç olmak üzere tehlikeli maddelerin kuruluş sınırları dışında bir boru hattıyla taşınmasında, madenlerde, taş ocaklarında ve depolama faaliyetleri hariç olmak üzere sondaj kuyusu vasıtasıyla minerallerin ve hidrokarbon bazlı doğal maddelerin aranması ve çıkarılması faaliyetlerinde, denizde, minerallerin ve hidrokarbon bazlı doğal maddelerin aranması, çıkarılması ve işlenmesi ile ilgili faaliyetlerde ve düzenli atık depolama sahalarında uygulanmayacaktır.

Yönetmelik hükümleri uyarınca, büyük endüstriyel kazaların önlenmesi ve etkilerinin en az indirilmesi bağlamında Yönetmeliğin kullandığı şekliyle işletmecinin büyük kazaları önlemek ve büyük bir kazanın meydana gelmesi durumunda, bunların etkilerini çevre ve insanlara en az zarar verecek şekilde sınırlamak için gerekli tüm tedbirleri almak şeklinde genel bir yükümlülüğü bulunmaktadır. Ayrıca işletmecinin kuruluş dışındaki uzman kişi veya kurumlardan hizmet alması işletmecinin sorumluluklarını ortadan kaldırmayacaktır.

Bu bağlamda işletmecinin bir takım bildirimlerde bulunması şart koşulmuştur. Yönetmeliğin 7'nci maddesine göre bu bildirimlerin faaliyet halindeki kuruluş için Yönetmeliğin yayımı tarihinden itibaren veya kuruluş faaliyete geçmeden önce Çevre ve Şehircilik Bakanlığının (ÇŞB) internet sayfasındaki özel program paketini kullanarak yapılması esastır. Ayrıca işletmecinin;

- Beyan edilen tehlikeli maddelerin miktarında kuruluşun seviyesini etkileyecek bir değişiklik olması,
- Beyan edilen tehlikeli maddelerin niteliğinde veya fiziki şeklinde değişiklik olması,

- Uygulanan proseslerde değişiklik olması,
- ÇŞB veya ÇSGB verilen bilgilerde herhangi bir değişiklik olması,
- Kuruluşun faaliyetine son vermesi veya devredilmesi hallerinde yirmi iş günü içerisinde bildirimini güncellemesi zorunludur.

Yönetmelik kapsamına giren işyerlerine özel olmak üzere BEK tehlikelerinin belirlenmesi ve bu tehlikelerden kaynaklanacak risklerin değerlendirilmesi amacıyla, kantitatif metotlarla risk değerlendirmesi yapmak gerekmektedir. Kantitatif risk değerlendirmesi, sayısal tabanlı bilimsel metotlarla yapılan risk değerlendirme metodolojisi anlamına gelmektedir. Kantitatif risk değerlendirmesinde;

- büyük kazaya yol açabilecek tehlikeler ve tehlikeli kimyasalların sınıflandırılması,
- bu kimyasalların miktarları ve karşılıklı etkileşimleri,
- kimyasal maruziyetin insan ve/veya çevre açısından değerlendirilmesi, patlayıcı ortamlar ve bu ortamların kalıcılığı, patlayıcı ortam sınıflandırması ve bu alanlarda kullanılacak ekipmanların uygunluğu,
- proses içerisindeki tehlikeli ekipmanların belirlenmesi ve gruplandırılması,
- proses tehlikeleri ile proses ekipmanlarının ve/veya enstrümanlarının karşılıklı etkileşimleri,
- proses enstrümanlarının ve acil durum kapatma sistemlerinin güvenilirlik değerlendirmesi ve sertifikasyonu,
- bakım ve onarım işlerinde güvenilirlik verisi, güvenilirlik merkezli gerçekleştirilecek bakım ve risk temelli kontrol yöntemleri,
- büyük kaza senaryolarının kök neden ve sonuç analizi,
- geçmişte yaşanan kazalar ve bu kazaların nicel tekrarlanma olasılıkları,
- insan hataları ve güvenilirlik analizi hususları dikkate alınacaktır.

Ayrıca işletmecinin, kantitatif risk değerlendirmesinde kullandığı güvenilirlik verisi ile büyük kaza senaryolarında kullandığı olasılık verilerini, bakım kayıtları, kaza analizleri veya enstrümantasyon güvenlik sertifikasyonu gibi hangi veri bankalarından aldığı konusunda ayrıntılı bilgi vermesi beklenmektedir.

Eğer hazırlanan risk değerlendirmesi bir üst seviyeli kuruluş hakkında ise işletmecisinin, hazırlanan risk değerlendirme belgelerini güvenlik raporuyla birlikte dijital ortamda ÇSGB'ne göndermesi gerekmektedir.

Kantitatif risk değerlendirmesi sonucuna göre senaryo edilen büyük kaza riskinin indirilmesi gereken frekans seviyesini ifade eden mümkün olan en yüksek önlem seviyesi bağlamında işletmecinin, kantitatif risk değerlendirmesine göre belirlediği tehlikeli ekipmanlar için senaryo edilen her bir büyük kazanın her türlü sonucunun meydana gelme frekansını $1x10^{-4}$/yıl seviyesine veya bu seviyeden daha küçük bir seviyeye indirmesi şarttır (Madde 9).

Yönetmelik hükümlerine göre alt seviyeli kuruluşun işletmecisinin büyük kaza önleme politika belgesi; üst seviyeli kuruluşun işletmecisinin ise bir güvenlik raporu hazırlaması veya hazırlattırması gerekmektedir.

Yönetmeliğin 10'uncu maddesi uyarınca büyük kaza önleme politika belgesi alt seviyeli kuruluşun işletmecisi tarafından, asgari olarak Yönetmeliğin 3 numaralı ekinde belirtilen bilgileri içerecek şekilde, büyük kaza önleme politika belgesi tebliğindeki format kullanılarak ve formattaki bilgiler dikkate alınarak hazırlanacak veya hazırlattırılacaktır. Ayrıca işletmeci bu belgeyi ÇŞB bildirim sistemine yükleyecek, aslını ise kuruluşta muhafaza edecektir..

Büyük kaza önleme politika belgesinin faaliyet halindeki kuruluşlar için maddenin yürürlüğe girmesini müteakiben 6 ay içerisinde, kuruluşun, bulundurduğu tehlikeli maddelerin cinsi ve/veya miktarındaki değişiklik nedeniyle alt seviyeli bir kuruluş haline gelmesi durumunda ise söz konusu değişiklik maddenin yürürlük tarihinden önce ise, yürürlük tarihini müteakip bir yıl içerisinde, söz konusu değişiklik yürürlük tarihinden sonra ise kapsama dahil olduğu tarihi müteakiben bir yıl içerisinde ve diğer durumlarda faaliyete geçmeden önce hazırlanması;

Kuruluşta büyük bir kazaya neden olabilecek; kazaya ramak kalma veya kullanılan prosesin, mevcut tehlikeli maddelerin niteliğinin, miktarının veya depolama şeklinin değiştirilmesi veya Yönetmeliğin 3 numaralı ekinde belirtilen güvenlik yönetim sisteminde bir değişiklik yapılması durumlarında gözden geçirilerek gerekiyorsa yahut kuruluşta yapılan güvenlik yönetim sisteminin denetimi esnasında kuruluşta uygulanan güvenlik yönetim sisteminin büyük kaza önleme politika belgesinde belirtilenden farklı olduğunun tespit edilmesi durumunda geciktirmeksizin, işletmeci tarafından gözden geçirilmesi ve güncellenmesi gerekmektedir.

İşletmecinin hazırlanan büyük kaza önleme politika belgesinde belirtilen politikayı uygulaması zorunludur.

Yönetmeliğin 11'inci maddesi uyarınca üst seviyeli bir kuruluşun işletmecisi, asgari olarak Yönetmeliğin 2 numaralı ekinde belirtilen bilgileri içermek kaydıyla güvenlik raporuyla ilgili tebliğdeki formatı ve formattaki bilgileri dikkate alarak bir güvenlik raporu hazırlayacak veya hazırlattıracaktır. Güvenlik raporu; kuruluşun, kuruluşun çevresinin, kuruluşta yürütülen faaliyetlerin ve proseslerin tanıtımının yapıldığı, Yönetmeliğin 3 numaralı ekinde belirtilen ilkeleri içerecek şekilde kuruluşta uygulanan güvenlik yönetim sistemi ile ilgili bilgilerin ve işletmecinin taahhütlerinin bulunduğu bir belge olarak tanımlanmıştır.

İşletmecinin güvenlik raporunu; faaliyet halindeki kuruluşlar için bu maddenin yürürlüğe girmesini müteakiben 6 ay içerisinde, kuruluşun, bulundurduğu tehlikeli maddelerin cinsi ve/veya miktarındaki değişiklik nedeniyle üst seviyeli bir kuruluş haline gelmesi durumunda, söz konusu değişiklik bu maddenin yürürlük tarihinden önce ise, yürürlük tarihini müteakip bir yıl içerisinde, söz konusu değişiklik bu maddenin yürürlük tarihinden sonra ise, kapsama dahil olduğu tarihi müteakiben bir yıl içerisinde ve diğer durumlarda faaliyete geçmeden önce hazırlaması ve ÇSGB'ne göndermesi gerekmektedir. Belirtilen sürelerde kuruluşa ait güvenlik raporunun mücbir nedenler haricinde Bakanlığa ulaşmaması halinde güvenlik raporunun olmadığı kabul edilecektir. Yine ÇŞB tarafından uygun/olumlu görüş verilmeyen güvenlik raporları hakkında da yeterlilik verilmeyecektir.

Yine madde hükmüne göre hazırlanacak güvenlik raporunun içerik ve yeterlilik açısından incelenmesi de söz konusudur. Bu incelemenin güvenlik raporunun ait olduğu kuruluşun, insan ve çevre açısından sağlığının ve güvenliğinin yeterliliği hakkında yapılan bir inceleme olmayıp, sadece, güvenlik raporunun bu maddenin on birinci fıkrası uyarınca çıkarılacak tebliğdeki formata uygun olup olmadığı ve söz konusu tebliğe göre kuruluş hakkında güvenlik raporunda istenen asgari bilginin bulunup bulunmadığının tespiti hakkında yapılan inceleme olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca kuruluşta denetim yapılmaksızın gerçekleştirilmesi esastır.

Yine güvenlik raporunda belirtilen bilginin kuruluştaki durumu yansıtması esas olup, bu bilginin doğruluğundan işletmeci sorumlu tutulmuştur. Güvenlik raporunun içerik ve yeterliliğinin incelenmesi, işletmeci tarafından sağlanan bilginin doğru olduğu varsayılarak yapılacaktır.

İncelemenin önemi ise kuruluşun işletmeye açılması açısından önem arz etmektedir. Buna göre yeni kurulacak kuruluşun işletmecisi, kuruluşa ait güvenlik raporunda belirtilen bilginin içerik ve yeterlilik açısından incelenmesi işlemi sonuçlanıncaya kadar kuruluşu işletmeye açamayacaktır.

İşletmeci, güvenlik raporunu, güncellenen güvenlik raporunu veya güvenlik raporunda eksik bilgi tespit edilmesi halinde söz konusu eksik bilgiyi Yönetmelikte belirtilen süreler içerisinde ÇSGB yazılı ve ıslak imzalı bir nüsha ve bu nüshanın dijital haldeki üç kopyası olarak gönderecektir.

Güvenlik raporunun ÇSGB yeterli bulunduğunun kendisine bildirilmesini müteakiben on iş günü içinde bildirim ve kayıt sistemine yükleyecektir. ÇSGB güvenlik raporunun tamamının incelendiği her durumda bu incelemeyi söz konusu raporun kendisine ulaşmasını müteakiben dört ay içerisinde ve inceleme sonucu yeterli bulunmayan güvenlik raporuna ilişkin eksik bilginin incelenmesini ise söz konusu eksik bilginin kendisine ulaşmasını müteakiben bir ay içerisinde tamamlayacaktır.

İşletmecinin güvenlik raporunun incelenmesi safhasında ÇSGB yazılı olarak ilâve bilgi talep edilmesi halinde gerekli bilgiyi sağlaması gerekmektedir.

Güvenlik raporunun içerik ve yeterlilik açısından incelenmesi sonucunda,

- ÇSGB tarafından inceleme sonucu, ilgili tebliğde belirtilen güvenlik raporu formatına uygun ve söz konusu tebliğe göre güvenlik raporunda istenen bilgisi tam olan güvenlik raporu yeterli bulunacaktır. Bu durum işletmeciye bildirilecek ve ÇŞB ile İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğüne gönderilecektir.
- İnceleme sonucu, ilgili tebliğde belirtilen güvenlik raporu formatına uygun olmaması ve/veya söz konusu tebliğe göre güvenlik raporunda istenen bilgilerin tam olmaması halinde, inceleme işleminde tespit edilen format uygunsuzluğunun ve/veya bilgi eksikliğinin giderilmesi için işletmeciye altmışar iş günü olmak üzere en fazla iki defa süre verilecektir. İşletmeciye verilen her altmış iş günlük süre içerisinde işletmecinin, format uygunsuzluğunu ve/veya güvenlik raporundaki eksik bilgiyi gidererek eksik bilgiyi veya eksik bilgiyi de içeren güvenlik raporunun son halinin tümünü Bakanlığa ulaştırması zorunludur. Bu altmış iş günlük süreler, ÇSGB işletmeciye yaptığı bildirimin tebligat tarihini izleyen günden itibaren işlemeye başlayacaktır. İşletmeciye verilen süre sonunda;

i) Güvenlik raporunun incelenmesi sonucunda, işletmecinin format uygunsuzluğunu ve/veya bilgi eksikliğini giderdiğinin tespit edilmesi durumunda, güvenlik raporu yeterli bulunacak ve işletmeciye bildirim ile gerekli kurumlara gönderilecektir.

ii) ÇSGB en fazla iki defa süre verilmesine rağmen güvenlik raporundaki format uygunsuzluğunun giderilmemesi, eksik bilginin gönderilmemesi veya gönderilen bilginin eksik olması durumunda, güvenlik raporu yetersiz bulunacak ve kuruluşta iş tamamen durdurulacaktır.

Bunlardan bağımsız olarak işletmeci tarafından kuruluşa ait güvenlik raporunun hiç gönderilmemesi veya kuruluşun güvenlik raporunun olmadığının tespit edilmesi halinde, kuruluşta iş tamamen durdurulacaktır.

Güvenlik raporunun hazırlanması ve gönderilmesi yeterli olmamakta ayrıca bazı hallerde güncellenmesi veya güncellenerek tekrar gönderilmesi de gerekmektedir. Bu husus Yönetmeliğin 12'nci maddesinde düzenlenmiştir.

Buna göre ÇSGB yukarıda açıklandığı üzere yapılan inceleme sonucunda yeterli bulunan güvenlik raporunun;

- Kuruluşta büyük endüstriyel kazaya neden olabilecek; kazaya ramak kalma, kullanılan prosesin, mevcut tehlikeli maddelerin niteliğinin, miktarının veya depolama şeklinin değiştirilmesi halinde,
- Yönetmeliğin 3 numaralı ekinde belirtilen güvenlik yönetim sisteminde bir değişiklik yapılması durumlarında işletmeci tarafından tehlikeler değerlendirilerek gecikmeksizin,
- Kuruluşta yapılan güvenlik yönetim sisteminin denetimi esnasında, kuruluşa ait güvenlik raporunun veya güvenlik raporunun güncellenmesine ilişkin ek bilginin kuruluştaki durumu yansıtmadığının tespit edilmesi halinde işletmeci tarafından gözden geçirilmesi ve güncellenmesi gerekmektedir.

Yukarıda belirtilen hususlar sonucunda güvenlik raporunda güncelleme yapılması halinde, sadece güncellemeye ilişkin ek bilginin ÇŞB ait kayıt ve bildirim sistemine yüklenmesi yeterli olacaktır.

İşletmeci tarafından güvenlik raporunun, yukarıda belirtilen durumlarda yapılan güncellemeleri de kapsayacak şekilde, yeterli bulunduğu tarihten itibaren her beş yıllık süre içerisinde güncellemesi ve beş yıllık sürenin bitiminden itibaren yirmi iş günü içinde ÇSGB göndermesi esastır. Belirtilen sürede kuruluşa ait güvenlik raporunun mücbir nedenler haricinde ÇSGB ulaşmaması halinde güvenlik raporunun olmadığı kabul edilecektir. Beş yıllık süre sonunda güncellenen güvenlik raporu hakkında güvenlik raporunun hazırlanması hakkındaki işlemler yürütülecektir.

İşletmeci tarafından güncellenen güvenlik raporu ile güvenlik raporunun güncellenmesine ilişkin ek bilginin kuruluştaki durumu yansıtması esas olup, bu bilginin doğruluğundan işletmeci sorumlu tutulmuştur.

Yönetmeliğin dördüncü bölümünde yer alan düzenlemeler bu tür kuruluşlarda hazırlanacak acil durum planlarına ilişkindir. Buna göre esas itibariyle dahili veya harici acil durum planlarının hazırlanması gerekmektedir.

Dâhili acil durum planlarına ilişkin hususlar Yönetmeliğin 13'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre üst seviyeli bir kuruluşun işletmecisi, asgari olarak Yönetmeliğin 4 numaralı ekinde, Kısım 1 ve Kısım 2'de belirtilen bilgileri içermek kaydıyla, ilgili tebliğdeki formatı ve formattaki bilgileri dikkate alarak bir dâhili acil durum planı hazırlayacak veya hazırlattıracaktır.

İşletmecinin, güvenlik raporunun içerik ve yeterlilik yönünden uygun bulunduğunun kendisine bildirilmesinden itibaren otuz iş günü içerisinde dâhili acil durum planını ÇŞB'na göndermelidir. Belirtilen sürede kuruluşa ait acil durum planının ulaşmaması halinde dâhili acil durum planının olmadığı kabul edilecektir.

İşletmeci, dâhili acil durum planının hazırlanması konusunda Yönetmeliğin 17'nci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen alanda yer alan tesis yetkilileri, acil servis hizmetlerini yürüten birimler, ilgili Valilik, kuruluşun Organize Sanayi Bölgesi içinde yer alması durumunda Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğü, kuruluşun Endüstri Bölgesi içinde yer alması durumunda Endüstri Bölgesi İşletme Müdürlüğü ile bilgi ve görüş alışverişinde bulunacaktır.

Kuruluşta muhtemel bir kontrol kaybı sonrası kıyı ve/veya deniz kirliliği olasılığının öngörülmesi halinde, Deniz Çevresinin Petrol ve Diğer Zararlı Maddelerle Kirlenmesinde Acil Durumlarda Müdahale ve Zararların Tazmini Esaslarına Dair Kanunun Uygulama Yönetmeliğinin 23'üncü maddesinin üçüncü fıkrasına istinaden onaylanmış kıyı tesisi acil müdahale planları sadece kıyı ve/veya deniz kirliliğine müdahale etme bakımından geçerli sayılacaktır. Kuruluşlar, bahse konu hususu dâhili acil durum planlarında belirtmelidirler.

Dâhili acil durum planları içerik ve yeterlilik açısından ÇŞB incelenecektir. Acil durum planlarının içerik ve yeterlilik açısından incelenmesi dâhili acil durum planının ilgili tebliğdeki formata uygun olup olmadığı ve söz konusu tebliğe göre kuruluş hakkında dâhili acil durum planında istenen asgari bilginin bulunup bulunmadığının tespiti hakkında yapılan bir inceleme olup, acil durum önlemlerinin yeterliliği hakkında yapılan bir inceleme değildir ve kuruluşta denetim yapılmaksızın gerçekleştirilecektir.

Dâhili acil durum planında belirtilen bilginin kuruluştaki durumu yansıtması esas olup bu bilginin doğruluğundan işletmeci sorumlu olup, dâhili acil durum planının içerik ve yeterliliğinin incelenmesi, işletmeci tarafından sağlanan bilginin doğru olduğu varsayılarak yapılacaktır.

İşletmecinin dâhili acil durum planını, güncellenen dâhili acil durum planını veya dahili acil durum planında eksik bilgi tespit edilmesi halinde, söz konusu eksik bilgiyi ÇŞB yazılı ve ıslak imzalı bir nüsha ve bu nüshanın dijital haldeki dört kopyası olarak göndermesi; devamında dâhili acil durum planının ÇŞB yeterli bulunduğunun kendisine bildirilmesini müteakiben on iş günü içinde bildirmesi ve kayıt sistemine yüklemesi gerekmektedir.

ÇŞB, dâhili acil durum planının tümünün incelendiği durumlarda bu incelemeyi söz konusu planın kendisine ulaşmasını müteakiben dört ay içerisinde, inceleme sonucu yeterli bulunmayan dâhili acil durum planına ilişkin eksik bilginin incelenmesini ise söz konusu eksik bilginin kendisine ulaşmasını müteakiben bir ay içerisinde tamamlayacaktır.

İşletmeci, dâhili acil durum planının incelenmesi safhasında ÇŞB yazılı olarak ilâve bilgi talep edilmesi halinde gerekli bilgiyi sağlamakla yükümlüdür.

Dâhili acil durum planının içerik ve yeterlilik açısından incelenmesi sonucunda, ÇŞB tarafından;

- İnceleme sonucu, ilgili tebliğde belirtilen dâhili acil durum planı formatına uygun ve söz konusu tebliğe göre dâhili acil durum planında istenen bilgisi tam olan dâhili acil durum planı yeterli bulunacak; bu durum işletmeciye bildirilecek ve yeterli bulunan dâhili acil durum planı; ÇSGB Bakanlığına, İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğüne ve kuruluş Organize Sanayi Bölgesinde ise Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğüne, kuruluşun Endüstri Bölgesi içinde yer alması durumunda Endüstri Bölgesi İşletme Müdürlüğüne gönderilecektir.
- İnceleme sonucu, ilgili tebliğde belirtilen dâhili acil durum planı formatına uygun olmaması ve/veya söz konusu tebliğe göre dâhili acil durum planında istenen bilgilerin tam olmaması halinde, inceleme işleminde tespit edilen format uygunsuzluğunun ve/veya bilgi eksikliğinin giderilmesi için işletmeciye altmışar iş günü olmak üzere en fazla iki defa süre verilecektir. İşletmeciye verilen her altmış iş günlük süre içerisinde işletmecinin, format uygunsuzluğunu ve/veya dâhili acil durum planındaki eksik bilgiyi gidererek eksik bilgiyi veya eksik bilgiyi de içeren dâhili acil durum planının son halinin tümünü ÇŞB ulaştırması zorunludur. Bu altmış iş günlük süreler, ÇŞB işletmeciye yaptığı bildirimin tebligat tarihini izleyen günden itibaren işlemeye başlayacaktır. İşletmeciye verilen süre sonunda;

i) Dâhili acil durum planının incelenmesi sonucunda, işletmecinin format uygunsuzluğunu ve/veya bilgi eksikliğini giderdiğinin tespit edilmesi durumunda, dâhili acil durum planı yeterli bulunacaktır. Bu durum

işletmeciye bildirilecek ve yeterli bulunan dâhili acil durum planı ÇSGB, İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğüne ve kuruluş Organize Sanayi Bölgesinde ise Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğüne, kuruluş Endüstri Bölgesinde ise Endüstri Bölgesi İşletme Müdürlüğüne gönderilecektir.

ii) ÇŞB en fazla iki defa süre verilmesine rağmen dâhili acil durum planındaki format uygunsuzluğunun giderilmemesi, eksik bilginin gönderilmemesi veya gönderilen bilginin eksik olması durumunda Çevre Yasası hükümleri uygulanacaktır.

İşletmeci tarafından kuruluşa ait dâhili acil durum planının gönderilmemesi veya kuruluşun dâhili acil durum planının olmadığının tespiti halinde, 2872 sayılı Çevre Yasası hükümleri uygulanacaktır.

Harici acil durum planı ile ilgili hususlar ise Yönetmeliğin 14'üncü maddesinde yer almaktadır. Bu planların İl Afet ve Acil Durum Müdürlüklerince hazırlanacaktır. Bu bağlamda işletmecinin, harici acil durum planının hazırlanması için İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğünün isteyebileceği herhangi bir ek bilgiyi talep edilen süre içerisinde sağlaması gerekmektedir.

Yönetmeliğin 15'inci maddesine göre işletmecinin, üç yılı aşmayan aralıklarla dâhili acil durum planını gözden geçirmesi, gerektiğinde revize etmesi, güncellemesi, planı tatbik etmesi ve acil servis hizmetleri yürüten birimlerin yeterli düzeyde tatbikata katılmasını sağlamak için gerekli çalışmaları yapması zorunludur.

Son olarak hazırlanan acil durum planlarının uygulanması lüzumludur. Uygulama hakkında Yönetmeliğin 16'ncı maddesi uygulama alanı bulmaktadır. Buna göre Yönetmelik gereği dâhili acil durum planını hazırlamış olan işletmeci, büyük bir kaza veya niteliği itibariyle büyük bir kazaya yol açması beklenebilecek kontrolsüz bir olay meydana geldiği zaman, bu planı gecikmeksizin uygulamalıdır.

BEK önlenmesi ve etkilerinin azaltılması anlamında işletmecilerin bilgilendirme yükümlülüğü de bulunmaktadır. İşletmeci tarafından bu bilgilendirme kamuya karşı yapılacaktır. Yönetmeliğin 17'nci maddesi uyarınca güvenlik raporu hazırlanması gereken kuruluşun işletmecisi, dâhili acil durum planının yeterli bulunduğunun tebliğ edilmesini müteakip otuz gün içinde kuruluşunda olması muhtemel kazalar, alınan güvenlik tedbirleri ve büyük bir kaza olması durumunda yapılması gerekenler hakkında, İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü tarafından belirlenen etki alanı içinde yer alan tüm kişilere, kamu ve özel sektör kuruluşlarına en uygun yöntemleri kullanarak bilgi vermeli ve bu bilgi kamuya açık hale getirilmelidir. Bu bilgi Yönetmeliğin 5 numaralı ekinde belirtilenlerden az olmamak şartı ile ilgili rehber dikkate alınarak hazırlanacaktır. İşletmeci, istenen bilgiyi hazırlarken, İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğüne ve uygun gördüğü diğer kişilere danışacaktır. Bu bilginin doğruluğu, yeterliliği ve şeklinden ise işletmeci sorumlu olacaktır.

İşletmeci büyük bir kazaya neden olabilecek şekilde tehlikeli maddelerin niteliğinin veya miktarının, kuruluşun veya depolamanın değişmesi hâlinde veya bu durumlar oluşmasa dahi beş yılı aşmayan aralıklarla, açıklanan bilgileri gözden geçirmeli ve gerekirse güncellemelidir.

İşletmecinin bilgi verme yükümlülüğü büyük bir kaza sonrası için de söz konusudur. Bu husus 18'inci maddede yer almıştır. Buna göre işletmecinin, kuruluşta büyük bir kaza meydana geldiği takdirde, mümkün olan en kısa sürede en uygun araçları kullanarak, Valilik ve ilgili belediye başta olmak üzere, Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığını, Türkiye Halk Sağlığı Kurumunu, ÇŞB ve ÇSGB bu kazadan derhal haberdar eder ve kaza ile ilgili kazanın oluşumu ve gelişim seyri, ilgili tehlikeli maddeler ve miktarları, kazanın insan ve çevre üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi için gerekli olan mevcut veriler, alınan acil durum önlemler hakkında bilgi vermelidir.

Kuruluş sınırları içerisinde meydana gelen büyük bir kaza, Yönetmeliğin 6 numaralı ekinde verilen Büyük Endüstriyel Kaza Bildirim Kriterleri'nden en az birini sağlıyorsa işletmeci tarafından kazayı müteakip altmış gün içerisinde, bildirim ve kayıt sisteminde yer alan Büyük Endüstriyel Kazaları Bildirme/Rapor Etme Formunu doldurarak elektronik olarak sisteme yüklenmelidir.

Domino etkisi başlıklı 19'uncu madde uyarınca İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğünce, güvenlik raporlarındaki bilgileri kullanarak, kuruluşların konumu ve bulundurduğu tehlikeli maddeler nedeniyle büyük kaza ihtimalinin veya sonuçlarının artabilecek olması durumunu dikkate alarak, kuruluş gruplarını tayin etmesinden sonra gruptaki kuruluşların işletmecilerine aynı grup içindeki diğer kuruluşların isim ve adreslerini bildirilecektir ve bir gruptaki herhangi bir kuruluşun işletmecisi

gruptaki diğer kuruluşların işletmecilerine büyük kaza önleme politika belgelerindeki, güvenlik yönetim sistemlerindeki, güvenlik raporlarındaki ve dâhili acil durum planlarındaki büyük bir kazanın oluşturacağı tüm tehlikelerin doğasının ve büyüklüğünün dikkate alınmasını sağlayacak şekilde uygun bilgi alışverişini sağlayacak ve harici acil durum planları ile kamunun bilgilendirilmesi çerçevesinde kendi yükümlülüklerini yerine getirmeleri için diğer kuruluşların işletmecileriyle işbirliği yapacaktır.

Yönetmeliğin 10'uncu maddesinde sözü edilen Büyük Kaza Önleme Politika Belgesine (BKÖPB) ilişkin şekli hususlar Büyük Kaza Önleme Politika Belgesi Tebliğinde ve Tebliğ ekinde yer almıştır.

Tebliğin 2'nci maddesine göre Tebliğ hükümleri Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi ve Etkilerinin Azaltılması Hakkında Yönetmeliğin 5'inci maddesinde tanımlanan alt seviyeli kuruluşları kapsayacaktır.

Açıklanan alt seviyeli kuruluşun işletmecisinin Tebliğin ekinde yer alan bilgileri içeren ve BKÖP belgesi formatına göre büyük kaza önleme politika belgesini hazırlaması veya hazırlatması Tebliğin 5'inci maddesi zorunluluğudur.

Aynı maddeye göre hazırlanan BKÖPB her sayfası işletmeci veya işletmecinin vekili tarafından paraflanacak, son sayfası ıslak/elektronik imza ile imzalanacak ve imza sirkülerinin bir kopyası belge ekine konulacaktır. Ayrıca belgeyi imzalayan kişinin işletmeci tarafından yetkilendirilmiş olması durumunda bu kişiye ait yetki belgesinin de BKÖPB eklenmesi gerekmektedir.

Yukarıda sözü edilen ve Yönetmeliğin 11'inci maddesi uyarınca çıkarılması istenen Tebliğ (Büyük Endüstriyel Kazalarla İlgili Hazırlanacak Güvenlik Raporu Tebliği) hükümleri hakkında ise aşağıdaki açıklamaları yapmak olanaklıdır.

Tebliğin 1'inci maddesine göre Tebliğ; Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi ve Etkilerinin Azaltılması Hakkında Yönetmelik'te belirtilen üst seviyeli kuruluş işletmecilerinin, aynı Yönetmeliğin 11/12 fıkra gereği hazırlamaları veya hazırlatmaları gereken güvenlik raporlarına ilişkin usul ve esasları belirlemek amacıyla çıkarılmış olup, 2'nci maddesi uyarınca Yönetmeliğin 5'inci maddesinde tanımlanan üst seviyeli kuruluşları kapsayacaktır.

Yönetmeliğin 11'inci maddesine ve Tebliğin 4/1/b bendinde göre güvenlik raporu, kuruluşun, kuruluşun çevresinin, kuruluşta yürütülen faaliyetlerin ve proseslerin tanıtımının yapıldığı, yönetmeliğin 3 numaralı ekinde belirtilen ilkeleri içerecek şekilde kuruluşta uygulanan güvenlik yönetim sistemi ile ilgili bilgilerin ve işletmecinin taahhütlerinin bulunduğu bir belgedir

Tebliğin 5'inci maddesi uyarınca üst seviyeli bir kuruluşun işletmecisinin Tebliğin 2 numaralı ekinde belirtilen bilgileri ve güvenlik raporu formatını dikkate alarak bir güvenlik raporu hazırlaması veya hazırlatması gerekmektedir.

Daha sonra bu belge Tebliğin 6'ncı maddesi uyarınca Yönetmeliğin 11 ve 12'nci maddelerinde belirtilen usul ve esaslara göre incelenecektir. Buna göre yukarıda da açıklandığı üzere hazırlanacak olan güvenlik raporu ÇSGB tarafından öngörülen süre içerisinde verilip verilmediği, öngörülen formatta hazırlanıp hazırlanmadığı, istenen bütün bilgileri taşıyıp taşımadığı açılarından değerlendirilecektir. Değerlendirme, raporun ait olduğu kuruluşun, insan ve çevre açısından sağlığının ve güvenliğinin yeterliliği hakkında yapılan bir inceleme olmayıp, kuruluşta denetim yapılmaksızın evrak üzerinden gerçekleştirilecektir. Sonrasında ise raporun uygun bulunması durumunda veya bulunmayıp eksikliklerinin giderilmesinden sonra yahut eksikliklerin giderilmemesi halinde çeşitli işlemlerin ayrıca yürütülmesi gerekmektedir.

Tebliğin 7'nci maddesinde hazırlanan güvenlik raporlarında bazı hususların Yönetmeliğin 21'inci maddesi uyarınca, gizli kalması ve üçüncü kişilere açıklanmaması istenmiştir. Bu hususlar Tebliğin 2 numaralı ekinin birinci ve ikinci bölümünde yer alan 1.1.6 (bildirim dahilindeki tehlikeli madde ve miktarları), 1.2 (b) ve (c), 1.4.1 (c hariç), 1.4.2, 1.5 (a) ve 1.5.2, 1.5.16, 2.2.2, 2.2.3, 2.2.4, 2.2.6, 2.2.7 numaralı maddeler ve bu maddelere ait alt başlıkları ile üçüncü bölümünün tamamında belirtilen bilgiler olarak sıralanmıştır.

Bu bilgiler Tebliğ ekleri ile karşılaştırıldığında gizli kalması istenen bilgilerin Seveso bildirim sistemi, kuruluşa ait harita ve vaziyet planları, kuruluşta bulunan tesisler ve tesislerin yerleşimi, tehlikeli maddelerin azami miktarları, bileşim/içerikleri, başlatma, modifikasyon, olağan işletme koşulları, kapatma ve diğer belirlenen durumlar esnasında tehlikeli maddenin işletme basınçları ve sıcaklıkları, büyük kaza tehlikelerinin belirlenmesi

ve değerlendirilmesi, işletim kontrolü, değişimin yönetimi, performansın izlenmesi, denetleme ve inceleme ile büyük kaza senaryoları ve güvenlik tedbirleri hakkında bilgi ve güvenlik tedbirleri hakkında olduğu görülmektedir.

Güvenlik raporları hazırlanırken Tebliğin 8'inci maddesi uyarınca raporlarda kullanılan veya belirtilen; güvenilirlik verileri, olasılık verileri, enstrümantasyon güvenlik sertifikasyonları, meteorolojik, hidrografik ve benzeri bilgiler ile referans bilgilerinin; hangi ulusal/uluslararası kurum veya kuruluşlar ile ulusal/uluslararası kabul görmüş bilimsel veya standardize edilmiş kaynaklardan alındığı belirtilecek; 11'inci maddesi gereği raporda yabancı dildeki kaynaklardaki bilgilerin kullanılması durumunda raporun ekinde, söz konusu bilgilerin ilgili mevzuata göre yeminli tercüman tarafından yapılan Türkçe çevirileri sunulacak ve 9'uncu maddesine göre üst seviyeli kuruluşun işletmecisi tarafından, Yönetmeliğin 8'inci maddesi gereği hazırlanan/hazırlatılan kantitatif risk değerlendirme belgeleri, güvenlik raporu ile birlikte ancak ayrı bir doküman olarak harici bir bellek ile ÇSGB'ne gönderilecektir. Söz konusu kantitatif risk değerlendirme belgeleri, güvenlik raporunun herhangi bir bölümünü veya ekini teşkil etmeyecektir.

Tebliğin 10'uncu maddesine göre hazırlanan güvenlik raporunun yetersiz bulunması halinde, Yönetmeliğin 23'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen hükümler uygulama alanı bulacaktır. Sözü edilen düzenleme esasen üst seviyeli bir kuruluşun güvenlik raporunun olmaması, incelenmek üzere gönderilmemesi veya yetersiz bulunması durumlarında kuruluşun tamamında iş durdurulmasına ilişkin olup, maddede durdurmaya ilişkin usuller belirlenmiştir.

Güvenlik raporlarının hazırlanması esaslarını içeren incelediğimiz Tebliğin metni raporların hazırlanması esasları hakkında genel hükümleri içermiş, raporların hangi şekil şartları dairesinde ve ne gibi bilgileri içerecek tarzda hazırlanacağını ise ekleriyle öngörmüştür. Ekler incelendiğinde Tebliğin 1 numaralı ekinin güvenlik raporlarının hazırlanmasında uyulacak şekil şartlarını; 2 numaralı ekinin ise raporlarda bulunması gereken bilgileri belirlediği görülmektedir.

Tebliğin 1 numaralı ekinde hazırlanacak güvenlik raporlarının şekil şartları belirlenmiştir ve şekli şartlar, dört ana bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde genel şekil ve yazım planı başlığı altında kağıt boyutu ve türü, yazı karakteri, sayfa düzeni, satır başı ve satır aralığı, anlatım, sayfa numaralandırma, bölüm ve alt bölümler, atıflar, kısaltmalar ve simgeler ile dipnotlandırmaya ait standartlar belirlenmiştir.

İkinci bölüm ise rapor içinde geçecek tablo, şekil, resim ve haritalara ilişkindir. Bu bağlamda tablo, şekil, resim ve haritaların hangi formatta rapor içinde yer alacağının çerçevesi çizilmiştir.

Üçüncü bölüm sayfaların düzenlenmesi başlığını taşımaktadır. Buna göre, yine belli bir format dahilinde raporda kapağın, özetin, içindekiler, kısaltmalar ve simgeler sayfalarının olması istenmiştir. Yine bu başlık altında tablolar, şekiller, resimler ve haritalar listelerinin nasıl olacağı düzenlenmiştir. Belirlenen formata göre rapor kaynakların belirtilmesi ile sonuçlanacak ve sonuna ekleri konulacaktır.

Dördüncü bölüm ise hazırlanan raporun teslimine ilişkindir. Buna göre rapor yazılı ve dijital ortamda hazırlanarak ÇSGB'ne teslim edilecektir. Yazılı nüshanın kapağı işletmeci veya yasal vekilince imzalanacaktır. Yasal vekilin imzalaması halinde ayrıca bu kişiye ait yetki belgesi ve imza sirkülerinin de birer kopyasının ibrazı gerekmektedir. Ayrıca her bir sayfanın alt ortası kaşelenecektir. Yazılı bu nüsha ile raporun kaydedilmiş olduğu üç harici bellek de teslim edilecektir. Harici bellek içine rapor ve ekler ayrı ayrı birer dosya halinde ve Word ve pdf biçiminde kaydedilecek; harici bellekler ayrı birer zarfa konulacaktır. Bu zarfların üstüne işletmecinin unvan veya adı/soyadı, kuruluşun ticaret unvanı, raporun sunum yılı ile revizyon sayı ve tarih bilgileri yazılacaktır.

Güvenlik raporlarının Tebliğin 1 numaralı ekinde belirtilen şekil şartlarından başka 2 numaralı ekinde belirtilen içerik şartlarını da taşıması zorunludur. Buna göre rapor belirlenmiş başlıklar altında yine önceden belirlenmiş bilgileri içermelidir.

2 numaralı eke bakıldığında güvenlik raporlarında toplam 11 başlık altında sırası ile kapak, özet, içindekiler, tablolar listesi, şekiller listesi, fotoğraflar listesi, haritalar listesi, kısaltmalar ve semboller listesi, güvenlik raporu ana metni, kaynaklar ve eklerin sunulması gerekmektedir. Özellikle güvenlik raporu ana metni bağlamında belirlenen üç ana başlık altında toplanan hususlarda mevcut durum, bilgi, belge, öngörü, önlem çeşidi, senaryo vb. şeklinde bilgi verilmelidir. Bu üç ana başlık yine sırasıyla Kuruluşun, Çevresinin ve Kuruluştaki Tesislerin Tanıtımı, Kuruluşun Güvenlik Yönetim Sistemi Hakkında Bilgi ve Büyük Kaza Senaryoları ve Güvenlik Tedbirleri olarak sıralanmıştır.

Ekleri için tıklayınız

Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi ve Etkilerinin Azaltılması il İlgili Hususlar

EK-1

BU YÖNETMELİĞİN UYGULANDIĞI TEHLİKELİ MADDELER

Giriş

1. Ek-1, bu Yönetmeliğin 5'inci maddesine göre, herhangi bir kuruluşta tehlikeli maddelerin bulunduğu durumda uygulanır ve yönetmeliğin ilgili maddelerinin uygulanmasını belirler.
2. Karışımlar ve müstahzarlar, yüzde oranı veya bir açıklamanın özellikle verilmemiş olması halinde, Bölüm 2, Not 1'de verilmiş olan yönetmelikte yer alan özelliklerine göre belirlenmiş konsantrasyon sınırları içerisinde kalmaları şartıyla, saf maddelerle aynı koşullara tabi olurlar.
3. Bölüm 1 ve Bölüm 2'de belirtilmiş olan niteleyici miktarlar, her bir kuruluş için geçerlidir.
4. Yönetmeliğin ilgili maddelerinin uygulanmasında göz önüne alınan miktarlar herhangi bir zamanda, mevcut olan veya olması muhtemel en yüksek miktarlardır. Bir kuruluşta, yalnızca ilgili niteleyici miktarın %2'sine eşit veya daha az miktarda bulunan tehlikeli maddeler, kuruluşun başka bir yerindeki büyük bir kazaya neden olma ihtimali olmayan herhangi bir yerde bulunması hâlinde, mevcut toplam miktarın hesaplanmasında ihmal edilir.
5. Tehlikeli maddelerin veya tehlikeli madde kategorilerinin eklenmesi ile ilgili olarak Bölüm 2, Not 4'te verilen kurallar, uygun olduğu durumda geçerli olur.
6. Bu Yönetmeliğin amaçları doğrultusunda bir gaz, 20 °C'lik bir sıcaklığa ve 101,3 kPa'a eşit veya bundan büyük mutlak buhar basıncına sahip olan herhangi bir maddedir.
7. Bu Yönetmeliğin amaçları doğrultusunda bir sıvı, 20 °C'lik bir sıcaklıkta ve 101,3 kPa standart basınçta bir gaz olarak tanımlanmayan ve katı halde bulunmayan herhangi bir maddedir.

Bölüm 1: Adlandırılmış Maddeler

Bu bölümde yer alan bir maddenin veya madde grubunun, aynı zamanda Bölüm 2'de yer alması halinde, bu bölümde verilmiş olan niteleyici miktarlar kullanılmalıdır.

Adlandırılmış Maddeler Listesi

Sütun 1	Sütun 2	Sütun 3
Tehlikeli Maddeler	Aşağıdaki Yönetmelik maddelerinin uygulanması ile ilgili niteleyici miktar (ton)	
	Madde 7 ve 10	Madde 11
Amonyum nitrat (bakınız not 1)	5000	10000
Amonyum nitrat (bakınız not 2)	1250	5000
Amonyum nitrat (bakınız not 3)	350	2500
Amonyum nitrat (bakınız not 4)	10	50
Potasyum nitrat (bakınız not 5)	5000	10000
Potasyum nitrat (bakınız not 6)	1250	5000
Arsenik pentaoksit, arsenik (V) asit ve/veya tuzları	1	2
Arsenik trioksit, arsenik (III) asit ve/veya tuzları	-	0,1
Brom	20	100
Klor	10	25
Solunabilir toz halindeki Nikel bileşikleri (nikelmonoksit, nikeldioksit, nikel sülfat, trinikeldisülfat, dinikeltrioksit	-	1
Etilenimin	10	20

Sütun 1	Sütun 2	Sütun 3
Tehlikeli Maddeler	Aşağıdaki Yönetmelik maddelerinin uygulanması ile ilgili niteleyici miktar (ton)	
	Madde 7 ve 10	Madde 11
Flor	10	20
Formaldehit (konsantrasyon ≥ %90)	5	50
Hidrojen	5	50
Hidrojen klorür (sıvılaştırılmış gaz)	25	250
Kurşun alkilleri	5	50
Sıvılaştırılmış çok kolay alevlenir gazlar (LPG dahil) ve doğalgaz	50	200
Asetilen	5	50
Etilen oksit	5	50
Propilen oksit	5	50
Metanol	500	5000
4,4-metilenbis (2- kloranilin) ve/veya tuzları, toz halinde	-	0,01
Metilizosiyanat	-	0,15
Oksijen	200	2000
Toluendiizosiyanat	10	100
Karbonildiklorür (fosgen)	0,3	0,75
Arseniktrihidrür (arsin)	0,2	1
Fosfortrihidrür (fosfin)	0,2	1
Sülfür(Kükürt)diklorür	1	1
Sülfür(Kükürt)trioksit	15	75
Tetraklorodibenzodioksin (TCDD) eşdeğeri cinsinden hesaplanan Poliklorodibenzofuranlar vepoliklorodibenzodioksinler (TCDD dahil)	-	0,001
Ağırlık olarak %5'in üstündeki konsantrasyonlarda aşağıdaki KANSEROJENLER: 4-Aminobifenil ve/veya tuzları, benzotriklorür, benzidin ve/veya tuzları, bis(klorometil)eter, klorometilmetileter, 1,2 dibromoetan, dietilsülfat, dimetilsülfat, dimetilkarbamol klorür, 1,2-dibrom-3-klorpropan, 1,2 dimetilhidrazin, dimetilnitrozamin, hekzametilfosforiktriamit, hidrazin, 2-naftilamin ve/veya tuzları, 4-nitrodifenil, ve 1,3-propansulton	0,5	2
Petrol ürünleri: (a) benzin ve naftalar, (b) kerosenler (jet yakıtları dahil), (c) gaz yağları (dizel yakıtlar, ev ısıtma yağları ve gaz yağ karışımları dahil)	2500	25000

Notlar

1. Amonyum nitrat (5000/10000): Kendiliğinden bozunma özelliğine sahip olan gübreler

Aşağıdaki durumlar için geçerlidir:

Amonyum nitrattan kaynaklanan azot içeriği, aşağıdaki gibi olan amonyum nitrat bazlı bileşik/kompozit gübrelerde (Fosfat ve/veya potasyum ile amonyum nitrat içeren bileşik/kompozit gübrelerde):

- Ağırlıkça %15,75[(1)] ve %24,50[(2)] arasında olan ve toplam yanıcı/organik maddelerin %0,4'ünden fazla olmayan veya 18/3/2004 tarihli ve 25406 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Tarımda Kullanılan Kimyevi Gübrelere Dair Yönetmelik'te yer alan yüksek oranda azot ihtiva eden amonyum nitrat gübreleri için patlama dayanım testindeki gereksinimleri sağlayan,
- Ağırlıkça %15,75[(3)] veya daha az olan ve sınırlandırılmamış yanıcı maddeler
- Birleşmiş Milletler Trough Testi"ne göre kendiliğinden bozunma özelliğine sahip maddeler (Bakınız: Birleşmiş Milletler Tehlikeli Maddelerin Taşınmasına Dair Tavsiyeler, Testler ve Kriterler El Kitabı, Bölüm III, Alt Kısım 38.2).

2. Amonyum nitrat (1250/5000): Gübre kalitesinde

Amonyum nitrattan kaynaklanan azot içeriği, aşağıdaki gibi olan amonyum nitrat bazlı gübrelere ve amonyum nitrat bazlı bileşik/kompozit gübrelere uygulanır:

- Amonyum nitratın dolomit, kireçtaşı ve/veya kalsiyum karbonat ile en az %90'lık bir saflık oranı ile karışımları hariç, ağırlıkça %24,5'ten fazla olan,
- Amonyum nitrat ve amonyum sülfat karışımları için ağırlıkça %15,75'ten fazla olan,
- Amonyum nitratın dolomit, kireçtaşı ve/veya kalsiyum karbonat ile en az %90'lık bir saflık oranı ile karışımları için, ağırlıkça %28'den[(4)] fazla olan.

3. Amonyum nitrat (350/2500): Teknik kalitede

Aşağıdaki durumlarda uygulanır:

- Amonyum nitrattan kaynaklanan azot içeriği, aşağıdaki gibi olan amonyum nitrat ve amonyum nitrat müstahzarları,
- Ağırlıkça %24,5 ve %28 arasında olan ve %0,4'ten fazla yanıcı madde içermeyen,
- Ağırlıkça %28'den fazla olan ve %0,2'den fazla yanıcı madde içermeyen,
- İçeriğinde amonyum nitrat konsantrasyonu ağırlıkça %80'den fazla olan sulu amonyum nitrat çözeltileri.

4. Amonyum nitrat (10/50): Standart dışı ve patlama testine uymayan materyal ve gübreler

Aşağıdaki durumlarda uygulanır:

- Üretim sürecinde atılan maddelere ve Not 2 ve 3'te belirtilen şartlarla, artık uyum içinde olmadıklarından dolayı yeniden çalışılması, geri kazanımı ya da güvenli kullanım için arıtım amacıyla, son kullanıcıdan bir imalatçıya, geçici depolama ya da yeniden işleme tesisine geri gönderilmekte olan ya da gönderilmiş olan ve Not 2 ve 3'te bahsi geçen amonyum nitrat, amonyum nitrat preparatları, saf amonyum nitrat bazlı gübreler ve amonyum nitrat bazlı bileşik/kompozit gübreler,
- 18/3/2004 tarihli ve 25406 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Tarımda Kullanılan Kimyevi Gübrelere Dair Yönetmelik'te yer alan yüksek oranda azot ihtiva eden amonyum nitrat gübreleri için patlama dayanım testinin gereklilikleri yerine getirmeyen ve Not 1, Paragraf 1'de ve Not 2'de bahsi geçen gübreler.

5. Potasyum nitrat (5000/10000):

Filizli/tanecikli halde potasyum nitrat içeren kompozit potasyum-nitrat bazlı gübrelere uygulanır.

6. Potasyum nitrat (1250/5000):

Kristal halde potasyum nitrat içeren kompozit potasyum-nitrat bazlı gübrelere uygulanır.

7. Poliklorodibenzofuranlar ve Poliklorodibenzodioksinler

Poliklorodibenzofuranların ve Poliklorodibenzodioksinlerin miktarları, aşağıdaki faktörler kullanılarak hesaplanır:

Söz Konusu Türler İçin Uluslararası Toksik Eşdeğer Faktörleri (UTEF) (NATO/CCMS)

Söz Konusu Türler İçin Uluslararası Toksik Eşdeğer Faktörler (UTEF) (NATO/CCMS)			
2, 3, 7, 8-TCDD	1	2, 3, 7, 8-TCDF	0,1
1, 2, 3, 7, 8-PeCDD	0,5	2, 3, 4, 7, 8-PeCDF	0,5
.	.	1, 2, 3, 7, 8-PeCDF	0,05
.	.	.	.
1, 2, 3, 4, 7, 8-HxCDD	0,1	.	.
1, 2, 3, 6, 7, 8-HxCDD	0,1	1, 2, 3, 4, 7, 8-HxCDF	0,1
1, 2, 3, 7, 8, 9-HxCDD	0,1	1, 2, 3, 7, 8, 9-HxCDF	0,1
.	.	1, 2, 3, 6, 7, 8-HxCDF	0,1
1, 2, 3, 4, 6, 7, 8-HpCDD	0,01	2, 3, 4, 6, 7, 8-HxCDF	0,1
.	.	.	.
OCDD	0,001	1, 2, 3, 4, 6, 7, 8-HpCDF	0,01
.	.	1, 2, 3, 4, 7, 8, 9-HpCDF	0,01
.	.	.	.
.	.	OCDF	0,001
(T = tetra, Pe = penta, Hx = hekza, Hp = hepta, O = okta)			

(1) Ağırlıkça %15,75'lik azot ihtiva eden amonyum nitrat, %45'lik amonyum nitrata tekabül eder.

(2) Ağırlıkça %24,50'lik azot ihtiva eden amonyum nitrat, %70'lik amonyum nitrata tekabül eder.

(3) Ağırlıkça %15,75'lik azot ihtiva eden amonyum nitrat, %45'lik amonyum nitrata tekabül eder.

(4) Ağırlıkça %28'lik azot ihtiva eden amonyum nitrat, %80'lik amonyum nitrata tekabül eder.

Bölüm 2: Bölüm 1'de Adlandırılmamış Madde ve Müstahzar Kategorileri

Sütun 1	Sütun 2	Sütun 3
Tehlikeli Madde Kategorileri	Aşağıdaki Yönetmelik maddelerinin uygulanması ile ilgili olarak Madde 5'te tanımlanan tehlikeli maddelerin niteleyici miktarı (ton)	
	Madde 7 ve 10	Madde 11
1. ÇOK TOKSİK	5	20
2. TOKSİK	50	200
3. OKSİTLEYİCİ	50	200
4. PATLAYICI (Not 2'ye bakınız) (Maddenin, müstahzarın veya ürünün, UN/ADR Bölüm 1.4 kategorisine girdiği durumlarda)	50	200
5. PATLAYICI (Not 2'ye bakınız) (Maddenin, müstahzarın veya ürünün, UN/ADR'nin 1.1, 1.2, 1.3, 1.5 veya 1.6 bölümlerinden ya da risk tanımlarından R2 veya R3'ten herhangi birisine girdiği durumlarda)	10	50
6. ALEVLENİR (Not 3 (a)'da verilmiş olan tanıma uyan)	5000	50000
7a. KOLAY ALEVLENİR (Maddenin veya müstahzarın, Not 3 (b) (I)'de verilmiş olan	50	200

Sütun 1	Sütun 2	Sütun 3
Tehlikeli Madde Kategorileri	Aşağıdaki Yönetmelik maddelerinin uygulanması ile ilgili olarak Madde 5'te tanımlanan tehlikeli maddelerin niteleyici miktarı (ton)	
	Madde 7 ve 10	Madde 11
tanıma uyan)		
7b. KOLAY ALEVLENİR sıvılar (Maddenin veya müstahzarın, Not 3 (b) (2)'de verilmiş olan tanıma uyan)	5000	50000
8. ÇOK KOLAY ALEVLENİR (Maddenin veya müstahzarın, Not 3 (c)'de verilmiş olan tanıma uyan)	10	50
9. ÇEVRE İÇİN TEHLİKELİ risk tanımları		
i) R50: "Sudaki organizmalar için çok toksiktir" (R50/53 dahil)	100	200
ii) R51/53: "Sudaki organizmalar için toksik, su ortamında uzun süreli olumsuz etkilere neden olabilir"	200	500
10. Yukarıda verilen risk tanımlarının dışında kalan DİĞER SINIFLANDIRMALAR:		
(i) R14: "Su ile şiddetli reaksiyon verir" (R14/15 dahil)	100	500
(ii) R29: "Su ile temasında toksik gaz çıkarır"	50	200

Notlar

1. Maddeler ve müstahzarlar, aşağıdaki yönetmeliğe göre sınıflandırılmıştır:

- 26/12/2008 tarihli ve 27092 sayılı mükerrer Resmi Gazete'de yayımlanan Tehlikeli Maddelerin ve Müstahzarların Sınıflandırılması, Ambalajlanması ve Etiketlenmesi Hakkında Yönetmelik'e göre tehlikeli olarak sınıflandırılmamış, ancak yine de bir kuruluştaki mevcut olan veya mevcut olabilecek ve kuruluştaki mevcut koşullar altında büyük kaza potansiyeli açısından eşdeğer özelliklere sahip olan veya olabilecek maddeler veya müstahzarların olması durumunda, aynı yönetmeliğin ilgili maddesiyle uyumlu olarak geçici sınıflandırma prosedürleri uygulanır.

Birden fazla sınıflandırmaya tabi tutulacak özellikte olan maddelerin veya müstahzarların olması durumunda, Yönetmeliğin amacı bakımından en düşük niteleyici miktarlar uygulanır. Ancak, Not 4'teki kuralın uygulanması için, kullanılan niteleyici miktar her zaman ilgili sınıflandırmaya tekabül eden miktardır.

2. Patlayıcı madde";

- Çarpma, sürtünme, açık alev veya diğer tutuşturma kaynakları ile patlama riski olan bir madde veya müstahzar (risk tanımı R2),
- Çarpma, sürtünme, açık alev veya diğer tutuşturma kaynakları ile patlama riski yüksek olan bir madde veya müstahzar (risk tanımı R3), ya da
- Ülkemizin de 30/10/2009 tarihinde 27391 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayımladığı Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile taraf olduğu 30 Eylül 1957 tarihli "Tehlikeli Malların Karayolu ile Uluslararası Taşımacılığına İlişkin Avrupa Anlaşması"ndaki (UN/ADR) Sınıf 1'de yer alan madde, müstahzar veya eşyadır.

Patlayıcı tanımına, yönetmeliğin amacı bakımından, kendiliğinden gerçekleşebilen ekzotermik kimyasal reaksiyonlar yoluyla, ısı, ışık, ses, gaz veya duman ya da bu etkilerin bir bileşimini ürettiği belirtilen maddeler (ya da madde karışımları) olarak tanımlanan piroteknikler de dâhildir. Bir madde veya müstahzarın hem UN/ADR'ye göre hem de R2 veya R3 olarak sınıflandırıldığı durumlarda, UN/ADR sınıflandırmasına öncelik verilir.

UN/ADR Sınıf 1'deki madde veya eşyalar, UN/ADR sınıflandırma sistemiyle uyumlu bir şekilde 1.1'den 1.6'ya kadar olan kısımların herhangi birinde sınıflandırılmıştır. İlgili kısımlar aşağıda verilmiştir:

Kısım 1.1: "Kütlesel patlama tehlikesi olan maddeler veya eşyalar (kütlesel patlama, bir anda kütlenin hemen hemen tamamının etkilendiği patlamadır.)"

Kısım 1.2: "Kütlesel patlama tehlikesi içermeyen, ancak şarapnel tesiri olan maddeler veya eşyalar."

Kısım 1.3: "Bir yangın tehlikesi ve ufak çaplı patlama tehlikesi veya ufak çaplı şarapnel tesirinden birisini ya da her ikisini içeren, ancak kütlesel patlama tehlikesi arz etmeyen maddeler veya eşyalar:

(a) Önemli miktarda radyant ısı yayan yanma,

(b) Ufak çaplı patlamaya veya şarapnel tesirine ya da her ikisine de yol açarak birbirini izleyen yanmalar."

Kısım 1.4: "Taşıma sırasında ateşleyicilerle veya tutuşturucularla temas halindeyken, düşük risk arz eden maddeler veya eşyalar. Etkiler büyük ölçüde ambalaj ile sınırlı olup, büyük boyuttaki ve aralıktaki parçaların saçılması beklenmemektedir. Harici bir yangın, ambalajın hemen hemen tüm içeriğinin anında patlamasına sebep olmayacaktır."

Kısım 1.5: "Normal taşıma koşulları altında, tutuşma veya yanmadan patlamaya geçme ve kütlesel patlama tehlikesi ihtimali çok düşük olan çok duyarsız maddeler. Bu maddeler, asgarî gereklilik olarak, harici yangın testinde patlamayacaktır."

Kısım 1.6: "Kütlesel patlama tehlikesi olmayan aşırı duyarsız eşyalar. Bu eşyalar, sadece aşırı duyarsız patlayıcı maddeler içermekte ve ihmal edilebilecek derecede kaza ile tutuşma veya yayılma olasılığı göstermektedir. Risk, tek bir eşyanın patlaması ile sınırlıdır."

Bu tanıma, ayrıca eşyalarda bulunan patlayıcı veya piroteknik maddeler veya müstahzarlar da dahil edilmiştir. Eşyaların patlayıcı veya piroteknik maddeler veya müstahzarlar içermesi durumunda, bu madde veya müstahzarın miktarı biliniyorsa, bu miktar, bu Yönetmeliğin amacı bakımından göz önünde tutulacaktır. Miktar bilinmiyorsa, bu Yönetmeliğin amacı bakımından, eşyanın tamamı patlayıcı olarak değerlendirilecektir.

3. 6, 7 ve 8'inci sınıflarda yer alan "alevlenir", ''kolay alevlenir", "çok kolay alevlenir" ifadeleri aşağıdaki anlamları taşır:

(a) Alevlenir sıvılar:

Parlama noktası 21 °C (21 °C dahil) - 55 °C (55 °C dahil) arasında olan, yanmayı destekleyen maddeler ve müstahzarlar (risk tanımı R10);

(b) Kolay alevlenir sıvılar:

1. Herhangi bir enerji uygulaması olmadan, ortam sıcaklığında havayla temasında ısınabilen ve sonuç olarak alevlenen madde ve müstahzarlar (risk tanımı R17),

-Parlama noktası 55 °C'nin altında olan ve yüksek basınç veya yüksek sıcaklık gibi özel işlem koşullarında büyük kaza tehlikeleri oluşturabilecek, basınç altında sıvı halde kalan maddeler ve müstahzarlar,

2. Parlama noktası 21 °C'nin altında olan ve çok kolay alevlenir olmayan maddeler ve müstahzarlar (risk tanımı R11);

(c) Çok kolay alevlenir gazlar ve sıvılar:

1. 0 ºC'nin altında, parlama noktasına ve normal basınç altında 35 ºC'ye eşit ya da daha düşük kaynama noktasına (ya da bir kaynama aralığının bulunması durumunda kaynamanın başladığı sıcaklık) sahip olan sıvı madde ve müstahzarlar (risk tanımı R12)

2. Ortam sıcaklığı ve basıncında havayla temas halinde alevlenebilir gaz veya süper kritik halde bulunan gazlar (risk tanımı R12)

3. Kaynama noktalarının üzerindeki bir sıcaklıkta bulundurulan, alevlenir veya kolay alevlenir sıvı maddeler ve müstahzarlar.

4. Kuruluşta bulunan madde veya müstahzarlardan hiçbirinin, ilgili niteleyici miktara eşit veya bunun üzerinde olmadığı durumda, kuruluşun bu Yönetmelik kapsamına girip girmediğinin belirlenmesi amacıyla aşağıdaki kural uygulanacaktır:

$q_1/Q_{U1} + q_2/Q_{U2} + q_3/Q_{U3} + q_4/Q_{U4} + q_5/Q_{U5} +... \geq 1$

q_x: Bölüm 1 veya 2'de yer alan tehlikeli maddelerin veya madde kategorilerinin miktarı.

Q_{UX}: Madde veya madde kategorisi için Bölüm 1 veya 2'de Sütun 3'teki ilgili niteleyici miktar.

Yukarıdaki toplamın 1'e eşit veya 1'den büyük olması durumunda, kuruluş bu Yönetmeliğe tabi olacaktır.

Yönetmeliğin 10, 12 ve 15'inci maddeleri hariç, aşağıdaki toplamın 1'e eşit ya da 1'den büyük olması durumunda, bu Yönetmelik uygulanacaktır:

$q_1/Q_{L1} + q_2/Q_{L2} + q_3/Q_{L3} + q_4/Q_{L4} + q_5/Q_{L5} +... \geq 1$

q_x: Bölüm 1 veya 2'de yer alan tehlikeli maddelerin veya madde kategorilerinin miktarı.

Q_{LX}: Madde veya madde kategorisi için Bölüm 1 veya 2'de Sütun 2'deki ilgili niteleyici miktar.

Bu kural, toksisite, alevlenirlik ve eko-toksisite ile ilgili tehlikelerin tamamının değerlendirilmesi için kullanılacaktır. Dolayısıyla aşağıdaki durumlar için üç defa uygulanacaktır:

(a) Bölüm 1'de adlandırılan ve toksik veya çok toksik olarak sınıflandırılan madde ve müstahzarlarla birlikte, Bölüm 2'deki 1'inci ve 2'nci kategorilere giren madde ve müstahzarların eklenmesi,

(b) Bölüm 1'de adlandırılan ve oksitleyici, patlayıcı, alevlenir, kolay alevlenir veya çok kolay alevlenir olarak sınıflandırılan madde ve müstahzarlar ile birlikte, Bölüm 2'deki 3, 4, 5, 6, 7a, 7b veya 8'inci kategorilere giren madde ve müstahzarların eklenmesi,

(c) Bölüm 1'de adlandırılan ve çevre için tehlikeli olarak sınıflandırılan (R50 (R50/53 dahil) veya R51/53) madde ve müstahzarlar ile birlikte, Bölüm 2'deki 9(i) veya 9(ii) kategorilerine giren madde ve müstahzarların eklenmesi.

(a), (b) veya (c) ile elde edilen toplamlardan herhangi birisinin 1'e eşit veya 1'den büyük olması durumunda, bu Yönetmeliğin ilgili hükümleri uygulanacaktır.

EK-2

GÜVENLİK RAPORUNDA BULUNMASI GEREKEN ASGARİ BİLGİLER

1. Büyük kazaların önlenmesi ile ilgili olarak kuruluşun yönetim sistemi ve organizasyonu hakkında bilgi:

1.1. Bu bilgi Ek-3'te belirtilen unsurları kapsayacaktır.

2. Kuruluşun çevresi hakkında bilgi:

2.1. Kuruluşun yerleştiği alan ve çevresinin coğrafi konumu, meteorolojik, jeolojik, hidrografik koşulları ve gerektiğinde geçmişi de dahil olmak üzere kuruluşun tanıtılması,

2.2. Kuruluşun büyük bir kaza tehdidi ortaya koyabilecek olan tesislerinin ve diğer faaliyetlerinin tanımlanması,

2.3. Büyük bir kazanın meydana gelebileceği alanların açıklanması.

3. Tesisin tanıtımı:

3.1. Önerilen önleyici tedbirlerle birlikte kuruluşun, güvenlik, büyük kaza risk kaynakları ve büyük bir kazanın meydana gelmesine yol açabilecek koşullar bakımından önemli olan kısımlarının ana faaliyetlerine ve ürünlerine ilişkin açıklama,

3.2. Proseslerin, özellikle işletim yöntemlerinin açıklanması,

3.3. Tehlikeli maddelerin tanımlanması,

3.3.1. Tehlikeli maddelerin envanteri;

a) Tehlikeli maddelerin kimyasal ismine, CAS numarasına ve IUPAC adlandırma sistemine göre tanımlanması,

b) Tehlikeli maddelerin bulunan veya bulunması muhtemel en yüksek miktarı.

3.3.2. Tehlikeli maddelerin fiziki, kimyasal, toksikolojik özellikleri ve insan ve çevre üzerinde hem anında hem de daha sonra ortaya çıkabilecek etkileri,

3.3.3. Tehlikeli maddelerin normal kullanım şartlarında veya öngörülebilen kaza koşulları altında fiziksel ve kimyasal davranışı.

4. Kaza risklerinin analizi ve önleme yöntemlerinin tanımlanması:

4.1. Muhtemel büyük kaza senaryolarının ve bunların olabilirliğinin veya bunların meydana gelebileceği koşulların, bu senaryolardan her birini tetikleyebilecek olayların, tesis içinde veya dışındaki nedenlerinin bir özeti ile birlikte, detaylı biçimde açıklanması,

4.2. Yönetmeliğin 17 ve 21'inci maddeleri göz önünde bulundurularak, kuruluştan kaynaklanabilecek büyük kazalardan etkilenmesi muhtemel alanları gösteren haritalar, görüntüler veya uygun olduğu durumda benzer tanımlamaları içeren, tanımlanmış büyük kazaların sonuçlarının, boyutunun ve şiddetinin değerlendirilmesi,

4.3. Tesislerin güvenliği için kullanılan ekipmana ve teknik parametrelere ilişkin açıklama.

5. Bir kazanın sonuçlarının sınırlandırılması için uygulanacak koruma ve müdahale önlemleri:

5.1. Büyük kazaların sonuçlarının sınırlandırılması için, tesis içerisinde kurulan ekipmana ilişkin açıklama,

5.2. Uyarı ve müdahale organizasyonu,

5.3. Hareket ettirilebilir dâhili veya harici her türlü kaynağa ilişkin açıklama,

5.4. Bu maddenin (a), (b) ve (c) bentlerinde açıklanan hususların, dâhili acil durum planının hazırlanması için gerekli olan özeti.

EK-3

GÜVENLİK YÖNETİM SİSTEMİ İLE İLGİLİ OLARAK YÖNETMELİĞİN 10'UNCU VE 11 İNCİ MADDELERİNDE BELİRTİLEN PRENSİPLER VE BİLGİLER İLE BÜYÜK ENDÜSTRİYEL KAZALARIN ÖNLENMESİNE YÖNELİK İŞLETMENİN ORGANİZASYONU

İşletme sahibince hazırlanan büyük kaza önleme politika belgesinin ve güvenlik yönetim sisteminin uygulanması amacıyla, aşağıdaki hususlara dikkat edilecektir:

Büyük kaza önleme politikası belgesinde belirtilen gereksinimler, işletme tarafından sunulan büyük kaza tehlikeleri ile orantılı olmalıdır.

1. Büyük kaza önleme politika belgesi yazılı olarak hazırlanacak ve işletme sahibinin tüm amaçlarını ve büyük kaza tehlikelerinin kontrolü ile ilgili eylem prensiplerini içerecektir.

2. Güvenlik yönetim sistemi, büyük kaza önleme politikasının belirlenmesi ve uygulanması için gerekli olan organizasyon yapısını, sorumlulukları, uygulamaları, prosedürleri, süreçleri ve kaynakları da içine alan genel yönetim sisteminin bir parçasını içerecektir.

3. Aşağıdaki konular, güvenlik yönetim sistemi tarafından belirlenecektir:

3.1. Organizasyon ve personel: Organizasyonun bütün kademelerinde büyük tehlikelerin önlenmesinde yer alan personelin görev ve sorumlulukları, kuruluşta çalışanların tümü için gerekli olan eğitimin sağlanması.

3.2. Büyük kazaların belirlenmesi ve değerlendirilmesi: Normal ve normal olmayan işlemlerden kaynaklanan büyük tehlikelerin, sistematik bir şekilde belirlenmesi için prosedürlerin benimsenmesi ve uygulanması ve bu tehlikelerin olasılığı ve şiddetinin değerlendirilmesi.

3.3. İşletim kontrolü: Tesisin bakımı, süreçler, ekipman ve geçici kesintileri de içine alan, güvenli işletme için prosedür ve talimatların benimsenmesi ve uygulanması.

3.4. Değişimin yönetimi: Yapılacak değişikliklerin planlanması ya da yeni tesislerin, süreçlerin ya da depolama faaliyetlerinin tasarımı için prosedürlerin benimsenmesi ve uygulanması.

3.5. Acil durumlar için planlama: Sistematik analiz ile önceden tespit edilebilecek acil durumların belirlenmesi, acil durum planlarının hazırlanması, test edilmesi ve gözden geçirilmesi, bu tür acil durumlara cevap verilebilmesi ve ilgili personel için özel eğitim sağlanması amacıyla, prosedürlerin benimsenmesi ve uygulanması. Bu tür eğitimler, kuruluşta çalışan bütün personele verilecektir.

3.6. Performansın izlenmesi: Hazırlanan büyük kaza önleme politika belgesi ve güvenlik yönetim sistemi ile belirlenen hedeflerle uyum sağlanmasının değerlendirmesi için prosedürlerin benimsenmesi ve uygulanması, uyum sağlanmaması durumunda, düzeltici faaliyetlerin araştırılması ve bu önlemlerin alınması için mekanizmalar oluşturulması. Prosedürler, tam anlamıyla gerçekleşmemiş büyük kazaların raporlanması için gereken işletme sistemini ve özellikle de önleyici önlemlerin başarısızlığa uğraması ve bunlardan çıkarılan dersler ışığında araştırılıp izlenmesini de kapsayacaktır.

3.7. Denetleme ve inceleme: Büyük kaza önleme politikasının ve güvenlik yönetim sisteminin etkinliği ve uygunluğunun, periyodik ve sistematik bir şekilde değerlendirilmesi için prosedürler benimsenecek ve uygulanacak politika ve güvenlik yönetim sisteminin performansı, dokümante edilerek incelenecek ve üst yönetimce gözden geçirilerek güncellenecektir.

EK-4

ACİL DURUM PLANLARINDA BULUNMASI GEREKEN HUSUSLAR

Kısım 1: Dâhili acil durum planında yer alacak bilgiler

1. Acil durum prosedürlerini belirlemeye yetkili kişiler ile tesisteki acil durumların etkilerini azaltıcı/düzeltici faaliyetlerden sorumlu olan ve koordine eden kişilerin isim ya da unvanları.
2. Harici acil durum planından sorumlu yetkililer ile irtibat kurulmasından sorumlu kişinin isim ya da unvanı.
3. Büyük bir kazaya yol açabilecek derecede öneme haiz, öngörülebilen koşullar veya olaylar için, koşulları veya durumları kontrol etmek ve bunların sonuçlarını en aza indirmek amacıyla, yürütülecek faaliyetlerin güvenlik ekipmanı ve mevcut kaynakları da içeren tanımı.
4. Acil durum uyarılarının nasıl verileceğini ve bir uyarı durumunda, tesisteki kişilerin yapması gerekenleri de kapsayan ve bu kişilerin maruz kalabileceği risklerin azaltılmasına yönelik düzenlemeler.
5. Harici acil durum planını hazırlamaktan sorumlu yetkililere, kaza ile ilgili erken uyarı ve bu uyarıda verilmesi gerekli bilginin içeriği ve gelişmelere bağlı olarak elde edilen daha detaylı bilginin iletilmesi için yapılacak gerekli düzenlemeler.
6. Tesisteki personelin, acil durumlarda yapması gereken görevleri konusunda eğitimleri ve bu eğitimlerin gerektiğinde acil servis hizmetleriyle koordine edilmesi için gerekli düzenlemeler.
7. Acil durumların tesis dışı etkilerini azaltıcı/düzeltici faaliyetler için sağlanacak yardımlara ilişkin düzenlemeler.

Kısım 2: Harici acil durum planında yer alacak bilgiler

1. Acil durum prosedürlerini belirlemeye yetkili kişiler ile tesis dışındaki faaliyetlerden sorumlu olan ve koordine eden kişilerin isim ya da unvanları.
2. Acil durum uyarılarının alınmasına, alarmların ve bunların uygulanmasına ilişkin prosedürlerin hazırlanmasına yönelik düzenlemeler.
3. Harici acil durum planının uygulanması için, gerekli kaynakların koordine edilmesine ilişkin düzenlemeler.
4. Acil durumların tesis içi etkilerini azaltıcı/düzeltici faaliyetler için, sağlanacak yardımlara ilişkin düzenlemeler.
5. Acil durumların tesis dışı etkilerini azaltıcı/düzeltici faaliyetler için düzenlemeler.

6. Kaza ile ilgili halka gerekli bilginin sağlanması ve halkın bu durumda yapması gerekenlere ilişkin düzenlemeler.

EK-5

MADDE 17 UYARINCA KAMUYA VERİLECEK BİLGİNİN İÇERİĞİ

1. İşletmecinin adı ve kuruluşun adresi.
2. Bilgiyi veren kişinin adı ve görev unvanı.
3. Kuruluşun, bu Yönetmeliğe tabi olduğunun ve 7'nci maddede değinilen bildirim veya 11'inci maddede değinilen güvenlik raporunun yetkililere teslim edildiğinin doğrulanması.
4. Kuruluşta yürütülen faaliyetlerin kolay anlaşılabilir şekilde açıklaması.
5. Kuruluşta bulunan ve büyük bir kazaya yol açabilecek maddelerin ve müstahzarların, bilinen adlarının veya Ek-1, Bölüm 2'de yer almaları durumunda, grup isimleri veya genel tehlike sınıflandırmasının, tehlike özelliklerini gösteren işaretleri ile birlikte verilmesi.
6. İnsan ve çevre üzerindeki potansiyel etkileri de dahil olmak üzere, büyük endüstriyel kazaların doğası ile ilgili genel bilgi.
7. Büyük bir endüstriyel kaza anında, etkilenmesi muhtemel kişilerin nasıl uyarılacağı ve bilgilendirilmesinin nasıl sürdürüleceğine dair yeterli bilgi.
8. Büyük bir endüstriyel kaza anında, etkilenmesi muhtemel kişilerin yapması gereken davranışlar ve uyması gerekli hususlar ile ilgili yeterli bilgi.
9. İşletmecinin, büyük endüstriyel kazalarla başa çıkmak ve bunların etkilerini en aza indirmek için, özellikle acil servis hizmetleriyle irtibata geçmek de dahil olmak üzere, tesisteki yeterli düzenlemeleri yapmakla yükümlü olduğunun doğrulanması.
10. Büyük endüstriyel kazanın, tesis dışındaki etkileriyle başa çıkmak için hazırlanan harici acil durum planına yapılan atıf. Bu atıf, bir kaza durumunda, acil servis hizmetlerinden gelen talimat ve isteklere yönelik işbirliği yapılması tavsiyelerini içerecektir.

11. Ulusal mevzuatta belirlenmiş olan gizlilik ilkeleri göz önünde bulundurularak, ilave bilginin nereden elde edilebileceğine dair detaylar.

EK-6

BÜYÜK ENDÜSTRİYEL KAZA BİLDİRİM KRİTERLERİ

Bu Ek'in birinci maddesi kapsamında meydana gelen herhangi bir kazanın veya 2, 3 ve 4'üncü maddelerde belirtilen kaza sonuçlarından en az birinin meydana gelmesi durumunda büyük endüstriyel kaza bildirimi yapılır.

1. Tehlikeli maddelerden kaynaklanan;

Bu Yönetmeliğin Ek-1 Sütun 3'teki eşik değerinin en az %5'i ve daha fazla tehlikeli maddenin dahil olduğu herhangi bir yangın, patlama veya emisyonu (sızıntı, kaza sonucu dökülme vb.).

2. İnsana ve mala zarar:

Aşağıdaki olaylardan herhangi birine sebep olan tehlikeli bir kimyasalın dahil olduğu bir kaza;

a) Bir kişinin ölümü,

b) Kuruluş içerisinde 6 kişinin yaralanması ve her birinin en az 24 saat hastanede tutulması,

c) Kuruluş sınırları dışında en az bir kişinin yaralanması ve her bir kişinin en az 24 saat hastanede tutulması,

ç) Kuruluş sınırları dışındaki konutların hasar görmesi ve kullanılamaz durumda olması,

d) Halkın 2 saatten daha fazla süreliğine tahliye edilmesi veya evlerinden çıkma yasağı getirilmesi (kişi x saat değeri en az 500 olmalıdır),

e) 2 saatten fazla içme suyunun, elektriğin, gazın veya telefonun kesilmesi (kişi x saat değeri en az 1000 olmalıdır).

3. Çevreye verilen hasar;

3.1. Karasal habitata uzun süreli veya kalıcı hasar;

a) 0,5 ha veya daha fazla bir habitatın veya yasayla koruma altına alınan bir alanı,

b) 10 ya da daha fazla hektarlık tarım alanlarını da içeren bir habitat alanı,

3.2. Tatlısu ve deniz habitatına olan uzun süreli veya önemli hasar;

a) Nehir veya kanal boyunca olan 10 km veya daha fazla hasar,

b) Göle veya gölete olan 1 hektar veya daha fazla hasar,

c) Deltaya olan 2 hektar veya daha fazla hasar,

ç) Açık denizlere veya kıyılara olan 2 hektar veya daha fazla hasar,

d) Akifer ya da yeraltı suyuna 1 hektar ya da daha fazla alana olan önemli hasar.

4. Mala olan hasar;

a) Kuruluştaki mala olan 4 milyon TL ve üzerindeki hasar,

b) Kuruluş sınırları dışındaki mala olan 1 milyon TL ve üzerindeki hasar.

Güvenlik Raporlarının Hazırlanması ile İlgili Hususlar

EK-1

GÜVENLİK RAPORUNUN BİÇİMİ VE GENEL KURALLARI

1. Genel Şekil ve Yazım Planı

1.1. Kağıt Boyu

Güvenlik raporları, A4 (21*29,7 cm) standardında ve birinci hamur beyaz kapıda yazılır.

1.2. Yazı Karakteri

Güvenlik raporları yazımında, Times New Roman karakteri 12 punto olarak kullanılır. Güvenlik raporlarında; dipnotların yazımında ve tablo, şekil içlerinin yazımında 10 punto kullanılır.

1.3. Sayfa Düzeni

Güvenlik raporlarının yazımında; her sayfanın üst kenarlarında 3,0 cm, sol kenarlarında 2,75 cm, alt 2,0 cm ve sağ kenarda 2,75 cm boşluk bırakılır.

1.4. Satır Başı ve Satır Aralığı

Güvenlik raporları, bilgisayar ortamındaki uygun ofis programları (Örneğin: mord, excel vb.) kullanılarak yazılır. Ondalık sayılar virgül; büyük sayılar ise boşluklara nokta veya virgül konulmaksızın, ilgili sayının son rakamından itibaren üçerli gruplama yapılmak suretiyle yazılır. Güvenlik raporlarında yazılan paragraflara, sayfanın sol kenarından ve girinti verilmeden başlanır. Paragraflar arasındaki geçişte 1,5 (18 nk) satır aralığı boşluk kullanılır. Güvenlik raporu ana metni içinde yazılan, herhangi bir virgül veya noktadan sonra bir karakterlik boşluk verilerek ana metine devam edilir.

Güvenlik raporları; şekil, resim, harita alt yazıları ve tablo üst yazıları arasında tek satır aralığı bırakılarak, bölüm başlıkları ile alt bölüm başlıkları ve bunları izleyen ilk paragraf arasında ise 1,5 satır aralığı boşluk bırakılarak yazılır.

Güvenlik raporları; iki paragraf arasında 1,5 satır aralığı boşluk bırakılarak ve ana bölümlere daima yeni ve tek numaralı bir sayfadan başlanılmak suretiyle yazılır.

1.5. Anlatım

Güvenlik rapor yazımında sade ve akıcı bir dil kullanılmasına özen gösterilir. Yazımda kullanılan dil, isim, teknik deyim, tamlama, kısaltma vb. ifadelerin tümünde, yabancı kökenli kelimeler dikkate alınmaksızın; Türk Dil Kurumu'nun yazım kılavuzunun ve yazım kurallarının dikkate alınması suretiyle resmi dil olan Türkçe kullanılır. Türkçe karşılığı bulunmayan kelimelerde ise yabancı kelimelerin yanında mutlaka Türkçe açıklaması yapılır.

Üst seviyeli bir kuruluşun işletmecisi tarafından hazırlanan veya hazırlatılan güvenlik raporunda; üçüncü tekil şahıs dilini içerecek şekilde açık ve anlaşılır bir anlatım kullanılır.

1.6. Sayfa Numaralandırma

Güvenlik raporlarının, başlangıcından giriş kısmına kadar olan kısmı Roma rakamıyla, giriş kısmından itibaren ise numaralandırma doğal sayılar ile (1, 2, 3 vb.) yapılır.

Sayfa numaraları, yanında parantez veya çizgi gibi işaretler kullanılmadan, Times New Roman karakter ile 9 punto olacak şekilde sayfanın sağ alt köşesine yazılır.

1.7. Bölüm ve alt bölümler

Güvenlik raporlarında; özel sayfa başlığı büyük harfle koyu olarak 12 punto ve ortalanmış şekilde, birinci derece bölüm başlıkları büyük harfle koyu olarak 14 punto ve sol tarafa yaslı olacak şekilde, ikinci derece alt bölüm başlıkları her sözcüğün ilk harfi büyük tamamı koyu 12 punto ve sol tarafa yaslı olacak şekilde ve üçüncü derece alt bölüm başlıkları yalnızca birinci sözcüğün ilk harfi büyük tamamı koyu 12 punto ve sol tarafa yaslı olacak şekilde yazılır.

1.8. Atıflar

Kaynaklarda yer alan her literatürde, güvenlik raporu ana metni içerisinde atıf yapılır.

1.9. Kısaltmalar ve Simgeler

Güvenlik raporu içinde kullanılan ve birden fazla sözcükten oluşan terimler için baş harfler kullanılarak kısaltma yapılır. Yapılan bu kısaltmalar, simgeler ve kısaltmalar bölümü altına alfabetik sıraya göre yazılır.

1.10. Dipnotlar

Raporun herhangi bir sayfasında metin içerisinde yazılması halinde konuyu dağıtıcı ve okumada sürekliliği engelleyici nitelikteki çok kısa ve öz açıklamalar birkaç satır halinde aynı sayfanın altına dipnot olarak verilir. Dipnotlar sayfa içindeki ana metinden sonra iki satır aralık bırakıldıktan sonra, soldan sayfa ortasına kadar çizilen sürekli bir çizgi ile ayrılır. Dipnot yazılar Times New Roman karakterinde 9 punto ile yazılır.

2. Tablolar, Şekiller, Resimler ve Haritalar

2.1. Tablo, Şekil, Resim ve Harita Tanımlama

Güvenlik raporu içerisinde kullanılacak çizelge ve tablolar "Tablo", fotoğraf ve görüntülü bilgisayar çıktılar "Resim", haritalar "Harita" ve bunların dışında kalan grafik, histogram, akış şeması, organizasyon şeması vb. "Şekil" olarak tanımlanır.

2.2. Tablolar, Şekiller, Resimler ve Haritalar

Güvenlik raporu içinde; yarım sayfa veya daha az yer kaplayan resimlemelere metin içinde, yarım sayfadan fazla yer kaplayan tablo, şekil, resim ve haritalara ise ayrı bir sayfada yer verilir.

Tablolar, şekiller, resimler ve haritalar üzerinde yer alacak her türlü çizgi, işaret, sembol, rakam ve yazılar bilgisayar ortamında yazılır. Rakam ve yazılar ise gerektiğinde şablon ile yazılır. Bu tür çizgi, işaret, sembol, rakam ve yazılar gözle kolayca seçilebilir ve okunabilir büyüklükte olur. Rapor sayfası üzerine yapıştırılacak fotoğraflar ince fotoğraf kağıdına basılır.

2.3. Tabloların, Şekillerin, Resimlerin ve Haritaların Yerleştirilmesi

Şekil ve tablolar ile metin arasında iki satır boşluk olur. Aynı sayfaya iki veya daha fazla şekil ya da tablo yerleştirilecek ise, bunların arasında iki satır mesafe bulunur. Yarım sayfadan daha uzun şekil ve tablolar ayrı bir sayfaya tek olarak yerleştirilebilir. Şekil ve tablolar rapor metni içerisinde ilgili yerde ya da bir sonraki sayfada bulunmalıdır. Ancak bunu sağlamak için yazılar tablo ve/veya şekil aralarına bir iki cümlelik metinler halinde dağıtılmamalı ve sayfalar yarım bırakılmamalıdır. Rapor metni içerisinde katlanmış tablo ve şekillere yer verilmez. Bir sayfaya sığmayacak büyüklükteki tablo ve şekiller "Ek" olarak sunulur. Tablo açıklama yazıları tabloların üstüne, şekil açıklamaları ise şeklin altına yazılır. Açıklamalar mümkün olduğu kadar kısa ve öz olur. Eklerin çok olması ve ana raporun ekinde yer almaması durumunda, ikinci bir cilt yapılabilir ve hangi raporun eki olduğu ve cilt sayısı, rapor ismi belirtilerek kapakta belirtilir.

3. Sayfaların Düzenlenmesi

3.1. Kapak, Özet, İçindekiler Sayfası, Tablolar Listesi Sayfası, Şekiller Listesi Sayfası, Resimler Listesi Sayfası, Haritalar Listesi Sayfası, Simgeler ve Kısaltmalar Sayfası, Güvenlik Raporu Ana Metni ile Kaynaklar ve Ekler

Güvenlik raporu sırasıyla; kapak, özet, içindekiler sayfası, tablolar listesi sayfası, şekiller listesi sayfası, resimler listesi sayfası, haritalar listesi sayfası, simgeler ve kısaltmalar sayfası, güvenlik raporu ana metni ile kaynaklar ve ekler bölümlerinden oluşur.

3.1.1. Kapak

Güvenlik raporunun kapağı beyaz kuşe karton üzerine basılı olarak hazırlanır ve Times New Roman karakterinde koyu büyük harflerle 16 punto ve 1 satır aralığında ortalanarak yazılır.

Güvenlik raporlarına ait kapaklarda, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı amblemi ve/veya ismi yer almaz. Kapakta, yazım şekillerine engel olmayacak şekilde, kuruluşu tanıtıcı bir adet fotoğrafa yer verilebilir. Kapak sayfasında numaraya yer verilmez. Kapakta yer alan tarih, güvenli raporunun Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı resmi kayıtlarına girdiği tarih esas alınarak belirtilir.

3.1.2. Özet

Rapor hakkında kısa bir özet yazılır. Özet bölümü, 12 punto yazı büyüklüğü ve 1,5 satır aralığı kullanılarak yazılır. Özet bölüm sayfası, Roma rakamı ile numaralandırılır ve bu bölüm bir sayfayı geçemez.

3.1.3. İçindekiler Sayfası

İçindekiler sayfası; özet, içindekiler, tablolar listesi, şekiller listesi, resimler listesi, haritalar listesi, simgeler ve kısaltmalar ile güvenlik raporu ana metninin bütün ana ve alt bölüm başlıklarının, kaynakların ve eklerin sayfa numaralarını içerir.

Güvenlik raporunda kullanılan birinci, ikinci ve üçüncü derece başlıkların tamamı hiçbir değişiklik yapılmaksızın "İçindekiler" sayfasında yer alır.

İçindekiler başlığı, tümüyle büyük harflerle sayfa üst kenarından 3 cm aşağıya ve sayfanın düşey orta çizgisi ortalanarak ve koyu yazılır. İçindekiler sayfasının her bir bölümü arasında tek satır aralığı (12 nk) boşluk bırakılır. İçindekiler bölümünde belirtilen her bir başlığın hizasına sadece o başlığın yer aldığı ilk sayfasının numarası yazılır.

3.1.4. Tablolar Listesi Sayfası

Numaralandırılmış tabloların listesi sırası ile bu sayfada belirtilir. "Tablolar Listesi" başlığı büyük harflerle ve koyu olarak sayfa üst kenarından 3 cm aşağıya ve sayfanın düşey orta çizgisi ortalanarak yazılır. Bir sayfadan daha fazla olan tablolara ait liste "(devam)" denilmek suretiyle diğer sayfadan devam eder. Tablolar listesi sayfasının tamamı tek satır aralığında yazılır.

3.1.5. Şekiller Listesi Sayfası

Numaralandırılmış şekillerin listesi sırası ile bu sayfada belirtilir. "Şekiller Listesi" başlığı büyük harflerle ve koyu olarak sayfa üst kenarından 3 cm aşağıya ve sayfanın düşey orta çizgisi ortalanarak yazılır. Bir sayfadan daha fazla olan şekillere ait liste "(devam)" denilmek suretiyle diğer sayfadan devam eder. Şekiller listesi sayfasının tamamı tek satır aralığında yazılır.

3.1.6. Resimler Listesi Sayfası

Numaralandırılmış resimlerin listesi sırası ile bu sayfada belirtilir. “Resimler Listesi” başlığı büyük harflerle ve koyu olarak sayfa üst kenarından 3 cm aşağıya ve sayfanın düşey orta çizgisi ortalanarak yazılır. Bir sayfadan daha fazla olan resimlere ait liste “(devam)” denilmek suretiyle diğer sayfadan devam eder. Resimler listesi sayfasının tamamı tek satır aralığında yazılır.

3.1.7. Haritalar Listesi Sayfası

Numaralandırılmış haritaların listesi sırası ile bu sayfada belirtilir. “Haritalar Listesi” başlığı büyük harflerle ve koyu olarak sayfa üst kenarından 3 cm aşağıya ve sayfanın düşey orta çizgisi ortalanarak yazılır. Bir sayfadan daha fazla olan haritalara ait liste “(devam)” denilmek suretiyle diğer sayfadan devam eder. Haritalar listesi sayfasının tamamı tek satır aralığında yazılır. Büyük ölçülü kağıda basılı haritalar, ekler kısmında A4 kağıdı boyutlarında katlanmış olarak verilmelidir.

3.1.8. Kısaltmalar ve Simgeler Sayfası

Güvenlik raporunda belirtilmiş simgelerin ve kısaltmaların listesi sırası ile bu sayfada belirtilir. “Kısaltmalar ve Simgeler” başlığı tümüyle büyük harflerle, sayfa üst kenarından 3 cm aşağıya ve sayfanın düşey orta çizgisi ortalanarak yazılır.

Güvenlik raporunda kullanılan simgeler “Simgeler” alt balığı altında, simgeye ait bilgiler “Açıklamalar” alt başlığı altında sırası ile ve 1,5 satır aralığı ile verilir. Son simge ve açıklamasından sonra 2 satır aralığı boşluk bırakılarak “Kısaltmalar” verilir. Güvenlik raporunda kullanılan kısaltmalar “Kısaltmalar” alt başlığı, bunlara ilişkin bilgiler “Açıklamalar” alt başlığı altında sırası ile ve 1,5 satır aralığı ile yazılır. Bunun yanında kısaltmaların baş harfleri alfabetik olarak yazılır.

Simge ve kısaltmaların yazımında sol kenar boşluğu hizasından başlanır. Simge ve kısaltma açıklamaları bir satırdan uzun olamaz. Simgelerin tümü, simgeler alt başlığı altında küçük harfle koyu, buna karşın açıklamaları normal yazılır. Kısaltmaların tümü, kısaltmalar alt başlığı altında büyük harfle koyu, açıklamaları ise sadece baş harfleri büyük olacak şekilde küçük harfle normal yazılır.

3.1.9. Kaynaklar

“Kaynaklar” başlığı, büyük harflerle, sayfa üst kenarından 3 cm aşağıya ve sayfanın düşey orta çizgisi ortalanarak yazılır.

Güvenlik raporunda belirtilen kaynaklar alfabetik sırayla “Kaynaklar” başlığı altında sıralanır. Bu sıralama metin içinde kaynak gösterme çeşidine göre yapılır. Kaynakların yazar soyadına göre sıralanmasında her kaynağın ilk satırı yazı alanının sol kenarından başlar ve sağ kenara devam eder. İkinci ve daha sonraki satırlar, tek satır aralıkları ile 1 cm içeriden başlar. Kaynaklar arasında tek satır aralığı bırakılır. Kaynakların numaralandırma sistemi ile sıralanmasında her kaynak ile sayı arasında 0,7 cm girinti bırakılır. Şahsi görüşmeler ve yayımlanmamış çalışmalar kaynaklarda yer almaz. Bu bilgilerin kullanımı gerekli ise bunlar, metin içerisinde uygun şekilde dipnot olarak belirtilir. Güvenlik raporu ana metninde kullanılmayan herhangi bir yazara ait kitap ya da makaleye kaynaklar bölümünde yer verilmez.

Kaynakların yazımında uluslararası yazım şekli dikkate alınır. Yazılı bir kaynağın tanıtılmasında üç tür bilgi verilir. Bunlar sıra ile “yazar adı”, “eser adı”, ve “yayım bilgileri (basım sayısı, cilt ve sayı numaraları, yayın yeri, yayınevi ve yayın tarihi)” dir. Ayrı bölüm yazarlı kitaplarda, önce yararlanılan bölümün yazarı olmak üzere, bölüm yazarı ve derleyen (editör) birlikte kullanılır. Aynı şekilde, eser bir çeviri ise önce yazarın adı, eser adından sonra da çevirenin adına yer verilir.

Güvenlik raporu içinde, kitap için (Örneğin; Timur, T. (2000). *Toplumsal değişme ve üniversiteler*. Ankara: İmge Kitapevi, sf. 98., Mitchell, T. R. and Larson, J. R. (1987). *People in organizations* (Third edition). New York: Mc Graw-Hill, sf. 87,92 vb.) makale için (Örneğin; Kantarcı.M.D., 1991/1. *Türkiye’nin Enerji Politikası ve Ormanlarımız 3. Ulusal Çevre Mühendisliği Kongresi*, TMMOB Çevre Mühendisleri Odası, (Editör; Tokgöz, S-Karaliök, Y.) sf. 1-18, İzmir, Bulut, H. (2001). *Kitle iletişim araçları ve suskunluk sarmalı*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 32 (1-2), 1382-1385., Sağıroğlu, Ş. (1998). *Artificial neural networks in robotic applications. International Journal of Mathematical and Computational Applications*, 3(2), sf. 87-92. vb.) ve hangi ulusal/uluslararası kurum veya kuruluşlar ile ulusal/uluslararası kabul görmüş bilimsel veya standartize edilmiş kaynaklar için (Örneğin; Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, 2013. *2013 yılı Ocak ayı aylık mevsim tahmini,*

Ankara, Türkiye İstatistik Kurumu, 2012. *2011 yılı resmi karayolu trafik kaza istatistikleri*, Ankara, Türk Standartları Enstitüsü, 2010. *TS EN ISO 9001-14001 yönetim sistemi 2012 versiyonu*, Ankara, National Institude of Public Health an the Environment, 2009, *Reference Manuel Bevi Risk Assessments*, Bilthoven (Çeviren: Yeminli Tercüman Özer, M.), sf. 80-81 vb.) uygun kaynak gösterimi yapılır.

3.1.10. Ekler

Bu bölüme, "Ekler" yazısının yatay ve düşeyde ortalanarak yazıldığı bir kapak sayfası ile başlanır. Kapak sayfası dahil olmak üzere sayfa numarası devam ettirilir.

Rapor metni içerisinde yer alması mümkün olmayan belgeler, ilgili konularına göre gruplandırılarak ayrı Ek munaraları Örneğin; Ek-1 Haritalar (1.1. Örnek Harita 1, 1.2. Örnek Harita 2) Ek-2 Plan (2.1. Örnek Plan 1), Ek-3 Çeviriler vb.) ile gösterilir.

Ana metin içerisinde yer almaları halinde konuyu dağıtıcı ve okumada sürekliliği engelleyici nitelikte ve dipnot olarak verilemeyecek kadar uzun açıklamalar (Örneğin; katlanmış olarak verilmesi gereken çok büyük boyutlu şekil, resim, çizelge ve haritalar, örnek hesaplamalar ve bilgisayar programları vb.) bu bölümde yer verilir.

4. Güvenlik raporunun Yazılı ve Dijital Suret Gönderimi

Hazırlanan güvenlik raporunun, kapak sayfası işletmeci veya işletmecinin yasal vekili tarafından imzalanır. Raporun tüm ekleri de dahil olmak üzere her sayfasının alt ortası kaşelenir. Raporu yazılı bir nüshası (tüm ekleri ile birlikte) ve bu nüshanın üç ayrı harici bellekte bulunan kopyaları Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na sunulur. Güvenlik raporu, tüm ekleri ile birlikte, harici belleklere pdf ve Word formatında kaydedilmiş olmalıdır. Eklerin rapor ana metnini bozmaması için bütün ekler ikinci bir dosya olarak şekilde kaydedilir. Harici bellekler, arşivlenebilmesi ve muhafazası için üzerinde işletmecinin unvan veya adı/soyadı, kuruluşun ticari unvanı, raporun sunum yılı ile revizyon sayı ve tarih bilgilerinin bulunduğu ayrı ayrı zarflar içerisinde teslim edilir. Güvenlik raporunun kapağını imzalayan kişinin işletmeci tarafından yetkilendirilmiş olması durumunda bu kişiye ait yetki belgesi ve imza sirkülerinin bir kopyası raporun ekinde gönderilir. Güvenlik raporunun bu bölümde belirtilen şekilde gönderilmemesi halinde Yönetmeliğin 11'inci maddesi onuncu fıkrasında belirtilen işlem yapılır.

EK-2

GÜVENLİK RAPORUNDA BULUNMASI GEREKEN ASGARİ BİLGİNİN İÇERİĞİ

A KAPAK

Güvenlik raporunda aşağıdaki bilgileri içeren bir kapak sayfası olacaktır. Bu kapak sayfası;

a) İşletmecinin unvan veya adı/soyadı ile adresini,

b) Kuruluşun Ticaret Sicil gazetesinde yer alan ticari unvanı ve adresini,

c) Kuruluşun telefon, faks numaraları ve e-posta adresini,

ç) İşletmeci veya yasal vekiline ait ıslak imzayı,

d) Raporun sunum yılı ve revizyon numarasını (Örneğin; GR-2011/Rev.1, GR 2013/Rev.2 vb.) içerir.

B. ÖZET

a) Kuruluşun faaliyetlerine ilişkin özet bilgi,

b) Güvenlik raporu hakkında iletişime geçilecek kuruluş yetkilisinin adı, adresi, telefon ve faks numarası, e-posta adresi

c) Kuruluşa ilişkin dahili ve harici tehlike ve risklerin özeti,

ç) Güvenlik raporunu hazırlayan kişi veya kuruluşa ilişkin bilgiler (isim, unvan, adres, özgeçmiş, vb.).

d) Güvenlik raporunda yer alan bölümlere ilişkin genel açıklamalar, hakkında bilgiyi içerir.

C. İÇİNDEKİLER

Ç. TABLOLAR LİSTESİ

D. ŞEKİLLER LİSTESİ

E. FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

F. HARİTALAR LİSTESİ

G. KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ

Ğ. GÜVENLİK RAPORU ANA METNİ

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Kuruluşun, Çevresinin ve Kuruluştaki Tesislerin Tanımı

1.1. Kuruluşun Tanıtımı

1.1.1. Kuruluşun tarihsel gelişimi,

1.1.2. İşletmecinin daha büyük bir şirket grubunun bir parçası olup olmadığına dair detaylar,

1.1.3. Kuruluştaki ana faaliyet konuları ve üretim bilgileri,

1.1.4. Kuruluşun koordinat bilgileri,

1.1.5. Kuruluşun Sosyal Güvenlik Kurumu'nda kayıtlı sicil numarası,

1.1.6. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından hazırlanmış olan "Seveso Bildirim Sistemi"nde yer alan "Seveso Kuruluş Bilgileri Sayfası ve Bildirim Dahilindeki Maddeler"in bir kopyası,

1.1.7. Kuruluşta çalışan yüklenici firmalar da dahil olmak üzere rapor düzenleme tarihi esas alınarak tespit edilecek kadın-erkek olarak her bir tesisteki çalışan sayısı, vardiya sayısı.

1.2. Kuruluşa Ait Haritalar ve Vaziyet Planı

Bu bölümde aşağıda sıralanan her bir başlığın ayrı ayrı gösterildiği uygun ölçekli haritalara ve vaziyet planlarına yer verilir.

a) Kuruluşun konumu ve Kuruluşun karayolu, demiryolu ve denizyolu bağlantılarını gösteren harita,

b) Kuruluşta bulunan tüm birimlerin konumlarını gösteren vaziyet planı,

c) Büyük kaza tehlikesi olan tesislerin konumları ile kuruluşa ait demiryolu rampa hatları, tersaneleri ve doldurma-boşaltma rıhtımları, platformları, şamandıra tesisleri, yüzen veya sabit dalgakıranları veya benzer yapılarını gösteren vaziyet planı.

1.3. Kuruluşun Çevresinin Tanıtımı

1.3.1. Kuruluşun Yakın Çevresinde Bulunan Yerleşim Yerleri Hakkında Bilgi

Bu bölümde yakın çevre nüfusuna ilişkin resmi kaynaklardan alınan aşağıdaki bilgiler bulunur;

a) Kuruluşun bulunduğu yerleşim birimindeki sabit nüfus,

b) Bölgede bulunabilecek kişilerin tahmini sayısı (Turistler, diğer işyerlerinde çalışanlar vb.),

c) Okullar, hastaneler, kreş ve bakım yurdu, huzur evi gibi hassas alanlar ile sinema, tiyatro, otel, restoran, eğlence yerleri, alışveriş merkezleri, havaalanları, tren istasyonları, cami, müze, gibi toplanma amaçlı yerlerin özellikleri, bulunabilecek muhtemel insan sayıları, kapasiteleri vb. hakkında bilgi

1.3.2. Komşu Kuruluşlar Hakkında Bilgi

Bu bölümde komşu kuruluşlarla olan mesafeler, bu kuruluşların faaliyetleri ve acil durumlara müdahale esnasında bu kuruluşlardan kaynaklanabilecek kısıtlamalar hakkında bilgi yer alır.

1.3.3. Kuruluşun Çevresel Yapısı Hakkında Bilgi

Bu bölümde kuruluşun çevresel yapısı ve koşulları hakkında aşağıdaki bilgilere yer verilir.

1.3.3.1. Binaları ve yaya alt geçidi gibi yer altı yapılarını içeren bilgi.

1.3.3.2. Kanalizasyon ve drenaj sistemleri.

1.3.3.3. En az 10 yıllık meteorolojik bilgiler;

a) En yüksek, en düşük ve ortalama kayıtlı yağış değerleri (Kar, yağmur, dolu, vb.),

b) Fırtına şiddeti,

c) Yıldırım düşme ihtimali,

ç) sis, don ve nem değerleri,

d) Rüzgarlar (Yön ve hız değerleri),

e) Atmosferik kararlılık sınıfları (Hava akımları/atmosferik koşullar ile ilgili),

f) Kaydedilen en yüksek ve en düşük sıcaklıklar.

1.3.3.4. Jeolojik, hidrolojik, ve hidrografik saha bilgileri;

a) Genel jeolojik durum,

b) Yer üstü tprak ve yer altı katman özellikleri,

c) Sismik veriler,

ç) Sel (Ani selden kaynaklı su taşmaları da dahil) ve toprak kayması ihtimali bulunan alanlar, bu hususların tehlikeli durumlarla olan ilgisi, yakında bulunan nehir ve bu nehirlerin taşkın sınırları vb.)

1.3.3.5. Bölgeye özel diğer doğal afetler

a) Yüzey ve yer altı sularının konumu,

b) Su kalitesi ve kullanım durumu,

c) Sahil ve deniz çevresine ait bilgiler,

ç) Özel çevre koruma bilgileri, doğal sitler ve tabiat varlıkları (Doğal koruma alanları, ulusal ve uluslararası bağlamda özellikle tehlikede olan veya koruma altındaki bitki ve hayvan türleri, hassas ekosistemler, vb.),

d) Gelgit ve akıntılar (Gelgit ve akıntı nedeniyle nehir ağzı habitatları tehlike altında ise),

e) Acil durum müdahalelerini veya çevreleme önlemlerini engelleyebilecek çevre özellikleri,

1.3.4. Kuruluşun Yakın Çevresine İlişkin Haritalar

Bu bölümde aşağıda sıralanan her bir başlığın gösterildiği 1:5000-1:10000 ölçek aralığında olan ayrı haritalarına yer verilir. Ayrıca büyük kazaların uzak mesafe etkilerinin de göz önünde bulundurulacağı durumlarda bu bilgiler daha küçük ölçekli haritalar kullanılarak verilir. Bu bölümde yer alacak haritalar veya haritalarda bulunacak bilgiler resmi kurum ve kuruluşlardan temin edilir. Resmi kurum ve kuruluşlardan bu bilgilerin alınamaması durumunda bu hususa ilişkin belgeler de güvenlik raporuna eklenir.

a) Yerleşim yerleri (Nüfus yoğunluğunun olduğu alanların tanıtımı),

b) Komşu kuruluşların konumları,

c) Halka hizmet veren dinlenme alanları (Sahiller, açık hava yaşam alanları, parklar, vb.),

ç) Yer altı ve yer üstü su kaynakları,

d) Okullar, hastaneler, kreş ve bakım yurdu, huzur evi gibi hassas binalar,

e) Sinema, tiyatro, otel, restoran, eğlence yerleri, alışveriş merkezleri, havaalanları, cami, müze gibi toplanma amaçlı binalar,

f) Koruma alanları, tarımsal alanlar, ekolojik açıdan kolay etkilenebilir bölge veya özel türlerin üretimi için kullanılan hassas alanlar, uluslararası öneme sahip Ramsar sulak alanlar listesine dahil edilen alanlar,

g) Sit alanları,

ğ) Bina, drenaj sistemleri, kanalizasyon, elektrik, gaz, telefon, su şebekeleri, arıtma, artezyen ve yaya alt geçidi gibi altyapı tesisleri,

h) Ulaşım yolları ve ana ulaşım merkezleri ile güzergahlar, sokaklar, demir yolları, su yolları, limanlar, hava alanları, büyük tren istasyonları vb. tesisler,

ı) Yerüstü topoğrafyası

1.3.5. Kuruluşun Bulunduğu Arazi ve Çevresi Üzerinde Yapılmış Önceki Faaliyetlere İlişkin Bilgiler

Bu bölümde, kuruluşun bulunduğu arazi ve çevresi üzerinde yapılmış ve göçüklere sebep olabilecek geçmişteki madencilik faaliyetleri veya arazinin elverişli hale getirilmesi işlemleri, kirlenmiş arazi veya su konusunda ilgili ve önemli olabilecek geçmiş arazi kullanımları vb. faaliyetlere ilişkin bilgilere yer verilir.

1.3.6. Çevresel Özelliklere İlişkin Geçmişte Meydana Gelen Olaylar Hakkında Bilgi

Bu bölümde, kuruluşun çevresel özellikleri tanımlanırken, kazalara yol açabilecek veya bir kazanın daha kötü hale gelmesine sebep olabilecek diğer dış olaylar hakkındaki geçmiş bilgilere yer verilir. (Ör: Bölgede meydana gelmiş doğal afetlere ilişkin bilgiler, 100 km'lik çapta meydana gelmiş büyük depremler, sismik olaylar, sel ve aşırı sıcaklık, yağmur, kar gibi aşırı hava koşulları).

1.3.7. Kuruluşun Etrafındaki Alanda Bulunan Diğer Faaliyetler Hakkında Bilgi

Bu bölümde, kuruluşun etrafında bulunan ve büyük bir kazaya yol açabilecek veya meydana gelmiş bir kazanın etkilerini arttırabilecek aşağıda yer alan faaliyetler ve benzeri diğer faaliyetler hakkında asgari bilgide yer verilir.

a) Komşu kuruluşlar,

b) Boru hatları,

c) Mevcut yer altı faaliyetleri (Madencilik veya sondaj faaliyetleri),

ç) Kuruluşun bulunduğu bölgedeki hava trafiği hareketleri,

d) Kazaya etkisi olabilecek taşıma faaliyetleri (Deniz, tren ve karayolu taşımacılığı, tehlikeli madde taşımacılığı gibi),

e) Yüksek gerilim enerji nakil hatları,

f) Kuruluşun bulunduğu alandaki güvenlik kontrol sistemlerini veya iletişim sistemlerini etkileyebilecek veya elektro-patlayıcı aletleri harekete geçirebilecek radyo-frekans iletim sistemleri.

1.4. Kuruluştaki Tesislerin Tanıtımı

1.4.1. Kuruluşta Bulunan Tesisler Hakkında Bilgi

a) Kuruluşta bulunan her bir tesisin ayrıntılı tanıtımı, faaliyete geçiş tarihi, iş akış şeması, kapasitesi, tehlikeli maddelerin işlendiği, depolandığı ve aktarıldığı iş ekipmanları ile tesiste belirlenen kritik ekipmanlar (Ör: Tanklar, boru sistemleri, buhar, hava, elektrik, yakıt, sıcak su tesisatları, drenaj, baca gazı yakma ve temizleme tesisatı, güvenlik bakımından kritik veya çevresel bakımdan kritik faaliyetler),

b) Her bir tesis için, tesisteki büyük kaza önleme ve kontrol ekipmanlarının (Ör: kontrol devreleri ve algılama sistemleri, yangın söndürme ekipmanı ve yedekleme sistemleri ve izleme ekipmanı, paratoner, alarm veya siren sistemleri) konumları ve fonksiyonları,

c) Her bir tesis için, tesisteki büyük kaza önleme ve kontrol ekipmanlarının (Ör: kontrol devreleri ve algılama sistemleri, yangın söndürme ekipmanı ve yedekleme sistemleri ve izleme ekipmanı, paratoner, alarm veya siren sistemleri) amaçları,

ç) Yeni ya da mevcut tesislerin varsa, hangi standart veya standartlara göre tasarlandığı ve değişikliğe uğradığı ile bu standartların büyük kazaların önlenmesine yönelik sağladığı faydalar,

d) Kuruluştaki tesisler arasındaki proses ilişkisi,

e) Tesisteki depolama türleri ve kurulu kapasite,

f) Tesis için olağan çalışma parametreleri (Sıcaklık, basınç, pH, vb.),

g) Tasarlanmış maksimum çalışma parametreleri (Sıcaklık, basınç, pH, vb.),

ğ) Tesisin faaliyete başlama veya durma dönemleri.

1.4.2. Tesislerin Yerleşime İlişkin Bilgiler

Bu bölüme tesisin yerleşime ilişkin aşağıdaki hususlar, 1:500-1:2000 ölçek aralığındaki planlar üzerinden verilir.

a) Büyük kazaya neden olabilecek faaliyetlerin yapıldığı yerler (Ör: Tehlikeli madde dolum noktası),

b) Çalışanların bulundukları yerlere göre sayıları (Vardiyalı çalışmalardaki, bakım faaliyetlerindeki, alt işveren, çalışan ve ziyaretçi sayısındaki değişiklikler de dikkate alınır),

c) Büyük kazaları önleyici ve kazanın etkilerini sınırlayıcı sistemler (Acil durum müdahalesi ve tahliyesi ile ilgili acil çıkış yolları, iletişim yöntemleri, setler, gaz temizleme, sıvı arıtma, drenaj, vb. sistemler, toksik maddelerin izlenmesi ve tespit edilmesi için gerekli olan sistemler, yangın tespit ve müdahale sistemleri, patlayıcı ortam oluşma ihtimali bulunan yerlerin izlenmesi ve tespit edilmesi için gerekli olan sistemler),

ç) Tesise ait kumanda odası,

d) Tesisin karayolu, demiryolu, denizyolu ve ambar girişleri,

e) Yedek sistemler de dahil tesislerin enerji kaynakları,

f) Tesise girişlerin izlenmesi için gerekli olan güvenlik sistemleri.

1.5 Kuruluşta Bulunan Tehlikeli Maddeler Hakkında Bilgi

Bu bölümde kuruluşta bulunan tehlikeli maddelerin;

a) Azami miktarları,

b) İnsan ve/veya çevreye verebileceği zararlar ile ilgili bilgiler bulunur.

Tehlikeli maddeler ham madde, ara ürün, nihai ürün, yan ürünler, atıklar, katalizör, yakıt ve yardımcı maddeler, kimyasal proseslerde kontrol kaybı sonucu oluşan ürünler şeklinde bulunabilecek tüm maddeleri kapsar.

Kuruluşta bulunan tehlikeli maddelerin Yönetmeliğin adlandırılmış maddeler listesinde (Ek-1 Bölüm 1) bulunmaması durumunda, bu tehlikeli maddeler Ek-1 Bölüm 2'de belirtilen kategorilere ayrılarak tanımlanır. Bu durumda yapılan tanımlamalarda belirtilen kategoriler gerekçelendirilerek açıklanır.

1.5.1. Tehlikeli Maddenin Tanımı

Tehlikeli maddenin etiketinde yer alan bilgiler, amaçlanan veya önerilen kullanım biçimleri/alanları, çok sayıda olası kullanım biçimi/alanı bulunması halinde yalnızca en önemli veya en yaygın kullanım biçimi/alanı, tehlikeli maddenin fiilen ne işe yaradığına ilişkin bilgi bulunur.

1.5.2. Tehlikeli Maddenin Bileşimi/İçeriği Hakkında Bilgi

Maddenin türü ve kaynağı (CAS numarası, IUPAC adı, ticari ismi, formülü /kapalı veya açık), kimyasal bileşimi, saflık derecesi, en belirgin tehlikeleri vb.) ile fiziksel ve kimyasal özellikleri (Karakteristik sıcaklıkları ve basınçları, olağan şartlar ve olağanüstü durumlarda yoğunluk ve fazları, kararlılık verileri, termodinamik ve taşınım özellikleri, faz değişikliğine ilişkin veriler, tutuşma noktaları, parlama sıcaklıkları, patlama aralıkları, termal kararlılık verileri, tepkimeler ve hızları, bozunma özellikleri vb.) hakkında bilgi bulunur.

1.5.3. Tehlikelerin Tanımı

Toksikolojik, alevlenirlik ve patlayıcılık özellikleri (Toksisite, kararlılık, tahriş edici etkiler, uzun süreli etkiler, sinerjik etkiler, uyarıcı belirtiler, çevresel etkiler, ekotoksik veriler, vb.) ile özellikle maddelerin proses kontrol kaybı durumundaki davranışları hakkında bilgilere yer verilir.

1.5.4. İlkyardım Tedbirleri

Tehlikeli maddeye maruziyet durumunda; insanlarda ortaya çıkabilecek semptomlar ve bu durumun etkileri, kaza yerinde yapılması gereken ve tehlikeli maddeye maruz kalınmasından sonra uyulması gereken davranışlar, solunma, cilt ve göz ile temas etme yahut tehlikeli maddenin yutulması gibi değişik maruz

kalma durumlarına özel ilk yardım bilgileri, bir hekimin profesyonel yardımına ihtiyaç duyulup duyulmadığı veya hekimin müdahalesinin önerildiği durumlar ile hekime iletilmesi gereken özel bilgiler, tehlikeli maddenin özelliğine bağlı olarak işyerinde sağlanacak özel ve acil müdahale için gerekebilecek özel araç ve yöntemler hakkında bilgilere yer verilir.

1.5.5. Yangınla Mücadele Tedbirleri

Tehlikeli maddeden kaynaklanabilecek bir yangın veya tehlikeli madde civarında çıkabilecek yangınla ilgili: mücadele şartları, kullanılması gerekli uygun yangın söndürücüler ve yangınla mücadelede kullanılacak özel yangın söndürme yöntemleri, güvenlik nedenleriyle kullanılmaması gereken yangın söndürücüler ve yangın söndürme yöntemleri, yangına neden olan tehlikeli maddeye veya yanma ürünleri ile açığa çıkan gazlara maruz kalınması halinde ortaya çıkabilecek özel zarar ve tehlikeler, yangın ve ilkyardım ekipleri, yangın merdivenleri, fosforlu acil çıkış yönlendirme okları ile bilgi tabelaları, yangın söndürme ekibi tarafından kullanılan özel koruyucu ekipman ve malzeme hakkında bilgilere yer verilir.

1.5.6. Kaza Sonucu Yayılmaya Karşı Tedbirler

Tehlikeli maddeden kaynaklanan bir kaza sonucu tehlikeli maddenin yayılması durumuyla ilgili; temizleme metotları (Örneğin: emici materyal kullanımı, gazların/dumanın suyla azaltılması, seyreltme vb.), alınması gerekli kişisel (Örneğin; deri ve göz temasının önlenmesi, solunum sistemi koruması, vb.) ve çevresel (Örneğin; kanallara, yüzey ve yer altı sularına, toprağa karışmasını engelleyici önlemler, civardaki insanlar ve tesislere yapılması gereken uyarılar, vb.) önlemler hakkında bilgilere yer verilir.

1.5.7. Elleçleme ve Depolama

Tehlikeli maddenin güvenli elleçlenmesi için gerekli olan; koruyucu önlemler, kontrol altına alma, lokal ve genel havalandırma, aerosol ve toz oluşumunun önlenmesi, gaz ve toz yayılımının önlenmesi ile yangını önleyici önlemler, çevrenin korunmasına ilişkin önlemler (Örneğin; havalandırma çıkışında filtre, gaz veya duman yıkayıcısı kullanımı, yayılmayı önleyici şeddeli alan kullanımı, dökülenlerin toplanması ve imhası gibi) ve tehlikeli maddeye ilişkin özel şartlar veya kurallar (Örneğin; yasaklanan ya da tavsiye edilen usuller ya da ekipman) gibi teknik önlemler hakkında bilgilere yer verilir.

1.5.8. Maruziyet Kontrolleri/Kişisel Korunma

a) Tehlikeli maddenin mesleki maruziyet sınır değerleri ve/veya biyolojik sınır değerleri, bu değerlere ilişkin özgün kontrol parametreleri, sınır değerleri izlemek amacıyla önerilen güncel izleme usulleri,

b) Tehlikeli maddenin solunum sistemi ile teması halinde solunum sistemini korumak amacıyla kullanılan solunum cihazları, uygun maske ve filtre tipleri,

c) Tehlikeli maddenin elleçlenmesi sırasında takılacak eldiven tipleri, eldivenin malzeme tipi, eldiven malzemesinin miktar ve maruz alma süresine bağlı olarak koruyucu özelliğini sürdürme süresi,

ç) Tehlikeli maddelerin gözle teması halinde,; gözleri korumak amacıyla kullanılan gözlük, göz maskesi ve yüz koruyucu gibi gerekli göz koruma ekipmanının tipleri,

d) Tehlikeli maddelerin vücudun ellerden başka bir kısmıyla teması halinde vücudun sair bölgelerini korumak amacıyla kullanılan; önlük, çizme ve tam koruyucu giysi gibi koruyucu ekipman tipleri ile tehlikeli maddelere maruziyet durumunda uygulanması gereken özgün hijyen önlemleri hakkında bilgilere yer verilir.

1.5.9. Fiziksel ve Kimyasal Özellikler

Tehlikeli maddenin; piyasaya arz edilen fiziksel hali (katı, sıvı, gaz) ve rengi, kokusu, pH'ı, sulu çözeltilerinin pH'ı, sulu çözelti olması durumunda konsantrasyonu, kaynama noktası, kaynama aralığı, parlama noktası, alev alma sıcaklığı (katı, gaz), patlayıcılık özellikleri, oksitleme özellikleri, buhar basıncı, nispi yoğunluğu, su içindeki ve yağ içindeki çözünürlüğü, dağılım katsayısı (n-oktanol/su), akışkanlığı (vizkosite), buhar yoğunluğu, buharlaşma hızı oranı gibi sağlık, güvenlik ve çevre bilgileri ile karışabilirlik, iletkenlik, erime noktası, erime aralığı, gaz grubu ve kendiliğinden parlama sıcaklığı gibi diğer güvenlik parametreleri hakkında bilgilere yer verilir.

1.5.10. Kararlılık ve Tepkime

Tehlikeli maddelerin; kararlılık durumu, belirli kullanım şartları altında ve çevreye yayılması halinde ortaya çıkabilecek tehlikeli tepkimeleri, tehlikeli tepkimelere neden olabilecek sıcaklık, basınç, ışık, şok (çarpma) ve benzeri sakınılması gereken şartları, tehlikeli tepkimelere neden olabilecek su, hava, asitler, bazlar, oksitleyiciler veya tehlikeli reaksiyona neden olabilecek herhangi bir başka özel madde gibi kaçınılması gereken malzemeler, bozunmasına/ayrışmasına bağlı olarak çıkabilecek malzemeler, su ile temas halinde, eğer varsa, oluşacak herhangi bir zararlı ayrışma ürünü, zararlı ekzotermik tepkime olasılığı, bozunarak kararsız ürünlere dönüşme olasılığı hakkında bilgilere yer verilir.

1.5.11. Toksikolojik Bilgi

Tehlikeli maddelere kısa veya uzun süreli maruziyet sonucu insanlar üzerinde ortaya çıkabilecek; kronik ve akut, alerjik, bayıltıcı, kanserojenik, mutajenik ve üreme için toksikolojik etkiler ile tehlikeli maddelere maruziyetin değişik yolları (solunması halinde, deri ve gözile teması halinde, yutulması halinde) hakkında bilgilere yer verilir.

1.5.12. Ekolojik Bilgi

a) Tehlikeli maddenin; havada, suda ve/veya toprakta yapacağı olası etkileri, davranışları ve çevredeki akıbeti (uğradığı değişimleri), ilgili test sonuçları, yapısı veya muhtemel kullanım metotlarına bağlı olarak, çevre üzerinde etki yapması en önemli özellikleri,

b) Tehlikeli maddelerin; eğer mevcutsa balıklar, su piresi, su yosunları ve diğer su bitkileri üzerindeki akut ve kronik etkisi de dahil olmak üzere, sucul toksisitesi ile ilgili mevcut verileri, topraktaki mikro ve makro organizmalar ile kuşlar, arılar ve bitkiler gibi diğer çevredeki canlılar üzerindeki toksisitesi ile ilgili verileri, mikro organizmaların faaliyetleri üzerinde baskılayıcı etkiye sahip olması halinde, atık su arıtım tesisleri üzerindeki muhtemel ekotoksisite etkileri,

c) Tehlikeli maddelerin; çevresel bilinen veya tahmin edilen dağılımı, yüzey gerilimi, emilme/desorpsiyonu ve çevreye bırakılması halinde, yer altı suyuna karışma ve/veya yayılma potansiyelini içeren hareketlilik (mobilite) etkileri,

ç) Tehlikeli maddenin; eğer mevcutsa ilgili çevresel ortamda, biyolojik bozunma potansiyeli ve/veya oksidasyon veya hidroliz gibi diğer işlemlerle bozunabilirlik potansiyeli, bozunmaya ilişkin yarılanma ömrü, atık su tesislerindeki bozunma potansiyelini içeren kalıcılık ve bozunabilirlik etkileri,

d) Tehlikeli maddenin; eğer mevcutsa biyolojik ortamda birikme potansiyeli ve besin zinciri yoluyla geçiş potansiyelini içeren biyobirikim potansiyeli etkileri ile ozon tabakasını inceltme (azaltma) potansiyeli, fotokimyasal ozon üretme potansiyeli ve/veya küresel ısıtma (sera etkisi) potansiyeli gibi çevre üzerindeki diğer olumsuz etkileri hakkında bilgiye yer verilir.

1.5.13. Bertaraf Bilgileri

Tehlikeli maddelerin atık özelliği kazanması sonrası veya öngörülen kullanımı sonrası ortaya çıkabilecek atıklarının bertarafı (elden çıkarılması), bu atıkların tehlikeleri ve güvenli elleçleme yöntemleri ile tehlikeli maddeler ile bunların bulaşmış olduğu ambalaj ve malzemelerin güvenli bertarafına ilişkin uygun yöntemler (yüksek ısıda yakma, geri kazanım, arazide özel depolama gibi) hakkında bilgilere yer verilir.

1.5.14. Taşımacılık Bilgileri

Tehlikeli maddelerin; tesislerin içinde ve/veya dışında taşınması/nakliyesi sırasında uyulması gereken veya bilinmesi gereken özel tedbirleri ile karayolu, kıta içi suyolları, deniz yolu ve hava yolu taşımacılığı hakkında bilgilere yer verilir.

1.5.15. Mevzuat Bilgileri

Mevzuatta belirlenmiş konsantrasyon, maruziyet süresi vb. gerekli parametrelere ilişkin kabul edilebilir sınır değerler (Ör: LD50-Etki ettiği popülasyonun % 50'sini belirli bir süre içinde öldüren miktar, emisyon limit değerleri, vb.).

1.5.16. Diğer Bilgiler

Boşaltma, modifikasyon, olağan koşulları, kapatma veya diğer belirlenen durumlar esnasında tehlikeli maddenin işletme basınçları ve sıcaklıkları

İKİNCİ BÖLÜM

2. Kuruluşun Güvenlik Yönetim Sistemi Hakkında Bilgi

Üst seviyeli kuruluşlar, güvenlik raporunda, kuruluşta BKÖP oluşturulduğunu ve bu doğrultuda GYS'nin uygulandığını gösterir.

2.1. Büyük Kaza Önleme Politikası (BKÖP)

BKÖP aşağıdaki hususları içerir;

a) İşletmecinin, kuruluşta insan ve çevre için yüksek seviyede güvenlik önlemlerinin alındığını ve bu amaç için gerekli kaynakların sağlanacağını gösteren bir taahhüdünü,

b) Kuruluşun büyük bir kazaya yol açabilecek faaliyetlerinin tanımı ile bu tür kazaların önlenmesine yönelik yükümlülüklerini yerine getirdiğine ilişkin taahhüdünü,

c) Kuruluşun aşağıdaki hususları içeren bir yönetim sistemini kurmak ve sürekliliğini sağlamak için taahhüdünü,

1) Kuruluşun organizasyonunda, tüm seviyelerde, büyük kaza risklerinin yönetimine ilişkin görev ve sorumluluklar,

2) Olağan ve olağan dışı operasyonlardan kaynaklanan büyü kaza riskleri ile kaza olasılıklarının değerlendirilmesi,

3) Bakım, onarım, ve geçici durdurmaları da kapsayan düzenlemeler ve prosedürler,

4) Değişikliklerin planlanması veya yeni tesis, proses veya depolama tesislerinin tasarımı için düzenlemeler,

5) Öngörülen acil durumların sistematik analizle belirlenmesi ve acil durum planlarının hazırlanması, denetlenmesi ve gözden geçirilmesi için düzenlemeler,

6) BKÖP ve GYS'de verilen hedeflerin karşılanmaması durumunda araştırma ve düzeltici faaliyet mekanizmalarını içeren düzenlemeler (büyük kazaları ve kazaya ramak kalma olaylarını raporlama ve bunları inceleme ve çıkarılan derslere göre takibini yapma sistemini içermelidir),

7) BKÖP ve GYS'nin periyodik değerlendirilmesi ve gözden geçirilmesi için düzenlemeler,

8) Kuruluşta, çalışan tüm personelin eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi ve karşılanması için gerekli analiz, plan ve programlar.

2.2. Güvenlik Yönetim Sistemi (GYS)

GYS, kuruluşta meydana gelebilecek büyük endüstriyel kazaların önlenmesi ve etkilerinin azaltılması için gerçekleştirilen teknik ve organizasyonel faaliyetlerin bütünüdür.

Genel yönetim sisteminin parçaları olan, kalite yönetimi-TS ISO 9001, çevre yönetimi-TS ISO 14001 ve iş sağlığı ve güvenliği yönetimi-OHSAS 18001 gibi yetkili bağımsız kuruluşların belgelendirmeleri için kullanılan bilgi ve belgeler GYS'de kullanılabilir.

GYS'nin içereceği konular Yönetmelik EK-3'te belirlenmiş olup bunlar; organizasyon ve personel, büyük kazaların belirlenmesi ve değerlendirilmesi, işletim kontrolü, değişimin yönetimi, acil durumlar için planlama, performansın izlenmesi ve denetleme ve incelemedir. Bu konular güvenlik raporunda ele alınırken dikkat edilecek hususlar aşağıdaki bölümlerde yer almaktadır.

2.2.1. Organizasyon ve Personel

2.2.1.1. Kuruluşun Organizasyon Yapısı

Kuruluşun organizasyon şemasına yer verilir.

2.2.1.2. Kuruluşun Güvenlik Kültürü

Çalışanlar arasında, güvenlik kültürünün ne şekilde oluşturulduğu ve devamı için ne tür faaliyetler gerçekleştirildiğine ilişkin bilgilere yer verilir. Ayrıca büyük kaza risklerinin kontrolünde, çalışanlar ve alt yüklenicilerin katılımını sağlayacak yöntemler ve çalışanların sisteme katılımını güvenceye almak için

yapısal düzenlemelerden bahsedilir. (Ör: Güvenlik toplantıları, ödül-ceza sistemi, kişisel güvenlik performans izleme sistemleri vb.)

2.2.1.3. Güvenlikten Sorumlu Birim ile O Birimde Çalışan Personelin Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Genel proses güvenliği birimindeki personel ile birlikte tesis bazında görevli personeller hakkındaki bilgiye de yer verilir. Söz konusu personelin büyük kazaların alışanlar arasında, güvenlik kültürünün ne şekilde oluşturulduğu ve devamı için ne tür faaliyetler gerçekleştirildiğine ilişkin bilgilere yer verilir. Ayrıca büyük kaza risklerinin kontrolünde, çalışanlar ve alt yüklenicilerin katılımını sağlayacak yöntemler ve çalışanların sisteme katılımını güvenceye almak için yapısal düzenlemelerden bahsedilir. (Ör: Güvenlik toplantıları, ödül-ceza sistemi, kişisel güvenlik performans izleme sistemleri vb.)

2.2.1.4. Güvenlik ile İlgili Hususların Raporlama Prosedürü

Büyük kazaların önlenmesi amacıyla yapılan her türlü işlemin hangi usullere göre dokümante edildiğine ilişkin açıklamalara yer verilir.

2.2.1.5. Güvenlik için Ayrılan Kaynaklar

Büyük kazaların önlenmesine yönelik kuruluşta gerçekleştirilen her türlü faaliyetin desteklenmesi amacıyla kullanılan kaynaklar hakkında bilgiye yer verilir. (Ör: İnsan kaynakları, fiziksel ve teknolojik kaynaklar, ekonomik kaynaklar, vb.)

2.2.1.6. Güvenlik ile İlgili Gelişmelerin Takibi

Mevzuat, standartlar, teknolojik gelişmeler ve kuruluş içerisinde yaşanan deneyimler ile başka kuruluşlarda meydana gelen büyük kaza potansiyeli olan olaylar ile ilgili bilgilerin temin edilmesi ve kuruluş içerisinde değerlendirilmesi hakkında bilgiye yer verilir.

2.2.1.7. Güvenlik Bilgi Alışverişi

Kuruluşun, çevresinde bulunan diğer kuruluşlar, acil servis hizmetleri, İl Afet ve Acil durum Müdürlükleri ve büyük bir kazadan etkilenebilecek insanlar ile kuruluşun Organize Sanayi Bölgesi veya Endüstri Bölgesinde bulunması halinde bu bölge yönetimleri ile işbirliği ve gerekli bilgi alış verişi için oluşturulan düzenlemeler hakkında bilgiye yer verilir.

2.2.1.8. Eğitim İhtiyaçları

Çalışanların eğitimlerinin planlanmasından ve gerçekleştirilmesinden sorumlu birim belirtilir. Eğitim ihtiyaçlarının ve periyotlarının belirlenme yöntemleri ile çalışanlara verilen eğitimlerin ölçme ve değerlendirme yöntemleri hakkında bilgiye yer verilir.

2.2.1.9. Alt Yüklenici Yönetimi

Yüklenicilerin seçimi, yönetimi, koordinasyonu ve denetimi hakkında kuruluşta uygulanan düzenlemeler hakkında bilgi verilir. Ayrıca, büyük endüstriyel kazaların önlenmesi amacıyla yükleniciler ile yapılan çalışmalar hakkında bilgilere yer verilir.

2.2.2. Büyük Kaza Tehlikelerinin Belirlenmesi ve Değerlendirilmesi

2.2.2.1. Metodoloji

Kuruluştaki büyük kaza tehlikelerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesi için hangi yöntemlerin kullanıldığı belirtilir. Bu kapsamda, her bir tesis için prosesin tüm aşamalarında kullanılan tehlike belirleme ve risk değerlendirme teknikleri açıklanır.

2.2.2.2. Veri Kaynakları

Tehlikelerin tanımlanması ve risklerin değerlendirilmesi aşamasında kullanılan olasılık verilerinin kaynaklarından bahsedilir. Bu bölümde, özellikle çalışanların davranışları ve hata yapma olasılığı da dahil olmak üzere, insan faktörü ve ekipmanların güvenilirlik verilerinin nasıl değerlendirildiği açıklanır. Ayrıca güvenilirlik verisi ile büyük kaza senaryolarında kullandığı olasılık verilerini hangi veri bankalarından alındığı konusunda ayrıntılı bilgi verilir.

2.2.2.3. Tehlikelerin Belirlenmesi

Kuruluşta risk değerlendirmesi yapılırken aşağıda sıralanan dahili ve harici kaza nedenleri dikkate alınarak tehlikeler belirlenir ve her bir durum için belirlenen tehlikeler hakkında ayrı ayrı bilgi verilir.

a) Kazanın Dahili Nedenleri

1) Kuruluşta, bina ve eklentilerin plana uygun yerleştirilmemesi veya planda olmayan ilavelerin yapılmasından kaynaklanabilecek tehlikeler,

2) İşyeri bina ve eklentilerinin yapı ve yapım tarzı ile seçilen yapı malzemelerinden kaynaklanabilecek tehlikeler,

3) Bakım ve onarım işleri dahil kuruluşta yürütülecek her türlü faaliyet esnasında çalışma usulleri, vardiya düzeni, ekip çalışması, organizasyon, nezaret sistemi, hiyerarşik düzen, ziyaretçi veya kuruluş çalışanı olmayan diğer kişiler gibi faktörlerden kaynaklanabilecek tehlikeler,

4) İşin yürütümü, üretim teknikleri, proseslere ait fiziksel ve kimyasal parametreler, kullanılan tehlikeli maddeler, makineye, ekipmana ve enstrümanlara it tehlikeler ile araç ve gereçlerin uygun tasarlanmaması veya kullanılmamasından kaynaklanabilecek tehlikeler,

5) Kuvvetli akım, aydınlatma, paratoner, topraklama gibi elektrik tesisatının bileşenleri ile tutuşturucu kaynaklar, ısıtma, soğutma, havalandırma, drenaj, arıtma, yangın önleme ve mücadele ekipmanı ile benzeri tesisat ve donanımlardan kaynaklanabilecek tehlikeler,

6) Kuruluşta yanma, patlama veya yayılma ihtimali olan maddelerin işlenmesi, kullanılması, taşınması, depolanması ya da imha edilmesinden kaynaklanabilecek tehlikeler,

7) Çalışanların yeterli eğitim almaması, bilgilendirilmemesi, çalışanlara uygun talimat verilmemesi veya çalışma izni prosedürü gereken durumlarda bu izin olmaksızın çalışılmasından kaynaklanabilecek tehlikeler,

8) Kuruluştaki her türlü faaliyete etki edebilecek insan faktöründen kaynaklanabilecek tehlikeler.

b) Kazanın Harici Nedenleri

1) Yakın kuruluşlarda meydana gelen kazalar (Ör: Yangın, patlama, toksik yayılmalar), üçüncü taraf faaliyetleri ve bunların birbirleriyle olan etkileşimlerinden kaynaklanabilecek tehlikeler,

2) Tehlikeli maddelerin kuruluş dışında taşınmasından kaynaklanabilecek tehlikeler (Ör: Karayolu, demiryolu, boru hatları, denizyolu, petrol ve gaz limanları, havayolu vb.),

3) Yakın kuruluşlar ve üçüncü taraflar ile gerçekleştirilen ortak çalışma faaliyetlerinden kaynaklanabilecek tehlikeler,

4) Taşıma ağları ve merkezleri (Ör: Kuruluşa ve/veya tesise yakın umumi yolar, demiryolu hatları ağları veya kuruluşa ve/veya tesise yakın havalimanları),

5) Doğal olaylardan (Ör: aşırı yağış, rüzgar, fırtına, yıldırım, sel, toprak kayması, sismik faaliyetler, vb.) veya doğal olayların tetiklediği teknolojik afetlerden kaynaklanabilecek tehlikeler,

2.2.2.4. Risk Değerlendirmesi

Güvenlik raporu, işletmede bulunan her bir tesis için ilgili Yönetmeliğin 8'inci maddesinde belirtilen hususlar dikkate alınarak tehlikelerin tanımlandığı ve bu tehlikelerden kaynaklanabilecek muhtemel kazaları ve kazanın çevreye ve insanlara olabilecek tüm sonuçlarını kapsayan kantitatif bir risk değerlendirmesinin yapıldığı ve bu risk değerlendirmesi sonucunda gerekli görülen bütün önlemlerin alındığına ilişkin işletmecinin taahhüdünü içerir.

Kuruluşta bulunan her bir tesisteki proses veya faaliyetleri dikkate alarak belirlenen büyük kaza tehlikeleri hakkında ayrıntılı bilgi verilir.

2.2.3. İşletim Kontrolü

2.2.3.1. İşletme Prosedürleri

Kuruluşta bulunan tüm tesislerde, aşağıdaki işletim aşamalarının her biri için prosedürlerin var olduğu ve uygulandığı gösterilir.

a) Fabrika, proses, ekipman ve tesislerin inşaatı ve deneme üretimi (Yeni kurulacak üniteler için),

b) Tesis ve proseslerin işletilmesi,

c) Sistemin ilk kez devreye alınması,

ç) Olağan koşullarda çalıştırma,

d) Olağan koşullarda durdurma,

e) Acil durdurma, geçici ve özel işlemler (Olağan çalışma koşullarından sapmalar ve bunlara müdahalelerin tespit edilmesi durumları da dahil),

f) Fabrikanın, ekipmanların ve tesislerin denetimi, test edilmesi ve bakımı (Fabrikanın ekipmanlarının ve tesislerin işletilmesine son verilmesi da dahil),

g) Yüklenici firmaların seçimi ve yönetimi.

2.2.3.2. İzleme, Kontrol ve Alarm Sistemleri

Kuruluştaki depolama ve proses gibi tüm faaliyetlerin işletimi esnasında kullanılan izleme, kontrol ve alarm sistemleri (Ör: DCS-Dağıtılmış Kontrol Sistemleri, manuel/otomatik sistemler vb.) hakkında bilgi verilir.

2.2.3.3. Bakım Politikası ve Uygulanması

İşletmede büyük kazaları önlemek ve sonuçlarını sınırlandırmak amacıyla uygun bir bakım sisteminin hazırlandığı gösterilir. Hata raporlama sistemleri, personel ve ekipmanın mevcudiyeti ve yerleştirilmesi ile ekipmanlara yönelik düzenli bakım faaliyetlerinin önceliğe göre sıralanması ve zamanlanması gibi hususlar dikkate alınarak bakım faaliyetlerinin organizasyonu tanımlanır.

İşletmede uygulanan bakım faaliyetleri için oluşturulan prosedürlere ilişkin bilgiler (Ör: Ulusal ve uluslararası standartlar, imalatçıdan sağlanan bakım kriterleri ve işletme içi kabul edilen güvenlik kriterler vb.) gerekçeleri ile birlikte bahsedilir.

2.2.4. Değişimin Yönetimi

2.2.4.1. Değişim Yönetim sistemi

İşletmede bulunan mevcut tesisler ve/veya proseslerde yapılacak kalıcı, geçici ve acil değişikliklerin nasıl alındığı ve yeni tesislerin planlanması veya tasarlanması için işletmede bir değişim yönetim sisteminin uygulandığı gösterilir.

İşletmede uygulanan değişiklikler için oluşturulan prosedürlere ilişkin bilgiler (Ör: Kritik değişikliklerin ne olduğu ve bu değişikliklere neden ihtiyaç duyulduğu, önerilen değişikliklerin tanımlanması ve belgelendirilmesi, değişikliğe izin verilebilmesi ve başlatılması için sorumlulukların belirlenmesi, uygulama sonrası ortaya çıkabilecek güvenlik risklerinin öngörülmesi ve düzeltici faaliyetlerin planlanması vb.) belirtilir.

Söz konusu prosedürlerde aşağıdaki hususların her biri ayrı dikkate alınması suretiyle hazırlanır;

a) Organizasyonel değişiklikler

b) Personel değişiklikleri,

c) Tesislerdeki değişiklikler,

ç) Tesisin süreli veya süresiz kapatılması,

d) Proses değişiklikleri,

e) Tehlikeli madde depolama kapasitesinde ve yöntemlerinde yapılacak değişiklikler,

f) Ekipman değişiklikleri,

g) Güvenlik il ilgili belgelerdeki değişiklikler,

ğ) Çevresel koşullara bağlı değişiklikler.

2.2.5. Acil Durumlar İçin Planlama

İşletmeci, büyük kazaların etkilerini azaltmaya yönelik bir dahili acil durum planının hazırlandığını ve planın kuruluşta uygulandığını gösterir.

Güvenlik raporunda büyük kaza tehlikelerine karşı müdahale için acil durum önlemleri hakkındaki bilgiler yer alır.

2.2.5.1. Acil Durum Prosedürleri

İşletmede, acil durumlar için uygulanan prosedürlere ilişkin aşağıdaki bilgiler belirtilir.

a) Sistematik analizle öngörülebilen acil durumların ve acil durum organizasyonlarının belirlenmesi,

b) Acil durum planlarının hazırlanması,

c) Acil durum planlarının tatbikatlarının yapılması ve gözden geçirilmesi,

ç) Acil durum müdahalesi için organizasyon ve sorumlulukların belirlenmesi,

d) Çalışanlar, yüklenici firma çalışanlarının ve ziyaretçiler ile acil müdahale ekini için bilgi ve eğitim,

e) Kuruluşta bulunan kişilerin, yetkili otoritelerin, komşu kuruluşların ve ilgili ise halkın alarma geçirilmesine yönelik düzenlemeler,

f) Özel olarak koruma veya kurtarma müdahalesi gerektirebilecek tesis ve kişilere yönelik faaliyetler,

g) Acil servis hizmetleri, kurtarma yolları, kaçış yolları, sığınak binaları ve kontrol merkezlerinin tanımlanması,

ğ) Büyük kazaların sonuçlarını ağırlaştırma potansiyeli olan tesislerin ve proseslerin durdurulmasına yönelik faaliyetler.

2.2.6. Performansın İzlenmesi

İşletmenin insan ve çevre güvenliği açısından performansının izlenmesi, GYS içerisinde belirlenen hedeflerle kararlaştırılması ve gerekli düzeltici faaliyetlerin gerçekleştirilmesi için oluşturulan prosedürler hakkında bilgi verilir.

Performansın izlenmesi için belirlenen güvenlik ölçütleri hakkında bilgi verilir. Bu ölçütlerin somut, ölçülebilir, gerçekçi, kabul edilebilir ve belli bir zaman dilimini kapsaması hususları dikkate alınır.

Büyük kazaların veya ramak kala durumlarının izlenmesi, raporlanması ve bunlara ilişkin gerekli düzeltici faaliyetlerin belirlenmesi için uygulanan prosedürler hakkında bilgi verilir.

2.2.7. Denetleme ve İnceleme

GYS'nin sistematik ve periyodik bir şekilde denetlenip, gözden geçirilmesi için oluşturulan prosedürler belirtilir. Bu prosedürler, iç denetimi yapacak kişinin belirlenmesi, yetki ve sorumlulukları, iç denetim kriterleri, dokümantasyonu, düzeltici-önleyici faaliyetlerin belirlenmesi, üst yönetimin bilgilendirilmesi ve raporlanması gibi hususları içerir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. Büyük Kaza Senaryoları ve Güvenlik Tedbirleri Hakkında Bilgi

3.1. Büyük Kaza Senaryoları

Senaryolar, yangın (Ör: Havuz (birikinti) yangını, parlama yangını, tank yangını, jet yangını vb.), patlama (Ör: Buhar bulutu patlamaları, kaynayan sıvı buharının patlaması ve toz patlaması gibi kimyasal nedenli patlamalar ile tank patlaması gibi fiziksel nedenli patlamalar) ve yayılma (Ör: Toksik bulutlar, toprak/hava/su kirliliği vb.) neden olabilecek tehlikeli maddeler dikkate alınarak seçilir ve bu senaryoların hangi önceliklere göre ve nasıl seçildiğine ilişkin gerekçeler açıklanır. (Ör: Geçmişte meydana gelmiş kazalar, ramak kala olayları vb.)

Her bir tesis için, tehlikeli maddenin niteliğine göre toksik yayılım, patlama ve yangın olaylarının her birinin değerlendirildiği en az 6 tane büyük kaza senaryosu hakkında ayrıntılı bilgi verilir ve seçilen senaryolarda ilgili Yönetmeliğin 9'uncu maddesinde belirtilen mümkün olan en yüksek önlem seviyesinin nasıl sağlandığına ilişkin bilgi bulunur. Büyük kaza senaryoları için uygulanan güvenlik tedbirleri, bu

tedbirlerin teknik veya insan faktörüne bağlı olup olmadığı ile tedbirlerin güvenilirlik seviyeleri hakkında bilgi verilir.

Seçilen büyük kaza senaryolarının değerlendirilmesinde kullanılan varsayımlar ile senaryoların sonuçları hakkında bilgi verilir. Seçilen her bir senaryo içim aşağıda belirtilen "Büyük Kaza Senaryo Formu" doldurularak güvenlik raporu ekinde sunulur.

3.2.

Büyük Kaza Senaryo Formu			
Kuruluş:	**Tarih:**	**Senaryo No:**	**Revizyon:**
Tesis:			
Tesisin İlgili Kısmı:			
Ekipman ve Hacmi *:			
Kritik Olay (KO):			
Senaryonun Tanım ve Tarifi:			
KO Türü (Yangın, patlama, sızıntı vb.)			
Tehlikeli Madde			
Maddenin Özellikleri			
Yayılım Fazı ve Özellikleri (Sıcaklık ve basınç)			
Önleyici Güvenlik Tedbirleri			
Teknik Önleyici Tedbirler			
Türü	**Tanımı**		
Alarm/Tespit Etme Sistemleri			
ADS/Arıza Sistemleri**			
Organizasyonel Önleyici Tedbirler			
Türü	**Tanımı**		
Prosedür, Talimatlar vb.			
Sınırlayıcı Güvenlik Tedbirleri			
Teknik Sınırlayıcı Tedbirler			
Türü	**Tanımı**		
Alarm/Tespit Etme Sistemleri			
ADS/Arıza Sistemleri**			
Organizasyonel Sınırlayıcı Tedbirler			
Türü	**Tanımı**		
Acil Durum Planı, Prosedürler, Talimatlar vb.			
Tüm Güvenlik Tedbirleri Alındıktan Sonra Büyük Kaza Olasılığı			
*** Borular için 10 dakikada içerisinden geçen madde miktarı esas alınır.**			
**** ADS: Acil Durdurma Sistemi**			

Güvenlik Tedbirleri

İşletmede, büyük kaza senaryoları sonucu belirlenen tedbirler önleyici ve sınırlayıcı olmak üzere iki seviyede sınıflandırılır. Bu tedbirlerin her biri organizasyonel ve teknik güvenlik tedbirleri şeklinde aşağıda

belirtilen başlıklar altında belirtilir. Güvenlik tedbirleri; denetlenebilirlik, yedeklik, fiziksel ayrıklık, bağımsızlık, farklılık ve güvenirlik prensipleri dikkate alınarak belirtilir.

Ancak seçilen büyük kaza senaryolarının meydana gelme frekanslarının hesaplanmasında, eğitim, sertifikasyon, prosedürler, periyodik test ve kontroller, bakım, iletişim, işaretler, bilginin mevcut ve anlaşılır olması gibi güvenlik tedbirleri doğrudan kullanılamaz. Söz konusu tedbirler, bunların dışında kalan güvenlik tedbirleri içerisinde değerlendirilir.

Ayrıca, seçilen büyük kaza senaryolarının meydana gelme frekanslarının hesaplanmasında operatör müdahalesinin yer aldığı hesaplamalarda, operatörün hata yapma olasılığı, en az 0,1 olarak değerlendirilebilir. Bundan daha düşük olasılık verileri hesaplamalarda dikkate alınmaz.

3.2.1. Önleyici Tedbirler

Önleyici tedbirler, büyük kazalara yol açabilecek kök nedenlerin ortaya çıkmasını engellemeye veya bu nedenlerin sonuçlarının büyük kazaya sebep olmadan engellenmesine yönelik alınır.

3.2.1.1. Organizasyonel Önleyici Tedbirler

Talimatlar doğrultusunda hareket etme, manuel açma-kapama işlemleri vb.

3.2.1.2. Teknik Önleyici Tedbirler

Güvenlik enstrümanlı sistemler ve güvenlik cihazları, genel proses tasarımı, temel proses kontrol sistemleri, alarmlar, güvenlik enstrümanlı sistemler vb.

3.2.2. Sınırlayıcı Tedbirler

Sınırlayıcı tedbirler, büyük bir kazaya neden olabilecek tehlikeli olay olduktan sonra sonuçlarını sınırlandırmak amacıyla alınır.

3.2.1.1. Organizasyonel Sınırlayıcı Tedbirler

Talimatlar doğrultusunda hareket etme, manuel açma-kapama işlemleri vb.

3.2.1.2. Teknik Sınırlayıcı Tedbirler

Güvenlik enstrümanlı sistemler ve güvenlik cihazları, güvenlik sığınakları, yüzey suları ve yeraltı sularının korunması için bariyer sistemleri, yangınla mücadele tesisleri, acil durum planları, patlayıcıların bulunduğu binalar için sütreler vb.

H. KAYNAKLAR

İ. EKLER

Büyük Kaza Önleme Politika Belgesinin (BKÖP) Hazırlanması ile İlgili Hususlar

BÜYÜK KAZA ÖNLEME POLİTİKA BELGESİNDE YER ALACAK BİLGİLER

BİRİNCİ BÖLÜM

Kuruluşa ait Bilgiler

Bu bölümde aşağıdaki bilgiler yer alır:

1.1. İşletmecinin unvanı veya adı/souadı ile adresi;
1.2. Kuruluşun Ticaret Sicil Gazetesinde yer alan ticari unvan ve adresi;
1.3. Bağlı bulunduğu şirket grubu
1.4. Kuruluşun vergi numarası, telefon, faks numaraları ve e-posta adresi
1.5. Bağlı bulunduğu organize sanayi bölgesi
1.6. Nace kodu
1.7. Belgenin hazırlandığı tarih ve revizyon numarası (Örneğin BKÖP-2016/Rev. 1, BKÖP-2018/Rev. 2 vb.)

BİRİNCİ BÖLÜM

Kuruluşa ait Bilgiler

2.1 Politikanın Amacı

Bu bölümde kuruluşta büyük endüstriyel kazaların önlenmesi ve muhtemel kazaların insanlara ve çevreye olan zararlarının en aza indirilmesi amacıyla, yüksek seviyede, etkili ve sürekli korumanın sağlanması için GYS'nin (Güvenlik Yönetim Sistemi) kurulduğu ve sürekliliğinin sağlandığı taahhüt edilir.

2.2 Politikanın İlkeleri

Bu bölümde;

2.2.1. Büyük endüstriyel kaza risklerinin azaltılmasına yönelik mevzuata uygunluk açıklanır.

2.2.2. BKÖP ile GYS arasındaki ilişki açıklanır.

2.2.3. İşletmede varsa diğer yönetim sistemlerinin (OHSAS 198001, ISO 14001, ISO 9001 vb.) ve/veya uluslararası standartların uygulandığı belirtilir.

2.2.4. Teknolojik gelişmeler ve kuruluş içerisinde yaşanan deneyimler ile başka kuruluşlarda meydana gelen büyük kaza potansiyeli olan olaylar ile ilgili bilgilerin temin edildiği ve kuruluş içerisinde değerlendirildiği taahhüt edilir.

2.22.5. Yönetmeliğin ilgili maddesinde belirtilen hususların gerçekleşmesi halinde potikanın güncelleneceği taahhüt edilir.

BİRİNCİ BÖLÜM

Kuruluşa ait Bilgiler

İşletmeci;

3.1. Organizasyon ve Personel

3.1.1. Kuruluşta büyük endüstriyel kazaların önlenmesi amacıyla uygun bir organizasyon yapısının kurulduğunu,

3.1.2. Organizasyonda yer alacak, tüm personelin görev ve yetkilerine uygun olarak sorumluluklarının tanımlandığını,

3.1.3. Alt işveren çalışanları da dahil kuruluştaki tüm çalışanlar için gerekli olan eğitimlerin sağlandığını ve güncellendiğini,

3.1.4. Büyük kazaların önlenmesine yönelik alt işverenler ile işbirliği içerisinde çalışıldığını,

3.1.5. Çalışanlar arasında, güvenlik kültürünün oluşturulduğunu ve devamlılığının sağlanması için faaliyetlerin gerçekleştirileceğini,

3.1.6. Büyük kazaların önlenmesi amacıyla yapılan işlemlerin uygun usullerle dokümante edildiğini,

3.1.7. Büyük kazaların önlenmesine yönelik kuruluşta gerçekleştirilen her türlü faaliyetin desteklenmesi amacıyla yeterli kaynağın ayrıldığını,

3.1.8. Kuruluşun, çevresinde bulunan diğer kuruluşlar ve yetkili idareler ile gerekli bilgi alış verişinin sağlandığını,

3.2. Büyük Kaza Risklerinin Belirlenmesi ve Değerlendirilmesi

3.2.1. Dahili v harici nedenlerden kaynaklanabilecek büyük kaza tehlikelerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesi için uygun yöntemlerin kullanıldığını,

3.2.2. Tehlikeli maddenin niteliğine göre kuruluşta; toksik yayılım, patlama ve yangın olaylarının hangilerinin meydana gelebileceği belirtilerek, kantitatif bir risk değerlendirmesinin yapıldığını ve bu risk değerlendirmesi sonucunda gerekli görülen bütün önlemlerin alındığını,

3.2.3. Kuruluşta tehlikeli ekipmanlar için senaryo edilen her bir büyük kazanın her türlü sonucunun meydana gelme frekansının Yönetmelikte belirtilen mümkün olan en yüksek önlem seviyesine indirildiğini,

3.3. İşlem Kontrolü

3.3.1. Güvenli işletme için bakım, onarım ve geçici durdurmaları da kapsayan prosedür ve talimatların bulunduğunu,

3.3.2. Kuruluştaki depolama ve proses gibi tüm faaliyetlerin işletimi esnasında kullanılan izleme, kontrol ve alarm sistemlerinin bulunduğunu,

3.4. Değişimin Yönetimi

3.4.1. İşletmede uygulanan değişiklikler için prosedürlerin bulunduğunu ve bu prosedürlere göre faaliyetin gerçekleştirildiğini,

3.4.2. Değişiklikleri planlamak veya yeni tesis, proses veya depolama tesislerinin tasarımı için düzenlemeler yapıldığını,

3.4.3. Personel değişiminin izlenmesi ve kontrol edilmesine ilişkin prosedürlerin bulunduğunu,

3.5. Acil Durumlar için Planlama

3.5.1. Büyük kazaların insan ve çevre sağlığına olan etkilerini azaltmaya yönelik bir acil durum planlamasının yapıldığını, kuruluşta uygulandığını ve gerekli hallerde güncelleneceğini,

3.5.2. Yapılana acil durum planlamasının düzenli aralıklarla tatbik edildiğini, denetlendiğini, gözden geçirilerek gereki düzeltici ve önleyici faaliyetlerin yapıldığını,

3.6. Performansın İzlenmesi

3.6.1. İşletmenin, insan ve çevre güzenliği açısından performansının izlenmesi, GYS içerisinde belirlenen hedeflerle karşılaştırılması ve gerekli düzeltici faaliyetlerin gerçekleştirilmesi için prosedürlerin oluşturulduğunu,

3.6.3. Performansı geliştirmeye yönelik hedeflerin olduğunu,

3.7. Denetleme ve İnceleme

3.7.1. BKÖP ve GYS'nin sistematik ve periyodik bir şekilde denetlenip, gözden geçirilmesi için prosedürlerin oluşturulduğunu,

taahhüt eder.

Büyük Endüstriyel Kaza Risklerinin Azaltılmasına Yönelik Dahili Acil Durum Planı Örneği

EK-1

KURULUŞ İÇİ ACİL DURUM MÜDAHALE ORGANİZASYON ŞEMASI

KURULUŞ İÇİN ACİL DURUM İRTİBAT NUMARALARI			
HİZMET GRUBU	**SORUMLU PERSONELİN ADI-SOYADI**	**TELEFON**	**ADRES**

Bu tablo, aşağıda yer alan hizmet gruplarının görev ve sorumlulukları çerçevesinde doldurulur.

KBRN (KİMYASAL, BİYOLOJİK, RADYASYON VE NÜKLEER TEHLİKELİ MADDELER) HİZMET GRUBU	➢ Dekontaminasyon yapmak. ➢ Müdahale ekiplerini ve ekipmanlarını hazır tutmak. ➢ KBRN olaylarında arama ve kurtarma faaliyetlerini yürütmek. ➢ KBRN olaylarına ilişkin tespit ve teşhis yapmak. ➢ Kaza durumunda ortaya çıkan KBRN kirliliğini izlemek, oluşabilecek riskleri ve çevreye vereceği zararların boyutunu belirlemek ve gereken önlemlerin alınmasını sağlamak. ➢ Meydana gelebilecek ikincil acil durumlara yönelik gereken tedbirleri almak. ➢ Tehlikeli maddeler nedeniyle oluşabilecek riskleri bertaraf etmek üzere ilgililere destek olmak.
ULAŞIM ALT YAPI HİZMET GRUBU	➢ Kaza mahalline ve kaza mahallinde ulaşımın en kısa zamanda sağlanmasının gerektirdiği tertip ve düzenleri almak, aldırmak. ➢ Alternatif yolları ve öncelikli kullanılacak yolları belirlemek ve duyurmak. ➢ Trafik güvenliği yönünden gerekli istikamet ve kilometre levhaları ile diğer işaretleri düzenlemek.
GÜVENLİK VE TRAFİK HİZMET GRUBU	➢ Kaza ve acil durum bölgesinde asayişi, can ve mal güvenliğini sağlamak, kamu düzenini bozabilecek, hizmetin yapılışını ve sürdürülmesini engelleyebilecek faaliyetlere mani olmak. ➢ Kaza ve/veya acil durum bölgesindeki önceden belirlenmiş insanların, bina, kritik tesis ve işyerlerinin, araç ve gereçlerin emniyetini ve güvenliğini sağlamak. ➢ Kaza ve acil durumun gerçekleştiği bölgede ihtiyaç duyulan güvenlik personelinin araç, gereç vb. ile birlikte bölgeye sevkini sağlamak. ➢ Belirlenmiş riskli yerlere yetkisiz kişilerin girmesini önlemek. ➢ Kaza ve acil durum bölgesinde çalışanların güvenliğini sağlamak.
NAKLİYE HİZMET GRUBU	➢ Kaza bölgesinde görev alacak öncelikli personelin, araç, gereç ve malzemelerin kaza bölgesine naklini sağlamak ➢ Görevli personelin konuşlanma alanı ile operasyon alanı arasındaki naklini sağlamak. ➢ İş makinalarının operasyon alanına naklini sağlamak. ➢ Tahliye edilenlerin nakliye işlemlerini yapmak.

ENERJİ HİZMET GRUBU	➢ Kaza bölgesinde etkilenen elektrik, doğalgaz vb. enerji ile ilgili alt yapı tesislerinin acil onarımını yapmak, yaptırmak ve devamlı hizmet vermesini sağlamak. ➢ Gereken noktalarda, mobil jeneratör, seyyar aydınlatma vb. acil çözümler sunmak. ➢ Önemli ve kritik enerji tesislerinin kısa sürede devreye girmesini sağlamak. ➢ Gerektiğinde operasyonda çalışacak araç ve ekipmana yakıt ikmal desteği sağlamak.
SAĞLIK HİZMET GRUBU	➢ Kaza bölgesine yeterli personel ile araç gereç ve malzemeyi göndermek, sevk ve idare etmek. ➢ Kaza bölgesinde triaj, ilk yardım, acil tıbbi yardımı yapmak. ➢ Hasta ve yaralıların tahliyesi ve tedavisini yapmak. ➢ Resmi yaralı sayısını belirlemek.
HASAR TESPİT HİZMET GRUBU	➢ Kaza bölgesinde alt yapı (su, arıtma vb.) ve yapı stokunda meydana gelen yaklaşık ön hasar boyutunu ivedilikle belirlemek ve acil durum merkezini bilgilendirmek. ➢ Bina, altyapı (su, arıtma vb.) ve kritik tesislerin hasar tespitini yapmak, yaptırmak.
ENKAZ KALDIRMA HİZMET GRUBU	➢ Enkaz döküm alanlarını belirlemek. ➢ Arama ve kurtarma çalışmaları bittikten sonra tesis enkazın kaldırılmasını sağlamak.
ALT YAPI HİZMET GRUBU	➢ Kaza bölgesinde etkilenen su, arıtma vb. alt yapı tesislerinin acil onarımını yaptırmak ve devamlı hizmet vermesini sağlamak. ➢ Önemli ve kritik tesislerin kısa sürede devreye girmesini sağlamak.
TEKNİK DESTEK VE İKMAL HİZMET GRUBU	➢ Operasyonda arama, kurtarma ve enkaz kaldırma faaliyetlerinde kullanılacak iş makinesi desteği yapmak. ➢ Operasyonda kullanılacak araçlara yakıt ikmali desteği sağlamak. ➢ Operasyonda kullanılan makine, araç ve ekipman arızalarının giderilmesini sağlamak. ➢ Kaza bölgesindeki arızaların onarımı için teknik personel ve ekipman sevkiyatını yönlendirmek.

HİZMET GRUBU	HİZMET GRUBUNUN GÖREV VE SORUMLULUKLARI
HABERLEŞME HİZMET GRUBU	➢ Mevcut haberleşme kaynaklarını belirlemek ve hizmet grupları arası entegrasyonu sağlamak. ➢ Geçici iletişim tesisleri kurmak, koordine etmek ve işletmek. ➢ Haberleşme trafiği nedeniyle santrallerin hizmet dışı kalmasını önlemek. ➢ İletişimin sürekliliğini sağlamak için alternatif haberleşme sistemlerini çalıştırmak. ➢ İkaz ve alarm sistemlerini işler halde tutmak. ➢ Hasar gören aktarıcıların, rölelerin tamirini/yenilenmesini sağlamak.
YANGIN HİZMET GRUBU	➢ Yangınları kontrol altına almak ve söndürmek. ➢ Yangın ekiplerini ve ekipmanlarını hazır tutmak. ➢ Yangın kapsamında arama ve kurtarma faaliyetlerini yürütmek. ➢ Yangın önleyici ve risk azaltıcı tedbirleri almak ve kontrol etmek. ➢ Meydana gelebilecek ikincil acil durumlara yönelik gereken tedbirleri almak. ➢ Tehlikeli maddeler kapsamında gerekli koordinasyonu sağlamak.
ARAMA VE KURTARMA HİZMET GRUBU	➢ Arama ve kurtarma türünü belirlemek, arama ve kurtarma çalışmalarını yürütmek için ihtiyaç duyulacak personel, ekipman, araç gereç ve malzeme tespitini yapmak, temin etmek. ➢ Kazazedeler için arama ve kurtarma çalışmalarının yürütülmesini sağlamak. ➢ Kurtarma çalışmalarına yönelik keşif hizmetlerini yapmak. ➢ Hizmet binaları, tesisler vb. yerlerde arama ve kurtarma çalışmalarını belirlenecek öncelik sırasına göre yapmak.
TAHLİYE, YERLEŞTİRME VE PLANLAMA HİZMET GRUBU	➢ Kaza öncesi, sırası ve sonrasında tahliye öncelikleri, tahliye yolları ve tahliye edilecek bölgeleri saptamak, planlamak ve uygulamak. ➢ Acil durum toplanma alanlarını belirlemek ve alanların kullanıma uygunluğunu kontrol etmek.

BİLGİ YÖNETİMİ, DEĞERLENDİRME VE İZLEME HİZMET GRUBU	➢ Kaza bölgesine ilişkin tüm veriye (sayısal, grafik, harita vb.) erişim sağlayarak her türlü bilginin toplanmasını sağlamak. ➢ Elde ettiği bilgileri kayıt altına almak ve raporlamak. ➢ Vardiya brifingi hazırlamak. ➢ Operasyonel planlar üzerinden alana ilişkin yürütülecek çalışmalarda ilk bilgileri derlemek. ➢ Gelen bilgileri değerlendirerek seviye belirlemesine temel teşkil edecek raporlar hazırlamak. ➢ Kaza ve acil durumlara ilişkin gelen bilgiler ışığında müdahale çalışmalarına karar vericilerin yön vermesini sağlamak amacıyla durum tespiti yapmak. ➢ Kullanılan kaynakların (personel, ekipman, malzeme vb.) dönüş planlamasını yapmak. ➢ Operasyonel ve taktik planları izlemek ve uyumsuzlukları tespit etmek.
ZARAR TESPİT HİZMET GRUBU	➢ Kaza sonrası meydana gelen bina, taşınır emtia, sanayi ve imalat, alt yapı (Kanalizasyon, su, elektrik, doğal gaz,) vb. konular ve sektörlerde meydana gelen iktisadi ve mali kayıplara ilişkin kayıtları ilgili Hizmet Gruplarından toplamak, tesis bazında zarar tespit hesabını yapmak ve raporlamak, zararın mali bilançosunu çıkarmak.

Not: Bu ek, 26/8/2013 tarihli ve 2013/5703 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği esas alınarak hazırlanmıştır.

EK-2

SENARYO BAZINDA ACİL DURUM PLANI			
Kuruluş:	**Tarih:**	**Senaryo No:**	**Revizyon:**
Tesis:			
Ekipman No/Tesisin İlgili Kısmı:			
Ekipman Detay Açıklama:			
Kritik Olay (KO) ve Sonucu (Yangın, patlama, toksik yayılım vb.):			
Senaryo Tanımı ve Ortam Koşulları (Basınç, Sıcaklık, Rüzgâr Hızı ve Hâkim Rüzgâr Yönü):			
Kazanın Tespit Edilmesi: Sahadaki personel, dedektör, kamera vs. listesi ve algılama süreleri			
Olaya Neden Olan Tehlikeli Madde ve Miktarı:	**Kaza Sonrası Açığa Çıkan Tehlikeli Madde ve Miktarı:**		
Fiziksel Özellikleri Parlama Noktası (°C) : Tutuşma Sıcaklığı (°C) : Madde Fazı : Toksisite :	**Fiziksel Özellikleri** Parlama Noktası (°C) : Tutuşma Sıcaklığı (°C) : Madde Fazı : Toksisite :		
Operasyonel Müdahale: Ekipman, süre ve hizmet grubu personeli (alarm, ekipman bariyerleri, kontrol odasından yapılacak müdahaleler, açılacak/kapanacak vanalar vs.)			
Kritik Olaya Müdahale: Devreye alınacak pompa ve bağlantıları, kullanılacak su ve köpük miktarı, ekipman, özel ekipman ve kaynak			
Plan: Ekipman, ulaşım yolları, yangın suyu hatları ve yangınla mücadele ekipmanları, algılama sistemleri			
Fotoğraflar: Uydudan alınan ulaşım için alternatif güzergâhlar ve karargâh noktaları			
Olayın çevresel etkileri: Flora, fauna, yeraltı su kaynakları vb.			

O. DAKİKA PLANLAMASI				
Saat	**Sorumlu Kişinin Adı-Soyadı**	**İlgili Hizmet Grubu**	**Görev**	**Not**
0-1				
1-3				
3-6				
6-12				
12-24				
24-36				
36-48				
48-60				
60-72				
72 saat sonrası				

Ek-3

KURULUŞ İÇİ ACİL DURUM MERKEZİ RAPORLAMA FORMU					
		RAPORLANACAK BİLGİ (0. Dakikadan İtibaren Sırasıyla)	**RAPORLAYACAK HİZMET GRUBU**	**RAPORUN SUNULACAĞI MAKAM/BİRİM**	**AÇIKLAMALAR**
AKUT DÖNEM	**0-3 Saat**				
	3-6 Saat				
	6-12 Saat				
	12-24 Saat				
	24-36 Saat				
	36-72 Saat				
AKUT DÖNEM SONRASI					

EK-4
Dâhili Acil Durum Planının Biçimi ve Genel Kuralları

A. KAPAK

Dâhili acil durum planında aşağıdaki bilgileri içeren bir kapak sayfası olacaktır. Bu kapak sayfası;

a) İşletmecinin unvan ve adı/soyadı ile adresini,

b) Kuruluşun vergi kimlik numarası,

b) Kuruluşun Ticaret Sicil gazetesinde yer alan ticari unvanı ve adresini,

c) Kuruluşun telefon, faks numaraları, e-posta ve web adresini,

ç) İşletmeci veya yasal vekiline ait ıslak imzayı,

d) Planın sunum yılı ve revizyon numarasını (Örneğin; DADP-2011/Rev.1, DADP-2013/Rev.2 vb.) içerir.

B. ÖZET

a) Kuruluşun faaliyetlerine ilişkin özet bilgi,

b) Dâhili acil durum planı hakkında iletişime geçilecek kuruluş yetkilisinin adı, adresi, telefon ve faks numarası, e-posta adresi,

c) Kuruluşta bulundurulan tehlikeli maddelere ilişkin bilgi, (Tehlikeli maddelere ilişkin malzeme güvenlik bilgi formları plan ekinde sunulur.)

ç) Kuruluşa ilişkin dâhili ve harici tehlike ve risklerin özeti,

d)Dâhili acil durum planını hazırlayan kişi veya kuruluşlara ilişkin bilgiler (isim, unvan, adres, özgeçmiş, vb.),

e) Dâhili acil durum planında yer alan bölümlere ilişkin genel açıklamalar,

hakkında bilgiyi içerir.

C. İÇİNDEKİLER

Ç. TABLOLAR LİSTESİ

D. ŞEKİLLER LİSTESİ

E. FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

F. HARİTALAR VE KROKİLER

G. KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ

H. DÂHİLİ ACİL DURUM PLANI FORMATI

İ. EKLER

EK- 5
Dâhili Acil Durum Planı Formatı

1.Organizasyon yapısı:

1.1 Plan kapsamında yer alan kişi ve kuruluşların görev ve sorumlulukları,

1.2 Acil Durum Müdahale hizmet grupları, rolleri ve sorumlulukları, (Acil bir durumda mevcut kaynakların en iyi şekilde kullanılması ve meydana gelebilecek karmaşanın önlenmesi için dâhili acil durum müdahale hizmet gruplarında yer alan personelin adları, iletişim bilgileri ve iş tanımları) Ek 1'deki tablodaki gibi hazırlanır. Değişiklikler söz konusu olduğunda bilgiler güncellenir.

1.2.1 İlgili kişi ve kuruluşların ne zaman, nerede ve nasıl müdahale edeceği Ek 2'de yer alan 0. Dakika planlama tablosu kullanılarak hazırlanır, ilgili kişilerin değişmesi durumunda tablo güncellenir.

1.2.2 Acil Durum Yönetim Merkezinin konumu ve merkez ile ilgili bilgi,

1.3 Görev talimatları ve prosedürler, (Plan kapsamında yer alan kişiler için hazırlanan prosedürler birbiriyle çelişmeyecek şekilde basit, açık ve öz anlatılır ve kuruluşun büyüklüğü ile uyumlu hazırlanır.)

1.4 Çalışma şartları ve personelin hazır bulunması, (Bu bölümde, tesisin çalışma şartlarının tanımı ile hazır bulunan personel sayısına ilişkin bilgi verilir. Örneğin; ... *tesiste bitişik bir kumanda odası ile bir ofis binası bulunmaktadır. Yollar asfaltlanmıştır ve acil durum müdahale araçları tarafından kullanılabilir. Kaçış yolları ekipman ve taşıt gibi engellerden arındırılmıştır ve özel tabelalarla işaretlenmiştir. Normal çalışma saatlerinde (Pazartesi-Cuma 08:00-16:45) kumanda odasında en az bir kişi olmak üzere tesiste en az xx kişi mevcuttur. Normal çalışma saatleri dışında (Pazartesi-Cuma 16:45-08:00 ve Cumartesi ve Pazar) tesis her zaman kumanda odasında bir denetleyici memur tarafından izlenmektedir. Acil durum halinde hızlı bir şekilde kontrol, tespit ve şirkette bulunan insanların kurtarılmasını sağlamak için tesise giriş çalışma talimatlarına göre yakından izlenir ve kaydedilir. Genel olarak, şirkette engelli çalışan, yani bireysel olarak kurtarılamayan çalışan bulunmamaktadır. Ekte yer alan plan, tesisin tahliye edilmesi durumunda kullanılacak kaçış yolları ile toplanma noktalarını göstermektedir...)*

2. Koordinasyon ve iletişim:

2.1 Hizmet grupları arasındaki koordinasyon ve iletişimin nasıl sağlanacağı,

2.2 Acil hizmet birimleri ile ne zaman ve nasıl temasa geçileceği,

2.3 Sorumlu kişiler ve görev tanımları

2.4. Büyük kazanın meydana gelişinden müdahale sonuna kadar bilginin nasıl ve nereden alınacağı,

2.5. Hizmet gruplarında bulunan personelin, kolayca nasıl tanınacağı ve birbirlerini nasıl tanıyacakları,

2.6 Hizmet gruplarında bulunan personelin buluşma noktaları ve bu kişilerin nasıl haberleşecekleri, vb.

2.7 Baş kontrolörün işletmede bulunmadığı durumlar için uygun düzenlemelerin ne şekilde planlandığı,

2.8 Acil hizmet birimlerinin ne zaman ve hangi durumlarda çağrılacağına dair düzenlemelerin detayları,

2.9 Kuruluş dışı acil hizmet birimlerinin müdahale öncesi ve müdahale sırasında ihtiyacı olan bilginin türü, biçimi, bilginin kimin tarafından ve kime verileceğine dair detaylar,

2.10 İletişim kurulacak olan dış noktalar ve iletişim numaraları,

a. Acil hizmet birim merkezleri,

b. İl Sağlık Müdürlüğü,

c. Şirket ana merkezleri,
ç. Yetkili kurum ve kuruluşlar,
d. Basın
e. 112 Ambulans servis başhekimliği
planda belirtilir.

3.Kaynaklar ve Ekipmanlar:

3.1 İhtiyaç duyulan kaynaklar, bu kaynakların yeterliliği ve ulaşılabilirliği hakkında bilgi,

3.1.1 Acil müdahalelerde kullanılacak özel ekipmanı da içeren tüm kaynak, ekipman, personel, bilgisayar donanımı ve yazılımının vb. tanımlanması ve bunların yeterliliği, yeterli olmadığı durumlarda yerine ne yapılması gerektiğinin tanımlanması,

3.1.2 Yangınla mücadele ekipmanı, hasar kontrol ve tamir aletlerinin uygunluk ve fonksiyonları ile ilgili detaylar,

3.2 Farklı kaza türleri için hazırlanan dâhili acil durum planını, acil hizmet birimleri ile birlikte yürütecek faaliyetler için gerekli personel ve ekipmanın sürekli hazır bulundurulması için yeterli kaynaklar hakkında bilgi, (Örneğin; Söndürme-soğutma amacıyla kullanılacak yeterli miktarda su bulunmakta mıdır? Eğer bu su, hortum aracılığıyla kullanılacaksa bu iş için eğitilmiş kişiler bulunmakta mıdır?)

3.3 Acil durum yönetim merkezinde kaza yönetimine yardımcı olacak teçhizat (kamera sistemleri, kayıt cihazları vb.)

3.4 Tıbbi merkez/ilk yardım merkezleri;

3.5 Acil durum barınakları, sığınak binaları, toplanma merkezleri ve önceden tanımlanmış ileri kontrol noktaları ile hafifletme eylemlerinin yürütülebilmesi açısından gerekli tüm kirlilik kontrolü cihazları ve malzemeleri, kişisel koruyucu ekipmanlar dahil olmak üzere, ekipmanların kaza alanına taşınmasında kullanılan araçların niteliği ve yeri olan her türlü yardımcı ekipman; bu kapsamda aşağıdaki unsurlar belirtilir;

a) Tesis içine yerleştirilmiş kaynaklar;

b) Acil durum hizmetleri tarafından sağlanan kaynaklar;

c) Karşılıklı yardım anlaşması yapılmış olabilen komşu kuruluşlara yerleştirilmiş kaynaklar;

ç) İşletmeci tarafından başka yerlerden getirilebilecek kaynaklar;

d) Tesis içi eylemlerin, saha dışındaki acil durum hizmetleri ile nasıl koordine edileceği ve bu hizmetleri nasıl tamamlayacağına ilişkin açıklamalar.

4. Kişisel Koruyucu Donanımların Hazırda Bulunması

4.1 Acil durum müdahale ekibinin gerçekleştireceği hafifletme eylemleri için uygun ve yeterli sayıda kişisel koruyucu donanımın hazırda bulunduğunu gösteren bilgi,

4.2 Büyük kaza durumunda ihtiyaç duyabilecek diğer kişilerin de kullanması açısından yeterli sayıda kişisel koruyucu donanımın ve her durumda hazırda bulunduğu gösteren bilgi, (İlgili kişisel koruyucu ekipmanlar arasında diğerlerine ek olarak toksik gazların açığa çıktığı durumlarda saha personelinin kullanacağı acil durum kaçış maskeleri dahil her tür maskeler, hava setleri, ısı, su ve spesifik kimyasal tehlikelere karşı kullanılan koruyucu kıyafetler bulunur.)

5. Kullanılacak Ekipmanların Kullanım Alanlarına Uygunluğu

5.1 Dâhili Acil Durum Planı, ekipmanların hedeflenen kullanım alanlarına uygunluğunu sağlamak için gerekli olan tedbirlerin alındığını gösterir. Bunun için aşağıdaki hususlarla ilgili açıklamalara planda yer verilir:

9.5 Yangının söndürülmesi sırasında su kaynaklarından fazla su çekilmesinin önlenmesine ve su kaynağının kirli su ile kirlenmesinin önlenmesine yardım etmek için itfaiyeye bilgi verilmesi açısından hassas su kaynaklarının yeri,

9.6 Tehlikeli maddelerin toprak veya suya karışmasını engelleyen tedbirlerin ortadan kalkmasından doğan etkileri azaltmak için yapılacak iş ve işlemler hakkında detaylı bilgi.

10.Toksik Yayılımın Kontrolü

10.1 Toksik ve/veya yanabilir maddelerin havada yayılmasını engellemek ve olası sonuçları en aza indirgemek için kullanılacak yeterli miktarda uygun kaynaklar,

10.2 Toksik yayılımın olası sonuçlarını en aza indirgeme amacıyla yapılacak, boru hatları veya tanklardaki kaçaklar üzerine yama yapılması, bunların tıkanması, vanaların kapatılması, tesisin ilgili kısımlarının izole edilmesi gibi iş ve işlemleri içeren prosedürler.

11. İzleme ve Örnekleme Kaynak ve Tedbirleri

11.1 Kuruluş içindeki oksijen düzeyinin, yanabilen gazların ve havadaki toksik maddelerin nasıl izlendiği, bunun için kullanılan kaynak ve tedbirler, hava, su ve topraktan numune alınması ve analiz sonuçlarına ilişkin açıklama.

Madenler

İş kazası ve meslek hastalığı denildiğinde ilk akla gelen riskli çalışma alanlarından yahut işyerlerinden biri de madenlerdir. Ayrıca madenler büyük çapta can ve mal kayıplarına da yol açan kazaların meydana gelmesi anlamında da dikkat çekicidir. Bu nedenle madenlerde sağlık ve güvenliğin etkin bir şekilde sağlanabilmesi iş kazası ve meslek hastalıklarını önleyebilme anlamında büyük değer katacaktır.

Bu bağlamda sondajla maden çıkarılan işlerin yapıldığı işyerleri ile yeraltı ve yerüstü maden işlerinin yapıldığı işyerlerinde çalışanların sağlık ve güvenliğinin korunması için uyulması gerekli asgari şartları belirleme amacıyla İSGY'nin 30'uncu maddesine dayanılarak ve 03.12.1992 tarihli ve 92/104/EEC sayılı ve 03.11.1992 tarihli ve 92/91/EEC sayılı AB Direktifleri de göz önünde bulundurularak hazırlanan 'Maden İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği' çıkarılmıştır. Yine madenlere yönelik olarak maden çalışanlarına zorunlu ferdi kaza sigortası yaptırılması öngörülmüş; buna ilişkin hazırlanan 2015/7249 sayılı BK kararı "Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Hakkında Karar" adıyla yayımlanmıştır.

Yönetmeliğin özel olarak maden işyerlerinin hedef aldığı görülmektedir. Nitekim bu husus Yönetmeliğin kapsamının düzenleyen 2'nci maddesinde açıklığa kavuşturulmuş ve Yönetmeliğin İSGY kapsamına giren maden işyerlerinin tümünde uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Ancak buna dayanılarak maden işyerlerinin diğer Yönetmelik hükümlerinden müstesna olduğu düşünülmemelidir. Zira açıkça istisnalar içinde sayılmadıkça madenlerin aynı zamanda İSG ile ilgili diğer Yönetmeliklerin hükümlerine de tabi olacağı açıktır. Bu ifadeden söz konusu Yönetmeliğin, maden işyerleri söz konusu olduğunda işverene tabi oldukları diğer yönetmeliklerin yüklediği yükümlülükler yanında başkaca ve özel yükümlülükler getirdiği, anlaşılmalıdır.

Yönetmelik 4'üncü maddesiyle madenciliğe özgü birçok deyimin tanımı yapmıştır. Bu tanımlamalar kitabın 'Tanımlar' kısmında aktarılmış olduğundan burada ayrıca üzerinde durulmayacaktır.

İncelendiğinde Yönetmeliğin maden işyerlerini yerüstü maden işlerinin yapıldığı, yer altı maden işlerinin yapıldığı ve sondajla maden çıkarma işlerinin yapıldığı işyerleri olarak üçe ayırdığı ve özellikle Yönetmelik ekleriyle her bir işyerinde alınması gereken İSG tedbirlerini sıraladığı görülmektedir. Yönetmeliğin 13'üncü maddesinde hangi tür işyerinde hangi Yönetmelik ekine göre hareket edileceği açıklığa kavuşturulmuştur. Buna göre işverenler;

- Yer altı ve yerüstü maden işleri ile sondajla maden çıkarma işlerinin yapıldığı işyerlerinde Yönetmeliğin 1 numaralı,

- Yerüstü maden işlerinin yapıldığı işyerleri Yönetmeliğin 2 numaralı,
- Yeraltı maden işlerinin yapıldığı işyerleri Yönetmeliğin 3 numaralı ve
- Sondajla maden çıkarılan işyerlerinde Yönetmeliğin 4 numaralı ekinde belirtilen sağlık ve güvenlikle ilgili gereklere uymak zorundadırlar.

Maden işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili işverenin genel yükümlülüğü 5'inci madde altında toplanmıştır. Buna göre işverenlerin sağlık ve güvenlik tedbirlerini alma, dokümantasyonu hazırlama, kaydetme ve bildirimde bulunma şeklinde üç tür yükümlülüğü bulunmakta; ayrıca işveren veya işverenlerin sorumlulukları da bu maddede hükme bağlanmaktadır.

Bu bağlamda ilkin çalışanların sağlık ve güvenliklerini sağlamak amacıyla işverenler;

- Maden niteliği taşıyan işyerlerini, çalışanların sağlık ve güvenliklerini tehlikeye atmayacak şekilde tasarlanmak, inşa ve teçhiz etmek, hizmete almak, işletmek ve bakımını yapmak,
- İşyerinde yapılacak her türlü çalışmanın, yetkili kişinin nezaretinde ve sorumluluğu altında yapılmasını sağlamak,
- Özel riski bulunan işlerin yalnızca bu işlerle ilgili özel eğitim alan ehil kişiler tarafından ve talimatlara uygun olarak yapılmasını sağlamak,
- Güvenlik talimatlarını çalışanların anlayacağı şekilde hazırlamak ve
- İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmeliğe uygun olarak yeterli ilk yardım donanımını sağlamak ve en geç 6 ayda bir defa olmak üzere düzenli olarak gerekli tatbikatları yaptırmakla yükümlüdürler.

Dokümantasyon anlamında ise işverenler İSGY risk değerlendirmesi, gerekli ölçümler ve analizler, iş kazalarının ve meslek hastalıklarının bildirilmesi ve çalışan eğitimlerine yönelik sağlık ve güvenlik dokümanı hazırlanmasını ve güncellenmesini sağlayacaklardır. Söz konusu dokümanlarda çalışanların işyerinde maruz kalabilecekleri psikososyal riskler dahil olmak üzere risklerin belirlenmesi ve değerlendirilmesi, Yönetmelik hükümlerini yerine getirmek için alınacak uygun tedbirler ile bu Yönetmelik kapsamında hazırlanması gereken yönergelerin ve planların hazırlanması ve çalışma yerlerinin ve ekipmanın güvenli şekilde düzenlenmesi, kullanılması ve bakımının yapılmasına dair bilgiler özellikle yer alacaktır.

Yine söz konusu dokümanın işyerinde çalışmaya başlanılmadan önce hazırlanması ve önemli değişiklikler veya ilave yapıldığında ya da işyerinde meydana gelen iş kazası yahut çalışan, işyeri ya da iş ekipmanını zarara uğratma potansiyeli olduğu halde zarara uğratmayan olaylardan sonra gözden geçirilmesi ve ihtiyaç halinde revize edilmesi dokümantasyona yönelik diğer işveren yükümlülüklerdir.

Ele alınan madde bağlamında işverenin kayıt ve bildirim yükümlülüğü İSGY'nin 14'üncü maddesinde hükme bağlandığı üzere iş kazası ve meslek hastalıklarının kayıt ve bildirimine yöneliktir.

Sorumluluğa ilişkin düzenleme ise alt işverenlik veya aynı çalışma sahasını kullanan birden çok işveren olması halinde söz konusu olmaktadır. Anılan 5'inci maddenin son fıkrasına göre bir maden işyerinde birden çok işverene ait çalışanların bulunması durumunda, her işveren kendi kontrolü altındaki işlerden sorumlu olacaklardır. Ancak işyerinin tamamından sorumlu olan işveren, çalışanların sağlık ve güvenliğinin korunması ile ilgili tedbirlerin uygulanmasını koordine edecektir. Kendisine ait sağlık ve güvenlik dokümanında koordinasyonun amacını ve bu koordinasyonu sağlamak için alınacak tedbirler ile uygulanacak yöntemleri belirlemelidir. Bu koordinasyon her bir işverenin Yasada belirtilen sorumluluklarını ise etkilemeyecektir.

Bu şekilde açıklanmaya çalışılan genel yükümlülüğün dışında Yönetmelikle işverenlere ayrıca ve özel olarak madenlere özgü çalışma şartları nedeniyle önem arz eden patlama, yangın ve zararlı ortam havasından korunma, kaçış ve kurtarma araçları ve iletişim, uyarı ve alarm sistemleri ile çalışanların bilgilendirilmesi, sağlık gözetimi (muayene) ve çalışanların görüşlerinin alınması ve katılımlarının sağlanması hakkında bir takım yükümlülükler getirilmiştir.

Maden işyerlerinde önemli bir kaza riski patlama, yangın ve zararlı ortam havası nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Bu özel ve önemli konu hakkında Yönetmeliğin 7'nci maddesiyle işverene ayrıca bir yükümlülük getirilerek, işverenler patlama ve yangın çıkmasını ve bunların olumsuz etkilerini önlemek üzere, patlayıcı ve sağlığa zararlı ortam havasının oluşmasını önlemek, yapılan işlemlerin

doğası gereği patlayıcı ortam oluşmasının önlenmesi mümkün değilse patlayıcı ortamın tutuşmasını önlemek, patlama ve yangın başlangıçlarını tespit etmek, yayılmasını önlemek ve mücadele etmek için yapılan işe uygun tedbirleri almakla yükümlü kılınmışlardır.

Söz konusu olaylar nedeniyle oluşan acil bir durumda madenlerin yapısı gereği ortaya çıkan önemli bir sorun kaçış ve kurtarma araçları hakkındadır. Bu özel durum için Yönetmeliğin 8'inci maddesiyle işverenlere bir tehlike anında çalışanların çalışma yerlerini en kısa zamanda ve güvenli bir şekilde terk edebilmeleri için uygun kaçış ve kurtarma araçlarını sağlama ve kullanıma hazır bulundurma yükümlülüğü yüklenmiştir.

Hatta bu konuda Yönetmeliğe daha sonradan eklenen Ek madde 1 ile ayrıntılı düzenlemelere gidilmiştir. Buna göre işverenler, yeraltı kömür madenlerinde faaliyet alanının herhangi bir yerinde iş sağlığı ve güvenliğini etkileyecek olayın (göçük, gaz ve toz patlaması, zehirli veya boğucu gaz intişarı ve benzeri) meydana gelmesi durumunda tüm çalışanların acil durum planında belirtilen kaçış güzergahlarına uygun olarak sağlıklı ve güvenli bir şekilde yer üstüne intikalini sağlamak zorundadır. İşverenler bunu sağlamak için aşağıdaki iş ve işlemleri gerçekleştireceklerdir.

- Faaliyet alanları ile yeryüzüne çıkış ağzı arasında oksijenli ferdi kurtarıcı değişim istasyonları kurmak zorundadırlar. Bu iki nokta arasında oksijenli ferdi kurtarıcı değişim istasyonu kurulup kurulmayacağına, kurulacaksa hangi mesafeler arasında olacağına aşağıda belirtilen Tablo-1 ve Tablo-2'deki şartlar çerçevesinde tercih edilen oksijenli ferdi kurtarıcıların özellikleri dikkate alınarak karar verilecektir. Oksijenli ferdi kurtarıcı değişim istasyonları yeraltında yaşanan göçük, su baskını, patlama, yangın gibi acil durumlardan etkilenmeyecek şekilde teçhiz edilmelidir.
- Yeraltı kömür madenleri için bu kaçış hız ve süreleri belirlenirken; kaçış yolundaki engeller, galeri yüksekliği ve eğimi, madenin jeolojik yapısı ile kaçış yolunu aynı anda kullanacak kişi sayısı gibi hususları göz önünde bulundurulacaktır.

Tablo 1: Kuyu, Desandri, Galeri ve Taban Yollarında Kaçış Hızları

Eğim (Derece)	Kuyu, Desandri, Galeri, Taban Yolları	
	Çıkışta Kaçış Hızı (m/dakika)	İnişte Kaçış Hızı (m/dakika)
0->10	40	45
10->20	25	30
20->45	15	20
>45 (Kuyu, Bür)	4	8

Tablo 2: Üretim Alanlarında Kaçış Hızları

Eğim (Derece)	Damar Kalınlığı (m)	Üretim Alanlarında	
		Çıkışta Kaçış Hızı (m/dakika)	İnişte Kaçış Hızı (m/dakika)
0->20	0.50->1.00	8	8
0->20	1.00->1.40	10	10
0->20	1.40->1.80	15	15
0->20	>1.80	20	25
20->45	>1.00	10	15
>45(Kelebe, Fere)	>1.00	4	8

- Kirli hava akımının bulunduğu nefeslik ve benzeri yollarda çalışanların seçilecek oksijenli ferdi kurtarıcı ile sağlıklı ve güvenli bir şekilde yeryüzüne ulaşamayacak mesafede bulunmaları durumunda, seçilecek oksijenli ferdi kurtarıcının özelliği ve nefeslik yollarının şartları dikkate alınarak uygun yerlerde değişim istasyonu kurulacaktır.
- İşveren, yukarıda belirtilen istasyonlarda bulunacak donanım sayısı ve ekipmanını, acil durumlarda o istasyondan yararlanması beklenen çalışan sayısının en az %10 fazlası olacak şekilde belirleyecektir.

- Belirtilen kapsamda alınacak önlemlerin, gerek işletme ruhsatı başvurusunda düzenlenen maden işletme projesinde gerekse de maden işletme projelerinin revize edilmesinde projede bulunması ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Maden İşleri Genel Müdürlüğünce onaylanması sağlanacaktır.

Maden işyerlerinde önem arz eden bir diğer konu iletişim, uyarı ve alarm sistemleridir. Bu husus yönetmeliğin 9'uncu maddesiyle düzenlenmiştir. Buna göre işverenler, işyerinin bütününde gerekli haberleşme ve iletişim sistemini kurmakla, ihtiyaç halinde yardım, kaçış ve kurtarma işlemlerinin derhal uygulamaya konulabilmesi için gerekli uyarı ve diğer iletişim sistemlerini hazır bulundurmakla yükümlüdürler.

Çalışanların bilgilendirilmesi, sağlık gözetimi (muayene) ve çalışanların görüşlerinin alınması ve katılımlarının sağlanması hakkındaki işveren yükümlülükleri ise sırasıyla Yönetmeliğin 10, 11 ve 12'nci maddelerinde düzenlenmiştir. Buna göre;

- Yasanın çalışanların eğitimine ilişkin 16'ncı maddesi hükümleri saklı kalmak kaydı ile çalışanlar veya temsilcileri, işyerinde sağlık ve güvenlikle ilgili alınması gereken tüm tedbirler ve Yönetmeliğin, özellikle işveren yükümlülüklerine ait ve yukarıda içerikleri aktarılan maddelerinin uygulanması hakkında bilgilendirilmeli ve bu bilgiler çalışanlar tarafından erişilebilir ve anlaşılır bir şekilde olmalıdır.
- Yasanın sağlık gözetimi başlıklı 15'inci maddesi hükümleri saklı kalmak kaydı ile çalışanlar; yapmakta oldukları işlerde maruz kaldıkları sağlık ve güvenlik risklerine uygun olarak sağlık gözetimine tabi tutulmalı ve işe girişlerinde ve işin devamı süresince periyodik olarak sağlık gözetimleri yapılmalıdır.
- Yönetmelikte belirtilen konularda Yasanın çalışanlarının görüşünün alınması ve katılımlarının sağlanması başlıklı 18'inci maddesine uygun olarak çalışanların veya temsilcilerinin görüşleri alınmalı ve katılımları sağlanmalıdır.

Yukarıda anılan BK kararı uyarınca yayımlanan "Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Hakkında Karar'ın 1'inci maddesi uyarınca genel olarak yer altı ve yer üstü kömür madenciliği, kömürden gayri yer altı madenciliği faaliyetlerinde bulunan gerçek ve tüzel kişiler, söz konusu faaliyetlerin icrası esnasında meydana gelebilecek kazalar sonucu tesislerinde istihdam ettikleri, üretim ve üretim hazırlığı faaliyetinde bulunan personeli için "Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası (Sigorta)" yaptırmak zorundadırlar.

Sigorta poliçesinin münhasıran üretim ve üretim hazırlığı faaliyetinde bulunan tesis personeli için düzenlenmesi gerekmektedir. Diğer tesis personeli için ise isteğe bağlı ferdi kaza sigortası düzenlenebileceği hükme bağlanmıştır.

Kararın 2'nci maddesine göre yukarıda anılan 1'inci madde kapsamında faaliyette bulunmak için ilgili kamu kurumlarına yapılan başvurularda sigorta poliçesi aranacak olup, 1'inci madde kapsamındaki gerçek ve tüzel kişilerin sigorta poliçesi yaptırmadan veya yürürlükte bir sigorta poliçesi bulunmadan 1'inci madde kapsamında faaliyette bulunmaları, faaliyetlerine devam etmeleri olanaklı değildir.

Anılan sigorta poliçesinin düzenlenmesi için öncelikle talep üzerine sigorta şirketince, faaliyetin yapılacağı tesisin, Hazine Müsteşarlığınca ilgili kurumların görüşü de alınmak suretiyle belirlenecek asgari sigortalama şartlarını sağladığının tespitini teminen, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu uyarınca levhaya kayıtlı olan sigorta eksperi marifetiyle risk incelemesi yaptırılacaktır (Bu risk inceleme bedeli sigorta şirketince ödenecektir). Risk incelemesi sonucunda faaliyetin yapılacağı tesisin asgari sigortalama şartlarını sağladığının tespiti üzerine ilgili tesis için sigorta poliçesi düzenlenecek ve poliçe başlangıcından itibaren altı ay içinde aynı risk incelemesi tekrar edilecektir.

Yapılacak risk incelemesi sonucunda faaliyetin yapılacağı tesisin asgari sigortalama şartlarını sağlamadığının tespit edilmesi halinde poliçe talebi reddedilecek ve durum ruhsat vermeye yetkili kamu kurumlarına; poliçe yürürlükteyken yapılan risk incelemesi sonucunda ilgili tesisin asgari sigortalama şartlarını kaybettiğinin tespiti halinde ise mevcut sigorta teminatı askıya alınacak ve durum ruhsat vermeye yetkili kamu kurumlarına ve 1'inci madde uyarınca faaliyette bulunan gerçek ve tüzel kişilere; yapılan bildirimden itibaren dört ay içerisinde, askıya alınan sigorta teminatı ilgili gerçek veya tüzel kişinin talebi üzerine sigorta şirketince yaptırılacak risk incelemesi sonucunda tekrar yürürlüğe alınmazsa mevcut poliçe bildirim tarihinden geçerli olmak üzere feshedilecek, durum ruhsat vermeye yetkili kamu kurumları ile 1'inci madde uyarınca faaliyette bulunan gerçek ve tüzel kişilere; askıya alınan sigorta teminatının tekrar yürürlüğe alınması durumunda ise keyfiyet ruhsat vermeye

yetkili kamu kurumlarına ve 1'inci madde uyarınca faaliyette bulunan gerçek ve tüzel kişilere sigorta şirketince yazılı olarak bildirilecektir.

Poliçe talebinin reddine veya sigorta teminatının askıya alınmasına ilişkin olarak aktarılan düzenlemeler uyarınca sigorta şirketince yapılan bildirim üzerine poliçe konusu tesisteki faaliyet ilgisine göre sigorta poliçesi düzenlenene veya sigorta teminatının tekrar yürürlüğe alınmasına kadar ilgili kamu kurumlarınca durdurulacaktır. Sigorta poliçesinin düzenlenemediği veya feshedildiği durumlarda 1'inci madde uyarınca faaliyette bulunan gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri durdurulacak ve sigorta poliçesi yapılıncaya kadar faaliyetlere izin verilmeyecektir. Bu gibi durumlarda faaliyeti durdurulan sahalarda 3213 sayılı Maden Yasasının ruhsat iptallerine yönelik ilgili hükümleri çerçevesinde işlem yapılarak ruhsatlar iptal edilecektir.

Bu Karar gereğince Türkiye'de ilgili branşta ruhsatı bulunan bütün sigorta şirketleri sigorta poliçesini yapmakla zorunlu kılınmışlardır.

Ayrıca geçici 1'inci maddeye göre Kararın yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla sigortaya tâbi faaliyeti bulunan gerçek ve tüzel kişiler, aynı veya benzer teminatı sağlayan sigorta poliçeleri bulunup bulunmadığına bakılmaksızın, bu Kararın yürürlüğe girmesinden itibaren bir ay içinde bu Karar çerçevesinde sigorta talebinde bulunma zorunluluğu altındadırlar.

Ekleri için tıklayınız

Maden İşyerleriyle İlgili Hususlar

EK- 1

SONDAJLA MADEN ÇIKARILAN İŞLERİN YAPILDIĞI İŞYERLERİ İLE YERALTI VE YERÜSTÜ MADEN İŞLERİNİN YAPILDIĞI İŞYERLERİNDE UYGULANACAK ASGARİ GENEL HÜKÜMLER

1. Organizasyon ve gözetim

1.1. İşyerlerinin organizasyonu

1.1.1. İşyerleri tehlikelere karşı yeterli koruma sağlanacak şekilde organize edilir. Çalışanların sağlık ve güvenliğini tehlikeye atmamak için işyerindeki tehlikeli veya atık maddeler uzaklaştırılır veya kontrol altında tutularak işyerinin her zaman düzenli bir durumda olması sağlanır.

1.1.2. Çalışma mahalleri, çalışanların işlerini kolayca yapabilmeleri için ergonomik esaslara uygun şekilde tasarlanır ve kurulur.

1.1.3. İşyerleri, muhtemel çevre şartlarına dayanabilecek şekilde tasarlanır, inşa edilir, kurulur, işletilir, kontrol edilir ve bakımı yapılır. İşyerlerinin, kullanım amacına uygun yapıda ve sağlamlıkta olması sağlanır.

1.1.4. Çalışma mahallinde çalışanın yalnız çalışması durumunda, uygun gözetim yapılır.

1.1.5. İşyerinin varsa ocağını da kapsayacak şekilde gerekli haberleşme ve iletişim, uygun yollarla sağlanır.

1.1.6. İşyerlerinde çalışanlara dair kayıtlar tutulur. Ocağa giriş ve çıkışlar ile çalışanların bulunduğu yerler belirtilerek kayıt altına alınır. Ayrıca, yeraltı maden ocaklarında, yeraltında çalışacakların giriş-çıkışlarının ve bulundukları yerlerin her an doğru bir şekilde yerüstünde takip edilebileceği bir sistem kurulur. Bu sistemde kullanılan ekipmanlar, kablolar ve tamamlayıcı unsurların yeraltında yaşanan göçük, su baskını, patlama, yangın gibi acil hallere karşı korumalı olması ve bu hallerde de çalışabilir durumda olması sağlanır. Sistem tarafından tutulan kayıtlar en az bir yıl süreyle saklanır (Son düzenlemelere göre bu husus 01/01/2017 tarihinde yürürlüğe girecektir).

1.1.7. Ocak yönetimince yazılı izin verilmemiş kimseler ocağa giremezler. Yazılı izin almış olanlar ise, ocağa ancak yetkili bir çalışanın eşliğinde girebilirler.

1.1.8. Bu Yönetmelikte öngörülen kayıtların tutulmasından ve saklanmasından işveren sorumludur.

1.2. Her işyerinde işveren tarafından atanmış, çalışmanın devam ettiği sürece görev yapacak, yeterli beceri ve uzmanlığa sahip yetkili kişi veya kişiler bulunur.

1.3. Gözetim ve denetim

1.3.1. Yapılan tüm çalışmalarda, çalışanların sağlık ve güvenliğinin korunmasının sağlanması için işverence atanan, yeterli beceri ve uzmanlığa sahip yetkili kişi veya kişiler tarafından gerekli gözetim ve denetim yapılır. Sağlık ve güvenlik dokümanında, gerekli görülmesi halinde çalışılan yerler gözetim yapan kişi tarafından her vardiyada en az bir defa kontrol edilir. Yetkili kişi olma kriterlerine sahip olmak şartıyla yukarıda belirtilen gözetim görevini işverenin kendisi üstlenebilir.

1.3.2. Tek vardiyayla çalışılan işyerlerinde veya tatil gibi güvenliği riske sokacak kadar ara verilmesinden sonra, çalışanlar ocağa girmeden ve herhangi bir faaliyete başlanmadan önce, sorumlu kişiler tarafından ocağın her yeri sağlık ve güvenlik yönünden denetlenir; çalışamaya uygun şartların varlığı tespit edilmeden ocağa girilmesine izin verilmez.

1.4. Her işyerinde kendilerine verilen işi yapabilmek için gerekli beceri, tecrübe ve eğitime sahip yeterli sayıda kalifiye çalışan bulundurulur.

1.5. Çalışanlara sağlık ve güvenliklerini sağlayabilmeleri için yeterli bilgi, talimat ve eğitim verilir ve bu eğitimler tekrarlanır. İşveren, çalışanlara verilen talimatların kendilerinin ve diğer çalışanların sağlık ve güvenliklerini tehlikeye atmalarını önleyecek şekilde kolay anlaşılır olmasını sağlar.

1.6. Her işyeri için çalışanların sağlık ve güvenliklerinin korunması, patlayıcı maddelerin taşınması, depo edilmesi ve iş ekipmanlarının güvenli bir şekilde kullanılması için gerekli kuralları belirleyen yazılı talimatlar hazırlanır. Bu talimatlar, acil durum ekipmanlarının kullanımına ve işyerinde veya işyeri yakınındaki herhangi bir acil durumda nasıl hareket edileceğine ilişkin bilgileri de kapsar.

1.7. Güvenli çalışma yöntemleri: Her işyerinde ya da her işte güvenli çalışma yöntemleri uygulanır. Tesis, tahkim ve onarım işleri yapacak olanlar için gerekli güvenlik tedbirleri alınır.

1.7.1. Ocakların girilmesi yasaklanan kısımları, uyarı levhalarıyla belirtilir. Bu levhalar, tüm çalışanlar tarafından kolayca görülecek ve anlaşılacak biçimde hazırlanır ve yerleştirilir.

1.7.2. Muhtemel istenmeyen bir durumda kolayca fark edilemeyecek veya yardıma gidilemeyecek yerler ile kuyu içinde yapılan tesis, tahkim ve onarım işlerinde çalışanlar tek başına çalıştırılamaz.

1.8. Sağlık ve güvenlik dokümanı

1.8.1. Bu Yönetmeliğin 5'inci maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendi hükmü saklı kalmak kaydı ile işveren, hem olağan hem de olağanüstü durumlarda çalışanların sağlık ve güvenliğini korumak üzere alınması gerekli tüm tedbirlerin sağlık ve güvenlik dokümanında yer almasını sağlar.

1.8.2. Sağlık ve güvenlik dokümanı düzenli olarak güncelleştirilir ve denetim için işyerinde bulundurulur. İşyerindeki çalışmalar sağlık ve güvenlik dokümanına uygun olarak yürütülür.

1.9. Sağlık ve güvenlik dokümanında, gerekli görülmesi halinde, hem tehlikeli işlerin yapılmasında hem de diğer işlerle etkileşmesi sonucu ciddi tehlikelere neden olabilecek rutin işlerin yapılmasında bir çalışma izin sistemi uygulanır. Yapılacak işten önce, iş sırasında ve iş bitiminde uyulacak şartları ve alınacak tedbirleri belirten çalışma izni, çalışmaya başlanmadan önce yetkili bir kişi tarafından yazılı olarak verilir.

1.10. İşveren, iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemi dahil olmak üzere çalışanların sağlığını ve güvenliğini korumak için alınan tedbirleri, bu Yönetmeliğe uygunluğunu sağlamak için, düzenli aralıklarla gözden geçirir.

2. Mekanik ve elektrikli ekipman ve tesisatlar

2.1. Genel

2.1.1. Mekanik ve elektrikli ekipmanın seçimi, kurulması, uygun yerlere yerleştirilmesi, hizmete alınması, işletilmesi ve bakımında, çalışanların sağlık ve güvenliği için, bu Yönetmelik hükümleri ile 3/3/2009 tarihli ve 27158 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Makina Emniyeti Yönetmeliği (2006/42/AT) ile 25/4/2013 tarihli ve 28628 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği hükümleri dikkate alınır. Gazların, buharların veya buharlaşabilen sıvıların alev alarak tutuşması sonucu yangın veya patlama riski olan bir ortamda kullanılacak iş ekipmanları, bu tür ortamlarda kullanmaya uygun özellikte olmalıdır. İş ekipmanları, gerektiğinde

uyumlaştırılmış ulusal standartlara sahip, uygun koruma tertibatları ve arıza durumunda ekipmanın güvenli kalmasını sağlayacak sistemler ile donatılır.

2.1.2. İşyerinde, elektrik şebekesini ve şebekedeki sabit aygıt ve tesislerin yerlerini gösteren, ölçekli, ayrıntılı ve güncel bir plan bulundurulur. Yetkisiz kimselerin elektrik aygıtlarını almasının ve kullanmasının yasak olduğunu, yangın anında yapılacak işleri, elektrik devresini kesmekle görevli kişilerle haberleşme biçimini ve gerekli diğer bilgileri kapsayan talimatlar hazırlanır ve uygun yerlere asılır.

2.1.3. Elektrik tesisleri, uygun ölçü, kontrol, gösterge, uyarı ve kumanda aygıtlarıyla donatılır.

2.1.4. Elektrikli aygıtlar, çevrenin sıcaklığı da hesaba katılarak, önceden tespit edilmiş en yüksek sıcaklıkta çalışabilecek biçimde kurulur ve kullanılır.

2.1.5. Gerektiğinde kullanılmak üzere, uygun yerlere, herhangi bir şebeke kısmının akımını tamamen kesecek devre kesicileri yerleştirilir.

2.1.6. Yeraltı kömür ocaklarında kullanılacak ekipman ve tesisatlar ile bu tip madenlerin grizu gazı ve/veya yanıcı tozlar tarafından muhtemel tehlike oluşturabilecek yerüstü tesislerinde kullanılan parçalar 30/12/2006 tarihli ve 26392 4'üncü mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Muhtemel Patlayıcı Ortamda Kullanılan Teçhizat ve Koruyucu Sistemler ile İlgili Yönetmelik (94/9/AT)'te belirtilen I. Grup Teçhizatın uygun kategorisinde olmalıdır.

2.1.7. Çalışma gerilimi 42 voltun üzerinde ise, elektrik kaçağı yapabilecek elektrikli aygıtlar ve madeni kısımlar, topraklamayla güvenlik altına alınır. Ocak içi şebekesine ve buna bağlı devrelere ait topraklama iletkenlerinde kesiklik veya kopukluk bulunmayacak; kablo ekleme kutuları veya başlıklarında, güvenli biçimde köprüleme yapılır. Bağlantı yerlerinde boya, oksit ve pas nedeniyle topraklama direncinin yükselmesine izin verilmez.

2.1.8. Elektrik tesisatıyla ilgili mevzuat, başka bir topraklama sistemine izin vermedikçe, ocak içi şebekesinin herhangi bir noktasındaki topraklama, ancak ocak dışındaki bir topraklama tesisiyle birleştirilerek yapılabilir.

2.1.9. Bant konveyörler antistatik ve alev yürütmez özellikte olmalı; ısınmayı veya tutuşmayı tespit etmek üzere sensörler ve ortaya çıkabilecek herhangi bir yangının ilerlemesini durduracak sıklıkta soğutma/söndürme sistemi ile donatılmalıdır.

2.2. Aşırı güçlere karşı koruma

2.2.1. Yeraltındaki tesis ve aygıtları, gerilimin aşırı yükselmelerine karşı korumak amacıyla, yerüstünde gerekli yerlere parafudr vb. koruyucular yerleştirilir.

2.2.2. Her şebeke ve devredeki akımın nominal değeri üstüne çıkmasına karşı gerekli otomatik koruma aygıtları (devre kesiciler) kullanılır.

2.2.3. Devre kesiciler, bağlı oldukları devrelerin akımını güvenlikle ve süratle kesebilecek biçimde seçilmiş olmalıdır. Devre kesiciler, devreyi otomatik olarak kestiklerinde, kendi kendilerine tekrar kapanmayacak özellikte olmalı ve dış etkilere karşı korunmalıdır.

2.3. Deney ve kontrol aletleri, normal kullanışları sırasında tehlike meydana getirmeyecek biçimde yapılmış olmalıdır.

2.4. Yapılan kontrol ve deneylerde tehlike meydana getirecek biçimde hasara uğramış veya bozulmuş oldukları görülen kablolar, derhal onarıma alınır veya sağlamlarıyla değiştirilir. Hasara uğramış veya bozulmuş kablolar, esaslı biçimde onarılıp kontrol edilmedikçe tekrar kullanılamaz.

2.5. Mekanik iş ekipmanları ve tesisler, sağlam, kusursuz ve kullanım amacına uygun olmalıdır. Elektrikli ekipmanların ve tesislerin gücü ve boyutları, kullanım amacına uygun olmalıdır. Mekanik ve elektrikli iş ekipmanları ile tesisat tehlike meydana getirmeyecek şekilde kurulur ve korunur.

2.6. Tehlike meydana getirebilecek uzaktan kumandalı makinaların üzerine, uyarı levhaları konur ve bunlar, durdurma düzenleriyle donatılır.

2.7. Her türlü elektrik kullanımı ve elektrik tesisatının işletilmesiyle ilgili olarak, bu Yönetmelik hükümleri yanında ilgili diğer mevzuat hükümleri de uygulanır.

3. Bakım ve onarım

3.1. Mekanik ve elektrikli ekipmanlar ile tesislerin kontrolü, bakımı ve gerektiğinde testlerinin düzenli bir şekilde yapılmasını sağlayacak uygun bakım planı yapılır. Ekipmanların ve tesislerin bütün kısımlarının kontrol, bakım, onarım ve testleri yetkili kişiler tarafından yapılır. Bakım ve onarımdan sonra, ekipman ve tesisler kullanıma alınmadan önce kontrol edilir. Yapılan kontrol ve testlerle ilgili kayıt tutulur ve bu kayıtlar uygun şekilde saklanır.

3.2. Güvenlik ekipmanları ve makinaların koruyucu düzenleri her zaman kullanıma hazır ve çalışır durumda bulundurulur ve düzenli aralıklarla kontrol edilir. Bu ekipmanların bakımı yapılan iş dikkate alınarak yapılır.

4. Kuyuların Kontrolü

4.1. Sondaj kuyusu açılması işlemleri sırasında kullanılmak üzere püskürme ve yeraltında bulunan zehirli ve patlayıcı gazların yayılması gibi risklerden korunmak için uygun kontrol ekipmanı bulundurulur. Bu ekipmanların dağılımında, açılan kuyular ve yürütülen işlemler dikkate alınır.

4.2. Petrol, doğal gaz, jeotermal ve kaya gazı sondajlarında mutlaka kuyu kontrol donanımları bulundurulması zorunludur. Bu donanımlar her kuyu için kurulur ve bu donanımların çalışır durumda olması sağlanır. Gaz ve sıvı püskürme ihtimali bulunan diğer sondaj kuyularında da kurulur ve işletilir.

4.3. Sondaj kuyusu açılması işlemleri sırasında kullanılmak üzere, püskürme gibi risklerden korunmak için uygun kontrol ekipmanı ve gerektiğinde kuyuyu susturmak amacıyla sondaj çamurunu ağırlaştırmak için bant vb. malzemeleri bulundurulur. Bu ekipmanların ve malzemelerin dağılımında, açılan kuyular ve yürütülen işlemler dikkate alınır.

5. Patlama riski, yangın tehlikesi ve zararlı ortam havasına karşı korunma

5.1. Genel

5.1.1. Ortam havasında sağlığa zararlı ve/veya patlayıcı maddelerin bulunup bulunmadığının tespit edilmesi ve bu maddelerin konsantrasyonunun ölçülmesi için gerekli tedbirler alınır. Sağlık ve güvenlik dokümanında gerekli görülmesi halinde, elektrikli tesisatlar ve içten patlamalı motorların gücünü otomatik olarak kesen aygıtlar, belirlenmiş yerlerdeki gaz birikimlerini otomatik ve devamlı olarak ölçen kontrol aygıtları ve otomatik alarm sistemleri sağlanır. Otomatik ve mekanik ölçüm sonuçları sağlık ve güvenlik dokümanında öngörüldüğü şekilde kayıt altına alınır ve saklanır.

5.1.2. Yangın veya patlama tehlikesi bulunan ortamlarda tütün ve tütün ürünlerinin içilmesine izin verilmez. Bu tür ocaklara sigara, pipo, puro, kibrit, çakmak vb. madde ve malzemeler sokulmaz. Yangın çıkması veya patlama meydana gelmesine karşı yeterli tedbir alınmadığı sürece, açık alev kullanılması ve kıvılcım çıkarabilecek veya tutuşmaya neden olabilecek herhangi bir tutuşturucu kaynakla çalışma yapılması yasaklanır.

5.2. Patlama risklerinden korunma

5.2.1. Patlayıcı ortam oluşmasına ve birikmesine karşı gerekli tüm tedbirler alınır.

5.2.2. Patlama riski bulunan yerlerde, patlayıcı ortamın tutuşmasını önlemek için gerekli tüm tedbirler alınır.

5.2.3. Alınması gerekli tedbir ve kullanılacak ekipmanı ayrıntılı olarak belirten patlamayı önleme planı hazırlanır.

5.3. Zararlı ortam havasından korunma

5.3.1. Zararlı maddelerin ortam havasına karıştığı veya karışabileceği yerlerde;

a) Zararlı maddelerin çıkışının kaynağında engellenmesi,

b) Kaynağından emilmesi veya uzaklaştırılması,

c) Bu maddelerin ortam havasındaki yoğunluğunun azaltılması,

gibi tedbirler alınarak çalışanların risk altında olması önlenir. Bu tedbirlerle ilgili uygulanan sistem, çalışanların risk altında olmasını önleyecek şekilde ve zararlı maddeleri ortam havasından uzaklaştıracak kapasitede olmalıdır.

5.3.2. Çalışanların, ortam havasında bulunan tozun zararlı etkilerinden korunması için bu Yönetmelik hükümleri ile beraber Bakanlıkça çıkarılan tozla mücadeleyle ilgili mevzuat hükümleri de dikkate alınır.

5.3.3. 2/7/2013 tarihli ve 28695 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerinde Kullanılması Hakkında Yönetmelik hükümleri saklı kalmak kaydı ile çalışanların zararlı ortam havasına maruz kalabilecekleri yerlerde yeterli sayıda uygun solunum ve canlandırma ekipmanı bulundurulur. Bu yerlerde bu ekipmanı kullanabilecek eğitime sahip yeterli sayıda çalışan bulunur. Bu ekipman uygun yerlerde saklanır ve korunur.

5.3.4. Ortam havasında zehirli gazların bulunduğu veya bulunabileceği yerlerde, alınan tedbirler ve mevcut koruyucu donanımla ilgili detayları kapsayan bir koruma planı hazır bulundurulur.

5.4. Yangından korunma

5.4.1. Sağlık ve güvenlik dokümanında belirlenmiş olan kaynaklardan yangının başlaması ve yayılmasına karşı işyerlerinin planlanması, kurulması, donatılması, işletmeye alınması, işletilmesi ve bakımında gerekli tedbirler alınır. Yangınla hızlı ve etkili mücadele için gerekli tertibat hazırlanır. Yangın çıkma ihtimali bulunan yerler yağ, kükürt, kömür tozu vb. kolay yanabilecek maddelerden temizlenir.

5.4.2. İşyerleri, uygun yangın söndürme ekipmanları ve gereken hallerde yangın detektörleri ve alarm sistemleri ile donatılır.

5.4.3. Otomatik olmayan yangın söndürme ekipmanları, kolay ulaşılabilir ve kullanılabilir olmalı ve gerektiğinde zarar görme ihtimaline karşı korunmalıdır.

5.4.4. Bu Yönetmeliğin 5, 6, 7 ve 8'inci maddelerinde belirtilen hükümler gereğince, yangından korunma, yangın başlangıcını ve yayılmasını tespit ve yangınla mücadele konusunda alınacak tedbirlerle ilgili detayları kapsayan yangından korunma planı çalışılan yerlerde bulundurulur.

5.4.5. Yangınla mücadele ekipmanları, 11/9/2013 tarihli ve 28762 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliği hükümlerine uygun şekilde işaretlenir. Bu işaretler uygun yerlere konur ve kalıcı olur.

5.4.6. Kendiliğinden yanmaya elverişli madenlerde, bekleme barajları dahil olmak üzere gerekli tedbirler alınır. Yangın veya sızdırmazlık bekleme barajları üretimi biten panoların ya da herhangi bir yangın riskine karşı asgari olarak her üretim panosunun alt taban ve üst taban yollarında kurulur, bunlar dışında kurulacak bölgeler sağlık ve güvenlik dokümanında belirlenir. Ocağın ana hava giriş ve çıkışında bir yangın tehlikesine karşı, ocağın giriş ve çıkışını tamamen kapatabilecek miktarda malzeme bulundurulur. Üretimi biten eski imalat ve panolardaki kalıcı bekleme barajları hava sızdırmaz, basınca dayanıklı ve tahrip olmayacak şekilde kurulur ve ocak gazları yönünden sürekli kontrol altında bulundurulur. Bu barajlar, baraj arkalarında oluşabilecek gaz basıncı ve su baskınına karşı dayanımı hesaplanarak kurularak sağlık ve güvenlik dokümanında belirtilir. Barajların arkasında bulunan oksijen, metan, karbonmonoksit, hidrojensülfür vb. ocak gazları ile sıcaklık ölçümleri 10 günde bir, değişiklik tespit edilmesi halinde sürekli yapılır ve kayıt altına alınır. Barajların açılmasında gerekli güvenlik tedbirleri alınır. Bu barajlar hazırlanacak olan yeraltı çalışma planlarında gösterilir.

6. Patlayıcı maddeler ve ateşleyiciler

6.1. Patlayıcı maddelerin ve ateşleyici malzemelerin depolanması, taşınması ve kullanılması, sadece ateşleyiciler tarafından yapılır. Bu işler, çalışanlar için risk oluşturmayacak şekilde organize edilir ve yürütülür.

6.2. İşletmelerin yapısına uygun nitelikte patlayıcı maddeler ve kapsüller kullanılır. Patlayıcı maddeleri ateşleyicilerden başkasının almasına ve ateşlemesine izin verilmez.

6.3. Yeraltındaki patlayıcı madde depoları, bir patlama halinde, çalışanların çalıştığı yerlere, yollara ve ana havalandırma yoluna zarar vermeyecek ve çalışanlar için tehlike oluşturmayacak uzaklıkta, çatlak ve göçük yapmayacak, olabildiğince su sızdırmayacak, alt ve üst kattaki çalışmalara zarar vermeyecek ve çalışmalardan zarar görmeyecek bir yerde olmalıdır. Patlayıcı madde depolarının yakınında çalışma

yapılırken, yangın ve patlamaya neden olunmaması için sağlık ve güvenlik tedbirleri alınır ve hiçbir tutuşturucu kaynakla çalışma yapılmaz. 50 kilogramdan az patlayıcı madde bulunan depolara ana yoldan 90 derecelik bir, daha çok patlayıcı madde bulunan depolara 90 derecelik iki dirsek oluşturan yolla girilmeli ve patlayıcı madde deponun son kısmına konulmalıdır. Bir patlama olasılığına karşı, patlayıcı madde depolarının karşısına, dirseklerden en az üç metre derinlikte hız kesici cepler yapılmalıdır. Yeraltı deposunda, sıcaklığın 8 dereceden aşağı ve 30 dereceden yukarı olmaması sağlanır. Patlayıcı madde dağıtımı, depo çıkışındaki özel bir cepte yapılır ve buralarda statik elektrik boşalmasına karşı gereken tedbirler alınır.

6.4. Patlayıcı maddeler özel sandıklar içinde taşınır ve bu sandıkların içine başka bir madde konulamaz. Kapsüllerle diğer patlayıcı maddeler aynı kap içinde bir arada bulundurulamaz ve taşınamaz.

6.5. Ateşleyici, manyeto ve sandıkların anahtarlarını kendi üzerinde bulundurur. Ateşleyicinin vücudundaki statik elektriğin boşaltılması için gerekli tedbirler alınır. Bir kişinin taşıyabileceği patlayıcı madde miktarı 10 kilogramı geçemez.

6.6. Patlayıcı madde depolarında, patlayıcı madde ve bu maddelerin tüketim kaydı tutulur.

6.7. Patlayıcı madde lağım deliği iyice temizlendikten ve gerekli hallerde yastık maddesi yerleştirildikten sonra doldurulur ve sıkılandıktan sonra ateşlenir. Sıkılama maddesinin boyu 40 santimetreye kadar olan kartuşlar için 35 santimetredir. Fazla her kartuş için, kartuş boyunun yarısı kadar, sıkılama maddesi eklenir. Patlayıcı maddenin boyu, delik derinliğinin yarısını geçemez. Artan boşluk, sıkılama maddesiyle doldurulur. Sorumlu kişiler, sıkılama madde ve gereçlerini ateşleme yerinin yakınında bulundururlar. Lağım deliklerinin doldurulması ve sıkılanması, bizzat ateşleyici veya onun gözetim ve sorumluluğu altında bu konuda deneyimli usta veya çalışan tarafından yapılır. Kartuşlar lağım deliklerine şekillerinin bozulmamasına özen gösterilerek zorlanmadan sokulur. Sıkılama iletken olmayan özel çubuklarla yapılır. Fitiller ve kapsüller özel kapsül pensesiyle sıkıştırılır. Kapsüller kartuşlara ateşleme yapılacağı sırada yerleştirilir ve lağım delikleri ancak ateşlenecekleri zaman doldurulur.

6.8. Kapsül tellerinin uçlarının temizlenmesi, birbirlerine ve ateşleme tellerine bağlanması ve ateşlenmesi işini bizzat ateşleyici yapar. Lağım atılacak yeri en son ateşleyici terk eder. Beşten çok lağımın aynı zamanda ateşlenmesi seri halinde elektrikle yapılır. Yanıcı ve parlayıcı gazlar bulunan tozların yanması ve patlaması tehlikesi olan ocaklarda, fitille ateşleme yapılamaz.

6.9. Elektrikli kapsülle ateşleme yapılan yerlerde lağım deliklerine teknik amonyum nitratın doldurulmasında kullanılan pnömatik ve mekanik araçlar uygun biçimde topraklanır. Doldurulacak lağım sayısı, elektrikli ateşleme aracının patlatabileceği kapsül sayısının yarısını geçemez. Ateşlemeden önce, bütün bağlantılar gözden geçirilir ve özel ölçüm aygıtları ile devre kontrolü yapılır.

6.10. Gerekli çevre güvenliği alınmadan ateşleme yapılmaz.

6.11. Lağım atıldıktan sonra, elektrikli ateşlemede en az 5 dakika, fitil veya benzeri ateşlemede 1 saat geçmeden ve yetkili kimseler tarafından dikkatle muayene edilip tehlike kalmadığı bildirilmedikçe ateşleme alanına kimsenin girmesine izin verilmez. Lağım deliğinde patlamamış patlayıcı maddenin kaldığı veya bundan kuşkulanıldığı takdirde, ortamın güvenliği sağlanıncaya kadar ateşleme alanına kimse giremez. Patlamamış patlayıcı madde artıkları, bir sorumlu kişinin gözetiminde, mümkünse o lağımı delen çalışan tarafından, patlamamış lağım deliğinin en az 30 santimetre yakınında, ona paralel başka bir delik delinip doldurularak ateşlenir. Delinme, doldurulma, ateşleme ve pasanın kaldırılması sırasında, çalışma alanında, görevlilerden başkasının bulunması yasaktır. Patlamamış kartuş ve kapsüller bulunması ihtimaline karşı, pasalar elle kaldırılır ve kartuş ve kapsüller aranır; bulunamadığı takdirde, bu pasanın doldurulduğu araba, katarlara bağlanmaz. Bu arabaların üzerine tehlike işareti konur; güvenlik tedbirleri altında tek olarak ocak dışına çıkarılır; dikkatle boşaltılır ve bulunacak patlayıcı maddeler ambara teslim edilir. Ateşleyici, lağım deliğinde kalan patlamamış patlayıcı maddeleri zararsız hale sokamazsa, bacadaki çalışmayı durdurur; kendisinden sonraki vardiya ateşleyicisine durumu bildirerek bacayı teslim eder ve sorumlu kişilere gerekli bilgileri bizzat verir.

6.12. Patlayıcı maddelere ilişkin yönerge: Patlayıcı maddelerin taşınması ve depo edilmesine ilişkin esaslar hususunda, ilgili mevzuat hükümlerinin de göz önünde tutulduğu ve aşağıdaki ayrıntıları kapsayan bir yönerge hazırlanır. Bu Yönergede;

a) Patlayıcı madde depolarının yerini gösterir planlar,

b) Ateşleyiciler ile patlayıcı madde depolarına girmeye yetkili çalışanların listesi,

c) Patlayıcıları nem, bozulma ve donmaya karşı korumak için alınacak tedbirler,

ç) Patlayıcı madde tüketim planı,

d) Tecrit (ayırma) tedbirleri,

e) Havalandırma,

f) Patlama ve yangına karşı alınacak tedbirler,

g) Yangın halinde gaz ve dumanların boşaltılması,

ğ) Patlayıcı maddelerin taşınmasına dair kuralları,

ile ilgili hususlar yer alır.

7. Kimyasal ve radyoaktif maddeler

7.1. Kimyasal maddelerin kullanıldığı çalışmalarda çalışanların sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için, bu Yönetmelik hükümleri ile 12/8/2013 tarihli ve 28733 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Tedbirleri Hakkında Yönetmelik hükümleri dikkate alınır.

7.2. Radyoaktif maden ve minerallerin arama, üretim ve çıkarılmasıyla ilgili çalışmalarda bunların zararlı etkilerini giderici önleyici ya da koruyucu tedbirler alınır.

8. Ulaşım yolları

8.1. Çalışma yerlerine güvenli bir şekilde ulaşabilmek ve acil bir durumda hızlı ve güvenli bir şekilde bu yerleri terk edebilmek için ulaşım yolları sağlanır.

8.2. Merdivenler, yükleme platform ve rampaları dahil bütün ulaşım yolları, yayalar veya araçlar için kolay, güvenli ve uygun geçişi sağlayacak, uygun eğimde ve yakınındaki çalışanları tehlikeye düşürmeyecek şekilde hesaplanır, boyutlandırılır ve yapılır.

8.3. Yayaların kullandığı ve/veya araçlarla malzeme taşımada kullanılan yollar, kullanıcı sayısına ve işyerinde yapılan işin özelliğine uygun boyutlarda olmalıdır. Madenin üretim yöntemi ve teknik özellikleri göz önünde bulundurularak çalışanların çalışma yerlerine ulaşmaları için gerekli teçhizat, donanım ve araç sağlanır. Malzeme taşınan yollarda yayalar için yeterli güvenlik mesafesi bırakılır.

8.4. Araç trafiğine açık yollar ile kapılar, yaya geçiş yolları, koridorlar ve merdivenler arasında yeterli mesafe bulunur.

8.5. Çalışanların korunması amacıyla araç yolları ve geçişler açıkça işaretlenir ve yeterli düzeyde aydınlatılır.

8.6. Çalışma sahasında motorlu taşıtlar ve araç trafiğinin bulunması durumunda, trafik kurallarına uygun düzenleme yapılır.

8.7. Yaya yolları ve taşıma yolları dahil tüm ulaşım yollarında gidiş gelişi zorlaştırıcı engeller ve malzeme döküntüleri bulunmaması sağlanır.

9. Taşıma ile ilgili hususlar

9.1. Kurtarma işleri gibi özel durumlar hariç olmak üzere çalışanlar sadece insan taşımak için imal edilmiş araçlarla taşınır. Bu taşıtlarda gerekli hız limitleri belirlenerek bu limitlere uyulması sağlanır ve bu taşıtlar sağlık ve güvenlik açısından uygun durdurma tertibatıyla donatılır.

9.2. Ocakta kullanılan tüm mobil ekipmanlar görünürlüğü ve hareket yönünün ayırt edilmesini sağlayacak gerekli işaret lambalarıyla donatılır. Lokomotiflerin önünde beyaz veya sarı, son arabanın arkasında da kolay görülür kırmızı bir işaret lambası bulundurulur.

9.3. Konveyörlerin tehlikeli kısımları, özellikle baş ve kuyruk tamburları, uygun ve güvenlikli bir koruyucu altında bulundurulur. Konveyörlerin eğimi, konveyörler üzerinde taşınan madde veya malzemenin kayması sonucu tehlike meydana getirebilecek derecedeyse, bu tehlikeyi önleyecek özel tedbirler alınır.

9.4. Konveyörler, makiniste işaret vermek üzere işaretleşme araçlarıyla veya herhangi bir noktada durdurabilecek bir düzenle donatılır. Bu araçlar çalışırken bir sorumlunun sürekli gözetimi altında bulundurulur.

9.5. Uyumlaştırılmış ulusal standartlara ve yapılan işe uygun taşıyıcı halatlar kullanılır. Halatlar ve halat tellerinin uygun testleri yapılır. Halatlar ve halat telleri, her kullanım öncesinde kontrol edilir ve periyodik olarak bakımları yapılır.

10. Açık alandaki çalışmalar

10.1. İşyerindeki açık çalışma yerleri, yollar ve çalışanların kullandığı diğer açık alanlar yaya ve araç trafiğinin güvenli bir şekilde yapılmasını sağlayacak şekilde düzenlenir.

10.2. Açık çalışma alanları gün ışığının yeterli olmadığı hallerde uygun şekilde aydınlatılır.

10.3. Açık alanda yapılan çalışmalarda aşağıdaki düzenlemeler yapılır:

a) Çalışanlar, olumsuz hava koşullarına ve gerekli hallerde cisim düşmelerine karşı korunur.

b) Gürültü, gaz, buhar, toz veya güneş gibi dış etkilerin olumsuz sonuçlarından çalışanların korunması sağlanır.

c) Çalışanlar, herhangi bir tehlike durumunda işyerini hemen terk edebilmeli veya kısa sürede yardım alabilmelidir.

ç) Çalışanların kaymaları veya düşmeleri önlenir.

11. Tehlikeli alanlar

11.1. Tehlikeli alanlar açıkça görülebilir şekilde işaretlenir ve gerekli olduğu durumlarda etrafı engellerle çevrilir.

11.2. Yapılan işin özelliği nedeniyle malzeme veya çalışanların düşmesi dahil risk bulunan tehlikeli alanlara, görevli olmayan kişilerin girmesi uygun araç ve gereçlerle engellenir.

11.3. Merdivenler ve yüksekte çalışma gerektiren yerlerde çalışanların güvenliğini sağlamak üzere gerekli bütün tedbirler alınır.

11.4. Tehlikeli alanlara girme yetkisi olan kişilerin korunması için uygun tedbirler alınır.

11.5. Silo ve kuyu gibi yerlere gerekli güvenlik tedbirleri alınarak girilir. Dik damarlardaki çalışma yerlerinde parça düşmelerine karşı gerekli güvenlik tedbirleri alınır. Lağım atılmaları vb. nedenlerle çalışmaların durdurulup çalışanların dışarıya çıkarıldığı hallerde, kuyu denetlenerek sağlık ve güvenlik yönünden yeterli olduğu tespit edilmeden hiç kimsenin kuyuya inmesine izin verilmez.

11.6. Ocaklara kesici ve yaralayıcı alet, silah veya alkollü içki sokulamaz.

12. Yeraltı ve yüzey suları

12.1 İşletmelerin yeraltı ve yerüstü çalışmalarında suların meydana getireceği tehlikelere karşı gerekli sağlık ve güvenlik tedbirleri alınır.

13. Kaçış yolları ve imdat çıkışları

13.1. Herhangi bir tehlike durumunda, tüm çalışanların işyerini derhal ve güvenli bir şekilde terk edebilmeleri için gerekli tedbirler alınır.

13.2. Acil çıkış yolları doğrudan dışarıya veya güvenli bir alana veya toplanma noktasına veya tahliye noktasına açılır ve çıkışı önleyecek hiçbir engel bulunmaz.

13.3. Acil çıkış yollarının ve kapılarının sayısı, boyutları ve yerleri yapılan işin niteliğine, işyerinin büyüklüğüne ve çalışanların sayısına uygun olması sağlanır.

13.4. Acil çıkış kapıları dışarıya doğru açılır. Acil çıkış kapıları; acil durumlarda çalışanların hemen ve kolayca açabilecekleri şekilde olur.

13.5. Acil çıkış kapıları kilitli olmaz. Acil çıkış yolları ve kapıları ile buralara açılan yol ve kapılarda çıkışı zorlaştıracak hiçbir engel bulundurulmaz.

13.6. Aydınlatılması gereken acil çıkış yolları ve kapılarında elektrik kesilmesi halinde yeterli aydınlatmayı sağlayacak yedek aydınlatma sistemi bulunur.

13.7. Acil çıkış yolları ve kapıları Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliğine uygun şekilde işaretlenir.

14. Arama, kurtarma ve tahliye

14.1. 14.1. İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmeliğe uygun olarak, çalışanlar herhangi bir acil durumda nasıl davranmaları gerektiği konusunda eğitilirler. Arama, kurtarma ve tahliye konusunda yeterli sayıda destek elemanı görevlendirilir. İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmeliğin 11'inci maddesinin birinci fıkrası kapsamında görevlendirilen destek elemanı sayısının 10'dan az olduğu ocaklarda en az 10 çalışanın konu ile ilgili eğitim alması sağlanır. Çalışan sayısının 10'dan az olduğu durumlarda bu eğitimi her çalışanın alması sağlanır. Bu eğitimler; yapılan işin niteliğine uygun olarak ve gerekli teorik ve pratik eğitimleri içerecek şekilde verilir, belgelendirilir ve bu eğitimler her altı ayda bir yenilenir. Arama, kurtarma ve tahliye için kullanılacak ekipmanlar, kolayca ulaşılabilecek uygun yerlerde kullanıma hazır durumda bulundurulur ve Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliğine uygun olarak işaretlenir.

14.2. Kaçışın zor olduğu, zaman aldığı veya sağlığa zararlı havanın solunabileceği veya oluşabileceği yerlerde, temiz hava sağlayan taşınabilir solunum cihazları bulundurulur. Bu cihazlar en kısa sürede ve kolaylıkla ulaşılabilir ve kullanıma hazır şekilde muhafaza edilir.

14.3. Yer altı ve yerüstü maden işyerlerinde arama, kurtarma ve tahliye ekiplerinin hızlı ve etkili bir şekilde müdahale edebilmesi için uygun bir kurtarma istasyonu kurulur. Bu istasyonda bulunacak malzeme ve ekipmanların özellikleri ve sayısı ile bu ekipmanların periyodik kontrolleri ve kalibrasyon sıklıkları sağlık ve güvenlik dokümanında belirtilir. Ancak, yarıçapı en çok 50 kilometre olan alan içinde bulunan maden işyerleri, merkezi bir yerde, ortaklaşa bir kurtarma istasyonu kurabilirler. Bu hüküm, aynı işyerinin çeşitli ocakları için de geçerlidir. İşyerleri, bu istasyonun kuruluş ve yönetim giderlerini, çalıştırdıkları çalışanların sayısına göre aralarında paylaşırlar.

15. Güvenlik tatbikatları: İşyerlerinde altı ayda bir acil durum planları yenilenir, tatbikatlar en geç altı ayda bir yapılır ve bu Yönetmeliğin Ek-1'inin 2.1.6'ncı bendinde belirtilen uygun ekipmanlar vasıtasıyla tatbikatların görüntüsü kaydedilerek gerekli tutanaklar düzenlenir. Bu tatbikatların amacı, acil durum ekipmanının kullanılması veya işletilmesi dahil acil durumlarda özel görevi bulunan çalışanların eğitim ve becerilerinin kontrol edilmesidir. Görevli çalışanlara, uygun yerlerde, bu ekipmanların doğru bir şekilde kullanılması veya işletilmesi hususunda da tatbikat yaptırılır. Tatbikatta kullanılan bütün acil durum ekipmanı test edilir, temizlenir ve yeniden dolumu yapılır veya yenilenir. Kullanılan bütün taşınabilir ekipmanlar muhafaza edildikleri yerlerine geri konulur.

16. İlk yardım

16.1. İlk yardım ekipmanları, çalışma şartlarının gerektirdiği her yerde bulundurulur ve yapılan işin özelliğine uygun olur. İlk yardım ekipmanları, uygun bir şekilde işaretlenir ve kolay ulaşılabilir yerlerde bulundurulur.

16.2. İşyerinin büyüklüğü, yapılan işin niteliği ve kaza riskine göre işyerinde bir ya da daha fazla ilk yardım odası bulunur. Bu odalarda, kaza halinde yapılacak işleri belirten ilk yardım talimatı kolay görülebilecek şekilde asılır.

16.3. İlk yardım odaları yeterli ilk yardım malzeme ve ekipmanı ile teçhiz edilir ve sedyeler kolay erişilebilir yerlerde bulundurulur. Bu yerler Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliğine uygun şekilde işaretlenir.

16.4. İlkyardım konusunda 22/5/2002 tarihli ve 24762 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan İlkyardım Yönetmeliği esaslarına göre destek elemanı görevlendirilir.

17. Doğal ve suni aydınlatma

17.1. Çalışanların sağlık ve güvenliği için her işyerinin yeteri kadar aydınlık olması sağlanır.

17.2. Çalışanların sağlık ve güvenliğinin korunması için işyerlerinin mümkün olduğunca doğal ışık alması sağlanır ve hava şartları göz önünde bulundurularak suni aydınlatma ile donatılır.

17.3. Çalışılan yerlerdeki ve geçitlerdeki aydınlatma tesisatı, çalışanlar için risk oluşturmayacak tipte olur ve uygun şekilde yerleştirilir.

17.4. Aydınlatma sistemindeki herhangi bir arızanın çalışanlar için risk oluşturabileceği yerlerde acil ve yeterli aydınlatmayı sağlayacak yedek aydınlatma sistemi bulunur. Bunun mümkün olmadığı durumlarda, çalışanlara kişisel aydınlatma araçları verilir.

17.5. Aydınlatma tesisatı; işlemlerin kontrol ve kumanda edildiği alanların, kaçış yollarının, yükleme alanlarının ve tehlikeli alanların, sürekli aydınlık olmasını sağlayacak şekilde yapılır. Bu aydınlatma, çalışmaların sürekli olmadığı işyerlerinde, çalışanların bulunduğu sürece yapılır.

18. Gürültü, titreşim ve toz

18.1. Çalışanların, gürültü, titreşim ve tozun zararlı etkilerinden korunması için 28/7/2013 tarihli ve 28721 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Çalışanların Gürültü İle İlgili Risklerden Korunmalarına Dair Yönetmelik ile 22/8/2013 tarihli ve 28743 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Çalışanların Titreşimle İlgili Risklerden Korunmalarına Dair Yönetmelik ile beraber Bakanlıkça çıkarılan tozla mücadeleyle ilgili mevzuat hükümleri dikkate alınır.

19. Hafriyat dökme yerleri ve atık sahaları: Hafriyat dökme yerleri, atık yığınları ve sahaları ile çöktürme havuzları, sağlam ve dayanıklı olmalı, çalışanların sağlığını ve güvenliğini tehlikeye düşürmeyecek şekilde tasarlanmalı, inşa edilmeli, işletilmeli ve bakımı yapılmalıdır.

20. Sıhhi tesisler

20.1. Soyunma yerleri, elbise dolapları

20.1.1. Çalışmaları sırasında özel iş elbiseleri giymek durumunda olan çalışanlar için uygun soyunma yerleri sağlanır. Soyunma yerleri kolaylıkla ulaşılabilecek yerlerde ve yeterli büyüklükte kurulur ve buralarda oturma yerleri bulunur.

20.1.2. Soyunma odaları yeterince geniş olur ve burada her çalışan için çalışma saatleri içinde elbiselerini koyabilecekleri kilitli dolaplar bulunur. Nemli, tozlu, kirli ve benzeri işlerde veya tehlikeli maddelerle çalışılan yerlerde, iş elbiseleri ile harici elbiselerin ayrı yerlerde saklanabilmesi için, elbise dolapları yan yana iki bölmeli olur veya iki ayrı elbise dolabı verilir. Islak iş elbiselerinin kurutulabilmesi için gerekli imkanlar sağlanır.

20.1.3. Kadınlar ve erkekler için ayrı soyunma yerleri olmalıdır.

20.1.4. Soyunma yeri gerekmeyen işyerlerinde çalışanların elbiselerini koyabilecekleri uygun bir yer sağlanır.

20.2. Duşlar ve lavabolar

20.2.1. Yapılan işin veya sağlıkla ilgili nedenlerin gerektirmesi halinde çalışanlar için uygun duş tesisleri yapılır. Duşlar kadın ve erkek çalışanlar için ayrı ayrı olur.

20.2.2. Duşlar çalışanların rahatça yıkanabilecekleri genişlikte ve uygun hijyenik şartlarda olur. Duşlarda sıcak ve soğuk akan su bulunur.

20.2.3. Duş tesisi gerektirmeyen işlerde, çalışma yerlerinin ve soyunma odalarının yakınında, gerekiyorsa akar sıcak suyu da bulunan lavabolar bulunur. Lavabolar erkek ve kadın çalışanlar için ayrı ayrı olur.

20.3. Çalışma yerlerine, dinlenme odalarına, soyunma yerlerine, duş ve yıkanma yerlerine yakın yerlerde yeterli sayıda tuvalet ve lavabo bulunur. Tuvalet ve lavabolar erkek ve kadın çalışanlar için ayrı ayrı olur. Yeraltı ocaklarının, bu bölümde sözü edilen sıhhi tesisleri yerüstünde bulunabilir.

21. Yerüstü yardımcı tesislerine ilişkin özel hükümler

21.1. İşyerleri, muhtemel çevre şartlarına dayanabilecek şekilde tasarlanır, inşa edilir, kurulur, işletilir, kontrol edilir ve bakımı yapılır. İşyerleri, kullanım amacına uygun yapıda ve sağlamlıkta olur.

21.2. Zeminler, duvarlar, tavanlar ve çatılar

21.2.1. İşyerlerinde, taban döşeme ve kaplamaları sağlam, kuru ve mümkün olduğu kadar düz ve kaymaz bir şekilde olmalı, tehlikeli eğimler, çukurlar ve engeller bulunmamalıdır. İşyerinde yapılan işin niteliği ve çalışanların yaptıkları iş dikkate alınarak işyeri bölümleri ısıya karşı uygun şekilde yalıtılır.

21.2.2. İşyerlerinde, taban döşeme ve kaplamaları, duvarlar ve tavan, uygun hijyen şartlarını sağlayacak şekilde temizlemeye elverişli malzemeden yapılır.

21.2.3. İşyeri binaları, avlular, geçitler, yollar veya benzeri yerlerde bulunan saydam veya yarı saydam duvarlar ile özellikle camlı bölmeler; güvenli malzemeden yapılır, açık bir şekilde işaretlenir veya çarpma ve kırılmaya karşı uygun şekilde korunur.

21.2.4. Yeterli sağlamlıkta olmayan çatılara çıkılmasına ve buralarda çalışılmasına, güvenli çalışmayı sağlayacak ekipman olmadan izin verilmez.

21.3. Çalışma yeri boyutları ve hava hacmi ve çalışma yerinde hareket serbestliği

21.3.1. Çalışma yerinin taban alanı, yüksekliği ve hava hacmi, çalışanların rahat çalışmaları, sağlık ve güvenliklerini riske atmadan işlerini yürütebilmeleri için yeterli olmalıdır.

21.3.2. Çalışanın işini yaptığı yerde rahat hareket edebilmesi ve işini güvenli bir şekilde yapabilmesi için yeterli serbest alan bulunur.

21.4. Pencereler

21.4.1. Pencereler, tavan pencereleri ve havalandırma araçları; açılıp kapanması, ayarlanması ve sabitleştirilmesi güvenli olacak şekilde tasarlanır ve yapılır. Bunlar, açık olduklarında çalışanlar için herhangi bir tehlike arz etmeyecek şekilde yerleştirilir.

21.4.2. Pencereler ve tavan pencereleri, risk meydana getirmeyecek şekilde temizlenebilir olmalıdır.

22.5. Kapılar ve girişler

22.5.1. Kapılar ve girişlerin yeri, sayısı ve boyutları ile yapıldıkları malzemeler, kullanıldıkları odalara, alanlara, kullanım amaçlarına ve çalışanların rahatça girip çıkmalarına uygun olmalıdır.

22.5.2. Saydam kapıların üzeri kolayca görünür şekilde işaretlenir.

22.5.3. Her iki yöne açılabilen kapılar saydam malzemeden yapılır veya karşı tarafın görülmesini sağlayan saydam kısımları bulunur.

22.5.4. Saydam veya yarı saydam kapıların yüzeyleri, çalışanlar için tehlike meydana getirmeyecek şekilde güvenli malzemeden yapılmalı veya kırılmalara karşı korunmalıdır.

22.5.5. Raylı kapılarda raydan çıkmayı ve istenmeyen şekilde devrilmeyi önleyecek güvenlik sistemi bulunur.

22.5.6. Yukarı doğru açılan kapılarda istenmeyen şekilde aşağı düşmeyi önleyecek güvenlik sistemi bulunur.

22.5.7. Kaçış yollarında bulunan kapılar uygun şekilde işaretlenir. Bu kapılar yardım almaksızın her zaman ve her durumda içeriden açılabilir özellikte olur.

22.5.8. Araçların geçtiği geçit ve kapılar yayaların geçişi için güvenli değilse bu mahallerde yayalar için ayrı geçiş kapıları bulunur, bu kapılar açıkça işaretlenir ve bu kapıların önlerinde hiçbir engel bulundurulmaz.

22.5.9. Mekanik kapılar çalışanlar için kaza riski taşımayacak şekilde çalışır. Bu kapılarda kolay fark edilebilir ve ulaşılabilir, acil durdurma cihazları bulunur ve herhangi bir güç kesilmesinde, otomatik olarak açılır olmaması durumunda, kapıların el ile de açılabilir olması sağlanır.

22.5.10. Herhangi bir yere girişi engellemek için zincir veya benzeri araçlar kullanıldığında, bunlar açıkça görülebilir olmalı ve buralara yasaklama veya uyarıyı belirten uygun işaretler konulmalıdır.

22.6. Kapalı işyerlerinin havalandırılması

22.6.1. Kapalı işyerlerinde çalışma şekline ve çalışanların yaptıkları işe göre, ihtiyaç duyacakları yeterli temiz hava bulunması sağlanır. Cebri havalandırma sistemi kullanıldığında sistemin her zaman

çalışır durumda olması sağlanır. Havalandırma sisteminin çalışmaması durumunda arızayı bildiren uyarı sistemi bulunur.

22.6.2. Suni havalandırma sistemlerinde hava akımı, çalışanları rahatsız etmeyecek şekilde olur. Çalışma ortamı havasını kirleterek çalışanların sağlığına zarar verebilecek artık ve pislikler derhal dışarı atılır.

22.7. Ortam sıcaklığı

22.7.1. Çalışılan ortamın sıcaklığı çalışma şekline ve çalışanların harcadıkları güce uygun olmalıdır.

22.7.2. Dinlenme yerleri, soyunma yerleri, duş ve tuvaletler, bekleme yerleri, yemekhaneler, kantinler ve ilk yardım odaları kullanım amacına göre yeterli sıcaklıkta olmalıdır.

22.7.3. İşyerinin ve yapılan işin özelliğine göre pencereler, çatı aydınlatmaları ve cam kısımlar güneş ışığının olumsuz etkilerini önleyecek şekilde olmalıdır.

22.8. Dinlenme yerleri

22.8.1. Yapılan işin özelliği nedeniyle çalışanların sağlığı ve güvenliği açısından gerekli hallerde veya 10 ve daha fazla çalışanın bulunduğu işyerlerinde uygun bir dinlenme yeri sağlanır. İş aralarında uygun dinlenme imkanı bulunan büro ve benzeri işlerde ayrıca dinlenme yeri aranmaz.

22.8.2. Dinlenme yerleri yeteri kadar geniş olmalı ve buralarda çalışanlar için yeterli sayıda arkalıklı oturma yerleri ve masalar bulundurulmalıdır.

22.8.3. Dinlenme yerlerinde sigara içmeyenleri sigara dumanından korumak üzere gerekli düzenleme yapılır.

22.8.4. Çalışma süresince, işin gereği olarak düzenli ve sık ara veriliyorsa ve ayrı bir dinlenme yeri yoksa çalışanların sağlığı ve güvenliği açısından gerekli olan hallerde, bu aralarda çalışanların dinlenebileceği uygun yerler sağlanır. Bu yerlerde sigara içmeyenleri sigara dumanından korumak üzere gerekli düzenleme yapılır.

23. Gebe ve emziren kadınlar: Gebe ve emziren kadınlar için 16/8/2013 tarihli ve 28737 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik hükümleri dikkate alınır.

24. Engelli çalışanlar: Engelli çalışanların çalıştığı işyerlerinde bu çalışanların durumları dikkate alınarak gerekli düzenleme yapılır. Bu düzenleme özellikle engelli çalışanların doğrudan çalıştığı yerler ile kullandıkları kapılar, geçiş yerleri, merdivenler, duşlar, lavabolar ve tuvaletlerde yapılır.

EK- 2

YERÜSTÜ MADEN İŞLERİNİN YAPILDIĞI İŞYERLERİNDE UYGULANACAK ASGARİ ÖZEL HÜKÜMLER

1. İşletme

1.1. İşyerinde yapılacak çalışmalar sağlık ve güvenlik dokümanında belirtilen toprak kayması veya çökmesi riski ile ilgili hususlar dikkate alınarak planlanır. Kazı yüzeyleri ve şevlerin eğimi ve yüksekliği zeminin yapısına ve sağlamlığına ve uygulanan çalışma yöntemlerine uygun olur.

1.2. Her çalışma öncesinde, çalışma mahallinden ve nakliyat yollarından daha üst seviyelerdeki şevlerde ve kazı yüzeylerinde toprak ve kaya düşmelerine karşı gerekli kontroller yapılır. Gerekli yerlerde ölçümleme işleri de yapılır.

1.3. Düz ve meyilli yüzeylerdeki çalışmalar, zeminin sağlamlığını ve dengesini bozmayacak şekilde yapılır.

1.4. Çalışma yapılan her kademeye ait en az bir adet çalışma yolu olur.

1.5. Kademe ve nakliyat yolları kullanılan araçlara uygun sağlamlıkta olur. Buralar araçların güvenli hareket edebileceği özellikte yapılır ve bakımları sağlanır.

1.6. Döküm sahası, kademe gibi iş makinelerinin düşme tehlikesi olan yerlerde yeterli yükseklikte güvenlik bariyerleri yapılır.

1.7. Kazı yapılan ve lağım atılan kademe cepheleri, şantiyeler çalışanların geçtiği bunlara yakın yollar, taşıma yolları, kitle ve blok kayması ve parça düşmesi olasılığı yönünden sürekli olarak denetlenir. Varsa tehlike giderilmeden bu işle görevlendirilen çalışanlardan başkası buralarda çalıştırılmaz.

1.8. Yıldırım düşmesi tehlikesi varsa; elektrikli kapsülle ateşleme yapılan açık ocaklarda, lağım delikleri gerekli tedbirler alınmadan doldurulmaz. Tehlike lağımın doldurulması sırasında meydana gelmişse doldurma işlemi derhal durdurulup, patlamanın olağan etki alanı dışına çıkılır ve tehlike geçinceye kadar bu alana kimsenin girmemesi için gerekli tedbirler alınır. Ek-1'de yer alan patlayıcı maddelere ilişkin yönergede bu maddede yer alan hususlar da belirtilir.

1.9. Ateşlemelerden ve donmaları izleyen arazi gevşemesi kar, yağmur vb. doğal olaylardan sonra, yeniden işe başlamalarda, kademe yüzleri ve çevresi bu işe ayrılmış deneyimli çalışanlar tarafından yukarıdan başlanıp aşağıya doğru sürdürülmek suretiyle çatlak sökümü yapılarak temizlenir. Bu çalışmalar gerekli iş sağlığı ve güvenliği tedbirleri alınarak yapılır.

1.10. Kazı ya da lağımlarla oyularak kademe alınlarının askıya alınması (ters ıskarpa) suretiyle çalışılması yasaktır.

1.11. Elle kazı ve yükleme yapılan açık ocaklarda kademe yüksekliği 3 metreyi geçemez. Bu ocaklarda şev açısı ise, jeolojik ve yapısal özellikler de dikkate alınarak, sağlam arazide 60 dereceyi, çöküntülü ve ezik arazide, kum, çakıl ve dere tortuları olan yerlerde, killi tabakalarda, ayrışıma uğramış kalkerlerde, parçalanmış volkanik taş ve tüflerde 45 dereceyi, kaygan ve sulu yerlerde 30 dereceyi geçemez.

1.12. Açık işletmelere ilişkin yönerge: Kazıcı ve doldurucu makinaların çalıştırıldığı veya derin lağım deliklerinin uygulandığı işyerlerinde ilgili mevzuat hükümlerinin de göz önünde tutulduğu ve aşağıdaki ayrıntıları kapsayan yönerge hazırlanır. Bu Yönergede;

a) Kademelere verilecek en çok yükseklik,

b) Güvenle çalışmaya imkan verecek kademe düzlüğü, genişliği,

c) Çalışılan yerin özelliğine, jeolojik, tektonik yapısına ve fiziksel özelliğine göre kademelere verilmesi gereken şev derecesi,

ç) Lağım atılacak yerin özelliğine göre, lağım derinliği, lağım aralıkları ve lağım deliğiyle kademe yüzünün dibi arasındaki uzaklık ve buna göre konulması gereken patlayıcı madde miktarı,

d) Ateşleme sırasında çalışanların ve makinaların güvenlikleri için alınması gereken tedbirler,

e) Makinaların çalışma koşulları, manevra yerleri, yükleme, taşıma ve boşaltma işlerinde uygulanacak güvenlik tedbirleri,

f) Patlayıcı madde doldurma, sıkılama ve ateşleme sırasında alınacak güvenlik tedbirleri,

g) Çalışma yerlerine görevlilerden başkalarının girmesine karşı tedbirler,

ğ) Patlayıcı maddelerin depolanması, kullanılacakları yere güvenli biçimde taşınmaları ve kullanılmalarına ilişkin tedbirler,

gibi hususlar yer alır.

EK- 3

YERALTI MADEN İŞLERİNİN YAPILDIĞI İŞYERLERİNDE UYGULANACAK ASGARİ ÖZEL HÜKÜMLER

1. Yeraltı çalışma planları (imalat haritası)

1.l. Yeraltı çalışmalarını açıkça gösterecek şeklinde üç boyutlu bir yeraltı çalışma planı hazırlanır. Yollar, üretim alanları ile çalışmayı ve güvenliği etkileyebileceği beklenen diğer özellikler bu planın üzerinde gösterilir ve bu planlar kolayca ulaşılabilir şekilde muhafaza edilir. Planlar sağlık ve güvenlik yönünden gerekli olduğu sürece saklanır. Ayrıca bu plan ölçekli olarak elektronik ortamda da üç boyutlu olarak hazırlanır.

1.2. Yeraltı çalışma planları en geç ayda bir güncelleştirilir ve işyerinde bulundurulur.

1.3. Eski çalışma yerleri, ocak içinde veya çevresinde su bulunması muhtemel tabakalar, faylar ve su kaynakları gibi doğal ve arızi su birikintilerinin durumu, genişliği ve derinliğiyle ilgili bütün bilgiler, ayrıntılı olarak imalat haritalarına işlenir.

2. Tüm yeraltı çalışmalarında, çalışanların kolayca ulaşabileceği, birbirinden bağımsız ve güvenli yapıda en az iki ayrı yoldan yerüstü bağlantısı bulunur. Bu yollar arasındaki topuk 30 metreden aşağı olmaz, bu yolların ağızları aynı çatı altında bulundurulmaz.

3. Yeraltı çalışma yerleri ve yollar

3.1. Yeraltı çalışmalarının yapıldığı yerler, çalışanların en az riskle çalışabilecekleri ve hareket edebilecekleri şekilde yapılır, işletilir, teçhiz edilir ve bakımı sağlanır.

3.2. Yollar, çalışanların gidecekleri yerleri kolayca bulabilecekleri şekilde işaretlenir.

3.3. Taşıma elle veya bir mekanik araçla yapıldığı takdirde, yaya yolları galeri tabanından en az 180 santimetre yükseklikte ve araçlarla galerinin yan duvarlarından birisi arasında en az 60 santimetre mesafe kalacak şekilde bırakılır.

3.4. Yaya yolu bırakılmasına imkan yoksa ve taşıma sırasında çalışanların geliş ve gidişine veya çalışmasına izin verilmişse, yolların yan duvarlarında, uygun aralıklarla, en az iki kişinin sığabileceği yeterli boyutlarda cepler yapılır. Bu cepler boş ve temiz tutulur ve kolayca görünür hale getirilir. Taşımanın bantlarla yapıldığı yollar bu hükmün dışındadır.

3.5. Arabaların kancalandığı veya kancalarının çözüldüğü yerlerde doldurma ve boşaltma merkezlerinde gerekli aydınlatma yapılır ve galeri kesitleri çalışmaları tehlikeye sokmayacak şekilde boyutlandırılır.

3.6. Taşıma yollarında, varageller ve kuyularda malzeme taşınmasında kullanılan araçların ve özellikle katarların yoldan kaçmalarını önlemek, çalışanların bu tehlikeli durumlardan korunmalarını sağlamak üzere, gerekli sağlık ve güvenlik tedbirleri alınır.

3.7. Yeraltı tesislerinde uygun işaretleşme sistemi kurulur.

3.8. Başyukarılarda insan ve malzeme ile cevher ve pasa yolları birbirinden ayrılır ve aynada ilerleme yapılırken kapak uygulanır.

4. Nakliyat

4.1. Taşıma araçları sürücülerin, kullanıcıların ve civarda bulunan diğer çalışanların sağlık ve güvenliği için uygun şekilde kurulur, çalıştırılır ve bakımı yapılır. İnsan naklinin yapıldığı eğimli galerilerde; eğim 18 dereceyi geçemez. Bu durumun sağlanamadığı eğimli ana yollarda insanların taşınması uygun fren sistemi ve koruyucularla donatılmış mekanik vasıtalarla yapılır.

4.2. İnsan taşımasında kullanılan mekanik araçlar uygun şekilde kurulur ve yazılı talimatlar uyarınca kullanılır.

4.3. Tek çıkarma sistemli kuyularda insan taşınması süresince, malzeme taşınması yasaktır. İki çıkarma sistemli kuyularda kompartımanların birinde insan taşınırken diğerinde malzeme taşınabilir.

4.4. Taşıma yollarındaki hava içinde patlamaya neden olabilecek miktarda kömür tozu bulunan veya metan oranı %0.3'ü geçen kömür ocaklarıyla kükürt tozu bulunan kükürt ocaklarında, elektrikli lokomotifler kullanılmaz.

4.5. Kömür ve kükürt ocaklarında, benzinli lokomotiflerin ve benzinle çalışan araçların kullanılması yasaktır. Dizel lokomotiflerde egzoz gazlarının tehlikesine karşı, uygun sistemler kullanılması zorunludur.

4.6. Freno ve vinçlerle taşıma yapılırken çalışanların vinç ve varageller ile taşıma yapılan yollardan yürüyerek iniş çıkışı yasaktır. Vinç ve varagellere ancak taşıma durdurulduğu zaman ve saççının izni alınarak girilir. İlgililer, bu durumlarda, önceden, gerekli güvenlik tedbirlerini alırlar.

4.7. Ocaklarda kullanılacak mekanik taşıt sistemine, sistemin çalışmasına, özel işaretleşme kurallarına, arabaların yönetimine ve durdurulmasına, arabalara binmesine izin verilen kancacıların uymak zorunda oldukları kurallara, yoldan çıkan ve devrilen arabaların yola konulmasında uygulanacak esaslara, asılacak uyarı levhalarına ilişkin aşağıdaki ayrıntıları kapsayan ve ilgili mevzuat hükümlerinin de göz önünde tutulduğu bir yönerge hazırlanır. Yönerge ve yönergenin öngördüğü uyarı levhaları uygun yerlere asılır ve tüm ocak personeline öğretilir. Çalışanların görebileceği yerlere asılır. Bu Yönergede;

a) İnsan taşıması sırasında alınacak güvenlik tedbirleri,

b) Taşıma yapılan yerlerde uyulacak kurallar, görevlendirilen kişiler,

c) Elle veya mekanik vasıtalarla taşımalar sırasında kullanılacak güzergahlar,

ç) Bakım ve onarım gibi durumlarda görevlendirilecek kişiler,

d) Zorunlu hallerde taşıma vasıtalarının hareketlerinin düzenlenmesi, kancalama ve kanca kesilmesi ve durdurulması için gerekli araç ve gereçler,

e) Nakliyat sırasında uygun kesit, ebat ve eğimde yolun bulunması ile ilgili hususlar,

f) Hız ile ilgili hususlar,

g) Freno ve vinçlerle taşıma yapılırken çalışanların yürüyerek iniş çıkışı ile ilgili gerekli güvenlik tedbirleri,

ğ) Her kafeste veya kafesin her katında taşınabilecek çalışan sayısı ile kafesler ve halatlarla ilgili güvenlik tedbirleri,

gibi hususlar yer alır.

5. Kuyularda taşıma

5.1. Halatların veya bağlama düzeninin kopması, kayması vb. durumlarda, kafeslerde ani düşmeleri önlemek üzere gerekli tedbirler alınır.

5.2. Taşıma halatıyla kafes arasındaki bağlayıcı parçaların (koşum düzeni) maruz kalabilecekleri dinamik çarpma ve gerilmeler de hesaba katılmış olmak koşuluyla, yapımda uygulanacak güvenlik katsayısı, kafesin taşıyacağı en çok statik yüke nazaran en az 12 olmalıdır. Güvenlik zincirleri kullanılması gerektiğinde, zincirler merkez askı çubuğunun kopması olasılığına karşı, kafesin maruz kalacağı çarpmanın olabildiğince hafif olmasını sağlayabilecek boyda olmalıdır. Halatların ve karşı ağırlıkla kafes arasındaki bağlayıcı parçaların güvenliğini sağlayacak gerekli tedbirler ayrıca alınır.

5.3. Taşıyıcı halatla kafes arasındaki koşum düzeni, altı ayda en az bir kez, zincirler, ayırma kancaları ve diğer parçalar sökülmek, parçaların kesitleri uygun aletlerle ölçülmek suretiyle aşınma, pas ve çatlak bulunup bulunmadığı yönünden muayene edilir. Muayeneler ve parça değiştirmeleri yetkililerin gözetimi altında yapılır. Bütün bağlama düzeni, yapımcı firmanın taahhüt ettiği süre ve esaslar içerisinde kalmak üzere, işletmenin çalışma koşullarına göre, sorumlu kişiler tarafından belirlenecek bir devreden sonra değiştirilir. Bağlama ve koşum parçalarının tamamının veya bir kısmının değiştirilmeleri halinde, hizmete konmadan önce, uygun ve yeterli bir yükleme deneyiyle dayanıklılıkları ölçülür. Muayene ve deneylerin sonuçları rapor defterine yazılır.

6. Doldurma istasyonları ve garajlar

6.1. Doldurma istasyonu ve lokomotif garajı, taşıma yollarından ayrı olarak, yanmaz maddelerden yapılır. İstasyonlar, yeterli biçimde aydınlatılır ve havalandırılır. Buraların açık alevli ışık kaynaklarıyla aydınlatılması yasaktır.

6.2. Doldurma istasyonlarının hava dönüş yolu, yangın anında zararlı gazların doğrudan ana hava dönüş yoluna gidebileceği biçimde düzenlenir.

6.3. Akümülatörlü lokomotiflerin akümülatörlerinin ocak içerisinde doldurulmaları ve değiştirilmeleri aşağıda belirtilen koşullarda ve doldurma istasyonlarında yapılır:

a) Doldurma odaları ve istasyonları amaca uygun biçimde donatılır.

b) Buralar iyice havalandırılır ve çıkan hava doğrudan ana hava dönüş yoluna verilir.

c) Oda ve istasyonlar yanmaz malzemeden yapılır.

ç) Elektrolitle yapmalara karşı koruma tedbirleri alınır.

d) Elektrik tesisatı bu gibi yerler için kabul edilir tipten olur.

e) Aydınlatma armatörlerinin bakımı düzenli olarak yapılır.

7. Tahkimat

7.1. Bütün yeraltı işlerinde, taş, toprak, kömür, cevher vb. maddelerin kayma ve düşmelerini önlemek üzere, uygun ve yeterli tahkimat yapılır. Tavanlar, yan duvarlar ve tahkimat düzenli olarak muayene edilir. Çalışılan yerin güvenilir şekilde tahkimini, gereğinde derhal onarımını, değiştirilmesini veya takviyesini sağlayacak tedbirler alınır.

7.2. Tahkimat, planlara ve yazılı talimatlara uygun olarak yapılır ve bu talimatlar sorumlu kişilerin rapor defterinde bulundurulur.

7.3. Galeriler zeminin sağlamlığı ve dayanıklılığı açısından düzenli olarak kontrol edilir ve tahkimatların bakımı düzenli olarak yapılır.

7.4. Tahkimatın onarımı, değiştirilmesi, ileri alınması ve sökülmesi sırasında gerekli güvenlik tedbirleri alınır.

7.5. Tavanlarda ve yanlardaki boşluklar doldurulur ve sıkıştırılır. Bir daha kullanılmayacak olan yollarda dolgu ile ilgili gerekli tedbirler alınır.

7.6. Ocak grizulu veya damar kendi kendine yanmaya elverişli ise ayak arkası, tavan veya yanlarda meydana gelen boşluklar sıkıca doldurulur ve diğer sağlık ve güvenlik tedbirleri alınır.

7.7. Yeraltı maden ocaklarında açık tutulması gereken her yerde tavan kendini taşıyacak kadar sağlam olmadıkça tahkimat yapılması zorunludur. Tahkimat yapılması zorunlu olan ocaklarda aşağıdaki ayrıntıları kapsayan ve ilgili mevzuat hükümlerinin de göz önünde tutulduğu bir yönerge hazırlanır ve çalışanların görebileceği yerlere asılır. Bu Yönergede;

a) Ocakta tahkimat gerektiren her kısımda (ayak, tavan vb.) tahkimattan sorumlu çalışanın belirlenmesi,

b) Tahkimatın yapılması sırasında çevre güvenliğinin alınması,

c) Çalışma yapılan her ayakta uygun nitelik, miktar ve ebatlarda tahkimat malzemesinin bulunması,

ç) Çalışılan yerin özelliğine, jeolojik, tektonik yapısına ve fiziksel ve kimyasal özelliğine göre kademelere uygun tahkimat yapılması ile ilgili gerekli tedbirler,

d) Kendiliğinden yanmaya meyilli ve grizulu ocaklarda tahkimat yapılması ile ilgili gerekli tedbirler,

e) Güvenle çalışmaya imkan verecek arın düzlüğü ile ayak baş ve dibi arasındaki hiza genişliği ilgili tedbirler,

f) Tavan tahkimatının geri kazanılması,

g) Ayak arkasının düşürülmesi,

ile ilgili hususlar yer alır.

8. Havalandırma

8.1. Çalışma yapılan bütün yeraltı işletmelerinde uygun havalandırma sağlanır. Üretime başlamadan önce, her ocakta, uygun bir havalandırma sistemi kurulur. Ocaklarda;

a) Sağlığa uygun solunabilir hava sağlanması,

b) Ortamdaki patlama riskinin ve solunabilir toz konsantrasyonunun kontrol altında tutulması,

c) Kullanılan çalışma yöntemi ve çalışanların fiziki faaliyetleri dikkate alınarak çalışma şartlarına uygun hava özelliklerinin sağlanması ve bu durumun sürdürülebilmesi için sürekli havalandırma yapılması,

zorunludur.

8.2. 8.1 numaralı maddede belirtilen şartların doğal havalandırma ile sağlanamadığı yerlerde, havalandırma bir veya daha fazla mekanik sistemle sağlanır. Havalandırmanın sürekliliğini ve kararlılığını sağlayacak tedbirler alınır. Mekanik havalandırma sistemi kullanılan ocaklarda hava akımı mümkünse doğal hava akımı doğrultusunda yönlendirilir. Havalandırma sistemlerinin devre dışı kalmaması için bu sistemler devamlı surette izlenir ve istenmeyen devre dışı kalmaları bildirecek otomatik alarm sistemi bulunur.

8.3. Havalandırma ile ilgili değerler periyodik olarak ölçülür ve ölçüm sonuçları kaydedilir. Havalandırma sisteminin detaylarını kapsayan bir havalandırma planı hazırlanır, periyodik olarak güncellenir ve işyerinde hazır bulundurulur. Ocaktaki hava miktarı; temiz hava giriş yolu ve havanın ayrıldığı bütün kollarda dâhil olacak şekilde, hava ölçüm istasyonları kurularak, gerekli ölçümler yapılmak suretiyle takip edilir. Bu ölçümler sağlık ve güvenlik dokümanında belirtilen sıklıklara göre yapılır ve havalandırma defterine kaydedilir. Hava hızı her halde 0,5 m/s'den az olamaz.

8.4. İnsan ve malzeme taşımasında kullanılan kuyularda, lağımlarda, ana nefeslik yollarında, eğimli ve düz yollarda, hava hızı, saniyede 8 metreyi geçmez.

8.5. Havasında % 19'dan az oksijen, % 2'den çok metan, % 0.5'ten çok karbondioksit, 50 ppm (%0.005) den çok karbonmonoksit ve diğer tehlikeli gazlar bulunan yerlerde gerekli güvenlik önlemleri alınarak mevcut olan tehlikeyi bertaraf etmek amacıyla önleyici faaliyetler ve kurtarma çalışmaları dışında çalışılmaz. 8 saatlik çalışma için müsaade edilen en yüksek hidrojensülfür oranı 20 ppm (% 0,002)'dir.

8.6. Terk edilen veya yeterince havalandırılamayan yerler çalışanların girmesini önleyecek biçimde kapatılır ve üzerlerine uyarı işareti konulur. Çalışmanın bittiği yerlerle terk edilmiş katlar, çalışılan yerlerden ve hava yollarından topuk veya gaz sızdırmaz barajlarla ayrılır. Buna imkân olmadığı hallerde buralardan gelecek kirli hava en kısa yoldan nefesliğe verilerek dışarı atılır. Buralar sorumlu kişilerce her vardiyada denetlenir.

8.7. Havalandırma sistemi kapı ve perdelerle havayı yönlendirecek şekilde düzenlenir. Kapı ve perdeler nakliyat esnasında havalandırma sistemini olumsuz etkilemeyecek şekilde ayarlanır. Ana hava giriş ve çıkış yolları arasında bulunan barajlar, hava köprüleri ve kapılar, bir patlama veya yangın halinde kolayca yıkılmayacak sağlamlıkta ve dayanımda yapılır.

8.8. Ana vantilatör ve aspiratörler birbirinden bağımsız iki ayrı enerji kaynağına bağlanır. Bu enerji kaynaklarından birinin durması halinde diğer kaynağın ocak havalandırmasını aksatmayacak en kısa zamanda devreye girmesi sağlanır.

8.9. Ocağın çeşitli kısımlarında, sıcaklık ve nem oranı düzenli olarak ölçülür. Nem oranı göz önünde bulundurularak hava sıcaklığının sağlığa zararlı düzeye yükselmemesi için gerekli tedbirler alınır. Bu düzeye yaklaşıldığında ölçme işlemi her gün gerekli görülecek aralıklarla yapılır ve ölçme sonuçları havalandırma defterine yazılır. Söz konusu şartların sağlık için tehlikeli olması halinde çalışma geçici olarak durdurulur.

8.10. Hava giriş kuyusundan kömür tozu girmesini önlemek üzere yerüstünde gerekli tedbirler alınır. Ayrıca kuyular ve çevreleri belirli aralıklarla toz birikintilerinden temizlenir. Tozların havaya karışmasına engel olacak tedbirler alınmadığı takdirde ocak dışında hava giriş kuyusuna 80 metreden daha yakın eleme ve ayıklama tesisi kurulmaz.

8.11. Havalandırma ile ilgili aşağıdaki ayrıntıları kapsayan ve ilgili mevzuat hükümleri doğrultusunda hazırlanan bir yönerge hazırlanır ve çalışanların görebileceği yerlere asılır. Bu Yönergede;

a) Havalandırma sisteminin doğal ya da cebri olarak sağlandığına dair bilgi,

b) Havalandırma planı hakkında bilgi,

c) Havalandırmayı etkileyebilecek durumlar,

ç) Havalandırmanın yapılmadığı bölgeler,

d) Hava ölçümlerinin kim tarafından, hangi aralıklarla ve nerelerde yapılacağı,

e) Yapılacak gaz ölçümleri,

f) Ölçümler sonrasında alınacak tedbirler,

ile ilgili hususlar yer alır.

9. Patlayıcı madde kullanım yasağı

9.1. Patlayıcı madde;

a) Emniyet lambası veya metan detektörleriyle yapılan ölçümlerde %1 veya daha çok metan bulunan kısımlarda,

b) Grizu bulunması muhtemel yerler, grizu kontrolü yapılamayan eski veya yeni imalat boşlukları veya çatlakları olan yerlerde,

c) Tıkanmış kömür, bür ve siloların açılmasında,

ç) Kapatılmış yangın barajlarının açılmasında,

kullanılmaz.

10. Grizulu maden ocakları

10.1. Yeraltı çalışmalarında yanıcı veya patlayıcı ortam oluşması riski meydana getirecek miktarda metan gazı çıkma ihtimalinin olduğu yerler grizulu kabul edilir.

10.2. Bacalar, ani grizu boşalabilecek yönlerde veya grizu bulunabilecek eski çalışma yerlerinde devam ettirildiği takdirde, yapısal özellikler göz önünde bulundurularak en az 25 metre boyunda kontrol sondajları yapılması sağlanır. Kontrol sondaj deliklerinde, grizu veya tehlikeli gazların varlığı anlaşılırsa, iş durdurulur; çalışanlar söz konusu yeri terk eder; giriş yeri kapatılır, durum yetkililere derhal haber verilerek gerekli çalışmaların yapılması sağlanır.

10.3. Grizulu ocaklarda havalandırma ile ilgili değerler her vardiyada ölçülür, metan gazı ölçümleri bu ölçümlerle beraber yapılır. Havada %1'den çok metan gazı tespitinde, bu oran %1'in altına düşünceye kadar ölçümler aralıksız sürdürülür. Üretim ünitelerinden dönüş havası içinde ve üretim yerlerindeki gazların birikebileceği yerlerde metan gazı seviyesi sürekli olarak izlenir. Merkezi izleme sistemine bağlı sensörler; oksijen, metan, karbonmonoksit, hidrojensülfür, sıcaklık ve hava hızı değerlerini ölçecek şekilde, sayıları ve yerleri sağlık ve güvenlik dokümanında belirtilerek yerleştirilir. Ancak, bu sensörler, asgari olarak, ocağın ana hava giriş yolunda, üretim bölgelerinin her birinin temiz hava giriş ve hava dönüş yollarında, hazırlık çalışması yapılan bölgelerin hava dönüş yollarında ve ocağın kirli havasının ocak dışına çıktığı nefesliklerde bulunur. Sensör ölçümleri; farklı ölçüm metotlarıyla doğrulanır. Bu ölçümler sağlık ve güvenlik dokümanında belirtilen sıklıklara göre yapılır ve havalandırma defterine kaydedilir. Merkezi izleme sistemine bağlı sensörler ile bu sisteme bağlı diğer tamamlayıcı unsurların bakım ve onarımı İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği hükümlerine uygun olması sağlanır.

10.4. Bütün grizulu ocakların, havalandırma planında tespit edilen istasyonlarında, en geç 10 günde bir gerekli ölçümler yapılır. Hava akımını etkileyecek bir değişikliğin olması durumunda gerekli ölçümler yenilenir. Ocakta yeterli sayıda kalibre edilmiş seyyar gaz ölçüm cihazları bulundurulur, birbirinden ayrı noktalarda çalışan her ekipte en az bir adet cihaz bulunur. Bu cihazlar metan, karbonmonoksit, oksijen ve hidrojensülfür gazlarını ölçecek özellikte olur. Bu cihazlarla; sağlık ve güvenlik dokümanında belirtilen sıklıkta ocağın çalışan bulunan bölgelerinde, baraj önlerinde, hava istasyonlarında ve su ceplerinde ölçümler yapılarak, bu ölçümler havalandırma defterine kaydedilir. Herhangi bir cihazın arızalanması halinde kullanıma hazır yeterli sayıda yedek cihaz bulundurulur.

10.5. Havalandırma bir veya daha fazla mekanik sistemle sağlanır.

10.6. Çalışmalar metan gazı çıkışı dikkate alınarak yürütülür. Metan gazından kaynaklanacak riskleri mümkün olduğunca ortadan kaldıracak tedbirler alınır.

10.7. Tali havalandırma sadece ana havalandırma akışı ile bağlantısı bulunan hazırlık ve kurtarma çalışmalarının yapıldığı yerlerde uygulanır. Tali havalandırmada kısa devreyi önleyecek tedbirler alınır. Tali havalandırmada kullanılan vantüpler antistatik ve alev yürütmez özellikte olur.

10.8. Havalandırma esas itibariyle aşağıdan yukarıya doğru yapılır. Eğimi hiçbir kısımda %10' u geçmeyen kesitinin herhangi bir noktasında grizu toplanmasına imkân bulunmayan ve grizu birikimini önleyecek hava akımı sağlanan galeriler havalandırma bakımından düz sayılır.

10.9. Hazırlık işleri veya grizu birikimlerini dağıtmak amacıyla yapılan işler dışında, bölmeyle veya borularla havalandırma yapılmaz.

10.10. Grizu birikintileri, tehlike doğurmayacak biçimde temizlenir.

10.11. Aynı hava akımı üzerinde bulunan ve aynı anda çalışılan yerlerin sayısı, hava miktarına ve grizu çıkışına göre düzenlenir. Aynı hava akımından yararlanan ayaklarda ve damar içindeki düz ve eğimli yollarda metan oranı %1,5'u, bunların bağlandığı hava dönüş yollarında %1'i geçmez.

10.12. Grizulu veya yangına elverişli kömür damarlarının bulunduğu ocaklarda, tüm çalışanlar çalışma süresince, yanlarında Ek-1'inci maddede yer alan tabloda belirtilen kaçış sürelerini ve TS-EN 13794 sayılı standartta belirtilen kriterleri sağlayacak oksijenli ferdi kurtarıcı bulundurur ve gerektiğinde kullanır.

10.13. Bütün grizulu ocaklarda her biri tek başına ocağın havalandırılmasını sağlayacak güçte, birinin herhangi bir nedenle durması halinde diğeri derhal çalışacak durumda iki havalandırma grubu bulunur.

10.14. Havasında %2'den çok metan tespit edilen ocaklarda veya ocak kısımlarında, çalışanların kurtarılması ve grizunun temizlenmesi dışında çalışma yapılmaz. Temizlik çalışmalarında bulunacak kişilerin konu ile ilgili özel eğitim alması zorunludur. Metan oranının çalışma ortamında sık sık değiştiği hallerde, metan oranına göre ayarlı, ses ve ışık uyarısı yapan metan dedektörü bulundurulur veya bir merkezden izlenebilecek otomatik kontrol sistemi kurulur.

10.15. Genel havasındaki metan oranı %1,5'i geçen yerlerdeki iletkenlerin ve elektrikli aygıtların gerilimi derhal kesilir ve şartlar düzelmedikçe yeniden verilmez. Ancak, I. Grup Teçhizatın M1 kategorisinde olan ekipmanlar bu hükmün dışındadır.

10.16. Grizulu maden ocaklarında yalnız bu tür ocaklar için uygun olan patlayıcı maddeler ve ateşleyiciler kullanılır.

10.17. Ateşleyici grizulu ocaklarda lağım deliklerini doldurmadan önce 25 metre yarıçapındaki bir alan içinde ve özellikle tavandaki boşluklar, çatlaklar ve oyuklarda grizu ölçümü yapar. Bu ölçmede %1 veya daha yüksek oranda metan tespit edilirse lağımlar doldurulmaz.

10.18. Ateşleyici, lağımların doldurulmasından sonra ve ateşlemeden önce ölçümü tekrarlar. Metan oranı %1'in altındaysa lağımlar ateşlenir, üstündeyse %1'in altına düşünceye kadar ateşleme yapılmaz. Kömür tozu bulunan veya kömür tozu oluşabilecek kömür damarlarının bulunduğu ocaklarda, ateşlenecek yerlerde lağım delikleri doldurulmadan önce taş tozu serpmek, sulamak gibi koruyucu tedbirler alınır.

10.19. Sigara içmek, içmek amacıyla tütün mamulleri ile alev ve kıvılcım çıkarabilecek her türlü maddeyi taşımak ve bulundurmak yasaktır.

10.20. Alevle kesme, kaynak yapma ve benzeri diğer işlemlere, çalışanların sağlık ve güvenliklerini korumaya yönelik özel tedbirler alınması kaydıyla sadece istisnai durumlarda izin verilir.

10.21. Yerüstünde ocaktan çıkan grizu veya diğer zararlı gazların tehlike oluşturmasını önlemek üzere gerekli güvenlik tedbirleri alınır.

10.22. Havalandırma sistemi acil hallerde ve ihtiyaç halinde kullanılabilmesi için hava yönünü ters çevirebilecek özellikte olur.

11. Yanıcı toz bulunan maden ocakları

11.1. Açılan bütün maden damarlarında oluşabilecek tozun, patlamanın yayılmasına neden olmayacağı sağlık ve güvenlik dokümanında belirtilmedikçe, kömür madenleri yanıcı toz bulunan maden ocakları olarak kabul edilir.

11.2. Yanıcı toz bulunan maden ocaklarında toz patlamasına karşı gerekli tedbirler alınır ve yalnız bu tür ocaklar için uygun olan patlayıcı maddeler ve ateşleyiciler kullanılır.

11.3. Yanıcı toz birikimini azaltacak, taş tozu ve benzeri maddelerle yanma özelliğini yok edecek veya su ve benzeri maddelerde tozu bağlayarak uzaklaştırılmasını sağlayacak tedbirler alınır.

11.4. Zincirleme toz patlamalarına neden olabilecek yanıcı toz ve/veya grizu patlamalarının yayılması patlama barajları yapılarak önlenir. Patlamayı durdurucu bu barajların yerleri ocaktaki üretim ve faaliyetlerden kaynaklı değişikliklere göre güncellenir ve yerleri imalat haritaları ve havalandırma planında gösterilir.

11.5. Kömür ocaklarındaki arabalar, içlerinden kömür tozu dökülmeyecek biçimde olur. Üretim, yükleme, taşıma, aktarma ve boşaltma yapılan yerlerde tozun havaya yayılmasını önlemek için pülverize su fisketeleri gibi gerekli tedbirler alınır.

11.6. Taş tozu serpme işlemi, kömür tozunun yanma ve patlama etkisini yok edecek veya azaltacak oranda ve uygun nitelikteki maddelerle yapılır. Taş tozu, bu oranı sürekli olarak koruyacak biçimde ve uygun aralıklarla serpilir. Kullanılacak taş tozu, olabildiğince nem tutmayacak, silis içermeyecek, içinde %1,5'dan çok organik madde bulunmayacak ve sağlığa zararlı etki yapmayacak nitelikte olur. Taş tozu, inceliği ve dağılım özelliği bakımından belirli aralıklarla denetlenir. Bozulmuş veya çamurlaşmış taş tozu birikintileri toplanarak ocaktan dışarıya çıkarılır.

11.7. Yanıcı toz bulunan maden ocaklarında bu bölümün 10.19 ve 10.20 numaralı maddelerde belirtilen hükümler uygulanır.

12. Gaz kaçağı, göçük veya su baskını

12.1. Ani gaz geliri veya göçük veya su baskını ihtimali olan bölgelerde çalışanların korunması ve güvenli bir çalışma ortamı sağlanması için yürütülecek faaliyetler sağlık ve güvenlik dokümanında belirtilerek planlanır ve uygulanır.

12.2. Tehlikeli miktarda su veya akıcı malzeme bulunduran veya eski imalat tabakaları arasında kazılmakta olan kuyularda, çalışanların gerektiğinde kuyudan derhal çıkmalarını sağlayacak tedbirler alınır.

12.3. Tespit edilen riskli bölgelerin yakınında çalışanlar ile bu bölgelerden geçen galerilerdeki çalışanların korunması sağlanır ve risklerin kontrol altına alınması için gerekli tedbirler alınır.

12.4. Ocak ağızları, dış su baskınları ve heyelan gibi doğal afetlerin etkisinden zarar görmeyecek yerlerde seçilir. Afetlerden kaynaklanan değişiklikler nedeniyle yeni tehlikelerin ortaya çıkması durumunda, ocaklarda gerekli güvenlik tedbirleri ayrıca alınır.

12.5. Çalışılmakta olan yerler yakınında, basınç altında birikmiş tehlikeli ve zararlı gazların veya yeraltı suyunun tehlikeye neden olabileceği durumlarda veya eski çalışma yerlerinde su veya gaz birikme ihtimalinde kontrol sondajı yapılır.

12.5.1. Yeraltı kömür ocaklarında gaz degajı riskinin değerlendirilerek sağlık ve güvenlik dokümanında yer alması esastır. Degaj riskinin değerlendirilmesinde asgari olarak aşağıdaki hususlar dikkate alınarak sağlık ve güvenlik dokümanında belirtilir.

a) Kömür damarlarının gaz içerikleri,

b) Kömürün desorbsiyon kapasitesi,

c) Gaz yayılımının (a) ve (b) alt bentlerinde belirtilen hususlar göz önünde bulundurularak bilimsel bir metotla değerlendirilmesi.

12.5.2. Sağlık ve güvenlik dokümanına göre degaj riskinin olmadığı yerlerde bu durumun sürekliliği gaz ölçümleri ve sürekli gözlemlerle kontrol altında tutulur. Degaj riskinin olduğu belirlenen yerlerde ise aşağıdaki önlemlerden en az biri uygulanır.

a) Gaz drenajı,

b) 50 m'den az olmamak kaydıyla uygun topuk bırakılması,

c) Ayrı bir çalışma yöntemi uygulanarak önceden belirlenmiş sağlık ve güvenlik dokümanı çerçevesinde 12.5.3'de belirtilen şartlara uygun kontrol sondajları ile ilerlenmesi.

12.5.3. Yeraltı kömür ocaklarında, 12.5.1'e göre gaz degaj riskinin belirlenemediği durumlarda veya yeraltı suyu ile eski çalışma yerlerinde biriken su akışlarının önlenmesi amacıyla; lağım, galeri ve bacalarda ilerleme yönünde 25 metreden az olmayacak şekilde kontrol sondajları yapılır. 25 metrelik kontrol sondajları, 15 metre topuk bırakılacak şekilde 10 metre ilerleme gerçekleştirildikten sonra her seferinde tekrarlanır. Ancak bu şekilde yapılan sondajın kömür damarı veya fayı kesmesi durumunda dört yönlü olacak şekilde ilave sondajlar yapılır. Önceden çalışma yapılmış olan bölgelerde ve/veya bu bölgelere 50 metre yaklaşıldığında, arından dört tarafa aynı ölçülerde kontrol sondajları yapılır.

12.5.4. Yeraltı kömür ocaklarında, taşta açılan galerilerde, kömür damarı veya fay kesilmesi durumlarında, dört yönde olacak şekilde ve sağlık ve güvenlik dokümanında belirlenen sayılarda kontrol sondajları yapılır.

12.5.5. Diğer yeraltı maden işletmelerinde ise muhtemel su ve gaz degajları göz önünde bulundurularak sağlık ve güvenlik dokümanında gerekli görülmesi halinde, 12.5.3'te belirtilen şartlara uygun kontrol sondajlarının yapılması sağlanır.

13. Yangın, tutuşma ve kızışma

13.1. Kendiliğinden tutuşmanın önlenmesi veya erken fark edilmesi için gerekli tedbirler alınır. Jeoloji ve damar yapısı müsaade ettiği müddetçe, ana yollar ve havalandırma yollarının kömür içerisinden sürülmemesi esastır. Bunun sağlanamadığı ana yollar ve havalandırma yollarında kömürün hava ile temasını tamamen kesecek gerekli tedbirler alınır.

13.2. Zorunlu ihtiyaçtan daha fazla yanıcı madde yeraltına indirilmez.

13.3. Hidrolik sıvıların (hidrostatik ve/veya hidrokinetik mekanik enerjinin nakli için kullanılan sıvılar) kullanılması gereken durumlarda, yangın çıkmasının ve yayılmasının önlenmesi için zor alev alabilen sıvılar kullanılır. Hidrolik sıvılar, yangına dayanıklılık ve hijyen yönünden belirlenmiş kriterlere uygun özellikte olur. Yangına dayanıklılık ve hijyen yönünden belirlenmiş kriterlere uygun olmayan hidrolik sıvıların kullanılması durumunda, artan yangın ve bu yangının yayılma riskinin önlenmesi için ilave güvenlik tedbirleri alınır.

14. Çalışanların korunmasına ilişkin ihtiyati tedbirler

14.1. Çalışanlara gerektiğinde güvenli bir şekilde dışarı çıkabilmeleri için, her zaman kolay ulaşabilecekleri yerlerde bulunacak kişisel solunum koruma cihazları verilir. Çalışanlar bu cihazların kullanımı ile ilgili olarak eğitilir. Bu cihazların her zaman çalışır durumda bulunmaları için düzenli kontrolleri yapılır ve işyerinde muhafaza edilir.

15. Aydınlatma

15.1. Çalışanlara uygun kişisel lambalar verilir.

15.2. İşyerleri, çalışanların sağlık ve güvenliklerinin korunmasına uygun suni aydınlatma tesisatları ile donatılır. Aydınlatma tesisatı, çalışanlar için risk oluşturmayacak tipte olur ve uygun şekilde yerleştirilir.

16. Kurtarma planı

16.1 Her ocakta arama, kurtarma ve tahliye ile görevli destek elemanlarının yararlanması için belli başlı kapıları, barajları, hava köprülerini, hava akımını ayarlayan düzeni ve telefon istasyonları gibi ihtiyaç duyulacak hususların yerlerini gösteren bir plan bulundurulur.

17. Emniyet topuğu, çözünebilir taş, jips ve tuz yatakları

17.1. Suyla dolu olduğu bilinen veya bundan kuşkulanılan arazi tabakaları altındaki ocaklarda, suyun bu ocaklarda herhangi bir tehlike oluşturmasını önlemeye ve çalışanların sağlık ve güvenliğini sağlamaya yönelik bir emniyet topuğu bırakılır.

17.2. İşletmeye elverişli derinlikteki maden damarlarının çözünebilir taş veya jips yatakları altında bulunduğu yerlerde, yeryüzünde sondaj yapılmışsa, burası terk edilmeden önce, damarlar veya üzerlerindeki sondaj delikleri, çözünebilir taş ve jips yataklarına önemli miktarda su girmesine engel olacak

biçimde tıkanır. İşletmeye uygun derinlikteki maden damarları üzerinde bulunan tuz tabakaları, sondaj deliklerinden çözme yöntemiyle işletilemez.

18. Yeraltı madenlerinde, hazırlık faaliyetlerinin yapıldığı alanlar ve üretim panoları gibi yeraltı maden işletmesinin bütün bölümlerini kapsayacak şekilde ve çalışanların yerüstüne çıkmalarını kolaylaştıran; yanmaya, kopmaya ve aşınmaya karşı dayanıklı bir hayat hattı kurulur (Şekil-1 ve Şekil-2). Bu hatlar acil durum planlarına uygun olarak yerleştirilir (Bu konudaki son düzenlemelere göre hayat hattı ile ilgili hususlar 01/01/2017 tarihinde yürürlüğe girecektir).

Şekil- Hayat hattı görünümü

18.1. Hayat hatlarının acil durumlarda kullanımına ilişkin, çalışanlarda davranış değişikliği sağlayacak şekilde eğitimler verilir.

18.2. Sığınma odası bulunan yeraltı maden işyerlerinde sürekli hayat hattı, acil durum planına uygun şekilde çalışanların sığınma odası veya yeryüzüne en kısa ve hızlı sürede ulaşmasını sağlayacak şekilde yerleştirilir.

18.3. Hayat hattının hiçbir şartta zarar görmemesi sağlanır. Hayat hattının zarar görmesi halinde en kısa sürede eski haline getirilir.

18.4. Hayat hattı sehim yapmayacak şekilde çalışanların kaçış hızını engellemeyecek ve rahatlıkla elle takip edebilecekleri yüksekliği sağlayacak uygun aralıklarda bağlantılarla tavana ya da yan duvara monte edilir. Kullanılan ekipmanlar ve galeri kesitinin daralması gibi zorunlu hallerde hattın kesilmemesi için geçici ve lokal bölgelerde yükseklikte değişiklik yapılabilir. Bu zorunlu haller, sağlık ve güvenlik dokümanında gerekçeleri ile belirtilir.

18.5. Hayat hattı, konik gösterge ve reflektör levha, yanmaz, yıpranma ve aşınmaya dayanıklı polipropilen (polypropylene) malzemeden imâl edilir.

18.6. Hayat hattı, 7 mm çapında sarı renkli olup tek yönlü konik gösterge ile başlar. Konik göstergeler acil çıkışı gösterecek şekilde 10 metreyi geçmeyecek aralıklarla yerleştirilir. Konik göstergelerin tam orta mesafelerinde reflektör levhalar bulunur. Reflektör levhalar; 50 mm x 100 mm ölçülerinde, çıkışa doğru yani kaçış yönünde yeşil, aksi istikamette kırmızı renkte yanmaz malzemeden yapılır. Konik göstergenin üstünde altı adet reflektör şerit bulunur. Konik gösterge ve reflektör levha bulunduğu yerden düşmeyecek ve kaymayacak şekilde hayat hattının üzerine sabitlenir

18.7. Ana hayat hattına eklenecek bağlantı hatları iki konik göstergenin aynı yöne bakacak şekilde arka arkaya konumlandırılması ile gösterilir.

18.8. Hayat hattının, çalışanların bulunduğu her galeri veya üretim alanı ile kesiştiği noktalara, yanmaz ve dayanıklı küre şeklindeki göstergeler yerleştirilir. Bu göstergeler başka çalışanların gelebileceğini de ifade eder.

18.9. Hayat hattının, oksijenli ferdi kurtarıcı değişim istasyonlarının bulunduğu güzergâhta yer alması esastır. İstasyonların bulunduğu yerler ikişer adet iki konik göstergenin tabanlarının birleştirilip arka arkaya konumlandırılması ile gösterilir. Bu istasyonlara bir bağlantı hattı ile ulaşılması gerekirse aynı konik göstergeler bu bağlantı hattı üzerine de konumlandırılır.

18.10 Sığınma odası bulunan yeraltı maden işyerlerinde hayat hattının sığınma odalarının veya yeryüzüne çıkışın bulunduğu güzergahta yer alması esastır. Sığınma odalarının bulunduğu yerler 50 mm*200 mm ölçülerinde ve en az 2,5 metre boyunca devam eden yanmaz ve dayanıklı spiral bukle ile gösterilir.

19. Kömür ve türevleri hariç olmak üzere yeraltı maden işyerlerinde, acil durumlarda kullanılmak amacıyla sığınma odaları kurulur. Sığınma odalarının teknik özelliklerine dair usul ve esaslar Bakanlıkça altı ay içerisinde çıkarılacak tebliğde belirlenir. Ancak henüz hazırlık aşamasında olan ve üretim aşamasına geçmemiş yer altı maden işyerleri, sığınma odalarını üretim aşamasına geçtiklerinde kurar.

EK- 4

SONDAJLA MADEN ÇIKARILAN İŞLERİN YAPILDIĞI İŞYERLERİNDE UYGULANACAK ASGARİ ÖZEL HÜKÜMLER

Denizler ve Karalarda Yapılacak Çalışmalar İçin Ortak Hükümler

1. Acil durumlarda uzaktan kumanda

1.1. Sağlık ve güvenlik dokümanında gerekli görülmesi halinde, acil durumlar için uzaktan kumanda sistemi kurulur. Bu sistem, acil durumlarda kullanılmak üzere uygun yerlerde bulunan kumanda yerlerinde ve gerekiyorsa toplanma yerleri ile tahliye istasyonlarında da bulunur.

1.2. Uzaktan kumanda ekipmanı en az, havalandırma sistemlerine, tutuşmaya neden olabilecek ekipmanın acil olarak kapatma sistemine, parlayıcı sıvı ve gaz çıkışını önleyecek sisteme, yangından korunma sistemlerine ve sondaj kuyusu kontrol sistemine kumanda edebilecek kapasiteye sahip olacak şekilde olur. Bu kumanda sistemi sondaj kuyularını, tesis ve boru hatlarını izole edecek ve kapatacak sisteme sahip olur.

2. Genel ve acil durum haberleşme sistemi

2.1. Sağlık ve güvenlik dokümanında teknik olarak gerekli görülmesi halinde, her işyerinde;

a) İşyerinin insan bulunan bütün bölümlerine alarm işaretini iletebilecek kapasiteye sahip sesli veya ışıklı sistem,

b) İşyerinin çoğu zaman çalışan bulunan bütün kısımlarından açıkça işitilebilecek kapasiteye sahip sesli sistem,

c) Denizlerdeki tesislerde kıyı ve kurtarma servisleri ile sürekli haberleşmeyi sağlayacak sistem,

bulunur.

2.2. Bu sistemler acil durumlarda işlevlerini sürdürebilecek kapasiteye sahip olur. Sesli uyarı sistemi, güvenilir olmayan enerji kaynağından beslenmeyen haberleşme sistemleri ile desteklenir.

2.3. Alarm kumandaları uygun yerlerde bulunur.

2.4. Normal olarak çalışanların bulunmadığı yerlerde, çalışanların kullanabilecekleri uygun haberleşme sistemi bulunur.

3. Güvenli toplanma yerleri ve isim listesi

3.1. İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmelik uyarınca özel görevi bulunan çalışanların listesi işyerinin uygun yerlerine asılır ve güvenli toplanma yerleri belirlenir. Çalışanların güncel isim listesi bulundurulur ve acil durumlarda toplanma yerlerinde çalışanların mevcudiyeti ile ilgili tespit yapılır ve toplanma yerlerinde yapılması gereken işler belirlenir.

3.2. Tahliye ve güvenli toplanma yerlerini, ısıdan, dumandan ve mümkün olduğu kadar patlama etkilerinden korumak için uygun önlemler alınır, tahliye yolları ve güvenli toplanma yerlerine ulaşan ve buralardan çıkışı sağlayan kaçış yolları kullanılabilir durumda olur. Alınan bu önlemler, güvenli tahliye, kaçış ve kurtarmanın organize edilmesi ve yürütülmesi için geçecek sürede çalışanların güvenliğini sağlayacak şekilde olur.

3.3. Tahliye yolları ve güvenli toplanma yerleri, çalışma yerlerinden ve diğer tesislerden kolay ulaşılabilir yerlerde olur.

3.4. Denizlerdeki tesislerde sağlık ve güvenlik dokümanında gerekli görülmesi halinde, tahliye ve güvenli toplanma yerinde, bu bölümde beliritilen acil durumlarda ekipmanlara uzaktan kumanda edebilecek sistemler ile kıyı ve acil servislerle haberleşmeyi sağlayacak donanım bulunur.

Denizlerdeki Tesislerde Uygulanacak Asgari Özel Hükümler

1. Genel hususlar

1.1. Bu Yönetmeliğin 5'inci maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendi hükmü saklı kalmak kaydı ile bu bölüm kapsamına giren işyerinden sorumlu olan işveren aşağıdaki hususların da sağlık ve güvenlik dokümanında yer almasını sağlar;

a) Çalışanların sağlık ve güvenliği için ciddi sonuçlar doğuracak kazalara neden olabilecek, birbirleriyle bağlantılı olarak yürütülen işler dahil, işyeri ile ilgili özel tehlike kaynaklarını belirler.

b) Yukarıda belirtilen özel tehlike kaynakları ile ilgili riskleri değerlendirilir.

c) (a) bendinde belirtilen kazaların önlenmesi, yayılmasının sınırlandırılması ve acil durumlarda işyerinin tahliyesinin uygun ve kontrollü bir şekilde yapılması için alınmış olan önlemler belirtilir.

ç) Yönetim sisteminin, hem olağan hem de olağanüstü durumlarda Kanun ile bu Yönetmelik hükümlerine uygun yapılandırıldığı gösterilmelidir.

1.2. İşveren, bu Yönetmelik kapsamında yapılacak işlerin her aşamasının planlanması ve uygulanmasında sağlık ve güvenlik dokümanında belirtilen prosedür ve düzenlemelere uyar.

1.3. Birden fazla işverenin farklı çalışma yerlerinden sorumlu olması halinde, sağlık ve güvenlik dokümanının hazırlanmasında ve gerekli iş sağlığı ve güvenliğini sağlayacak önlemlerin alınmasında işverenler işbirliği yaparlar.

2. Yangından korunma ve yangınla mücadele

2.1. Yangından korunma, yangının algılanması ve yangınla ve yangının yayılması ile mücadele konusunda, sağlık ve güvenlik dokümanında belirtildiği şekilde gerekli önlemler alınır. Mümkün olduğu durumlarda, riskli alanlar yangın duvarları ile ayrılır.

2.2. Sağlık ve güvenlik dokümanında riskli olarak belirlenen tüm yerler, uygun yangın algılama ve yangından korunma, yangınla mücadele ve alarm sistemleri ile donatılır. Bu sistemler en az aşağıdakileri kapsar:

a) Yangın algılama sistemleri.

b) Yangın alarmları.

c) Yangın için ana su borusu.

ç) Yangın vanaları ve hortumları.

d) Basınçlı su sistemleri ve göstergeleri.

e) Otomatik sprink sistemleri.

f) Gazlı söndürme sistemleri.

g) Köpük sistemleri.

ğ) Taşınabilir yangın söndürücüler.

h) İtfaiyeci ekipmanları.

2.3. Otomatik olmayan yangın söndürme ekipmanları, kolay ulaşılabilir ve kullanılabilir olması sağlanır ve gerektiğinde zarar görme ihtimaline karşı korunur.

2.4. Yangının algılanması, yangınla ve yangının yayılması ile mücadele konusunda alınacak önlemlerle ilgili detayları içeren yangın planı işyerinde bulundurulur.

2.5. Acil durumlarda erişilebilir ve kullanılır kalabilmesi için acil durum sistemleri kazalardan etkilenmeyecek şekilde ayrılır veya kazalara karşı korunur. Gerektiğinde bu sistemler yedekli olur.

2.6. Yangınla mücadele ekipmanları, Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliği hükümlerine uygun şekilde işaretlenir. Bu işaretler uygun yerlere konulur ve kalıcı olur.

3. Tahliye ve kaçış

3.1. Genel acil durum eğitimine ek olarak, çalışanlara sağlık ve güvenlik dokümanında belirlenen işyerinin özelliğine uygun eğitim verilir.

3.2. Sağlık ve güvenlik dokümanında belirtilen kriterler göz önünde bulundurularak, çalışanlara hayatta kalma teknikleri ile ilgili uygun eğitim verilir.

3.3. Her iş yerinde acil durumlar için uygun ve yeterli tahliye araçları ile denize doğru kaçış imkanları bulunur.

3.4. İşyerinin tahliyesi ve deniz kurtarma koşullarına ilişkin hususlar acil durum planına dahil edilir. Sağlık ve güvenlik dokümanı temel alınarak belirlenen bu hususlar yedek deniz araçları ve helikopterler ile bunların yüklenme süreleri ve kapasiteleri ile ilgili kriterleri de içerir. Her bir yükleme için gerekli olan süre sağlık ve güvenlik dokümanında belirtilir. Yedek deniz araçları, tahliye ve kurtarma gereklerini karşılayacak şekilde düzenlenir ve donatılır.

3.5. Cankurtaran sandalı, botu, can simidi ve yeleği ile ilgili asgari gerekler aşağıda belirtilmiştir:

a) Yeterli bir süre hayatta kalmayı sağlayacak uygunlukta ve donanımda olur.

b) Bütün çalışanlara yetecek sayıda olur.

c) İşyerine uygun özellikte olur.

ç) İşlevleri ve kullanılacakları koşullar dikkate alınarak uygun malzemeden yapılmış olur ve kullanım için hazır bulundurulur.

d) Kullanıldıklarında dikkat çekici renklerde olacak ve kurtarma ekibinin dikkatini çekmekte kullanılacak araçlarla donatılır.

3.6. Acil kullanım için yeterli can kurtarma araç, gereç hazır bulundurulur.

4. Güvenlik tatbikatları

4.1. Tatbikatlarda, cankurtaran teknelerinin de operasyon için hazır olduğu teyit edilir.

5. Barınma

5.1. Yapılan işin doğası, büyüklüğü ve süresi gerektiriyorsa, işveren çalışanlara uygun barınma imkanları sağlar. Bu barınaklar aşağıdaki özelliklere sahip olur.

a) Sağlık ve güvenlik dokümanında belirtildiği şekilde, patlamaların etkisine, duman ve gaz sızmalarına ve yangın çıkmasına ve yangının yayılmasına karşı uygun şekilde korunur.

b) Uygun havalandırma, ısıtma ve aydınlatma sistemleri ile donatılır.

c) Her katta, kaçış yollarına açılan birbirinden bağımsız en az iki çıkış yeri bulunur.

ç) Diğer alanlardan gelebilecek, sağlığa zararlı gürültü, koku ve dumana ve sert hava koşullarına karşı korunmalı olur.

d) Tehlikeli alanlardan uzakta ve çalışma yerlerinden ayrı olur.

5.2. Bu barınaklarda, işyerinde kalacak çalışanlara yetecek sayıda yatak veya ranza bulundurulur. Yatmak için ayrılan bütün odalar, çalışanların giysilerini koyabilecekleri büyüklükte yeterli alana sahip olur. Kadınlar ve erkekler için yatakhaneler ayrı ayrı olur.

5.3. Barınakların ve buralardaki tüm malzemelerin her zaman uygun hijyenik şartlarda olması sağlanır.

6. Helikopter operasyonları

6.1. İşyerlerinde helikopter pisti, en büyük helikopterin en zor şartlarda kolayca inip kalkabileceği ve görevini yerine getirebileceği büyüklükte olur ve helikopter operasyonlarının kolay yapılmasına imkan sağlayacak şekilde yerleştirilir. Helikopter pisti, planlanan hizmetlere uygun yapıda tasarlanır ve inşa edilir.

6.2. Helikopterlerin müdahalesini gerektirecek herhangi bir kazada kullanımına ihtiyaç duyulacak malzemeler, helikopterin konacağı alanın yakınlarında depolanır.

6.3. Çalışanların ikamet ettikleri işyerlerinde, helikopter hareketleri esnasında yeterli sayıda, amaca uygun eğitimli destek elemanı helikopter pistinde hazır bulunur.

7. İşyerlerinin denizlerde konuşlandırılması - güvenlik ve sağlamlık

7.1. Sondajla maden çıkartma işletmelerinin açık denizde konuşlandırılması esnasında, çalışanların sağlık ve güvenliklerini korumak için gerekli olan bütün önlemler alınır.

7.2. İşyerlerinin açık denizde konuşlandırılması ile ilgili çalışmalar, güvenliği ve sağlamlığı sürekli kılacak şekilde yapılır.

7.3. İşyerlerinin açık denizde konuşlandırılması çalışmaları sırasında kullanılan ekipman ve çalışma yöntemleri, hem normal hem de kritik koşullar göz önünde bulundurularak, sondajla maden çıkartma işletmelerinde çalışacak çalışanların maruz kalacakları riskleri azaltacak şekilde olur.

Yapı İşleri

Madenler gibi iş kazası ve meslek hastalığı oluşumunda büyük ölçüde risk barındıran bir diğer iş yapı işleridir. Yapı işlerinin işveren ve çalışan tavrı yanında özünde pek çok risk barındırması, biteviye devam etmeyip bir süre sonra bitmesi, bu bağlamda belli süre içinde yapının bitmesi zorunluluğu, iklim koşullarından oldukça fazla etkilenmesi, İSG maliyetlerinin diğer sektörlere göre biraz daha fazla olması gibi nedenler yapı işlerinde diğer sektörlere göre görece daha fazla iş kazası meydana gelmesine yahut meslek hastalığının oluşmasına sebep olmaktadır. Bu yüzden hukukumuzda yapı işlerine de aynen maden işyerleri gibi özel bir önem verildiği görülmektedir.

Bu bağlamda yapı işlerinde alınacak asgari iş sağlığı ve güvenliği şartlarını belirleme amacıyla İSGY'nin 30’uncu maddesine dayanılarak ve 24.06.1992 tarihli ve 92/57/EEC sayılı AB Konsey

Direktifi de göz önünde bulundurularak hazırlanan 'Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği' yayımlanmıştır.

İlgili kapsam maddesine göre Yönetmelik hükümleri İSGY kapsamına giren tüm yapı işlerinin yapıldığı işyerlerinde uygulanacaktır. Buradan yapı işlerinin sadece bu Yönetmeliğe tabi olduğu çıkarılmamalıdır. Zira açıkça müstesna sayılmadığı sürece yapı işleri de İSG mevzuatında yer alan diğer düzenlemelere de tabidir. Yine aynı madde hükmü gereği, ilgili Maden İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği ile haklarında özel düzenlemeler getirildiği için anılan Yönetmelik kapsamına giren maden işyerlerinin yapı işlerinde bu Yönetmelik hükümleri uygulanmayacaktır. Bu ifadeden söz konusu Yönetmeliğin, yapı işleri söz konusu olduğunda işverene tabi oldukları diğer yönetmeliklerin yüklediği yükümlülükler yanında başkaca ve özel yükümlülükler getirdiği, anlaşılmalıdır.

Yönetmeliğin 4'üncü maddesiyle birçok deyimin tanımı yapılmıştır. Bu tanımlamalar kitabın 'Tanımlar' kısmında aktarılmış olduğundan burada ayrıca üzerinde durulmayacaktır.

İncelendiğinde Yönetmeliğin işvereni ve yapı işinde kendi nam hesabına çalışanları İSG konusunda yükümlü kıldığı ve ayrıca bir takım sorumluluk tespitlerine gittiği görülmektedir.

Yönetmeliğin 5 ve 14'üncü maddelerinde direk olarak işveren yükümlülükleri öngörülmüştür. Buna göre işverenler öncelikle İSGY'nin 4'üncü maddesinde belirlenen genel işveren yükümlülüklerini yerine getirecekler ve sonrasında yürüttükleri yapı işleri özelinde;

- Yapı alanının düzenli tutulmasını ve yeterli temizlikte olması,
- Yapı alanındaki çalışma yerlerinin seçiminde; buralara ulaşımın nasıl sağlanacağının ve ekipman, hareket ve geçişler için alan veya yolların belirlenmesi,
- Malzemenin kullanım ve taşıma şartlarının düzenlenmesi,
- Tesis ve ekipmanın kullanılmaya başlamadan önce ve periyodik olarak teknik bakım ve kontrollerinin yapılması,
- Çeşitli malzemeler ve özellikle tehlikeli malzeme ve maddeler için uygun depolama alanları ayrılması ve bu alanların sınırlarının belirlenmesi,
- Tehlikeli malzemelerin kullanımı ile uzaklaştırılma koşullarının düzenlenmesi,
- Atık ve artıkların depolanmasını, atılması veya uzaklaştırılması,
- Çeşitli işler veya işin aşamaları için öngörülen sürelerin yapı alanındaki işin durumuna göre yeniden belirlenmesi,
- Alt işverenler ve kendi nam ve hesabına çalışanlar arasında işbirliği sağlanması,
- Yapı alanındaki veya yakınındaki endüstriyel faaliyetler ile etkileşimin dikkate alınması,
- Kişisel koruyucu donanımların (KKD) bulundurulması ve çalışanlar tarafından kullanılması yolundaki yükümlülüklerini yerine getireceklerdir.

Yapı alanında uygun sağlık ve güvenlik şartlarının devamının sağlanması açısından isen, işveren ve alt işverenler;

- Özellikle yukarıdaki yükümlülüklerin uygulanmasında Yönetmeliğin 4 numaralı ekinde belirtilen asgari şartları dikkate alarak uygun tedbirleri alacaklar,
- Sağlık ve güvenlikle ilgili konularda sağlık ve güvenlik koordinatörlerinin uyarı, tespit ve talimatlarını ve
- İnşaatta yapılan çalışmalara bizzat katılmaları halinde işveren ve alt işverenler, yapı alanındaki uygun sağlık ve güvenlik şartlarının sürdürülmesi için, sağlık ve güvenlik koordinatörlerinin sağlık ve güvenlikle ilgili konularda görüş ve önerilerini dikkate alacaklardır.

Ayrıca işveren ve alt işverenlerden İSGY'nin 19'uncu maddesine (çalışanların yükümlülükleri), İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliğinin 6'ncı maddesi ile aynı Yönetmeliğin eklerinde belirtilen ilgili hükümlere ve Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerlerinde Kullanılması Hakkında Yönetmeliğin 5'inci maddesi, 6'ncı maddesinin birinci fıkrasının (a), (b), (c), (ç) ve (ğ) bentleri ile 7'nci maddesine uygun olarak hareket etmeleri beklenmektedir.

İşverenlerin yükümlülükleri açısından ele alınması gereken diğer madde 14'üncü maddedir ve bu maddede yapı işinde kullanılan makine, araç, ekipman, malzeme ve çalışma yöntemleri hakkındaki

işveren yükümlülükleri belirlenmiştir. Buna göre işverenler, yapı işlerinin yapıldığı işyerlerinde kullanılan makine, araç, ekipman, malzeme ve çalışma yöntemlerinin ilgili teknik mevzuata ve iş sağlığı ve güvenliği yönünden kabul görmüş, uyumlaştırılmış ulusal veya uluslararası standartlara uygun olmasını sağlamak zorundadırlar. Ayrıca işverence, mekanik ve elektrikli ekipmanın seçimi, kurulması, uygun yerlere yerleştirilmesi, hizmete alınması, işletilmesi ve bakımında, çalışanların sağlık ve güvenliği için, bu Yönetmelik hükümleri ile Makina Emniyeti Yönetmeliği (2006/42/AT) ile İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği hükümlerini dikkate alacaklardır.

Yönetmeliğin 6'ncı maddesi uyarınca işverenlerin, Yönetmelikte belirtilen yükümlülükleri bizzat yerine getirebilecekleri gibi, kendi adına hareket etmek üzere, gerekli fenni yeterliliğe sahip olan bir veya daha fazla proje sorumlusu tayin edebilmeleri olanaklıdır. Proje sorumlusu Yönetmeliğin tanımına göre işveren tarafından görevlendirilen ve işveren adına projenin hazırlanmasından, uygulanmasından ve uygulamanın kontrolünden sorumlu gerçek veya tüzel kişiyi ifade etmektedir.

Öte taraftan madde hükmüne göre İSG konularında, bir veya birden fazla sağlık ve güvenlik koordinatörü görevlendirilmesi proje sorumlusunun veya işverenin sorumluluklarını ortadan kaldırmayacaktır. Sağlık ve güvenlik koordinatörü (SAGÜK) ise yine yapılan tanımlama uyarınca projenin hazırlık ve uygulama aşamalarında, işveren veya proje sorumlusu tarafından sorumluluk verilen ve Yönetmeliğin 10'uncu ve 11'inci maddelerinde belirtilen sağlık ve güvenlikle ilgili görevleri yapan gerçek veya tüzel kişiler anlamına gelmektedir.

Bunun yanında Yönetmelik hükümlerine göre sağlık ve güvenlik koordinatörleri atanmış olması ve sağlık ve güvenlik koordinatörlerinin kendi görevlerini yapmaları, alt işverenlerin sorumluluğunu etkilemeyecektir.

Yönetmeliğin diğer kişilerin yükümlülükleri başlığıyla 7'nci maddesinde düzenlediği hususlar yapı işinde kendi nam ve hesabına çalışanlarla ilgilidir. Yönetmeliğin anladığı şekliyle kendi nam ve hesabına çalışan kişi, çalışan istihdam etmeksizin kendi nam ve hesabına mal ve hizmet üretimi yapan ve projenin tamamlanmasında profesyonel katkı sağlayan kişidir. Bu kişilerin kendi işlerini yapmaları ve çalışan istihdam etmemeleri kendi eylem ve tedbirsizlikleri neticesinde İSG tehlikeye düşürmeyecekleri anlamına gelmemektedir. Bu kişiler kendi işlerini yaparken dikkatsizlik ve tedbirsizlik nedeniyle kendilerinin ve diğer çalışanların sağlık ve güvenliğini tehlikeye düşürebilirler. Bu nedenle Yönetmelik bu kişilerin sorumluluklarının altını çizme gereği duymuştur.

Anılan 7'nci madde uyarınca yapı alanındaki uygun sağlık ve güvenlik şartlarının sürdürülmesi için kendi nam ve hesabına çalışanların öncelikle sağlık ve güvenlik koordinatörlerinin uyarı ve talimatlarını dikkate alması gerekmektedir. Ayrıca kendi nam ve hesabına çalışanlar İSGY'nin 19'uncu maddesi (çalışanların yükümlülükleri) ve 23'üncü maddesinin (iş sağlığı ve güvenliğinin koordinasyonu) birinci fıkrası ile Yönetmeliğin 5'inci maddesinin (işverenin yükümlülükleri) birinci fıkrası ve Yönetmeliğin 4 numaralı ekine, İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliğinin 6'ncı maddesi ile aynı Yönetmeliğin eklerinde belirtilen ilgili hükümlere, Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerlerinde Kullanılması Hakkında Yönetmeliğin 5'inci maddesi, 6'ncı maddesinin birinci fıkrasının (a), (ç) ve (ğ) bentleri ile 7'nci maddesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.

Yine madde hükmüyle yukarıda açıklanan ve kendi nam ve hesabına çalışan kişilere ait yükümlülüklerin yerine getirilmesinin izlenmesinden ve denetlenmesinden işveren sorumlu kılınmıştır.

Yönetmeliğin üçüncü bölümü, SAGÜK görevlendirilmesi, sağlık ve güvenlik planı (SAGÜP) ve bildirimle ilgilidir.

Yönetmeliğin 8'inci maddesi uyarınca bazı hallerde sağlık ve güvenlik koordinatörü görevlendirme zorunluluğu bulunmaktadır. Buna göre aynı yapı alanında birden fazla işveren veya alt işverenin bulunması durumunda, işveren veya proje sorumlusu tarafından, sağlık ve güvenlik konularında bir veya daha fazla SAGÜK görevlendirilmesi ve yapı işine başlamadan önce projenin hazırlık aşamasında, sağlık ve güvenlik planının hazırlanması veya hazırlanmasının sağlanması gerekmektedir. Bu duruma bir istisna getirilerek yapı işinde aşağıda belirtilecek olan bir takım bildirimlerin yapılması gereken işler haricinde ve Yönetmeliğin 2 numaralı eki listede belirtilen riskleri içeren çalışmaların bulunmaması halinde SAGÜK görevlendirilmemeleri mümkündür.

Maddede bir de bildirim yükümlülüğüne yer verilmiş ve işveren veya proje sorumlusu; yapı işinin 30 işgününden fazla süreceği ve devamlı olarak 20'den fazla çalışan istihdam edileceği veya işin büyüklüğü 500 yevmiyeden fazla çalışma gerektireceği durumlarda yapı işine başlamadan önce Yönetmeliğin 3 numaralı ekinde belirtilen bilgileri içeren bildirimi, ÇSGB ilgili çalışma ve iş kurumu il müdürlüğüne vermekle yükümlü kılınmışlardır. Ayrıca bu bildirimde belirtilen bilgilerin yer aldığı levhanın, açıkça görünecek şekilde yapı alanının uygun bir yerine konulması ve lüzum halinde güncellenmesi gerekmektedir.

Yönetmeliğin 9'uncu maddesi uyarınca, projenin tasarımının yapılması ve hazırlanmasının çeşitli aşamalarında ve özellikle yapı işinin, aynı anda veya birbiri ardına gerçekleşen farklı unsur ve aşamalarını planlamak amacıyla mimari, teknik ve organizasyonel konulara ilişkin karar alırken ve işin ya da iş aşamalarının tamamlanması için ilgili meslek disiplinindeki kriterler de dikkate alınarak gereken süreyi hesaplarken İSGY'nin 5'inci maddesinde belirtilen risklerden korunma ilkelerini göz önünde bulundurulmalıdır. Cümlede açıklanan işin ya da iş aşamalarının alacağı süre hesaplanırken aynı zamanda gerekli hallerde SAGÜP ile sağlık ve güvenlik dosyaları da dikkate alınacaktır.

Yönetmeliğin 10'uncu maddesiyle SAGÜK'nin proje hazırlık aşamasındaki ve 11'inci maddesiyle proje uygulama aşamasındaki görevleri tespit edilmiştir. Buna göre SAGÜK;'ün proje hazırlık aşamasında,

- Yönetmeliğin 9'uncu maddesindeki yükümlülüklerin yerine getirilmesini koordine etme
- SAGÜP hazırlama veya hazırlanmasını sağlama, eğer yapı alanında Yönetmeliğin 2 numaralı ekinde belirtilen işler yapılıyorsa, bu işlerle ilgili özel tedbirlerin planda yer almasını sağlama,
- Proje süresince, birbirini takip eden veya daha sonra yapılacak işler sırasında dikkate alınmak üzere ve proje tamamlandıktan sonra temizlik, bakım, tadilat, yenileme, yıkım işleri gibi her türlü yapı işinin güvenli bir şekilde yerine getirilmesi için ihtiyaç duyulan bilgileri de içermek kaydıyla, sağlık ve güvenlik bilgilerini içeren sağlık ve güvenlik dosyası hazırlama,

Proje uygulama aşamasında;

- Aynı anda veya birbiri ardına yapılacak iş ve iş aşamalarının belirlendiği iş programlarının oluşturulması için teknik ve organizasyona yönelik kararların alınmasında ve işin ya da iş aşamalarının tamamlanması için ilgili meslek disiplinindeki kriterler de dikkate alınarak yapılacak süre hesabında İSGY'nin 5'inci maddesinde belirtilen risklerden korunma ilkelerinin,
- İşverenlerin gerekli tedbirleri uygulamasını ve gerektiğinde çalışanların ve kendi nam ve hesabına çalışanların korunmasını, 5'inci maddenin birinci fıkrasında belirtilen prensiplerin istikrarlı bir şekilde uygulanmasını, 10'uncu maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen sağlık ve güvenlik planının yapılmasının gerektiği durumlarda bu planın uygulanmasını koordine etme
- Yapılan işteki ilerlemeleri ve meydana gelen değişiklikleri dikkate alarak 10'uncu maddenin birinci fıkrasının (b) bendindeki sağlık ve güvenlik planında ve aynı fıkranın (c) bendine göre hazırlanan sağlık ve güvenlik dosyasında gerekli düzenlemeleri yapma veya yapılmasını sağlama,
- Aynı yapı alanında, işe sonradan katılanlarda dâhil olmak üzere, işveren veya alt işverenler arasında organizasyonu sağlama, iş kazaları ve meslek hastalıklarından çalışanları korumak üzere işverenlerce yapılan çalışmaları koordine etme, İSGY'nin 23'üncü maddesinin birinci fıkrasında belirtilen işverenler arası bilgi alış verişinin sağlanmasına katkıda bulunma ve gerekli hallerde kendi nam ve hesabına çalışan kişilerin de bu çalışmalarda yer almasını sağlama,
- Yapı işlerinde güvenli bir şekilde çalışılmasını sağlamak üzere yapılması gerekli kontrolleri koordine etme ve
- İzin verilen kişiler dışındakilerin yapı alanına girmesini önlemek üzere gerekli düzenlemeleri yapma görevleri haizdir.

Yönetmeliğin 12'nci maddesinde çalışanların bilgilendirilmesi ve 13'üncü maddesinde çalışanların görüşlerinin alınması ve katılımlarının sağlanması hususları düzenlenmiştir. Buna göre yapı işlerinde;

- Yasanın 16'ncı maddesinde belirtilen hususlarla birlikte çalışanlar veya çalışan temsilcileri, yapı alanında sağlık ve güvenlik ile ilgili alınan tedbirler hakkında bilgilendirilmeli,
- Verilen bilgiler kolay ve anlaşılır olmalı,
- İş ekipmanlarının kullanım talimatları çalışanlar tarafından rahatlıkla okunabilecek bir yere asılmalı ve

- Yapı alanının büyüklüğü ve riskin derecesi göz önünde bulundurularak, işyerinde yapılan çalışmalarda çalışanlar ve temsilcilerinin arasındaki koordinasyon sağlanarak, Yasanın 18'inci maddesinde belirtilen hususlar doğrultusunda, bu Yönetmeliğin 5'inci ve 11'inci maddelerine göre, çalışanların veya çalışan temsilcilerinin görüşleri alınıp katılımları sağlanmalıdır.

Yapı işleri kaynaklı bir İSG önlemi de 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Yasanın yapı denetim kuruluşları ve görevlerini düzenleyen 2'nci maddesinden kaynaklanmaktadır. Maddenin dördüncü fıkrasının (f) bendi uyarınca yapı denetim kuruluşlarının bir görevi de işyerinde İSG mevzuatına göre düzenlenmesi gereken güvenlik planına ve onaylanmış yapı projesine uygun olarak çalışmaların yapılıp yapılmadığını denetlemektir. Ayrıca yine aynı hüküm uyarınca yapı denetim kuruluşları yaptıkları bu yöndeki denetimlerde aykırılık tespit ettiklerinde işvereni yazılı olarak uyarmakla; yazılı uyarıya uyulmadığı takdirde ise durumu ilgili ÇİKİM bildirmekle görevli kılınmışlardır. Yapı denetim kuruluşu bu görevi yerine getirmediği takdirde hakkında aynı Yasanın 8'inci maddesi uyarınca yapı denetimi hizmet sözleşmesi bedelinin % 10'u kadar idari para cezası uygulanacaktır.

Ekleri için tıklayınız

Yapı İşleriyle İlgili Hususlar

EK - 1

YAPI İŞLERİ LİSTESİ

1. Kazı, yarma ve doldurma işleri

2. Hafriyat

3. İnşa

a) Bina

b) Set, baraj

c) Yol, demiryolu, havai hat

ç) Tünel

d) Metro

e) Köprü

f) Çelik yapı

g) İskele, liman, dalga kıran, gemi

ğ) Kanalizasyon, lağım

h) Kuyu

ı) Kanal

i) Duvar

j) Sıva, badana, boya işleri

k) Elektrik tesisatı

l) Sıhhi tesisat

m) Kalorifer tesisatı

n) Dülgerlik

o) Marangozluk

4- Prefabrike elemanların inşası ve sökümü

5. Montaj işleri

6. Değiştirme ve donatma

7. Tadilatlar

8. Yenileme
9. Tamir
10. Söküm
11. Yıkım
12. Restorasyon
13. Bakım, boyama ve temizleme
14. Drenaj
15. Bu ekte belirtilen işlerde kullanılan sabit ve hareketli makine ve tesisleri kullanma.

EK- 2

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ RİSKLERİNİ İÇEREN ÇALIŞMALARIN LİSTESİ

1. Özellikle, yapılan işin ve işlemlerin niteliği veya işyeri alanının çevresel özelliklerinden dolayı, çalışanların toprak altında kalma, bataklıkta batma veya yüksekten düşme gibi risklerin fazla olduğu işler.
2. Çalışanın işin yürütümü dolayısıyla maruz kaldığı özel tehlikelere yönelik sağlık gözetimi gerektiren veya kimyasal ve biyolojik özelliklerinden dolayı çalışanların sağlık ve güvenlikleri için risk oluşturan maddelerle yapılan işler.
3. 24/3/2000 tarihli ve 23999 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği uyarınca, denetimli ve gözetimli alanların belirlenmesini gerektiren iyonlaştırıcı radyasyonla çalışılan işler.
4. üksek gerilim hatları yakınındaki işler.
5. Boğulma riski bulunan işler.
6. Kuyu, yer altı kazıları ve tünel işleri.
7. Hava beslemeli sistem kullanan dalgıçların yaptığı işler.
8. Basınçlı hava sağlanarak keson içinde yapılan işler.
9. Patlayıcı madde kullanımını gerektiren işler.
10. Fiziksel özelliklerine bağlı olarak yüksek ses, titreşim, basınç farkı, toz oluşması gibi risklerin fazla olduğu işler.
11. Ağır prefabrike elemanların montaj ve söküm işleri.

EK - 3

YAPI İŞİNE İLİŞKİN BİLDİRİM

1. Bildirim tarihi,
2. İnşaatın açık adresi (mahalle, cadde, sokak, numara, ada, parsel, semt, ilçe ve il adları),
3. İşverenin ad ve adresi (mahalle, cadde, sokak, numara, ada, parsel, semt, ilçe ve il adları),
4. Proje tipi (*),
5. Görevlendirilmesi halinde proje sorumlusunun adı ve adresi,
6. Proje hazırlık safhasındaki sağlık ve güvenlik koordinatörünün veya koordinatörlerinin adı ve adresi,
7. Proje uygulama safhasındaki sağlık ve güvenlik koordinatörünün veya koordinatörlerinin adı ve adresi,
8. İşin planlanan başlama tarihi,
9. Planlanan çalışma süresi (inşaatın muhtemel bitiş tarihi),

* Yapılan inşaatın yapı çeşidi yazılacaktır. (köprü, bina, yol gibi)

10. Yapı alanında çalışacağı tahmin edilen azami çalışan sayısı,

11. Yapı alanında bulunması muhtemel yüklenicilerin(**) sayısı,

12. Belirlenmiş olan yükleniciler(**) hakkında bilgi.

EK - 4

YAPI ALANLARI İÇİN ASGARİ SAĞLIK VE GÜVENLİK ŞARTLARI

Bu ekte yer alan yükümlülükler, yapı alanının özelliğinin, yapılan iş ile tehlikelerinin ve çalışma şartlarının gerektirdiği durumlarda uygulanır.

A) Yapı alanındaki çalışma yerleri için genel asgari şartlar

Yüksekte çalışma

1- Seviye farkı bulunan ve düşme sonucu yaralanma ihtimalinin oluşabileceği her türlü alanda yapılan çalışma; yüksekte çalışma olarak kabul edilir.

2- Yüksekte yapılan çalışmalarda aşağıdaki hususlara uyulur:

a) Yüksekte yapılması zorunlu olmayan montaj ve benzeri çalışmaların mümkün olduğunca öncelikle yerde yapılması sağlanır.

b) Yapılacak çalışmaların önceden planlanması ve organize edilmesi, bu planlama yapılırken yüksekten düşme ile ilgili hususlara acil durum planında yer verildiğinden emin olunması sağlanır.

c) Çalışanların, çalışma yerlerine güvenli bir şekilde ulaşmaları uygun araç ve ekipmanlarla sağlanır.

ç) Çalışma yerlerinde çalışanların güvenliği öncelikle, güvenli korkuluklar, düşmeyi önleyici platformlar, bariyerler, kapaklar, çalışma iskeleleri, güvenlik ağları veya hava yastıkları gibi toplu koruma tedbirleri ile sağlanır.

d) Toplu koruma tedbirlerinin düşme riskini tamamen ortadan kaldıramadığı, uygulanmasının mümkün olmadığı, daha büyük tehlike doğurabileceği, geçici olarak kaldırılmasının gerektiği hallerde, yapılan işlerin özelliğine uygun bağlantı noktaları veya yaşam hatları oluşturularak tam vücut kemer sistemleri veya benzeri güvenlik sistemlerinin kullanılması sağlanır. Çalışanlara bu sistemlerle beraber yapılan işe ve standartlara uygun bağlantı halatları, kancalar, karabinalar, makaralar, halkalar, sapanlar ve benzeri bağlantı tertibatları; gerekli hallerde iniş ve çıkış ekipmanları, enerji sönümleyici aparatlar, yatay ve dikey yaşam hatlarına bağlantıyı sağlayan halat tutucular ve benzeri donanımlar verilerek kullanımı sağlanır.

e) Yapı işleri sırasında ve yapı işleri bitirilip yapı kullanıma geçtikten sonra yüksekte yapılacak çalışmalarda kullanılmak üzere oluşturulacak yatay ve dikey yaşam hatları için gerekli olan bağlantı noktaları ve yapısal düzenlemeler, projenin hazırlık aşamasında belirlenerek sağlık ve güvenlik planı ve sağlık ve güvenlik dosyasında yer alır.

f) Yüksekte güvenli çalışma donanımlarının, düzenli olarak kontrol ve bakımlarının yapılması sağlanır. Uygun olmayan donanımların kullanılması engellenir.

g) Bu alanlarda çalışanlara yüksekte çalışmayla ilgili tehlike ve riskler konusunda bilgilendirme yapılarak gerekli eğitim verilir.

ğ) Yüksekte yapılan çalışmalar işveren tarafından görevlendirilen ehil bir kişinin gözetim ve kontrolü altında gerçekleştirilir.

3- Kullanılan güvenlik ağları; malzeme özellikleri, yapılan statik ve dinamik dayanım deneyleri ile bağlantı ve kurulum şartları bakımından TS EN 1263-1 ve TS EN 1263-2 standartlarına ve ilgili diğer ulusal standartlara, konu ile ilgili ulusal standart bulunmaması halinde ilgili uluslararası standartlara uygun olması sağlanır ve yapılan işe uygun tipte güvenlik ağı seçilir. Yapı alanında kullanılan güvenlik ağının kullanma kılavuzu işyerinde bulundurulur. Güvenlik ağları standartlara ve kullanım kılavuzuna uygun şekilde kurulur.

** Alt işverenler, kendi nam ve hesabına çalışanlar ile mal veya hizmet tedarik edenler belirtilmelidir.

4- Betonarme platformların döşeme kenarlarında, asansör, merdiven, baca, şaft, aydınlatma boşlukları gibi döşemelerde süreksizlik meydana getiren boşluklarda, duvar ve perde duvar gibi yapı elemanları arasında süreksizlik meydana getiren pencere ve benzeri boşluklarda çalışanların veya malzemelerin düşmesini engelleyecek toplu koruma tedbirleri alınır, korkuluk sistemlerinin kullanılması halinde korkulukların bu Yönetmeliğin Ek-4 (A) Yüksekte Çalışma başlığının 6'ncı maddesinde tanımlanan özelliklere uygun olması sağlanır.

5- Herhangi bir sebeple betonarme platform kenarında güvenli korkuluğun bir kısmının geçici olarak kaldırılmasının gerektiği durumlarda, bu alanlarda gerekli güvenlik tedbirleri alınır ve çalışanlara uygun kişisel koruyucu donanımlar verilir.

6- Korkuluklarda;

a) Platformdan en az bir metre yükseklikte ve herhangi bir yönden gelebilecek en az 125 kilogramlık yüke dayanıklı ana korkuluk,

b) Platforma bitişik, en az 15 santimetre yüksekliğinde topuk levhası,

c) Topuk levhası ile ana korkuluk arasında açıklıklar 47 santimetreden fazla olmayacak şekilde konulan ara korkuluk,

bulunması sağlanır.

Geçitlerde güvenlik

7- Çalışma platformları ve geçitler kişileri düşmekten ve düşen cisimlerden koruyacak şekilde yapılır, boyutlandırılır, kullanılır ve muhafaza edilir.

Düşen cisimler

8- Yüksekte yapılan çalışmalarda kullanılan el aletleri ve diğer malzemelerin düşmelerini engelleyecek tedbirler alınır.

9- Çalışanlar, düşen cisimlere karşı öncelikle toplu olarak korunur.

10- Yapı alanında, cisimlerin düşerek tehlike oluşturabileceği bölgelere girişler önlenir veya gerektiğinde kapalı geçitler yapılır.

11- Yapı alanında, çalışanlara uygun baş koruyucu donanımlar verilerek kullanımı sağlanır.

12- Yapı alanında, malzemelerin hangi yükseklikten olursa olsun doğrudan yere atılmaması, dengeli ve güvenli bir şekilde indirilerek uygun bir yere istif edilmesi sağlanır. Atık malzemelerin uzaklaştırılması için moloz kaydırakları gibi güvenli çalışma yöntemleri tercih edilir.

Enerji dağıtım tesisleri ve elektrikle çalışma

13- Enerji dağıtım tesisleri, yangın veya patlama riski oluşturmayacak şekilde tasarlanarak kurulur ve işletilir. Kişilerin, doğrudan veya dolaylı teması sonucu elektrik çarpması riskine karşı korunması sağlanır.

14- Elektrikle ilgili bütün ekipman ve bağlantıların kurulması, sökülmesi, tamirat ve tadilat işleri sadece ilgili mevzuatın öngördüğü yetkili elektrikçiler tarafından yapılır.

15- Elektrikli tesisatın bütün parçalarının, güç gereksinimleri için yeterli kapasite ve kalitede ve yapı işlerindeki çalışma koşullarına dayanıklı olması sağlanır.

16- Yapı alanı içerisindeki ana pano ve tali elektrik panolarında uygun kaçak akım rölesi kullanılır.

17- Yapı alanında veya çalışanların erişebileceği yerlerde bulunan elektrik panoları, tevzi tabloları ile kontrol tertibatı ve benzeri tesisat, kilitli dolap veya hücre içine konulur. Bakım, onarım ve yenileme nedeniyle gerilim altındaki tesisatın tecritlerinin çıkarılması gerektiğinde uyarı ve koruma amacıyla gerekli tedbirler alınır.

18- Yapı alanında elektrik bağlantıları için uygun bağlantı elemanları kullanılır, açık uçlu kablolarla bağlantı yapılmaz.

19- Yapı alanında kullanılan sabit ve seyyar iletkenler ile teçhizatların dış etkenlerden korunması sağlanır, eskimiş veya yıpranmış olanlar kullanılmaz.

20- Ekipman ve koruyucu cihazların tasarımı, yapımı ve seçiminde, dağıtılan enerjinin tipi ve gücü, dış şartlar ile çalışma alanının çeşitli bölümlerine girmeye yetkili kişilerin eğitim ve deneyimleri göz önünde bulundurulur.

21- Elektrik teçhizatı, iletim hatları ve elektrikli aletlerin üzerlerinde voltajları belirtilir.

22- Elektrikle çalışan iş ekipmanlarının gövde güvenlik topraklaması yapılır.

23- Her türlü elektrik kullanımı ve elektrik tesisatının işletilmesiyle ilgili olarak, bu Yönetmelik hükümleri yanında ilgili diğer mevzuat hükümleri de uygulanır.

Düzen, temizlik, istif ve depolama

24- Yapı alanının düzenli ve temiz tutulması sağlanır. Sivri uçları veya keskin kenarları bulunan malzeme ve atıklar düzenli periyotlarla çalışma alanlarından uzaklaştırılır. Yapı alanından uzaklaştırılması mümkün olmayan sivri veya keskin kenarları bulunan malzemelerin saplanma riskine karşı gerekli koruyucu malzemeler ile korunması/kaplanması sağlanır.

25- Buz, kar, yağmur, kullanılan malzemeler ve diğer etkenlerle kaygan hale gelen çalışma yerleri ve geçitler temizlenerek kaymayı önleyici tedbirler alınır.

26-Yapı alanında malzemelerin, yıkılma ve devrilmeleri önlenir, kazaya sebep olmayacak şekilde istif edilmeleri sağlanır.

27- Yapı alanında, yanıcı veya patlayıcı maddelerin depolandığı depo alanlarında ve patlayıcı ortam oluşan çalışma alanlarında bakım, onarım işleri dahil her türlü çalışmalarda 30/4/2013 tarihli ve 28633 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Çalışanların Patlayıcı Ortamların Tehlikelerinden Korunması Hakkında Yönetmelik hükümleri ve iş ekipmanları ve koruyucu sistemlerin kullanımında 30/12/2006 tarihli ve 26392 4'üncü mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Muhtemel Patlayıcı Ortamda Kullanılan Teçhizat ve Koruyucu Sistemlerle İlgili Yönetmelik (94/9/AT) hükümlerine uygun çalışılır.

Sağlamlık ve dayanıklılık

28- Beklenmeyen herhangi bir hareketi nedeniyle çalışanların sağlık ve güvenliğini etkileyebilecek her türlü malzeme, ekipman ile bunların parçaları güvenli ve uygun bir şekilde sabitlenir.

29- İşin güvenli bir şekilde yapılmasını sağlayacak uygun ekipman ve çalışma şartları sağlanmadıkça, yeterli dayanıklılıkta olmayan yüzeylerde çalışılmasına ve bu yerlere girilmesine izin verilmez.

30- Kurulmakta, sökülmekte, bakımda, tamirde ya da yıkılmakta olan yapılarda çalışanları yapının dayanıksızlığından ve kırılganlığından kaynaklanan risklerden korumak için yeterli tedbirler alınır.

Acil çıkış yolları ve kapıları

31- Acil çıkış yolları ve kapıları ile ilgili aşağıdaki hususlara uyulur:

a) Acil çıkış yolları ve kapıları doğrudan dışarıya veya güvenli bir alana açılır ve çıkışı önleyecek hiçbir engel bulunmaz.

b) Acil çıkış yolları ve kapıları herhangi bir tehlike durumunda, bütün çalışanların işyerini derhal ve güvenli bir şekilde terk etmelerine imkan sağlar.

c) Acil çıkış yollarının ve kapılarının sayısı ile yerleşimi ve boyutlarının, yapı alanının ve çalışan barakalarının kullanım şekline ve boyutlarına, içinde bulunan ekipmana, bulunabilecek azami çalışan sayısına ve 27/11/2007 tarihli ve 2007/12937 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik hükümlerine uygun olması sağlanır.

ç) Acil çıkış yolları ve kapıları, 11/09/2013 tarihli ve 28762 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliğine göre işaretlenir. İşaretlerin uygun yerlere konulması ve kalıcı olması sağlanır.

d) Acil çıkış yolları ve kapıları ile buralara açılan yol ve kapılarda çıkışı zorlaştıracak hiçbir engel bulunmaz.

e) Aydınlatılması gereken acil çıkış yolları ve kapılarında elektrik kesilmesi halinde yeterli aydınlatmayı sağlayacak sistem bulundurulur.

Yangın algılama ve yangınla mücadele

32- Yapı alanının özelliklerine, çalışan barakalarının ve diğer tesislerin boyutlarına ve kullanım şekline, alandaki ekipmana, alanda bulunan maddelerin fiziksel ve kimyasal özelliklerine, bulunabilecek azami kişi sayısına bağlı olarak uygun nitelikte ve yeterli sayıda yangınla mücadele araç ve gereci ile gerekli yerlerde yangın dedektörleri ve alarm sistemleri bulundurulur.

33- Yangınla mücadele araç ve gereçleri, yangın dedektörleri ve alarm sistemlerinin düzenli bakımlarının ve mevzuata uygun sürelerde periyodik kontrollerinin yapılması sağlanır.

34- Otomatik olmayan yangın söndürme ekipmanı görünür ve kolayca erişilebilir yerlere konulur ve önlerinde engel bulundurulmaz. Yangın söndürme ekipmanları kolay kullanılabilir nitelikte olup, Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliğine göre işaretlenir. İşaretlerin uygun yerlere konulması ve kalıcı olması sağlanır.

Havalandırma

35- Çalışanların harcadıkları fiziksel güç ve çalışma şekli dikkate alınarak yeterli temiz hava sağlanır. Cebri havalandırma sistemi kullanıldığında, sistemin her zaman çalışır durumda olması sağlanır ve bu sistem çalışanların sağlığına zarar verebilecek hava akımlarına neden olmayacak şekilde tesis edilir. Çalışanların sağlığı yönünden gerekli hallerde havalandırma sistemindeki herhangi bir arızayı bildiren sistem bulundurulur.

Özel riskler

36- Çalışanların zararlı düzeyde titreşim, gürültü, gaz, buhar veya toz gibi zararlı dış etkenlere maruz kalmaları önlenir.

37- Zehirli veya zararlı madde bulunması muhtemel veya oksijen düzeyi yetersiz veya parlayıcı olabilecek bir ortama girmek zorunda kalan çalışanların, herhangi bir tehlikeye maruz kalmalarını önlemek üzere kapalı ortam havası kontrol edilir ve gerekli tedbirler alınır.

38- Çalışanlar, sınırlı hava hacmine sahip yüksek riskli ortamlarda çalıştırılmazlar. Zorunlu hallerde, her türlü tedbir alındıktan sonra çalıştırılabilirler. Bu durumlarda çalışanlar dışarıdan sürekli izlenir ve gerektiğinde derhal yardım yapılması için bütün tedbirler alınır.

Sıcaklık

39- Ortam sıcaklığının, çalışma süresince, çalışanların yaptıkları işe ve harcadıkları fiziksel güce uygun düzeyde olması sağlanır. Yapılan işin niteliği sebebiyle ortam sıcaklığının değiştirilemeyeceği hallerde çalışanları fazla sıcak veya soğuktan koruyacak tedbirler alınır.

Çalışma yerlerinin, barakaların ve yolların aydınlatılması

40- Yapı alanındaki çalışma yerlerinin, barakaların ve yolların aydınlatılmasında aşağıdaki hususlara uyulur:

a) Yapı işlerinin gündüz yapılması esastır, çalışma yerleri, barakalar ve yollar mümkün olduğu ölçüde doğal olarak aydınlatılır. Gece çalışılmasının gerekli veya zorunlu olduğu çalışmalarda veya gün ışığının yetersiz olduğu durumlarda uygun ve yeterli suni aydınlatma sağlanır, gerekli hallerde darbeye karşı korumalı taşınabilir aydınlatma araçları kullanılır. Suni ışığın rengi, sinyallerin ve işaretlerin algılanmasını engellemeyecek şekilde seçilir.

b) Çalışma yerleri, barakalar ve geçiş yollarındaki aydınlatma sistemleri, çalışanlar için kaza riski oluşturmayacak özellikte olur ve uygun şekilde yerleştirilir.

c) Çalışma yerleri, barakalar ve geçiş yollarındaki aydınlatma sistemindeki herhangi bir arızanın çalışanlar için risk oluşturabileceği yerlerde acil ve yeterli aydınlatmayı sağlayacak yedek aydınlatma sistemi bulundurulur.

Kapılar ve geçitler

41- Kapı ve geçitlerde aşağıda belirtilen hususlara uyulur:

a) Raylı kapılarda, raydan çıkmayı ve devrilmeyi önleyecek güvenlik tertibatı bulundurulur.

b) Yukarı doğru açılan kapılarda, aşağı düşmeyi önleyecek güvenlik tertibatı bulundurulur.

c) Kaçış yollarında bulunan kapılar ve geçitler uygun şekilde işaretlenir. Bu kapıların yardım almaksızın her zaman ve her durumda içeriden açılabilir özellikte olması sağlanır.

ç) Araçların geçtiği kapı ve geçitler yayaların geçişi için güvenli değilse, bu mahallerde yayalar için ayrı geçiş kapısı bulundurulur. Bu kapılar açıkça işaretlenir ve önlerinde hiçbir engel bulundurulmaz.

d) Mekanik kapılar ve geçitler, çalışanlar için kaza riski oluşturmayacak şekilde yapılır. Bu kapılarda, kolay fark edilebilir ve ulaşılabilir, acil durdurma sistemleri bulundurulması ve herhangi bir güç kesilmesinde otomatik olarak açılmıyorsa, el ile de açılabilir özellikte olması sağlanır.

Trafik yolları ve tehlikeli alanlar

42- Merdivenler, sabitlenmiş geçici merdivenler, yükleme yerleri ve rampalar da dahil olmak üzere trafik yolları; kolay ve güvenli geçişi sağlayacak, bu yerlerin yakınında çalışanlar için tehlike oluşturmayacak şekilde tasarlanarak yapılır.

43- Yayaların kullandığı ve yükleme boşaltma için kullanılanlar da dahil, araçlarla malzeme taşımada kullanılan yolların, potansiyel kullanıcı sayısına ve işyerinde yapılan işin özelliğine uygun boyutlarda olması sağlanır. Trafik yolları üzerinde taşıma işi yapılması durumunda, bu yolu kullanan diğer kişiler için yol kenarında yeterli güvenlik mesafesi bırakılır veya uygun koruyucu tedbirler alınır. Yollar görülebilir şekilde işaretlenir, düzenli olarak kontrolü yapılarak her zaman bakımlı olması sağlanır.

44- Araç trafiği olan yollar ile kapılar, geçitler, yaya geçiş yolları, koridorlar ve merdivenler arasında yeterli mesafe bulundurulur.

45- Yapı alanlarındaki girilmesi yasak bölgelere yetkisiz kişilerin girişi uygun araç ve gereç kullanılarak engellenir. Tehlikeli bölgeler açıkça işaretlenir, buralara görünür şekilde uyarı levhaları konulur. Bu bölgelere girme izni verilen çalışanları korumak için gerekli tedbirler alınır.

46- Trafik yolları güzergahında bulunan havai hatlar ve benzeri engeller ile alakalı gerekli işaretlemeler ve önlemler alınır.

Yükleme yerleri ve rampaları

47- Yükleme yerleri ve rampaların; taşınacak yükün boyutlarına uygun olarak tasarlanması, çalışanların düşmesini önleyecek şekilde güvenli olması ve en az bir çıkış yerine sahip olması sağlanır.

Çalışma yerinde hareket serbestliği

48- Çalışılan yerlerin, gerekli her türlü ekipman ve araçlar dikkate alınarak, çalışanların işlerini yaparken rahatça hareket edebilecekleri genişlikte olması sağlanır.

İlk yardım

49- İşyerinde, 18/6/2013 tarihli ve 28681 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmeliğe uygun sayıda, ilkyardım yapabilen eğitilmiş çalışanların her an hazır bulundurulması sağlanır. İşyerinde kaza geçiren veya aniden rahatsızlanan çalışanların, tıbbi müdahale yapılan yerlere en kısa zamanda ulaşmalarını sağlayacak gerekli tedbirler alınır.

50- Yapı alanının büyüklüğü, yapılan işin niteliği ve kaza riskine göre, gerektiğinde işyerinde bir ya da daha fazla ilk yardım ve acil müdahale odası bulunması 29/12/2012 tarihli ve 28512 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliğinin 10 ve 11'inci madde hükümlerine göre sağlanır.

51- İlkyardım odaları yeterli ilk yardım malzeme ve ekipmanı ile teçhiz edilir ve sedyeler kullanıma hazır halde bulundurulur. Bu yerler, Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliğine uygun şekilde işaretlenir.

52- Çalışma koşullarının gerektirdiği her yerde ilkyardım ekipmanları kolay erişilebilir yerlerde bulundurulur ve Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliğine uygun şekilde işaretlenir. Acil servis adresleri ve telefon numaraları görünür yerlerde bulundurulur.

Soyunma yeri ve elbise dolabı

53- İş elbisesi giymek zorunda olan çalışanların, etik olarak veya sağlık nedenleriyle, uygun olmayan bir yerde soyunmalarına izin verilmez. Bu durumda çalışanlar için uygun soyunma yerleri sağlanır. Soyunma yeri gerekmeyen işyerlerinde çalışanların elbiselerini koyabilecekleri uygun bir yer tahsis edilir.

54- Soyunma yerlerinin aşağıda belirtilen hususlara sahip olması sağlanır;

a) Kolay ulaşılabilir yerde olması,

b) Yeterli kapasitede olması,

c) Yeterli sayıda oturma yerleri bulunması,

ç) Kadınlar ve erkekler için ayrı soyunma yerleri olması,

d) Her çalışan için çalışma saatleri içinde giysilerini koyabilecekleri yeterli büyüklükte kilitli dolaplar bulunması,

e) Nemli, tozlu, kirli, tehlikeli maddeler ile çalışılan yerlerde ve benzeri işlerde iş elbiseleri ile harici elbiselerin ayrı yerlerde muhafaza edilmesi için, her çalışan için yeterli nitelikte iki bölmeli dolap veya iki ayrı elbise dolabı bulunması.

Duşlar ve lavabolar

55- Yapılan işin veya sağlıkla ilgili nedenlerin gerektirmesi halinde, çalışanların yıkanmalarının, temizlenmelerinin gerektiği her durumda, kadın ve erkek çalışanlar için ayrı ayrı olmak üzere sıcak ve soğuk su imkânı bulunan uygun yıkanma yerleri ve duşlar tesis edilir. Duşlar, çalışanların rahatça yıkanabilecekleri genişlikte, dışarıdan içerisi görünmeyecek, uygun havalandırma, aydınlatma, termal konfor ve hijyen şartları sağlanacak şekilde yapılır.

56- Duş tesisi gerektirmeyen işlerde, çalışma yerlerinin ve soyunma odalarının yakınında, gerektiğinde sıcak suyu da olan, lavabolar bulunur. Lavabolar erkek ve kadın çalışanlar için ayrı ayrı yapılır.

57- Duşlar ve lavaboların her zaman çalışanların kullanımına hazır halde olması sağlanır, buralarda gerekli temizlik malzemeleri bulundurulur. Duş veya lavaboların soyunma yerlerinden ayrı yerlerde bulunması durumunda, duş ve lavabolar ile soyunma yerleri arasında kolay geçiş yolları sağlanır.

Tuvaletler ve lavabolar

58- Çalışma, dinlenme, yıkanma ve soyunma yerlerine yakın yerlerde, kadın ve erkek çalışanlar için ayrı ayrı olmak üzere, yeterli sayıda tuvalet ve lavabolar tesis edilir. Tuvalet ve lavabolarda, uygun havalandırma, aydınlatma, termal konfor ve hijyen şartları sağlanır ve gerekli temizlik malzemeleri bulundurulur.

Dinlenme ve barınma yerleri

59- Özellikle, çalışan sayısının fazla olması, işin niteliği veya çalışma yerinin uzak olması ve benzeri nedenlerin sağlık ve güvenlik yönünden gerektirmesi halinde, çalışanlara, kolay ulaşılabilen dinlenme veya barınma yerleri sağlanır. Bu tür imkânlar yoksa iş aralarında çalışanların dinlenebileceği uygun yerler sağlanır.

60- Dinlenme ve barınma yerleri, sağlık şartları ve dış etkilerden korunma bakımından yeterli nitelikte, mahfuz bir yere, zemini düzeltilerek kurulur ve drenaj için gerekli tedbirler alınır.

61- Dinlenme, barınma ve sosyal amaçlı kullanılan tesisler, yanıcı olmayan ve kolay tutuşmayan malzemeden inşa edilir. Barınma amacıyla çadır ve branda kullanılmaz. Meskûn mahal dışında, yol, demiryolu, köprü inşaatı gibi açık havada yapılan çalışmalarda, barınma ve benzeri ihtiyaçları gidermek amacıyla, sadece yanmaz malzemelerden yapılmış çadırlar kullanılabilir.

62- Barınma yerlerinde kullanılan ısıtma, soğutma ve havalandırma sistemleri, elektrik tesisatları ile aydınlatmalar için gerekli güvenlik tedbirleri alınarak yeterli ve uygun araçlar sağlanır, yangına neden olmayacak şekilde tesis edilip, kullanıma alınır. Isıtma sistemlerinde yangın riski oluşturacak mangal, maltız ve benzeri açık ateş kullanılmaz.

63- Barınma yerlerinde, çalışanların kullanmaları için yeterli sayıda karyola, ranza, yatak, battaniye ve benzerleri işveren tarafından sağlanır. Yatak, battaniye ve benzerleri temiz bir halde bulundurulur, gerektiğinde dezenfekte edilir.

64- Dinlenme ve barınma yerlerinin yeterli genişlikte olması sağlanır ve bu yerlerde çalışanlar için yeterli sayıda masa ve arkalıklı sandalye buldurulur. Dinlenme ve barınma yerlerinde sigara içmeyenlerin sigara dumanından korunmaları için gerekli tedbirler alınır.

65- Sabit barınma tesislerinde; bir dinlenme odası, bir boş vakit değerlendirme odası, yeterli duş, tuvalet, lavabo ve temizlik malzemesi bulundurulur. Çalışan sayısı göz önünde bulundurularak bu yerlerde yatak, dolap, masa ve arkalıklı sandalyeler bulundurulur ve bunlar, kadın ve erkek çalışanların varlığı dikkate alınarak yerleştirilir.

Gebe ve emziren kadınlar

66- Gebe ve emziren kadınların yatıp uzanarak dinlenebilecekleri uygun koşullar sağlanır.

Engelli çalışanlar

67- Engelli çalışanların çalıştığı işyerlerinde, engel durumları dikkate alınarak gerekli olan her türlü düzenlemeler yapılır. Bu düzenlemeler engelli çalışanların özellikle çalışma yerleri ile kullandıkları kapılar, geçiş yerleri, merdivenler, duşlar, lavabolar ve tuvaletlerde yapılır.

Çeşitli hükümler

68- Yapı alanının çevresi ve çalışma alanının etrafı kolayca görülebilecek, fark edilebilecek ve yetkisiz kişilerin girişine engel olacak şekilde çevrilerek işaretlenir.

69- Çalışılan yerlerde ve barakalarda, çalışanlar için yeterli miktarda içme suyu ve mümkünse başka bir alkolsüz içecek bulundurulur.

70- Çalışanlara uygun koşullarda, yemeklerini yiyebilecekleri ve gerektiğinde yemeklerini hazırlayabilecekleri imkânlar sağlanır.

B) Yapı Alanlarındaki Özel Asgari Şartlar

BÖLÜM - I

Kapalı Mekanlardaki Çalışma Yerleri

Sağlamlık ve dayanıklılık

1- Tesislerin ve müştemilatının kullanım amacına uygun sağlamlık ve dayanıklılıkta olması sağlanır.

Acil çıkış kapıları

2- Acil çıkış kapılarında aşağıda belirtilen hususlara uyulur:

a) Acil çıkış kapıları doğrudan dışarıya veya güvenli bir alana açılır ve çıkışı önleyecek hiçbir engel bulunmaz.

b) Acil çıkış kapılarının, acil durumlarda çalışanların hemen ve kolayca açabilecekleri şekilde olması sağlanır. Acil çıkış kapısı olarak raylı veya döner kapılar kullanılmaz.

c) Acil çıkış kapıları kilitli veya bağlı bulundurulmaz.

ç) Acil çıkış kapıları Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliğine uygun şekilde işaretlenir. İşaretlerin uygun yerlere konulması ve kalıcı olması sağlanır.

Havalandırma

3- Cebri havalandırma sistemi veya klima tesisatının, çalışanları rahatsız edecek hava akımlarına neden olmayacak şekilde yapılması sağlanır. Havayı kirleterek çalışanların sağlığı yönünden ani tehlike oluşturabilecek herhangi bir artık veya kirlilik derhal ortamdan uzaklaştırılır.

Sıcaklık

4- Çalışma odaları, dinlenme yerleri, soyunma yerleri, duş, tuvalet ve lavabolar, kantinler ve ilk yardım odaları gibi yerlerdeki sıcaklığın, işyerinin özel kullanım amaçlarına uygun olması sağlanır.

İşyerinin pencereleri, çatı aydınlatmaları ile camlı kısımları, yapılan işin özelliğine ve odaların kullanım şekline göre, güneş ışığının aşırı etkisini engelleyecek şekilde yapılır.

Doğal ve suni aydınlatma

5- İşyerleri, mümkün olduğunca doğal olarak aydınlatılır. Doğal aydınlatmanın yeterli olmadığı durumlarda çalışanların sağlık ve güvenliğinin korunması amacına uygun şekilde yeterli suni aydınlatma yapılır.

Çalışma yerlerinin taban, duvar ve tavanları

6- Çalışma yerlerinin tabanlarının sabit, sağlam, kaymaz bir şekilde olması ve bu yerlerde tehlikeli olabilecek engellerin, çukurların veya eğimlerin bulunmaması sağlanır.

7- Çalışma yerlerinin taban, duvar ve tavan yüzeylerinin hijyen şartlarına uygun olarak, kolay temizlenebilir malzemeden veya gerektiğinde yenilenebilir özellikte olması sağlanır.

8- Çalışma yerlerinde ve trafik yollarının yakınında bulunan saydam veya yarı saydam duvarlar ile özellikle bütün camlı bölmeler; güvenli malzemeden yapılıp, açık bir şekilde işaretlenir, çarpma ve kırılmaya karşı uygun şekilde korunur.

Pencereler ve çatı pencereleri

9- Pencerelerin, çatı pencerelerinin ve havalandırma sistemlerinin, çalışanlar tarafından kolay ve güvenli bir şekilde açılmasının, kapatılmasının, ayarlanmasının ve güvenlik altına alınmasının mümkün olması ve açık durumdayken çalışanlar için herhangi bir tehlike oluşturmayacak nitelikte olması sağlanır. Pencereler ve çatı pencereleri, bunların temizliğini yapan çalışanlar ve civarda bulunan kişiler için risk oluşturmayacak şekilde tasarlanır veya gerekli ekipmanla donatılır.

Kapılar

10- Kapı ve girişlerde aşağıda belirtilen hususlara uyulur:

a) Kapıların ve girişlerin yerlerinin, sayılarının, boyutlarının ve yapıldıkları malzemelerin, kullanıldıkları odalara, alanlara, kullanım amaçlarına ve çalışanların rahatça girip çıkmalarına uygun olması sağlanır.

b) Her iki yöne açılabilen kapılar saydam malzemeden yapılır veya kapıların karşı tarafının görülmesini sağlayan saydam kısımları bulunur. Saydam kapıların üzeri kolayca görünür şekilde işaretlenir.

c) Saydam veya yarı saydam kapıların yüzeyleri çalışanlar için tehlike oluşturmayan güvenli malzemeden yapılır ve çarpma sonucu çalışanların yaralanmalarına neden olabilecek yüzeyler kırılmalara karşı korunur.

Araç yolları

11- Kapalı çalışma mekanlarının kullanımı ve içinde bulunan ekipman göz önüne alınarak çalışanların korunması amacıyla araçların geçiş yolları açıkça işaretlenir.

Yürüyen merdivenler ve yürüyen bantlar için özel önlemler

12- Yürüyen merdivenler ve yürüyen bantlarda aşağıda belirtilen hususlara uyulur:

a) Güvenli şekilde çalışır durumda olması sağlanır.

b) Gerekli güvenlik araçları ile teçhiz edilir.

c) Kolayca görülebilecek ve ulaşılabilecek acil durdurma sistemleri bulunur.

Oda boyutları ve hava hacmi

13- Çalışma yerlerinin taban alanı ve yüksekliği ile hava hacminin çalışanların sağlık ve güvenlikleri için risk oluşturmayacak özellikte ve rahat çalışmalarını sağlayacak yeterli boyutlarda olması sağlanır.

BÖLÜM - II

Açık Mekanlardaki Çalışma Yerleri

Sağlamlık ve dayanıklılık

14- Alçak veya yüksek seviyede olan hareketli veya sabit çalışma yerlerinin, çalışan sayısı, üzerlerinde bulunabilecek azami ağırlık ve bu ağırlığın dağılımı ile maruz kalabileceği dış etkiler göz önünde bulundurularak yeterli sağlamlık ve dayanıklılıkta olması sağlanır. Bu çalışma yerlerinin tamamının veya bir kısmının, zamansız veya kendiliğinden hareketini önlemek için uygun ve güvenilir sabitleme metotları kullanılır. Çalışma yerlerinin sağlamlık ve dayanıklılığı özellikle de çalışma yerinin yükseklik veya derinliğinde değişiklik olduğunda kontrol edilir.

Enerji dağıtım tesisleri

15- Enerji dağıtım tesislerinde aşağıdaki hususlara uyulur:

a) Yapı işlerine başlamadan önce alanda mevcut olan tesisat belirlenir, kontrol edilir ve açıkça işaretlenir.

b) Yapı alanının yakınından enerji nakil hatları geçmesi durumunda, yeterli güvenlik mesafesi bırakılıp gerekli güvenlik tedbirleri alınarak çalışılır. Güvenlik mesafesi belirlenirken nakil hattı tellerinin rüzgârda salınımı da hesaba katılır. Enerji nakil hatlarına yeterli güvenlik mesafesi bırakılamıyorsa enerji nakil hattının güzergâhı değiştirilerek yapı alanından uzaklaştırılması için veya hattın akımının kesilmesi için ilgili kurum ve kuruluşlardan onay ve izinler alınır.

c) Elektrik nakil hatlarının bulunduğu alanlarda yapılan çalışmalarda, bariyerler veya ikaz levhalarıyla araçların ve tesislerin elektrik hattından uzak tutulması sağlanır. Ayrıca araçların hat altından geçmesinin zorunlu olduğu durumlarda uygun tedbirler alınır ve gerekli ikazlar yapılır.

ç) Yapı alanındaki enerji dağıtım tesislerinin, özellikle de dış etkilere maruz kalan tesislerin, kontrol ve bakımlarının düzenli olarak yapılması sağlanır.

Hava koşulları

16- Çalışanların sağlık ve güvenliklerini olumsuz etkileyebilecek hava koşullarından korunması sağlanır, kuvvetli rüzgâr alan işyerlerinde gerekli güvenlik tedbirleri alınmadan çalışma yapılmaz.

İskeleler

17- Ön yapımlı bileşenlerden oluşan cephe iskeleleri ve iskele şeklinde kullanılan geçici iş ekipmanlarının, TS EN 12810-1, TS EN 12810-2, TS EN 12811-1, TS EN 12811-2 ve TS EN 12811-3 standartlarına ve ilgili diğer ulusal standartlara, konu ile ilgili ulusal standart bulunmaması halinde ilgili uluslararası standartlara uygun olması sağlanır.

18- Asma iskeleler, cephe platformları, güç kaynağıyla veya elle çalışabilen, sabit veya hareketli, daimi veya geçici asılı erişim donanımları ve bu donanımı oluşturan parçaların ilgili ulusal standartlara, konu ile ilgili ulusal standart bulunmaması halinde ilgili uluslararası standartlara uygun olması sağlanır.

19- Seçilen iskelenin kurulum ve kullanım şekline göre sağlamlık ve dayanıklılık hesapları üreticiden temin edilir, mevcut değilse yapılır veya yaptırılır. Bu hesaplar yapılmadan veya yapılan hesaplar sonucunda iskelenin güvenli olmadığının tespit edilmesi halinde iskeleler kullanılamaz.

İskelelerde genel tedbirler

20- İskelelerin aşağıdaki hususlara uygun olması sağlanır;

a) Kendiliğinden hareket etmeyecek, stabilitesi bozulmayacak ve çökmeyecek şekilde tasarlanmış, imal edilmiş ve kurulmuş olması,

b) İskele sistemlerinin güvenli bir şekilde desteklenmesi, yatay ve düşey kuvvetlere karşı uygun şekilde sabitlenmesi,

c) Doğru şekilde ve bakımlı bulundurulması,

ç) Korozyona karşı uygun malzeme kullanılması,

d) İskele sisteminde çatlak, kırık, yıpranmış ve korozyona uğramış özellikteki iskele ve bağlantı elemanlarının kullanılmaması,

e) İskelelerde görülen kusurların derhal giderilerek zayıf kısımların güçlendirilmesi.

21- İskele platformları hareket etmeyecek şekilde iskele sistemine sabitlenir. Platform elemanları ile iskele dikey elemanları arasında ve platform döşemesinde çalışanların düşmesine sebep olabilecek boşluk bulunmaması sağlanır.

22- İskelelerdeki korkuluk sistemlerinin bu Yönetmeliğin Ek-4 (A) Yüksekte Çalışma başlığının 6'ncı maddesinde tanımlanan özelliklere uygun olması sağlanır.

23- İskelelerdeki bütün bağlantı yerleri ile bağlantı elemanlarının yeterli sağlamlıkta olması sağlanır ve bu bağlantıların kendiliğinden ayrılmaması için gerekli tedbirler alınır.

24- İskele sistemlerinin kurulması, kullanılması ve sökümünde İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliğinde belirtilen hükümlere uyulur.

25- İskeleler aşağıda belirtilen durumlarda işveren tarafından görevlendirilen ehil bir kişi tarafından kontrole tabi tutularak, iskeleler ile ilgili özel tedbirlerde belirtilen hususları içeren kontrol raporu hazırlanır, rapor sonucunda sadece güvenli olduğu tespit edilen iskelelerde çalışma yapılır;

a) Kullanılmaya başlamadan önce,

b) Haftada en az bir kez,

c) Üzerinde değişiklik yapıldığında,

ç) Belli bir süre kullanılmadığında,

d) Sismik sarsıntı, kuvvetli rüzgârlar gibi olumsuz hava şartlarına veya denge ve sağlamlığını etkileyebilecek diğer koşullara maruz kaldığında.

26- İskelelerin taşıyabilecekleri azami ağırlıklar, levhalar üzerine yazılarak iskelelerin uygun ve görülebilir yerlerine asılır. Belirtilen bu ağırlıkları aşan yükler iskelelere yüklenmez.

27- İskelelerin üzerine moloz ve artıklar ile geçişi engelleyecek malzemeler bırakılmaz.

28- İskelelerde geçiş amacıyla en az 60 santimetre genişliğinde ve kenarlarında bu Yönetmeliğin Ek-4 (A) Yüksekte Çalışma başlığının 6'ncı maddesinde tanımlanan özelliklere uygun korkuluk sistemleri bulunan geçitler kullanılır.

29- Vinç veya benzeri makinelerin kullanılması sırasında, yüklenen malzemenin iskeleye takılmaması için gerekli tedbirler alınır.

Ön yapımlı bileşenlerden oluşan cephe iskeleleri ve seyyar iskelelerde özel tedbirler:

30- Ön yapımlı bileşenlerden oluşan cephe iskelelerinin kurulumunda, taşıyıcı sisteme ait düşey ve yatay elemanların eksiksiz olarak kullanılması ve sistemin yeteri kadar çapraz elemanlarla takviye edilmesi sağlanır.

31- Ön yapımlı bileşenlerden oluşan cephe iskelelerinde taşıyıcı sisteme ait dairesel kesitli düşey ve yatay elemanların anma dış çapının en az 48,3 milimetre olması, anma et kalınlıklarının ise malzeme cinsine ve en küçük akma dayanımına uygun olması sağlanır.

32- Cephe iskeleleri binaya mümkün olduğunca yakın kurulur, bunun mümkün olmadığı durumlarda çalışanların bina ile iskele arasından düşmelerini önleyici tedbirler alınır.

33- Cephe iskelelerinin ayaklarında sabit veya düşeyliği ayarlanabilir taban plakaları ve yumuşak zeminlerde yükü dağıtmak için taban plakaları altlarında uygun malzemeden yapılmış altlıklar kullanılır. Sağlam olmayan ve uygunsuz malzemeler destek parçaları olarak kullanılmaz, iskelenin sağlam ve dengeli olması sağlanır.

34- İskelelerde çalışılan platformlara güvenli ulaşımın sağlanması için merdiven sistemleri veya benzeri güvenli ulaşım sistemleri kullanılır.

35- Madeni cephe iskeleleri statik elektriğe karşı uygun şekilde topraklanır.

36- Seyyar iskeleler, üzerinde çalışan bulunduğu durumlarda hareket ettirilmez. İskelenin dik ve platformun düz olması sağlanır. İskele ayaklarında iskelenin kendiliğinden hareket etmesini engelleyecek fren kolu gibi uygun tertibatlar bulunur.

Asma iskele, cephe platformu ve asılı erişim donanımları şeklindeki iskele sistemlerinde özel tedbirler:

37- İskele taşıyıcı sistemi için kullanılacak halatlar, hareketi sağlayan mekanik tesisat ve motor tertibatı, fren sistemleri, çalışma platformu ve diğer güvenlik teçhizatları her gün işe başlamadan önce kontrol edilir.

38- İskelelerin hareketlerini sağlayan makine, teçhizat ve vinçlerin, kullanılmaya başlanmadan önce, montajını gerçekleştiren yetkili teknik elemanlarca kullanıma elverişli olduklarına dair belgeler hazırlanarak, bu belgeler işyerinde bulundurulur.

39- İskelelerin, çalışma sırasında sağa sola veya ileri geri hareket etmeden asılı kalması sağlanır.

40- İskelelerin taşıyabileceği azami yük miktarı belirtilerek, bu miktardan fazla yükleme yapılmaz. Asma iskelelerde merdiven kullanılmaz.

41- İskeleler, çalışma konumunda devreye sokulabilecek durdurma fren sistemleriyle donatılır. Ayrıca iskelelerde düşmeyi önleyici teçhizat ve ikincil fren sistemleri bulunur. Halatlı kaldırma tertibatlarında çalışma konumunda güç kaynağının kesilmesi durumunda otomatik olarak devreye giren ayrı bir tutma freni bulunur. İskelelerde düşmeyi önleyici teçhizat, tutma frenleri ve ikincil fren sistemi gibi güvenlik tedbirlerinin çalışma esnasında sistemi durdurma amaçlı kullanılmaması için gerekli tedbirler alınır.

42- Güç tahrikli halatlı asma iskele sistemlerinde, aşırı yük algılama sistemleri, otomatik hız algılayıcı sistemler, en düşük ve en yüksek çalışma seviyelerinde devreye girecek halat sonu sınır anahtarları, yapıdan kaynaklanan tehlikeli durum varsa çarpışmayı önleyici düzenekler, iskele platformunun yatay düzlemde kalmasını sağlayan eğim algılayıcılar gibi güvenlik sistemleri bulunur.

43- İskele sistemlerinde çalışan sayısı kadar dikey yaşam hattı oluşturulur. Çalışanlara bağlantı aparatları ve halat tutucularıyla beraber tam vücut kemer sistemleri verilerek kullanımı sağlanır. Dikey yaşam hatlarının üst uçları uygun bir yere sağlam ve güvenli bir şekilde sabitlenir.

44- Halatlı sistemlerde halatların sarıldığı ve geçtiği mekanik teçhizatlardan kurtulmalarını, hareket sırasında çekme sisteminde halatların kaymasını önleyen tedbirler alınır.

45- İskelelerin, iniş ve çıkış yollarında herhangi bir engel bulunmaması için gerekli tedbirler alınır.

46- İskele platformunu taşıyan, tutan sistem ve bu sistemin bağlantı ve sabitleme noktalarının en olumsuz yükleme koşullarında oluşan statik ve dinamik kuvvetleri karşılayacak nitelikte olması sağlanır.

El merdivenleri:

47- Yapılan işe ve bulunması halinde ulusal standartlara uygun, basamakları kaymaz malzemeden yapılmış veya kaymaz malzeme ile kaplanmış, yeterli sağlamlıkta el merdivenleri kullanılır. Basamakları, kolları veya bağlantı yerleri kırılmış, çatlamış, yıpranmış, hasar görmüş ekipmanlar kullanılmaz. El merdivenleri düzenli olarak kontrol edilerek kusurlu merdivenlerin kullanılmaması sağlanır.

48- El merdivenlerinin kullanılmasında İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliğinde belirtilen hükümlere uyulur.

Tesis, makine, ekipman

49- Mekanik el aletleri, kaldırma araçları, kazı ve malzeme taşıma işlerinde kullanılan makine ve araçlar da dahil olmak üzere herhangi bir güçle çalışan tesis, makine ve ekipmanlarda aşağıda belirtilen hususlara uyulur;

a) Mümkün olduğu kadar ergonomi prensipleri dikkate alınarak uygun şekilde ve yeterli sağlamlıkta tasarlanmış ve imal edilmiş olması,

b) Her zaman iyi çalışabilir durumda olması,

c) Doğru şekilde kurulması,

ç) Sadece tasarlandıkları işler için, uygun eğitim almış kişilerce doğru şekilde kullanılması.

50- Tüm iş ekipmanlarının periyodik olarak kontrol, test ve deneyleri, İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliğinde belirtilen hükümlere uygun yapılır.

51- Her türlü iş ekipmanı için üzerinde kurulu olduğu veya hareket halinde olduğu zeminin sağlamlığı kontrol edilir. Zeminin sağlamlığından emin olunmadan ve gerekli hallerde dengeleme ve sabitleme yapılmadan çalışılmaya başlanmaz. Hendek kenarları ve dik eğimli yerlerde zemin kaymasını ve makinenin kaymasını önleyici tedbirler alınır.

52- İş ekipmanlarında, operatörün görüş alanının kısıtlı olduğu durumlarda, operatöre rehberlik edecek, konuyla ilgili eğitim almış bir işaretçi görevlendirilir.

53- Kazı ve malzeme taşıma işlerinde kullanılan makine ve araçların manevra ve park yerleri ile hareket alanları belirlenir.

54- Kazı ve malzeme taşıma işlerinde kullanılan makine ve araçların bütün manevraları bir gözetici tarafından yönetilir ve bu araçların geri manevraları esnasında sesli ve ışıklı uyarıların çalışır durumda olması sağlanır.

55- Kazı ve malzeme taşıma işlerinde kullanılan makine ve araçların kazı çukuruna veya suya düşmemesi için gerekli koruyucu tedbirler alınır.

56- Kazı ve malzeme taşıma işlerinde kullanılan makine ve araçlarda sürücünün bulunduğu kısım, aracın devrilmesi durumunda sürücünün ezilmemesi ve düşen cisimlerden korunması için uygun şekilde yapılır.

57- Tüm araçlar, taşıtlar ve iş makinelerinde operatör kabinlerinde sadece operatörün bulunmasına izin verilir. Ancak kamyon ve benzeri araçların sürücü mahallinde yardımcı sürücü (muavin) bulunmasına müsaade edilebilir.

58- Kaldırma araçlarında kaldırılacak yükün çeşidi, boyutu, şekli ve diğer fiziksel özelliklerine uygun kaldırma aparatları kullanılarak uygun çalışma yöntemi tercih edilir.

59- Yük kaldırmada kullanılan ekipmanlar ile ilgili İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliğinde belirtilen hükümlere uyulur.

60- Kaldırma ekipmanlarında yük kaldırılması ve ekipmanın hareketi esnasında devreye girecek sesli ve ışıklı ikaz sistemleri bulundurulur.

61- Kaldırma ekipmanlarında, belirtilen alt ve üst güvenlik sınır noktaları veya ekipmanın hareketini sınırlayan alan aşıldığında, kapasitesinin üzerinde kullanım durumlarında devreye girerek elektrik akımını otomatik olarak kesen ve tamburun hareketini frenleyen güvenlik tertibatları bulunması sağlanır.

Kazı işleri, kuyular, yeraltı işleri, tünel ve kanal işleri

62- Kazı işine başlanmadan önce aşağıda belirtilen hususlara uyulur:

a) Kazının bitişik yapıları etkileyip etkilemeyeceği araştırılır ve etkileme ihtimali mevcut ise kazı başlamadan önce gerekli tedbirler alınır.

b) Yer altı kabloları, gaz boruları, su, kanalizasyon ve diğer dağıtım sistemlerinin yerleri belirlenir ve bunlardan kaynaklanabilecek tehlikeleri asgariye indirmek için gerekli tedbirler alınır.

c) Meskûn mahallerde, yapı alanının çevresi yeterli yükseklik ve sağlamlıkta uygun malzemeden yapılmış perde ile çevrilerek ikaz ve uyarı için gerekli düzenlemeler yapılır, bunlar yapının bitimine kadar bu şekilde korunur.

ç) Meskûn mahallerin dışında yapılan kazıların kenarlarına uyarı şeritleri çekilerek ikaz levhaları asılır.

63- Kazı işleri, kuyular, yeraltı işleri ile tünel ve kanal çalışmalarında aşağıda belirtilen hususlara uyulur:

a) Çalışmalar, işveren tarafından görevlendirilen ehil kişi gözetiminde yapılır.

b) Çalışma alanına giriş ve çıkış için güvenli yollar sağlanır.

c) Kazılarda zemin yapısı, iklim koşulları, kazı alanı yakınlarında meydana gelebilecek sarsıntılar, çevredeki su kaynakları ve fazla yük kuvvetleri göz önüne alınarak uygun şev açıları belirlenir ve/veya statik hesabı yapılmış uygun destek ve setler kullanılır. Kazı yüzeyleri, şevlerin eğimi ve yüksekliği zeminin yapısına, sağlamlığına ve çalışma yöntemlerine uygun seçilir.

ç) Malzeme veya cisim düşmesine, su baskını tehlikesine ve insanların düşmesine karşı uygun tedbirler alınır.

d) Tehlikeli veya zararlı olmayan özellikte solunabilir hava sağlamak için bütün çalışma yerlerinde gerekli tedbirler alınır.

e) Yangın, parlama, patlama, su baskını veya göçük gibi durumlarda çalışanların güvenli bir yere ulaşmaları sağlanır.

64- Kazı (yan) yüzlerinde aşağıda belirtilen durumlarda genel kontrol yapılır, kontrol sonucunda çalışma ortamının güvenli olduğu belirtilmeden çalışmaya başlanılmaz;

a) Her vardiyadan önce,

b) Patlatma yapılıyorsa her patlatmadan sonra,

c) Beklenmedik parça düşmelerinden sonra,

ç) Desteklerdeki önemli bir zarardan sonra,

d) Şiddetli yağış, don ve kardan sonra.

65- Çalışma sırasında ortaya çıkan tozların çalışanların sağlığına zarar vermemesi için gerekli tedbirler alınır. Çalışma alanında zararlı kimyasalların, zehirli ve boğucu gazların ya da serbest silis tozları gibi tehlikeli maddelerin bulunduğunun anlaşılması halinde, çalışanlar derhal oradan uzaklaştırılarak gerekli tedbirler alınır ve güvenli çalışma ortamı sağlanmadan tekrar çalışmaya başlanmaz.

66- Meskûn mahallerde kazı üzerinden geçişlerin sağlanması için ahşap veya metalden yapılmış asgari 80 santimetre eninde ve her iki tarafı korkuluklu geçitler kullanılır, geçit korkuluklarının bu Yönetmeliğin Ek-4 (A) Yüksekte Çalışma başlığının 6'ncı maddesinde tanımlanan özelliklere uygun olması sağlanır.

67- Açıkta yapılan 150 santimetreden daha derin kazı işlerinde ve her derinlikte yapılan temel ve kanal kazılarında yan yüzeylerin altlarının şerit gibi kazılarak yukarıdan çökertilmesi şeklinde çalışma yapılması engellenir. Ayrıca kanallarda yan duvarların göçmemesi için gerekli tedbirler alınır.

68- Kazı alanından çıkartılan hafriyat ile kazı kenarı arasında yeterli mesafe bulundurulur ve hafriyatın kazı alanına akma riski bulunuyorsa uygun bariyerler kullanılır. Kazı mahallinde bulunan hareketli araçlar ve kazı stabilitesini etkileyebilecek diğer araçlar ile kazı kenarı arasında gerekli güvenlik mesafesi bırakılır.

69- Kazı işlerinde yağış sırasında çalışma yapılmaz.

70- Kazı işlerinde çalışanların çalışma alanına ulaşmaları için uygun ve güvenli yöntemler kullanılır, destek ve setlerin iniş ve çıkış için kullanılması engellenir.

71- Makinelerle yapılan kazı işlerinde, bu makinelerin hareket alanına çalışanların girmelerine izin verilmez.

72- Yeraltı çalışmalarında aşağıda belirtilen hususlara uyulur:

a) Havalandırma sisteminin arızalanması durumunda, yer altı çalışmaları durdurulur ve bütün çalışanlar tahliye edilir, uygun havalandırma sağlanıncaya kadar kimsenin içeri girmesine izin verilmez.

b) Uygun bir haberleşme sistemi oluşturulur, buralardaki kaçış yolları görülebilir bir şekilde işaretlenir.

c) Tüneller ve galerilerde göçük tehlikesine karşı uygun tedbirler alınır.

73- Çeşitli gazların hava ile patlayıcı bir karışım meydana getirebileceği yeraltı işlerinde, yangın ve patlama riskinin bulunabileceği yerlerde, açık alevli lamba veya cihazlar kullanılmaz, sigara içilmez ve ilgili mevzuata uygun malzeme ve ekipmanlar kullanılır.

74- Patlayıcı kullanılarak çalışılan kazı, tünel ve galeri gibi yer altı kazı işlerinde aşağıdaki hususlara uyulur:

a) Patlayıcı maddeler üretici tarafından belirtilen koşullarda saklanır ve depolanır.

b) Yapılan işin niteliğine uygun patlayıcı maddeler ve kapsüller kullanılır ve patlayıcı maddeleri yeterlik belgesine sahip çalışanlardan başkasının almasına ve ateşlemesine izin verilmez.

c) Patlayıcı maddelerin ve kapsüllerin depolanması, taşınması ve kullanılması, sadece bu konuda yetkili ve uzman kişiler tarafından yapılır. Bu işler, çalışanlar için risk oluşturmayacak şekilde organize edilir ve yürütülür.

ç) Patlayıcı maddeler özel sandıklar içinde taşınır ve bu sandıkların içine başka bir madde konulamaz. Kapsüllerle diğer patlayıcı maddeler, aynı kap içinde bir arada bulundurulamaz ve taşınamaz.

d) Patlatma yapılacak alanın etrafında uygun güvenlik tedbirleri alınmadan patlatma yapılmaz.

Yıkım işleri

75- Yıkım işlerinde aşağıdaki hususlara uyulur:

a) Yıkımdan önce yapının içindeki ve etrafındaki havagazı, su ve elektrik bağlantıları kesilir ve yıkılacak kısmın etrafında, güvenlik alanı bırakılarak gerekli tedbirler alınır.

b) Yıkım işleri, ilgili standartlar ve konuya ilişkin mevzuat hükümlerine uygun şekilde yürütülür.

c) Çalışmalarda uygun çalışma yöntemleri ve ekipmanlar kullanılır, gerekli tedbirler alınır.

ç) Çalışmalar, işveren tarafından görevlendirilen ehil kişinin gözetimi altında planlanır ve yürütülür.

d) Yıkım esnasında toz kalkmaması ve yıkılan kısma ait malzeme ve molozların çalışma ortamından güvenli bir şekilde uzaklaştırılması için gerekli tedbirler alınır.

Asbestle Çalışma

76- Asbest içermesi muhtemel yapıların söküm, yıkım, tamir ve bakım işlerinde aşağıdaki hususlara uyulur:

a) Çalışmaya başlamadan önce, asbest içerebilecek malzemeleri belirlemek için bina veya tesis sahibinden de bilgi alınarak gerekli araştırma yapılır.

b) Herhangi bir yapı veya malzemede asbest bulunduğu şüphesi veya bilgisi varsa çalışanların asbest tozuna maruziyetlerinin önlenmesi ve bu maruziyetten doğacak sağlık risklerinden korunması amacıyla 25/1/2013 tarihli ve 28539 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik hükümlerine uyulur.

Batardolar (koferdamlar) ve kesonlar

77- Bütün batardolar ve kesonların aşağıdaki hususlara uygun olması sağlanır;

a) Yeterli dayanıklılıkta, sağlam ve uygun malzemeden yapılmış, iyi kurulmuş olması,

b) Su, sıvı beton ve benzeri malzeme baskını halinde çalışanların sığınabileceği şekilde uygun ekipmanla donatılmış olması.

78- Batardolar ve kesonların yapımı, kurulması, değiştirilmesi veya sökümü, işveren tarafından görevlendirilen ehil kişinin gözetimi altında yapılır ve bu yapılar düzenli aralıklarla kontrol edilir.

Çatı işleri

79- Çatılarda veya eğik yüzeylerde yapılan çalışmalarda; çalışanların, aletlerin, diğer nesne ve malzemelerin düşmesini veya benzeri diğer riskleri önlemek amacıyla güvenli kenar koruma sistemleri, çatı merdivenleri, güvenlik ağları, çalışma platformları, korkuluklu iskeleler, kayarak düşmeyi önleme sistemleri veya dikey ve yatay yaşam hatları gibi toplu koruyucu tedbirler alınır.

80- Çalışanların çatı üzerinde veya kenarında veya kırılgan malzemeden yapılmış herhangi bir yüzey üzerinde çalışmak zorunda olduğu hallerde; sağlam olmayan ve kırılgan maddeden yapılmış yüzeylerde dalgınlıkla yürümelerini veya düşmelerini önleyecek gerekli tüm tedbirler alınır.

Beton döküm işleri

81- Beton dökümünde aşağıdaki hususlara uyulması sağlanır;

a) Beton pompasının beton dökülecek yere uygun durumda konumlandırılması,

b) Beton pompasının destek pabuçlarının zemine uygun şekilde sabitlenmesi,

c) Beton pompası bom ve hortumların birleşim yerlerinde hava basıncından dolayı oluşabilecek açmaların önlenebilmesi için gerekli kontroller yapılması,

ç) Pompa kollarının açılmasında ve toplanmasında çevredeki bina, elektrik iletim hatları gibi tesislerin oluşturduğu risklerin ortadan kaldırılması,

d) Enerji nakil hatlarının altlarında pompa çalıştırılmaması veya zorunlu olduğu durumlarda enerji nakil hatlarıyla temasının olmaması için gerekli tedbirlerin alınması,

e) Beton pompası bomunun ucundaki bom hortumunun güvenli yöntemlerle idare edilmesi,

f) Beton yığılmasının tehlike oluşturacağı döşeme betonu dökümü gibi işlerde betonun uygun şekilde yayılarak dökülmesi,

g) Beton dökülen kısmın hemen altında çalışma yapılmaması,

ğ) Beton dökülen ağızda hortumun savrulmaması,

h) Beton pompası operatörünün betonun döküldüğü yeri görmemesi durumunda uygun haberleşme imkânı sağlanması,

ı) Beton dökümü bitinceye kadar kalıpların sürekli kontrol edilmesi,

i) Kalıp açılması ve patlamasının gerekli tedbirler alınarak önlenmesi.

Betonarme kalıp işleri

82- Kalıp işleri işveren tarafından görevlendirilen ehil kişi gözetiminde ve konu ile ilgili tecrübe sahibi çalışanlarca yapılır.

83- Kalıp panolarının, geçici destek ve payandaların üzerlerine binen yüke ve gerilime dayanacak şekilde planlanması, tasarlanması, kurulması ve korunması sağlanır.

84- Çalışanları, kalıp sisteminin geçici dayanıksızlık veya kırılganlığından kaynaklanan risklerden korumak için yeterli tedbirler alınır.

85- Betonarme kalıplarının yeterliliği her beton dökümünden önce kontrol edilir. Özellikle kayar kalıp, tünel kalıp ve masa kalıplardaki bağlantı yerleri, sabitleme elemanları, tijler, hidrolik hortumları, taşıma yerleri, pano krikoları, teker sistemleri, fiş krikoları, yayların aksları ve hareketli parçalar, sapma pimler, ağ sistemleri ve benzeri kalıp parça ve unsurları düzenli olarak ve her kullanımdan önce kontrol edilerek deformasyona uğramış ve güvenliği tehlikeye atabilecek durumda olanların kullanılmasına müsaade edilmez.

86- Kalıp sökme işi için izlenecek çalışma yöntemi, parçaların hangi sırayla sökülmesi gerektiği, çalışanların çalışma yerlerine güvenli ulaşımı, sökülen kalıp malzemelerinin çalışma ortamından güvenli şekilde uzaklaştırılması ve istifi, kalıp malzemelerinin dengeli olarak yere indirilmesi veya yukarıya çıkarılması gibi konularda gerekli düzenlemeler yapılır, araç ve gereçler eksiksiz olarak temin edilir. Söküm sırasında, söküm alanında görevli çalışanlar hariç kimse bulundurulmaz.

Metal ve beton karkas ve prefabrik elemanlar, çelik yapı işleri

87- Metal veya beton karkaslar ve bunların parçalarının, geçici destekler ve payandaların, prefabrik yapı elemanlarının üzerlerine binen yük ve gerilime dayanacak şekilde planlanması, tasarlanması, kurulması ve korunması sağlanır.

88- Çelik yapılarda kullanılacak bütün ana taşıyıcı, tali taşıyıcı ve bağlantı malzemelerinin dayanıklılığının ve diğer özelliklerinin taşıyacakları yüklere göre standartlara uygun olması, korozyona uğramış ve deforme olmuş malzemelerin gerekli tedbirler alınmadıkça bu tür yapılarda kullanılmaması sağlanır.

89- Metal veya beton karkasların ve bunların parçalarının, geçici destekler ve payandaların, prefabrik yapı elemanlarının ve çelik yapı elemanlarının kaldırılması, yüklenmesi, taşınması, montajı ve sökümü, projesine uygun olarak işveren tarafından görevlendirilen ehil kişi gözetiminde ve konu ile ilgili tecrübe sahibi çalışanlarca gerçekleştirilir.

90- Montaj yapılacak mahallin etrafı emniyet şeridiyle işaretlenir. Bu alanın etrafına montaj yapıldığını gösterir levhalar asılır ve görevliler haricinde montaj sahasına giriş çıkışlar engellenir. Montaj çalışması yapılan mahallin altında çalışan bulundurulmaz.

91- Çalışanları, yapının geçici dayanıksızlık veya kırılganlığından kaynaklanan risklerden korumak için yeterli tedbirler alınır.

Balıkçı Gemileri

İSG hukukumuz içerisinde madenler ve yapı işleri gibi hakkında özel düzenlemeler bulunan bir diğer iş balıkçı gemilerinde yapılan işlerdir. Balıkçılık ve denizciliğin kendine has bir takım çalışma biçimleri özel bir takım sağlık ve güvenlik tedbirlerini almayı gerektirmektedir.

Bu bağlamda balıkçı gemilerinde yapılan işlerde çalışanların sağlık ve güvenliğinin korunması için alınması gereken önlemleri belirleme amacıyla İSGY'nin 30'uncu maddesine dayanılarak ve 23.11.1993 tarihli ve 93/103/EC sayılı AB Konsey Direktifi de göz önünde bulundurularak 'Balıkçı Gemilerinde Yapılan Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik' çıkarılmıştır.

Kapsamı düzenleyen 2'nci maddeye göre Yönetmelik hükümleri İSGY'nin kapsamına giren balıkçı gemilerinde uygulanacaktır. Yönetmeliğin 4'üncü maddesine göre balıkçı gemisi ticari amaçla denizden balık veya diğer canlıları avlamakta veya avlayıp işlemekte kullanılan, Türk Bayrağı taşıyan gemiyi ifade etmektedir. Yönetmelik anlamında çalışan kavramı ise yardımcı ve stajyer adında da olsa gemide çalışan kişiyi ifade etmekte olup, bu kavramdan kaptanlar ve limanda görev yapan personel muaf tutulmuştur.

Yönetmeliğin uygulama alanını tayin etme anlamında önem arz eden diğer iki tanım mevcut balıkçı gemisi ve yeni balıkçı gemisi kavramlarıdır. Mevcut balıkçı gemisi, yeni olmayan ve tam boyu on sekiz metre veya daha fazla olan balıkçı gemisini, yeni balıkçı gemisi ise tam boyu on beş metre veya daha fazla olan ve Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihte veya sonraki bir tarihte inşa veya büyük dönüşüm sözleşmesi yapılmış ya da yapım veya büyük dönüşüm sözleşmesi, Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce yapılmış ancak, bu tarihten üç yıl ve daha fazla süre sonunda teslim edilecek olan ya da yapım sözleşmesi olmaması durumunda omurgası kızağa konmuş, inşasına başlanmış veya en az elli tonluk kısmının ya da tahmini toplam kütlesinin, hangisi daha az ise, en az yüzde birinin montajı, Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihte veya daha sonra yapılmış olan gemi anlamlarına gelmektedir.

Balıkçı gemilerinde yapılan işle ilgili olarak alınması gereken sağlık ve güvenlik tedbirlerine dair işveren yükümlülükleri Yönetmeliğin 5, 6, 7 ve 8'inci maddelerinde sıralanmıştır.

Buna göre genel olarak gemi sahipleri;

- Kaptanın sorumluluğu saklı kalmak kaydı ile geminin, özellikle öngörülebilir meteorolojik koşullarda çalışanların sağlık ve güvenliğini tehlikeye atmadan, kullanılmasını sağlamak,
- Kaptanın dışında kalan diğer çalışanların karşı karşıya kaldıkları ciddi, yakın ve önlenemeyen tehlike durumunda çalışma yerini, tehlikeli bölgeyi veya gemiyi terk eden çalışanların bu hareketleri nedeniyle dezavantajlı duruma düşmeyecekleri ve herhangi bir zarar görmeyecekleri tedbirleri almak,
- Denizde çalışanların sağlık ve güvenliğini etkileyen veya etkileyebilecek herhangi bir olayın meydana geldiği durumlarda, olayla ilgili hususlar gemi jurnaline yazılmak veya jurnal tutma mecburiyeti olmayan gemilerde ise raporun bir örneği saklanmak suretiyle, bu olayı ayrıntılı olarak bir rapor halinde SGK ve olayın meydana geldiği mahallin bağlı bulunduğu liman başkanlığına bildirmek zorundadırlar (madde 5).

Ayrıca yeni balıkçı gemilerinin Yönetmeliğin 1 numaralı ekinde belirtilen asgari sağlık ve güvenlik gereklerine uygun olması şarttır (madde 6). Yine gemilerde yapılacak büyük onarım, dönüşüm ve değişikliklerin anılan ekte belirtilen asgari gereklere uygun olarak yapılması gerekmektedir (madde 7). Son olarak geçici madde 1'e göre mevcut balıkçı gemilerinin Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş yıl içinde Yönetmeliğin 2 numaralı ekinde belirtilen asgari sağlık ve güvenlik gereklerine uygun hale getirilmesi zorunludur.

Bunlardan başka 8'inci madde hükmüne göre gemi sahipleri/donatanların, kaptanın sorumluluğu saklı kalmak kaydı ile çalışanların sağlık ve güvenliklerinin korunması için,

- Gemilerin ve bunların özellikle Yönetmeliğin 1 ve 2 numaralı eklerinde belirtilen bütün aksam ve ekipmanlarının teknik bakımı düzenli olarak yapılmasını, çalışanların sağlık ve güvenliğini etkileyecek herhangi bir arıza oluştuğunda da en kısa sürede giderilmesini,
- Gemiler ve bunların bütün aksam ve ekipmanının düzenli olarak temizlenmesini, uygun hijyen koşullarını taşımasını
- Gemide yeterli sayıda uygun acil durum ve can kurtarma ekipmanının kullanıma hazır halde bulundurulmasını,
- Yönetmeliğin 3 numaralı ekinde belirtilen can kurtarma ve hayatta kalma ekipmanı ile ilgili olarak gerekli önlemlerin alınmasını
- Kişisel koruyucu donanımın (KKD), Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerlerinde Kullanılması Hakkında Yönetmelik hükümleri saklı kalmak kaydı ile Yönetmelikte belirtilen özelliklere uygun olmasını sağlamakla yükümlü kılınmışlardır.

Yine gemi sahibinin, çalışanların sağlık ve güvenliğinin korunması ile ilgili olarak kaptana, Yönetmelikte belirtilen yükümlülüklerini yerine getirebilmesi için, gerekli her türlü imkânı sağlaması gerekmektedir.

Yönetmeliğin 9'uncu maddesinin çalışanların bilgilendirilmesi, 10 ve 11'inci maddelerinin çalışanların eğitimi ve 12'nci maddesinin çalışanların görüşlerinin alınması ve katılımlarının sağlanmasına ilişkin olduğu görülmektedir.

Bu bağlamda çalışanların bilgilendirilmesi ve görüşlerinin alınarak katılımlarının sağlanması anlamında gemi sahibi/donatanların veya kaptanların;

- İSGY'nin 16'ncı maddesi hükümleri saklı kalmak kaydı ile gemilerdeki çalışanları veya çalışan temsilcilerini, geminin tümü ile çalışanın çalışmakta olduğu bölümde veya yaptığı her işte yürütülen faaliyetler, sağlık ve güvenlik riskleri, gemilerde alınacak sağlık ve güvenlikle ilgili tüm önlemler hakkında yazılı ve sözlü olarak bilgilendirme
- İSG konularında ve özellikle Yönetmelikte ve eklerinde belirtilen konularda çalışan ve/veya temsilcilerinin İSGY'nin 18'inci maddesinde belirtilen esaslara göre görüşlerini alma ve katılımlarını sağlama yükümlülükleri mevcuttur. Çalışanlara verilen bu bilgilerin kolay ve anlaşılır olması gerekmektedir.

Eğitim yükümlülüğü ise iki şekilde yerine getirilecektir. Birincisi çalışanların eğitimidir. Buna göre İSGY'nin 17'nci maddesi hükümleri saklı kalmak kaydı ile çalışanlara, gemilerde sağlık ve güvenlik, özellikle kazaların önlenmesi konusunda uygun eğitim verilmelidir. Ayrıca eğitimde verilen bilgilerin ve hazırlanan talimatların tereddüte yol açmayacak şekilde net, kolay ve anlaşılır olması sağlanmalıdır. Eğitim, özellikle yangınla mücadele, can kurtarma ekipmanının kullanılması, balık avlama ve çekme ekipmanının kullanılması ve el işaretleri dâhil çeşitli işaretlerin kullanılması hususlarını kapsamalıdır. Son olarak gemideki çalışmalarda, değişiklik yapılması halinde, çalışanlara verilecek eğitim de güncellenmelidir.

Eğitimle ilgili bir diğer husus ise gemiyi sevk ve idare edecek kişilerin özel eğitimi konusudur. Düzenleme uyarınca Seyir Halindeki Gemilerde Daha İyi Tıbbi Hizmet Verilmesi İçin Gerekli Asgari Sağlık ve Güvenlik Koşulları Hakkında Yönetmeliğin 8'inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi hükmü saklı kalmak kaydıyla, bir gemiyi sevk ve idare edecek kişiye,

- Gemilerde iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi ve herhangi bir kaza olduğunda yapılması gereken işler,
- Öngörülebilir yükleme koşullarında ve avlanma işlemleri sırasında, geminin, dengede ve güvenli bir durumda bulunmasının sağlanması,
- Radyo navigasyonu ve iletişimi ile ilgili yöntem ve kurallar hakkında ayrıntılı eğitim verilecektir.

Ekleri için tıklayınız

Balıkçı Gemilerinde Yapılan Çalışmalar ile İlgili Hususlar

Ek-1

YENİ BALIKÇI GEMİLERİNDE ASGARİ SAĞLIK VE GÜVENLİK GEREKLERİ

Bu ekte belirtilen yükümlülükler, geminin özellikleri, yürütülen işler, çalışma koşulları veya bulunan bir riskin gerektirdiği her durumda uygulanır.

1. Denize elverişlilik ve denge

1.1. Gemi denize elverişli koşullarda tutulur, kullanımına ve amacına uygun bir şekilde donatılır.

1.2. Geminin dengesi ile ilgili bilgi ve dokümanlar gemide bulunur ve seyirden sorumlu personel bu bilgilere kolayca ulaşabilir.

1.3. Gemilerin, amaçlanan bütün hizmet koşullarında, dengede olması sağlanır.

- Kaptan, geminin dengesinin sağlanması ve bunun korunması için gerekli bütün önlemleri alır.
- Geminin dengesinin sağlanması ile ilgili kural ve talimatlara kesinlikle uyulur.

2. Mekanik ve elektrik ekipmanı

2.1. Elektrik ekipmanı:

- Mürettebatın ve geminin elektrikten kaynaklanabilecek tehlikelerden korunması,
- Gemideki olağan işleyişi ve yaşam koşullarını sürdürmek için gerekli ekipmanın bir acil güç kaynağına gereksinim duymadan çalışması,
- Bütün acil durumlarda güvenlik için gerekli elektrik ekipmanının çalışabilir durumda olması

sağlanır, bu ekipmanlar herhangi bir tehlike oluşturmayacak şekilde tasarlanır ve yapılır.

2.2. Gemide acil durumlarda kullanılmak üzere acil durum elektrik güç kaynağı bulundurulur.

Acil durum elektrik güç kaynağı, açık gemiler hariç, makine dairesinin dışına konulur ve herhangi bir yangın veya ana elektrik ekipmanının çalışmadığı diğer durumlarda, aşağıdaki sistemlerin en az üç saat süreyle aynı anda çalışmasını sağlayabilecek şekilde düzenlenir.

- Dahili haberleşme sistemi, yangın dedektörleri ve acil durum sinyalleri,

- Seyir fenerleri ve acil durum aydınlatması,

- Telsiz haberleşme ekipmanı,

- Varsa, acil durum elektrikli yangın pompası.

Acil durum elektrik güç kaynağının akü bataryası olması durumunda; ana elektrik güç kaynağı arızalandığında, akü bataryası otomatik olarak acil durum elektrik panosuna bağlanır ve yukarıda belirtilen sistemlere en az üç saatlik süre ile kesintisiz enerji sağlayabilecek güçte olur.

Ana elektrik panosu ile acil durum elektrik panosu, mümkün olduğunca, her ikisi birden suya veya yangına maruz kalmayacak biçimde yerleştirilir.

2.3. Panolar görünür şekilde işaretlenir, sigortaların değerlerine uygun kullanılıp kullanılmadığı düzenli aralıklarla kontrol edilir. Sigorta buşonları tel sarılmak suretiyle tekrar kullanılmaz.

2.4. Akü bataryalarının muhafaza edildiği yerler, uygun şekilde havalandırılır.

2.5. Seyir için kullanılan tüm elektronik aygıtlar sık ve düzenli aralıklarla test edilir ve çalışır durumda olması sağlanır.

2.6. Kaldırma işlerinde kullanılan tüm iş ekipmanlarının kontrol ve testleri 25/4/2013 tarihli ve 28628 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği çerçevesinde düzenli aralıklarla yapılır.

2.7. Kaldırma ve çekme araçlarının bütün parçalarının ve ilgili ekipmanların düzenli olarak bakımları yapılır ve çalışır durumda olması sağlanır.

2.8. Soğutma tesisleri ve basınçlı hava sistemlerinin kontrol ve testleri İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği çerçevesinde düzenli aralıklarla yapılır ve çalışır durumda olması sağlanır.

2.9. Havadan ağır gazların kullanıldığı pişirme ve mutfak ekipmanları, sadece iyi havalandırılmış alanlarda kullanılır ve tehlikeli gaz birikimi önlenir.

Yanıcı ve diğer tehlikeli gazlar içeren tüpler, belirgin bir biçimde ve içeriklerine uygun şekilde işaretlenir ve açık güvertelerde istiflenir.

Tüm vanalar, basınç regülatörleri ve tüplerden gelen borular hasara karşı korunur.

3. Telsiz haberleşme ekipmanı

Telsiz haberleşme ekipmanı, radyo dalgalarının yayılması için normal şartlar dikkate alınarak kıyıda veya karada bulunan en az bir istasyon ile sürekli iletişim kurulabilecek özellikte olur.

4. Acil kaçış yolları ve çıkışlar

4.1. Acil kaçış yolu ve acil çıkış olarak kullanılacak yollarda ve çıkışlarda engel bulunamaz ve buralar kolayca erişilebilir, doğrudan açık güverteye veya güvenli bir alana açılır ve oradan cankurtaran sandallarına ulaşılabilecek şekilde olmak zorundadır. Böylece çalışanların çalışma yerlerini veya yaşama alanlarını mümkün olduğunca çabuk ve güvenli biçimde terk etmeleri sağlanır.

4.2. Acil kaçış yolu ve acil çıkış olarak kullanılacak yol ve çıkışların sayısı, dağılımı ve boyutları; çalışma yerlerinin ve yaşama alanlarının kullanımına, ekipman ve boyutları ile çalışabilecek maksimum çalışan sayısına uygun olur.

Acil çıkış olarak kullanılabilen ve kapalı olan çıkışlar, acil bir durumda herhangi bir çalışan veya kurtarma ekibince derhal ve kolayca kullanılabilir özellikte olur.

4.3. Acil durum kapıları ile diğer acil çıkışlar, bulundukları yerler ve özel işlevlerine uygun yeterli hava ve su sızdırmaz özellikte olur.

Acil durum kapıları ve diğer acil çıkışlar, geminin su sızdırmaz bölmeleri kadar yangına dayanıklı olur.

4.4. Acil kaçış yolları ve çıkışları, 23/12/2003 tarihli ve 25325 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliğine uygun olarak işaretlenir.

Bu işaretler uygun yerlere konulur ve dayanıklı olur.

4.5. Aydınlatma gerektiren kaçış yolları ve yerleri ile acil çıkışlar, aydınlatma sisteminde meydana gelebilecek herhangi bir arıza durumunda da yeterli aydınlatma sağlayacak acil durum aydınlatma sistemi ile donatılır.

5. Yangın algılama ve yangınla mücadele

5.1. Geminin boyutları ve kullanım şekli, mevcut ekipman, gemide bulunan maddelerin fiziksel ve kimyasal özellikleri ile gemide bulunabilecek en çok kişi sayısı dikkate alınarak, yaşam bölümleri ve kapalı çalışma yerleri, makine dairesi ve balık ambarı da dahil, uygun yangın söndürme ekipmanı ile ve gerektiğinde yangın dedektörleri ve alarm sistemleri ile donatılır.

5.2. Yangın söndürme ekipmanı uygun yerlerde ve daima çalışır durumda tutulur ve acil kullanım için kolay erişilebilir olur.

Çalışanlar, yangın söndürme ekipmanının yerleri, çalışma şekilleri ve nasıl kullanılması gerektiği konusunda eğitilir.

Yangın söndürücülerin ve diğer taşınabilir yangın söndürme ekipmanının var olup olmadığı, gemi yola çıkmadan önce daima kontrol edilir.

5.3. Seyyar yangın söndürme ekipmanı erişilebilir yerlerde ve kullanımı kolay olur. Bu cihazlar Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliğine uygun olarak işaretlenir.

Bu işaretler uygun yerlere konulur ve dayanıklı olur.

5.4. Yangın dedektörleri ve alarm sistemleri düzenli ve uygun aralıklarla test edilir ve bakımları yapılır.

5.5. Düzenli aralıklarla yangın söndürme tatbikatları yapılır.

6. Kapalı çalışma yerlerinin havalandırılması

Kapalı işyerlerinde çalışma şekline ve çalışanların yaptıkları işe göre, ihtiyaç duyacakları yeterli temiz hava bulunması sağlanır.

Mekanik havalandırma sistemi kullanıldığında sistemin her zaman çalışır durumda olması sağlanır.

7. Ortam sıcaklığı

7.1. Çalışma yerlerindeki ortam sıcaklığı, çalışma saatleri süresince, kullanılan çalışma yöntemleri, çalışanların harcadıkları güç ve geminin bulunduğu yerlerdeki hava koşulları ve bu koşullarda olabilecek değişiklikler dikkate alınarak, insan yapısına uygun olur.

7.2. Yaşam bölümleri, sıhhi bölümler, kantinler ve ilk yardım odaları, kullanım amacına göre yeterli sıcaklıkta olur.

8. Aydınlatma

8.1. Çalışma yerleri mümkün olduğu ölçüde yeterli gün ışığı alır. Ayrıca, çalışma yerleri, çalışanların sağlık ve güvenliklerini tehlikeye atmadan veya diğer gemileri riske sokmadan balıkçılık işlemleri için uygun suni aydınlatma sistemi ile donatılır.

8.2. Çalışma alanlarında, basamaklarda, merdivenlerde ve geçiş yollarındaki aydınlatma tesisatı, çalışanlar için kaza riski oluşturmaz ve geminin seyri için engel oluşturmaz.

8.3. Aydınlatma sistemindeki herhangi bir arızanın çalışanlar için risk oluşturabileceği yerlerde yeterli aydınlatmayı sağlayacak acil durum aydınlatma sistemi bulunur.

8.4. Acil durum aydınlatma sisteminin verimli çalışması sağlanır ve düzenli aralıklarla test edilir.

9. Güverteler, su geçirmez bölmeler ve başaltı

9.1. Çalışanların bulunabileceği bütün alanlar, kaymaz malzemeden yapılır veya kaymayı ve düşmeyi önleyen araçlarla donatılır ve bu alanlarda mümkün olduğunca engel bulunmaz.

9.2. Bölmeler halindeki çalışma yerleri, yapılan işin türü ve çalışanların fiziksel aktiviteleri dikkate alınarak, yeterince ses geçirmez ve yalıtılmış olmak zorundadır.

9.3. Çalışma alanlarındaki güverte, bölme ve başaltı yüzeyleri, hijyen kurallarına uygun şekilde temizlenebilir, dezenfekte edilebilir veya yenilenebilir malzemeden yapılmış olmalıdır.

10. Kapılar

10.1. Kapılar, özel bir ekipman gerekmeden her zaman içeriden açılabilecek durumda olur. Çalışma yerlerindeki kapılar, çalışma sürerken, her iki taraftan da açılabilir olmalıdır.

10.2. Kapılar ve özellikle kullanılması zorunlu raylı kapılar, özellikle kötü hava ve deniz koşullarında çalışanlar için mümkün olan en güvenli biçimde açılıp kapanabilir olmalıdır.

11. Ulaşım yolları - tehlikeli alanlar

11.1. Geçitler, üst güvertede bulunan kamara ve benzeri alanların dış kısımları ve genel olarak bütün ulaşım yolları, gemideki çalışmalar sırasında çalışanların güvenliğini sağlayacak biçimde korkuluk, tutma demiri ve halat veya benzeri araçlarla donatılır.

11.2. Eğer çalışanların güvertedeki boşluklara veya bir güverteden diğerine düşme riski varsa, buralarda yeterli koruma sağlanır.

Bu koruma demir korkuluklar ile sağlanıyor ise, en az 1 metre yükseklikte olur.

11.3. Çalışanların, herhangi bir çalışma veya bakım amacıyla güverte üzerindeki tesisata güvenli bir şekilde ulaşımları sağlanır.

Düşmeleri önlemek için, uygun yükseklikte demir korkuluklar veya benzeri koruyucu araçlar sağlanır.

11.4. Küpeşteler veya gemiden denize düşmeyi önlemek için bulundurulan diğer araçlar uygun koşullarda tutulur.

Küpeşteler, güvertede toplanan suyun çabuk atılabilmesi için frengi delikleri veya diğer benzer araçlar ile donatılır.

11.5. Kıçtan trol atan ve toplayan rampalı balıkçı gemilerinde, rampanın üst kısmı, çalışanların rampaya düşme riskine karşı koruma amaçlı olarak, küpeşte veya diğer bitişik araçların yüksekliği ile aynı yükseklikte bir kapı veya başka bir koruyucu araç ile donatılır.

Bu kapı veya diğer koruyucu araçlar, kolayca ve tercihen uzaktan kumanda ile açılıp kapanabilmeli ve sadece ağ atmak ve çekmek için açılmalıdır.

12. Çalışma bölümlerinin düzeni

12.1. Çalışma alanları; temiz tutulmalı ve mümkün olduğunca denizden korunmalı ve çalışanların gemi üzerinde düşmeleri veya gemiden düşmelerine karşı yeterli koruma sağlamalıdır.

Kullanım alanları, hem yükseklik hem de yüzey alanı bakımından yeterli büyüklüğe sahip olmalıdır.

12.2. Eğer makineler, makine dairesinden kontrol ediliyorsa, makine dairesinden izole edilmiş, ses geçirmez ayrı bir bölümden kontrol edilebilmeli ve bu alanlar makine dairesine girmeden ulaşılabilir olmalıdır. Köprü üstü, belirlenen koşullara uygun bir alan olarak değerlendirilmelidir.

12.3. Çekme ekipmanının kumanda sistemleri, operatörlerin rahatça çalışabilmeleri için uygun ve yeterli genişlikteki bir alanda tesis edilmelidir.

Çekme ekipmanı, aynı zamanda acil durdurma tertibatları da dahil olmak üzere, acil durumlar için uygun koruyucu donanımlara sahip olmalıdır.

12.4. Çekme ekipmanı operatörü, ekipmanı ve çalışanları rahatça görebilecek bir görüş açısına sahip olmalıdır.

Eğer çekme ekipmanı köprüden kontrol ediliyorsa, operatör, çalışanları doğrudan veya başka uygun bir araç yardımıyla açıkça görebileceği bir görüş açısına sahip olmalıdır.

12.5. Köprü ile çalışma güvertesi arasında güvenli bir haberleşme sistemi bulunmalıdır.

12.6. Balık avlama işlemleri veya güvertedeki diğer çalışmalar sırasında, mürettebatı yaklaşmakta olan ağır hava ve deniz koşullarının oluşturacağı tehlike konusunda uyaracak, nitelikli bir personel bulundurulur.

12.7. Koruyucu araçlar kullanılarak çıplak halatlar, palamarlar ve ekipmanın hareketli parçaları ile temasın en az olması sağlanır.

12.8. Özellikle trol çeken balıkçı gemilerinde, hareketli kütleler için kumanda sistemleri tesis edilir. Bunun için;

- Bordadaki olta vb. balık tutma araç ve gereçleri sabitleyecek,

- Trol torbasının sallanmasını kontrol altına alacak,

ekipman bulundurulur.

13. Yaşam alanları

13.1. Çalışanların yaşam bölümlerinin ve tesislerinin yeri, yapısı, ses geçirmezliği, yalıtımı ve düzeni ve buralara ulaşım yolları; dinlenmeleri sırasında çalışanları rahatsız edebilecek geminin diğer bölümlerinden gelebilecek kokulardan, gürültü ve titreşimden, hava ve deniz koşullarından koruyacak biçimde tesis edilir.

Çalışanların yaşam bölümleri; geminin tasarımı, ebatları ve amacı doğrultusunda mümkün olduğu ölçüde, hareket ve hızlanma etkilerinin en az hissedildiği yerlerde olur.

Sigara içmeyenlerin sigara dumanından rahatsız olmalarını önlemek için uygun önlemler alınır.

13.2. Çalışanların yaşam bölümleri, sürekli temiz hava girişini sağlayacak ve havanın ağırlaşmasını önleyecek biçimde havalandırılır.

Yaşam bölümlerinde, aşağıda belirtilen biçimde uygun aydınlatma sağlanır;

- Yeterli genel aydınlatma,
- Dinlenmekte olan çalışanları rahatsız etmemek için azaltılmış genel aydınlatma,
- Her ranzada lokal aydınlatma.

13.3. Mutfak ve yemekhane bulunması durumunda, bunlar yeterli büyüklükte, iyi aydınlatılmış, kolay temizlenebilir özellikte olur ve bu alanlar uygun biçimde havalandırılır.

Yiyeceklerin saklanması için buzdolabı veya soğuk hava depoları bulunur.

14. Sıhhi tesisler

14.1. Gemilerin yaşam bölümlerinde, uygun malzeme ve ekipmanla donatılmış, soğuk ve sıcak akar suyu olan banyo, tuvalet ve el yüz yıkama yerleri bulunur ve bu alanlar uygun biçimde havalandırılır.

14.2 Her çalışanın elbiselerini koyabileceği uygun bir yeri olur.

15. İlk yardım

Bütün gemilerde, Seyir Halindeki Gemilerde Daha İyi Tıbbî Hizmet Verilmesi için Gerekli Asgarî Sağlık ve Güvenlik Koşulları Hakkında Yönetmeliğin Ek-2'sinde yer alan ilk yardım malzemesi bulunur.

16. Borda ve giriş iskelesi

Gemiye güvenli biçimde geçişi sağlayan bir borda iskelesi, giriş iskelesi veya benzer bir ekipman bulunur.

17. Gürültü

Geminin büyüklüğü dikkate alınarak, çalışma yerlerindeki ve yaşam bölümlerindeki gürültü düzeyini en aza indirmek için gerekli teknik önlemler alınır.

Ek-2

MEVCUT BALIKÇI GEMİLERİ İÇİN ASGARİ SAĞLIK VE GÜVENLİK GEREKLERİ

Bu ekte belirtilen yükümlülükler, yapısının izin verdiği ölçüde, mevcut balıkçı gemisinin özellikleri, yürütülen işler, çalışma koşulları veya bulunan bir riskin gerektirdiği her durumda uygulanır.

1. Denize elverişlilik ve denge

1.1. Gemi denize elverişli koşullarda tutulur, kullanımına ve amacına uygun bir şekilde donatılır.

1.2. Geminin dengesi ile ilgili bilgi ve dokümanlar gemide bulunur ve seyirden sorumlu personel bu bilgilere kolayca ulaşabilir.

1.3. Gemilerin, amaçlanan bütün hizmet koşullarında, dengede olması sağlanır.

Kaptan, geminin dengesinin sağlanması ve bunun korunması için gerekli bütün önlemleri alır.

Geminin dengesinin sağlanması ile ilgili kural ve talimatlara kesinlikle uyulur.

2. Mekanik ve elektrik ekipmanı

2.1. Elektrik ekipmanı:

- Mürettebatın ve geminin elektriğin tehlikelerinden korunması,
- Gemideki olağan işleyişi ve yaşam koşullarını sürdürmek için gerekli ekipmanın bir acil güç kaynağına gereksinim duymadan çalışması,
- Bütün acil durumlarda güvenlik için gerekli elektrik ekipmanının çalışabilir durumda olması

sağlanır ve herhangi bir tehlike oluşturmayacak şekilde tasarlanır ve yapılır.

2.2. Gemide acil durumlarda kullanılmak üzere acil elektrik güç kaynağı bulunur.

Acil durum elektrik güç kaynağı, açık gemiler hariç, makine dairesinin dışına konulur ve herhangi bir yangın veya ana elektrik ekipmanının çalışmadığı diğer durumlarda, aşağıdaki sistemlerin en az üç saat süreyle aynı anda çalışmasını sağlayabilecek şekilde düzenlenir.

- Dahili haberleşme sistemi, yangın dedektörleri ve acil durum sinyalleri,
- Seyir fenerleri ve acil durum aydınlatması,
- Telsiz haberleşme ekipmanı,

- Varsa, acil durum elektrikli yangın pompası.

Acil durum elektrik güç kaynağının akü bataryası olması durumunda; ana elektrik güç kaynağı arızalandığında, akü bataryası otomatik olarak acil durum elektrik panosuna bağlanır ve yukarıda belirtilen sistemlere en az üç saatlik süre ile kesintisiz enerji sağlayabilecek güçte olur.

Ana elektrik panosu ile acil durum elektrik panosu, mümkün olduğunca, her ikisi birden suya veya yangına maruz kalmayacak biçimde yerleştirilir.

2.3. Panolar görünür şekilde işaretlenir, sigortaların değerlerine uygun kullanılıp kullanılmadığı düzenli aralıklarla kontrol edilir. Sigorta buşonları tel sarılmak suretiyle tekrar kullanılmaz.

2.4. Akü bataryalarının muhafaza edildiği yerler, uygun şekilde havalandırılır.

2.5. Seyir için kullanılan tüm elektronik aygıtlar sık ve düzenli aralıklarla test edilir ve çalışır durumda olması sağlanır.

2.6. Kaldırma işlerinde kullanılan tüm iş ekipmanının kontrol ve testleri düzenli aralıklarla yapılır.

2.7. Kaldırma ve çekme araçlarının bütün parçalarının ve ilgili ekipmanların düzenli olarak bakımları yapılır ve çalışır durumda olması sağlanır.

2.8. Soğutma tesisleri ve basınçlı hava sistemlerinin kontrol ve deneyleri düzenli aralıklarla yapılır ve çalışır durumda olması sağlanır.

2.9. Havadan ağır gazların kullanıldığı pişirme ve mutfak ekipmanları, sadece iyi havalandırılmış alanlarda kullanılır ve tehlikeli gaz birikimi önlenir.

Yanıcı ve diğer tehlikeli gazlar içeren tüpler, belirgin bir biçimde ve içeriklerine uygun şekilde işaretlenir ve açık güvertelerde istiflenir.

Tüm vanalar, basınç regülatörleri ve tüplerden gelen borular hasara karşı korunur.

3. Telsiz haberleşme ekipmanı

Telsiz haberleşme ekipmanı, radyo dalgalarının yayılması için normal şartlar dikkate alınarak kıyıda veya karada bulunan en az bir istasyon ile sürekli iletişim kurulabilecek özellikte olur.

4. Acil kaçış yolları ve çıkışlar

4.1. Acil kaçış yolu ve acil çıkış olarak kullanılacak yollarda ve çıkışlarda engel bulunamaz ve buralar kolayca erişilebilir, doğrudan açık güverteye veya güvenli bir alana açılır ve oradan cankurtaran sandallarına ulaşılabilecek şekilde olmak zorundadır.

Böylece çalışanların çalışma yerlerini veya yaşama alanlarını mümkün olduğunca çabuk ve güvenli biçimde terk etmeleri sağlanır.

4.2. Acil kaçış yolu ve acil çıkış olarak kullanılacak yol ve çıkışların sayısı, dağılımı ve boyutları; çalışma yerlerinin ve yaşama alanlarının kullanımına, ekipman ve boyutları ile çalışabilecek maksimum çalışan sayısına uygun olur.

Acil çıkış olarak kullanılabilen ve kapalı olan çıkışlar, acil bir durumda herhangi bir çalışan veya kurtarma ekibince derhal ve kolayca kullanılabilir özellikte olur.

4.3. Acil durum kapıları ile diğer acil çıkışlar, bulundukları yerler ve özel işlevlerine uygun yeterli hava ve su sızdırmaz özellikte olur.

Acil durum kapıları ve diğer acil çıkışlar, geminin su sızdırmaz bölmeleri kadar yangına dayanıklı olur.

4.4. Acil kaçış yolları ve çıkışları Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliğine uygun olarak işaretlenir.

Bu işaretler uygun yerlere konulur ve dayanıklı olur.

4.5. Aydınlatma gerektiren kaçış yolları ve yerleri ile acil çıkışlar, aydınlatma sisteminde meydana gelebilecek herhangi bir arıza durumunda da yeterli aydınlatma sağlayacak acil durum aydınlatma sistemi ile donatılır.

5. Yangın algılama ve yangınla mücadele

5.1. Yaşam bölümleri ve kapalı çalışma yerleri, makine dairesi ve balık ambarı da dahil olmak üzere, geminin boyutları ve kullanım şekli, mevcut ekipman, gemide bulunan maddelerin fiziksel ve kimyasal özellikleri ile gemide bulunabilecek en çok kişi sayısı dikkate alınarak uygun yangın söndürme ekipmanı ile ve gerektiğinde yangın dedektörleri ve alarm sistemleri ile donatılır.

5.2. Yangın söndürme ekipmanı uygun yerlerde ve daima çalışır durumda tutulur ve acil kullanım için kolay erişilebilir olur.

Çalışanlar, yangın söndürme ekipmanının yerleri, çalışma şekilleri ve nasıl kullanılması gerektiği konusunda eğitilir.

Yangın söndürücülerin ve diğer taşınabilir yangın söndürme ekipmanının var olup olmadığı, gemi yola çıkmadan önce daima kontrol edilir.

5.3. Seyyar yangın söndürme ekipmanı erişilebilir yerlerde ve kullanımı kolay olur. Bu cihazlar Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliğine uygun olarak işaretlenir.

Bu işaretler uygun yerlere konulur ve dayanıklı olur.

5.4. Yangın dedektörleri ve alarm sistemleri düzenli ve uygun aralıklarla test edilir ve bakımları yapılır.

5.5. Düzenli aralıklarla yangın söndürme tatbikatları yapılır.

6. Kapalı çalışma yerlerinin havalandırılması

Kapalı işyerlerinde çalışma şekline ve çalışanların yaptıkları işe göre, ihtiyaç duyacakları yeterli temiz hava bulunması sağlanır.

Mekanik havalandırma sistemi kullanıldığında sistemin her zaman çalışır durumda olması sağlanır.

7. Ortam sıcaklığı

7.1. Çalışma yerlerindeki ortam sıcaklığı, çalışma saatleri süresince, kullanılan çalışma yöntemleri, çalışanların harcadıkları güç ve geminin bulunduğu yerlerdeki hava koşulları ve bu koşullarda olabilecek değişiklikler dikkate alınarak, insan yapısına uygun olur.

7.2. Yaşam bölümleri, sıhhi bölümler, kantinler ve ilk yardım odaları, kullanım amacına göre yeterli sıcaklıkta olur.

8. Aydınlatma

8.1. Çalışma yerleri mümkün olduğu ölçüde yeterli gün ışığı almalıdır. Ayrıca, çalışma yerleri, çalışanların sağlık ve güvenliklerini tehlikeye atmadan veya diğer gemileri riske sokmadan balıkçılık işlemleri için uygun suni aydınlatma sistemi ile donatılır.

8.2. Çalışma alanlarında, basamaklarda, merdivenlerde ve geçiş yollarındaki aydınlatma tesisatı, çalışanlar için kaza riski oluşturmaz ve geminin seyri için engel oluşturmaz.

8.3. Aydınlatma sistemindeki herhangi bir arızanın çalışanlar için risk oluşturabileceği yerlerde yeterli aydınlatmayı sağlayacak acil aydınlatma sistemi bulunur.

8.4. Acil aydınlatma sisteminin verimli çalışması sağlanır ve düzenli aralıklarla test edilir.

9. Güverteler, su geçirmez bölmeler ve başaltı

9.1. Çalışanların bulunabileceği bütün alanlar, kaymaz malzemeden yapılır veya kaymayı ve düşmeyi önleyen araçlarla donatılır ve buralarda mümkün olduğunca engel bulunmaz.

9.2. Bölmeler halindeki çalışma yerleri, yapılan işin türü ve çalışanların fiziksel aktiviteleri dikkate alınarak tasarlanmış, mümkün olduğunca ses geçirmez ve yalıtılmış olmak zorundadır.

9.3. Çalışma alanlarındaki güverte, bölme ve başaltı yüzeyleri, hijyen kurallarına uygun şekilde temizlenebilir veya yenilenebilir malzemeden yapılır.

10. Kapılar

10.1. Kapılar, özel bir ekipman gerekmeden her zaman içeriden açılabilecek durumda olur.

Çalışma yerlerindeki kapılar, çalışma sürerken, her iki taraftan da açılabilmelidir.

10.2. Kapılar ve özellikle kullanılması zorunlu raylı kapılar, özellikle kötü hava ve deniz koşullarında çalışanlar için mümkün olan en güvenli biçimde açılıp kapanabilmelidir.

11. Ulaşım yolları-tehlikeli alanlar

11.1. Geçitler, üst güvertede bulunan kamara ve benzeri alanların dış kısımları ve genel olarak bütün ulaşım yolları, gemideki çalışmalar sırasında çalışanların güvenliğini sağlayacak biçimde korkuluk, tutma demiri ve halat veya benzeri araçlarla donatılır.

11.2. Eğer çalışanların güvertedeki boşluklara veya bir güverteden diğerine düşme riski varsa, buralarda yeterli koruma önlemleri alınır.

Bu koruma demir korkuluklar ile sağlanıyor ise, en az 1 metre yükseklikte olur.

11.3. Çalışanların, herhangi bir çalışma veya bakım amacıyla güverte üzerindeki tesisata güvenli bir şekilde ulaşımları sağlanır.

Düşmeleri önlemek için, uygun yükseklikte demir korkuluklar veya benzeri koruyucu araçlar sağlanır.

11.4. Küpeşteler veya gemiden denize düşmeyi önlemek için bulundurulan diğer araçlar uygun koşullarda tutulur.

Küpeşteler, güvertede toplanan suyun çabuk atılabilmesi için frengi delikleri veya diğer benzer araçlar ile donatılır.

11.5. Kıçtan trol atan ve toplayan rampalı balıkçı gemilerinde rampa, çalışanların rampaya düşme riskine karşı koruma amaçlı olarak, küpeşte veya diğer bitişik araçların yüksekliği ile aynı yükseklikte bir kapı veya başka bir koruyucu araç ile donatılır.

Bu kapı veya diğer koruyucu araçlar, kolayca ve tercihen uzaktan kumanda ile açılıp kapanabilmeli ve sadece ağ atmak ve çekmek için açılmalıdır.

12. Çalışma bölümlerinin düzeni

12.1. Çalışma alanları; temiz tutulur, mümkün olduğunca denizden korunur ve çalışanların gemi üzerinde düşmeleri veya gemiden düşmelerine karşı yeterli koruma sağlanır.

Kullanım alanları, hem yükseklik hem de yüzey alanı bakımında yeterli büyüklüğe sahip olur.

12.2. Eğer makineler, makine dairesinden kontrol ediliyorsa, makine dairesinden izole edilmiş, ses geçirmez ayrı bir bölümden kontrol edilebilmeli ve buralara makine dairesine girmeden ulaşılabilir olmalıdır. Köprü üstü, belirlenen koşullara uygun bir alan olarak değerlendirilir.

12.3. Çekme ekipmanının kumanda sistemleri, operatörlerin rahatça çalışabilmeleri için uygun ve yeterli genişlikteki bir alanda tesis edilir.

Çekme ekipmanı, acil durdurma tertibatları da dahil olmak üzere acil durumlar için uygun koruyucu donanımlara sahip olur.

12.4. Çekme ekipmanı operatörü, ekipmanı ve çalışanları rahatça görebilecek bir görüş açısına sahip olur.

Eğer çekme ekipmanı köprüden kontrol ediliyorsa, operatör, çalışanları doğrudan veya başka uygun bir araç yardımıyla açıkça görebileceği bir görüş açısına sahip olur.

12.5. Köprü ile çalışma güvertesi arasında güvenli bir haberleşme sistemi bulunur.

12.6. Balık avlama işlemleri veya güvertedeki diğer çalışmalar sırasında, mürettebatı yaklaşmakta olan kötü hava ve deniz koşullarının oluşturacağı tehlike konusunda uyaracak, nitelikli bir personel bulundurulur.

12.7. Koruyucu araçlar kullanılarak çıplak halat, palamar ve ekipmanların hareketli parçaları ile temasın en az olması sağlanır.

12.8. Özellikle trol çeken balıkçı gemilerinde, hareketli kütleler için kumanda sistemleri tesis edilir.

Bunun için;

- Bordadaki olta ve benzeri balık tutma araç ve gereçleri sabitleyecek,

- Trol torbasının sallanmasını kontrol altına alacak,

ekipmanı bulunur.

13. Yaşam alanları

13.1. Çalışanların yaşam bölümleri, geminin diğer bölümlerinden gelebilecek koku, gürültü ve titreşim ile geminin hareket ve hızlanma etkilerinin en az hissedildiği şekilde olur.

Yaşam bölümlerinde, uygun aydınlatma sağlanır.

13.2. Mutfak ve yemekhane bulunması durumunda, bunlar yeterli büyüklükte, iyi aydınlatılmış, havalandırılmış ve kolay temizlenebilir özellikte olur.

Yiyeceklerin saklanması için buzdolabı veya soğuk hava depoları bulunur.

14. Sıhhi tesisler

Yaşam bölümleri bulunan gemilerde, banyo ve tuvalet ile mümkünse sıcak ve soğuk akar suyu bulunan duş yerleri bulunur ve buralar uygun biçimde havalandırılır.

15. İlk yardım

Bütün gemilerde, Seyir Halindeki Gemilerde Daha İyi Tıbbî Hizmet Verilmesi için Gerekli Asgarî Sağlık ve Güvenlik Koşulları Hakkında Yönetmeliğin Ek-2'sinde yer alan ilk yardım malzemesi bulunur.

16. Borda, kamara iskelesi ve giriş iskelesi

Gemiye güvenli biçimde geçişi sağlayan bir borda kamara iskelesi, giriş iskelesi veya benzer bir ekipman bulunur.

Ek-3

CAN KURTARMA VE HAYATTA KALMA EKİPMANI İLE İLGİLİ ASGARİ GÜVENLİK VE SAĞLIK GEREKLERİ

Bu ekte belirtilen yükümlülükler, geminin özellikleri, yürütülen işler, çalışma koşulları veya bulunan bir riskin gerektirdiği her durumda uygulanır.

1. Gemilerde, gemideki kişi sayısı ve geminin çalışma alanı dikkate alınarak; çalışanları sudan kurtarmak için gerekli araçların ve acil yardım isteme telsizinin, özellikle de acil konum gösteren hidrostatik tertibatlı telsiz vericisinin bulunduğu, yeterli hayat kurtarma ve hayatta kalma ekipmanı bulundurulur.

2. Hayat kurtarma ve hayatta kalma ekipmanı ve tüm kısımları, daima asıl yerlerinde, çalışır ve hemen kullanılabilir durumda bulundurulur.

Bu parçalar gemi limandan ayrılmadan önce ve sefer sırasında çalışanlar tarafından kontrol edilir.

3. Hayat kurtarma ve hayat sürdürme ekipmanı düzenli olarak belirli aralıklarla kontrol edilir.

4. Bütün çalışanlara acil durumlarda yapılması gereken işlerle ilgili uygulamalı eğitim ve talimat verilir.

5. Uzunluğu 45 metreden fazla olan veya beş ve daha çok çalışan bulunan gemilerde; acil durumlarda görev alacak çalışanların listesi ile görevli her çalışan için acil durumlarda yapması gereken işleri açıkça gösteren talimatlar hazırlanır.

6. Limanda veya denizde, ayda bir kez, hayat kurtarma tatbikatı yapılır.

Bu tatbikatlar, çalışanların, can kurtarma ve hayat sürdürme ile ilgili tüm ekipmanın kullanılmasında yapacakları işleri tam olarak anlayıp uygulayabilmelerini sağlar.

Taşınabilir telsiz ekipmanı bulunuyor ise; çalışanlar, bu ekipmanın kurulması ve çalıştırılması konusunda da eğitilir.

Ek-4

KİŞİSEL KORUYUCU DONANIM İLE İLGİLİ ASGARİ GÜVENLİK VE SAĞLIK GEREKLERİ

Bu ekte belirtilen yükümlülükler, geminin özellikleri, yürütülen işler, çalışma koşulları veya bulunan bir riskin gerektirdiği her durumda uygulanır.

1. Çalışanların sağlık ve güvenliğine yönelik riskler toplu veya teknik koruma yöntemleriyle önlenemediğinde veya yeterince azaltılamadığında, çalışanlara kişisel koruyucu donanım sağlanır.

2. Giysi şeklinde veya giysi üzerine giyilen kişisel koruyucu donanım, deniz ortamıyla kontrast oluşturacak ve açıkça görülebilecek parlak renklerde olur.

Geçici veya Belirli Süreli İşler

Geçici işler aldıkları zaman ve belirli süreli işler de gerek aldıkları zaman ve gerekse bir süre sonra bitecek olmaları nedeniyle genel yapıya göre farklılıklar arz etmektedirler. Bu farklılıklar bazı İSG tedbirlerinin alınması açısından da bu tür işlere özel olarak eğilmeyi gerekli kılmaktadır. Zira geçici veya belirli süreli işlerin bu niteliği gereği bu işlerde çalışanların çoğunlukla fiilen iş hukukunun koruyucu hükümlerinden istifade etmeleri pek mümkün olamamakta, hatta bazı yasal düzenlemeler bu tür işlerde çalışanlara uygulanmamaktadır. Ancak İSG olduğunda çalışanların sağlık ve güvenliği açısından böyle bir ayırıma gitmenin sakıncaları ortadadır. Bu yüzden bu tür işlerde çalışanların da aynen sürekli veya belirsiz süreli işlerde çalışanlar gibi sağlık ve güvenliklerinin tam olması sağlanmalıdır.

Bu bağlamda geçici veya belirli süreli iş sözleşmesi ile çalışanların sağlık ve güvenlikleri bakımından işyerindeki diğer çalışanlarla aynı düzeyde korunmalarını sağlamak amacıyla İSGY'nin 30'uncu maddesine dayanılarak ve 25.06.1991 tarihli ve 91/383/EEC sayılı AB Konsey Direktifi de göz önünde bulundurularak hazırlanan 'Geçici veya Belirli Süreli İşlerde İş Sağlığı ve Güvenliği Hakkında Yönetmelik' yürürlüğe girmiştir.

Amaç bu olduğunda kapsamın da buna göre belirlenmesi gerekmektedir. Nitekim Yönetmeliğin 2'nci maddesine göre Yönetmelik hükümleri İSGY'nin kapsamına giren; belirli süreli işlerde veya belli bir işin tamamlanması ya da belirli bir olgunun ortaya çıkması gibi, sözleşme süresinin sona ermesinin objektif koşullara bağlı olduğu işlerde ve bu işlerde çalışanlara veya geçici iş ilişkisi kurulan işverene ait işyerinde geçici iş sözleşmesi ile çalışanlara uygulanacaktır. Özellikle bu hususların daha iyi anlaşılması açısından 4857 sayılı İş Yasası'nın geçici iş ilişkisiyle ilgili 7, süreksiz sürekli iş ayırımı ile ilgili 10 ve belirli süreli iş sözleşmesi ile ilgili 10 ve 11'inci maddeleri de göz önünde bulundurulmalıdır.

Ayrıca Yönetmeliğin 12'nci maddesiyle Yönetmelikte belirtilen özel önlemler ile birlikte geçici veya belirli süreli iş sözleşmesi ile çalışan istihdam edilen işyerlerinde İSGY hükümleri de uygulanacağı hükme bağlanarak, bu konuda uygulanacak sağlık ve güvenlik tedbirleri bakımından Yasanın uygulama alanının daraltılması gibi yanlış veya eksik bir anlamanın ortadan kaldırılması ve hakkında hüküm bulunmayan durumlarda uygulanacak mevzuatın belirlenmesi sağlanmıştır.

Geçici veya belirli süreli işlerde çalışanlarla sürekli veya belirsiz süreli işlerde çalışanlar arasında İSG açısından aynı düzeyde koruma sağlama bu işlerde çalışanlara eşit davranma ile gerçekleşecektir. Yönetmeliğin 5'inci maddesi uyarınca işverenler, belirli süreli işlerde veya geçici süreli iş ilişkilerinde, özellikle kişisel koruyucu donanımlara (KKD) erişim dâhil olmak üzere işyerinde çalışanların sağlık ve güvenliklerinin korunmasını içeren çalışma koşulları bakımından farklı uygulamalarda bulunamayacaklardır.

Ayrıca Yönetmeliğin 6'ncı maddesine göre işverenlerin, belirli süreli işlerde veya geçici süreli iş ilişkilerinde İSGY'nin 16'ncı maddesinde belirtilen bilgilendirme yükümlülüğü saklı kalmak kaydı ile çalışanlara, işe başlamadan önce yapacakları işin ne olduğu ve bu işte karşılaşacakları riskler hakkında gerekli bilgilerin verilmesini sağlamaları gerekmektedir. Özellikle bu bilgiler yapılacak işin gerektirdiği mesleki bilgi, yetenek, tecrübe ve gerekli sağlık gözetiminin (muayene) neler olduğu konularını içerecek ve ayrıca iş nedeniyle ortaya çıkabilecek ilave özel riskler açıkça belirtilecektir.

Yönetmelik hükümlerine göre bir diğer özel bilgilendirme yükümlülüğü geçici iş ilişkisi söz konusu olduğunda yapılacaktır. Yönetmeliğin 10'uncu maddesine göre yukarıda belirtilen hususlar ile birlikte, geçici iş ilişkisi ile çalıştırılacaklarla ilgili olarak geçici iş ilişkisi kurulacak işveren, diğer işverene, İSGY'nin 16'ncı maddesinin birinci fıkrasında belirtilen hususlar ile yapılacak işin gerektirdiği mesleki bilgi, yetenek ve işin özellikleri hakkında gerekli bilgiyi vermesi ve bu bilgilerin sözleşmede

yer almasını sağlaması zorunludur. Çalışanlarını geçici olarak devredecek işverenin de aldığı bu bilgileri geçici iş ilişkisi ile çalıştırılacak çalışanlara vermesi gerekmektedir.

Geçici veya belirli süreli işlerde bilgilendirme yükümlülüğü açısında değinilmesi gereken bir diğer husus İşyerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmeliğin 19'uncu maddesinde yer alan düzenlemedir. Daha önce de hakkında bilgi verildiği üzere bir aydan kısa süreli işlerde, işyerinin veya yapılacak işin içeriği itibariyle çalışanların doğrudan etkilenmesi muhtemel acil durumlar için anılan Yönetmelik kapsamında yapılan özel görevlendirmelerin işverence yapılması ve çalışanların özel görevi bulunanlar ve acil durumlar hakkında bilgilendirilmesi gerekmektedir.

Geçici iş ilişkisi söz konusu olduğunda işverenler arasında İSG konularında sorumluluğun kime düştüğünün de belirlenmesi gerekmektedir. Bu konu ile ilgili olarak Yönetmeliğin 11'inci maddesi birlikte sorumluluk ilkesini belirlemiş ve çalışanlarını geçici olarak devreden işveren ile birlikte geçici iş ilişkisi kurulan işverenin, yapılan iş süresince işin yapılması ile ilgili koşullardan sorumlu olacağı hükme bağlanmıştır. Hükümde belirtilen işin yapılmasına ilişkin sorumluluğun, iş sağlığı ve güvenliği ile iş hijyeni konuları ile sınırlı olacağı maddenin ikinci fıkrası hükmü gereğidir.

Yine 7'nci madde hükmü gereği İSGY'nin 17'nci maddesi hükmü ile birlikte işverenlerin, belirli süreli veya geçici süreli iş sözleşmeleri ile istihdam edeceği çalışanların bilgi ve tecrübelerini de dikkate alarak, yapacakları işin niteliğine uygun yeterli eğitim almalarını sağlamaları konu ile ilgili bir diğer işveren yükümlülüğüdür.

Bu tür işlerde çalışanlar hakkında işverenlere sağlık gözetimi (muayene) anlamında da bir takım ek yükümlülükler getirilmiştir. Yönetmeliğin 8'inci maddesine göre;

- Sağlık ve güvenlik yönünden özel sağlık gözetimi gerektiren işlerde; işveren, belirli süreli veya geçici süreli iş sözleşmeleri ile istihdam edeceği çalışanların, işin gerektirdiği özel sağlık gözetimine tabi tutulmalarını sağlayacaktır.
- Yukarıda belirtilen özel sağlık gözetimi, işten kaynaklanan gereklilik devam ettiği sürece, çalışanın sözleşme süresinin sona ermesinden sonra da sürdürülecektir.

Bu konuda işverenin bir diğer bilgilendirme yükümlülüğü İSGY'nin 6'ncı maddesi uyarınca işyerinde İSGH yerine getirilmesi için görevlendirilen iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi gibi kişilere karşıdır. Yönetmeliğin 9'uncu maddesine göre işyerinde görev yapan bu kişilere belirli süreli veya geçici süreli iş sözleşmeleri ile istihdam edilecek çalışanlarla ilgili olarak geçici iş ilişkisi kurulan veya belirli süreli işi üstlenen işveren tarafından bilgi verilmesi zorunludur. Söz konusu çalışanların da diğer çalışanlarla birlikte sağlık ve güvenliklerinin sağlanması için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

Yönetmeliğin 12'nci maddesine göre belirtilen özel önlemler ile birlikte geçici veya belirli süreli iş sözleşmesi ile çalışan istihdam edilen işyerlerinde İSGY hükümleri birlikte uygulanacaktır.

Yönetmeliğin 13'üncü maddesine göre Yönetmelik, belirli süreli veya geçici süreli iş ilişkisi ile istihdam edilen çalışanların sağlık ve güvenliklerinin korunması için daha uygun önlemlerin alınmasına ve uygulanmasına engel teşkil etmeyecektir.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HİZMETLERİ

Hizmetlerin Yerine Getirilmesi Esasları

Genel olarak İSGH konusu dayanağını 6331 sayılı İSGY'nin 6'ncı maddesinden almaktadır. Konu ile ilgili olarak İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 7'nci maddesi de değerlendirilmelidir. Yine İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliğinin bazı maddeleri İSGH yerine getirilmesi esasları anlamında önem arz etmektedir.

Yasanın 6'ncı maddesi uyarınca mesleki risklerin önlenmesi ve bu risklerden korunmaya yönelik çalışmaları da kapsayacak, İSGY'nin sunulabilmesi için işverenin;

- Çalışanları arasından iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve gerektiğinde diğer sağlık personeli görevlendirmesi gerekmektedir. Ancak iş güvenliği uzmanlığı anlamında belirlenen niteliklere ve gerekli belgeye sahip olması hâlinde, tehlike sınıfı ve çalışan sayısı dikkate alınarak, bu hizmetin yerine getirilmesini kendisinin üstlenebilmesi veya çalışanları arasında belirlenen niteliklere sahip personel bulunmaması hâlinde, bu hizmetin tamamını veya bir kısmını ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hizmet alarak yerine getirebilmesi de olanaklıdır. Yine madde hükmüne göre işveren veya vekilinin belirlenen niteliklere ve gerekli belgeye sahip olmasalar dahi çalışan sayısı

10′dan az ise ve işyeri az tehlikeli sınıfta yer alıyor ise ÇSGB tarafından ilân edilen eğitimleri tamamlamaları şartıyla işe giriş ve periyodik muayeneler ve tetkikler hariç iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini yürütebilmeleri mümkün kılınmıştır.

- Görevlendirdikleri kişi veya hizmet aldığı kurum ve kuruluşların görevlerini yerine getirmeleri amacıyla araç, gereç, mekân ve zaman gibi gerekli bütün ihtiyaçlarını karşılamalıdır.
- İşyerinde sağlık ve güvenlik hizmetlerini yürütenler arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlamalıdır.
- Görevlendirdikleri kişi veya hizmet aldığı kurum ve kuruluşlar tarafından iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili mevzuata uygun olan ve yazılı olarak bildirilen tedbirleri yerine getirmelidir.
- Çalışanların sağlık ve güvenliğini etkilediği bilinen veya etkilemesi muhtemel konular hakkında; görevlendirdikleri kişi veya hizmet aldığı kurum ve kuruluşları, başka işyerlerinden çalışmak üzere kendi işyerine gelen çalışanları ve bunların işverenlerini bilgilendirmelidir.

İş sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 7’nci maddesinde ise konu koruyucu ve önleyici hizmetler başlığı altında hükme bağlanmıştır. Buna göre işverenlerce işyerlerinde sağlık ve güvenlik risklerini önlemek ve koruyucu hizmetleri yürütmek üzere işyerinden bir veya birden fazla kişinin görevlendirilmesi esastır.

İşverenin yeterli mesleki bilgi, beceri ve donanıma sahip olması halinde, işyerinin büyüklüğü, işin niteliği ve işçi sayısı dikkate alınarak belirlenen sağlık ve güvenlik hizmetlerinin yürütülmesi sorumluluğunu kendisinin üstlenebilmesi de mümkündür.

Görevlendirme yoluna gidildiğinde bu kişiler işyerinde bu görevlerini yürütmeleri nedeniyle hiçbir şekilde dezavantajlı duruma düşürülmeyeceklerdir ve bu kişilere, söz konusu görevlerini yapabilmeleri için yeterli zaman tanınacaktır.

İşyerinde bu görevleri yürütebilecek nitelikte personel bulunmaması halinde, işverenin dışarıdan bu konuda yeterlik belgesi olan uzman kişi veya kuruluşlardan hizmet alması olanaklıdır. Bu durumda işverenin hizmet aldığı kişi veya kuruluşlara, işçilerin sağlık ve güvenliğini etkilediği bilinen veya etkilemesi muhtemel faktörler hakkında bilgi vermesi beklenmektedir. Ayrıca bu kişi veya kuruluşlara işyerinde bulunan geçici işçilerin bilgilerine de ulaşma imkânı tanınmalıdır.

İşverence, işyerinde sağlık ve güvenlik hizmetlerini yürütmek üzere görevlendirilen bu kişilerin gerekli nitelik, bilgi ve beceriye; dışarıdan hizmet alınan kişi veya kuruluşlar gerekli kişisel beceri, mesleki bilgi ve donanıma sahip olmalarına ve görevlendirilen kişiler veya dışarıdan hizmet alınan kişi veya kuruluşların sayısının işyerinin büyüklüğü, maruz kalınabilecek tehlikeler ve işçilerin işyerindeki dağılımı dikkate alınarak, koruyucu ve önleyici çalışmaların organizasyonunu yapmaya ve yürütmeye yeterli olmasına dikkat edilmelidir.

İşverence işyeri içindeki veya dışındaki kişi veya kuruluşların sağlık ve güvenlik risklerini önleme ve risklerden korunma ile ilgili görev ve sorumlulukları açık olarak belirlenecektir. Bu kişi ve kuruluşlar gerektiğinde birlikte çalışacaktır.

İşveren Yükümlülükleri

İSGY ve İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği ile ortaya konulan İSGH yerine getirilmesi esasları birer yükümlülük olarak İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliğinin 5, 6, 7, 8 ve 9’uncu maddelerinde somutlaştırılmıştır.

İSGH yürütmek üzere kurulacak İSGB kuruluşu ile OSGB yetkilendirilmeleri, yetki belgelerinin iptali, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarını düzenleme amacıyla İSGY'nin kapsamına giren tüm işyerlerinde uygulanmak üzere, İSGY'nin 6, 8 ve 30’uncu maddeleri ile ÇSGBTGY'nın 2 ve 12’nci maddelerine dayanılarak ‘İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği’ yürürlüğe sokulmuştur.

Yönetmeliğin işverenin İSGH ile ilgili yükümlülükleri hükme bağlayan 5’inci maddesine göre işveren, işyerlerinde alınması gereken iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin belirlenmesi ve uygulanmasının izlenmesi, iş kazası ve meslek hastalıklarının önlenmesi, çalışanların ilk yardım ve acil tedavi ile koruyucu sağlık ve güvenlik hizmetlerinin yürütülmesi amacıyla; çalışanları arasından ilgili Yönetmeliklerde belirtilen nitelikleri haiz bir veya birden fazla işyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı ve işyeri çok tehlikeli sınıfta olup, 10 ve daha fazla çalışanı varsa diğer sağlık personeli görevlendirir.

Gerekli nitelikleri haiz olması halinde tehlike sınıfı ve çalışan sayısını dikkate alarak bu hizmetin yerine getirilmesini kendisi de üstlenebilir.

İşveren, işyerinde gerekli niteliklere sahip personel bulunmaması halinde birinci fıkrada sayılan yükümlülüklerinin tamamını veya bir kısmını, OSGB'lerden hizmet alarak yerine getirebilir.

İşveren, işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanının tam süreli görevlendirilmesi gereken durumlarda İSGB kurar. Tam süreli işyeri hekimi görevlendirilen işyerlerinde, diğer sağlık personeli görevlendirilmesi zorunlu değildir. Birden fazla iş güvenliği uzmanı görevlendirilen kamu, maden, inşaat, metal, tekstil, sağlık, ulaşım, taşımacılık, ticaret, imalat, bakım, onarım, kurulum, enerji, kimya, tarım, ziraat, hayvancılık, mobilya, ormancılık, gıda, matbaa, atık yönetimi, su temini, temizlik, ilaçlama sektörlerine ait işyerlerinde, tam süreli iş güvenliği uzmanlarından sadece birisinde uygun belge aranır.

Belirtilen sürenin hesaplanmasında, çalışanların tabi olduğu kanun hükümleri saklı kalmak kaydıyla, İş Yasasına göre belirlenen haftalık çalışma süresi dikkate alınacaktır.

Ayrıca işverenler;

- İSGH ile ilgili görevlendirilen personelin etkin bir şekilde çalışması amacıyla gerekli kolaylığı sağlamak ve bu hususta planlama ve düzenleme yapmakla,
- Görevlendirdiği kişi veya OSGB'lerin görevlerini yerine getirmeleri amacıyla araç, gereç, mekân ve zaman gibi gerekli bütün ihtiyaçlarını karşılamakla,
- İşyerinde sağlık ve güvenlik hizmetini yürütenler arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamakla,
- Görevlendirdiği kişi veya hizmet aldığı OSGB'ler tarafından iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili mevzuata uygun olan ve yazılı olarak bildirilen tedbirleri yerine getirmekle,
- İşyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı ve diğer sağlık personelinin görevlerini yerine getirebilmeleri için, ÇSGB tarafından belirlenen sürelerden az olmamak kaydı ile yeterli çalışma süresini sağlamakla,
- Çalışanın ölümü veya maluliyetiyle sonuçlanacak şekilde vücut bütünlüğünün bozulmasına neden olan iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesinde ihmali yargı kararı ile kesinleşen işyeri hekimi veya iş güvenliği uzmanını İSGGM'ne bildirmek ve ÇSGB tarafından belirlenecek iş sağlığı ve güvenliğini ilgilendiren konularla ilgili bilgileri, İSG KATİP sistemi üzerinden İSGGM'ne vermekle yükümlü kılınmışlardır.

Ancak İSGH yürütmek üzere işyerinden personel görevlendirmek veya OSGB'lerden hizmet almak suretiyle bu konudaki yetkilerini devreden işverenin bu hizmetlere ilişkin yükümlülükleri devam edecektir.

Yine madde hükmüyle işverenin işyerinde görev yapan işyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı ve diğer sağlık personeli ile hizmet alınan OSGB'lerin İSGY'na göre geçerli yetki belgesi ile görevlendirilmesinden sorumlu olduğu öngörülmüştür.

Belirlenen niteliklere ve gerekli belgeye sahip olmayan ancak ondan az çalışanı bulunan ve az tehlikeli sınıfta yer alan işyeri işverenlerinin veya işveren vekillerinin ÇSGB tarafından ilan edilen eğitimleri tamamlamak şartıyla işe giriş ve periyodik muayeneler ve tetkikler hariç olmak üzere iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini yürütebilmeleri olanaklıdır.

İşyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı ve diğer sağlık personelinin görevlendirilmesine ilişkin zorunlu çalışma sürelerinin hesabında; 3308 sayılı Mesleki Eğitim Yasası ile 2547 sayılı Yükseköğretim Yasası kapsamındaki öğrenci statüsünde olan çırak ve stajyerler, toplam çalışan sayısına dâhil edilmeyecektir.

Ayrıca işverenler, sektörel düzenleme çerçevesinde maden ve yapı ile diğer sektörlerde öncelikli olarak hangi mesleki unvana sahip iş güvenliği uzmanlarının ve bunların yanında görev yapacak diğer mesleklere sahip iş güvenliği uzmanlarının belirlenmesine dair usul ve esaslar ÇSGB tarafından düzenlendikten sonra sektörel iş güvenliği uzmanlığı belgesine sahip olan iş güvenliği uzmanı görevlendirmekle yükümlü kılınmışlardır.

Bunun dışında Yönetmelik hükümleriyle işverenin İSGH sağlanması esasları anlamında katılım sağlama ve bilgilendirme yükümlülüğü, sağlık ve güvenlik kayıtları ile onaylı defter tutma yükümlülüğü, hizmetin ücretsiz verilmesi yükümlüğü tanımlanmıştır.

Katılım sağlama ve bilgilendirme yükümlülüğü ile ilgili 6'ncı madde uyarınca işveren;

- İşyerinden görevlendirilecek veya hizmet alınacak OSGB'de görevli işyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı ve diğer sağlık personelinin görevlendirilmesi konusunda çalışan temsilcilerinin önceden görüşlerinin alınmasını,
- Başka bir işyerinden kendi işyerine çalışmak üzere gelen çalışanların sağlık bilgilerine, görevlendirdiği kişi veya hizmet aldığı OSGB'lerin ulaşabilmesini sağlamakla,
- Görevlendirdiği veya hizmet aldığı OSGB'de görev yapan kişiler ile bunların çalışma saatleri, görev, yetki ve sorumlulukları konusunda çalışan temsilcisi ve çalışanları,
- Çalışanların sağlık ve güvenliğini etkilediği bilinen veya etkilemesi muhtemel konular hakkında; görevlendirdiği kişi veya hizmet aldığı OSGB'yi, başka işyerlerinden çalışmak üzere kendi işyerine gelen çalışanları ve bunların işverenlerini bilgilendirmekle yükümlüdürler.

Bunun dışında işverenin iş sağlığı ve güvenliği mevzuatı gereği, yükümlü olduğu kayıt ve bildirimleri görevlendirdiği kişi veya hizmet aldığı OSGB ile işbirliği içerisinde yapması esastır.

Yönetmeliğin 7'nci maddesinde ise işverenin sağlık ve güvenlik kayıtları ve onaylı deftere ilişkin yükümlülükleri tespit edilmiştir. Buna göre işverenlerin işyerinde yürütülen iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerine ilişkin her türlü kaydı, işten ayrılma tarihinden itibaren en az 15 yıl süreyle çalışanların kişisel sağlık dosyalarını saklaması gerekmektedir.

Ayrıca çalışanın işyerinden ayrılarak başka bir işyerinde çalışmaya başlaması halinde, yeni işveren çalışanın kişisel sağlık dosyasını yazılı olarak talep etmesi, önceki işveren dosyanın bir örneğini onaylayarak bir ay içerisinde göndermesi bir diğer zorunluluktur.

Madde hükmünde ayrıca onaylı deftere ilişkin kayıtların da ne şekilde tutulacağı hükme bağlanmıştır. Onaylı defter, tanımlara ilişkin 4'üncü maddeye göre, işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı tarafından yapılan tespit ve tavsiyeler için gerekli görülen diğer hususların yazıldığı, seri numaralı ve sayfaları bir asıl iki kopyalı şekilde düzenlenmiş her işyeri için tek olan defteri ifade etmektedir.

Onaylı defter işyerinin bağlı bulunduğu ÇİKİM, İSGGM veya noterce her sayfası mühürlenmek suretiyle onaylanacak, yapılan tespitlere göre iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ile işveren tarafından birlikte veya ayrı ayrı imzalanacak ve deftere yazılan tespit ve öneriler işverene tebliğ edilmiş sayılacaktır. Onaylı defterin asıl sureti işveren, diğer suretleri ise iş güvenliği uzmanı ve işyeri hekimi tarafından saklanmalıdır. Defterin imzalanması ve düzenli tutulmasından işveren sorumlu tutulmuştur. Teftişe yetkili iş müfettişlerinin her istediğinde işveren onaylı defteri göstermek zorundadır.

Yönetmeliğin 8'inci maddesinde bu konuda çalışanların hak ve yükümlülükleri belirlenmiştir. Dolayısıyla çalışanlar için hak olan düzenlemeler işverenler açısından yükümlülük teşkil edecektir. Konuya bu açıdan yaklaşıldığında çalışanların sağlık ve güvenliklerini etkileyebilecek tehlikeleri iş sağlığı ve güvenliği kuruluna, kurulun bulunmadığı işyerlerinde ise işverene bildirerek durumun tespit edilmesini ve gerekli tedbirlerin alınmasını talep etmeleri hakkı bulunduğundan işverenin durumu tespit etmesi ve gerekli tedbirleri alması gerekecektir.

Yine aynı madde bağlamında çalışanlar ve temsilcileri, işyerinde yürütülecek İSGY'nin amaç ve usulleri konusunda haberdar edilmeli ve elde edilen verilerin kullanılması hakkında bilgilendirilmelidirler.

İSGH hakkında önemli bir konu bu hizmetin çalışanlara ücretsiz verileceğidir. Bu husus Yönetmeliğin 9'uncu maddesiyle sabittir.

Hizmetlerin Desteklenmesi

İSGY'nin ilgili düzenlemesi uyarınca işyerlerinde İSGY'nin zaman ve tutar açısından maliyete yol açması ve bazı işverenlerin maddi güçleri dikkate alınarak bu maliyetlerin azaltılması anlamında desteklenmesi de söz konusudur.

Değinildiği üzere bu destek kaynağını Yasanın 7'nci maddesinden almaktadır. Ayrıca bu konuda 'İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerinin Desteklenmesi Hakkında Yönetmelik' çıkarılmıştır. Yine İSGH desteklenmesi bağlamında yürütülecek iş ve işlemlerin ayrıntılarına 'İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerinin Desteklenmesi Hakkında Tebliğ'de yer verilmiştir.

Yasanın 7'nci maddesi ve Yönetmelik hükümlerine göre destekten kamu kurum ve kuruluşları hariç ondan az çalışanı bulunanlardan, çok tehlikeli ve tehlikeli sınıfta yer alan işyerleri faydalanabilecektir. Ancak, BK, ondan az çalışanı bulunanlardan az tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinin de faydalanmasına karar verebilecektir.

Destekten yararlanmak için kapsama giren işyerleri işverenlerince başvuru yapılması gerekli olup, ayrıca işyerinin, İSG-KATİP'e kayıtlı onaylanmış ve devam eden iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin verilmesine ilişkin, hizmet sunucusu ile yapılmış bir sözleşmesinin olması ve kapsama giren işverenlerce aylık prim ve hizmet belgelerinin yasal süresi içinde SGK'ya verilmesi şarttır.

Başvuru ile ilgili ayrıntılı iş ve işlemlere ise Tebliğde değinilmiştir. Tebliğin 4'üncü maddesine göre tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerine sahip işverenlerin, iş sağlığı ve güvenliği desteğinden yararlanmak için işyerlerinin tescil edildiği SGK ünitelerine Tebliğin 1 numaralı ekinde belirtilen başvuru formu ile müracaat etmeleri gerekmektedir. Aynı işverenin Türkiye genelinde birden fazla tescilli işyerinin bulunması halinde ise müracaat, tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerleri başvuru formunda ayrı ayrı belirtilmek suretiyle işverenin merkez işyerinin tescilli olduğu SGK İl müdürlüğünün ilgili ünitesine yapılmalıdır.

Başvuru formunda tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerleri için ayrı ayrı olacak şekilde destekten yararlanmak istenilen işyerlerine ait işyeri sicil numaraları ile ödemenin yapılacağı banka hesap numarası (IBAN) belirtilecektir.

Söz konusu işveren başvurusunda belirtilen işyerlerinin dışında, Türkiye genelinde aynı işverene ait diğer işyerleri de tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerleri için ayrı ayrı tespit edilerek, iş sağlığı ve güvenliği desteği verilecek işveren kapsamına girip girmediği SGK'nın ilgili ünitesi tarafından belirlenecek olup, yapılacak sorgulama neticesinde ünitelerce tespit edilen işyerlerinden bildirilen sigortalı sayısı da dikkate alınarak işlem tesis edilecektir.

Yukarıda belirtilen destek ödemelerine ilişkin başvurular yılın ocak, şubat ve mart ayları için nisan ayının; nisan, mayıs ve haziran ayları için temmuz ayının; temmuz, ağustos ve eylül ayları için ekim ayının ve ekim, kasım ve aralık ayları için izleyen yılın ocak ayının sonuna kadar yapılmalıdır.

Çalışan sayısının tespitinde SGK kayıtları itibariyle aynı işverenin Türkiye genelinde birden fazla tescilli işyerinin bulunması halinde, aynı işveren tarafından 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası'nın 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında Türkiye genelinde tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde çalıştırılan toplam sigortalı sayısı esas alınacaktır.

Bu yolla belirlenen toplam çalışan sayısına işverenden iş alan alt işverenlerce çalıştırılan sigortalılar, işyerinde çeşitli nedenlerle ay içinde çalışması bulunmayan ve ücret ödenmeyen sigortalılar ve ay içinde işe giren veya işten çıkan sigortalılar dahil edilecek ancak her bir ayda Kuruma verilmiş asıl ve ek nitelikteki aylık prim ve hizmet belgelerinde kayıtlı sigortalı sayısından, iptal nitelikteki aylık prim ve hizmet belgelerinde kayıtlı sigortalı sayısı düşülecektir.

Yine çalışan sayısının tespitinde 3308 sayılı Mesleki Eğitim Yasası'nda belirtilen aday çırak, çırak ve işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler, Tebliğin 4'üncü maddesi uyarınca 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu kapsamındaki öğrenci statüsünde olan aday çırak, çırak ve işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler ile işyeri dışından hizmet alınan kısmi süreli İSG profesyonelleri dikkate alınmayacaktır.

Destek ÇSGB tarafından verilecek ve giderler SGK tarafından finanse edilecektir. İş kazası ve meslek hastalığı bakımından kısa vadeli sigorta kolları için toplanan primlerden aktarılmak suretiyle finansman sağlanacaktır. Uygulamada SGK kayıtları esas alınacak, İSGY ve diğer mevzuat gereğince yapılan kontrol ve denetimlerde; istihdam ettiği kişilerin sigortalılık bildiriminde bulunmadığı tespit edilen işverenlerden, tespit tarihine kadar yapılan ödemeler yasal faizi ile birlikte SGK tarafından tahsil edilecek ve bu durumdaki işverenler, sağlanan destekten üç yıl süreyle faydalanamayacaktır.

Ondan az çalışanı bulunan işverenlere sağlanacak iş sağlığı ve güvenliği hizmet bedelleri işyerinin tehlike sınıfı ve Kuruma bildirilen sigortalı sayısı ile sigortalıların çalıştıkları gün sayısı esas alınarak her bir işyeri için ayrı ayrı tespit edilecektir. Buna göre tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan

işyerleri için sağlanacak iş sağlığı ve güvenliği hizmet bedelinin sigortalı başına günlük miktarı, belirlenen prime esas kazanç alt sınırının günlük tutarının sırasıyla %1,4 ve %1,6'sı kadar olacak ve sağlanacak iş sağlığı ve güvenliği hizmet bedelinin tutarı, belirtilen yüzdelerin aylık prim ve hizmet belgesi ile bildirilen prim ödeme gün sayısı ile çarpılması suretiyle tespit edilecektir.

SGK kapsama giren işverenlere sağlanan hizmetin bedelini, üçer aylık dönemler halinde hesaplanacak ve dönem sonundaki tutarları takip eden ikinci ayın sonunda işverene ödeyecektir. SGK'ya yasal süresi içerisinde ödenmemiş prim ve prime ilişkin borcun bulunması halinde, destek tutarları bu borca mahsup edilecektir.

Bu bağlamda yapılacak ödemelere ilişkin iş ve işlemler hakkında da Tebliğ hükümlerine bakmak gerekmektedir. Tebliğin 6'ncı maddesinin destek ödeme dönemlerini, 7 ve 8'inci maddelerinin ise ödeme için kullanılacak yansıtma faturaları ile ilgili düzenlemeleri içerdiği görülmektedir.

Tebliğin 6'ncı maddesi uyarınca öncelikle işverenin çalıştırdığı sigortalılara ilişkin aylık prim ve hizmet belgelerinin yasal süresi içerisinde kuruma verilmiş olması ve kuruma destek ödemesinin yapıldığı tarih itibariyle Türkiye genelinde prim ve prime ilişkin borcun bulunmaması şartıyla;

- Birinci dönem destek ödemeleri ocak, şubat ve mart ayları için mayıs ayının sonunda,
- İkinci dönem destek ödemeleri nisan, mayıs ve haziran ayları için ağustos ayının sonunda,
- Üçüncü dönem destek ödemeleri temmuz, ağustos ve eylül ayları için kasım ayının sonunda,
- Dördüncü dönem destek ödemeleri ekim, kasım ve aralık ayları için izleyen yılın şubat ayının sonunda gerçekleştirilecektir. Ayın son gününün resmi tatile rastlaması halinde destek ödemeleri resmi tatili izleyen ilk işgünü ve işveren tarafından geriye yönelik üçer aylık dönemler için talepte bulunulması halinde, talebin yapıldığı aya ilişkin üçer aylık dönemi takip eden ikinci ayın sonunda destek ödemesi yapılacaktır. Tebliğin yürürlük tarihinden hareketle geriye doğru 01.01.2014 tarihinden buyana destekten istifade etmek olanaklıdır.

Ayrıca bu ödemelerin yapılabilmesi için işverence yansıtma faturası düzenlenmesi ve SGK'ya verilmesi gerekmektedir. Tebliğin 7'nci maddesi uyarınca düzenlenecek bu yansıtma faturalarında SGK'nın vergi numarası olarak Hitit Vergi Dairesi Müdürlüğü 7750409379 vergi numarasının kullanılmasına ve tehlikeli ve çok tehlikeli işyerleri için ödenecek destek tutarlarının ayrı ayrı gösterilmesine dikkat edilecektir.

Yukarıda paragrafa göre yapılacak hesaplamalar, ödeme döneminin kapsadığı her bir ay için ayrı ayrı gerçekleştirilecektir. Her bir ay için hesaplanan tutarlar toplanarak yansıtma faturasında "iş sağlığı ve güvenliği hizmet bedeli" olarak gösterilecektir. Ayrıca bu tutarlardan hareketle, yine bu tutarların toplanması suretiyle tehlike sınıfına göre toplam destek tutarının ve toplam tutara KDV'nin uygulanması suretiyle fatura toplamının bulunması gerekmektedir.

Tebliğin 8'inci maddesi uyarınca düzenlenecek bu yansıtma faturalarının ilgili olduğu dönem için yukarıda belirtilen ödeme aylarının (mayıs, ağustos, kasım ve izleyen ayın şubat ayları) 10'una kadar, Tebliğin 2 numaralı ekinde belirtilen dilekçe örneği ile destek müracaatında bulunulan SGK ünitesine iletilmesi lüzumludur.

Ekleri için tıklayınız

İş Sağlığı ve Güvenliği Desteğinden Yararlanmak İçin Başvuru Formu

Ek-1

SOSYAL GÜVENLİK KURUMU BAŞKANLIĞI
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HİZMETLERİNİN DESTEKLENMESİNE İLİŞKİN BAŞVURU FORMU

A- İŞVERENİN KİMLİK BİLGİLERİ

GERÇEK KIŞI	TUZEL KIŞI

T.C. KİMLİK NO:		VERGİ KİMLİK NO:	
ADI:		İŞYERİ ADI/ UNVANI:	
SOYADI:		TELEFON:	

ÜNİTE KODU

	M	İŞ KOLU KODU	ESKİ	YENİ	İŞYERİ SIRA NUMARASI	İL KODU	İLÇE KODU	KONT. KODU	ALT İŞV.
SİCİLNO. MERKEZ İŞYERİ									

İşyerinin / İlgili Kuruluşun Adı — İşverenin / İşyerinin / İlgili Kuruluşun Adresi

.....

.....

ÜNİTE KODU

	M	İŞ KOLU KODU	ESKİ	YENİ	İŞYERİ SIRA NUMARASI	İL KODU	İLÇE KODU	KONT. KODU	ALT İŞV.
SİCİL NO. İŞYERİ 2									

İşyerinin / İlgili Kuruluşun Adı — İşverenin / İşyerinin / İlgili Kuruluşun Adresi

.....

.....

ÜNİTE KODU

	M	İŞ KOLU KODU	ESKİ	YENİ	İŞYERİ SIRA NUMARASI	İL KODU	İLÇE KODU	KONT. KODU	ALT İŞV.
SİCİL NO. İŞYERİ 3									

İşyerinin / İlgili Kuruluşun Adı — İşverenin / İşyerinin / İlgili Kuruluşun Adresi

.....

.....

ÜNİTE KODU

	M	İŞ KOLU KODU	ESKİ	YENİ	İŞYERİ SIRA NUMARASI	İL KODU	İLÇE KODU	KONT. KODU	ALT İŞV.
SİCİL NO. İŞYERİ 4									

İşyerinin / İlgili Kuruluşun Adı — İşverenin / İşyerinin / İlgili Kuruluşun Adresi

.....

.....

ÜNİTE KODU

	M	İŞ KOLU KODU	ESKİ	YENİ	İŞYERİ SIRA NUMARASI	İL KODU	İLÇE KODU	KONT. KODU	ALT İŞV.
SİCİL NO. İŞYERİ 5									

İşyerinin / İlgili Kuruluşun Adı | İşverenin / İşyerinin / İlgili Kuruluşun Adresi

.....

.....

ÜNİTE KODU

SİCİL NO. İŞYERİ 6	M	İŞ KOLU KODU	ESKİ	YENİ	İŞYERİ SIRA NUMARASI	İL KODU	İLÇE KODU	KONT. KODU	ALT İŞV.

İşyerinin / İlgili Kuruluşun Adı | İşverenin / İşyerinin / İlgili Kuruluşun Adresi

.....

.....

C-BEYAN VE TAAHHÜTLER

IBAN NUMARASI

TR																						

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun 7'nci maddesi gereği, yapılacak destek ödemelerinden yararlanmak istiyorum. Yukarıda yazılı hususların gerçeğe uygun olduğunu ve olabilecek değişiklikleri derhal kuruma bildireceğimi beyan ederim.

...../...../.....

İMZA

EK: **VERGİ LEVHASI FOTOKOPİSİ**

Onaylayan Yetkilinin
Adı, Soyadı, İmza, Tarih

İş Sağlığı ve Güvenliği Desteğinden Yararlanmak İçin Başvuru Dilekçesi

SOSYAL GÜVENLİK KURUMU BAŞKANLIĞI

…… SOSYAL GÜVENLİK İL MÜDÜRLÜĞÜNE

……SOSYAL GÜVENLİK MERKEZİNE

……. tarihleri arasında almış olduğum iş sağlığı ve güvenliği hizmetleri bedeli hakkında düzenlemiş olduğum fatura ektedir. Fatura bedelinin, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun 7’nci maddesi gereği başvuru formunda belirtilen IBAN numarasına ödenmesini talep ederim.

……/…../....

Adı-Soyadı

İmza

Ek: Fatura

Hizmetlerin İşveren veya İşveren Vekilince Yerine Getirilmesi

Yukarıda da değinildiği üzere belli hallerde işveren veya işveren vekilinin gerekli nitelikleri haiz olması halinde tehlike sınıfı ve çalışan sayısını dikkate alarak bu hizmetin yerine getirilmesini üstlenebilmeleri mümkündür. Bu husus genel olarak Yasanın 6/1/a ve İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliğinin 5/1, 5/8, 14/4 ve 14/6 maddelerinde düzenlenmiştir. Ayrıca bu konuda özel olarak "İşyerlerinde İşveren veya İşveren Vekili Tarafından Yürütülecek İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerine İlişkin Yönetmelik" hazırlanarak yürürlüğe sokulmuştur.

Yapılan düzenlemeler bir arada değerlendirildiğinde İSGH işveren veya işveren tarafından üstlenilmesinde iki yol mevcuttur.

İlk yol işveren veya işveren vekilinin aynı zamanda bir işyeri hekimi; bir iş güvenliği uzmanı veya bir diğer sağlık personeli olması halidir. Bu durumda işveren veya vekili aynen bir işyeri hekimi, iş güvenliği uzamanı veya diğer sağlık personelinin görev, yetki ve sorumlulukları bağlamında hareket edebilecektir. Bu durumda işveren veya vekilinin iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi veya diğer sağlık personeli belgesi olması şartı aranmaktadır. Böyle bir belgesi olan işverenin, işyerindeki işyeri hekimliği, iş güvenliği uzmanlığı veya diğer sağlık personeli görevini kendisinin üstlenmesi durumunda, İSG-KATİP'teki örneğine uygun taahhütnamenin işveren tarafından en geç beş gün içinde düzenlenerek onaylaması gerekmektedir.

Diğer halde ise işveren veya vekilinin iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi veya diğer sağlık personeli belgesine sahip olmadığı ancak ÇSGB tarafından ilan edilen eğitimleri tamamlamadığı bir durum söz konusudur. İSGH Yönetmeliğinin 5/8 maddesine göre belirlenen niteliklere ve gerekli belgeye sahip olmayan ancak ondan az çalışanı bulunan ve az tehlikeli sınıfta yer alan işyeri işverenlerinin veya işveren vekillerinin ÇSGB tarafından ilan edilen eğitimleri tamamlamak şartıyla işe giriş ve periyodik muayeneler ve tetkikler hariç olmak üzere İSGH yürütebilmeleri olanaklı kılınmıştır. Yine bu kişilerin, bu görevleri yerine getirilebilmesi için İSG-KATİP 'teki örneğine uygun taahhütnamenin ilgili kişilerce en geç beş gün içinde onaylanması gerekmektedir. Bu görevin üstlenilmesinde SGK kayıtları esas alınacaktır. Buna göre işyeri işverenin veya işyerinde tam süreli iş sözleşmesiyle çalışan işveren vekili, tüzel kişiliğe sahip işletmelere ait işyerlerinde temsile yetkili işin ve işyerinin yönetimine görev alan ve tam süreli iş sözleşmesiyle çalışan işveren vekili, kamu kurum ve kuruluşlarında ise işyerinin yönetiminde görev alan ve işyerinde düzenli bulunan yönetici veya yardımcısı olunması şarttır.

Yukarıda değinilen "İşyerlerinde İşveren veya İşveren Vekili Tarafından Yürütülecek İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerine İlişkin Yönetmelik" hükümlerinde anılan bu iki halde İSGH dair görev üstlenen işveren veya işveren vekillerinin durumları ortak olarak düzenlenmiştir.

Yönetmeliğin 2 nci maddesine göre Yönetmelik hükümleri ondan az çalışanı bulunan ve az tehlikeli sınıfta yer alan işyerleri ile işveren veya işveren vekillerini kapsayacaktır. Çalışan sayısının ondan az olup olmadığının tespitinde;

- Aynı işverenin Türkiye genelinde birden fazla tescilli ve az tehlikeli sınıfta yer alan işyerinin olması halinde, İSGH üstlenilebilecek işyerlerinin belirlenmesinde SGK'ndaki tescil kayıtları esas alınacak;
- İşverenden iş alan alt işverenlerce çalıştırılan sigortalılar çalışan sayısına dâhil edilmeyecek ve
- 3308 sayılı Mesleki Eğitim Yasası ve 2547 sayılı Yükseköğretim Yasası kapsamındaki öğrenci statüsünde olan çırak ve stajyerler, çalışan sayısının tespitinde dikkate alınmayacaktır.

Yönetmeliğin ikinci bölümünde İSGH nin işveren veya işveren vekillerince yürütülmesine yönelik düzenlemeler bulunmaktadır. Yönetmeliğin 5 inci maddesine göre genel olarak Yönetmeliğin üçüncü bölümünde belirtilen eğitimi tamamlamaları şartıyla işveren veya işveren vekillerinin iş sağlığı ve güvenliği mevzuatında iş güvenliği uzmanı veya işyeri hekimine verilen görevleri, 7 (şağlık gözetimi) ve 8 (çalışma ortamı gözetimi) inci maddelerde belirtilenler hariç olmak üzere yürütebilmeleri veya İSGH nin tamamını ya da bir kısmını hizmet alımı yoluyla da temin edebilmeleri olanaklıdır.

Bunun için işveren veya işveren vekillerinin İSG-KATİP üzerinden sisteme kaydolmaları zorunlu kılınmıştır. İşveren veya işveren vekilinin, İSGH yürütme yükümlülüğü İSG-KATİP'e kayıt tarihi itibari ile başlayacaktır. Eğitimi tamamlayan işverenin ondan az çalışanı olan ve az tehlikeli sınıfta yer alan ayrı bir işyeri açması veya işveren vekilinin hizmet akdinin sona ererek, ondan az çalışanı olan ve az tehlikeli sınıfta yer alan başka bir işyerinde çalışmaya başlaması halinde; yeni işyerinin iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini yürütebilmesi için işverence İSG-KATİP üzerinden başvuruda bulunulması gerekmektedir. Bu tür görevlendirmelerde görevlendirilecek kişinin işveren vekili olması esas olup, aksi takdirde İSGH de görevlendirme yapılmamış sayılacaktır.

Bu genel düzenleme dışında;

- Yönetmeliğin 16 ncı maddesi uyarınca işyerinin tehlike sınıfının değişmesi ve/veya çalışan sayısının 10 ve üzerine çıkması durumlarında, altmış gün içerisinde;
- İşveren veya işveren vekilinin İSGH üstlenmek istememesi halinde;
- Yönetmeliğin 17 nci maddesi uyarınca eğitim almak istemeyen veya eğitim tamamlama belgesini almaya hak kazanamayan işveren veya işveren vekillerinin olması durumunda İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği hükümleri doğrultusunda görevlendirmelerin yapılması gerekmektedir.

Yine Yönetmeliğin 18 inci maddesi hükmüne göre Yönetmelik kapsamındaki işyerlerinde iş güvenliği uzmanlığı belgesi bulunan işveren veya işveren vekillerinin, 7 nci ve 8 inci maddelerde belirtilen hizmetler hariç İSGH üstlenebilmeleri; işyeri hekimliği belgesi bulunan işveren veya işveren vekillerinin ise İSGH üstlenebilmeleri olanaklıdır.

İşyerinde alt işverenlerin bulunması hali ise Yönetmeliğin 19 uncu maddesinde düzenlenmiştir. Bu durumda, bir başka deyişle asıl işveren-alt işveren ilişkisi kurulan işyerlerinde her bir işveren veya işveren vekilinin Yönetmeliğin üçüncü bölümünde düzenlenen eğitimi ayrı ayrı alma zorunluluğu bulunmaktadır.

İSGH nin üstlenilmesi veya işyeri dışındaki uzman kişi ve kuruluşlardan hizmet alınması, Yasada ve ilgili mevzuatta işverenler için öngörülen yükümlülükleri ortadan kaldırmayacaktır.

Aynı maddeyle işveren veya işveren vekillerinin İSGH yerine getirmek için çalışan başına aylık en az 10 dakika ayırmak zorunda oldukları hükme bağlanmıştır.

Bu genel ilkeler dışında Yönetmeliğin 6 ncı maddesinde çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri; 7 nci maddesinde sağlık gözetimi ve 8 inci maddesinde çalışma ortamı gözetimine dair düzenlemeler mevcuttur.

Anılan 6 ncı madde hükmüne göre çalışanlara verilecek iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinde, Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 13 üncü maddesi hükümlerinin esas alınması gerekmektedir ve iş güvenliği uzmanlığı veya işyeri hekimliği belgesine sahip işveren veya işveren vekillerinin iş sağlığı ve güvenliği mevzuatı uyarınca çalışanlara verilecek iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerini kendileri verebilmeleri mümkündür.

Yönetmeliğin sağlık gözetimin düzenleyen 7 nci maddesi uyarınca Yönetmelik kapsamında eğitim alan işveren veya işveren vekillerinin üstleneceği İSGH; işe giriş ve periyodik muayeneler ile tetkikleri kapsamayacaktır. Bu hizmetler işyeri hekimlerinden veya kamu sağlık hizmet sunucularından yahut aile hekimlerinden alınabilecektir.

Yönetmeliğin 8 inci maddesine göre çalışma ortamı gözetimi bakımından Yasa ve alt düzenlemelerinde yer alan hükümler uyarınca işyerinde yapılması gereken ölçümlerin, ÇSGB tarafından yetkilendirilen laboratuvarlar tarafından gerçekleştirilmesi zorunludur.

Ekleri için tıklayınız

10'dan Az Çalışanı Bulunan ve Az Tehlikeli Sınıfta Yer Alan İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerinin Üstlenilmesine İlişkin Taahhütname

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamında 29/6/2015 tarihli ve 29401 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren İşyerlerinde İşveren veya İşveren Vekili Tarafından Yürütülecek İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerine İlişkin Yönetmelik ve 29/12/2012 tarihli ve 28512 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği'nin 14 ncü maddesinin altıncı fıkrasında yer alan şartları sağlamış olmam sebebiyle bilgileri aşağıda mevcut bulunan ……. SGK sicil numaralı (Kamu kurum ve kuruluşlarında zorunlu olmayıp var ise yazılmalıdır) .....'de (işyerinin/kamu kurum veya kuruluşunun unvanı) mevcut görevlerim yanında aynı zamanda iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini de üstlendiğimi beyan ve taahhüt ederim.

İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerini Üstlenen Kişinin:

Adı Soyadı :
TC Kimlik No: :
İşveren veya İşveren Vekili Eğitimi Tamamlama Belgesi Tarih ve No. :
İkamet Adresi :
Tel No.: Faks No.: E-posta:

İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerinin Üstlenildiği İşyerinin/Kamu Kurum veya Kuruluşunun:

Unvanı :
Adresi :
Tel No. :
Faks No. :
Vergi No. :
Vergi Dairesi :
Faaliyet alanı :
*SGK sicil no. :
**Çalışan sayısı :
Çalışma süresi (Dakika/ay):

Tarih
Görevi Üstlenen Kişinin Adı Soyadı
İmza-Kaşe

* : Kamu kurum v ekuruluşları için zorunlu olmayıp var ise yazılacaktır
** Çırak ve stajlerler haricinde kamu kurum ve kuruluşlarına ait ilgili işyerinin bünyesinde bulunan tüm çalışan sayısı esas alınmalıdır.
Not: Be belge İSG-KATİP sistemindeki gerekli düzenlemeler tamamlanıp ilan edilinceye kadar geçerlidir. Düzenlenen bu belgenin bir nüshası hizmet verecek iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve diğer sağlık personeline verilir.

İşverenin Kendi İşyerinde Yapacağı Çalışma Taahhütnamesi

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ve ilgili yönetmeliklerden doğan yükümlülükler kapsamında …….. tarih ve ……. Numaralı.....(iş güvenliği uzmanı/işyeri hekimi/diğer sağlık personeli) belgesine sahip olmam sebebiyle bilgileri aşağıda mevcut bulunan ……. SGK sicil numaralı (Kamu kurum ve kuruluşlarında zorunlu olmayıp var ise yazılmalıdır) ……. ‘de (işyerinin/kamu kurum ve kuruluşunun unvanı) mevcut görevlerim yanında aynı zamanda ……. (iş güvenliği uzmanı/işyeri hekimi/diğer sağlık personeli) olarak çalışacağımı beyan ve taahhüt ederim.

İlgili Görevi Üstlenen Kişinin:

Adı Soyadı :
TC Kimlik No: :
Belge Tarih ve No. :
Belge Türü :
İkamet Adresi :
Tel No.: Faks No.: E-posta:

İşverenin/Kamu Kurum veya Kuruluşunun:

Unvanı :
Adresi :
Tel No. :
Faks No. :
Vergi No. :
Vergi Dairesi :
Faaliyet alanı :
*SGK sicil no. :
**Tehlike sınıfı :
***Çalışan sayısı :

Tarih
Görevi Üstlenen kKişinin Adı soyadı

* : Kamu kurum v ekuruluşları için zorunlu olmayıp var ise yazılacaktır
**: İlgili kamu kurum ve kuruluşunun beyanı esas olup, tek işyeri altında birden fazla esas faaliyet olduğu durumlarda tüm çalışanlar için tehlike sınıfı en yüksek olan faliyete göre belirlenmelidir
*** Çırak ve stajlerler haricinde kamu kurum ve kuruluşlarına ait ilgili işyerinin bünyesinde bulunan tüm çalışan sayısı esas alınmalıdır.
Not: Be belge İSG-KATİP sistemindeki gerekli düzenlemeler tamamlanıp ilan edilinceye kadar geçerlidir. Düzenlenen bu belgenin bir nüshası hizmet verecek iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve diğer sağlık personeline verilir.

İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi (İSGB)

Yasa hükmüne göre asıl olan işverenlerin İSGH’ne yönelik yükümlülüklerinin tümünü veya bir kısmını, bünyesinde çalıştırdığı ve bu maddeye dayanılarak çıkarılacak yönetmelikte belirtilen vasıflara sahip personel ile bir başka deyişle İSGB marifetiyle, yerine getirilebilmesidir.

İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliğinin 4’üncü maddesine göre işyeri sağlık ve güvenlik birimi (İSGB), iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini yürütmek üzere işyerinde kurulan, gerekli donanım ve personele sahip olan birimi ifade etmektedir.

Yönetmeliğin 10’uncu maddesinde ve devamında İSGB (ve OSGB)’nin kuruluş ve işleyişlerine yer verilmiştir. Kitabımızın hedefi göz önünde bulundurularak bu konudaki işveren yükümlülükleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

i. İSGB; en az bir işyeri hekimi ile işyerinin tehlike sınıfına uygun belgeye sahip en az bir iş güvenliği uzmanının görevlendirilmesi ile oluşturulacaktır. Bu birimde işveren diğer sağlık personeli de görevlendirebilecektir.

ii. İSGB'nin, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin yürütülmesine ve çalışan personel sayısına uygun büyüklükte bir yerde; asıl işin yürütüldüğü mekânda ve giriş katta kurulması esastır. Yine bu birimlerde sekizer metrekareden az olmamak üzere bir iş güvenliği uzmanı odası ile işyeri hekimi tarafından kullanılmak üzere bir muayene odası ve 12 metrekareden az olmamak üzere bir ilkyardım ve acil müdahale odası bulunacaktır. Tam zamanlı görevlendirilecek her işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı için aynı şartlarda ayrı birer oda tahsis edilecektir. İSGB'ler Yönetmelik ekinde sayılan araç ve gereçler ile donatılacak ve işyerinde çalışanların acil durumlarda en yakın sağlık birimine ulaştırılmasını sağlamak üzere uygun araç bulundurulacaktır. Sağlık Bakanlığından ruhsatlı sağlık hizmeti sunucusu olan işyerlerinde kurulacak İSGB'lerde ilkyardım ve acil müdahale odası şartı ve Yönetmeliğin 1 numaralı ekinde belirtilen araç ve gereçler ile ulaşım amaçlı araç bulundurulması şartı aranmamaktadır. İSGB'nin bölümlerinin aynı alanda bulunması ve bu alanın çalışanlar tarafından kolaylıkla görülebilecek şekilde işaretlenmesi gerekmektedir.

iii. Tam süreli işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı görevlendirilmesi gerekli olmayan hallerde ise işverenin, görevlendirdiği kişi veya OSGB'lerin görevlerini yerine getirmeleri amacı ile eğer 50 ve daha fazla çalışan var ise işyeri hekimi ile diğer sağlık personeline ve iş güvenliği uzmanına 8 metrekareden az olmamak üzere toplam iki oda temin etmesi ve işyerinde ayrıca acil durumlarda çalışanların en yakın sağlık birimine ulaştırılmasını sağlamak üzere uygun araç bulundurması; 50'den az çalışanın olması halinde, işyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı ve diğer sağlık personelinin İSGH etkin verebilmesi için çalışma süresince kullanılmak üzere uygun bir yer sağlanması lüzumludur.

iv. Birden fazla işyerinin bulunduğu iş merkezleri, iş hanları gibi yerlerde bulunan ve 50'den az çalışanı olan işverenlerin yürütecekleri İSGH için; koordinasyon yönetim tarafından sağlanmak üzere ortaklaşa kullanılabilecek bir mekân oluşturulabilir. Oluşturulacak mekândan hizmet sunulacak toplam çalışan sayısı 50'den az veya fazla olması durumunda yukarıda sayılan şartların sağlanması beklenmektedir.

v. İSGH'nin yürütülmesi için işveren tarafından ayrılan çalışma yerlerinin bölüm ve birimlerinin aynı alan içerisinde bulunması esastır. Bu bölüm ve birimlerin bulunduğu yerler çalışanlar tarafından kolaylıkla görülebilecek şekilde işaretlenir.

vi. Tam süreli işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı görevlendirilmesi zorunlu olmayan hallerde, işyerinde açıklanan şekilde oluşturulan ve belirtilen şartları karşılayan birim, düzenlenen sağlık raporları bakımından İSGB olarak kabul edilecektir.

vii 50'den az çalışanı olan ve az tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde; işveren vehizmet sunanlar arasında mutabık kalınarak aynı sözleşme yılı içerisinde, aylık hizmet sürelerinin birleştirilmesi veya hizmet sunum aralıklarının belirlenebilmesi olanaklıdır.

Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimi (OSGB)

İşverenlerin İSGH'ne yönelik yükümlülüklerinin tümünü veya bir kısmını, İSGB marifetiyle getirilebilmesi esas olmakla birlikte Yasa esnek bir düzenlemeye giderek işverenlerin bu yükümlülüklerini işletme dışında kurulu ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden (OSGB) hizmet alarak da yerine getirebilmelerini mümkün kılmıştır. Ancak bu halde dahi işverenin sorumlukları ortadan kalkmayacaktır.

Yapılan tanıma göre OSGB, İSGH sunmak üzere, gerekli donanım ve personele sahip olan ve ÇSGB yetkilendirilen kamu kurum ve kuruluşları, organize sanayi bölgeleri ile Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre faaliyet gösteren şirketlerce kurulan ve işletilen müesseseleri ifade etmektedir.

Yönetmeliğin 12'nci maddesine göre OSGB kurulabilmesi ve hizmet sunabilmesi için tam süreli iş sözleşmesiyle çalışan en az bir işyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı ve diğer sağlık personelinin istihdamı zorunlu kılınmıştır. OSGB'lerde tam süreli görevlendirilenlerin, başka bir OSGB'de veya işyerinde aynı unvanla veya ÇSGB tarafından yetkilendirilen eğitim kurumlarında eğitici unvanıyla görev almaları yasaklanmıştır.

Yönetmeliğin 13'üncü maddesine göre işyerlerinde İSGH sunmak üzere OSGB'lerce görevlendirilen işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı tarafından saklanması gereken onaylı defter suretlerinin, yıllık çalışma planı ve yıllık değerlendirme raporu suretleri ile çalışanlara verilen iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerine dair kayıtları OSGB arşivinde tutulması ve istenmesi halinde denetime yetkili memurlara gösterilmesi gerekmektedir. Kendilerinden talep edilmese dahi, sözleşme süresi sonunda bütün kayıt ve dosyalar OSGB'lerce işverene teslim edilecektir.

OSGB'ler, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin tamamını veya bir kısmını başka bir kişi veya kuruma devredemeyeceklerdir.

Ekleri için tıklayınız

İSGB ve OSGB Malzeme Listesi

A) Tıbbi Malzemeler:

1. Steteskop
2. Tansiyon aleti
3. Otoskop
4. Oftalmoskop
5. Termometre
6. Işık kaynağı
7. Küçük cerrah seti
8. Paravan, perde v.b.
9. Muayene masası
10. Refleks çekici
11. Tartı aleti
12. Boy ölçer
13. Pansuman seti
14. Dil basacağı, enhektör, gazlı bez gibi gerekli sarf malzemeleri
15. Keskin atık kabı
16. Manometreli oksijen tüpü (taşınabilir)
17. Seyyar lamba
18. Buzdolabı
19. İlaç ve malzeme dolabı
20. EKG cihazı
21. Negatoskop
22. Tekerlekli sandalye
23. 15.02.2008 tarih ve 26788 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Ayakta Teşhis ve Tedavi Yapılan Özel Sağlık Kuruluşları Hakkındaki Yönetmelikle bulundurulması zorunlu tutulan temel ilaç, aşılar ve antiserumlar

Not 1: Birden fazla işyeri hekiminin bir arada çalıştığı birimlerde, yukarıdaki tıbbi cihaz ve malzemelerden (a)'dan (h) bendine kadar (h bendi dahil) olanlar her işyeri hekimi için ayrı ayrı bulundurulur.

Not 2: Birimler yangına karşı alınması gereken tedbirleri alır, tıbbi atıklar ve çöpler için 22.07.2005 tarihli ve 25883 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği hükümlerine uygun olarak gerekli tedbirleri alır.

İSGB ve OSGB Yıllık Değerlendirme Raporu Örneği

İşyerinin:

Unvanı:

SGK::

Adresi:

Tel ve Faks No.: E-posta:

İşkolu:

Çalışan sayısı: Erkek: Kadın: Genç: Çocuk: Toplam:

Sıra No.	Yapılan Çalışmalar	Tarih	Yapan Kişi ve Unvanı	Tekrar Sayısı	Kullanılan Yöntem	Sonuç ve Yorum
1	Risk değerlendirmesi					
2	Ortam ölçümleri					
3	İşe giriş muayeneleri					
4	Periyodik muayeneler					
5	Radyolojik analizler					
6	Biyolojik analizler					
7	Toksikolojik analizler					
8	Fizyolojik testler					
9	Psikolojik testler					
10	Eğitim çalışmaları					
11	Diğer çalışmalar					

Tarih

İş Güvenliği Uzmanı/İmza İşveren/İmza İşyeri Hekimi/İmza

OSGB ile Kamu Kurum ve Kuruluşları Arasındaki Hizmet Sözleşmesi

Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimi:
Unvanı :
Yetki Belgesi Tarih ve No. :
Adresi :
SGK Sicil No 1
Vergi Dairesi/Sicil No. :
Tel No.: Faks No.: E-posta:
İşyerine verilecek iş güvenliği uzmanlığı hizmet süresi : (Dakika/ay)
İşyerine verilecek işyeri hekimliği hizmet süresi : (Dakika/Ay)
İşyerine verilecek diğer sağlık personelinin hizmet süresi : (Dakika/Ay)
Hizmet verilecek işyerinin:
Unvanı :
Adresi :
*SGK Sicil No :
Vergi Dairesi/ Sicil No. :
Tel No.: Faks No.: E-posta:
**Tehlike sınıfı: ***Çalışan sayısı: Faaliyet alanı:
Hizmet verecek iş güvenliği uzmanının:
Adı ve Soyadı :
T.C. Kimlik No. :
Mesleği :
Belge Sınıfı Tarih ve No. :
Hizmet verecek işyeri hekiminin:
Adı ve Soyadı :

T.C. Kimlik No. :
Belge Tarih ve No. :
Hizmet verecek diğer sağlık personelinin:
Adı ve Soyadı :
T.C. Kimlik No. :
Mesleği :
Belge Tarih ve No. :

İşbu sözleşme 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu hükümlerine göre müştereken imzalanmıştır.

Tarih

OSGB Yetkilisi Kamu Kurum ve Kuruluşunun Yetkilisi
İmza İmza

* : Kamu kurum ve kuruluşları için zorunlu olmayıp var ise yazılacaktır
**: İlgili kamu kurum ve kuruluşunun beyanı esas olup, tek işyeri altında birden fazla esas faaliyet olduğu durumlarda tüm çalışanlar için tehlike sınıfı en yüksek olan faliyete göre belirlenmelidir
*** Çırak ve stajlerler haricinde kamu kurum ve kuruluşlarına ait ilgili işyerinin bünyesinde bulunan tüm çalışan sayısı esas alınmalıdır.
Not: Be belge İSG-KATİP sistemindeki gerekli düzenlemeler tamamlanıp ilan edilinceye kadar geçerlidir. Düzenlenen bu belgenin bir nüshası hizmet verecek iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve diğer sağlık personeline verilir.

OSGB İçin İhtar Tablosu

Sıra No.	İhlalin Adı	İhlal Derecesi	İhtar Puanı
1	Yetki alınan yer ve donanım ile ilgili belirtilen şartlara uygunluğunun devamının sağlanmaması durumunda denetim başına,	Hafif	10
2	Ek-8'de yer alan tabela haricinde Bakanlık logosunun veya unvanının kullanılması durumunda denetim başına,	Hafif	10
3	Yerleşim planında Bakanlıkça onay alınmadan değişiklik yapılması veya onaylanmış yerleşim planında belirtilen odaların amacı dışında kullanılması durumunda denetim başına,	Hafif	15
4	Hizmet verilen işyerlerine dair sözleşmeler ile personel sözleşmelerinin ve bunların feshinin zamanında bildirilmemesi durumunda denetim başına,	Hafif	15
5	Tabela, basılı evrak, broşür, afiş ve diğer elektronik ortamlarda herhangi bir amaçla kullanılan her türlü yazılı ve görsel dokümanda; yetki belgesinde belirtilen isim veya unvandan farklı isim veya unvan kullanılması durumunda denetim başına,	Hafif	20
6	Sorumlu müdürün ayrılmasına rağmen 30 gün içinde yeni sorumlu müdür görevlendirilmemesi,	Hafif	15
7	Sözleşme yapılan işyerlerine dair tutulması gereken onaylı defter suretlerinin OSGB'de bulundurulmaması durumunda denetim başına,	Hafif	20
8	Ek-8'deki örneğine uygun tabela düzenlemesinin yapılmaması durumunda denetim başına,	Orta	30
9	Sözleşme yapılan işyerlerine dair yıllık çalışma planı veya yıllık değerlendirme raporunun kayıt altına alınmaması veya OSGB'de bir suretinin bulundurulmaması durumunda denetim başına,	Hafif	20
10	Çalışanlara verilen iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerine dair kayıtların tutulmaması veya bir suretinin OSGB'de bulundurulmaması durumunda denetim başına,	Hafif	20
11	Hizmet verilen işyerine zorunlu haller dışında, aynı işyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı ve diğer sağlık personelinin hizmet vermesinin sağlanmaması durumunda denetim başına,	Hafif	20

12	Hizmet sözleşmesi süresi sonunda elinde bulundurduğu kayıt ve dosyaların ilgili işverene teslim edilmemesi durumunda denetim başına,	Orta	30
13	Hizmet verilen işyerinin çalışan sayısına ve tehlike sınıfına uygun sürelerde iş güvenliği uzmanı veya işyeri hekimi veya diğer sağlık personeli çalışmasının sağlanmaması durumunda her bir işyeri için,	Orta	30
14	Çalışma saatleri içerisinde OSGB'nin kapalı olması durumunda denetim başına,	Orta	30
15	İSG–KATİP üzerinden sözleşme yapılmadan hizmet verilmesi veya henüz onaylanmamış sözleşmelerle hizmet verilmesi durumunda denetim başına,	Orta	40
16	Yetki aldığı mekânda Bakanlıkça yetki veya izin verilmemiş faaliyette bulunulması veya 19'uncu maddenin ikinci fıkrasına aykırılık durumunda denetim başına,	Ağır	50
17	Tam süreli iş sözleşmesiyle istihdam edilmesi gereken kişilerin ayrılmasına rağmen 30 gün içinde yenilerinin görevlendirilmemesi durumunda kişi başına,	Orta	30
18	Kontrol ve denetimlerde istenen bilgi ve belgelerin verilmemesi veya görevin tamamlanmasına engel olunması durumunda denetim başına,	Ağır	100
19	Şirket ortaklarında yapılan değişikliğin zamanında bildirilmemesi durumunda,	Orta	30

İş Sağlığı ve Güvenliği Profesyonellerinin Çalışma İlkeleri

İş sağlığı ve güvenliği profesyonelleri olan işyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı ve diğer sağlık personelinin genel manada çalışma ilkeleri İSGY'nin 8'inci maddesinde tanımlanmıştır.

Buna göre işverene iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili konularda rehberlik ve danışmanlık yapmak üzere görevlendirilen bu kişiler görev aldığı işyerinde mevzuat ve teknik gelişmeleri göz önünde bulundurarak İSG ile ilgili eksiklik ve aksaklıkları, tedbir ve tavsiyeleri belirlemeli ve işverene yazılı olarak bildirmelidir. Bu hükümden hareketle İSG profesyonellerinin işyerlerinde teknik rehberlik ve danışmanlık ile görevli oldukları, görevleri gereği mevzuattaki ve teknik gelişmeleri izlemekle yükümlü oldukları anlaşılmaktadır. Yine bu kişilerin mevzuat ve teknik gelişmeleri takip etmeleri yeterli görülmemekte, aynı zamanda bu gelişmeler ile işyeri uygulamalarını karşılaştırmak, değerlendirmek; bunlardan yola çıkarak tedbir ve tavsiyeler belirlemek ve bunları raporlayarak işverene bildirmekle de yükümlü kılındıkları görülmektedir.

Bu tedbir ve tavsiyelerin yerine getirilmemesinden ise işveren sorumlu kılınmıştır. Ancak bildirilen tedbir ve tavsiyeler eğer acil durdurmayı gerektiren bir husus ile ilgili ise yahut yangın, patlama, göçme, kimyasal sızıntı ve benzeri yakın tehlike arz ediyorsa ve işveren tarafından da gerekli tedbirler alınmıyor ise bu durum İSG profesyonellerince ÇSGB'nin yetkili birimine; varsa yetkili sendika temsilcisine, yoksa çalışan temsilcisine bildirilecektir.

Bildirim yükümlülüğüne aykırı davranan İSG profesyonellerinin belgeleri ilkinde üç ay, tekrarında ise altı ay süreyle askıya alınacaktır.

İSG profesyonellerinin ÇSGB'ne yapmış oldukları böyle bir bildirim nedeniyle iş sözleşmelerine son verilemeyecek ve hiçbir şekilde hak kaybına uğratılamayacaklardır. Aksi takdirde işveren hakkında, haksız işlem yapılan iş sağlığı ve güvenliği profesyonelinin bir yıllık sözleşme ücreti tutarından az olmamak üzere tazminata hükmedilecektir. Ayrıca bu kişilerin böyle bir durumla karşılaşmaları hâklinde 4857 sayılı İş Yasası ve diğer yasalara göre sahip oldukları haklar saklı tutulmuştur. Buradan hareketle örneğin bu kişilerin İş Yasası hükümlerine göre işe iade davası açmaları olanaklıdır. Zira bu sebeple yapılacak bir feshi geçersiz fesih hükümlerine tabi olacaktır.

Tersi durumda; bir başka deyişle açılan davada kötü niyetle gerçek dışı bildirimde bulunduğu mahkeme kararı ile tespit edilen profesyonelin belgesi altı ay süreyle askıda kalacaktır.

İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi ile Ortak Sağlık ve Güvenlik Biriminin Görev Yetki ve Sorumlulukları

İSGB ve OSGB'lerin görev, yetki ve sorumlulukları Yönetmeliğin 13'üncü maddesinde yer almıştır. Buna göre bir İSGB veya OSGB;

- İşyerinde sağlık ve güvenlik risklerine karşı yürütülecek her türlü koruyucu, önleyici ve düzeltici faaliyeti kapsayacak şekilde, çalışma ortamı gözetimi konusunda işverene rehberlik yapılmasından ve öneriler hazırlayarak onayına sunulmasından,
- Çalışanların sağlığını korumak ve geliştirmek amacı ile yapılacak sağlık gözetiminin uygulanmasından,
- Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri ve bilgilendirilmeleri konusunda planlama yapılarak işverenin onayına sunulmasından, İşyerinde kaza, yangın, doğal afet ve bunun gibi acil müdahale gerektiren durumların belirlenmesi, acil durum planının hazırlanması, ilkyardım ve acil müdahale bakımından yapılması gereken uygulamaların organizasyonu ile ilgili diğer birim, kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılmasından,
- Yıllık çalışma planı, yıllık değerlendirme raporu, çalışma ortamının gözetimi, çalışanların sağlık gözetimi, iş kazası ve meslek hastalığı ile iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin bilgilerin ve çalışma sonuçlarının kayıt altına alınmasından,
- Çalışanların yürüttüğü işler, işyerinde yapılan risk değerlendirmesi sonuçları ve maruziyet bilgileri ile işe giriş ve periyodik sağlık muayenesi sonuçları, iş kazaları ile meslek hastalıkları kayıtlarının, işyerindeki kişisel sağlık dosyalarında gizlilik ilkesine uyularak saklanmasından,
- İşyeri Hekimi ve Diğer Sağlık Personelinin Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri ile İlgili Yönetmelik ile İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik kapsamında hizmet verdikleri alanlarda belirtilen görevlerin yerine getirilip getirilmediğinin izlenmesinden sorumlu kılınmışlardır.

İSGB ve OSGB'ler iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin sunulması sırasında işin normal akışını aksatmamaya özen göstereceklerdir.

Sözleşme ve Çalışma Taahhütnamesi Yapılması Bildirimler ve Diğer Hususlar

Yönetmeliğin 14'üncü maddesi uyarınca işyerinde çalışanlar arasından işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı görevlendirilmesi durumunda bu kişilerle işveren arasında; OSGB'lerden hizmet alınması durumunda ise OSGB ile işveren arasında sözleşme imzalanması gerekmektedir.

OSGB ile işveren arasında İSG-TAKİP sistemindeki örneğine uygun sözleşme düzenlenecek ve karşılıklı olarak en geç beş gün içerisinde onaylanacaktır. Nüshalardan biri işveren tarafından, biri OSGB tarafından saklanacaktır.

İşyerinde çalışanlar arasından görevlendirme yapılması durumunda, işyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı ile diğer sağlık personeli ile yine İSG-TAKİP sistemindeki örneğine uygun sözleşme yapılacak veya görevlendirme belgesi düzenlenecek ve karşılıklı olarak en geç beş gün içinde onaylanacaktır. Bir nüshası işveren tarafından, biri sözleşme yapılan kişiler tarafından saklanacaktır.

İşverenin belgesi olduğu halde, işyeri hekimliği, iş güvenliği uzmanlığı veya diğer sağlık personeli görevini kendisinin üstlenmesi durumunda ise işveren tarafından İSG-KATİP'teki örneğine uygun taahhütname en geç beş gün içinde düzenlenerek onaylanacaktır.

İşveren veya işveren vekilinin belgesi olmadığı ancak ÇSGB verilecek eğitimleri tamamlayarak kısmen iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi vya diğer sağlık personeli görevini üstlenmesi durumunda İSG-KATİP'teki örneğine uygun taahhütnamenin ilgili kişilerce en geç beş gün içinde onaylanması gerekmektedir.

Sözleşme veya görevlendirilmeleri İSGGM tarafından onaylanmayan işyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı ve diğer sağlık personeli İSGY kapsamındaki görevlerine başlatılamayacak ve yetkilerini kullanamayacaklardır.

İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin sunulması amacıyla işyerlerinde görevlendirilen kişilerin, doğum, hastalık ve yıllık izin gibi zorunlu nedenler sebebiyle değiştirilmesi ve değişiklik süresinin 30 günü geçmesi halinde, durum Genel Müdürlüğe bildirilecektir.

İş Yasasındaki çalışma süreleri saklı kalmak kaydıyla, işyerine hizmetin sunulması için hesaplanan zorunlu süre bölünmek suretiyle birden fazla kişi görevlendirilemeyecektir. Söz konusu sözleşme ve görevlendirme belgelerinin üç nüsha halinde ve Yönetmelikteki eklerine uygun olarak aşağıda belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde düzenlenmesi gerekmektedir.

- İş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve diğer sağlık personeline, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili çalışmaları yaptığı süre içinde başka görev verilemeyecektir.
- Bu bağlamda belirtilen sözleşme veya görevlendirme belgelerinin fesih veya başka bir nedenle geçerliliğini yitirmesi halinde, çalışanlar arasından işyerinde görevlendirme yapılmış olması halinde işveren; işyeri dışından hizmet alınmış olması halinde OSGB tarafından durum beş işgünü içinde İSGGM ne bildirilecektir.
- İSGB ve OSGB'lerde görevlendirme zorunluluğu bulunanların görevlerinden ayrılması durumunda yerine 30 gün içerisinde aranan niteliklere sahip personel görevlendirilecek ve Genel Müdürlüğe bildirimde bulunulacaktır.Yönetmeliğin 15'inci maddesine göre İSGB veya OSGB personelinin, görevlerinin yürütümünde ve iş sağlığı ve güvenliği mevzuatında öngörülen tedbirlerin uygulanmasında işbirliği ve koordinasyon içinde çalışması esastır. Yine İSGB veya OSGB'lerin işverenle, işyerinde çalışanlarla, çalışan temsilcileriyle ve bulunması halinde iş sağlığı ve güvenliği kuruluyla işbirliği içinde çalışması gerekmektedir. Bu bağlamda işletme içinden veya dışından iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinde görevlendirilenler arasında koordinasyon ise işveren tarafından sağlanacaktır.

İş Hijyeninin Ölçüm Test ve Analizi

İSGY'nin işverene getirdiği bir diğer yükümlülük iş hijyenin ölçümüdür. Yasanın 10'uncu maddesinin dördüncü fıkrasına göre işverenler, İSG yönünden çalışma ortamına ve çalışanların bu ortamda maruz kaldığı risklerin belirlenmesine yönelik gerekli kontrol, ölçüm, inceleme ve araştırmaların yapılmasını sağlamak zorundadırlar.

Bu bağlamda İSG mevzuatı kapsamında çalışma ortamındaki kişisel maruziyetlere veya çalışma ortamına yönelik fiziksel, kimyasal ve biyolojik etkenlerle ilgili iş hijyeni ölçüm, test ve analizleri yapacak özel veya kamuya ait kurum ve kuruluş laboratuvarlarının yetkilendirilmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla İSGY'nin 10, 24, 27, 30 ve 31'inci maddeleri ile ÇSGBTGHY'nın 12'nci maddesine dayanılarak hazırlanan 'İş Hijyeni Ölçüm, Test ve Analiz Laboratuvarları Hakkında Yönetmelik' yürürlüğe girmiştir.

Yönetmeliğin kapsamı düzenleyen 2'nci maddesine göre Yönetmelik, İSGY kapsamında yer alan işyerleri ile bu işyerlerinde iş hijyeni ölçüm, test ve analizlerini yapacak özel veya kamuya ait kurum ve kuruluşları kapsayacaktır. Ancak kendi işyeri ve çalışanlarına yönelik iç kontrol amacıyla iş hijyeni ölçüm, test ve analizi yapan laboratuvarlar ile İş sağlığı ve Güvenliği Araştırma ve Geliştirme Enstitüsü Başkanlığı laboratuvarlarında Yönetmeliğin belgelendirme ve yetkilendirme hükümleri uygulanmayacaktır.

Yine Yönetmeliğin Türkiye Atom Enerjisi Kurumunun kendi mevzuatı çerçevesinde gerçekleştirdiği iş hijyeni ölçüm, test ve analiz faaliyetlerini, çalışanların sağlık durumunu belirlemek üzere yapılan ölçüm, test ve analiz faaliyetlerini ve çalışanlardan alınan biyolojik numuneler üzerinde yapılan ölçüm, test ve analizleri kapsamayacağı aynı madde hükmü gereğidir.

Öncelikle belirtmek gerekmektedir ki, Yönetmeliğin 6'ncı maddesinin birinci fıkrası uyarınca işyerlerinde iş hijyeni ölçüm, test ve analizleri, bu konuda Yönetmelik hükümlerine göre ön yeterlik veya yeterlik belgesine sahip laboratuvarlar tarafından yapılmalıdır. Bu bağlamda işverenlerin ya bu yeterliğe sahip işyeri içinde laboratuvar kurması yahut bu yeterliğe sahip bir laboratuvardan hizmet alması gerekmektedir.

Bu konudaki işveren yükümlülükleri Yönetmeliğin 5'inci maddesinde sıralanmıştır. Buna göre genel olarak işverenler, çalışanları işyerinde bulunan, kullanılan, ortaya çıkan veya herhangi bir şekilde işlem gören maddelerin ve çalışma ortam koşullarının zararlı etkilerinden korumak zorunda olup bu çerçevede; güvenli bir çalışma ortamı sağlamak amacıyla risk değerlendirmesi gerçekleştirilirken ve yenilenirken gerekli görülen hallerde fiziksel, kimyasal ve biyolojik tehlike kaynaklarının varlığını ortam ve kişisel maruziyet ölçüm, test ve analiziyle yükümlüdürler. Ayrıca alınan kontrol tedbirlerinin etkinliğinin değerlendirilmesi açısından, ortam ve kişisel maruziyet ölçüm, test ve analizlerinin tekrarlanması gerekmektedir.

Yine işverenlerin aşağıdaki durumlardan herhangi birinin varlığında iş hijyeni ölçüm, test ve analizleri yaptırmaları veya tekrarlatmaları icap etmektedir:

- İşyeri ortamının veya işin gereği olarak çalışanın kişisel maruziyetinde değişiklik meydana geldiğinde.

- İşyeri hekimi veya iş güvenliği uzmanının gerekli görmesi halinde.

- İşyerinde gerçekleşen dış denetimlerde istenmesi halinde.

İşverenler bu yükümlülüklerini iş hijyeni ölçüm, test ve analizini ön yeterlik veya yeterlik belgesine haiz laboratuvarlara yaptırmakla yerine getireceklerdir.

Ayrıca işverenlerin laboratuvarlardan işyerine iş hijyeni ölçüm, test ve analizleri yapmak üzere gelen laboratuvar personelinin işverenine işyerinde karşılaşılabilecek sağlık ve güvenlik riskleri, koruyucu ve önleyici tedbirler ile ilk yardım, arama, kurtarma, tahliye ve yangınla mücadele konularında görevlendirilen kişiler hakkında bilgilendirme yapacak ve laboratuvar personeline işyerinde yürüttüğü faaliyetler süresince eşlik etmesi için işin yürütülmesi hakkında bilgi sahibi olan bir kişiyi görevlendirecektir.

Bunların dışında işvernelerin yaptıracağı iş hijyeni ölçüm, test ve analizinin yapılması sırasında doğru sonuçları almak için;

- İş hijyeni ölçüm, test veya analizi gerçekleştirecek deney personeline işyerinde kullanılan teknolojiler hakkında gerekli bilgileri verir ve personelin çalışanlarla görüşmelerini

- Laboratuvar tarafından hazırlanan plana göre iş hijyeni ölçüm, test ve analizinin yapılmasını

- Normal çalışma şartlarında ve üretim kapasitesinde herhangi bir değişiklik yapmadan, gerçek sonuçları verecek şekilde çalışmanın sürdürülmesini sağlamaları

- İşyerinde ölçümü yapılacak fiziksel, kimyasal ve biyolojik etkenler hakkında her türlü bilgi, belge ve dokümanı, güvenlik bilgi formlarını da içerecek şekilde laboratuvarlara vermeleri ve

- İşyerinde yapılacak iş hijyeni ölçüm, test ve analizine ilişkin çalışanların veya temsilcilerinin görüşlerini almaları beklenmektedir.

Son olarak işverenlerin genel olarak Yönetmelik hükümleri uyarınca yapılan bütün iş hijyeni ölçüm, test, analiz ve değerlendirme sonuçları ile ilgili basılı veya elektronik kayıtları denetimlerde istenildiğinde gösterilmek üzere işyerinde saklamaları ve işyerinde iş hijyeni ölçüm, test ve analiz kayıtlarını ise ilgili mevzuatla belirlenen sürelere uygun olarak muhafaza etmeleri lüzumludur. Mevzuatla belirlenmeyen kayıtlar için saklama süresi 10 yıl olarak tespit edilmiştir.

İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu

İSGY'nin 22'nci maddesinde belli şartları taşıyan işverenlerin iş sağlığı ve güvenliği kurulu kurması öngörülmüş; 30'uncu maddesinde ise bu kurulun çalışma esasları ile ilgili olarak bir yönetmelik çıkarılması hükme bağlanmıştır. Anılan yönetmelik 'İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelik" adıyla yayımlanmıştır.

Yasanın 22 ve Yönetmeliğin 4 ve 5'inci maddelerine göre 50 ve daha fazla çalışanın bulunduğu ve altı aydan fazla süren sürekli işlerin yapıldığı işyerlerinde işveren, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili çalışmalarda bulunmak üzere iş sağlığı ve güvenliği kurulu (İSGK) oluşturacaktır. Ayrıca bu kurulun aynı işverene bağlı, fabrika, müessese, işletme veya işletmeler grubu gibi birden çok işyeri bulunduğu hallerde elli ve daha fazla çalışanın bulunduğu her bir işyerinde ayrı ayrı kurulması gerekmektedir. Bu halde, ihtiyaç duyulması halinde kurullar arasında koordinasyon ve bilgi alış verişi işverence sağlanacak, işveren, birden çok işyerinin her birinde kurulacak kurulların çalışma usullerini düzenlemek, iş ve görüş birliğini sağlamak amacıyla bu işyerlerine ait İSG ile ilgili raporların, en az üç ayda bir, ilgili teknik eleman ve uzmanlarca incelenmesini ve ayrıca bu raporları göz önünde tutarak alınması gereken tedbirleri tespit edecek ve uygulanmasını sağlayacaktır.

Bu genel halden başka Yasa ve Yönetmelik aynı hükümlerde, altı aydan fazla süren asıl işveren-alt işveren ilişkisinin bulunduğu durumlar hakkında da bir takım düzenlemelere gitmiştir. Buna göre;

- Asıl işveren alt işverenin çalışan sayıları ayrı ayrı elli ve daha fazla ise asıl işveren ve alt işveren ayrı ayrı kurul kuracak ve iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerinin yürütülmesi ve kurullarca alınan kararların uygulanması konusunda işbirliği ve koordinasyon asıl işverence sağlanacaktır.
- Bir işyerinde sadece asıl işverenin çalışan sayısı elli ve daha fazla ise bu durumda kurul sadece asıl işverence kurulacaktır. Kurul oluşturma yükümlülüğü bulunmayan alt işveren ise, kurul tarafından alınan kararların uygulanması ile ilgili olarak koordinasyonu sağlamak üzere vekâleten yetkili bir temsilci atayacaktır.

- Alt işverenin çalışan sayısı elli ve daha fazla, asıl işverenin çalışan sayısı ellinin altında ise işyerinde ise kurul alt işverence oluşturulacaktır. Bu durumda asıl işveren alt işverenin oluşturduğu kurula işbirliği ve koordinasyonu sağlamak üzere vekâleten yetkili bir temsilci atayacaktır.
- Asıl işveren ve alt işverenin çalışan sayıları ayrı ayrı ellinin altında ve toplam çalışan sayısı elliden fazla bulunduğu durumlarda ise koordinasyon asıl işverence yapılmak kaydıyla, asıl işveren ve alt işveren tarafından birlikte bir kurul oluşturulacaktır. Kurulun oluşumunda üyeler Yönetmeliğin 6'ncı maddesi hükmüne göre her iki işverenin ortak kararı ile atanacaktır.

Asıl İşveren alt işveren ilişkisi anlamında Yönetmeliğin 7'nci maddesi ile getirilen ve kurul üyelerinin eğitimini kapsayan yükümlülükten dolayı asıl işveren alt işveren ilişkilerinde ortak kurul oluşumunda, eğitimden her iki işveren birlikte sorumlu olacağı hükme bağlanmıştır.

Asıl işveren alt işveren ilişkisi bulunmayan ve aynı çalışma alanında birden fazla işverenin bulunması ve bu işverenlerce birden fazla kurulun oluşturulması hâlinde işverenler, birbirlerinin çalışmalarını etkileyebilecek kurul kararları hakkında diğer işverenleri bilgilendireceklerdir. İşverenler, iş sağlığı ve güvenliği mevzuatına uygun kurul kararlarını uygulayacaklardır.

Yönetmeliğin 6'ncı maddesine göre İSGK, işveren veya işveren vekili, iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi, insan kaynakları, personel, sosyal işler veya idari ve mali işleri yürütmekle görevli bir kişi, bulunması halinde sivil savunma uzmanı, bulunması halinde formen, ustabaşı veya usta, çalışan temsilcisi, işyerinde birden çok çalışan temsilcisi olması halinde baş temsilciden oluşacaktır.

Kurulun başkanı işveren veya işveren vekili, kurulun sekreteri ise iş güvenliği uzmanı olacaktır. İş güvenliği uzmanının tam zamanlı çalışma zorunluluğu olmayan işyerlerinde ise kurul sekretaryası; insan kaynakları, personel, sosyal işler veya idari ve mali işleri yürütmekle görevli bir kişi tarafından yürütülecektir. Birden fazla iş güvenliği uzmanı ve işyeri hekiminin bulunduğu işyerlerinde işveren tarafından görevlendirme yapılacaktır. İş güvenliği uzmanının görevlendirilmesinde o işyerinin tehlike sınıfına uygun uzmanlar arasından birisi görevlendirilecektir. Maddede belirtilen formen veya ustabaşı üye o işyerindeki formen, ustabaşı veya ustaların yarıdan fazlasının katılacağı toplantıda açık oyla seçilecek; seçimle belirlenememesi halinde işveren tarafından atanacaktır. Kurul üyesi formen veya ustabaşı ile çalışan temsilcinin aynı usullerle yedekleri seçilecektir.

Yönetmeliğin 7'nci maddesi uyarınca işveren tarafından, kurulun üyelerine ve yedeklerine iş sağlığı ve güvenliği konularında eğitim verilmesi sağlanmalıdır. Kurul üyelerinin ve yedeklerinin eğitimleri asgari olarak iş sağlığı ve güvenliği kurulunun görev ve yetkileri, iş sağlığı ve güvenliği konularında ulusal mevzuat ve standartlar, sıkça rastlanan iş kazaları ve tehlikeli vakaların nedenleri, iş hijyeninin temel ilkeleri, iletişim teknikleri, acil durum önlemleri, meslek hastalıkları, işyerlerine ait özel riskler, risk değerlendirmesi konularını kapsamalıdır.

Yönetmeliğin 8'inci maddesinde kurulun görev ve yetkileri sıralanmıştır. Buna göre kurul;

- İşyerinin niteliğine uygun bir iş sağlığı ve güvenliği iç yönerge taslağı hazırlama, bu taslağı işverenin veya işveren vekilinin onayına sunma ve yönergenin uygulanmasını izleme, izleme sonuçlarını rapor haline getirip alınması gereken tedbirleri belirleme ve kurul gündemine alma,
- İSG konularında o işyerinde çalışanlara yol gösterme,
- İşyerinde İSG ilişkin tehlikeleri ve önlemleri değerlendirme, tedbirleri belirleme, işveren veya işveren vekiline bildirimde bulunma,
- İşyerinde meydana gelen her iş kazası ve işyerinde meydana gelen ancak iş kazası olarak değerlendirilmeyen işyeri ya da iş ekipmanının zarara uğratma potansiyeli olan olayları veya meslek hastalığında yahut İSG ile ilgili bir tehlike halinde gerekli araştırma ve incelemeyi yapma, alınması gereken tedbirleri bir raporla tespit ederek işveren veya işveren vekiline verme,
- İşyerinde İSG eğitim ve öğretimini planlama, bu konu ve kurallarla ilgili programları hazırlama, işveren veya işveren vekilinin onayına sunma ve bu programların uygulanmasını izleme ve eksiklik görülmesi halinde geri bildirimde bulunma,
- İşyerinde yapılacak bakım ve onarım çalışmalarında gerekli güvenlik tedbirlerini planlama ve bu tedbirlerin uygulamalarını kontrol etme,

- İşyerinde yangın, doğal afet, sabotaj ve benzeri tehlikeler için alınan tedbirlerin yeterliliğini ve ekiplerin çalışmalarını izleme,
- İşyerinin İSG durumuyla ilgili yıllık bir rapor hazırlama, o yılki çalışmaları değerlendirme, elde edilen tecrübeye göre ertesi yılın çalışma programında yer alacak hususları değerlendirerek belirleme ve işverene teklifte bulunma, SGY'nin 13'üncü maddesinde belirtilen çalışmaktan kaçınma hakkı talepleri ile ilgili acilen toplanarak karar verme, (Bu durumda kurul, Yönetmeliğin 9'uncu maddesinde belirlenen süre dikkate alınmaksızın acilen toplanacaktır. Toplantıda alınan karar çalışan ve çalışan temsilcisine yazılı olarak tebliğ edilecektir.)
- İşyerinde teknoloji, iş organizasyonu, çalışma şartları, sosyal ilişkiler ve çalışma ortamı ile ilgili faktörlerin etkilerini kapsayan tutarlı ve genel bir önleme politikası geliştirmeye yönelik çalışmalar yapma görev ve yetkileri ile donatılmıştır.

Yine aynı madde hükmüne göre kurul üyelerinin Yönetmelikle kendilerine verilen görevleri yapmalarından dolayı hakları kısıtlanamayacak, kötü davranış ve muameleye maruz kalmayacaklardır.

Kurulun çalışma usulleri ise yönetmeliğin 9'uncu maddesinde belirlenmiştir. Madde hükmüne göre kurul inceleme, izleme ve uyarmayı öngören bir düzen içinde ve aşağıdaki esasları göz önünde bulundurarak çalışmak zorundadır:

- Kurul ayda en az bir kere toplanacaktır. Ancak kurul, işyerinin tehlike sınıfını dikkate alarak, tehlikeli işyerlerinde bu sürenin iki ay, az tehlikeli işyerlerinde ise üç ay olarak belirlenmesine karar da verebilecektir.
- Toplantının gündemi, yeri, günü ve saati toplantıdan en az kırk sekiz saat önce kurul üyelerine bildirilecektir. Gündem, sorunların ve varsa iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin projelerin önem sırasına göre belirlenecektir. Kurul üyelerinin gündemde değişiklik isteme hakları mevcut olup, bu istek kurulca uygun görüldüğünde gündem buna göre değiştirilecektir.
- Ölümlü, uzuv kayıplı veya ağır iş kazası halleri veya özel bir tedbiri gerektiren önemli hallerde kurul üyelerinden herhangi birinin kurulu olağanüstü toplantıya çağırma hakkı vardır. Bu konudaki tekliflerin kurul başkanına veya sekreterine yapılması gerekmektedir. Toplantı zamanı, konunun ivedilik ve önemine göre tespit olunacaktır.
- Kurul toplantılarının günlük çalışma saatleri içinde yapılması asıl olup, kurulun toplantılarında geçecek süreler günlük çalışma süresinden sayılacaktır.
- Kurul, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile işveren veya işveren vekili başkanlığında toplanacak ve katılanların salt çoğunluğu ile karar alacaktır. Çekimser oy kullanılamayacaktır. Oyların eşitliği halinde başkanın oyu kararı belirleyecektir. Çoğunluğun sağlanamadığı veya başka bir nedenle toplantının yapılmadığı hallerde durumu belirten bir tutanak düzenlenecektir.
- Her toplantıda, görüşülen konularla ilgili alınan kararları içeren bir tutanağın düzenlenmesi gerekmektedir. Tutanak, toplantıya katılan başkan ve üyeler tarafından imzalanacaktır. İmza altına alınan kararlar herhangi bir işleme gerek kalmaksızın işverene bildirilmiş sayılacaktır. İmzalı tutanak ve kararlar sırasıyla kurulun özel dosyasında saklanacaktır.
- Toplantıda alınan kararlar gereği yapılmak üzere ilgililere duyurulacaktır. Ayrıca çalışanlara duyurulması faydalı görülen konular işyerinde ilân da edilecektir.
- Her toplantıda, önceki toplantıya ilişkin kararlar ve bunlarla ilgili uygulamalar hakkında başkan veya kurulun sekreteri tarafından kurula gerekli bilgi verilecek ve sonrasında gündeme geçilecektir.

Aynı madde hükmü uyarınca bu çalışma usullerine göre kurulca işyerinde ilân edilen kararlar işverenleri ve çalışanları bağlayacaktır.

Yönetmeliğin 10'uncu maddesinde işveren veya işveren vekilinin İSGK karşı genel yükümlülükleri tespit edilmiştir. Öngörülen haliyle işveren veya işveren vekili, kurul için gerekli toplantı yeri, araç ve gereçleri sağlamakla ödevlidir. Yine işveren veya işveren vekili, kurulca hazırlanan toplantı tutanaklarını, kaza ve diğer vakaların inceleme raporlarını ve kurulca işyerinde yapılan denetim sonuçlarına ait kurul raporlarını, iş müfettişlerinin incelemesini sağlamak amacıyla, işyerinde bulunduracaktır.

Buna karşı İSGK'nın yükümlülükleri de Yönetmeliğin 11'inci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre kurullar, öncelikle yapacakları tekliflerde, bulunacakları tavsiyelerde ve verecekleri kararlarda işyerinin durumunu ve işverenin olanaklarını göz önünde bulunduracaklardır. Yine Kurul üyeleri, görevleri nedeniyle işyerlerinin yapım ve üretim teknikleri, ticari sırları ve ekonomik durumları hakkında gördükleri ve öğrendiklerini gizli tutmak zorundadırlar. Bundan başka, kurullar, iş sağlığı ve güvenliği yönünden teftiş yapmaya yetkili ÇSGB iş müfettişlerine işyerlerinde yapacakları teftiş ve incelemelerde kolaylık sağlamak ve yardımcı olmakla yükümlüdürler.

Yönetmeliğin 12'nci maddesi ise çalışanların yükümlülüklerini içermektedir. 12'nci madde uyarınca çalışanlar genel olarak sağlık ve güvenliğin korunması ve geliştirilmesi amacıyla iş sağlığı ve güvenliği kurullarınca konulan kurallar, yasaklar ile alınan karar ve tedbirlere uymak zorundadırlar. Yine işyerinde iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin belirlenmesi, uygulanması ve alınan tedbirlere uyulması hususunda çalışanların kurullarla işbirliği yapmaları gerekmektedir. Son olarak kurullar tarafından alınan kararlar veya uygulamada karşılaştıkları güçlükler hakkında çalışanların çalışan temsilcileri aracılığı ile kurula bilgi vermeleri de zorunludur.

Çalışan Temsilcileri

İSGY'nin getirdiği yeniliklerden biri de işyerlerinde çeşitli yöntemlerle belirlenecek olan çalışan temsilcisinin veya çalışan temsilcilerinin İSG alanında işlevsel kılınmasıdır. Çalışan temsilcilerinin ne gibi işlevler göreceği ve nasıl belirleneceği gerek Yasanın 20'nci maddesinde gerekse da gerekse bu konu ile ilgili "İş Sağlığı ve Güvenliği ile İlgili Çalışan Temsilcisinin Nitelikleri ve Seçilme Usul ve Esaslarına İlişkin Tebliğ" hükümlerinde yer almıştır.

Yasanın 20'inci maddesine göre genel olarak işverenlerin işyerlerinin değişik bölümlerindeki riskler ve çalışan sayılarını göz önünde bulundurarak dengeli dağılıma özen göstermek kaydıyla, çalışanlar arasında yapılacak seçim veya seçimle belirlenemediği durumda atama yoluyla, çalışan temsilcisi görevlendirme yükümlülükleri bulunmaktadır.

Maddede işverenlerin görevlendirecekleri veya atayacakları çalışan temsilcilerinin sayısı işyerinde çalışan sayısı ile ilişkilendirilmiştir. Buna göre; 2 ile 50 arasında çalışanı bulunan işyerlerinde 1; 51 ile 100 arasında çalışanı bulunan işyerlerinde 2; 101 ile 500 arasında çalışanı bulunan işyerlerinde 3; 501 ile 1000 arasında çalışanı bulunan işyerlerinde 4; 1001 ile 2000 arasında çalışanı bulunan işyerlerinde 5 ve 2001 ve üzeri çalışanı bulunan işyerlerinde 6 çalışan temsilcisinin görevlendirilmesi gerekmektedir.

Maddenin 5'inci bendi uyarınca işyerinde yetkili sendika bulunması hâlinde, işyeri sendika temsilcilerinin çalışan temsilcisi olarak da görev yapması lazım gelmektedir. Bu nedenle işyerinde yetkili işçi sendikası var ise, 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Yasası uyarınca belirlenecek olan işyeri sendika temsilcisi ve temsilcileri aynı zamanda İSGY anlamında çalışan temsilcisi görevini de üstlenmiş olacaklardır.

Bu noktada, bir başka deyişle çalışan temsilcilerinin nitelikleri ve seçilme usul ve esaslarına değinme gereği ortaya çıkmaktadır. Tebliğin 4'üncü maddesinde Yasa hükmüne yer alan yükümlülük biraz daha ayrıntılarıyla, "işveren; işyerinin değişik bölümlerindeki riskler ve çalışan sayılarını göz önünde bulundurarak dengeli dağılıma özen göstermek kaydıyla, çalışanlar arasında yapılacak seçim veya seçimle belirlenemediği durumda atama yoluyla yeterli sayıda çalışan temsilcisini görevlendirir" şeklinde belirlenmiştir. Yine aynı madde hükmü gereği işyerinde yetkili sendika veya sendikalar bulunması halinde işyeri sendika temsilcisinin aynı zamanda çalışan temsilcisi olarak görevlendirilmesi gerekmektedir.

Tebliğin 5'inci maddesine göre çalışan temsilcisinin işyerinde yetkili sendika bulunmaması halinde çalışanlar arasından seçimle belirlenmesi esastır. Bu durumda çalışan temsilcisi aday başvurularının yapılması için yedi günden az olmamak üzere süre tanınarak işveren tarafından işyerinde ilân edilmesi gerekmektedir. Tebliğin 6'ncı maddesinde belirlenen nitelikleri taşımaları kaydıyla her çalışan, çalışan temsilcisi adayı olabilecektir. Bu kriterleri taşıyanların aday olmaları engellenmeyecektir.

Söz konusu 6'ncı maddede çalışan temsilcisi olabilme kriterleri; işyerinde tam süreli daimi çalışan olma, en az 3 yıllık iş deneyimi bulunma ve en az ortaokul düzeyinde öğrenim görmüş olma olarak tespit edilmiştir. Fakat bu noktada maddenin devamı ile işyeri veya çalışan özellikleri

değerlendirilerek bir takım kolaylıklar da getirilmiştir. Bu bağlamda belirli süreli veya geçici işlerde, tam gün süreli çalışma ve 3 yıllık iş deneyimi bulunma şartları, işyerinde 3 yıllık iş deneyimi bulunmayan çalışan veya aday bulunmaması halinde 3 yıllık iş deneyimi bulunma şartı ve çalışanlar veya adaylar arasında yeterli eğitim düzeyine sahip kişi bulunmaması halinde en az ortaokul düzeyinde öğrenim görme şartı aranmayacaktır. Bu cümleden olmak üzere eğer işyerinde yetkili sendika temsilcisi çalışan temsilcisi olarak görev yapıyor ise sayılan şartların hiçbiri aranmamaktadır. Bu noktada çalışanın işyeri sendika temsilcisi olması aynı zamanda çalışan temsilcisi olması için yeterli görülmüştür.

İlgili Yasa hükmü çalışan temsilcisinin seçilme veya atanma koşuluyla göreve getirilmesi istemiş ancak seçilme veya atanma hususlarını ayrıntısıyla düzenlememiştir. Bu hususlar yukarıda anılan Tebliğ hükümleriyle belirlenmiştir. Esasen Tebliğin özellikle 5 ve 8'nci maddelerinin bu konu ile ilgili olduğu gözükmektedir. Yasa ve Tebliğ hükümleri değerlendirildiğinde dört tür çalışan temsilcisi belirleme yönteminin olduğu görülmektedir. Bunlar yetkili işçi sendika işyeri temsilcisinin çalışan temsilcisi olması, çalışan temsilcisinin seçimle belirlenmesi, bazı durumlarda çalışan temsilcisinin işverence atanması ve kura yöntemiyle baş temsilci veya çalışan temsilcisinin belirlenmesi halleridir.

Bunlardan başka genel olarak işverenlerin çalışan temsilcisinin seçilmesi veya atanması ile ilgili gerekli tüm iş ve işlemleri yerine getirmesi ve seçim veya atama yoluyla görevlendirilen çalışan temsilcilerini işyerinde ilân etmesi yükümlülükleri bulunmaktadır.

Bu noktada Tebliğin geçici 1'inci maddesi uyarınca Tebliğin yayımından önce yapılan çalışan temsilcisi seçimleri veya atamaları geçerli sayıldığı da vurgulanmalıdır.

- Yukarıda da değinildiği üzere işyerinde 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmeleri Yasası uyarınca belirlenmiş işyeri sendika temsilcisi yahut temsilcilerinin bulunması halinde bu işyeri sendika temsilcilerinin aynı zamanda İSGY anlamında çalışan temsilcileri olacakları çok açıktır. Bu durumda, aşağıda değinilecek bazı özel haller hariç olmak üzere, seçim yapılmasına yahut işverence bir atama yapılmasına gerek bulunmamaktadır.
- Tebliğin 5'inci maddesinin 4 numaralı bendi uyarınca öncelikle işverenlerce seçimlerin yapılmasına ilişkin iş ve işlemler için gerekli şartların sağlanması ve yeterli sayıda personelin bu iş için görevlendirilmesi gerekmektedir.

Yine maddenin 5 numaralı bendiyle aday sayısında bir belirlemeye gidilmiştir. Buna göre aday sayısı işyerinde zorunlu çalışan temsilcisi sayısının üç katından fazla olamayacaktır. Fazla olması halinde ise çalışan temsilcisi adayları; öğrenim durumu, işyerindeki deneyim süresi ve yaş kriterleri esas alınarak yukarıda değinilen 7 günlük sürenin bitiminden itibaren en fazla üç gün içinde işveren tarafından ilân edilecektir.

Sözü edilen 8'inci madde hükmü ise seçimlerin ve gerekiyorsa atama işlemlerini nasıl yürütüleceğine ilişkindir ve maddede çalışan temsilcisinin seçilme ve atanma esasları belirlenmekle kalınmamış, aynı zamanda bu husus verilen örneklerle de açıklanmaya çalışılmıştır. Buna göre seçimin, işyerindeki çalışanların en az yarıdan bir fazlasının katılacağı bir gizli oylamayla yapılması gerekmektedir. Bu seçimde en fazla oy alan aday veya adaylar çalışan temsilcisi veya temsilcileri olarak ilân edilecektir. Vardiya usulü çalışılan işyerlerinde ise seçimler tüm vardiyalarda çalışanların da oy kullanmasına imkân verilecek şekilde düzenlenecektir. Yapılan seçim, sonuçları itibariyle beş yıl süreyle geçerli olacaktır.

Seçimi takiben Tebliğin 10'uncu maddesi uyarınca, yapılan seçimi hangi adayın ne kadar oyla kazandığı ile ilgili bir tutanak düzenlenmesi ve tutanağın işveren veya vekili ve seçimde görevlendirilen çalışanlar tarafından imzalanması zorunludur. Tutanaklar ile oylamaya katılanların imzalı listesi bir sonraki seçime kadar işyerinde saklanacaktır.

Yasa ve Tebliğ hükümleri uyarınca işyerindeki çalışan sayısına göre birden fazla çalışan temsilcisinin bulunması durumunda bunlardan birinin baş temsilci olarak belirlenmesi gerekmektedir. Bu durumda baş temsilci çalışan temsilcileri arasında yapılacak seçimle belirlenecektir.

Yasa ve Tebliğ hükümlerine göre çalışan temsilcisinin seçimle belirlenmesi esas olmakla birlikte bazı durumlarda atanma yoluyla da bu görevin verilmesi olanaklıdır. Bu hususlar aşağıdaki gibi sıralanabilir.

Buna göre birinci hal çalışan temsilcisi seçiminde oyların eşitliği durumunda ortaya çıkmaktadır. Oyların eşitliği durumunda çalışan temsilcisi; adayların öğrenim durumu, işyerindeki deneyim süresi ve benzeri kriterleri esas alınarak işverence belirlenecektir

İkinci durum çalışan temsilcisinin, herhangi bir nedenle görevinden ayrılması durumudur. Bu halde daha önce yapılan seçim sonuçlarına göre en fazla oy alan sıradaki aday, çalışan temsilcisi olarak atanacaktır.

Üçüncü durum işyerinde yetkili sendika bulunmaması veya çalışanlar arasında aday olmaması durumunda söz konusu edilmiştir. Bu durumda işverenler çalışanlar arasından dengeli dağılıma özen göstererek çalışan temsilcisi olabilme kriterlerini taşıyan çalışan bulunması halinde bunlar arasından atama yapacaktır. Bu niteliklere uygun çalışan bulunmayan işyeri işverenleri ise çalışanlar arasından yeterli sayıda çalışan temsilcisinin görev yapmasını sağlayacaktır.

Dördüncü bir hal zorunlu işyeri sendika temsilcisi ile çalışan temsilcisi sayısındaki dengesizlik halinde ortaya çıkmaktadır. Buna göre işyerinde yetkili sendika bulunması halinde, işyeri sendika temsilcileri çalışan temsilcisi olarak görevlendirilmesi gerekmekte ise de, sendika temsilci sayısının zorunlu çalışan temsilci sayısından az olması durumunda diğer çalışan temsilcisi veya temsilcileri dengeli dağılıma özen göstermek kaydıyla işveren tarafından görevlendirilecektir. Sendika temsilci sayısının zorunlu çalışan temsilci sayısından çok olması durumunda ise yetkili sendikanın önerisi doğrultusunda çalışan temsilcileri işveren tarafından görevlendirilecektir Bu noktada 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmeleri Yasası'nın 27'nci maddesiyle işyeri sendika temsilcisi sayısının işçi sayısının 50'ye kadar olan işyerlerinde 1, 51 ile 100 arasında ise en çok 2, 101 ile 500 arasında ise en çok 3, 501 ile 1000 arasında ise en çok 4, 1001 ile 2000 arasında ise en çok 6 ve 2000'den fazla olması halinde ise en çok 8 olarak tespit edildiği belirtilmelidir.

Beşinci olasılık ise işyerinde farklı statü hukukuna tabi çalışanların üye olduğu birden fazla yetkili sendika bulunması halinde, bir başka deyişle genel hatlarıyla hem işçi hem de memur olması durumunda akla gelmiştir. Böyle bir dağılım olması halinde bir çalışan temsilcisi görevlendirilecekse en çok üyeye sahip yetkili sendika temsilcisinin çalışan temsilcisi olarak atanması gerekmektedir. Birden fazla çalışan temsilcisi görevlendirilecekse Tebliğde yer alan örnekteki gibi hesaplanarak çalışan temsilcisi görevlendirilecektir. Örneklerde verilen hesaplama yöntemine göre üye sayılarında eşitlik durumu olduğunda son kalan çalışan temsilcisi kura yöntemine başvurularak belirlenecektir. Tebliğde verilen 2'nci örnekte hesaplama yönteminde tam sayılara göre temsilci görevlendirmesi yapılır, atanması gereken diğer temsilci için kura yöntemine başvurulacaktır.

İşyerindeki yetkili sendikanın yetkisini kaybetmesi veya bir başka sendikanın yetkili sendika olarak ilân edilmesi durumunda ise otuz günlük süre içerisinde işveren Tebliğin 8'inci maddesinde belirtilen usullere göre çalışan temsilcisi veya temsilcilerinin görev yapmasını sağlamakla yükümlüdür.

Tebliğ hükümlerinde belli hallerde kura yöntemine başvurulacağı öngörülmüştür. Kura yönteminin temelinde seçim veya atanma hususu bulunmakla birlikte eşitlik halinde söz konusu olduğu ve bir zorunluluk olarak getirildiği görülmektedir.

Kura yöntemine başvurulması gereken birinci hal baş temsilci seçiminde eşitlik halinde ortaya çıkmaktadır. Buna göre baş temsilci seçiminde oylarda eşitlik olması halinde baş temsilcinin kura yöntemiyle belirlenmesi gerekmektedir.

Diğer bir hal yukarıda belirtilen örnek 2'de yaşanan durumda söz konusu edilmiştir. Bu durumda sendikaların üye sayılarına göre çalışan temsilcileri belirlendikten sonra arta kalan çalışan temsilcisinin hangi sendikaya üye olanlar arasından olacağının belirlenmesi için kura çekimi yapılması öngörülmüştür.

İSGY'nin bazı hükümlerinde ve Tebliğ hükümleriyle çalışan temsilcilerine bazı işlevler yüklenmiş durumdadır.

Buna göre öncelikle çalışan temsilcilerine eğitim verilmesi gerekmektedir. Bu husus Tebliğin 11'inci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre çalışan temsilcileri Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğe göre İSG konularında özel olarak eğitilecektir. Bundan başka çalışan temsilcilerine İSGK bulunan işyerlerinde kurul üyeleri ile birlikte İSG

konularında özel eğitim verilmesi de sağlanabilecektir. Gerekli eğitim verildikten sonra çalışan temsilcileri Yasa ve Tebliğde yer alan işlevlerini yerine getireceklerdir.

Çalışan temsilcilerinin ana işlevi Yasanın 20'inci ve Tebliğin 9'uncu maddesinde belirtildiği üzere, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili çalışmalara katılma, çalışmaları izleme, tehlike kaynağının yok edilmesi veya tehlikeden kaynaklanan riskin azaltılması için tedbir alınmasını isteme, tekliflerde bulunma ve benzeri konularda çalışanları temsil etmektir. Belirtilen yasal düzenlemelerde çalışan temsilcilerinin bu hususlarda katılma, izleme, tedbir alınmasını isteme, tekliflerde bulunma ve temsil etme haklarının olduğu özellikle vurgulanmış ve çalışan temsilcilerinin görevlerini yürütmeleri nedeniyle, haklarının kısıtlanamayacağı hükme bağlanmıştır.

Diğer taraftan çalışan temsilcilerinin de bir takım yükümlülükleri bulunmaktadır. Buna göre çalışan temsilcileri görevi gereği işverenin veya işyerinin mesleki sırları ile gördüğü, öğrendiği hususları ve çalışanlara ait özel bilgileri gizli tutmakla yükümlüdür.

Son olarak yine anılan yasal düzenlemelere göre işverenlerin çalışan temsilcisinin veya temsilcilerinin görevlerini yerine getirebilmeleri için gerekli imkânları sağlamaları gerekmektedir.

Örnek hesaplamalar için tıklayınız

Çalışan Temsilcilerinin Belirlenmesine Dair Örnek Hesaplamalar

Örnek 1:

Toplam çalışan sayısı: 2000

22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu ve diğer (iş akdi/hizmet akdi/iş sözleşmesi v.b.) çalışanların sayısı: 1100

Diğer (statü hukukuna bağlı) çalışanların sayısı: 900

Görevlendirilecek çalışan temsilcisi sayısı: 5

Yetkili sendika sayısı: 2

Formül:

Çalışan temsilcisi sayısı = (22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu ve diğer (iş akdi/hizmet akdi/iş sözleşmesi v.b.) çalışanların sayısı veya Diğer (statü hukukuna bağlı) çalışanların sayısı/Toplam çalışan sayısı) * Görevlendirilecek çalışan temsilcisi sayısı

Hesaplama:

A Sendikası (6356 sayılı Kanuna göre yetkili) çalışan temsilci sayısı için;

(1100/2000) * 5 = 2,75 ≈ 3 Çalışan Temsilcisi

B Sendikası (4688 sayılı Kanuna göre yetkili) çalışan temsilci sayısı için;

(900/2000) * 5 = 2,25 ≈ 2 Çalışan Temsilcisi

Örnek 2:

Toplam çalışan sayısı: 800

A sendikasına üye 500, B sendikasına üye 300 çalışan

Görevlendirilecek çalışan temsilcisi sayısı: 4

(Örnek 1' deki hesaplama yöntemine göre belirlenmesi halinde)

A sendikası (500/800)*4=2,5 (2 Çalışan temsilcisi)

B sendikası (300/800)*4=1,5 (1 Çalışan temsilcisi)

Kalan 1 temsilci kura yöntemiyle belirlenir.

İş Güvenliği Uzmanları

İş güvenliği uzmanlığı ile ilgili düzenlemeler İSGY'nin 8'inci maddesinde yer almış; aynı konuda ayrıntılı hükümlere ise İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelikte yer verilmiştir. Yine bu konuda İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliğinin bir takım hükümlerinin de dikkate alınması gerekmektedir.

Anılan Yönetmeliğin 4'üncü maddesine göre iş güvenliği uzmanı, İSG alanında görev yapmak üzere ÇSGB tarafından yetkilendirilmiş, iş güvenliği uzmanlığı belgesine sahip ÇSGB ve ilgili kuruluşlarda çalışma hayatını denetleyen müfettişler ile mühendislik veya mimarlık eğitimi veren fakültelerin mezunları ile teknik elemanı ifade etmektedir. Maddenin devamında teknik eleman da tanımlanmış; teknik eleman kavramının teknik öğretmen, fizikçi, kimyager ve biyolog unvanına sahip olanlar ile üniversitelerin iş sağlığı ve güvenliği programı mezunlarını kapsayacağı hükme bağlanmıştır.

Genel düzenleme bu olmakla birlikte, iş güvenliği uzmanlarının meslekleriyle iş kazası riski fazla olan birkaç sektör arasında Yasanın 8'inci maddesi ile doğrusal bir ilişki aranmıştır. Buna göre sektörel düzenleme çerçevesinde maden ve yapı ile diğer sektörlerde öncelikli olarak hangi mesleki unvana sahip iş güvenliği uzmanlarının ve bunların yanında görev yapacak diğer mesleklere sahip iş güvenliği uzmanlarının belirlenmesine dair usul ve esaslar ÇSGB tarafından belirlenecektir.

Yönetmeliğin ikinci bölümünde işverenin iş güvenliği uzmanı görevlendirme yükümlülüğüne ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. Yönetmelik uyarınca mesleki risklerin önlenmesi ve bu risklerden korunmaya yönelik çalışmaları da kapsayacak iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin sunulması için işverenin;

- Çalışanları arasından iş güvenliği uzmanı olabilme şartları haiz çalışanı, işyerinin tehlike sınıfı ve çalışan sayısını dikkate alarak iş güvenliği uzmanı olarak görevlendirmek,
- Çalışanları arasında belirlenen niteliklere sahip personel bulunmaması hâlinde, bu yükümlülüğünü ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hizmet alarak yerine getirmek,
- Yönetmelikte belirtilen niteliklere ve gerekli belgeye sahip olması halinde, çalışan sayısı ve tehlike sınıfını dikkate alarak kendi işyerinde iş güvenliği uzmanlığı görevini üstlenmek veya yine bu bağlamda belirlenen niteliklere ve gerekli belgeye sahip olmasalar dahi 10′dan az çalışanı bulunan ve az tehlikeli sınıfta yer alan işyerleri bağlamında ÇSGB tarafından ilân edilen eğitimleri tamamlamak şartıyla iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini yürütmek gibi üç şekilde iş güvenliği uzmanı görevlendirme yükümlülüğünü yerine getirme olanağı bulunmaktadır.

Bu ana yükümlülüğün dışında işverenin görevlendirdiği kişi veya hizmet aldığı kurum ve kuruluşların görevlerini yerine getirmeleri amacıyla araç, gereç, mekân ve zaman gibi gerekli bütün ihtiyaçlarını karşılaması, işyerinde sağlık ve güvenlik hizmetlerini yürütenler arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlaması, görevlendirdiği kişi veya hizmet aldığı kurum ve kuruluşlar tarafından İSG ile ilgili mevzuata uygun olan ve yazılı olarak bildirilen tedbirleri yerine getirmesi, yerine getirilmeyen hususlar varsa gerekçesi ile birlikte talepte bulunan kişiye yazılı olarak bildirmesi ve bu yazışmaların işyerinde düzenli olarak arşivlenmesini sağlaması, çalışanların sağlık ve güvenliğini etkilediği bilinen veya etkilemesi muhtemel konular hakkında görevlendirdiği kişi veya hizmet aldığı kurum ve kuruluşları, başka işyerlerinden çalışmak üzere kendi işyerine gelen çalışanları ve bu çalışanların işverenlerini bilgilendirmesi de gerekmektedir.

Yine aynı madde uyarınca İSG konusunda uzman görevlendirmesi veya hizmet satın alması işverenin sorumluluklarını etkilemeyecek; İSGH ile ilgili maliyetler çalışanlara yansıtılamayacaktır.

Son olarak işverenlerin iş kazasında ihmali bulunan iş güvenliği uzmanlarının sorumluluklarının belirlenmesi anlamında ilgili yargı sürecini takip etme ve sonucunu Genel Müdürlüğe bildirme şeklinde bir yükümlülüğü de bulunmaktadır.

Yönetmeliğe işverenler ayrıca tam süreli iş güvenliği uzmanı görevlendirme yükümlülüğünün bulunmaması halinde dahi; işyerinde görev yapacak olan iş güvenliği uzmanına İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliğinde belirlenen kriterlere uygun bir yer gösterme zorundadırlar.

Yönetmeliğin 7'nci maddesinde iş güvenliği uzmanlarının görevlendirme esasları öngörülmüştür. Buna göre, işverence iş güvenliği uzmanı olarak görevlendirileceklerin, Yönetmeliğe göre geçerli iş güvenliği uzmanlığı belgesine sahip olmaları zorunluluğu bulunmaktadır. İş güvenliği uzmanlarından; (C) sınıfı belgeye sahip olanlar az tehlikeli sınıfta, (B) sınıfı belgeye sahip olanlar az tehlikeli ve

tehlikeli sınıflarda, (A) sınıfı belgeye sahip olanlar ise bütün tehlike sınıflarında yer alan işyerlerinde çalışabileceklerdir. Ayrıca yine bu madde hükmüne göre Yönetmelikte belirtilen zorunlu çalışma sürelerine bağlı kalmak şartıyla işyerinin tehlike sınıfına uygun olarak görevlendirilmesi zorunlu olan en az bir iş güvenliği uzmanı yanında, Yasada ve Yönetmelikte belirtilen esas sorumluluklar saklı kalmak kaydıyla iş güvenliği uzmanına yardımcı olmak üzere, iş güvenliği uzmanlığı belgesine sahip ve işyerinin tam süreli sigortalı çalışanları arasından iş güvenliği uzmanı görevlendirmesi yapılması olanaklıdır.

Hangi tür belgeye sahip iş güvenliği uzmanlarının hangi tehlike derecesinde olan işyerlerinde görevlendirilebileceğine dair değerlendirilmesi gereken bir diğer düzenleme Yasanın geçici 4'üncü maddesinde yer almaktadır. Buna göre çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde (A) sınıfı belgeye sahip iş güvenliği uzmanı görevlendirme yükümlülüğü, 01.01.2018 tarihine kadar (B) sınıfı belgeye sahip iş güvenliği uzmanı görevlendirilmesi; tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde ise (B) sınıfı belgeye sahip iş güvenliği uzmanı görevlendirme yükümlülüğü, 01.01.2017 tarihine kadar (C) sınıfı belgeye sahip iş güvenliği uzmanı görevlendirilmesi kaydıyla yerine getirilmiş sayılacaktır.

Birden fazla iş güvenliği uzmanının görevlendirilmesinin gerektiği işyerlerinde, tam süreli olarak görevlendirilen iş güvenliği uzmanlarından sadece birinin, işyerinin tehlike sınıfına uygun belgeye sahip olması yeterli görülmüştür. İş güvenliği uzmanlarının görevlendirilmesinde, Yönetmeliğe göre hesaplanan çalışma süreleri bölünerek birden fazla iş güvenliği uzmanına verilemeyecektir. Ancak vardiyalı çalışma yapılan işyerlerinde işveren tarafından vardiyalara uygun şekilde görevlendirme yapılabilecektir.

Yönetmeliğin 8’inci maddesinde iş güvenliği uzmanlığı belgelerinin ne şekilde kimlere verileceği hükme bağlanmıştır.

Yönetmeliğin 9’uncu maddesine göre iş güvenliği uzmanları genel olarak işyerinde İSG yönelik olarak rehberlik yapma, risk değerlendirmesi yapma ve bu amaçla oluşturulan komisyonda görev alma, çalışma ortamının gözetimi, eğitim, bilgilendirme ve kayıt altına alma, işyeri hekimi, İSGK ve çalışan temsilcileri ve destek elemanlarıyla işbirliği sağlama görevlerini yerine getireceklerdir.

Yönetmeliğin 10’uncu maddesinde iş güvenliği uzmanlarının yetkileri, 11’inci maddesinde yükümlülükleri belirlenmiştir.

Yönetmeliğin 12’nci maddesinde ise iş güvenliği uzmanlarının çalışma süreleri hükme bağlanmış durumdadır. Buna göre iş güvenliği uzmanları

- Az tehlikeli sınıfta yer alanlarda çalışan başına ayda en az 10 dakika;
- Tehlikeli sınıfta yer alanlarda, çalışan başına ayda en az 20 dakika;
- Çok tehlikeli sınıfta yer alanlarda, çalışan başına ayda en az 40 dakika görev yapacaklardır.

Bunun dışında işyerinin girdiği tehlike sınıfına göre bir takım ek düzenlemeler de mevcuttur. Buna göre;

- Az tehlikeli sınıfta yer alan 1000 ve daha fazla çalışanı olan işyerlerinde her 1000 çalışan için tam gün çalışacak en az bir iş güvenliği uzmanı görevlendirilecektir (Çalışan sayısının 1000 sayısının tam katlarından fazla olması durumunda geriye kalan çalışan sayısı göz önünde bulundurularak yeteri kadar iş güvenliği uzmanı ek olarak görevlendirilecektir.).
- Tehlikeli sınıfta yer alan 500 ve daha fazla çalışanı olan işyerlerinde her 500 çalışan için tam gün çalışacak en az bir iş güvenliği uzmanı görevlendirilecektir (Çalışan sayısının 500 sayısının tam katlarından fazla olması durumunda geriye kalan çalışan sayısı göz önünde bulundurularak yeteri kadar iş güvenliği uzmanı ek olarak görevlendirilecektir.).
- Çok tehlikeli sınıfta yer alan 250 ve daha fazla çalışanı olan işyerlerinde her 250 çalışan için tam gün çalışacak en az bir iş güvenliği uzmanı görevlendirilecektir. (Çalışan sayısının 250 sayısının tam katlarından fazla olması durumunda geriye kalan çalışan sayısı göz önünde bulundurularak yeteri kadar iş güvenliği uzmanı ek olarak görevlendirilecektir.).

Ayrıca yine bu madde hükmü gereği iş güvenliği uzmanlarının tam gün çalıştığı işyeri dışında fazla çalışma yapması olanaklı değildir.

İş güvenliği uzmanları sözleşmede belirtilen süre kadar işyerinde hizmet sunacaktır. Birden fazla işyeri ile kısmi süreli iş sözleşmesi yapıldığı takdirde bu işyerleri arasında yolda geçen süreler haftalık kanuni çalışma süresinden düşülecektir. Görevlendirme süresinin belirlenmesinde 3308 sayılı Mesleki Eğitim Yasası ile 2547 sayılı Yükseköğretim Yasası kapsamındaki öğrenci statüsünde olan çırak ve stajyerlerin çalışan sayısının toplamına dâhil edilmelerine gerek bulunmamaktadır.

İş güvenliği uzmanlarının görevlendirilmesinde gerek iş güvenliği uzmanlarının gerekse işverenlerin bu hizmetlere yönelik olarak mesleki bağımsızlık ve etik ilkelere uygun davranma yükümlülükleri mevcuttur. Buna göre İSGH görevlendirilenlerin, sağlık ve güvenlik riskleri konusunda, işveren ve çalışanlara önerilerde bulunurken hiçbir etki altında kalmamaları, hizmet sundukları kişilerle güven, gizlilik ve eşitliğe dayanan bir ilişki kurmaları ve ayrım gözetmeksizin tümünü eşit olarak değerlendirmeleri, çalışma ortamı ve koşullarının düzenlenmesinde, kendi aralarında, yönetici ve çalışanlarla iletişime açık ve işbirliği içerisinde hareket etmeleri gerekmektedir.

Mesleki bağımsızlığın sonuçları hiçbir şekilde İSGH görevlendirilenlerin aleyhine kullanılamayacak ve yapılan sözleşmelere mesleki anlamda bağımsız çalışmayı kısıtlayabilecek şartlar konulamayacaktır. Yine İSGH ile görevlendirilenlerin hak ve yetkileri, görevlerini yerine getirmeleri nedeniyle kısıtlanamayacaktır. Bu kişiler, görevlerini ve uzmanlık bilgilerini mesleğin gerektirdiği etik ilkeler ve mesleki bağımsızlık içerisinde sürdüreceklerdir.

Yönetmeliğin iş güvenliği uzmanlarının yetkilerini belirleyen 10'uncu maddesinin ikinci fıkrası uyarınca tam süreli iş sözleşmesi ile görevlendirilen iş güvenliği uzmanı, çalıştığı işyeri ile ilgili mesleki gelişmesini sağlamaya yönelik eğitim, seminer ve panel gibi organizasyonlara katılma hakkına sahip olup, bu gibi organizasyonlarda geçen sürelerden bir yıl içerisinde toplam 5 işgünü kadarı çalışma süresinden sayılacak ve bu süreler sebebiyle iş güvenliği uzmanının ücretinden kesinti yapılamayacaktır.

Ekleri için tıklayınız

İş Güvenliği Uzmanı Görevlendirme Belgesi

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ve ilgili Yönetmeliklerden doğan yükümlülükler kapsamında ……’da (Görevli olduğu birim) görev yapan …….. TC kimlik numaralı …….. ; (Görevlendirme yapılan kişinin adı soyadı) aşağıda bilgileri yazılı olan ……’de (İlgili kamu kurum veya kuruluşunun unvanı) iş güvenliği uzmanı olarak …….. makamının …….. tarih ve ..... Sayılı oluru ile görevlendirilmiştir.

Birim amiri
Adı Soyadı
İmza

İŞ GÜVENLİĞİ UZMANININ	
Adı ve Soyadı	
TC Kimlik Numarası	
Sicil Numarası	
Sertifika Sınıfı/Tarihi	
Sertifika Numarası	
Mesleği	
İletişim Bilgileri (İkamet, e-posta adresleri, ev, iş, cep telefonu numarası	
İmza	
İŞ GÜVENLİĞİ UZMANI OLARAK GÖREVLENDİRİLDİĞİ KAMU KURUM VEYA KURULUŞUNUN (Her bir Kurum için ayrı ayrı dolduracaktır.)	
Unvanı	
Adresi	
*SGK Sicil Numarası	
**Tehlike Sınıfı	

***Çalışan Sayısı	
Görevlendirildiği Süre	

* : Kamu kurum v ekuruluşları için zorunlu olmayıp var ise yazılacaktır
**: İlgili kamu kurum ve kuruluşunun beyanı esas olup, tek işyeri altında birden fazla esas faaliyet olduğu durumlarda tüm çalışanlar için tehlike sınıfı en yüksek olan faliyete göre belirlenmelidir
*** Çırak ve stajlerler haricinde kamu kurum ve kuruluşlarına ait ilgili işyerinin bünyesinde bulunan tüm çalışan sayısı esas alınmalıdır.
Not: Be belge İSG-KATİP sistemindeki gerekli düzenlemeler tamamlanıp ilan edilinceye kadar geçerlidir. Düzenlenen bu belgenin bir nüshası hizmet verecek iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve diğer sağlık personeline verilir.

İş Güvenliği Uzmanları Eğiticiler ve Sorumlu Müdürler İçin İhtar Tablosu

Sıra No	İhlalin Adı	İhlalin Derecesi	İhtar Puanı
1	İş güvenliği uzmanlarının görev ve yükümlülüklerini yerine getirmemesi durumunda denetim başına	orta	20
2	Sorumlu müdürlerin görev ve sorumluluklarını yerine getirmemesi durumunda aykırılık başına	Hafif	10
3	Eğiticilerin görev ve sorumluluklarını yerine getirmemesi durumunda aykırılık başına	Hafif	10
4	İş güvenliği uzmanlarının Bakanlıkça tehlike sınıflarına göre belirlenen çalışma sürelerine uymaması durumunda	Orta	20
5	Denetim, kontrol ve incelemelerde istenen bilgi ve belgeleri vermemesi veya geciktirmesi durumunda	Orta	20
6	Eğiticilerin Genel Müdürlükçe belirlenen müfredat gereği verebilecekleri dersler dışında ders vermesi durumunda	Orta	20
7	Sahip olduğu iş güvenliği uzmanlığı belge sınıfına uygun olmayan tehlike sınıfındaki işyerlerine hizmet vermesi durumunda	Ağır	30

İşyeri Hekimi ve Diğer Sağlık Personeli

İşyeri hekimi ve diğer sağlık personeli ile ilgili düzenlemeler genel manada İSGY'nin 8'inci maddesinde yer almış; İşyeri Hekimi ve Diğer Sağlık Personelinin Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik hükümleriyle bu yükümlülüğün ne şekilde yerine getirileceği ayrıntılarıyla hükme bağlanmıştır. Yine bu konuda İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliğinin bir takım hükümlerinin de dikkate alınması gerekmektedir.

Yönetmeliğin 4'üncü maddesinde, işyeri hekimi, İSG alanında görev yapmak üzere ÇSGB tarafından yetkilendirilmiş işyeri hekimliği belgesine sahip hekim; diğer sağlık personeli ise İSGH görevlendirilmek üzere ÇSGB tarafından belgelendirilmiş hemşire, sağlık memuru, acil tıp teknisyeni ve çevre sağlığı teknisyeni diplomasına sahip olan kişi ile ÇSGB tarafından verilen işyeri hemşireliği belgesine sahip kişi olarak tanımlanmıştır.

İşyeri hekimlerinin hekim olmaktan başka Yönetmeliğin 7'nci maddesine göre yine Yönetmeliğe göre tanımlanmış geçerli işyeri hekimliği belgesine sahip olmaları gerekmektedir. İşyeri hekimlerinin görevlendirilmesinde, Yönetmeliğe göre hesaplanan çalışma süreleri bölünerek birden fazla işyeri hekimine verilemeyecektir. Vardiyalı çalışma yapılan işyerlerinde işveren tarafından vardiyalara uygun şekilde görevlendirme yapılacaktır.

İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliğinin 14'üncü maddesi uyarınca işyeri hekimi ve diğer sağlık personelinin istihdam edilmesi halinde bu kişilerle işveren arasında sözleşme imzalanması gerekmektedir. Söz konusu sözleşme üç nüsha halinde düzenlenecek, biri işverende, biri işyeri hekimi ve diğer sağlık personelinde kalacak, son nüsha ise işveren tarafından 5 işgünü içerisinde İSGGM bildirilecektir. İşyerinde çalışanlar arasından bazı kişilerin işyeri hekimi ve diğer sağlık personeli olarak görevlendirmesi söz konusu ise bu takdirde görevlendirme yazısı hakkında aynı işlemler yürütülecektir. İşverenin, işyeri hekimliği veya diğer sağlık personeli görevini kendisinin üstlenmesi

durumunda ise işveren tarafından çalışma taahhütnamesinin iki nüsha halinde düzenlenmesi ve bu belgenin bir nüshasının 5 işgünü içinde İSGGM bildirilmesi gerekmektedir.

Yönetmeliğin 9'uncu maddesine göre işyeri hekimleri genel olarak işyerinde çalışanların periyodik muayenelerini yapma, İSG yönelik olarak rehberlik yapma, risk değerlendirmesi yapma ve bu amaçla oluşturulan komisyonda görev alma, çalışma ortamının gözetimi, eğitim, bilgilendirme ve kayıt altına alma, iş güvenliği uzmanı, İSGK ve çalışan temsilcileri ve destek elemanlarıyla işbirliği sağlama vb. görevlerini yerine getireceklerdir.

Bunun dışında işyeri hekiminin yetkileri Yönetmeliğin 10'uncu maddesinde, yükümlülükleri ise 11'inci maddesinde yer almıştır.

İşyeri hekimlerinin çalışma süreleri Yönetmeliğin 12'nci maddesiyle tespit edilmiş durumdadır. Buna göre işyeri hekimleri, az tehlikeli sınıfta yer alanlarda, çalışan başına ayda en az 5 dakika, tehlikeli sınıfta yer alanlarda, çalışan başına ayda en az 10 dakika ve çok tehlikeli sınıfta yer alanlarda, çalışan başına ayda en az 15 dakika görevini sürdüreceklerdir.

Bunun dışında işyerinin girdiği tehlike sınıfına göre bir takım ek düzenlemeler de mevcuttur. Buna göre;

- Az tehlikeli sınıfta yer alan 2000 ve daha fazla çalışanı olan işyerlerinde her 2000 çalışan için tam gün çalışacak en az bir işyeri hekimi görevlendirilecektir (Çalışan sayısının 2000 sayısının tam katlarından fazla olması durumunda geriye kalan çalışan sayısı göz önünde bulundurularak birinci fıkrada belirtilen kriterlere uygun yeteri kadar işyeri hekimi ek olarak görevlendirilecektir.)
- Tehlikeli sınıfta yer alan 1000 ve daha fazla çalışanı olan işyerlerinde her 1000 çalışan için tam gün çalışacak en az bir işyeri hekimi görevlendirilecektir (Çalışan sayısının 1000 sayısının tam katlarından fazla olması durumunda geriye kalan çalışan sayısı göz önünde bulundurularak yeteri kadar işyeri hekimi ek olarak görevlendirilecektir).
- Çok tehlikeli sınıfta yer alan 750 ve daha fazla çalışanı olan işyerlerinde her 750 çalışan için tam gün çalışacak en az bir işyeri hekimi görevlendirilecektir (Çalışan sayısının 750 sayısının tam katlarından fazla olması durumunda geriye kalan çalışan sayısı göz önünde bulundurularak yeteri kadar işyeri hekimi ek olarak görevlendirilecektir).

Ancak burada belirtilen çalışma süreleri ve tam gün çalışmaya ilişkin esaslar Yönetmelik Geçici madde 8 hükmüne göre 01.01.2016 tarihinden itibaren uygulanacaktır. O tarihe kadar ise değiştirilmeden önceki hükümler dikkate alınacaktır. Buna göre işyeri hekimleri 01.01.2016 tarihine kadar aşağıdaki sürelerle işlev göreceklerdir.

- 10'dan az çalışanı olan ve az tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde çalışan başına yılda en az 25 dakika.
- Diğer işyerlerinden, az tehlikeli sınıfta yer alanlarda, çalışan başına ayda en az 4 dakika; tehlikeli sınıfta yer alanlarda, çalışan başına ayda en az 6 dakika; çok tehlikeli sınıfta yer alanlarda, çalışan başına ayda en az 8 dakika.

Ayrıca

- Az tehlikeli sınıfta yer alan 2000 ve daha fazla çalışanı olan işyerlerinde her 2000 çalışan için tam gün çalışacak en az bir işyeri hekimi; çalışan sayısının 2000 sayısının tam katlarından fazla olması durumunda,
- Tehlikeli sınıfta yer alan 1500 ve daha fazla çalışanı olan işyerlerinde her 1500 çalışan için tam gün çalışacak en az bir işyeri hekimi; çalışan sayısının 1500 sayısının tam katlarından fazla olması durumunda,
- Çok tehlikeli sınıfta yer alan 1000 ve daha fazla çalışanı olan işyerlerinde her 1000 çalışan için tam gün çalışacak en az bir işyeri hekimi görevlendirilir. Çalışan sayısının 1000 sayısının tam katlarından fazla olması durumunda geriye kalan çalışan sayısı göz önünde bulundurularak yukarıda çalışma süresine ilişkin kriterlere uygun yeteri kadar işyeri hekimi ek olarak görevlendirilecektir.

İşyeri hekiminin görevlendirilmesinde sözleşmede belirtilen süre kadar işyerinde hizmet sunulacaktır. Birden fazla işyeri ile kısmi süreli iş sözleşmesi yapıldığı takdirde bu işyerleri arasında yolda geçen süreler haftalık kanuni çalışma süresinden sayılmayacaktır. Görevlendirme süresinin belirlenmesinde 3308 sayılı Mesleki Eğitim Yasası ile 2547 sayılı Yükseköğretim Yasası kapsamındaki öğrenci statüsünde olan çırak ve stajyerlerin çalışan sayısının toplamına dâhil edilmelerine gerek bulunmamaktadır.

Yönetmeliğin işyeri hekimlerinin yetkilerini belirleyen 10'uncu maddesinin ikinci fıkrası uyarınca tam süreli iş sözleşmesi ile görevlendirilen işyeri hekimi, çalıştığı işyeri ile ilgili mesleki gelişmesini sağlamaya yönelik eğitim, seminer ve panel gibi organizasyonlara katılma hakkına sahip olup, bu gibi organizasyonlarda geçen sürelerden bir yıl içerisinde toplam 5 işgünü kadarı çalışma süresinden sayılacak ve bu süreler sebebiyle işyeri hekiminin ücretinden kesinti yapılamayacaktır.

Diğer sağlık personeli ile ilgili benzer düzenlemeler ise Yönetmeliğin 14 ve devamı maddelerinde yer almıştır.

Yönetmeliğin 14'üncü maddesine göre işverence diğer sağlık personeli olarak görevlendirilecekler, Yönetmeliğe göre geçerli diğer sağlık personeli belgesine sahip olmak zorundadırlar. Tam süreli işyeri hekimi görevlendirilen işyerlerinde, diğer sağlık personeli görevlendirilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır. Diğer sağlık personelinin görevlendirilmesinde, Yönetmeliğe göre hesaplanan çalışma süreleri bölünerek birden fazla kişiye verilemeyecektir. Vardiyalı çalışma yapılan işyerlerinde işveren tarafından vardiyalara uygun şekilde görevlendirme yapılacaktır.

Yönetmeliğin 15'inci maddesi diğer sağlık personeli belgesi alınmasına ilişkindir. 16'ncı maddede ise diğer sağlık personelinin görevleri sıralanmıştır. Düzenlemeye göre işyeri hekimi ile birlikte çalışmak şartıyla diğer sağlık personeli, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin planlanması, değerlendirilmesi, izlenmesi ve yönlendirilmesinde işyeri hekimi ile birlikte çalışmak, veri toplamak ve gerekli kayıtları tutmak, çalışanların sağlık ve çalışma öykülerini işe giriş/periyodik muayene formuna yazmak ve işyeri hekimi tarafından yapılan muayene sırasında hekime yardımcı olmak, özel politika gerektiren grupların takip edilmesi ve gerekli sağlık muayenelerinin yaptırılmasını sağlamak, ilk yardım hizmetlerinin organizasyonu ve yürütümünde işyeri hekimi ile birlikte çalışmak, çalışanların sağlık eğitiminde görev almak, işyeri bina ve eklentilerinin genel hijyen şartlarının sürekli izlenip denetlemesinde işyeri hekimiyle birlikte çalışmak, işyeri hekimince verilecek İSG ile ilgili diğer görevleri yürütmek, işyerinde görevli çalışan temsilcisi ve destek elemanlarının çalışmalarına destek sağlamak ve bu kişilerle işbirliği yapmakla görevlidir.

Diğer sağlık personelinin yetkileri yönetmeliğin 17'nci maddesinde yükümlülükleri ise 18'inci maddesinde tespit edilmiştir.

Diğer sağlık personelinin çalışma süreleri ise Yönetmeliğin 19'uncu maddesine göre; çok tehlikeli sınıfta yer alan 10 ila 49 çalışanı olan işyerlerinde çalışan başına ayda en az 10 dakika, çok tehlikeli sınıfta yer alan 50 ila 249 çalışanı olan işyerlerinde çalışan başına ayda en az 15 dakika ve çok tehlikeli sınıfta yer alan 250 ve üzeri çalışanı olan işyerlerinde çalışan başına ayda en az 20 dakikadır.

Diğer sağlık personelinin görevlendirilmesinde sözleşmede belirtilen süre kadar işyerinde hizmet sunulacaktır. Birden fazla işyeri ile kısmi süreli iş sözleşmesi yapıldığı takdirde bu işyerleri arasında yolda geçen süreler haftalık kanuni çalışma süresinden sayılmayacaktır. Görevlendirme süresinin belirlenmesinde 3308 sayılı Mesleki Eğitim Yasası ile 2547 sayılı Yükseköğretim Yasası kapsamındaki öğrenci statüsünde olan çırak ve stajyerlerin çalışan sayısının toplamına dâhil edilmelerine gerek bulunmamaktadır.

Yönetmeliğin diğer sağlık personelinin yetkilerini belirleyen 17'nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca tam süreli iş sözleşmesi ile görevlendirilen diğer sağlık personeli, çalıştığı işyeri ile ilgili mesleki gelişmesini sağlamaya yönelik eğitim, seminer ve panel gibi organizasyonlara katılma hakkına sahip olup, bu gibi organizasyonlarda geçen sürelerden bir yıl içerisinde toplam 5 işgünü kadarı çalışma süresinden sayılacak ve bu süreler sebebiyle diğer sağlık personelinin ücretinden kesinti yapılamayacaktır.

Yönetmeliğin 42'nci maddesinde işyeri hekimi ve diğer sağlık personelinin mesleki bağımsızlık ve etik ilkeleri belirlenmiştir. Düzenleme uyarınca işyeri hekimi ve diğer sağlık personeli sağlık ve güvenlik riskleri konusunda, işveren ve çalışanlara önerilerde bulunurken hiçbir etki altında kalmayacaklar, hizmet sundukları kişilerle güven, gizlilik ve eşitliğe dayanan bir ilişki kuracaklar ve ayrım gözetmeksizin tümünü eşit olarak değerlendirecekler, çalışma ortamı ve koşullarının düzenlenmesinde, kendi aralarında, yönetici ve çalışanlarla iletişime açık ve işbirliği içerisinde hareket edeceklerdir.

Mesleki bağımsızlığın sonuçları hiçbir şekilde İSGH de görevlendirilenlerin aleyhine kullanılamayacak ve yapılan sözleşmelere mesleki anlamda bağımsız çalışmayı kısıtlayabilecek şartlar konulamayacaktır. Yine İSGH ile görevlendirilenlerin hak ve yetkileri, görevlerini yerine getirmeleri nedeniyle kısıtlanamayacak, bu kişiler, görevlerini ve uzmanlık bilgilerini mesleğin gerektirdiği etik ilkeler ve mesleki bağımsızlık içerisinde sürdüreceklerdir.

Ekleri için tıklayınız

İşyeri Hekimi Görevlendirme Belgesi

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ve ilgili Yönetmeliklerden doğan yükümlülükler kapsamında ……’da (Görevli olduğu birim) görev yapan …….. TC kimlik numaralı …….. ; (Görevlendirme yapılan kişinin adı soyadı) aşağıda bilgileri yazılı olan ……’de (İlgili kamu kurum veya kuruluşunun unvanı) işyeri hekimi olarak …….. makamının …….. tarih ve..... Sayılı oluru ile görevlendirilmiştir.

Birim amiri
Adı Soyadı
İmza

İŞYERİ HEKİMİNİN	
Adı ve Soyadı	
TC Kimlik Numarası	
Sicil Numarası	
Sertifika Sınıfı/Tarihi	
Sertifika Numarası	
Mesleği	
İletişim Bilgileri (İkamet, e-posta adresleri, ev, iş, cep telefonu numarası	
İmza	
İŞYERİ HEKİMİ OLARAK GÖREVLENDİRİLDİĞİ KAMU KURUM VEYA KURULUŞUNUN (Her bir Kurum için ayrı ayrı dolduracaktır.)	
Unvanı	
Adresi	
*SGK Sicil Numarası	
**Tehlike Sınıfı	
***Çalışan Sayısı	
Görevlendirildiği Süre	

* : Kamu kurum v ekuruluşları için zorunlu olmayıp var ise yazılacaktır
**: İlgili kamu kurum ve kuruluşunun beyanı esas olup, tek işyeri altında birden fazla esas faaliyet olduğu durumlarda tüm çalışanlar için tehlike sınıfı en yüksek olan faliyete göre belirlenmelidir
*** Çırak ve stajlerler haricinde kamu kurum ve kuruluşlarına ait ilgili işyerinin bünyesinde bulunan tüm çalışan sayısı esas alınmalıdır.
Not: Be belge İSG-KATİP sistemindeki gerekli düzenlemeler tamamlanıp ilan edilinceye kadar geçerlidir. Düzenlenen bu belgenin bir nüshası hizmet verecek iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve diğer sağlık personeline verilir.

İşyeri Hekimleri ile Diğer Sağlık Personeli Eğiticiler ve Sorumlu Müdürler İçin İhtar Tablosu

Sıra No.	İhlalin Adı	İhlalin Derecesi	İhtar Puanı
1	İşyeri hekimlerinin görev ve yükümlülüklerini yerine getirmemesi durumunda denetim başına.	Orta	20

2	Diğer sağlık personelinin görev ve yükümlülüklerini yerine getirmemesi durumunda denetim başına.	Orta	20
3	Sorumlu müdürlerin görev ve sorumluluklarını yerine getirmemesi durumunda aykırılık başına.	Hafif	10
4	Eğiticilerin görev ve sorumluluklarını yerine getirmemesi durumunda aykırılık başına.	Hafif	10
5	İşyeri hekimlerinin, Bakanlıkça tehlike sınıflarına göre belirlenen çalışma sürelerine uymaması durumunda.	Orta	20
6	Diğer sağlık personelinin, Bakanlıkça tehlike sınıflarına göre belirlenen çalışma sürelerine uymaması durumunda.	Orta	20
7	Denetim, kontrol ve incelemelerde istenen bilgi ve belgeleri vermemesi veya geciktirmesi durumunda.	Orta	20
8	Eğiticilerin, Genel Müdürlükçe belirlenen müfredat gereği verebilecekleri dersler dışında ders vermesi durumunda.	Orta	20

Diğer Sağlık Personeli Görevlendirme Belgesi

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ve ilgili Yönetmeliklerden doğan yükümlülükler kapsamında ……’da (Görevli olduğu birim) görev yapan …….. TC kimlik numaralı …….. ; (Görevlendirme yapılan kişinin adı soyadı) aşağıda bilgileri yazılı olan ……’de (İlgili kamu kurum veya kuruluşunun unvanı) diğer sağlık personeli olarak …….. makamının …….. tarih ve ..... Sayılı oluru ile görevlendirilmiştir.

Birim amiri
Adı Soyadı
İmza

DİĞER SAĞLIK PERSONELİNİN	
Adı ve Soyadı	
TC Kimlik Numarası	
Sicil Numarası	
Sertifika Sınıfı/Tarihi	
Sertifika Numarası	
Mesleği	
İletişim Bilgileri (İkamet, e-posta adresleri, ev, iş, cep telefonu numarası	
İmza	
DİĞER SAĞLIK PERSONELİ OLARAK GÖREVLENDİRİLDİĞİ KAMU KURUM VEYA KURULUŞUNUN (Her bir Kurum için ayrı ayrı dolduracaktır.)	
Unvanı	
Adresi	
*SGK Sicil Numarası	
**Tehlike Sınıfı	
***Çalışan Sayısı	
Görevlendirildiği Süre	

* : Kamu kurum v ekuruluşları için zorunlu olmayıp var ise yazılacaktır
**: İlgili kamu kurum ve kuruluşunun beyanı esas olup, tek işyeri altında birden fazla esas faaliyet olduğu durumlarda tüm çalışanlar için tehlike sınıfı en yüksek olan faliyete göre belirlenmelidir
*** Çırak ve stajlerler haricinde kamu kurum ve kuruluşlarına ait ilgili işyerinin bünyesinde bulunan tüm çalışan sayısı esas alınmalıdır.
Not: Be belge İSG-KATİP sistemindeki gerekli düzenlemeler tamamlanıp ilan edilinceye kadar geçerlidir. Düzenlenen bu belgenin bir nüshası hizmet verecek iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve diğer sağlık personeline verilir.

İlkyardımcı Bulundurma

İlkyardım Yönetmeliğinin 19'uncu maddesinde iş sağlığı ve güvenliği kapsamında az tehlikeli işyerlerinde her 20 çalışan için 1 ilkyardımcı; tehlikeli işyerlerinde her 15 çalışana kadar 1 ilkyadımcı ve çok tehlikeli işyerlerinde her 10 çalışana kadar 1 ilkyardımcı bulundurulması zorunlu kılınmıştır. Belirtilen bu ilkyardımcıların anılan Yönetmelik hükümleri çerçevesinde gerekli eğitimleri almış ve sertifikalandırılmış ilkyardımcılar olması şarttır.

İşyerinin Girdiği Tehlike Sınıfının Belirlenmesi

İSGY'nin 3'üncü maddesine göre İSG anlamında tehlike işyerinde var olan ya da dışarıdan gelebilecek, çalışanı veya işyerini etkileyebilecek zarar veya hasar verme potansiyelini ifade etmektedir. Tehlike sınıfı ise İSG açısından yapılan işin özelliği, işin her safhasında kullanılan veya ortaya çıkan maddeler, iş ekipmanı, üretim yöntem ve şekilleri, çalışma ortam ve şartları ile ilgili diğer hususlar dikkate alınarak belirlenen tehlike grubu anlamına gelmektedir.

Bu bağlamda İSGH ilkin işyerinin girdiği bu tehlike sınıfının belirlenmesi işlemiyle başlayacaktır. Bu konuda İSGY'nin 9'uncu maddesine dayanılarak hazırlanan 'İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği'nden istifade edilecektir..

Söz konusu tebliğe göre İSGY'nın 9'uncu maddesi uyarınca işyerlerinin iş sağlığı ve güvenliği açısından yer aldığı tehlike sınıfları Tebliğin 1 numaralı ekinde 'Tehlike Sınıfları Listesi'nde belirtilmiştir. Sonraki dönemde çeşitli değişiklikler yapılan Tebliğ eki Tehlike Sınıfları Listesi, son aşamada kapsamlı bir şekilde değiştirilerek 27.02.2017 tarih ve 29992 sayılı mükerrer RG.'te yayımlanmıştır. Bu nedenle 27.02.2017 tarihinde yayımlanan listenin esas alınması gerekmektedir.

Söz konusu tebliğde üç tür tehlike sınıfı tespit edilmiştir. Bunlar 'az tehlikeli', 'tehlikeli' ve 'çok tehlikeli' olarak adlandırılmışlardır. Tebliğ ekindeki listede NACE kodlarına göre işyerlerinde yapılan her bir faaliyet özet olarak yazılmış ve her bir işin karşısında hangi tehlike sınıfına girdiği belirtilmiştir. Bu bağlamda öncelikle İSGY'nin 9'uncu madde hükmü gereği, işyerinde yapılan asıl işin tanımına uygun NACE kodu bulunacak, bu kod karşılığı yazılan tehlike sınıfına göre İSGH inşa edilecektir. Bu hususa çok dikkat etmek gerektiği açıktır. Çünkü işyeri özelinde tehlike sınıfının yanlış belirlenmesi bütün İSGY'nin sağlanmasına yönelik inşa edilen sistemin yenilenmesini gerektirebilecektir.

Tebliğde işyerinin girdiği tehlike sınıfının belirlenmesi amacıyla bir takım kriterler belirlenmiştir. Buna göre öncelikle işyerinde yürütülen asıl işin dikkate alınması gerekmektedir. Asıl işin tayininde tereddüde düşülmesi durumunda işyerinin kuruluşu amacına bakılması öngörülmüştür. İşyerinde birden fazla asıl iş tanımına uygun faaliyetin yürütülmesi halinde ise bu işlerden tehlike sınıfı yüksek olan işin esas alınması gerekmektedir. Yasanın işyeri tanımına giren işyerlerinde yapılan asıl işin yanında veya devamı niteliğinde faaliyet alanının genişletilmesi halinde de tehlike sınıfı yüksek olan işin dikkate alınması kuralı geçerli olacaktır. İşyerinde asıl iş/faaliyet değişikliği olduğu durumlarda işverenin bu durumu en geç bir içinde Bakanlığa bildirmesi icap etmektedir.

Tebliğ hükümlerine uyarınca işyerinin tehlike sınıfına yapılan itirazlar Bakanlıkça değerlendirilecek, Bakanlık tescil kayıtları üzerinden ve işyerinin tesciline esas alınan asıl iş dikkate alınarak sonuçlandırılacak; gerekli görülmedikçe işyerlerinde yapılan asıl işe ilişkin inceleme yapılmayacaktır. Yapılacak denetim ve incelemelerde işyerinde yapılan asıl iş ile tescil kayıtlarında görülen işin farklı olduğunun anlaşılması halinde denetim ve incelemeye esas kayıtlar dikkate alınarak işyeri tehlike sınıfı belirlenecektir.

Alınan bu karar işyerine tebliğ edilecek; kararın işyerinin tehlike sınıfı değişikliğine neden olması halinde tehlike sınıfının gerektirdiği iş ve işlemler işverenler tarafından 90 gün içinde yerine getirilecek ve bu husus Genel Müdürlüğe bildirilecektir. İşyeri tehlike sınıfları listesindeki faaliyet kodunun tehlike sınıfına ait itirazlardan, Genel Müdürlükçe oluşturulacak komisyonda alınacak karar sonucunda, itiraza ilişkin faaliyet kodunun tehlike sınıfının değişmesi halinde Tebliğde de gerekli değişiklik yapılacaktır.

Risk Değerlendirmesi

İşyerlerinde İSG anlamında risk değerlendirmesi yapmak bir yandan bilimsel/teknik bir faaliyet diğer yandan ise yasal bir zorunluluktur. Bu itibarla risk değerlendirmesi hususunda öncelikle konunun

bilimsel/teknik boyutuna değinmekte fayda bulunmaktadır. Arkasından bu teknik konunun hukukumuzda yasal düzenlemeler itibariyle nasıl ele alındığı işlenecektir.

Risk değerlendirme, işyerinde mevcut durumun analiz edilmesiyle başlayan ve çalışma ortamında çalışanların sağlığı ve güvenliği için risk oluşturan tüm unsurların ortadan kaldırılması veya yeterince azaltılması için kontrol önlemlerinin alınması ve izlenmesi ile sonuçlanan bir süreç olarak kabul edilmektedir.

Kontrol önlemlerinin alınması ve izlenmesi her ne kadar son adım olarak ifade edilse de bu risk değerlendirme çalışmalarının tamamen sonlandığı anlamına gelmemelidir. Zira risk değerlendirme çalışmaları iş sisteminde meydana gelebilecek değişiklikler sonucunda sürekli gözden geçirilmesi ve gerekli güncellemelerin yapılması gereken bir süreç olarak ele alınmalıdır.

Bu bağlamda risk değerlendirme süreci ön bir hazırlığın yapılmasıyla başlayacaktır. Bu ön hazırlık adeta bir mevcut durum analizi yapmaktır. Bu aşamada girdi-çıktılar (hammadde/yarı mamul madde-nihai ürün), insanlar ve üretim araçları, iş akışı ve çalışma koşulları ve mevzuat değerlendirilmektedir. Devamında 5 adımdan oluşan risk değerlendirmesi çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Bu adımlar tehlikelerin Belirlenmesi, risklerin belirlenmesi, risklerin triyajı veya önceliklendirilmesi, önlemlerin planlanması ve kontrol-izlemeden meydana gelmektedir.

Ön hazırlık aşamasında iş sistemi öğelerinin belirlenmesine paralel olarak ilgili işletmede daha önce yaşanmış iş kazaları, meslek hastalıkları ve ramak kala olayların incelenmesinde de büyük yarar umulmaktadır. Bu sayede işyerinde tehlike ve risk oluşturan unsurların belirlenmesi kolaylaşacaktır. Eğer işyerinde bu türden bir veri yoksa benzer işletmelerde yaşanan kazalar veya ilgili sektör için SGK tarafından yayınlanan istatistikler de incelenebilir.

Ön hazırlık aşamasında yapılması gereken diğer bir çalışma da iyi bir mevzuat araştırmasının yapılmasıdır. Burada amaç ilgili tüm mevzuatın bütün detayları ile incelenmesi değil, en azından risk değerlendirmesi yapılan işyeri ve bu işyerinin içinde bulunduğu sektörle ilgili mevzuat düzenlemelerinin araştırılması gerekliliği ve yeterliliğidir.

Ön hazırlık aşaması tamamlanıp işe ait mevcut durum detayları ile tanındıktan sonra risk değerlendirmenin ilk adımı olan tehlikelerin belirlenmesi aşamasına geçmek olanaklı hale gelmektedir. Tehlikeler kavramından çalışma ortamında ve/veya işyerinin bulunduğu yerde bulunan ve çalışanın sağlığı ve güvenliği açısından olumsuzluk oluşturabilecek durumlar anlaşılmalıdır ve bunlar genellikle gerek işyeri içinde gerekse dışında kolaylıkla algılanabilmektedir. Bu aşamada tehlike belirleme anlamında bir sınır konulmamalıdır. Mümkün olan en ayrıntılı değerlendirme yapılmalı, olası bütün kötü senaryolar işlenmelidir. Bu manada işyeri bina ve eklentilerinin, işyerinde yürütülen iş ve işlemlerin, üretim süreç ve tekniklerinin, iş ekipmanlarının, kullanılan maddelerin, artık ve atıklarla ilgili işlemlerin, organizasyon ve hiyerarşik yapı, görev, yetki ve sorumlulukların, çalışanların tecrübe ve düşüncelerinin, işe başlamadan önce ilgili mevzuat gereği alınacak çalışma izin belgelerin, çalışanların eğitim, yaş, cinsiyet ve benzeri özellikleri ile sağlık gözetimi kayıtların, genç, yaşlı, engelli, gebe veya emziren çalışanlar gibi özel politika gerektiren gruplar ile kadın çalışanların durumunun, işyerinin teftiş sonuçlarının, iş kazası ve meslek hastalığı kayıtlarının, ramak kala olay kayıtlarının, malzeme güvenlik bilgi formlarının, ortam ve kişisel maruziyet düzeyi ölçüm sonuçlarının, varsa daha önce yapılmış risk değerlendirmesi çalışmalarının, acil durum planlarının, sağlık ve güvenlik planı ve patlamadan korunma dokümanı gibi belirli işyerlerinde hazırlanması gereken dokümanların değerlendirilmesi söz konusu edilmelidir.

Risk değerlendirme sürecinde tehlikelerin belirlenmesinin ardından ikinci aşama tehlikeler sonucu ortaya çıkabilecek risklerin belirlenmesidir. Riskler, tehlikelere bağlı olarak ortaya çıkmaları nedeniyle ilk bakışta gözükmeyen soyut olaylardır. Tehlikelerde olduğu gibi risklerin belirlenmesi de iş sisteminin ve bu iş sisteminde yapılan işlerin çok iyi bir şekilde analiz edilmesi ile mümkün olabilir. Risk değerlendirme sürecinde yapılan en yaygın yanlışlardan biri tehlikeler ile risklerin karıştırılması ve/veya birbirinin yerine kullanılıyor olmasıdır. Tehlikeler ve riskler ile ilgili önemli ayrım noktalarından biri tehlikelerin çoğunlukla çalışma ortamlarında görünür olması, risklerin ise görünmeyen sadece ortaya çıkma olasılıkları bulunan olaylar olmasıdır.

Bir diğer aşama risklerin önceliklendirilmesidir. Buna risk triyajı da demek olasıdır. Risk analizi olarak da tanımlanan bu adımda ikinci aşamada belirlenen riskler uygun bir yöntem seçilerek önceliklendirilmelidir. Birçok konuda olduğu gibi risklerin yönetimi konusunda da kıt kaynakla çalışılan işletmelerde bu önceliklendirme kaynakların öncelikle hangi alanda kullanılacağı konusunda önemli bir bilgi sağlayacaktır. Aynı zamanda bu işlem risklerle doğru ve etkin bir şekilde mücadele etme konusunda kritik bir adım teşkil etmektedir. Doğal olarak çok yüksek risklerin olduğu bir alanda kaynakların ve enerjinin daha düşük riskli alanlarda harcanması doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Bu işlemde kullanılan en yaygın yöntem, belirlenen riskleri karşılaşılma sıklıkları (olasılık) ve riskin gerçekleşmesi durumunda kişi üzerinde bırakacağı etki (şiddet) açısından değerlendirmek ve bu iki parametreye bağlı olarak bir risk seviyesi belirlemektir. Başkaca yöntemler de bulunmaktadır. Bu yöntemler büyük oranda risk seviyesi hesaplamasında kullanılan parametreler ve değerlendirmede kullanılan veriler açısından birbirlerinden ayrılmaktadır. Yöntemlerin gruplandırılmasında kullanılan yaygın bir yaklaşım analizde kullanılan veri tipine bağlı olarak kalitatif (nitel) ve kantitatif (nicel) olarak gruplandırmadır. Kalitatif yöntemler, analizi sözel veriler ile yaparken, kantitatif yöntemler sayısal verileri ve istatistiksel hesaplamaları kullanmaktadır.

Risklerin önceliklendirilmesi için sahada kullanılan en yaygın yöntemlerden biri temel matris metodolojisidir. Bu yöntemde belirlenen riskler, sıklık değeri ve ilgili risklerin gerçekleşmesi durumunda karşılaşılabilecek şiddet değeri temelinde analiz edilmekte ve risk seviyesi belirlenmektedir.

Bu açıklamaları örneklendirmeye çalışırsak aşağıdaki bir akışla ve durumla karşılaşırız.

Birinci adım olasılıkların derecelendirilmesi

Nitel Değer	Puan	Riskin ortaya çıkma sıklığı
Çok düşük	1	Yılda bir kez veya daha az
Düşük	2	Altı ayda bir kez
Orta	3	Üç ayda bir kez
Yüksek	4	Ayda bir kez
Çok yüksek	5	Haftada bir kez

İkinci adım şiddetin derecelendirilmesi

Nitel Değer	Puan	Riskin ortaya çıkma sıklığı
Çok düşük	1	İş saati kaybı oluşur ve ilkyardım gerekir
Düşük	2	İşgünü kaybı oluşur ve ilkyardım gerekir
Orta	3	Hafif yaralanma ve uzun dönemli işgücü kaybı oluşur
Yüksek	4	Ciddi yaralanma, ölüm, meslek hastalığı meydana gelir
Çok yüksek	5	Birden fazla kişinin ölümü meydana gelir

Üçüncü adım matrisin oluşturulması

Olasılık (sıklık)	Şiddet				
	1	4	9	16	25
1	1	4	9	16	25
2	2	8	18	32	50
3	3	12	27	48	75
4	4	16	36	64	100
5	5	20	45	80	125

Dördüncü adım eylem planının belirlenmesi

Risk skoru	Rengi	Eylem
64, 75, 80, 100, 125	Kırmızı	Sistemin çalışması durdurulur ve önleme faaliyetleri ile risk kırmızı bölgeden çıkarılmaya çalışılır. Bu mümkün olamıyorsa ilgili faaliyet durdurulur.
32, 36, 45, 48, 50	Sarı	İlgili faaliyetin risk azaltma önlemleri acilen planlanmalı ve hayata geçirilmelidir.
16, 18, 20, 25, 27	Yeşil	Risk azaltma önlemleri kısa vadeli olarak planlanmalı ve riskler mavi bölgeye çekilmelidir.
8, 9, 12	Mavi	Risk azaltma önlemleri uzun vadeli olarak planlanmalı ve riskler kabul edilebilir risk seviyesine düşürülmelidir.
1, 2, 3, 4, 5	Beyaz	Kabul edilebilir risk seviyesidir. Ek bir önleme gerek olmadan mevcut durumu korumaya yönelik çalışmalar planlanmalı ve kabul edilebilir risk seviyesi sürdürülmelidir.

Önlemlerin planlanması belirlenen risklerin, hakkında risk değerlendirmesi yapılan işyerinin yapısına uygun olarak belirlenen bir yöntemle önceliklendirildikten sonra izleyen aşamadır. Tehlike ve risklerle mücadelede, kaynakta alınacak önlemler ilk seçenek, kişisel korunma politikaları son seçenek olmalıdır. Bu aşama belirlenen öncelik sırasına bağlı olarak ve eylem planı dikkate alınarak risklere ilişkin önleme faaliyetlerinin hayata geçirilmesidir. Risklere karşı önlem geliştirmede izlenecek yol mümkünse riskin tamamen ortadan kaldırılması, eğer bu mümkün olmuyorsa riskin azaltılmasıdır. Riskin ortadan kaldırılması en kesin sonuçtur, ancak ortadan kaldırılamayan risklerin azaltılması da etkin yöntemlerden biridir ve risk azaltmanın belirli bir kontrol hiyerarşisi kapsamında yapılması gerekir. Bu kontrol hiyerarşisinde en genel yaklaşım risklerle kaynağında mücadele edilmesidir. Eğer kaynağında başarılı olunamadıysa veya yeterince başarılı olunamadıysa, ikinci yaklaşım risklerle yayıldığı çevrede mücadele etmektir. Bir başka deyişle oluşan riskin bir şekilde çalışana ulaşması engellenmelidir. Bu aşamada da başarılı sağlanamadıysa veya yeterli bulunmadıysa son aşama kişisel korunma politikaları ile risklerle mücadele etmektir. Kişisel korunma yöntemleri sadece kişisel koruyucu donanımlardan ibaret değildir. Kişisel korunma politikası, KKD kullanımına göre hiyerarşik yapıda daha öncelikli olarak; aşılamalar, dozimetrik kontroller, çalışma süresinin kısaltılması, dinlenme süresinin artırılması, rotasyon vb. yöntemler içermektedir.

Risklere karşı önlemlerin geliştirilmesi söz konusu olduğunda bir takım ilkelerden yola çıkmak gerekmektedir. Bu ilkeler; risklerden kaçınmak, kaçınılması mümkün olmayan riskleri analiz etmek, risklerle kaynağında mücadele etmek, işin kişilere uygun hâle getirilmesi için işyerlerinin tasarımı ile iş ekipmanı, çalışma şekli ve üretim metotlarının seçiminde özen göstermek, özellikle tekdüze çalışma ve üretim temposunun sağlık ve güvenliğe olumsuz etkilerini önlemek, önlenemiyor ise en aza indirmek, teknik gelişmelere uyum sağlamak, tehlikeli olanı, tehlikesiz veya daha az tehlikeli olanla değiştirmek, teknoloji, iş organizasyonu, çalışma şartları, sosyal ilişkiler ve çalışma ortamı ile ilgili faktörlerin etkilerini kapsayan tutarlı ve genel bir önleme politikası geliştirmek, toplu korunma tedbirlerine, kişisel korunma tedbirlerine göre öncelik vermek ve çalışanlara uygun talimatlar vermekten ibarettir.

Son aşamada kontrol ve izleme işlemleri yerine getirilecektir. Bu aşamada önceki adımda planlanan önlemlerin uygulama süreci takip edilerek önlemlerin planlanan şekliyle tamamlanıp tamamlanmadığı ve alınan önlemlerin risklerin yok edilmesinde veya önlenmesinde işe yarayıp yaramadığı belirlenmektedir. Bu aşamada risklerin önlenmesi için kararlaştırılan tedbirlerin işlem basamakları, işlemi yapacak kişi ya da bölüm, tedbire ilişkin başlama ve bitiş tarihlerini kapsayan bir planın hazırlanması ve bu planların ilgililere tebliğ edilerek uygulamaya alınması çalışmaları gerçekleştirilir. Bu planların uygulamaya alınmasının ardından izleme faaliyetlerine geçilir, bu aşamada hazırlanan planların uygulama adımları düzenli olarak izlenir, denetlenir ve aksayan yönler tespit edilerek gerekli düzeltici ve önleyici işlemler tamamlanır. Belirlenen risk için kontrol tedbirlerinin hayata geçirilmesinden sonra yeniden risk seviyesi tespiti yapılır ve yeni seviye, kabul edilebilir risk seviyesinin üzerinde ise sürecin başına dönülmesi gerekmektedir.

Risk değerlendirmesi kavramı ve buna ilişkin iş ve işlemlere İSGY özel bir önem atfetmiş, risk değerlendirmesi yapmak veya yaptırmak Yasanın 4'üncü maddesiyle işverenin genel yükümlülükleri arasında sayılmış ve ayrıca bu konuda 10'uncu madde ile bir takım ayrıntılı düzenlemelere gidilmiştir. Yine bu konuda "İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği" çıkarılmıştır. Yine bu konuda İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 9'uncu maddesinin de dikkate alınması uygun olacaktır.

Yasanın 10'uncu maddesi ve İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 9'uncu maddesi uyarınca işverenler, İSG yönünden risk değerlendirmesi yapmak veya yaptırmakla yükümlüdürler. Ayrıca risk değerlendirmesi yapılırken bir takım hususlara da dikkat edilmesi beklenmektedir. Buna göre:

- Belirli risklerden etkilenecek çalışanların durumu
- Kullanılacak iş ekipmanı ile kimyasal madde ve karışımların seçimi
- İşyerinin tertip ve düzeni
- Genç, yaşlı, engelli, gebe veya emziren çalışanlar gibi özel politika gerektiren gruplar ile kadın çalışanların durumu dikkate alınacaktır.

Yine aynı maddeye göre işverenlerin yapılacak risk değerlendirmesi sonucu alınacak İSG tedbirleri ile kullanılması gereken koruyucu donanım veya ekipmanı belirlemeleri gerekmektedir.

Son olarak işyerinde uygulanacak İSG tedbirleri ve çalışma şekilleri ve üretim yöntemlerinin, çalışanların sağlık ve güvenlik yönünden korunma düzeyini yükseltecek ve işyerinin idari yapılanmasının her kademesinde uygulanabilir nitelikte olması öngörülmüştür.

Anılan Yönetmeliğin öncelikle bazı kavramları gündeme taşıdığı görülmektedir. Yönetmeliğin 4'üncü maddesine göre

- kabul edilebilir risk seviyesi; yasal yükümlülüklere ve işyerinin önleme politikasına uygun, kayıp ve yaralanma oluşturmayacak risk seviyesini,
- önleme; işyerinde yürütülen işlerin bütün safhalarında iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili riskleri ortadan kaldırmak veya azaltmak için planlanan ve alınan tedbirlerin tümünü,
- ramak kala olay; işyerinde meydana gelen; çalışan işyeri ya da iş ekipmanını zarara uğratma potansiyeli olduğu halde zarara uğratmayan olay,
- risk; tehlikeden kaynaklanacak kayıp, yaralanma ya da başka zararlı sonuç gelme ihtimalini,

- risk değerlendirmesi; işyerinde var olan ya da dışarıdan gelebilecek tehlikelerin belirlenmesi, bu tehlikelerin riske dönüşmesine yol açan faktörler ile tehlikelerden kaynaklanan risklerin analiz edilerek derecelendirilmesi ve kontrol tedbirlerinin kararlaştırılması amacıyla yapılması gereken çalışmaları,
- tehlike; işyerinde var olan ya da dışarıdan gelebilecek, çalışanı veya işyerini etkileyebilecek zarar veya hasar verme potansiyelini ifade etmektedir.

Yönetmeliğin 5'inci maddesine göre işverenler, çalışma ortamının ve çalışanların sağlık ve güvenliğini sağlama, sürdürme ve geliştirme amacı ile İSG yönünden risk değerlendirmesi yapmak veya yaptırmak zorundadır. Ayrıca risk değerlendirmesi yapılmış veya yaptırılmış olması işverenin işyerinde İSG sağlaması yükümlülüğünü ortadan kaldırmayacaktır. Yine işverenler risk değerlendirmesi çalışmalarında görevlendirilen kişi veya kişilere risk değerlendirmesi ile ilgili ihtiyaç duydukları her türlü bilgi ve belgeyi de temin etmekle yükümlüdür.

Risk değerlendirmesi, işverenin oluşturduğu bir ekip tarafından yerine getirilecektir (madde 6). Bu ekip; işveren veya vekili, işyerinde sağlık ve güvenlik hizmetini yürüten iş güvenliği uzmanları ile işyeri hekimleri, işyerindeki çalışan temsilcileri, işyerindeki destek elemanları ile işyerindeki bütün birimleri temsil edecek şekilde belirlenen ve işyerinde yürütülen çalışmalar, mevcut veya muhtemel tehlike kaynakları ile riskler konusunda bilgi sahibi çalışanlardan oluşacaktır.

Bunun dışında işverenin ihtiyaç halinde bu ekibe destek olmak üzere işyeri dışındaki kişi ve kuruluşlardan hizmet alması da olanaklı kılınmıştır. Yine bu iş ve işlemlerin koordinasyonunun işveren veya işveren tarafından ekip içinden görevlendirilen bir kişi tarafından sağlanabilecektir.

Aynı madde uyarınca işverenler, risk değerlendirmesi çalışmalarında görevlendirilen kişi veya kişilerin görevlerini yerine getirmeleri amacıyla araç, gereç, mekân ve zaman gibi gerekli bütün ihtiyaçlarını karşılayacaklar; bu kişilerin hak ve yetkileri görevlerini yürütmeleri sebebiyle kısıtlayamayacaklar ve bu çalışmalarda görevlendirilen kişi veya kişiler işveren tarafından sağlanan bilgi ve belgeleri koruyacak ve gizli tutacaklardır.

Yönetmeliğin 7'nci maddesinde risk değerlendirmesinin nasıl yapılacağı genel hatlarıyla ortaya konulmuştur. Buna göre risk değerlendirmesi, tüm işyerleri için tasarım veya kuruluş aşamasından başlamak üzere tehlikeleri tanımlama, riskleri belirleme ve analiz etme, risk kontrol tedbirlerinin kararlaştırılması, dokümantasyon, yapılan çalışmaların güncellenmesi ve gerektiğinde yenileme aşamaları izlenerek gerçekleştirilecektir. Bu bağlamda bu çalışma yapılırken çalışanların da ihtiyaç duyulan her aşamada sürece katılarak görüşlerinin alınması sağlanacaktır.

8'inci maddeye göre tehlikeler tanımlanırken çalışma ortamı, çalışanlar ve işyerine ilişkin ilgisine göre asgari olarak işyeri bina ve eklentileri, işyerinde yürütülen faaliyetler ile iş ve işlemler, üretim süreç ve teknikleri, iş ekipmanları, kullanılan maddeler, artık ve atıklarla ilgili işlemler, organizasyon ve hiyerarşik yapı, görev, yetki ve sorumluluklar, çalışanların tecrübe ve düşünceleri, işe başlamadan önce ilgili mevzuat gereği alınacak çalışma izin belgeleri, çalışanların eğitim, yaş, cinsiyet ve benzeri özellikleri ile sağlık gözetim kayıtları, genç, yaşlı, engelli, gebe veya emziren çalışanlar gibi özel politika gerektiren gruplar ile kadın çalışanların durumu, işyerinin teftiş sonuçları, meslek hastalığı kayıtları, iş kazası kayıtları, işyerinde meydana gelen ancak yaralanma veya ölüme neden olmadığı halde işyeri ya da iş ekipmanının zarara uğramasına yol açan olaylara ilişkin kayıtlar, ramak kala olay kayıtları, malzeme güvenlik bilgi formları, ortam ve kişisel maruziyet düzeyi ölçüm kayıtları, varsa daha önce yapılmış risk değerlendirmesi çalışmaları, acil durum planları, sağlık ve güvenlik planı ve patlamadan korunma dokümanı gibi belirli işyerlerinde hazırlanması gereken dokümanlar hakkında bilgi toplanacaktır. Bu noktada tehlikelere ilişkin bilgiler toplanırken aynı üretim, yöntem ve teknikleri ile üretim yapan benzer işyerlerinde meydana gelen iş kazaları ve ortaya çıkan meslek hastalıkları da değerlendirilebilecektir.

Bu aşamadan sonra toplanan bilgiler ışığında; İSG ile ilgili mevzuatta yer alan hükümler de dikkate alınarak, çalışma ortamında bulunan fiziksel, kimyasal, biyolojik, psikososyal, ergonomik ve benzeri tehlike kaynaklarından oluşan veya bunların etkileşimi sonucu ortaya çıkabilecek tehlikelerin belirlenmesi ve kayda alınması gerekmektedir. Bu belirleme yapılırken etkilenecekler ve ne şekilde etkilenebilecekleri göz önünde bulundurularak, aşağıdaki hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir.

- İşletmenin yeri nedeniyle ortaya çıkabilecek tehlikeler.

- Seçilen alanda, işyeri bina ve eklentilerinin plana uygun yerleştirilmemesi veya planda olma yan ilavelerin yapılmasından kaynaklanabilecek tehlikeler.
- İşyeri bina ve eklentilerinin yapı ve yapım tarzı ile seçilen yapı malzemelerinden kaynaklanabilecek tehlikeler.
- Bakım ve onarım işleri de dahil işyerinde yürütülecek her türlü faaliyet esnasında çalışma usulleri, vardiya düzeni, ekip çalışması, organizasyon, nezaret sistemi, hiyerarşik düzen, ziyaretçi veya işyeri çalışanı olmayan diğer kişiler gibi faktörlerden kaynaklanabilecek tehlikeler.
- İşin yürütümü, üretim teknikleri, kullanılan maddeler, makine ve ekipman, araç ve gereçler ile bunların çalışanların fiziksel özelliklerine uygun tasarlanmaması veya kullanılmamasından kaynaklanabilecek tehlikeler.
- Kuvvetli akım, aydınlatma, paratoner, topraklama gibi elektrik tesisatının bileşenleri ile ısıtma, havalandırma, atmosferik ve çevresel şartlardan korunma, drenaj, arıtma, yangın önleme ve mücadele ekipmanı ile benzeri yardımcı tesisat ve donanımlardan kaynaklanabilecek tehlikeler.
- İşyerinde yanma, parlama veya patlama ihtimali olan maddelerin işlenmesi, kullanılması, taşınması, depolanması ya da imha edilmesinden kaynaklanabilecek tehlikeler.
- Çalışma ortamına ilişkin hijyen koşulları ile çalışanların kişisel hijyen alışkanlıklarından kaynaklanabilecek tehlikeler.
- Çalışanın, işyeri içerisindeki ulaşım yollarının kullanımından kaynaklanabilecek tehlikeler.
- Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili yeterli eğitim almaması, bilgilendirilmemesi, çalışanlara uygun talimat verilmemesi veya çalışma izni prosedürü gereken durumlarda bu izin olmaksızın çalışılmasından kaynaklanabilecek tehlikeler.

Son olarak yapılması gereken, çalışma ortamında bulunan fiziksel, kimyasal, biyolojik, psikososyal, ergonomik ve benzeri tehlike kaynaklarının neden olduğu tehlikeler ile ilgili işyerinde daha önce kontrol, ölçüm, inceleme ve araştırma çalışması yapılmamış ise risk değerlendirmesi çalışmalarında kullanılmak üzere; bu tehlikelerin, nitelik ve niceliklerini ve çalışanların bunlara maruziyet seviyelerini belirlemek amacıyla gerekli bütün kontrol, ölçüm, inceleme ve araştırmalar yapmaktır.

Yönetmeliğin 9'uncu maddesinde risklerin belirlenmesi ve analizi süreci tanımlanmıştır. Buna göre ilk olarak, mevcut kontrol tedbirlerinin etkisi de göz önünde bulundurularak, tespit edilmiş olan tehlikelerin her biri ayrı ayrı dikkate alınarak bu tehlikelerden kaynaklanabilecek risklerin hangi sıklıkta oluşabileceği ile bu risklerden kimlerin, nelerin, ne şekilde ve hangi şiddette zarar görebileceği belirlenecektir. Devamında toplanan bilgi ve veriler ışığında belirlenen riskler; işletmenin faaliyetine ilişkin özellikleri, işyerindeki tehlike veya risklerin nitelikleri ve işyerinin kısıtları gibi faktörler ya da ulusal veya uluslararası standartlar esas alınarak seçilen yöntemlerden biri veya birkaçı bir arada kullanılarak analiz edilecektir. İşyerinde birbirinden farklı işlerin yürütüldüğü bölümlerin bulunması halinde belirleme ve analiz süreçleri her bir bölüm için tekrarlanacaktır. Böyle bir durumda analiz süreci bölümlerin etkileşimleri de dikkate alınarak bir bütün olarak ele alınıp sonuçlandırılacaktır. Bir diğer aşamada analiz edilen risklerin, kontrol tedbirlerine karar verilmek üzere etkilerinin büyüklüğüne ve önemlerine göre en yüksek risk seviyesine sahip olandan başlanarak sıralanması ve yazılı hale getirilmesi gerekmektedir.

Risk kontrol adımları ise Yönetmeliğin 10'uncu maddesinde öngörülmüştür. Buna göre risklerin kontrolünde aşağıdaki adımlar uygulanması gerekecektir.

- Planlama. Planlama tanımına göre analiz edilerek etkilerinin büyüklüğüne ve önemine göre sıralı hale getirilen risklerin kontrolü amacıyla yapılacaktır.
- Risk kontrol tedbirlerinin kararlaştırılması. Riskin tamamen bertaraf edilmesi, bu mümkün değil ise riskin kabul edilebilir seviyeye indirilmesi için ise tehlike veya tehlike kaynaklarının ortadan kaldırılması, tehlikelinin, tehlikeli olmayanla veya daha az tehlikeli olanla değiştirilmesi ve riskler ile kaynağında mücadele edilmesi adımları uygulanacaktır.
- Risk kontrol tedbirlerinin uygulanması: Kararlaştırılan tedbirlerin iş ve işlem basamakları, işlemi yapacak kişi ya da işyeri bölümü, sorumlu kişi ya da işyeri bölümü, başlama ve bitiş tarihi ile benzeri bilgileri içeren planlar hazırlanacak; bu planlar işverence uygulamaya konulacaktır.

- Uygulamaların izlenmesi: Hazırlanan planların uygulama adımları düzenli olarak izlenir, denetlenir ve aksayan yönler tespit edilerek gerekli düzeltici ve önleyici işlemler tamamlanır.

Risk kontrol adımları uygulanırken toplu korunma önlemlerine, kişisel korunma önlemlerine göre öncelik verilmesi ve uygulanacak önlemlerin yeni risklere neden olmaması sağlanacaktır. Son aşamada ise belirlenen risk için kontrol tedbirlerinin hayata geçirilmesinden sonra yeniden risk seviyesi tespiti yapılacak ve yeni seviye, kabul edilebilir risk seviyesinin üzerinde ise Yönetmeliğin 10'uncu maddesiyle öngörülen adımlar tekrarlanacaktır.

Dokümantasyon işlemlerinin nasıl yürütüleceği ise Yönetmeliğin 11'inci maddesinde konu edinilmiştir. Buna göre risk değerlendirmesinin en az işyerinin unvanı, adresi ve işverenin adı, gerçekleştiren kişilerin isim ve unvanları ile bunlardan iş güvenliği uzmanı ve işyeri hekimi olanların ÇSGB tarafından verilmiş belge bilgileri, gerçekleştirildiği tarih ve geçerlilik tarihi, risk değerlendirmesi işyerindeki farklı bölümler için ayrı ayrı yapılmışsa her birinin adı, belirlenen tehlike kaynakları ile tehlikeler, tespit edilen riskler, risk analizinde kullanılan yöntem veya yöntemler, tespit edilen risklerin önem ve öncelik sırasını da içeren analiz sonuçları ve düzeltici ve önleyici kontrol tedbirleri, gerçekleştirilme tarihleri ve sonrasında tespit edilen risk seviyesini kapsayacak şekilde dokümante edilmesi beklenmektedir.

Söz konusu dokümanın sayfaları numaralandırılacak; gerçekleştiren kişiler tarafından her sayfası paraflanıp, son sayfası imzalanacak ve işyerinde saklanacaktır. Ayrıca risk değerlendirmesi dokümanının elektronik ve benzeri ortamlarda hazırlanıp arşivlenebilmesi de mümkün görülmüştür.

Yönetmeliğin 12'nci maddesi uyarınca gerçekleştirilen risk değerlendirmesinin yenilenmesi de gerekmektedir. Yapılan düzenlemeye göre yapılmış olan risk değerlendirmesi; tehlike sınıfına göre çok tehlikeli, tehlikeli ve az tehlikeli işyerlerinde sırasıyla en geç iki, dört ve altı yılda bir yenilenmelidir.

Ayrıca işyerinin taşınması veya binalarda değişiklik yapılması, işyerinde uygulanan teknoloji, kullanılan madde ve ekipmanlarda değişiklikler meydana gelmesi, üretim yönteminde değişiklikler olması, iş kazası, meslek hastalığı veya ramak kala olay meydana gelmesi, çalışma ortamına ait sınır değerlere ilişkin bir mevzuat değişikliği olması, çalışma ortamı ölçümü ve sağlık gözetim sonuçlarına göre gerekli görülmesi ve işyeri dışından kaynaklanan ve işyerini etkileyebilecek yeni bir tehlikenin ortaya çıkması halinde ortaya çıkabilecek yeni risklerin, işyerinin tamamını veya bir bölümünü etkiliyor olması göz önünde bulundurularak risk değerlendirmesinin tamamen veya kısmen yenilenmesi gerekmektedir.

Son olarak Yönetmelik 13'üncü maddesiyle büyük kaza önleme politika belgesi veya güvenlik raporu hazırlanması gereken işyerlerinde, 14'üncü maddesiyle birden fazla işveren olması durumunda ve 15'inci maddesiyle alt işveren ilişkisi kurulması halinde risk değerlendirmesi çalışmaları hakkında bir takım özel düzenlemelere gitmiştir.

Anılan 13'üncü maddeye göre İSGY'nin 29'uncu maddesi gereğince büyük kaza önleme politika belgesi veya güvenlik raporu hazırlaması gereken işyerlerinde; bu belge ve raporlarda değerlendirilmiş riskler, Yönetmeliğe göre yapılacak risk değerlendirmesinde dikkate alınarak kullanılması gerekmektedir.

14'üncü madde uyarınca ise aynı çalışma alanını birden fazla işverenin paylaşması durumunda, yürütülen işler için diğer işverenlerin yürüttüğü işler de göz önünde bulundurularak ayrı ayrı risk değerlendirmesi gerçekleştirilecektir. İşverenlerin, risk değerlendirmesi çalışmalarını, koordinasyon içinde yürütmesi, birbirlerini ve çalışan temsilcilerini tespit edilen riskler konusunda bilgilendirmesi gerekmektedir. Yine bu kapsamda birden fazla işyerinin bulunduğu iş merkezleri, iş hanları, sanayi bölgeleri veya siteleri gibi yerlerde, işyerlerinde ayrı ayrı gerçekleştirilen risk değerlendirmesi çalışmalarının koordinasyonu yönetim tarafından yürütülecektir. Yönetim; bu koordinasyonun yürütümünde, işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği yönünden diğer işyerlerini etkileyecek tehlikeler hususunda gerekli tedbirleri almaları için ilgili işverenleri uyaracak ve Bu uyarılara uymayan işverenleri ÇSGB bildirecektir.

Bir işyerinde asıl işveren-alt işveren ilişkisi kurulması durumunda ise 15'inci maddeye göre her alt işverenin yürüttükleri işlerle ilgili olarak, Yönetmelik hükümleri uyarınca gerekli risk değerlendirmesi

çalışmalarını yapması veya yaptırması gerekmektedir. Bu çalışma yapılırken alt işverenlerin asıl işverenin sorumluluk alanları ile ilgili ihtiyaç duydukları bilgi ve belgeler asıl işverence sağlanacaktır. Bu bağlamda asıl işverenin, alt işverenlerce yürütülen risk değerlendirmesi çalışmalarını denetlemesi ve bu konudaki çalışmaları koordine etmesi gerekmektedir. Yine alt işverenler hazırladıkları risk değerlendirmesinin bir nüshasını asıl işverene vermek zorundadırlar. Asıl işveren; bu risk değerlendirmesi çalışmalarını kendi çalışmasıyla bütünleştirerek, risk kontrol tedbirlerinin uygulanıp uygulanmadığını izleyecek, denetleyecek ve uygunsuzlukların giderilmesini sağlayacaktır.

Yönetmeliğin 16'ncı maddesi uyarınca işyerinde çalışanların, çalışan temsilcilerinin ve başka işyerlerinden çalışmak üzere gelen çalışanların ve bunların işverenlerinin; işyerinde karşılaşılabilecek sağlık ve güvenlik riskleri ile düzeltici ve önleyici tedbirler hakkında bilgilendirilmesi gerekmektedir.

Yönetmeliğin 17'nci maddesiyle işverenlere, risk değerlendirmesi ile ilgili yükümlülükleri bakımından yardımcı olmak veya yol göstermek amacıyla risk değerlendirmesi rehberlerinin hazırlanabilmesi olanaklı kılınmıştır. Söz konusu rehberler işyerinde çalışan sayısı ve işyerinin bulunduğu tehlike sınıfı göz önüne alınarak; sektör, meslek veya yapılan işlere özgü olabilecektir.

Ekleri için tıklayınız

ÇALIŞMA ORTAMINA YÖNELİK İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ TEDBİRLERİ

MARUZİYET MİKTARI İLE KORUMA

Fiziksel Risk Etmenleri Kavramı

Fiziksel risk etmenleri, çalışanların sağlığını olumsuz manada etkileme olasılığı olan fiziksel şartlardır. Çalışılan ortamın sıcaklık, nem, aydınlatma, gürültü, titreşim, basınç vb. fiziksel özellikleri çalışanın sağlık ve güvenliğini önemli ölçüde etkileyecektir. Burada önemli olan işyerinde meydana çıkabilecek fiziksel olumsuzlukların kaynağında yok edilmesi ve çalışanların bu şekilde korunmasıdır.

Gürültü, genellikle istenmeyen ve rahatsız eden sesi ifade eden bir kavramdır ve günümüzde önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Endüstriyel gürültü ise işyerlerinde çalışanlarda fizyolojik ve psikolojik rahatsızlıklar oluşturan ve işyeri verimini olumsuz etkileyen sesler olarak kabul edilebilir. Yeterli ve gerekli önlemler alınmadığı zaman insanlara zarar veren fiziksel etkenlerden biridir. Öte taraftan fiziksel kavram olarak ses ile gürültü arasında fark olmadığı söylenmelidir. İSG konusunda, bir başka ifade ile örneğin gürültüden ileri gelen işitme kaybında, gürültüyü meydana getiren sesin basıncı ve frekansı önem arz etmektedir. Endüstride gürültü kaynaklarına örnek olarak, vurucu tipten dövme, perçinleme, çakma makineleri ile kesici, ezici ve biçim verici makineler; pompaların, kompresörlerin, türbinlerin, vantilatörlerin, jet motorlarının ve vanaların sıvı ve gaz itici etkileri; fırın ve motorların ateşleme gürültüleri; transformatör ve dinamoların yarattığı manyetik sesler; çevirici dişli, motor ve makinelerden gelen titreşim ve sürtünme sesleri verilebilir.

Gürültü, insan kulağında meydana getirdiği basıncın referans basınca oranının logaritmik ifadesi olan desiBELL (dB) ile ölçülmektedir. İnsan kulağının ilk uyum yaptığı ses şiddeti 0 (sıfır) dB'dir ve bu değere işitme eşiği adı verilir. 140 dB ise acı eşiğidir ve kulak daha fazla ses şiddetine dayanamamaktadır.

Gürültü, işitme kaybı ya da işitme eşiğinin kayması adı verilen işitme duyusunda azalma, kulak ağrısı, mide bulantısı, kas gerilmeleri stres, kan basıncında artış, kalp atışlarının ve kan dolaşımının değişimi, göz bebeğinin büyümesi vb. fiziksel etkiler ile sinir bozukluğu, korku, rahatsızlık, tedirginlik, yorgunluk, zihinsel etkilerde yavaşlama, uykusuzluk vb. psikolojik etkilere yol açmaktadır. Özellikle sözlü iletişimi önlemesi nedeniyle uyarıların fark edilememesi sonucunu da doğurduğundan iş kazalarının meydana gelmesi veya etkilerinin ağırlaşmasına yol açabilmektedir.

Titreşim mekanik bir sistemdeki salınım hareketlerini tanımlayan bir terim olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir başka ifade ile potansiyel enerjinin kinetik enerjiye, kinetik enerjinin potansiyel enerjiye dönüşmesi olayına titreşim denilmektedir. Titreşimin özelliğini, frekansı, şiddeti ve yönü belirlemektedir. Endüstride birçok titreşim kaynağı vardır. Çalışmakta olan ve iyi dengelenmemiş araç ve gereçler genellikle titreşim oluşturacaklardır. Birim zamandaki titreşim sayısına titreşimin frekansı denilmekte ve birimi Hertz (Hz) olarak kabul edilmektedir.

Titreşimin nedeniyle insan düşük frekanslarında bir sarsıntı yüksek frekanslarda ise karıncalanma hatta yanma hissi duyacaktır. Titreşimin insan vücudu üzerindeki etkileri; fizyolojik, psikolojik ve patolojik etkiler şeklindedir. Klinik belirtiler genel olarak titreşimli el aleti kullanan işçilerde, elde dolaşım bozuklukları, hipersentivite ve daha sonra uyuşukluk şeklinde olmaktadır. Maruziyet sürerse omuz başlarında ağrı, yorgunluk ve soğuğa karşı hassasiyet artması da yaşanabilir.

Çalışanların sağlığının korunması için gerekli uygun fiziksel koşulların biri de aydınlatmadır. Aydınlatmanın en önemli işlevi yapılan işin iyi görülebilmesidir. Çalışanların kendi aydınlatmalarını düzenlemelerine olanak veren mekanizmalar enerji savurganlığını önlemekte, işlerin daha kolay yapılabilmesine yardımcı olmaktadır. Bir yüzeye düşen ışık miktarına aydınlatma (illuminance) denilmektedir. Birimi lüks olarak kabul edilmektedir. İşyerlerinde uygun aydınlatma ile çalışanın göz sağlığı korunacak, birikimli kas ve iskelet sistemi travmaları ve pek çok iş kazası önlenebilecek, olumlu psikolojik etki sağlanabilecektir. Bu nedenle, işyerlerinde özellikle sanayi kuruluşlarında yapılan iş ve işlemin gerektirdiği uygun aydınlatmayı sağlamak önem arz etmektedir.

Kötü aydınlatma nedeniyle görme fonksiyonunda zorlanmalar, göz yorgunluğu, gözlerde batma, yanma, kızartı olacaktır. İleri derecede etkilenme ile görme bozulabilir. Ayrıca, iyi ve yeterli derecede aydınlatılmamış bir ortamda yapılan çalışmalarda (ağaç işleme tezgâhları, torna tezgâhları gibi tehlikeli makinelerin kullanılması ile) iş kazaları meydana gelebilecektir.

Bir işyerinde termal konfor denilince; o yer atmosferinin sıcaklığı, nemi, hava akım hızı ve radyant ısı akla gelmelidir. Termal konfor, genel olarak bir işyerinde çalışanların büyük çoğunluğunun sıcaklık, nem, hava akımı gibi iklim koşulları açısından gerek bedensel, gerekse zihinsel faaliyetlerini sürdürürken belirli bir rahatlık içinde bulunmalarını ifade eder. Genellikle kapalı olan işyeri ortamı içerisinde termal konfor rahatlığının hemen farkına varılmayacak, ancak bir süre geçtikten sonra hissedilmeye başlanacaktır. Eğer termal konfor koşulları mevcut değilse önce sıkıntı hissedilecek daha sonra ise rahatsızlık duyulacaktır.

Termal konfor şartlarının bozulması da insan sağlık ve güvenliğini doğrudan etkileyebilmektedir. Vücut ısısını kontrol eden büyük faktörün çevre ısısı olması nedeniyle ısının artmasıyla sinir sistemi etkilenecek, kas kuvveti düşecek, nabız yükselecek, yorgunluk artacak, ağrılı kas krampları oluşacak, baş ağrısı, mide bozuklukları, iştah azlığı, uykusuzluk vb. değişiklikler meydana gelebilecektir. Soğuk ise ayaklarda şişme, kızartı, yanma, eklem romatizması geliştirebilecektir. Uygun olmayan termal konfor şartlarında daha yavaş çalışmayla verimlilik azalacak, iş kazalarının oranı artacaktır. Dolaşım bozuklukları, el becerilerinin azalması, soğuk algınlığı, üşüme, kas ve eklem hastalıkları, genel bezginlik ve iş hevesi kayıplarının oluşması da kuvvetle muhtemeldir.

Radyasyon bir enerji olup, atomunun parçalanması yoluyla ortaya çıkmaktadır. Radyasyon enerji ya dalga biçiminde ya da parçacık modeli ile yayılmaktadırlar. Radyasyonu meydana getiren parçacıklar veya elektromanyetik dalgalar ses dalgalarından farklı olarak boşlukta yol alabilirler ve saniyede 300.00 km. gibi olağanüstü bir hızla yayılırlar. Alfa ışınları, Beta ışınları, nötron ve proton ışınları, kozmik ışınlar, gamma ışınları, X-Işınları, kızılötesi ışınlar (İnfrared Işınlar) türleri bulunmaktadır.

Radyasyon ışımalarının pek çoğunun insan sağlığı üzerine etkileri yıkıcı boyuttadır. Maruz kalınan doz ve etkilenme süresiyle de değişmek üzere, ölümcül etkileri mevcuttur. Yine radyasyonun kanserojen veya mutajen etkileri olduğu bilinmektedir.

Basınç da insanların sağlık ve güvenliğini etkileyen fiziksel bir etmendir. Basınç, birim alana yapılan kuvveti ifade etmektedir ve birimi Bar veya Newton/cm2 olarak kabul edilmektedir. Kuvvetin tatbik edildiği her noktada bir basınç olacaktır. İSG konusunda basınç ise; normal hava basıncının (atmosfer basıncı) daha fazla veya daha az olması gereken veya olan işyerlerindeki basınçtır. Normal şartlarda hava basıncı 76 cm cıva basıncına eşit olacaktır.

Rakımı yüksek yerlerde çalışma veya denizaltında çalışma durumunda basıncın etkileri daha kolay ortaya çıkmaktadır. Azalan veya yükselen basınç insanda felç, kalp sorunları vb. sorunlara yol açabilmektedir.

Toz genellikle insan gözüyle fark edilemeyecek kadar küçük ve işyeri ortamında havada asılı kalmak suretiyle insan sağlığını olumsuz etkileyen parçacıklardır ve daha çok katıların işlenmesiyle ortaya çıkmaktadırlar. Havada asılı bulunduklarından solunum yoluyla veya el ve yiyeceklerin temizliğine

dikkat etmemekten kaynaklanan nedenlerle sinirim yoluyla insan vücuduna girmeleri olanaklıdır. Özellikle solunum yoluyla alındıklarında akciğer hastalıklarına yol açmaları, sindirim yoluyla vücuda girdiklerinde ise zehirleme olasılıkları fazladır.

Toz

Tozun insan sağlığı üzerinde ve çalışanların sağlık ve güvenliği üzerinde çok ciddi olumsuz etkileri mevcuttur. Solunum ve sindirim yoluyla alınan tozlar insan vücudu üzerinde yıkıcı etkiler bırakabilmektedirler. Bu nedenle toz hakkında özellikli mücadele yöntemleri belirlemek gerekmektedir.

Bu bağlamda, işyerlerinde tozdan kaynaklı ortaya çıkabilecek risklerin önlenebilmesi; iş sağlığı ve güvenliği yönünden tozla mücadele etmek ve bu işlerde çalışanların tozun etkilerinden korunmalarını sağlamak için alınması gerekli tedbirlere dair usul ve esasları belirlemek amacıyla İSGY'nin 30'uncu maddesine dayanılarak hazırlanan 'Tozla Mücadele Yönetmeliği' yürürlüğe girmiştir. Ayrıca bu konuda "Tozla Mücadele ile İlgili Uygulamalara İlişkin Tebliğ" hükümlerinin de dikkate alınması uygun olacaktır.

Kapsamı düzenleyen 2'nci maddeye göre Yönetmelik hükümleri İSGY kapsamına giren işyerlerinde; çalışanların yaptıkları işlerden dolayı toz maruziyetinin olabileceği işyerlerinde uygulanacaktır..

Yönetmeliğin yaptığı tanımlamayla işyeri ortam havasına yayılan veya yayılma potansiyeli bulunan parçacıkları ifade eden tozla mücadelede işverenin genel manada, risk değerlendirmesi yapması anlamında, toz ölçümleri yaptırma ve pnömokonyoz işlemlerinin yürütülmesi şeklinde işyeri ve ortamı ile ilgili üç temel yükümlülüğü bulunmaktadır.

Genel manada işveren yükümlülükleri Yönetmeliğin 5'inci maddesinde yer almıştır. Buna göre işverenler en genel anlamda her türlü tozun meydana geldiği işyerlerinde çalışanların toz maruziyetini önlemek ve çalışanların toz ile ilgili tehlikelerden korunması için gerekli tüm koruyucu ve önleyici tedbirleri almakla yükümlüdürler.

Bunun dışında, ayrıca tozdan kaynaklanan maruziyetin önlenmesinde;

- İkame yöntemi uygulanarak, toz oluşumuna neden olabilecek tehlikeli madde yerine çalışanların sağlık ve güvenliği yönünden tehlikesiz veya daha az tehlikeli olan maddelerin kullanılmasını,
- Riski kaynağında önlemek üzere; uygun iş organizasyonunun yapılmasını ve toplu koruma yöntemlerinin uygulanmasını,
- Toz çıkışını önlemek için uygun mühendislik yöntemlerinin kullanılmasını,
- İşyerlerinin çalışma şekline ve çalışanların yaptıkları işe göre, ihtiyaç duyulan yeterli temiz havanın bulunmasını,
- Alınan önlemlerin yeterli olmadığı durumlarda çalışanlara tozun niteliğine uygun kişisel koruyucu donanımların (KKD) verilmesini ve kullanılmasını,
- Alınan önlemlerin etkinliğini ve sürekliliğini sağlamak üzere yeterli kontrol, denetim ve gözetim yapılmasını,
- İşyerlerinde oluşan atıkların, ÇŞB'nın ilgili mevzuatına uygun olarak bertaraf edilmesini sağlama birer işveren yükümlülüğü olarak öngörülmüştür.

Yönetmeliğin 6'ncı maddesiyle tozla mücadelede risk değerlendirmesi yapılması hususuna da özel bir önem atfedilmiştir. Düzenleme uyarınca öncelikle işverenler çalışanlarının sağlık ve güvenliğini tehlikeye atacak, işyerinde bulunan tozlardan kaynaklanan olumsuz etkileri belirlemek üzere, İSGY ve İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği hükümlerine uygun şekilde risk değerlendirmesi yaptıracaktırlar. Ayrıca bu risk değerlendirmesinde; ortamda bulunan tozun çeşidi, sağlık ve güvenlik yönünden tehlike ve zararları, maruziyetin düzeyi, süresi ve sıklığı, Yönetmeliğin 1 numaralı ekinde yer alan mesleki maruziyet sınır değerleri, toz ölçüm sonuçları, alınması gereken önleyici tedbirleri ve varsa daha önce yapılmış olan sağlık gözetimlerinin sonuçları özellikle dikkate alınacaktır.

Toz ölçümlerine ilişkin işveren yükümlülükleri ise Yönetmeliğin 8'inci maddesinde yer almıştır. Anılan madde hükmü uyarınca işverenlerin, her türlü tozun meydana geldiği işyerlerinde İş Hijyeni Ölçüm, Test ve Analizi Yapan Laboratuvarlar Hakkında Yönetmelik hükümleri saklı kalmak kaydıyla, risk değerlendirmesi sonucuna göre belirlenen periyodik aralıklarla toz ölçümlerinin yapılmasını, işyerinde

çalışanların toz maruziyetinin bulunduğu koşullarda herhangi bir değişiklik olduğunda bu ölçümlerin tekrarlanmasını, ölçüm sonuçlarının, Yönetmeliğin 1 numaralı ekinde belirtilen mesleki maruziyet sınır değerleri dikkate alınarak değerlendirilmesini ve işyerinde yapılacak denetimler için toz ölçümlerinin Genel Müdürlükçe ön yeterlik veya yeterlik belgesi verilen laboratuvarlarca yapılmasını sağlama şeklinde sıralanan bir takım yükümlülükleri mevcuttur.

Yönetmelik hükümlerinden hareketle maruziyet sınır değeri kavramı tozla mücadelede önem arz etmektedir. Buna göre tozlar için mesleki maruziyet sınır değerleri, Yönetmeliğin 1 numaralı ekinde yer alan tabloda belirtilen değerlerin üstünde olamayacaktır. Tozlu işyerlerinde toz oluşumunun önlenmesi, tozun çalışma ortamına yayılmadan kaynağında yok edilmesi veya tozun bastırılması gibi diğer yöntemler ile toz yoğunluğunun Yönetmeliğin 1 numaralı ekinde yer alan değerlerin altına düşürülmesi için çalışmalar yapılması esastır. Bu çalışmalar sonucunda toz ölçümünün yenilenmesi gerekmektedir. Ölçüm sonucunda toz yoğunluğunun uyulması gereken değerde olduğu veya altına düştüğü tespit edildiğinde ancak çalışmaya izin verilebilecektir.

Yönetmeliğin dördüncü bölümünde, tozun önemli akciğer hastalıklarına ve genellikle akciğer toz hastalığı olarak da bilinen ciddi pnömokonyoza yol açması nedeniyle bu konuda alınması gereken tedbirlere ayrıca ve özellikle değinilmiştir.

- Buna göre Yönetmelik kapsamına giren işyerlerinde öncelikle işçilerin muayeneleri yapılacak, çalışanların sağlık gözetimi (muayenesi), risk değerlendirmesi, aralıklarla yapılan toz ölçüm sonuçları ve tozun cinsi dikkate alınarak işyeri hekimince belirlenen sıklıkta tekrarlanacak ve her çalışan için sağlık kaydı tutulacaktır. Pnömokonyoz yönünden yapılan periyodik sağlık muayenelerinde Yönetmeliğin 2 numaralı ekinde Pnömokonyoz Tanı Şemasının dikkate alınması gerekmektedir.
- Sağlık gözetiminden sorumlu işyeri hekiminin muayene ve tetkiklerin sonucuna göre, çalışanın toza maruz kalacağı işlerde çalıştırılmaması da dahil, her türlü koruyucu ve önleyici tedbirleri belirlemesi ve tavsiyelerde bulunması beklenmektedir. İşyeri hekimi, çalışanın maruziyetinin sona ermesinden sonra da yapılması gereken sağlık değerlendirmesi ile ilgili bilgi vermelidir. Ayrıca maruziyetin bitmesinden sonra sağlık gözetiminin devam etmesi gereken süreyi belirleyebilme imkanı bulunmaktadır.
- Yine bu bağlamda çalışan veya işveren sağlık muayenesi ve tetkiklerinin yeniden yapılmasını isteme hakkına sahip oldukları hükme bağlanmıştır.
- Yönetmelik kapsamına giren işyerlerinde İSGY'nin 15'inci maddesinde belirtilen durumlarda ve işyeri hekimince belirlenen sıklıkta ILO Uluslararası Pnömokonyoz Radyografileri Sınıflandırılmasına uygun standartlarda akciğer radyografileri çekilmesi gerekmektedir.
- Yönetmelik kapsamına giren asbest ve türleri, kuvars içeren tozların bulunabileceği işyerlerinde; risk değerlendirmesi ve ölçüm sonuçları ile çalışanların sağlık durumları dikkate alınarak hangi sıklıkta standart akciğer radyografilerinin çekileceği işyeri hekimince belirlenir. Bu maddelerin bulunabileceği işyerlerinde çalışanların standart akciğer radyografileri okuyucu tarafından ILO Uluslararası Pnömokonyoz Radyografi Sınıflandırılmasına göre değerlendirilecektir. Farklılık gösteren değerlendirme sonuçları, okuyucular tarafından birlikte değerlendirilerek nihai sonuçlar işverene yazılı olarak bildirilecektir. Bu hükümde yer alan okuyucu, ILO Uluslararası Pnömokonyoz Radyografileri Sınıflandırılması konusunda eğitim almış hekimi ifade etmektedir. Bu okuyucu listeleri İSGGM veya İSGÜM'ün internet sayfasından temin edilebilecektir.
- Yönetmelik kapsamına giren asbest ve türleri, kuvars içeren tozlar hariç diğer tozların bulunduğu işyerlerinde ise çalışanların ILO Uluslararası Pnömokonyoz Radyografi Sınıflandırılmasına uygun standartlarda akciğer radyografisi işyeri hekimi tarafından maruz kalınan tozun özellikleri de dikkate alınarak değerlendirilecektir. İhtiyaç duyulması halinde ileri tetkik ve değerlendirme için, okuyucuya gönderilebilmesi de mümkündür (Tebliğ 9'uncu madde).
- Yönetmeliğin 3 numaralı ekinde verilen ILO Uluslararası Pnömokonyoz Değerlendirme Kategorisi Çizelgesi'ne göre okuyucuların nihai değerlendirme sonuçlarına ilişkin raporunu alan işverenin kategori 0 olarak değerlendirilenlerin; aralıklı muayenelerle takibinin yapılmasını, kategori 1 ve üzeri olarak değerlendirilenlerin; SGK tarafından yetkilendirilen sağlık hizmet sunucularına sevkini sağlaması gerekmektedir (Tebliğ 9'uncu madde).
- Meslek hastalıkları tıbbi tanısında yetkili sağlık kuruluşu, düzenlediği raporların birer örneğini ilgili işverene gönderecektir.
- İşverenler, meslek hastalıkları tanısında yetkili sağlık kuruluşunun çalışanla ilgili düzenlediği raporda belirtilen çalışma koşullarını sağlamakla yükümlüdürler (Tebliğ 9'uncu madde).

- Bu bağlamda Tebliğin 9'uncu maddesi uyarınca işyeri hekimi muayene ve tetkiklerin sonucuna göre, çalışanın toza maruz kalacağı işlere çalıştırılmaması da dahil, her türlü koruyucu ve önleyici tedbirleri belirleyecek ve işverene tavsiyelerde bulunacaktır.
- İşveren, işyerinde çalışanların yaptıkları iş, çalışma süresi, toz ölçüm sonuçları ile kişisel sağlık dosyalarının kayıtlarını ilgili mevzuatta ayrıca belirlenmemişse çalışanın işten ayrılma tarihinden itibaren on beş yıl süreyle saklamak zorundadır (Tebliğ 9'uncu madde). İşyeri ortamındaki tozlardan kaynaklanan hastalıkların yükümlülük süresi bu süreyi aşan işyerlerinde, evrakların saklanması hastalıkların yükümlülük süresine göre uzayacaktır. Çalışanın işyerinden ayrılarak başka bir işyerinde çalışmaya başlaması halinde, yeni işveren çalışanın kişisel sağlık dosyasını ve diğer kayıtları istemeli, önceki işveren de dosyanın bir örneğini onaylayarak göndermelidir. Bu bağlamda çalışanların kendilerine ait kayıtların bir örneğini alabilmeleri mümkündür.. Çalışanlar ve/veya çalışan temsilcileri de kayıtlar hakkında isimsiz olarak genel bilgiler hakkında bilgi sahibi olabilirler.

Yönetmeliğe göre bir diğer işveren yükümlülüğü çalışanların eğitimi ve bilgilendirilmesidir. Bu husus 15'inci maddede düzenlenmiştir. Buna göre Yönetmelik kapsamında işverence, İSGY'nin 16 ve 17'nci maddelerinde ve Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikte belirtilen hususlar saklı kalmak kaydıyla, çalışanların ve temsilcilerinin eğitim ve bilgilendirilmelerini sağlaması gerekmektedir. Bu eğitim ve bilgilendirilmeler özellikle risk değerlendirmesi sonucunda elde edilen bilgileri, işyerinde bulunan tozun çeşidinin tanınması, tozdan kaynaklanan sağlık ve güvenlik risklerini, meslek hastalıklarını, mesleki maruziyet sınır değerlerini ve diğer yasal düzenlemeler hakkında bilgileri, çalışanların kendilerini ve diğer çalışanları tehlikelerden koruması için yapılması gerekenleri ve alınacak önlemleri ve kişisel koruyucu donanımların (KKD) doğru kullanımını ve bakımını içermelidir.

Ekleri için tıklayınız

İlgili Hususlar

TOZ MESLEKİ MARUZİYET SINIR DEĞERLER

EK-1 (*)(**)

Maddenin adı	CAS No. (1)	Toplam Toz Miktarı ZAOD/TWA mg/m³ (2)	Solunabilir Toz Miktarı ZAOD/TWA mg/m³ (2)
Alfa-alumina	1344-28-1	15	5
Alüminyum metal	7429-90-5	15	5
Alüminyum sülfamat	7773-06-0	15	5
Bakır tozu	7440-50-8		1
Baryum sülfat	7727-43-7	15	5
Benomil	17804-35-2	15	5
Bizmut tellürit	1304-81-1	15	5
Bor oksit	1303-86-2	15	
2-Choloro-6	1929-82-4	15	5
Ferbam	14484-64-1	15	
Ferro vanadyum tozu	12604-58-9		1
Gümüş	7440-22-4		0.1
Grafit, sentetik		15	5
Jips	13397-24-5	15	5

** 6331 sayılı Kanun uyarınca çıkarılan mevzuatın uygulanmasında uluslararası kuruluşlarca yayımlanmış sınır değerler de dikkate alınabilir.

* 1910.1000 numaralı OSHA standardına paralel olarak hazırlanmıştır.

1 CAS: Kimyasal maddelerin servis kayıt numarası.

2 mg/m³: 20 ^{0}C sıcaklıkta ve 101,3 kPa (760 mm cıva basıncı) basınçtaki 1 m³ havada bulunan maddenin miligram cinsinden miktarı.

Kalsiyum Karbonat (Mermer)	1317-65-3	15	5
Kalsiyum Karbonat (Kireçtaşı)	1317-65-3	15	5
Kalsiyum hidroksit	1305-62-0	15	5
Kalsiyum silikat	1344-95-2	15	5
Kalsiyum sülfat	7778-18-9	15	5
Kaolin	1332-58-7	15	5
Keten	463-51-4	0.5	0.9
Kobalt metali, tozu ve buharı	7440-48-4		0.1
Magnezit	546-93-0	15	5
Malatiyon	121-75-5	15	
Methoxychlor	72-43-5	15	
Molibdenyum (Mo olarak) Çözünebilir Bileşikler	7439-98-7		5
Molibdenyum	7439-98-7		15
Nişasta	9005-25-8	15	5
Odun tozu			5
Paraquat	4685-14-7		0.5
Pamuk tozu (Çırçır, hallaç, iplik)			0.5
Pamuk tozu (Dokuma)			0.75
Pamuk tozu (Konfeksiyon)			1
Paratiyon	56-38-2	0.1	
Pentaeritritol	115-77-5	15	5
Pikloram	1918-02-1	15	5
Paris alçısı	26499-65-0	15	5
Platinyum (Pt) Çözünebilir tuzları	7440-06-4		0.002
Portland çimentosu	65997-15-1	15	5
Rouge (Demir III- oksit)		15	5
Sakkaroz	57-50-1	15	5
Selüloz (kağıt tozu)	9004-34-6	15	5
Silikon	7440-21-3	15	5
Silikon karbür	409-21-2	15	5
Tahıl (yulaf, buğday, arpa...)		10	
Tantal, metal ve oksit toz	7440-25-7		5
Tellüryum ve bileşikleri (Te olarak)	13494-80-9	0.1	
Temephos (*O,O'*-(thiodi-4,1-phenylene) bis (*O,O*-dimethyl phosphorothioate)	3383-96-8	15	5
4,4'-Tiyobis (6-tert Butil-m-kresol)	96-69-5	15	5
Titanyum dioksit	13463-67-7	15	
Vanadyum (V_2O_5 toz olarak)	1314-62-1	0.5	
Zımpara	12415-34-8	15	5

EK-2

ILO ULUSLARARASI PNÖMOKONYOZ DEĞERLENDİRME KATEGORİSİ ÇİZELGESİ

0	0/-	0/0	0/1
I	1/0	1/1	1/2
II	2/1	2/2	2/3
III	3/2	3/3	3/+

Asbest

Asbest dayanıklı, basit ve ucuz bir malzeme olarak sanayide oldukça fazla bir kullanım alanına sahiptir. Ancak diğer taraftan fiziksel özellikleri nedeniyle çıkardığı tozlar insan sağlığı üzerinde çok ciddi olumsuz etkilere sahiptir. Bu nedenle gittikçe artan hızda kullanım alanları sınırlanmakta ve hatta tümünün veya bazı türevlerinin üretimde kullanılması yasaklanabilmektedir.

Bu bağlamda çalışanların asbest söküm, yıkım, tamir, bakım, uzaklaştırma çalışmalarında asbest tozuna maruziyetlerinin önlenmesi ve bu maruziyetten doğacak sağlık risklerinden korunması, sınır değerlerin ve diğer özel önlemlerin belirlenmesi amacıyla İSGY'nin 30'uncu maddesi ile ÇSGBTGHY'nın 12'nci maddesine dayanılarak ve 19.09.1983 tarihli ve 83/477/EEC sayılı, 25.06.1991 tarihli ve 91/382/EEC sayılı Avrupa Konseyi Direktifleri ile 27.03.2003 tarihli ve 2003/18/EC sayılı ve 30.01.2009 tarihli ve 2009/148/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Direktiflerine de paralel olarak hazırlanan 'Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik' yürürlüğe girmiştir.

Kapsamı düzenleyen 2'nci madde hükmü gereği Yönetmelik hükümleri İSGY'nin kapsamına giren, asbest veya asbestli malzeme ile yapılan çalışmalarda, asbest tozuna maruziyetin olabileceği tüm işlerde ve işyerlerinde uygulanacaktır.

Yönetmelik hükümlerinin daha iyi anlaşılabilmesi bakımından Yönetmeliğin 4'üncü maddesinde yer asbest söküm çalışanı ve uzmanı kavramı tanımlarına değinmekte fayda bulunmaktadır. Buna göre asbest söküm çalışanı, ÇSGB tarafından kurulan komisyon tarafından oluşturulan eğitim programını tamamlamış ve kurs bitirme belgesi almış çalışanı, asbest söküm uzmanı ise Yönetmelik kapsamında belirtilen işlemlerin uygulanması aşamasında işveren tarafından sorumluluk verilen, ÇSGB tarafından kurulan komisyon tarafından oluşturulan eğitim programını bitirip, sınavda başarılı olarak kurs bitirme belgesi alan kişiyi ifade etmektedir.

Yönetmeliğin 5'inci maddesiyle, genel olarak ÇŞB'nın ilgili mevzuatındaki hükümler saklı kalmak kaydıyla, asbestin her türünün çıkarılması, işlenmesi, satılması ve ithalatı, asbest içeren her türlü ürünün ithalatı ve satılması ve asbest ürünlerinin veya asbest ilave edilmiş ürünlerin üretimi ve işlenmesi yasaklanmıştır.

Ancak sadece asbest kullanımının yasaklanmış olması asbestin yaratacağı tehlikeleri uzaklaştıramamaktadır. Zira değinildiği üzere geçmişte asbest çok yoğun bir şekilde kullanılmıştır ve her an herhangi bir malzeme ile uğraşırken asbestle karşı karşıya kalmak kuvvetle muhtemeldir. Bu noktada amacı değerlendirildiğinde Yönetmeliğin çalışanların asbest söküm, yıkım, tamir, bakım, uzaklaştırma çalışmalarında asbest tozuna maruziyetlerinin önlenmesi ve bu maruziyetten doğacak sağlık risklerinden korunması, sınır değerlerin ve diğer özel önlemlerin belirlenmesi amacıyla çıkarıldığı düşünülerek asbest üretimi ile ilgili olmayacağı görülmektedir.

Yönetmeliğin 14'üncü maddesiyle genel manada asbest veya asbestli malzeme tozuna maruziyet riski bulunan çalışmalarda, çalışanlara herhangi bir mali yük getirilmemesi kaydıyla, aşağıdaki önlemler alınması gerekmektedir.

Birinci durumda asbest olduğu belirlenen çalışma alanları söz konusudur. Böyle bir alanda;

- Gerekli işaretlemeler yapılır ve uyarı levhaları konulur.
- Görevli olanlar dışındaki çalışanların girmesi önlenir.
- Sigara içilmesi yasak olan alanlar belirlenir.

- Yeme içme için ayrılan yerler, asbest tozu ile kirlenme riski bulunan yerlerin dışında seçilir.

İkinci halde asbestle çalışılan işyerleri söz konusudur. Bu durumda;

- Çalışanlara koruyucu giysi, solunum cihazları gibi yapılan işe uygun kişisel koruyucu donanım (KKD) verilir.
- KKD'lar işyeri dışına çıkarılmaz. Koruyucu giysiler işyerinde veya temizlik işlerinin yapıldığı yerlerde temizlenir ve işyerinden yalnızca kapalı kaplar içerisinde çıkarılır.
- Koruyucu giysiler ile çalışanların kendilerine ait giysileri ayrı ayrı yerlerde muhafaza edilir.
- Çalışanlara uygun el ve yüz yıkama yerleri, tozlu işlerde ise duş imkânı sağlanır.
- Kullanılan kişisel koruyucu donanımlar, özel olarak belirlenmiş yerlerde saklanır, her kullanımdan sonra kontrol edilip temizlenir, tamir ve bakımı yapılır.

Bu bağlamda ilk alınacak tedbir risk değerlendirmesi marifetiyle olabilir Buna göre Yönetmeliğin 6'ncı maddesi uyarınca işverenler, asbest tozuna maruziyet riski bulunan çalışmalarda, asbestin türü ve fiziksel özellikleri ile çalışanların maruziyet derecesini dikkate alarak risk değerlendirmesi yapmakla yükümlüdürler. Bu çalışma yapılırken, çalışanlar veya temsilcilerinin görüşlerinin de alınması gerekmektedir.

Yapılan risk değerlendirmesinde çalışılan ortam havasındaki asbest miktarının belirlenmiş sınır değerin altında olduğunun ortaya çıkması halinde, sadece, kolay kırılmayan malzeme ile çalışılan, geçici ve kısa süreli tamir ve bakım işlerinde, asbest liflerinin sıkı şekilde bağlı olduğu malzemenin bozulmadan ve parçalanmadan uzaklaştırılması işlerinde, iyi durumdaki asbestli malzemenin paketlenmesi işlerinde, ortam havasının izlenmesi ve kontrolü işleri ile malzemelerde asbest bulunup bulunmadığının tespiti için örnek alınması işlerinde Yönetmeliğin bildirim ve iş planına dair 9 uncu, sağlık gözetimine dair 16'ncı ve kayıtların tutulmasına ilişkin 17'nci madde hükümleri uygulanmayabilecektir.

Yönetmeliğin 7'nci maddesine göre söküm, yıkım, tamir, bakım ve uzaklaştırma işleri başlamadan önce işverenin, asbest içerebilecek malzeme ve yerlerini belirlemek için tesis, bina, gemi ve benzeri yapı ve sistemlerde inceleme yaparak gereken tedbirleri alması gerekmektedir. Yıkım izni için Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliğinin ilgili hükümleri; işverenin çalışma yaptığı herhangi bir yapı veya ortamda asbest veya asbestli malzeme bulunduğu şüphesi varsa hakkında inceleme yaptığımız Yönetmelik hükümleri uygulanmalıdır.

İşverenin asbest içerebilecek malzemelerin, söküm, yıkım, tamir, bakım ve uzaklaştırma işlerinin asbest söküm uzmanı nezaretinde asbest söküm çalışanı tarafından yapılmasını sağlaması gerekmektedir.

Ayrıca teknik önlemler alınmasına rağmen, havadaki asbest konsantrasyonunun Yönetmeliğin 11'inci maddesinde belirtilen sınır değeri aşabileceği söküm, yıkım, tamir, bakım ve uzaklaştırma gibi belirli işlerde; çalışanların korunması için işverenin özellikle;

- Uygun solunum sistemi koruyucusu ve diğer kişisel koruyucu donanım ile bunları kullanacak çalışanların ve çalışma sürelerinin belirlenmesi ve kişisel koruyucuların kullanılmasını sağlama,
- Sınır değerin aşılması ihtimali olan yerlere uyarı levhalarının konulmasını sağlama,
- Asbest veya asbestli malzemeden çıkan tozun, tesis veya çalışma alanı dışına yayılmasını önleme tedbirlerini alması gerekmektedir.

Yine işverenin burada belirtilen işlere başlamadan önce, alınacak önlemler hususunda çalışanlar veya temsilcilerini bilgilendirme ve onların görüşlerini alması zorunludur.

Yönetmeliğin sistematiği gereği asbest söküm, yıkım, tamir, bakım ve uzaklaştırma işinin belli bir süreç takip edilerek yerine getirilmesi söz konusudur. Buna göre öncelikle bu konuda çalışabilecek olanların tanımlanması ve belirlenmesi gerekmektedir.

Yönetmelik hükümlerine göre asbest söküm, yıkım, tamir, bakım ve uzaklaştırma işini ancak bu konudaki yetkili kişiler yapabileceklerdir. Bu kişiler asbest söküm uzamanı ve asbest söküm çalışanı olarak tespit edilmiştir. Buna göre asbest söküm işi sadece söz konusu uzamanın nezaretinde söz konusu çalışan tarafından gerçekleştirilebilecektir. Gerekli yeterlikte olabilmek için mesleki eğitim

sahibi olmak veya Yönetmelik hükümlerine göre bu konuda açılacak kursu başarmak gerekmektedir. Herhangi birinde yeterlik belgesine sahip olandan diğer belge istenmeyecektir.

İkinci adımda bildirim yapma ve iş planı hazırlama aşamasına geçilecektir. Yönetmeliğin bu hususu düzenleyen 9'uncu maddesine göre işverenin, Yönetmelik kapsamına giren çalışmalara başlamadan önce iş planı hazırlaması ve işyerinin bağlı bulunduğu ÇİKİM iş planı ile birlikte bildirimde bulunması gerekmektedir. Söz konusu bildirimde işyerinin ticari unvanı ve adresi, sökümü yapılacak asbestin türü ve miktarı, yapılacak işler ve işlemler, çalışan sayısı, işe başlama tarihi ve işin tahmini süresi, asbest söküm uzmanı belgesi ve asbest söküm çalışanı belgesi bulunmalıdır.

İş planında, çalışanların sağlık ve güvenliğini korumak için yapılan risk değerlendirmesi çerçevesinde işyerinde alınacak önlemler de belirtilecektir. Bu planda özellikle, işin çeşidi ve tahmini süresi, işin yürütüleceği yer, asbest ve/veya asbest içeren malzemelerin uzaklaştırılmasında kullanılacak metot, asbest sökümü ve uzaklaştırılması işleminde kullanılacak ekipmanın özellikleri, işi yapanların korunmaları ve arındırılmaları, işlem sırasında ortamda veya yakınında bulunan diğer kişilerin korunması, asbest ve/veya asbestli malzemelerin yerinde kalmasının daha büyük bir risk oluşturmadığı haller dışında, yıkıma başlanmadan önce bina ve tesislerden bu malzemelerin uzaklaştırılması işlemlerine ilişkin hususlar yer almalıdır.

Son aşamada işveren ve/veya temsilcilerinin, asbest söküm, yıkım, tamir, bakım, uzaklaştırma işlemleri tamamlandığında, işyerinde asbest tozuna maruziyet riskinin kalmadığını belirten ve ölçüm sonuçlarını da içeren bir belge düzenlenmesini sağlamaları ve akredite olmuş ve İSGGM tarafından yetkilendirilmiş laboratuvarlarca düzenlenmesi gereken bu belge ve ölçüm sonuçlarını içeren raporu ÇİKİM teslim etmeleri gerekmektedir.

Ayrıca çalışanlar ve/veya temsilcilerinin, yapılan bildirimle ilgili tüm belgeleri talep etme ve görme hakkı bulunmaktadır.

Asbest ölçümleri ise Yönetmeliğin 10'uncu maddesi uyarınca sürdürülecektir. Madde düzenlemeleri uyarınca asbest ölçme ve numune alma işlemleri akredite olmuş ve İSGGM tarafından yetkilendirilmiş laboratuvarlarca yapılabilir ve yapılırken aşağıdaki hususlar dikkate alınır.

- İşe başlamadan önce yapılan risk değerlendirmesi sonuçları dikkate alınarak, 11'inci maddede belirtilen sınır değere uygunluğu sağlamak için çalışma ortamından düzenli olarak alınan asbest numunelerinde lif sayımı yapılması.
- Ölçüm için kullanılan numune alma metodu, çalışanların asbest ve/veya asbestli malzemeden kaynaklanan tozun kişisel maruziyetini gösterecek şekilde uygulanması ve numune alan kişinin korunması için de gerekli önlemlerin alınması.
- Numune alma yerleri belirlenirken çalışanların ve/veya çalışan temsilcilerinin de görüşleri alınması.
- Numunelerin bu konuda görevli akredite ve yetkilendirilmiş laboratuvar çalışanları tarafından alınması.
- Numune alma süresinin, ölçüm veya zaman ağırlıklı hesaplama ile sekiz saatlik çalışma süresinde (bir vardiya) çalışanın maruziyetini belirleyecek şekilde düzenlenmesi.
- Lif sayımının, faz-kontrast mikroskobu kullanılarak Dünya Sağlık Örgütünün 1997 yılında tavsiye ettiği metotla veya eşdeğer sonuçları veren başka bir metotla yapılması (Havadaki asbestin ölçülmesinde, uzunluğu beş mikrondan daha büyük, eni üç mikrondan daha küçük ve boyu eninin üç katından büyük olan lifler de hesaba katılacaktır.).

Sınır değer olarak başlık andırılan 11'inci madde hükmüne göre işverenlerin, Yönetmelik kapsamındaki çalışmalarda çalışanların maruz kaldığı havadaki asbest konsantrasyonunun, sekiz saatlik zaman ağırlıklı ortalama değerinin (ZAOD-TWA) 0,1 lif/cm^3'ü geçmemesini sağlaması gerekmektedir. 12'nci maddeye göre belirtilen sınır değerin aşılmaması için, Yönetmelik kapsamına giren çalışmalar mümkün olan en az sayıda çalışan ile yapılmalı, çalışma sistemi, asbest tozu çıkarmayacak şekilde tecrit edilmeli, bu mümkün değilse çıkan tozun ortama yayılması önlenecek şekilde tasarlanmalı, asbeste maruziyet riski olan çalışmaların yapıldığı yerlerin ve kullanılan ekipman temizlik ve bakım işlerinin düzenli ve etkili şekilde yapılması sağlanmalı, asbest veya toz çıkaran asbestli malzemeler, sızdırmaz uygun paketler içerisinde taşınmalı ve diğer malzemelerden ayrı olarak depolanmalı ve asbest içeren atıklar derhal toplanarak ÇŞB'nın ilgili mevzuatındaki işaretlemeler

kullanılarak içinde asbest olduğunu gösterecek şekilde etiketlenip sızdırmaz paketler içinde en kısa zamanda işyerinden uzaklaştırılmalı ve ilgili mevzuata uygun şekilde yok edilmelidir.

Sınır değerin aşılması halinde alınması gereken tedbirler ise Yönetmeliğin 13'üncü maddesinde belirlenmiştir. Buna göre;

- Sınır değerin aşılmasının nedenleri tespit edilerek asbest konsantrasyonunun bu değerin altına inmesi için derhal gerekli önlemler alınmalı ve çalışanların korunması için uygun önlemler alınıncaya kadar etkilenmiş alanda çalışma yapılamamalıdır. Önlemler alındıktan sonra alınan önlemlerin yeterli olup olmadığını belirlemek için ortam havasında tekrar asbest konsantrasyonu ölçümü yapılmalıdır. Maruziyetin diğer önlemlerle azaltılmasının mümkün olmadığı ve ancak solunum sistemi koruyucusu kullanılarak sınır değere uyumun mümkün olduğu hallerde, çalışanların koruyucu ile çalışmaları süreklilik arz edemeyeceğinden, her bir çalışanın çalışacağı azami süre önceden belirlenmeli ve bu süre kesinlikle aşılmamalıdır. Koruyucu kullanılarak yapılan çalışma süresince, fiziki şartlar, iklim şartları ve çalışanların veya temsilcilerinin görüşleri de dikkate alınarak uygun dinlenme araları verilmelidir.

Yönetmelik kapsamına giren işlerde çalışanların ve/veya temsilcilerinin bilgilendirilmesi 15'inci madde hükümleri doğrultusunda yapılacaktır. Bu bağlamda işveren gözetiminde olmak kaydıyla asbest söküm çalışanına, işyerinde diğer çalışanlara ve çalışan temsilcilerine bu konulardaki yeterli bilgiler asbest söküm uzmanınca verilecektir. Bu aşamada, asbest ve/veya asbestli malzemeden yayılan tozun neden olabileceği sağlık riskleri, Yönetmelikte belirtilen sınır değerler ve ortam havasında sürekli yapılması gereken ölçümler, sigara içilmemesi de dahil uyulması gereken hijyen kuralları, KKD'ların kullanımı ve alınacak önlemler ve asbest maruziyetini en aza indirmek için tasarlanmış özel önlemler hakkında bilgilendirmede bulunulacaktır.

Ayrıca yukarıda açıklanan bilgilendirme konularına ek olarak çalışan ve temsilcilerine, ortam havasındaki asbest konsantrasyonu ölçüm sonuçları hakkında bilgi verilir ve bu sonuçlarla ilgili gerekli açıklamalar yapılır ve 11'inci maddede belirtilen sınır değerin aşıldığı hallerde, çalışanlar ve temsilcileri bu durumdan derhal haberdar edilir, nedenleri bildirilir ve alınacak önlemler hakkında görüş alışverişinde bulunulur. Acil bir durumda alınan önlemler çalışan ve temsilcilerine de bildirilir.

Asbestin yarattığı sağlık riskleri göz önünde bulundurularak Yönetmelikte bu konudaki sağlık gözetimine özel bir yer ayrılmıştır. Yönetmeliğin 16'ncı maddesinde yer alan düzenlemeler uyarınca, çalışanların aşağıdaki hususlar dikkate alınarak sağlık gözetimlerinin yürütülmesi gerekmektedir.

- Yönetmelik kapsamındaki işleri ilk defa yapacak kişinin, önce işyeri hekimi tarafından genel sağlık durumu değerlendirilir ve Yönetmeliğin 1 numaralı ekinde belirtildiği şekilde, özellikle solunum sistemi muayeneleri başta olmak üzere genel sistemik fizik muayene ile diğer tetkik ve kontrolleri yapılır. İşyeri hekimi, risk değerlendirmesi ve ölçüm sonuçlarını dikkate alarak çalışanların sağlık durumlarını değerlendirir ve değerlendirme sonucuna göre akciğer radyografilerini uygun sürelerle tekrarlar, bu süre 2 yılı aşamaz.
- Sağlık gözetiminden sorumlu işyeri hekimi; muayene ve tetkiklerin sonucuna göre, çalışanın asbeste maruz kalacağı işlerde çalıştırılmaması da dahil her türlü koruyucu ve önleyici tedbirleri belirleyerek işverene önerilerde bulunur.
- Çalışanlara maruziyetin sona ermesinden sonra da yapılması gereken sağlık değerlendirmeleri ile ilgili bilgi verilir. Hekim, maruziyetin bitmesinden sonra sağlık gözetiminin devam etmesi gereken süreyi belirleyebilir.
- Çalışan ve/veya işveren sağlık muayene ve tetkiklerinin yeniden yapılmasını isteme hakkına sahiptir.

Yine asbestle yapılan çalışmalarda sağlık sorunlarının daha sonra da baş gösterebileceği hususu dikkate alınarak kayıtların tutulması hakkında bir takım özel düzenlemelere gidilmiştir. Yönetmeliğin 17'nci maddesine göre asbest söküm işini yapan veya yaptıran işveren, asbest sökümünde görev alanların yaptıkları işleri, çalışma süresini ve maruziyet düzeyini belirten kayıtları tutacak ve saklayacaktır. İşyeri hekimi, diğer sağlık personeli veya sağlıktan sorumlu kurum ve kuruluşlar talep etmeleri halinde bu kayıtları inceleyebileceklerdir. Çalışanların kendilerine ait kayıtların bir örneğini; çalışan ve/veya temsilcileri kayıtlar hakkında isimsiz olarak genel bilgileri alabilmeleri olanaklıdır.

Asbest tozuna maruziyetin sona ermesinden sonra kayıtların en az 40 yıl süreyle saklanması öngörülmüştür. İşyerinin çalışanlarıyla devri halinde kayıtlar devredilen işletmeye teslim edilecektir. İşyerinin kapanması halinde ise kayıtların SGK İl Müdürlüğüne teslim edilmesi gerekmektedir.

Ekleri için tıklayınız

Asbestle İlgili Asgari Sağlık Gözetimine Dair Hususlar

Yönetmeliğin 16'ncı maddesinde belirtilen sağlık gözetimleri ile ilgili hususlar şunlardır:

a) Mevcut bilgilere göre serbest asbest liflerine maruziyet aşağıdaki hastalıklara sebep olabilir.

1) Asbestoz

2) Mezotelyoma

3) Akciğer kanseri (bronşiyal karsinom)

4) Mide-bağırsak kanseri

b) İşyeri hekimi ve/veya diğer sağlık personeli, asbeste maruz kalan çalışanların her birinin maruz kalma durumunu ve çalışma şartlarını izlemekle yükümlüdür.

c) Çalışanların sağlık muayeneleri, iş sağlığı prensip ve uygulamalarına uygun şekilde yapılır ve en az aşağıdaki hususları içerir.

1) Çalışanın mesleki ve tıbbi özgeçmişi ile ilgili kayıtlarının tutulması,

2) Her çalışanın genel sistemik fizik muayenesi ve özellikle solunum sistemi muayenesini,

3) Yukarıda belirtilen muayeneler yapılırken gerekli gizlilik esasına dikkat edilmesi,

4) 35x35 standart akciğer radyografisinin veya dijital akciğer radyografisinin çekilmesi,

5) Solunum fonksiyon testinin yapılması (Solunan havanın hacmi ve hızı).

ç) Uygun olarak yapılan sağlık gözetimi sonucunda, çalışanın sağlığında şüpheli durum saptandığında, hekim mevzuata uygun olarak çalışanın ileri tetkiklerinin yapılmasını ve ilgili uzman tarafından değerlendirilmesini isteyebilir. Ayrıca çalışana sağlık durumu ile ilgili bilgi verilir. Benzer biçimde maruz kalan diğer çalışanların sağlık durumu da gözden geçirilir.

d) Yapılan sağlık gözetimi ile ilgili olarak her çalışanın kişisel sağlık kaydı tutulur ve güncellenir. Bu kayıtlar gizlilik esasına uygun olarak ve gerektiğinde incelenebilecek şekilde saklanır.

e) İşyeri hekimi, iş sağlığındaki gelişmeleri göz önüne alarak balgam sitoloji testi, bilgisayarlı tomografi, tomodansitometri gibi daha ileri tetkikler isteyebilir.

Gürültü

Çalışanların sağlık ve güvenliklerini tehdit eden bir diğer fiziksel risk elemanı gürültüdür. Gürültünün yarattığı sağlık sorunlarıyla birlikte iletişimi de engelleyerek iş kazalarına meydan vermesi yanında özellikle gürültü nedeniyle oluşabilecek işitme kayıplarının kalıcı olması ve geriye dönüş bulunmaması, gürültü olgusu daha da önemli kılmaktadır.

Bu bağlamda, çalışanların gürültüye maruz kalmaları sonucu oluşabilecek sağlık ve güvenlik risklerinden, özellikle işitme ile ilgili risklerden korunmaları için asgari gereklilikleri belirlemek amacıyla İSGY'nin 30'uncu maddesi ile ÇSGBTGHY dayanılarak ve 06.02.2003 tarihli ve 2003/10/EC sayılı AB ve Konseyi Direktifi de göz önünde bulundurularak hazırlanan 'Çalışanların Gürültü ile İlgili Risklerden Korunmalarına Dair Yönetmelik' yürürlüğe girmiştir.

Yönetmeliğin 5'inci maddesinde gürültü bakımından maruziyet eylem değerleri belirlenmiş ve bunlara karşı alınacak İSG dair işveren yükümlülükleri tespit edilmiştir. Buna göre sesle ilgili olarak en düşük maruziyet eylem değerleri: ($L_{EX,\ 8saat}$) = 80 dB(A) veya (P_{tepe}) = 112 Pa [135 dB(C) re. 20 µPa] (20 µPa referans alındığında 135 dB (C) olarak hesaplanan değer), en yüksek maruziyet eylem değerleri: ($L_{EX,\ 8saat}$) = 85 dB(A) veya (P_{tepe}) = 140 Pa [137 dB(C) re. 20 µPa] ve maruziyet sınır değerleri: ($L_{EX,\ 8saat}$) = 87 dB(A) veya (P_{tepe}) = 200 Pa [140 dB(C) re. 20 µPa]'dir.

Maruziyet sınır değerleri uygulanırken, çalışanların maruziyetinin tespitinde, çalışanın kullandığı kişisel kulak koruyucu donanımların (KKD) koruyucu etkisi de dikkate alınacak, ancak maruziyet eylem değerlerinde kulak koruyucularının etkisi dikkate alınmayacaktır.

Günlük gürültü maruziyetinin günden güne belirgin şekilde farklılık gösterdiğinin kesin olarak tespit edildiği işlerde, maruziyet sınır değerleri ile maruziyet eylem değerlerinin uygulanmasında günlük gürültü maruziyet düzeyi yerine, haftalık gürültü maruziyet düzeyi kullanılabilecektir. Bu işlerde yeterli ölçümle tespit edilen haftalık gürültü maruziyet düzeyi, 87 dB(A) maruziyet sınır değerini aşamayacak ve bu işlerle ilgili risklerin en aza indirilmesi için uygun tedbirler alınacaktır.

Yönetmeliğin 6'ncı maddesi uyarınca işverenin, çalışanların maruz kaldığı gürültü düzeyini, işyerinde gerçekleştirilen risk değerlendirmesinde ele alması ve risk değerlendirmesi sonuçlarına göre gereken durumlarda gürültü ölçümleri yaptırarak maruziyeti belirlemesi gerekmektedir.

Gürültü ölçümünde kullanılacak yöntem ve cihazların özellikle ölçülecek olan gürültünün niteliği, maruziyet süresi, çevresel faktörler ve ölçüm cihazının nitelikleri dikkate alınarak mevcut şartlara uygun olmasına dikkat edilecektir. Gürültü maruziyet düzeyi ve ses basıncı gibi parametrelerin tespit edilebilmesi ile maruziyet sınır değerleri ve maruziyet eylem değerlerinin aşılıp aşılmadığına karar verilebilmesine imkân sağlayacaktır. Yine bu ölçüm cihazları aynı zamanda çalışanın kişisel maruziyetini de gösterir nitelikte olacaktır.

Değerlendirme ve ölçüm sonuçları, gerektiğinde kullanılmak ve iş müfettişlerinin denetimlerinde istenildiğinde gösterilmek üzere uygun bir şekilde saklanmalıdır.

İşyerlerinde risk değerlendirilmesi aşamasında gürültüden kaynaklanabilecek riskleri değerlendirirken anlık darbeli gürültüye maruziyet dahil maruziyetin türü, düzeyi ve süresine, maruziyet sınır değerleri ile maruziyet eylem değerlerine, başta özel politika gerektiren gruplar ile kadın çalışanlar olmak üzere tüm çalışanların sağlık ve güvenliklerine olan etkilerine, teknik olarak elde edilebildiği durumlarda, işle ilgili ototoksik maddeler ile gürültü arasındaki ve titreşim ile gürültü arasındaki etkileşimlerin, çalışanların sağlık ve güvenliğine olan etkisine, kaza riskini azaltmak için kullanılan ve çalışanlar tarafından algılanması gereken uyarı sinyalleri ve diğer seslerin gürültü ile etkileşiminin, çalışanların sağlık ve güvenliğine olan dolaylı etkisine, iş ekipmanlarının gürültü emisyonu hakkında, ilgili mevzuat uyarınca imalatçılardan sağlanan bilgilerine, gürültü emisyonunu azaltan alternatif bir iş ekipmanının bulunup bulunmadığına, gürültüye maruziyetin, işverenin sorumluluğundaki normal çalışma saatleri dışında da devam edip etmediğine, sağlık gözetiminde elde edinilen güncel bilgilere ve yeterli korumayı sağlayabilecek kulak koruyucularının bulunup bulunmadığına özel önem verilmesi gerekmektedir.

Maruziyetin önlenmesi ve azaltılması anlamında işveren 8'inci madde hükmüne göre risklerin kaynağında kontrol edilebilirliğinin ve teknik gelişmelerin dikkate alınmasıyla, gürültüye maruziyetten kaynaklanan risklerin kaynağında yok edilmesini veya en aza indirilmesini sağlayacak ve hangi tedbirlerin alınacağını belirleyecektir. İşverence, maruziyetin önlenmesi veya azaltılması bakımından İSGY'nin 5'inci maddesinde yer alan risklerden korunma ilkelerine uyulmalıdır. Bu konuda özellikle; gürültüye maruziyetin daha az olduğu başka çalışma yöntemlerinin seçilmesi, yapılan işe göre mümkün olan en düşük düzeyde gürültü yayan uygun iş ekipmanının seçilmesi, işyerinin ve çalışılan yerlerin uygun şekilde tasarlanması ve düzenlenmesi, iş ekipmanını doğru ve güvenli bir şekilde kullanmaları için çalışanlara gerekli bilgi ve eğitimin verilmesi, gürültünün teknik yollarla azaltılması ve bu amaçla hava yoluyla yayılan gürültünün; perdeleme, kapatma, gürültü emici örtüler ve benzeri yöntemlerle azaltılması, yapı elemanları yoluyla iletilen gürültünün; yalıtım, sönümleme ve benzeri yöntemlerle azaltılması, işyeri, işyeri sistemleri ve iş ekipmanları için uygun bakım programlarının uygulanması, gürültünün, iş organizasyonu ile azaltılması ve bu amaçla maruziyet süresi ve düzeyinin sınırlandırılması, yeterli dinlenme aralarıyla çalışma sürelerinin düzenlenmesi hususlarını göz önünde bulundurulacaktır.

İşyerinde en yüksek maruziyet eylem değerlerinin aşıldığının tespiti halinde, işverenin belirtilen önlemleri de dikkate alarak, gürültüye maruziyeti azaltmak için teknik veya iş organizasyonuna yönelik önlemleri içeren bir eylem planı oluşturup, uygulamaya koyması ve gürültüye maruz kalınan çalışma yerlerini uygun şekilde işaretlemesi, işaretlenen alanların sınırlarını belirleyerek teknik olarak mümkün ise bu alanlara girişlerin kontrollü yapılmasını sağlaması gerekmektedir.

Yine işveren tarafından, çalışanların dinlenmesi için ayrılan yerlerdeki gürültü düzeyinin, bu yerlerin kullanım şartları ve amacına ve Yönetmeliğe göre alınacak tedbirlerin, İSGY'nin 10'uncu maddesi

uyarınca özel politika gerektiren gruplar ile kadın çalışanların durumlarına uygun olması sağlanmalıdır.

Gürültüye karşı alınabilecek sağlık ve güvenlik tedbirlerinin biri de kişisel korunma sağlamaktır. Bu bakımdan gürültüye maruziyetten kaynaklanabilecek riskler, yukarıda açıklanan tedbirler ile önlenemiyor ise işveren;

- Çalışanın gürültüye maruziyeti 5'inci maddede belirtilen en düşük maruziyet eylem değerlerini aştığında, kulak koruyucu donanımları çalışanların kullanımına hazır halde bulundurmalı,
- Çalışanın gürültüye maruziyeti 5'inci maddede belirtilen en yüksek maruziyet eylem değerlerine ulaştığında ya da bu değerleri aştığında, kulak koruyucu donanımların çalışanlar tarafından kullanılmasını sağlamalı ve denetlemeli,
- Kulak koruyucu donanımların kullanılmasını sağlamak için her türlü çabayı göstererek ve bu hüküm gereğince alınan kişisel korunma tedbirlerinin etkinliğini kontrol etmelidir.

Bu bağlamda işverence sağlanacak kulak koruyucu donanımların Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerlerinde Kullanılması Hakkında Yönetmelik Kişisel Koruyucu Donanım Yönetmeliği hükümlerine uygun olmaları gerekmekte ve işitme ile ilgili riski ortadan kaldıracak veya en aza indirecek şekilde seçilmelidirler. Yine bu cihazların çalışanlar tarafından doğru kullanılması ve korunması şarttır. Kulak koruyucuların çalışana tam olarak uyacak ölçülerde olmasına dikkat edilmelidir. Hijyenik şartların gerektirdiği durumlarda ise çalışana özel olarak sağlanması lüzumludur.

Yönetmeliğin 10'uncu maddesine göre çalışanın maruziyetinin, hiçbir durumda maruziyet sınır değerlerini aşamaması esastır. Ancak Yönetmelikte belirtilen bütün kontrol tedbirlerinin alınmasına rağmen, maruziyet sınır değerlerinin aşıldığının tespit edildiği durumlarda, işverenlerce; Maruziyetin, sınır değerlerin altına indirmesi amacıyla gerekli tedbirleri derhal alması ve maruziyet sınır değerlerinin aşılmasının nedenlerini belirleyerek ve bunun tekrarını önlemek amacıyla, koruma ve önlemeye yönelik tedbirleri gözden geçirerek yeniden düzenlemesi gerekmektedir.

Yönetmeliğin 11'inci maddesi hükmü gereği işverenlerce, işyerinde en düşük maruziyet eylem değerlerine eşit veya bu değerlerin üzerindeki gürültüye maruz kalan çalışanların veya temsilcilerinin gürültü maruziyeti ile ilgili olarak ve özellikle gürültüden kaynaklanabilecek riskler, gürültüden kaynaklanabilecek riskleri önlemek veya en aza indirmek amacıyla alınan tedbirler ve bu tedbirlerin uygulanacağı şartlar, maruziyet sınır değerleri ve maruziyet eylem değerleri, gürültüden kaynaklanabilecek risklerin değerlendirilmesi ve gürültü ölçümünün sonuçları ile bunların önemi, kulak koruyucularının doğru kullanılması, işyerinde gürültüye bağlı işitme kaybı belirtisinin tespit ve bildiriminin nasıl ve neden yapılacağı, ÇSGB sağlık gözetimine ilişkin çıkarılacak ilgili mevzuat hükümlerine ve 13'üncü maddeye göre, çalışanların hangi şartlarda sağlık gözetimine tabi tutulacağı ve sağlık gözetiminin amacı, gürültü maruziyetini en aza indirecek güvenli çalışma uygulamaları hususlarında bilgilendirilmeleri ve eğitilmeleri sağlanmalıdır.

Bu konudaki çalışanların görüşlerinin alınması ve katılımlarının sağlanması hakkındaki yükümlülük ise 12'nci madde hükümlerine göre yerine getirilecektir. Buna göre işveren tarafından, Yönetmeliğin kapsadığı konularda ve özellikle; risk değerlendirmesi, risklerin ortadan kaldırılması veya azaltılması için alınacak önlemlerin belirlenmesi ve uygulanacak tedbirler, kulak koruyucularının seçilmesi hususlarında çalışanların veya temsilcilerinin görüşleri alınacak ve katılımları sağlanacaktır.

Konunun önemi göz önünde bulundurularak, gürültü ile ilgili hususlardaki sağlık gözetimine özel bir yer verilmiş bulunmaktadır. Yönetmeliğin 13'üncü maddesi uyarınca gürültüye bağlı olan herhangi bir işitme kaybında erken tanı konulması ve çalışanların işitme kabiliyetinin korunması amacıyla; İSGY'nin 15'inci maddesine göre gereken durumlarda, işyerinde gerçekleştirilen risk değerlendirmesi sonuçlarına göre gerekli görüldüğü hallerde ve işyeri hekimince belirlenecek düzenli aralıklarla çalışanların sağlık gözetimine tabi tutulmalarını sağlama bir işveren yükümlülüğüdür.

Bu bağlamda en yüksek maruziyet eylem değerlerini aşan gürültüye maruz kalan çalışanlar için, işitme testleri işverence yaptırılacaktır. Yine bu kapsamda risk değerlendirmesi ve ölçüm sonuçlarının bir sağlık riski olduğunu gösterdiği yerlerde, en düşük maruziyet eylem değerlerini aşan gürültüye maruz kalan çalışanlar için de işitme testleri yaptırılabilmesi olanaklıdır.

İşitme ile ilgili sağlık gözetimi sonucunda, çalışanda tespit edilen işitme kaybının işe bağlı gürültü nedeniyle oluştuğunun tespiti halinde öncelikle çalışan, işyeri hekimi tarafından, kendisi ile ilgili sonuçlar hakkında bilgilendirilecektir. İşverenin ise işyerinde yapılan risk değerlendirmesini ve riskleri önlemek veya azaltmak için alınan önlemleri gözden geçirmesi, riskleri önlemek veya azaltmak için çalışanın gürültüye maruz kalmayacağı başka bir işte görevlendirilmesi gibi gerekli görülen tedbirleri uygulaması ve benzer biçimde gürültüye maruz kalan diğer çalışanların, sağlık durumunun gözden geçirilmesini ve düzenli bir sağlık gözetimine tabi tutulmalarını sağlaması gerekmektedir

Titreşim

Diğer bir fiziksel risk etmeni titreşimdir. Titreşim de diğer fiziksel risk etmenleri gibi çalışanların sağlık ve güvenliğini tehdit eden özel bir risk olarak düşünülmektedir ve hakkında özel bir takım düzenlemeler öngörülmüştür.

Bu bağlamda çalışanların mekanik titreşime maruz kalmaları sonucu oluşabilecek sağlık ve güvenlik risklerinden korunmalarını sağlamak için asgari gereklilikleri belirlemek amacıyla İSGY'nin 30'uncu maddesine dayanılarak ve 25.06.2002 tarihli ve 2002/44/EC sayılı AB Konseyi Direktifi de göz önünde bulundurularak hazırlanan 'Çalışanların Titreşimle İlgili Risklerden Korunmalarına Dair Yönetmelik' yürürlüğe girmiştir.

Yönetmelikte öncelikle maruziyet sınır değerleri ve maruziyet eylem değerleri tespit edilmiştir (madde 5). Buna göre;

- El-kol titreşimi için; sekiz saatlik çalışma süresi için günlük maruziyet sınır değeri: 5 m/s^2 ve sekiz saatlik çalışma süresi için günlük maruziyet eylem değeri: 2,5 m/s^2.
- Bütün vücut titreşimi için; sekiz saatlik çalışma süresi için günlük maruziyet sınır değeri: 1,15 m/s^2 ve sekiz saatlik çalışma süresi için günlük maruziyet eylem değeri: 0,5 m/s^2'dir

Yine 5'inci maddeye göre maruziyet eylem değeri, aşıldığı durumda, çalışanın titreşime maruziyetinden kaynaklanabilecek risklerin kontrol altına alınmasını gerektiren değeri ve maruziyet sınır değeri, çalışanların bu değer üzerinde bir titreşime kesinlikle maruz kalmaması gereken değeri ifade etmektedir.

İşverenin Yükümlülükleri ise 6'ncı maddeden itibaren yer almaktadır. Buna göre öncelikle işverence maruziyetin belirlenmesi gerekmektedir. Bunun için işveren, çalışanların maruz kaldığı mekanik titreşim düzeyini, işyerinde gerçekleştirilen risk değerlendirmesinde ele alacak, gerekiyor ise ölçümler yaptırarak mekanik titreşime maruziyeti belirleyecektir. Bu ölçümler, İş Hijyeni Ölçüm, Test ve Analiz Laboratuvarları Hakkında Yönetmeliğe göre yapılacaktır.

Çalışanın el-kol titreşimine maruziyetinin ölçümü, Yönetmeliğin 1 numaralı ekindeki ve bütün vücut titreşimine maruziyetinin ölçümü ise Yönetmeliğin 2 numaralı ekindeki 2'nci maddeye uygun olarak yapılmalıdır.

Ayrıca mekanik titreşime maruziyet düzeyi değerlendirilirken kullanılan ekipmanla yapılan çalışmalardan elde edilen gözlem sonuçları, ekipmanın üreticisinden elde edilecek bilgi de dahil olmak üzere, ekipmanda veya ekipmanın kullanıldığı özel koşullarda oluşabilecek titreşimin büyüklüğü hakkındaki bilgiler de dikkate alınmalıdır. Ancak bu değerlendirme özel aygıt ve uygun yöntem kullanılarak yapılacak ölçüm yerine geçmeyecektir.

Değerlendirme ve ölçüm sonuçlarının, gerektiğinde kullanılmak ve denetimlerde gösterilmek üzere uygun bir şekilde saklanması mecburidir.

Ölçümleme işlemini takiben işverenin gerçekleştirilen risk değerlendirmesinde, mekanik titreşimden kaynaklanabilecek riskleri değerlendirmesi zorunluluğu doğmaktadır (madde 6). Bu yapılırken, aralıklı titreşim veya tekrarlanan şoklara maruziyet de dahil maruziyetin türü, düzeyi ve süresine, maruziyet sınır değerleri ve maruziyet eylem değerlerine, başta özel politika gerektiren gruplar ile kadın çalışanlar olmak üzere tüm çalışanların sağlık ve güvenliklerine olan etkilerine, mekanik titreşim ile çalışma ortamı arasındaki veya mekanik titreşim ile diğer iş ekipmanları arasındaki etkileşimlerin, çalışanların sağlık ve güvenliğine olan dolaylı etkisine, iş ekipmanlarının mekanik titreşim düzeyi hakkında, ilgili mevzuat uyarınca imalatçılardan sağlanan bilgilere, mekanik titreşime maruziyet düzeyini azaltacak şekilde tasarlanmış alternatif bir iş ekipmanının bulunup bulunmadığına, bütün

vücut titreşimine maruziyetin, işverenin sorumluluğundaki normal çalışma saatleri dışında da devam edip etmediğine, düşük sıcaklık gibi özel çalışma koşullarına ve sağlık gözetiminden elde edilen uygun en güncel bilgilere özel önem verilecektir.

Bu şekilde tespit edilen ve risk değerlendirmesinde göz önünde bulundurulan maruziyetlerin önlenmesi veya azaltılması hususu ise 7'nci maddeyle açıklığa kavuşturulmuştur. Buna göre genel kural olarak, riskler ile kaynağında mücadelenin uygulanabilirliği ve teknik gelişmeler dikkate alınarak, mekanik titreşime maruziyetten kaynaklanabilecek riskler kaynağında yok edilebilmeli veya en aza indirilebilmelidir. Bu bağlamda İSGY'nin 5'inci maddesinde yer alan risklerden korunma ilkelerine uyulmalıdır.

Maruziyet eylem değerlerinin aşıldığının tespit edilmesi halinde; işveren, mekanik titreşime ve yol açabileceği risklere maruziyeti en aza indirmek için özellikle aşağıdaki hususları dikkate alarak teknik ve organizasyona yönelik önlemleri içeren bir eylem planı oluşturarak ve uygulamaya koyacaktır. Söz konusu hususlar, mekanik titreşime maruziyeti azaltan başka çalışma yöntemlerini seçmek, yapılan iş göz önünde bulundurularak, mümkün olan en düşük düzeyde titreşim oluşturan, ergonomik tasarlanmış uygun iş ekipmanını seçmek, titreşime maruziyeti azaltmak için bütün vücut titreşimini etkili bir biçimde azaltan oturma yerleri, el-kol sistemine aktarılan titreşimi azaltan el tutma yerleri ve benzeri yardımcı ekipman sağlamak, işyeri, işyeri sistemleri ve iş ekipmanları için uygun bakım programları uygulamak, işyerini ve çalışma ortamını uygun şekilde tasarlamak ve düzenlemek, mekanik titreşime maruziyetlerini azaltmak amacıyla, iş ekipmanını doğru ve güvenli bir şekilde kullanmaları için çalışanlara gerekli bilgi ve eğitimi vermek, maruziyet süresi ve düzeyini sınırlandırmak, yeterli dinlenme aralarıyla çalışma sürelerini düzenlemek ve mekanik titreşime maruz kalan çalışana soğuktan ve nemden koruyacak giysi sağlamaktan ibarettir.

Yine işverenin Yönetmeliğe göre alınacak önlemlerin, İSGY'nin 10'uncu maddesi uyarınca özel politika gerektiren gruplar ile kadın çalışanların durumlarına uygun olmasını da sağlaması gerekmektedir.

Maruziyetlerin önlenmesi ve azaltılması gibi önem arz eden bir diğer konu maruziyetin sınırlandırılmasıdır. Bu hususta Yönetmeliğin 9'uncu maddesi uygulama alanı bulmaktadır. Düzenleme uyarınca, çalışanın maruziyeti, hiçbir koşulda Yönetmeliğin 5'inci maddesinde belirtilen maruziyet sınır değerlerini aşmayacaktır. Yönetmelikte belirtilen tüm kontrol tedbirlerinin alınmasına rağmen, maruziyet sınır değerinin aşıldığının tespit edildiği durumlarda ise işveren maruziyeti, maruziyet sınır değerinin altına indirmek üzere ve maruziyet sınır değerinin aşılmasının nedenlerini belirleyerek ve bunun tekrarını önlemek amacıyla, koruma ve önlemeye yönelik gerekli tedbirleri almalıdır.

Titreşim hususunda çalışanların bilgilendirilmesi ve eğitimine yönelik işveren yükümlülüğü Yönetmeliğin 10'uncu maddesi hükmü aracılığıyla yerine getirilecektir. Maddede yer alan düzenlemeler uyarınca işveren; işyerinde mekanik titreşime maruz kalan çalışanların veya temsilcilerinin, işyerinde gerçekleştirilen risk değerlendirmesi sonuçları ve özellikle mekanik titreşimden kaynaklanabilecek riskleri önlemek veya en aza indirmek amacıyla alınan önlemler, maruziyet sınır değerleri ve maruziyet eylem değerleri, mekanik titreşimden kaynaklanabilecek risklerin değerlendirilmesi ve ölçüm sonuçları ile kullanılan iş ekipmanlarından kaynaklanabilecek yaralanmalar, mekanik titreşime bağlı yaralanma belirtilerinin niçin ve nasıl tespit edileceği ve bildirileceği, ilgili mevzuata göre, çalışanların hangi şartlarda sağlık gözetimine tabi tutulacağı ve mekanik titreşime maruziyeti en aza indirecek güvenli çalışma uygulamaları hakkında bilgilendirilmelerini ve eğitilmelerini sağlamalıdır:

Yine işverenin 11'inci madde hüküm uyarınca Yönetmeliğin kapsadığı konular ile ilgili çalışanların veya temsilcilerinin görüşlerini alması ve katılımlarını sağlaması gerekmektedir.

Titreşimle ilgili hususlar özel bir takım sağlık ve gözetim tedbirlerini zorunlu kılabilmektedir. Bu husus Yönetmeliğin 12'nci maddesinde ele alınmıştır. Buna göre mekanik titreşime maruziyet sonucu ortaya çıkabilecek sağlık sorunlarının önlenmesi ve erken tanı amacıyla, işverenin, İSGY'nin 15'inci maddesi ve ilgili mevzuat hükümlerine göre gereken durumlarda, işyerinde gerçekleştirilen risk değerlendirmesi sonuçlarına göre gerektirmesi halinde ve Yönetmelikte belirtilen maruziyet eylem

değerlerini aşan mekanik titreşime maruziyetin olduğu her durumda çalışanların sağlık gözetimine tabi tutulmalarını sağlaması gerekmektedir.

Yine işverence sağlık gözetimi sonuçları dikkate alınarak, gerekli koruyucu önlemleri alınması gerekmektedir.

Titreşimle ilgili yapılacak sağlık gözetiminin, sağlığa zararlı bir etki ya da belirli bir hastalık ile maruziyet arasında bir ilişki olduğu tespit edilebildiği durumlarda çalışanların titreşim maruziyetine, hastalığın veya etkilenmenin çalışanın özel çalışma koşullarından ortaya çıkma ihtimaline ve hastalık veya etkilenmenin saptanması için geçerli yöntemlerin bulunduğu durumlara uygun olarak yürütülmesi esastır.

Sağlık gözetimi sonucunda, çalışanda mekanik titreşime maruz kalmanın sonucu olarak tanımlanabilir bir hastalık veya olumsuz bir sağlık etkisi saptanması halinde öncelikle çalışan, işyeri hekimi tarafından kendisi ile ilgili sonuçlar hakkında bilgilendirilecektir. Çalışanların özellikle, maruziyetin sona ermesinin ardından yapılacak sağlık gözetimi ile ilgili bilgi ve önerileri alması sağlanacaktır. Öte taraftan işverenin de, tıbbi gizlilik dikkate alınarak, sağlık gözetiminde saptanan dikkate değer bulgular hakkında bilgilendirilmesi lazım gelmektedir. Bu durumda işverenin işyerinde yapılan risk değerlendirmesini ve riskleri önlemek veya azaltmak için alınan önlemleri gözden geçirmesi ve çalışanın titreşime maruz kalmayacağı başka bir işte görevlendirilmesi de dahil, riskleri önlemek veya azaltmak için gerekli tüm tedbirleri alması zorunluluğu doğmaktadır. Yine bu cümleden olmak üzere benzer biçimde maruz kalan çalışanların sağlık durumunun gözden geçirilmesi için düzenli bir sağlık gözetiminin uygulanmasını sağlama işveren yükümlülüğüdür. Böyle durumlarda işyeri hekimi, maruz kalan çalışanlar için tıbbi muayene isteyebilecektir.

Yönetmeliğin 13'üncü maddesiyle bir takım özel koşullar tanımlanarak bu hallerde hangi Yönetmelik hükümlerinin ne şekilde uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Buna göre,

- Deniz ve hava taşımacılığında; çalışanların sağlık ve güvenliğinin korunmasıyla ilgili genel ilkelere uyulması koşuluyla, bütün vücut titreşimi bakımından, işin ve işyerinin özellikleri açısından, alınan tüm teknik ve idari önlemlere rağmen maruziyet sınır değerlerine uyulmasının mümkün olmadığı koşullarda, Yönetmeliğin 9'uncu maddesi uygulanmayacaktır.
- Çalışanın mekanik titreşim maruziyetinin genellikle maruziyet eylem değerlerinin altında olduğu ama zaman zaman belirgin değişiklikler gösterdiği ve maruziyet sınır değerini aştığı durumlarda, yine Yönetmeliğin 9'uncu maddesi uygula alanı bulamayacaktır. Bu durumda; 40 saatlik ortalama maruziyet değeri, maruziyet sınır değerinden düşük olmalı ve çalışma ortamındaki farklı kaynakların neden olacağı toplam riskin, maruziyet sınır değerine ulaşıldığında oluşabilecek riskten daha az olduğu kanıtlanmalıdır.

Yukarıdaki belirtilen uygulamalara, özel koşullar dikkate alınarak ortaya çıkan risklerin en aza indirildiğinin ve ilgili çalışanların uygun sağlık gözetimine tabi tutulduklarının ÇSGB iş müfettişlerince tespit edilmesi halinde dört yıl için izin verilebilmesi mümkündür. Bu halde mevcut durum, iyileştirici koşullar en kısa sürede sağlanarak ortadan kaldırılacaktır.

Ekleri için tıklayınız

Titreşimle İlgili Hususlar

EK 1

EL - KOL TİTREŞİMİ

1. Maruziyetin değerlendirilmesi

El-kol titreşiminde maruziyet düzeyinin değerlendirilmesi sekiz saatlik bir referans döneme A(8) normalize edilen günlük maruziyet değerinin hesaplanmasına dayalı olarak, frekans ağırlıklı ivme değerlerinin karelerinin toplamının (rms) (toplam değer) kare kökü olarak ifade edilen, TS EN ISO 5349-1 "Mekanik Titreşim - Kişilerin Maruz Kaldığı Elle İletilen Titreşimin Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi- Bölüm 1: Genel Kurallar" ile TS EN ISO 5349-2 "Mekanik Titreşim - Kişilerin Maruz Kaldığı, Elden Vücuda İletilen Titreşimin Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi - Bölüm 2: İşyerlerinde Ölçme Yapmak için Pratik Kılavuz" standartlarına ve bu standartların en güncel hallerine göre yapılır.

2. Ölçüm

Bu Yönetmeliğin 6'ncı maddesine göre yapılan ölçümde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Kullanılan yöntemler mekanik titreşime maruz kalan çalışanların kişisel maruziyetini belirleyebilecek nitelikte olacaktır.

b) TS EN ISO 5349-1 ve 2 standartlarına ve bu standartların en güncel hallerine göre, kullanılan cihazlar ve yöntemler, ölçülecek mekanik titreşimin karakteristiğine, çevresel etkilere ve ölçüm aygıtlarının özelliklerine uyumlu olacaktır.

c) Çift elle kullanılan aygıtlarda, ölçümler her el için ayrı ayrı yapılacaktır. Maruziyet, her iki eldeki en yüksek değer esas alınarak belirlenecek ve diğer el ile ilgili bilgiler de verilecektir.

3. Etkileşim

Mekanik titreşim, elle yapılan ölçümleri veya göstergelerin okunmasını etkiliyor ise bu Yönetmeliğin 7'nci maddesi birinci fıkrasının (ç) bendi dikkate alınacaktır.

4. Dolaylı riskler

Mekanik titreşim özellikle yapıların dayanıklılığını veya bağlantı yerlerinin güvenliğini etkiliyor ise bu Yönetmeliğin 7'nci maddesi birinci fıkrasının (ç) bendi dikkate alınacaktır.

5. Kişisel koruyucular

El-kol titreşimine karşı kullanılan kişisel koruyucu donanım, bu Yönetmeliğin 8'inci maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen önlemler ile ilgili eylem planına dahil edilebilir.

EK 2

BÜTÜN VÜCUT TİTREŞİMİ

1. Maruziyet değerlendirmesi

Bütün vücut titreşiminde maruziyet düzeyinin değerlendirilmesi, günlük maruziyet değerinin hesaplanmasına dayalı olarak sekiz saatlik dönemde A(8) sürekli ivme eşdeğeri cinsinden tanımlanan en yüksek (rms) değeri olarak hesaplanan, TS EN 1032+A1:2011 "Mekanik Titreşim - Titreşim Emisyon Değerinin Belirlenmesi Amacıyla Hareketli Makinelerin Deneye Tabi Tutulması" ile TS ISO 2631-1 "Mekanik Titreşim ve Şok-Tüm Vücut Titreşime Maruz Kalma Değerlendirilmesi-Bölüm 1: Genel Kurallar" standartlarına ve bu standartların en güncel hallerine göre yapılır.

Deniz taşımacılığında, 1 Hz`in üzerindeki titreşimler değerlendirmeye alınacaktır.

2. Ölçüm

Bu Yönetmeliğin 6'ncı maddesine göre yapılan ölçümde kullanılan yöntemler, söz konusu mekanik titreşime maruz kalan çalışanların kişisel maruziyetini belirleyebilecek nitelikte olacaktır. Kullanılan yöntemler; ölçülecek mekanik titreşimin özelliklerine, çevresel etkilere ve ölçüm aygıtlarının özelliklerine uygun olacaktır.

3. Etkileşim

Mekanik titreşim, elle yapılan ölçümleri veya göstergelerin okunmasını etkiliyor ise bu Yönetmeliğin 7'nci maddesi birinci fıkrasının (ç) bendi dikkate alınacaktır.

4. Dolaylı riskler

Mekanik titreşim özellikle yapıların dayanıklılığını veya bağlantı yerlerinin güvenliğini etkiliyor ise bu Yönetmeliğin 7'nci maddesi birinci fıkrasının (ç) bendi dikkate alınacaktır.

5. Maruziyetin kapsamı

Özellikle, yapılan işin doğası gereği çalışanın, işverenin gözetimindeki dinlenme tesislerinden yararlandığı yerlerde, bu Yönetmeliğin 7'nci maddesi birinci fıkrasının (f) bendi uygulanacaktır. Bu tesislerdeki bütün vücut titreşimi, "zorunlu haller" dışında kullanım amaçlarına ve koşullarına uygun düzeye indirilecektir.

Elle Taşıma İşleri

İnsanın salt fiziki gücüyle yaptığı taşıma işleri sağlık ve güvenliği oldukça fazla sayıda ve büyüklükte tehlikeye atan işler olarak karşımıza çıkmaktadır. Elle taşıma işleri diyebileceğimiz bu tür işler

özellikle sırt ve bel incinmelerinin, sakatlıklarının yaşandığı bir çalışma türüdür. Bu nedenle hakkında özel bir takım düzenlemelere gitme gereği duyulmuştur.

Bu bağlamda elle taşıma işlerinden kaynaklanabilecek sağlık ve güvenlik risklerinden, özellikle sırt ve bel incinmelerinden, çalışanların korunmasını sağlamak için asgari gereklilikleri belirlemek amacıyla İSGY'nin 30'uncu maddesine dayanılarak ve 29.05.1990 tarihli ve 90/269/EEC AB Konsey Direktifi de dikkate alınarak hazırlanan 'Elle Taşıma İşleri Yönetmeliği' yürürlüğe girmiştir.

Yönetmeliğin 4'üncü maddesinde elle taşıma işi, bir veya daha fazla çalışanın bir yükü kaldırması, indirmesi, itmesi, çekmesi, taşıması veya hareket ettirmesi gibi işler esnasında, işin niteliği veya uygun olmayan ergonomik koşullar nedeniyle özellikle bel veya sırtının incinmesiyle sonuçlanabilecek riskleri kapsayan nakletme veya destekleme işlerini ifade etmektedir.

Bu konudaki işverenin genel yükümlülüğü Yönetmeliğin 5'inci maddesinde yer almıştır. Buna göre işverenler öncelikle işyerinde yüklerin elle taşınmasına gerek duyulmayacak şekilde iş organizasyonu yapmak ve yükün uygun yöntemlerle, özellikle mekanik sistemler kullanılarak taşınmasını sağlamak için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdürler. Ancak yükün elle taşınmasının kaçınılmaz olduğu durumlarda, Yönetmeliğin 1 numaralı ekinde yer alan hususları dikkate alarak elle taşımadan kaynaklanan riskleri azaltmak için uygun yöntemler kullanılmasını sağlamalı ve gerekli düzenlemeleri yapmalıdırlar.

Yönetmeliğin 6'ncı maddesi gereğince yine yükün elle taşınmasının kaçınılmaz olduğu durumlarda işverenlerin

- İşin mümkün olduğu kadar sağlık ve güvenlik şartlarına uygun yapılabilmesi için işyerinde gerekli düzenlemeleri yapması,
- Yapılan işteki sağlık ve güvenlik koşullarını değerlendirirken Yönetmeliğin 1 numaralı ekinde yer alan hususları ve yüklerin özelliklerini de göz önünde bulundurması ve
- Özellikle çalışanların sırt ve bel incinme risklerini önlemek veya azaltmak için, Yönetmeliğin 1 numaralı ekinde yer alan hususlar doğrultusunda çalışma ortamının özellikleri ve yapılan işin gereklerine uygun önlemleri alması gerekmektedir.

Bireysel risk faktörleri başlığını taşıyan 7'nci madde uyarınca işverenlerin elle taşıma işlerinde, özel politika gerektiren grupların (çocuk ve genç işçiler, kadınlar, yaşlılar, engelliler) etkilenebileceği tehlikelere karşı korunması için; İSGY'nin 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendi ile 15'inci maddesinin uygulanmasında Yönetmeliğin 2 numaralı ekinde belirtilen hususları dikkate alma zorunlulukları bulunmaktadır.

Elle taşıma işleri ile ilgili olarak çalışanların ve/veya temsilcilerinin bilgilendirilmesi ve eğitimi konusunda ise işverenler çalışanların İSGE ilişkin mevzuat hükümlerini de dikkate alarak

- Yönetmelik uyarınca sağlık ve güvenliğin korunmasına yönelik alınan tedbirler,
- Taşınan yükle ilgili genel bilgiler ve mümkünse yükün ağırlığı ile eksantrik yüklerin en ağır tarafının ağırlık merkezi,
- Yönetmelikte belirtilen hususları da dikkate alarak yüklerin doğru olarak nasıl taşınacağı ve yanlış taşınması halinde ortaya çıkabilecek riskler hakkında bilgilendirilme ve eğitim faaliyeti yürüteceklerdir (madde 8).

Yine işverenlerce Yönetmelikte belirtilen konular ile ilgili çalışanların veya temsilcilerinin, İSGY'nin 18'inci maddesine uygun olarak görüşlerini alması ve katılımlarını sağlaması gerekmektedir.

Ekleri için tıklayınız

Elle Taşıma İşleri ile İlgili Hususlar

Ek-1

YÜKLE İLGİLİ RİSK FAKTÖRLERİ

1. Yükün özellikleri

Yük;

- Çok ağır veya çok büyükse,

- Kaba veya kavranılması zorsa,
- Dengesiz veya içindekiler yer değiştiriyorsa,
- Vücuttan uzakta tutulmasını veya vücudun eğilmesini veya bükülmesini gerektiren bir konumdaysa,
- Özellikle bir çarpma halinde yaralanmaya neden olabilecek yoğunluk ve şekildeyse, elle taşınması, bilhassa sırt ve bel incinmesi riskine neden olabilir.

2. Fiziksel güç gereksinimi

İş;

- Çok yorucu ise,
- Sadece vücudun bükülmesi ile yapılabiliyorsa,
- Yükün ani hareketi ile sonuçlanıyorsa,
- Vücut dengesiz bir pozisyonda iken yapılıyorsa, bedenen çalışma şekli ve harcanan güç, bilhassa sırt ve bel incinmesi riskine neden olabilir.

3. Çalışma ortamının özellikleri

- Çalışılan yer, işi yapmak için yeterli genişlik ve yükseklikte değil ise,
- Zeminin düz olmamasından kaynaklanan düşme veya kayma tehlikesi varsa,
- Çalışma ortam ve şartları, çalışanların yükleri güvenli bir yükseklikte veya uygun bir vücut pozisyonunda taşımasına uygun değil ise,
- İşyeri tabanında veya çalışılan zeminlerde yüklerin indirilip kaldırılmasını gerektiren seviye farkı varsa,
- Zemin veya üzerinde durulan yer dengesiz ise,
- Sıcaklık, nem veya havalandırma uygun değil ise bilhassa sırt ve bel incinmesi riskini artırabilir.

4. İşin gerekleri

Aşağıda belirtilen çalışma şekillerinden bir veya birden fazlasını gerektiren işler bilhassa sırt ve bel incinmesi riskine neden olabilir.

- Özellikle vücudun belden dönmesini gerektiren aşırı sık veya aşırı uzun süreli bedensel çalışmalar,
- Yetersiz ara ve dinlenme süresi,
- Aşırı kaldırma, indirme veya taşıma mesafeleri,
- İşin gerektirdiği, çalışan tarafından değiştirilemeyen çalışma temposu.

Ek-2

BİREYSEL RİSK FAKTÖRLERİ

Çalışanlar;

- Yapılacak işi yürütmeye fiziki yapılarının uygun olmaması,
- Uygun olmayan giysi, ayakkabı veya diğer kişisel eşyaları kullanmaları,
- Yeterli ve uygun bilgi ve eğitime sahip olmamaları durumunda risk altında olabilirler.

Ekranlı Çalışmalar

Teknolojinin gelişmesiyle giderek daha çok sayıda ekranlı aracın (bilgisayar, televizyon, monitör vb.) hayatımıza girmesi bu araçlardan kaynaklanan sağlık ve güvenlik sorunlarının da doğmasına veya bu sorunların farkına varılmasına yol açmıştır. Bu araçların özellikle gözler üzerindeki olumsuz etkileri herkesin malumudur. Yine fiziksel sorunlara ve mental strese yol açtığı bilinmektedir. Kendine özgü özellikleri olan bu araçlarla ilgili olarak özel bir takım sağlık ve güvenlik tedbirleri alma gereği bulunmaktadır.

Bu bağlamda ekranlı araçlarla çalışmalarda alınacak asgari sağlık ve güvenlik önlemlerine ilişkin usul ve esasları belirlemek amacıyla İSGY'nin 30 ile ÇSGBTGHY'nın 12'nci maddelerine dayanılarak ve AB'nin 29.05.1990 tarihli ve 90/270/EEC sayılı Konsey Direktifine paralel olarak hazırlanan 'Ekranlı Araçlarla Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik yürürlüğe girmiştir.

Bu konuda Yönetmeliğin kapsamına da değinmek gerekmektedir. Buna göre Yönetmelik hükümleri, Yönetmeliğin hedefi içine girmediği için hareketli makine ve araçların kumanda kabinlerinde ve sürücü mahallinde, taşıma araçlarında aracın kumandasındaki bilgisayar sistemlerinde, toplumun kullanımına açık bilgisayar sistemlerinde, işyerinde kullanımı sürekli olmayan taşınabilir sistemlerde, hesap makineleri, yazar kasa ve benzeri veri veya ölçüm sonuçlarını gösteren küçük ekranlı cihazlarda ve ekranlı daktilolarda uygulanmayacak ancak bunun dışında kalan ve İSGY'nin kapsamına giren ve ekranlı araçlarla çalışmaların yapıldığı tüm işyerlerini kapsayacaktır.

Yönetmeliğin 4'üncü maddesine göre ekranlı araç uygulanan işlemin içeriğine bakılmaksızın ekranında harf, rakam, şekil, grafik ve resim gösteren her türlü aracı ifade etmektedir.

Ekranlı araçlarla çalışma hususunda işveren yükümlülüklerine öncelikle 5'inci maddede değinilmiştir. Buna göre işverenlerin, işyerinde gerçekleştireceği risk değerlendirmesinde; çalışma merkezlerinde ekranlı araçların kullanımından kaynaklanan riskleri, özellikle görme, fiziksel sorunlar ve mental stresle ilgili riskleri de dikkate alarak, bu risklerin etkileri, yol açabileceği ilave etkiler ile risklerin bir arada olmasından kaynaklanabilecek olumsuz etkilerin ortadan kaldırılması veya en aza indirilmesi için her türlü sağlık ve güvenlik önlemlerini alması gerekmektedir.

Ayrıca Yönetmelik kapsamında alınacak önlemlerin maliyetinin çalışanlara yansıtılması mümkün değildir.

Ekranlı araçlarla çalışmalarda aranacak asgari gerekler ise Yönetmeliğin 1 numaralı ekinde yer almıştır.

Yine Yönetmeliğin 7'nci maddesine göre işverenlerin ekranlı araçlarla yapılan çalışmalardan kaynaklanan iş yükünü ve etkilenmeyi azaltmak amacıyla, uygun çalışma planı yaparak operatörlerin periyodik olarak ara vermesini veya dönüşümlü olarak başka işlerde çalışmalarını sağlaması gerekmektedir.

Yönetmeliğin 6'ncı maddesinde hareketle çalışanların bilgilendirilmesi ve eğitimi konusunda;

- İşverence, çalışanlara ve temsilcilerine çalışma yerlerinde sağlık ve güvenlik ile ilgili bütün konularda ve özellikle yukarıda açıklanan konularla ve gözlerin korunması hakkında bilgi verilmesine ve
- Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerine (İSGE) ilişkin mevzuat hükümlerini de dikkate alarak ekranlı araçlarla çalışanlara, işe başlamadan önce ve çalışma koşullarında önemli bir değişiklik olduğunda gerekli eğitimin verilmesine dikkat edilecektir.

Çalışanların İSGE; ilgili mevzuatta belirtilen periyotlarda ve işyerinde gerçekleştirilen risk değerlendirmesi sonuçlarının gerektirdiği durumlarda tekrarlanacaktır.

Verilecek olan eğitimin, özellikle ekranlı araçlarla çalışmalarda riskler ve korunma yolları, doğru oturuş, gözlerin korunması, gözleri en az yoran yazı karakterleri ve renkler, çalışma sırasında gözleri kısa sürelerle dinlendirme alışkanlığı, gözlerin, kas ve iskelet sisteminin dinlendirilmesi ve ara dinlenmeleri ve egzersizler hakkında bilgi içermesi sağlanacaktır.

Bunun dışında ekranlı çalışmalar hakkında, çalışanların ve temsilcilerinin İSGY'da belirtildiği şekilde görüş ve önerilerinin alınması ve katılımlarının sağlanması zorunluluğu bulunmaktadır (madde 8).

Ekranlı çalışmaların taşıdığı bu riskler nedeniyle sağlık gözetimine de ayrı bir önem verilmiştir. Yönetmeliğin 9'uncu maddesine göre ekranlı araçlarla çalışmaya başlamadan önce ve ekranlı araçlarla çalışmadan kaynaklanabilecek görme zorlukları yaşandığında çalışanların göz muayeneleri yapılmalıdır.

Ayrıca ekranlı araçlarla çalışmalarda operatörlerin gözlerinin korunması için, ekranlı araçlarla çalışmaya başlamadan önce, yapılan risk değerlendirmesi sonuçlarına göre işyeri hekimince belirlenecek düzenli aralıklarla ve ekranlı araçlarla çalışmadan kaynaklanabilecek görme zorlukları yaşandığında göz muayenelerinin tekrarlanması gerekmektedir.

Bu şekilde yapılması gereken muayene sonuçlarına göre gerektiğinde operatörlere/çalışanlara yaptıkları işe uygun araç ve gereç, işverence sağlanmalıdır.

Ekleri için tıklayınız

Ekranlı Araçlarla Çalışmalar ile İlgili Hususlar

EKRANLI ARAÇLARLA ÇALIŞMALARDA ARANACAK ASGARİ GEREKLER

1. Ekipman

a) Genel hususlar

Bu tür ekipmanların kullanımı çalışanlar için risk kaynağı olmamalıdır.

b) Monitör

Ekran, operatörün/çalışanın çalışma pozisyonuna uygun mesafede ve göz hizasında olmalıdır.

Ekranda görünen karakterler, kolayca seçilir şekil ve formda, uygun büyüklükte olmalı, satır ve karakterler arasında yeterli boşluk bulunmalıdır.

Ekran görüntüsü stabil olmalı, görüntü titrememeli ve benzeri olumsuzluklar bulunmamalıdır.

Parlaklık ve karakterler ile arka plan arasındaki kontrast, operatör/çalışan tarafından kolaylıkla ayarlanabilmelidir.

Ekran, operatörün/çalışanın ihtiyacına göre kolaylıkla her yöne döndürülerek ayarlanabilir olmalıdır.

Ekran, ayrı bir kaide veya ayarlanabilir bir masa üzerinde kullanılabilir olmalıdır.

Ekranda kullanıcıyı rahatsız edebilecek yansıma ve parlamalar olmamalıdır.

c) Klavye

Klavye, operatörün/çalışanın el ve kollarının yorulmaması ve rahatça çalışabilmesi için ekrandan ayrı ve hareketli olmalıdır.

Klavyenin ön tarafına, operatörün/çalışanın bileklerini dayayabileceği özel destek konulmalıdır.

Operatörün/çalışanın elleri ve kolları için klavyenin önünde yeterli boşluk olmalıdır.

Klavye yüzeyi ışığı yansıtmayacak şekilde mat olmalıdır.

Klavye tuşlarının özellikleri ve yerleri klavye kullanımını kolaylaştıracak şekilde olmalıdır.

Klavye tuşları üzerindeki semboller, çalışma pozisyonuna göre kolaylıkla okunabilir ve seçilebilir nitelikte olmalıdır.

ç) Çalışma masası veya çalışma yüzeyi

Çalışma masası veya çalışma yüzeyi; ekran, klavye, dokümanlar ve diğer ilgili malzemelerin rahat bir şekilde düzenlenebilmesine olanak sağlayacak şekilde, yeterli büyüklükte ve ışığı yansıtmayacak nitelikte olmalıdır.

Operatörün/çalışanın rahatsız edici göz ve baş hareketleri ihtiyacını en aza indirecek şekilde yerleştirilmiş ve ayarlanabilir özellikte doküman tutucu kullanılmalıdır.

Çalışanın rahat bir pozisyonda olması için yeterli alan olmalıdır.

d) Çalışma sandalyesi

Sandalye dengeli ve operatörün/çalışanın rahat bir pozisyonda oturabileceği ve kolaylıkla hareket edebileceği şekilde olmalıdır.

Oturma yerinin yüksekliği ayarlanabilir olmalıdır.

Sırt dayama yeri öne-arkaya ve yukarı-aşağı ayarlanabilir, sırt desteği bele uygun ve esnek olmalıdır.

İstendiğinde operatöre/çalışana uygun bir ayak desteği sağlanmalıdır.

2. Çalışma ortamı

a) Gerekli alan

Operatörün/çalışanın oturma şeklini değiştirebilmesi ve rahatça hareket edebilmesi için çalışma merkezi yeterli genişlikte olmalı ve uygun şekilde düzenlenmelidir.

b) Aydınlatma

Operatörün/çalışanın gereksinimleri ve yapılan işin türü dikkate alınarak uygun aydınlatma şartları sağlanmalı, arka planla ekran arasında uygun kontrast bulunmalıdır.

Yapay aydınlatma kaynaklarının yeri ve teknik özellikleri ekrandaki ve diğer ekipman üzerindeki parlama ve yansımalar önlenecek şekilde olmalıdır.

c) Yansıma ve parlama

Çalışma merkezlerinde yansımalara ve parlamalara neden olabilecek ışık gelmesini önlemek amacıyla tedbirler alınmalıdır.

Ekrana gelen gün ışığının kontrol edilebilmesi için yatay ve dikey ayarlanabilir perdeler kullanılmalıdır.

ç) Gürültü

Çalışma merkezlerinde kullanılan ekipmanın gürültüsü çalışanların dikkatini dağıtmayacak ve karşılıklı konuşmayı engellemeyecek düzeyde olmalıdır.

d) Isı

Çalışma merkezindeki ekipman çalışanları rahatsız edecek düzeyde ortama ısı vermemelidir.

e) Radyasyon

Çalışma merkezindeki görünür ışık dışındaki tüm radyasyonların sağlığa zarar vermeyecek düzeylerde olması için gerekli önlemler alınmalıdır.

f) Nem

Çalışma ortamında nem, uygun düzeyde tutulmalı ve bu düzey korunmalıdır.

3. Operatör-Bilgisayar arayüzü

İşveren, ekranlı araçlarla yapılacak işin düzenlenmesinde ve kullanılacak programların seçiminde aşağıdaki hususlara uyar:

a) Programların işe uygun olması sağlanır.

b) Programların kolay kullanılabilir ve eğer uygunsa operatörün bilgi düzeyine ve deneyimine göre ayarlanabilir olması sağlanır. Operatörün bilgisi dışında programlara müdahale edilemez.

c) Sistemler çalışanların verimini artıracak ve kolaylık sağlayacak şekilde geri beslemeli olmalıdır.

ç) Sistemler operatöre uygun hız ve formatta bilgi verecek şekilde olmalıdır.

d) Programların, özellikle verilerin algılanması ve kullanılması konusunda yazılım ergonomisi prensiplerine uygun olmalıdır.

İyonlaştırıcı Radyasyon

Yukarıda da sözü edildiği üzere çalışanların sağlık ve güvenliğini tehdit eden bir diğer fiziksel risk etmeni radyasyondur. Ancak radyasyonun özellikle iyonlaştırıcı radyasyon olarak adlandırılan türü insan sağlığına önemli ölçüde olumsuz etki bırakmakta; iyonlaştırıcı olmayan gün ışığı gibi radyasyon ışımalarının olumsuz etkileri daha farklı açıdan değerlendirilmektedir. Bu nedenle konunun bu bölümünde radyasyon tabirinden iyonlaştırıcı radyasyon anlaşılmalıdır.

İSGY ve bağlı mevzuatta radyasyon güvenliği yahut çalışanların radyasyondan korunmasına yönelik özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Fakat Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği'nin içeriği incelendiğinde radyasyonla çalışanlar hakkında da koruyucu hükümlere yer verildiği görülmektedir.

Bu nedenle öncelikle Yönetmeliğin amaç ve kapsamının belirlenmesi uygun olacaktır. Yönetmeliğin 1'inci maddesinden hareketle Yönetmeliğin amacının iyonlaştırıcı radyasyon ışınlamalarına karşı kişilerin ve çevrenin radyasyon güvenliğini sağlamak olduğu anlaşılmaktadır.

Yönetmeliğin kapsamı düzenleyen 2'nci maddesinde ise Yönetmelik hükümlerinin radyasyon güvenliğinin sağlanmasını gerektiren her türlü tesis ve radyasyon kaynağının tehlikelerine karşı alınması gereken tedbirleri ve yapılması gereken faaliyetlerle ilgili hususları kapsayacağı ancak nükleer tesisler, nükleer yakıtlar, nükleer tesislerden çıkan radyoaktif atıklar ve nükleer maddelere ilişkin faaliyetleri kapsamayacağı görülmektedir.

Ayrıca Yönetmeliğin 5'inci maddesiyle bir takım muafiyetler de tanınmıştır. Buna göre radyoaktivite miktarları ve radyoaktivite konsantrasyonları aşağıda verilen değerleri aşmayan radyoaktif maddeler ile doz hızları aşağıda verilen sınır değerlerini aşmayan radyasyon üreten cihazların ithali, ihracı, imali, depolanması, bulundurulması, kullanılması ve bu kaynaklarla çalışılabilmesi, Kuruma (Türkiye Atom Enerjisi Kurumu) bildirim yükümlülüğü ve Kurum tarafından toplam miktara sınır koyma hakkı saklı kalmak kaydıyla bu Yönetmelik hükümlerinden muaf tutulmuştur. Buna göre;

- Radyoaktiviteleri toplamı Yönetmeliğin 1 numaralı ekinin 2'nci sütununda belirtilen miktarları aşmayan radyoaktif maddeler,
- Radyoaktivite konsantrasyonları aynı ekin 3'üncü sütununda belirtilen miktarları aşmayan radyoaktif maddeler,
- Radyasyon yayan ve yine aynı ekteki değerleri aşan miktarlarda radyoaktif madde içeren düzenekler, aşağıdaki hususların hepsinin bir arada sağlanması halinde;
    1) Kurum tarafından olası zararlarına karşı, üstünlükleri göz önünde bulundurularak, kullanılması uygun görülen düzenekler,
    2) Radyoaktif maddenin herhangi bir sızıntı ve bulaşmasına karşı etkin bir şekilde korunması sağlanmış olan kapalı kaynaklar,
    3) Normal çalışma koşullarında, yüzeyinden 10 cm uzaklıkta herhangi bir noktadaki doz hızı 1 µSv/h (0.1 mrem/h) değerini aşmayan düzenekler,
- Normal çalışma koşullarında ulaşılabilen herhangi bir yüzeyinden 10 cm mesafedeki herhangi bir noktada doz hızı 1 µSv/h (0.1 mrem/h) değerini aşmayan, görüntü veren (televizyon, monitör gibi) katot ışını tüpler veya 30 kV'un altında gerilimle çalışan diğer elektrikli cihazlar,
- Bir üstteki paragrafta belirtilen koşullar dışında kalan ve radyoaktif madde içermeyen fakat iyonlaştırıcı radyasyon yayan, X-ışını, katot ışını tüpü ve benzer düzenekler aşağıdaki hususların hepsinin bir arada sağlanması halinde;

1) Muhtemel zararlarına karşı Kurum tarafından üstünlükleri göz önünde bulundurularak, kullanılması uygun görülen düzenekler,
2) Normal çalışma koşullarında, yüzeyinden 10 cm uzaklıkta herhangi bir noktadaki doz hızı 1 µSv/h (0.1 mrem/h) değerini aşmayan düzenekler.

- Radyoaktif madde içeren gıda maddeleri, tıbbi malzemeler, ilaçlar ve benzeri tüketici ürünleri muaf olup, muafiyet sınırları içinde olsa bile Kurum tarafından gerekli görülen hallerde bu maddeler için dahi izin yükümlülüğü aranacaktır.

Bunların dışında Yönetmeliğin 6'ncı maddesiyle, Yönetmeliğin 5'inci maddesindeki muafiyet sınırları içerisinde bulunsa bile, radyoaktif madde içeren oyuncaklar, kırtasiye malzemeleri, giysiler, kozmetikler, ev eşyaları ve benzeri malzemelerin ithali, ihracı, imali, bulundurulması, kullanılması ve depolanması yasaklanmış ve aksine hareket cezai işlem gerektirmektedir.

Yine çalışanların radyasyona karşı korunmasına ilişkin hükümlere geçmeden önce konumuz anlamında önem arz eden bir takım tanımları vermek de faydalı olacaktır. Yönetmeliğin 4'üncü maddesi uyarınca;

- Tüzük; 24.07.1985 tarihli ve 85/9727 sayılı BK kararı ile yürürlüğe konulan Radyasyon Güvenliği Tüzüğü'nü,
- Eşdeğer doz; birimi Sievert (Sv) olup, radyasyonun türüne ve enerjisine bağlı olarak doku veya organda soğurulmuş dozun, radyasyon ağırlık faktörü ile çarpılmış halini,
- Etkin doz; birimi Sievert (Sv) olup, insan vücudunda ışınlanan bütün doku ve organlar için hesaplanmış eşdeğer dozun, her doku ve organın doku ağırlık faktörleri ile çarpılması sonucunda elde edilen dozların toplamını,
- Yüklenmiş eşdeğer doz; birimi Sievert (Sv) olup radyoaktif maddenin vücuda alınmasını takiben, doku veya organda kaldığı sürede vermiş olduğu toplam eşdeğer dozu,
- Yüklenmiş etkin doz; yüklenmiş eşdeğer dozun, her doku ve organın doku ağırlık faktörleri ile çarpılması sonucunda elde edilen toplamı,
- Radyasyon Görevlisi; radyasyon kaynağı ile yürütülen faaliyetlerden dolayı görevi gereği, bu Yönetmeliğin 10'uncu maddesinde toplum üyesi kişiler için belirtilen doz sınırlarının üzerinde radyasyona maruz kalma olasılığı olan kişiyi
- Radyasyondan Korunma Danışmanı; mühendislik veya fen bilimleri alanında aldığı temel eğitim üzerine radyasyondan korunma alanında eğitim almış ve uygulamaya özgü olarak bu Yönetmeliğin 74'üncü maddesinde belirtilen faaliyetlerde en az dört yıllık deneyime sahip kişiyi,
- Radyasyondan Korunma Sorumlusu; radyasyondan korunmada temel güvenlik standartlarını yapılan işin niteliklerine göre uygulayacak, bu alandaki eğitim ve deneyimi lisanslama aşamasında Kurum tarafından değerlendirilerek uygun görülen kişiyi,
- Lisans Sahibi; bu Yönetmelik hükümlerine göre verilen lisans belgesinde ismi belirtilen ve radyasyon güvenliği mevzuatının uygulanmasında Kuruma karşı sorumlu olan kişiyi,
- Yönetim; Lisanslı faaliyetlerin mevzuata uygun olarak yürütülmesini ve sürekliliğini sağlamak için gerekli insan gücü ile teknik ve finansal altyapıyı temin etme yetkisi ve sorumluluğuna sahip olan lisans sahibinin kendisini veya onun bağlı olduğu Yönetim kademesini/kişiyi ifade etmektedir.

Tanımlar değerlendirildiğinde Yönetmelik anlamında lisans sahibi veya yönetimin genel anlamıyla İSGY anlamında işveren ve/veya işveren vekili olarak kabul edilmesi uygun olacaktır. Radyasyondan korunma sorumlusu ve danışmanının ise bazı durumlarda işveren vekili veya biraz da zorlamayla iş güvenliği uzmanı benzeri olarak kabul edilmesi kavramların anlaşılmasını kolaylaştıracaktır. Yine bu bağlamda radyasyon görevlisi de İSGY anlamında çalışan manasında düşünülmelidir.

Çalışanların radyasyona karşı korunması Yönetmelik hükümlerinden hareketle öncelikle 'Doz sınırlama sisteminin temel ilkeleri' başlığını taşıyan 7'nci madde ile başlamaktadır. Bu maddede Yönetmelik hükümleriyle tesis edilecek olan radyasyondan korunma hususunda gerekli olan doz sistemiyle ilgili üç temel ilke belirlenmiştir. Bunlar uygulamaların gerekliliği, optimizasyon ve doz sınırlaması olarak kavramlaştırılmıştır.

Buna göre uygulamaların gerekliliği ilkesine göre ışınlanmanın zararlı sonuçları göz önünde bulundurularak, net bir fayda sağlamayan hiçbir radyasyon uygulamasına izin verilemeyecektir. Optimizasyon ilkesi gereği radyasyona maruz kalmaya sebep olan uygulamalarda, olası tüm ışınlanmalar için bireysel dozların büyüklüğü, ışınlanacak kişilerin sayısı, ekonomik ve sosyal faktörler göz önünde bulundurularak mümkün olan en düşük dozun alınması sağlanmalıdır. Doz sınırlaması ilkesi ise tıbbi ışınlamalar hariç, izin verilen tüm ışınlamaların neden olduğu ilgili organ veya dokudaki eşdeğer doz ve etkin dozun, Yönetmeliğin 10'uncu maddesinde belirtilen yıllık doz sınırlarını aşamayacağını esas almaktadır.

Doz sınırları kavramı ise Yönetmeliğin 8'inci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre birincil, ikincil, türetilmiş, izin verilen sınırlar ve işletme sınırları kavramları önem arz etmektedir. Yapılan tanımlamalara göre;

- Birincil Sınırlar: Radyasyon görevlilerinin veya toplum bireylerinin alabileceği yıllık "eşdeğer doz", "etkin doz", "yüklenmiş eşdeğer doz", "yüklenmiş etkin doz" veya belirlenen bireyler topluluğunun "toplum etkin dozu" sınırları,

- İkincil Sınırlar: Birincil doz sınırlarının doğrudan uygulanamadığı durumlarda kullanılan doz sınırları (İkincil sınırlar, dış ışınlanma durumunda "eşdeğer doz indeksi" ile iç ışınlanma durumunda ise, "yıllık vücuda alınma sınırları" (ALI) cinsinden ifade edilir.),
- Türetilmiş Sınırlar: Belirli bir modele göre birincil sınırlardan türetilmiş sınırları (Bunlara uyulduğu takdirde, birincil sınırlara da uyulduğu kabul edilir.),
- İzin Verilen Sınırlar: Kurum tarafından saptanan ve genellikle birincil ve ikincil sınırlardan daha düşük olan sınırları,
- İşletme Sınırları: Hangi türden olursa olsun, bütün radyasyon kaynakları için Kurum tarafından saptanan birincil ve ikincil sınırları aşmamak koşulu ile Lisans Sahibi tarafından belirlenen sınırları ifade etmektedir.

Referans düzeyleri kavramı ise Yönetmeliğin 9'uncu maddesiyle düzenlenmiş olup, esasen doz sınırlarından sonra değerlendirmeye alınmaktadır. Buna göre referans düzeyi kavramı radyasyondan korunma programlarında kullanılan herhangi bir büyüklük için özel bir uygulamanın başlatılması amacıyla belirlenen düzeylerdir. Anılan hükme göre kayıt düzeyi, inceleme düzeyi ve müdahale düzeyi olmak üzere Kurum tarafından tespit edilen 3 tür referans düzeyi bulunmaktadır. Müdahale düzeyi ayrıca kendi içerisinde eylem ve rehber düzey olarak da ayrılmaktadır. Yapılan tanımlamalara göre;

Buna göre, radyasyondan korunmayı sağlamak amacıyla eşdeğer doz, etkin doz veya vücuda alınma miktarlarının kayıtlarının tutulması ve saklanması gerekmektedir. Buna kayıt düzeyi denilmektedir. Yönetmeliğin 10'uncu maddesinde verilen yıllık doz sınırlarının aylık dönemlerde radyasyon görevlileri için 0.2 mSv, halk için ise 0.01 mSv'i aşması durumlarında kayıtlar tutulmaya başlanacaktır.

Diğer düzey olan inceleme düzeyi üzerinde daha fazla inceleme yapılmasını gerektiren eşdeğer doz, etkin doz veya vücuda alınma miktarları söz konusu olduğundan gündeme gelmektedir. Bu düzey, bir ay için Yönetmeliğin 10'uncu maddesinde verilen yıllık eşdeğer doz sınırının 1/10'u olarak tespit edilmiştir.

Müdahale düzeyi ise Kurum tarafından önceden belirlenen ve aşılması durumunda müdahaleyi gerektiren eşdeğer doz, etkin doz veya vücuda alınma miktarlarını gösteren değerler olup Yönetmeliğin 10'uncu maddesinde verilen yıllık eşdeğer doz sınırının bir defada alınması ve aynı yıl içinde bu değerin aşılması durumunu karakterize etmektedir. Eylem düzeyi ve rehber düzey olmak üzere iki tür müdahale düzeyi bulunmaktadır.

Bunlardan eylem düzeyi, sürekli ışınlanmalar veya tehlike durumunda, iyileştirici veya koruyucu eylemler gerektiren, eşdeğer doz hızı veya radyoaktivite konsantrasyon düzeyidir. Eylem düzeyi, ani ışınlamalar ve sürekli ışınlamalar olarak iki farklı türde ele alınmıştır.

Ani ışınlanmalar Yönetmeliğin 48'inci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre ani ışınlanmalar için 2 günden daha az sürede organ veya dokuda soğurulması beklenen dozlar için müdahaleye ilişkin eylem düzeyleri aşağıdaki gibidir.

Organ veya doku	**Doz, (Gy)**
Tüm vücut (kemik iliği)	1
Akciğer	6
Deri	3
Tiroid	5
Göz merceği	2
Gonadlar	3

Sürekli ışınlanmalarda ise yönetmeliğin 49'uncu maddesi uyarınca aşağıdaki değerler söz konusu olduğunda müdahale gerekmektedir.

Organ veya doku	Eşdeğer doz hızı, (Gy/yıl)
Gonadlar	0.2
Göz merceği	0.1
Kemik iliği	0.4

Rehber düzey ise aşılması durumunda önlem alınmasını gerektirebilen doz düzeyi olup, kronik ışınlanmalarda öngörülen rehber düzeyler ve tıbbi uygulamalarda öngörülen rehber düzeyler olarak ikiye ayrılmaktadır. Tıbbi uygulamalarda öngörülen rehber düzeyler kavramı daha çok radyasyon almak zorunda olan hastalarla ilgili olup, çalışanların sağlık ve güvenliği kavramı ile ilgili olmadığından burada inceleme konusu yapılmamıştır.

Kronik ışınlanmalarda öngörülen rehber düzey kavramı ise Yönetmeliğin 37'nci maddesi ile ilişkilendirilmiştir. Anılan madde doğal radyasyon taşımakta olup, madde hükmünde doğal radyasyon kaynaklarından maruz kalınan ışınlanmalara doz sınırlaması uygulanmayacağı esas alınmıştır. Ancak, ilk durumu değiştirilmiş olan doğal radyasyon kaynaklarından meydana gelen ışınlanmalara, radyasyondan korunma sisteminin uygulanacağı öngörülmüştür. Bu bağlamda doğal kaynaklardan radon için izin verilen konsantrasyon seviyeleri yıllık ortalama olarak evlerde 400 Bq/m^3, işyerlerinde 1000 Bq/m^3 değerleri ile sınırlandırılmıştır. Bir başka deyişle anılan birimlerin üstüne çıkılması durumunda müdahale gerekmektedir. Ayrıca yine aynı madde hükmüyle maruz kalınan doğal radyasyon seviyesinin yapı malzemeleri nedeniyle artmasının önlenmesi ve toplum üyelerinin alacağı radyasyonun mümkün olan en düşük seviyede tutulması amacıyla bu malzemelerdeki radyoaktivitenin kontrolünün yapılması gerekmektedir.

Bu noktadan sonra Yönetmelik yıllık alınabilecek doz sınırlarını tespit etme yoluna gitmiştir. Yönetmeliğin 10'uncu maddesi uyarınca yıllık toplam doz aynı yıl içindeki dış ışınlama ile iç ışınlamadan alınan dozların toplamıdır. Kişilerin, denetim altındaki kaynaklar ve uygulamalardan dolayı bu sınırların üzerinde radyasyon dozuna maruz kalmalarına izin verilemeyecek ve bu sınırlara tıbbi ışınlamalar ve doğal radyasyon nedeniyle maruz kalınacak dozlar dahil edilemeyecektir.

Maddenin devamında çeşitli kişi veya kişi grupları için doz sınırları ve özel hususlar düzenlenmiştir. Konumuz itibariyle radyasyon görevlilerinin ve 18 yaşından küçüklerin, hamile veya emziren kadın çalışanların, uçuş görevlileri ve madenlerde çalışanların önem arz ettiği tespit edilebilmektedir. Buna göre;

- Radyasyon görevlileri için etkin doz ardışık beş yılın ortalaması 20 mSv'i, herhangi bir yılda ise 50 mSv'i geçemeyecektir. El ve ayak veya cilt için yıllık eşdeğer doz sınırı 500 mSv, göz merceği için 150 mSv olarak belirlenmiştir. Cilt için en yüksek radyasyon dozuna maruz kalan 1 cm^2'lik alanın eşdeğer dozu, diğer alanların aldığı doza bakılmaksızın ortalama cilt eşdeğer dozu olarak kabul edilecektir.

  Ayrıca Yönetmeliğin 11'inci maddesinde Normal uygulamalarda ortaya çıkan ve yıllık doz sınırları üzerinde etkin doza maruz kalmayı gerektiren, fakat ışınlanmanın dışında başka yöntemlerin bulunmadığı özel durumlarda Kurum'un izniyle yapılan ışınlanmalar olarak tanımlanan özel durumlar için planlanan ışınlanmalar söz konusu olduğunda buna maruz kalacak radyasyon görevlileri için doz sınırları herhangi bir yılda 50 mSv'i, birbirini takip eden 10 yıl içinde ortalama yıllık 20 mSv'i ve toplamda 100 mSv'i aşmamalıdır. Yine aynı madde hükmü gereği yıllık etkin dozun beş katından fazla radyasyon dozu almış radyasyon görevlileri ile çocuk doğurma çağındaki radyasyon görevlileri özel bir durum için planlanmış ışınlanmalarda görevlendirilemeyeceklerdir.

- 18 yaşından küçüklerin Tüzüğün 6'ncı maddesine göre radyasyon uygulaması işinde çalıştırılmaları yasaktır. Ancak Yönetmeliğin 15'inci maddesinin (b) bendinde belirtilen alanlarda, eğitim amaçlı olmak koşuluyla, eğitimleri radyasyon kaynaklarının kullanılmasını gerektiren 16-18 yaş arasındaki stajyerler ve öğrenciler söz konusu olabilir. Bu durumda bu kişiler için etkin doz, herhangi bir yılda 6 mSv'i geçemeyecektir. Ancak el, ayak veya deri için yıllık eşdeğer doz sınırı 150 mSv, göz merceği için 50 mSv olabilecektir.

  Yine Yönetmeliğin 17'nci maddesi uyarınca 16-18 yaşları arasındaki öğrenci ve stajyerlere sadece, tanımı Yönetmeliğin 15'inci maddesinde verilen gözetimli alanlarda eğitim izni verilebilecektir.

- Yönetmeliğin 12'nci maddesinde özel olarak hamile radyasyon görevlileri için doz sınırları tespit edilmiştir. Buna göre öncelikle hamileliği belirlenmiş kadın çalışanın, çalışma şartlarının yeniden

düzenlenebilmesi amacıyla yönetimi haberdar etmesi gerekmektedir. Esas itibariyle hamileliğin bildirilmesi kadın çalışanın çalışmasına engel teşkil etmemekte ancak gerekiyorsa çalışma koşullarının yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle, doğacak çocuğun alacağı dozun mümkün olduğu kadar düşük düzeyde tutulması sağlanmalı ve bu durumda toplum için belirlenen doz sınırlarına uyulmalıdır. Bunun dışında emzirme dönemindeki kadın çalışanların, radyoaktif kontaminasyon riski taşıyan işlerde çalıştırılması yasaklanmıştır.

- Yönetmeliğin 38'inci maddesinde uçuş görevlileri ve madenlerde çalışanlara ilişkin özel bir takım düzenlemeler bulunmaktadır. Bu husus doğal radyasyon nedeniyle ışınlanmaların artığı durumlar olarak başlık andırılmıştır. Yapılan düzenleme uyarınca görevi gereği radyasyon kaynaklarıyla çalışmamakla birlikte yaptığı iş nedeniyle doğal radyasyona maruz kalan uçuş personeli ile maden ocaklarında çalışan kişiler radyasyon görevlisi sayılmamakla birlikte uçuş personeli ile içeriğinde uranyum ve toryum ihtiva eden maden cevherlerinin ve radyoaktivitesi yüksek düzeyde doğal radyonüklit içeren madenlerin (mineral tuzlar, fosforlu malzemeler) çıkarılması ve işlenmesi faaliyetlerinde çalışanların radyasyondan korunmaları için etkin kontrol tedbirleri alınması esas kabul edilmiştir. Özellikle yer altı maden ocakları ve benzeri çalışma ortamlarında radon ölçümlerinin yaptırılması, ortamdaki radon konsantrasyonunun 1000 Bq/m^3'ü aşması durumunda havalandırma sistemlerinin kurulması ve etkin çalıştırılması ve kullanılan hammaddelerin içeriğinde uranyum, toryum, fosforlu malzemeler ihtiva eden üretim prosesleri, bunların taşınması ve depolanması faaliyetlerinde çalışanlar da dahil olmak üzere radyoaktif maddeler içerebilecek toz zerreciklerinin solunmasını engellemek amacıyla toz maskesi kullanması sağlanması şart koşulmuştur. Yine bu madde kapsamındaki faaliyetlerde çalışanların görevleri gereği aldıkları radyasyon ve sağlık riskine ilişkin bilgilendirilmeleri gerekmektedir.

Radyasyon Güvenliği Yönetmeliğinden hareketle çalışanların radyasyondan korunması hususunda ele alınması gereken bir diğer işveren yükümlülüğünün radyasyon alanları ile ilgili olduğu görülmektedir. Yönetmeliğin 15'inci maddesine göre maruz kalınacak yıllık dozun 1 mSv değerini geçme olasılığı bulunan alanlar radyasyon alanı olarak nitelendirilmelidir. Radyasyon alanları radyasyon düzeylerine göre denetimli alanlar ve gözetimli alanlar şeklinde ikiye ayrılmaktadır.

Denetimli alanlar radyasyon görevlilerinin giriş ve çıkışlarının özel denetime, çalışmalarının radyasyondan korunma bakımından özel kurallara bağlı olduğu ve görevi gereği radyasyon ile çalışan kişilerin ardışık beş yılın ortalama yıllık doz sınırlarının 3/10'undan fazla radyasyon dozuna maruz kalabilecekleri alanlardır.

Denetimli alanların girişlerinde ve bu alanlarda radyasyon alanı olduğunu gösteren temel radyasyon simgeleri (Yönetmeliğin 3 numaralı ekinde şekli ve ölçümleri gösterilmiştir.), radyasyona maruz kalma tehlikesinin büyüklüğünü ve özelliklerini anlaşılabilir şekilde göstermek üzere gerekli bilgi, simge ve renkleri taşıyan işaretler ve denetimli alanlar içinde radyasyon ve bulaşma tehlikesi bulunan bölgelerde geçirilecek sürenin sınırlandırılması ile koruyucu giysi ve araçlar kullanılması gerekliliğini gösteren uyarı işaretleri olarak belirlenen radyasyon uyarı levhaları bulunması zorunlu kılınmıştır.

Gözetimli alanlar ise radyasyon görevlileri için yıllık doz sınırlarının 1/20'sinin aşılma olasılığı olup, 3/10'unun aşılması beklenmeyen, kişisel doz ölçümünü gerektirmeyen fakat çevresel radyasyonun izlenmesini gerektiren alanlar olarak tespit edilmiştir.

Radyasyon alanlarının belirlenmesi ve işaretlenmesinden sonra Yönetmeliğin 16'ncı maddesi gereğince bu alanların izlenmesi de zorunludur. Buna göre radyasyon alanlarının izlenmesinde uygun radyasyon ölçüm cihazları ve dozimetreler kullanılacaktır. Radyasyon alanlarının radyasyon/radyoaktivite düzeyi ölçümleri Kurum tarafından belirtilen sıklık ve yöntemlere uygun olarak yapılacak, bu ölçümlerde kullanılan cihazların kalibrasyonları Kurum tarafından uygun görülen aralıklarla, Kurumun İkincil Standart Dozimetre Laboratuvarı'nda gerçekleştirilecektir.

Yönetmeliğin 20'inci maddesiyle görevleri gereği radyasyona maruz kalan kişilerin çalışma koşullarını çalışma koşulu A ve B olarak ikiye ayırdığı görülmektedir. Anılan hükme göre; Çalışma Koşulu A: Yılda 6 mSv'den daha fazla etkin doza veya göz merceği, cilt, el ve ayaklar için yıllık eşdeğer doz sınırlarının 3/10'undan daha fazla doza maruz kalma olasılığı bulunan çalışma koşulu ve Çalışma Koşulu B: Çalışma Koşulu A'da verilen değerleri aşmayacak şekilde radyasyon dozuna maruz kalma olasılığı bulunan çalışma koşuludur. Bu ayırımın bir takım dozimetre, KKD kullanımı ve tıbbi gözetim anlamında önemli olduğu görülmektedir.

Buna göre Yönetmeliğin 21'inci maddesi uyarınca Çalışma Koşulu A durumunda görev yapan kişilerin, kişisel dozimetre kullanması zorunlu olup, 22'nci maddeye göre çalışanlara yapılan işin niteliğine uygun koruyucu giysi ve teçhizat kullandırılacaktır.

Yine bu bağlamda 23'üncü madde gereği Çalışma koşulu A'da çalışan radyasyon görevlilerinin sağlık durumlarının yapacakları göreve uygunluğunu belirlemek amacıyla işe başlamadan önce ve çalıştığı süre boyunca yılda en az bir kez tıbbi muayeneleri yaptırılması zorunludur.

Çalışanların radyasyondan korunması başlığı altında söz konusu edilebilecek bir diğer yükümlülük kaza ve tehlike durumunda ışınlanma hakkındadır.

Yönetmeliğin 39'uncu maddesi uyarınca öncelikle lisans sahibinin tesislerde kullanılan radyoaktif kaynakların özelliklerine göre tehlike durumu veya kaza durumlarında uygulanmak üzere Yönetmeliğin 40'ıncı maddesine göre bir "Tehlike Durumu Planı" hazırlaması gerekmektedir. Yönetmeliğin 40'ıncı maddesi uyarınca bu planların tehlike durumu veya kaza ile ilgili olarak görevlendirilen kişiler, unvanları, adres ve telefon numaralarını, tesis içindeki ve dışındaki sorumlu kişilerle haberleşme sistemini, uygulanacak radyasyon ölçüm programlarını, muhtemel kaza senaryoları ve alınacak önlemleri ve gerekli ekipman ile araç ve gereçleri içermesi zaruridir. Yine Yönetmeliğin 41'inci maddesi hükmünden hareketle radyasyondan korunma sorumlusu ile birlikte lisans sahibi tarafından hazırlanan Tehlike Durumu Planının düzenli olarak gözden geçirilmesi, tatbikatlar ile sınanması ve ihtiyaç halinde yenilenmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Radyasyonla çalışma durumunda oluşabilecek tehlikeli durumlar hakkında gerektikçe tehlike durumunun veya kazanın bildirilmesi, bunlara ilişkin rapor hazırlanması, tıbbi müdahale yapılması, radyasyona maruz kalan görevlilerin durumu, şüpheli durumların kuruma bildirilmesi ve radyasyon kaynaklarının kaybolması veya çalınması hakkında bir takım yükümlülükler getirilmiştir.

Yönetmeliğin 42'nci maddesine göre tehlike durumu veya kaza hâlinde, lisans sahibi tarafından derhal gerekli müdahale yapılmalı ve durum ivedilikle Kuruma bildirilmelidir. Kurum tarafından gerektiğinde yerinde yapılan inceleme ve değerlendirme sonucu, radyasyon güvenliği açısından gerekli hususlar lisans sahibi tarafından derhal yerine getirilecektir. Yönetmeliğin 46'ncı maddesine göre tehlike durumu ve kaza söz konusu olmamakla birlikte, doz sınırlarının aşılmasından şüphe edilmesi halinde dahi lisans sahibi konuya ilişkin araştırmasını ve sonuçlarını bir raporla Kuruma yazılı olarak bildirmek zorundadır.

Yine bu kapsamda 43'üncü madde uyarınca tehlike durumu veya kaza sona erdikten sonra, kazanın oluş şekli radyasyon görevlilerinin ve diğer kişilerin maruz kaldıkları radyasyon dozları ve radyoaktif maddelerin vücuda alınış şekli ve nedeni, lisans sahibi veya lisans sahibi tarafından görevlendirilecek kişi tarafından araştırılarak, radyasyon görevlilerinin film ve/veya TLD dozimetre ve gerekirse kromozom aberasyonu test sonuçları ile birlikte, sonuç bir raporla en kısa zamanda Kuruma bildirilmek zorundadır.

Belirtilen raporun Kurum tarafından değerlendirilmesi sonucu radyoaktif madde bulaşmasına uğrayan kişilerin radyoaktif bulaşmayı giderme işlemleri veya tıbbi müdahaleleri Kurum tarafından önerilen resmi veya özel sağlık kuruluşlarında yaptırılacaktır (madde 44). Radyasyon kazasından sonra, Yönetmelikte belirtilen sınırlar üzerinde radyasyona maruz kalan radyasyon görevlilerinin, eski görevlerine devam etmesinde bir sakınca bulunmadığının, Kurumun önerdiği resmi sağlık kuruluşu tarafından bir raporla belirlenmesi halinde, bu kişiler eski görevlerine devam edebileceklerdir. Raporda eski görevine devamı sakıncalı görülen radyasyon görevlileri ise sosyal ve ekonomik durumları, yaşları ve özel becerileri göz önüne alınarak radyasyona maruz kalmasını gerektirmeyecek başka bir görevde çalıştırılacaklardır.

Lisans sahibinin bir diğer bildirim yükümlülüğü de radyasyon kaynaklarının kaybolması veya çalınması ile ilgilidir. Yönetmeliğin 47'nci maddesinde bu husus radyasyon kaynaklarının kaybı veya çalınması durumunda, lisans sahibinin durumu ivedilikle Kuruma ve bölgenin güvenliğinden sorumlu Jandarma veya Polis Merkez Amirliklerine bildirmesi gerektiği şeklinde düzenlenmiştir.

Çalışanların radyasyona karşı korunması başlığı altında incelenmesi gereken bir diğer yükümlülük kayıt tutmaya ilişkindir. Bu hususlar Yönetmeliğin 69'uncu maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre Yönetmelik kapsamına giren gerçek kişiler, resmi, özel kurum veya kuruluşlar madde metninde 4 tür

olarak saptanmış olan kayıtları tutmakla yükümlüdürler. Bu kayıtların 30 yıl süre ile saklanması gerekmektedir. Maddede personele, radyasyon kaynaklarına, radyoaktif atıklara ve kazaya ilişkin olmak üzere 4 dört kayıt tutma yükümlülüğü ve bu yükümlülüklerin esasları belirlenmiştir.

Personele ilişkin kayıtlar, verilen lisans belgelerinin tarih, sayı ve içeriği ile lisans belgesi üzerinde ismi belirtilen kişiler, radyasyon görevlilerinin isimleri ile işe giriş ve işten ayrılış tarihleri, radyasyon görevlilerinin kişisel dozimetri raporları, radyasyon görevlilerinin ilk defa işe başlamadan önce yapılan tüm tıbbi muayene sonuçları, yaptırılan periyodik tıbbi muayeneleri ile Kurum tarafından gerekli görülen durumlarda yaptırılan tıbbi muayenelerin sonuçları ve varsa diğer tıbbi ışınlanma sonuçlarından ibarettir.

Radyasyon kaynaklarına ilişkin kayıtlar, verilen lisans belgelerinin tarih, sayı ve kullanım amaçları ile lisans belgesi üzerinde belirtilen radyasyon kaynaklarının cinsi ve radyoaktiviteleri, radyasyon kaynağının yurda girişi, satın alınması, kurulması ve kalibrasyonuna ilişkin tarih ve işlemler ile konu ile ilgili kişilerin isimleri ve radyasyon kaynağının bakımı, onarımı, sızıntı testi, tüp ve kaynak değişimi gibi işlemlerinin tarihleri, yapılan işlerin içeriği ve konu ile ilgili kişilerin isimlerini kapsamaktadır.

Radyoaktif atıklara ilişkin kayıtların ise meydana gelen radyoaktif atığın cinsi, miktarı, radyoaktivitesi ve tarihleri ve depolanmak ve işlenmek üzere Kuruma gönderilen veya çevreye verilen radyoaktif atıkların miktarlarından oluştuğu görülmektedir.

Son olarak kazaya ilişkin kayıtlar kapsamında kazanın yeri ve tarihi, kazanın oluş şekli, kazaya neden olan radyasyon kaynağının cinsi ve radyoaktivitesi, vücuda alınan radyoaktif maddeler ve alınış nedenleri, maruz kalınan süre ve radyasyon dozları, kazaya maruz kalan kişilerin tıbbi muayene sonuçları ve yapılan tıbbi uygulamalar ve kazaya ilişkin rapor söz konusu edilmiştir.

Yine bu bağlamda Yönetmeliğin 70'inci maddesine göre belirtilen kayıtlar yapılan denetimler sırasında veya Kurum tarafından gerekli görülen durumlarda incelenecektir.

Yönetmeliğin 71'inci maddesinde lisan sahibinin, 72'nci maddesinde yönetimin, 73'üncü maddesinde radyasyondan korunma sorumlusunun ve 74'üncü maddesinde radyasyondan korunma danışmanının görev ve sorumlulukları özel olarak listelenmiştir.

Buna göre lisans sahibinin sorumlulukları aşağıdaki gibidir.

- Radyasyon kaynaklarının emniyeti ve radyasyon güvenliğine ilişkin standart ve mevzuatın uygulanması için radyasyondan korunma sorumlusu ile birlikte yerel talimatları hazırlamak, hazırlanan planlar doğrultusunda çalışanları bilgilendirmek, uygulanmasını sağlamak ve tehlike veya kaza durumu için "Tehlike Durum Planı"nı hazırlamak, planda belirtilen hususlarla ilgili tatbikatları yapmak ve gerektiğinde uygulanmasını sağlamak,
- İşe alınacak radyasyon görevlilerinin sağlık durumunun yapacağı işe uygun olduğu hakkında sağlık raporu alınmasını sağlamak ve çalıştıkları süre içinde tıbbi muayenelerini yaptırmak,
- İlgili uygulamalarda ışınlanacak kişileri korumak üzere her türlü önlemi almak ve ışınlanmaya maruz kalacak radyasyon görevlisine, bu önlemler ile uygulamanın olası tehlikeleri hakkında bilgi vermek,
- Radyasyon görevlilerinin istifa, emeklilik ve sağlık gibi nedenlerle görevlerinden ayrılmaları halinde, muayene sonucunda hekim tarafından gerekli görüldüğü takdirde radyasyon etkisi ile ortaya çıkabilecek durumların takibi veya tedavisine devam edilmesini sağlamak,
- Kurum tarafından belirlenen referans seviyeleri veya doz seviyelerinin aşılması veya aşılmasından şüphe duyulması halinde Kuruma haber vermek ve Kurum tarafından önerilen önlemleri almak,
- Radyoaktif maddelerin çevreye verilmesinin söz konusu olduğu hallerde Yönetmeliğin 34'üncü maddesi ile diğer ilgili yönetmeliklerde belirtilen bilgi ve belgeleri tamamlayarak izin almak ve Kuruma bilgi vermek,
- Kullanılan radyasyon kaynaklarının sayısı ve cinsine bağlı olarak, uygun nitelik ve yeterli sayıda radyasyon görevlisi ile radyasyondan korunma sorumlusu ve gerektiğinde radyasyondan korunma danışmanı çalıştırmak,
- Radyasyon görevlilerinin Radyasyondan Korunma ile ilgili eğitiminin yapılmasını ve/veya yaptırılmasını sağlamak,

- Tesiste bulunan radyasyon kaynaklarının bakım, onarım ve kaynak değişim işlemlerinin Kurumdan lisans/izin almış kişi ve kuruluşlar tarafından yapılmasını sağlamak,
- İlgili kayıtların tutulmasını sağlamak,
- Kurum tarafından yayımlanmış olan radyasyon güvenliğine ilişkin tüzük ve yönetmelikleri tesiste bulundurmak.
- Kalite kontrol ve kalite temini programlarının hazırlanmasını sağlamak ve yürütmek.
- Radyoaktif kaynak ihtiva eden cihazların kurulması, sökülmesi, kaynak değişimi ve kaynağa müdahaleyi gerektiren her türlü faaliyet için Kuruma bildirimde bulunmak.

Yönetim ise lisanslı faaliyetlerin mevzuata uygun olarak yürütülmesini ve sürekliliğini sağlamak için gerekli insan gücü ile teknik ve finansal altyapıyı temin etmek ve lisans sahibi ve Yönetimin farklı olması durumunda, yukarıda belirtilen hususları yerine getirmekle yükümlü kılınmıştır (madde 72).

Radyasyondan korunma sorumlusunun görevlerini düzenleyen 73'üncü maddeye göre,

- Tesisin, sistemlerin, çalışanların ve hastaların radyasyon ölçümleri için uygun cihazların bulundurulmasını, kullanılmasını ve mevcut cihazların gerekli kalibrasyonlarının yapılmasını sağlamak,
- Tesiste radyasyondan korunma ile ilgili ölçüm programlarını hazırlamak ve uygulamak,
- Radyasyon kaynaklarının emniyeti ve radyasyon güvenliğine ilişkin standart ve mevzuatın uygulanması için lisans sahibi ile birlikte yerel talimatları hazırlamak, hazırlanan planlar doğrultusunda çalışanları bilgilendirmek, uygulanmasını sağlamak ve tehlike veya kaza durumu için "Tehlike Durum Planı"nı hazırlamak, planda belirtilen hususlarla ilgili tatbikatları yapmak ve gerektiğinde uygulanmasını sağlamak
- Radyasyon alanlarına uygun ikaz etiketleri, çalışma talimatları ve kaza durumu müdahale planını kolayca görülecek yerlere asmak,
- Yeni radyasyon kaynakları ve/veya cihazların seçimi ile radyasyon alanlarının planlanmasında radyasyon güvenliği kriterlerinin uygulanmasını sağlamak,
- Radyasyon kaynaklarının emniyetini ve güvenliğini sağlamak, sızıntı testini, depolanmasını ve takibini yapmak,
- Radyoaktif atıkların yönetimi için gerekli işlemleri yürütmek, zorunlu nedenlerle tesis içinde geçici olarak depolanmak durumunda kalan kapalı radyoaktif kaynakların emniyetini ve güvenliğini sağlamak
- Radyasyon görevlileri ve ziyaretçiler için radyasyon güvenliği ile ilgili önlemler almak,
- Radyasyon görevlilerinin radyasyondan korunma konusunda eğitiminde görev almak,
- Belirtilen kayıtları tutmak radyasyondan korunma sorumlusunun görevleridir.

Yönetmeliğin 74'üncü maddesinde ise radyasyondan korunma danışmanının görevleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- Radyasyon görevlilerinin, halkın ve çevrenin radyasyondan korunma ile radyasyon kaynaklarının güvenliğini sağlamak üzere gerekli önlemleri almak,
- Radyasyon kaynaklarının kullanıldığı tesislerin planlama ve zırhlama hesaplarını ve projelerini yapmak ve kontrol etmek,
- Radyasyon kaynaklarının kullanıldığı tesislerde radyasyon seviyesini düzenli olarak izlemek,
- Radyasyon kaynakları ile çalışılan tesislerde radyoaktif bulaşmayı önleyici tedbirleri almak, alınmasını sağlamak,
- Radyoaktif kaynaklarla çalışılan tesislerde meydana gelen radyoaktif atıkların yönetimi ile ilgili tedbirleri almak, alınmasını sağlamak,
- Radyoaktif maddenin güvenli taşınmasını sağlamak için gerekli önlemleri almak, alınmasını sağlamak,
- Kayıtların tutulmasını sağlamak,
- Radyasyon görevlilerinin kişisel doz ve risk değerlendirmelerini yapmak,

- Kişilerin, halkın ve çevrenin olası radyasyon ve radyoaktif bulaşma tehlikelerinden etkilenmesini en az düzeye indirmek üzere gerekli önlemleri almak, alınmasını sağlamak, tehlike durumunda yapılacak faaliyetleri belirlemek,

- Radyasyon kaynakları ile çalışan görevliler için radyasyondan korunma eğitim programlarını hazırlamak ve eğitimde görev almak

Ekleri için tıklayınız

İyonlaştırıcı Radyasyonla İlgili Hususlar

Ek- I

RADYOİZOTOPLAR İÇİN MUAFİYET SINIRLARI

(Radyoaktivite ve Radyoaktivite Konsantrasyonuna göre)

Radyoizotop	Radyoaktivite (Bq)	Konsantrasyon (kBq/kg)
H-3	10^9	10^6
Be-7	10^7	10^3
C-14	10^7	10^4
0-15	10^9	10^2
F-18	10^6	10
Na-22	10^6	10
Na-24	10^5	10
Si-31	10^6	10^3
P-32	10^5	10^3
P-33	10^8	10^5
S-35	10^8	10^5
Cl-36	10^6	10^4
Cl-38	10^5	10
Ar-37	10^8	10^6
Ar-41	10^9	10^2
K-40	10^6	10^2
K-42	10^6	10^2
K-43	10^6	10
Ca-45	10^7	10^4
Ca-47	10^6	10
Sc-46	10^6	10
Sc-47	10^6	10^2
Sc-48	10^5	10
V-48	10^5	10
Cr-51	10^7	10^3
Mn-51	10^5	10
Mn-52	10^5	10
Mn-52m	10^5	10

Mn-53	10^9	10^4
Mn-54	10^6	10
Mn-56	10^5	10
Fe-52	10^6	10
Fe-55	10^6	10^4
Fe-59	10^6	10
Co-55	10^6	10
Co-56	10^5	10
Co-57	10^6	10^2
Co-58	10^6	10
Co-58m	10^7	10^4
Co-60	10^5	10
Co-60m	10^6	10^3
Co-61	10^6	10^2
Co-62m	10^5	10
Ni-59	10^8	10^4
Ni-63	10^8	10^5
Ni-65	10^6	10
Cu-64	10^6	10^2
Zn-65	10^6	10
Zn-69	10^6	10^4
Zn-69m	10^6	10^2
Ga-72	10^5	10
Ge-71	10^8	10^4
As-73	10^7	10^3
As-74	10^6	10
As-76	10^5	10^2
As-77	10^6	10^3
Se-75	10^6	10^2
Br-82	10^6	10
Kr-74	10^9	10^2
Kr-76	10^9	10^2
Kr-77	10^9	10^2
Kr-79	10^5	10^3
Kr-81	10^7	10^4
Kr-83m	10^{12}	10^5
Kr-85	10^4	10^5
Kr-85m	10^{10}	10^3
Kr-87	10^9	10^2

Kr-88	10^9	10^2
Rb-86	10^5	10^2
Sr-85	10^6	10^2
Sr-85m	10^7	10^2
Sr-87m	10^6	10^2
Sr-89	10^6	10^3
Sr-90	10^4	10^2
Sr-91	10^5	10
Sr-92	10^6	10
Y-90	10^5	10^3
Y-91	10^6	10^3
Y-91m	10^6	10^2
Y-92	10^5	10^2
Y-93	10^5	10^2
Zr-93+	10^7	10^3
Zr-95	10^6	10
Zr-97+	10^5	10
Nb-93m	10^7	10^4
Nb-94	10^6	10
Nb-95	10^6	10
Nb-97	10^6	10
Nb-98	10^5	10
Mo-90	10^6	10
Mo-93	10^8	10^3
Mo-99	10^6	10^2
Mo-101	10^6	10
Tc-96	10^6	10
Tc-96m	10^7	10^3
Tc-97	10^8	10^3
Tc-97m	10^7	10^3
Tc-99	10^7	10^4
Tc-99m	10^7	10^2
Ru-97	10^7	10^2
Ru-103	10^6	10^2
Ru-105	10^6	10
Ru-106+	10^5	10^2
Rh-103m	10^8	10^4
Rh-105	10^7	10^2
Pd-103	10^8	10^3

Pd-109	10^6	10^3
Ag-105	10^6	10^2
Ag-108m+	10^6	10
Ag-110m	10^6	10
Ag-111	10^6	10^3
Cd-109	10^6	10^4
Cd-115	10^6	10^2
Cd-115m	10^6	10^3
In-111	10^6	10^2
In-113m	10^6	10^2
In-114m	10^6	10^2
In-115m	10^6	10^2
Sn-113	10^7	10^3
Sn-125	10^5	10^2
Sb-122	10^4	10^2
Sb-124	10^6	10
Sb-125	106	102
Te-123m	107	102
Te-125m	107	103
Te-127	106	103
Te-127m	107	103
Te-129	106	102
Te-129m	106	103
Te-131	105	102
Te-131m	106	10
Te-132	107	102
Te-133	105	10
Te-133m	105	10
Te-134	106	10
I-123	107	102
I-125	106	103
I-126	106	102
I-129	105	102
I-130	106	10
I-131	106	102
I-132	105	10
I-133	106	10
I-134	105	10
I-135	106	10

Xe-131m	104	104
Xe-133	104	103
Xe-135	1010	103
Cs-129	105	102
Cs-131	106	103
Cs-132	105	10
Cs-134m	105	103
Cs-134	104	10
Cs-135	107	104
Cs-136	105	10
Cs-137+	104	10
Cs-138	104	10
Ba-131	106	102
Ba-140+	105	10
La-140	105	10
Ce-139	106	102
Ce-141	107	102
Ce-143	106	102
Ce-144+	105	102
Pr-142	105	102
Pr-143	106	104
Nd-147	106	102
Nd-149	106	102
Pm-147	107	104
Pm-149	106	103
Sm-151	108	104
Sm-153	106	102
Eu-152	106	10
Eu-152m	106	102
Eu-154	106	10
Eu-155	107	102
Gd-153	107	102
Gd-159	106	103
Tb-160	106	10
Dy-165	106	103
Dy-166	106	103
Ho-166	105	103
Er-169	107	104
Er-171	10^6	10^2

Tm-170	10^6	10^3
Tm-171	10^8	10^4
Yb-175	10^7	10^3
Lu-177	10^7	10^3
Hf-181	10^6	10
Ta-182	10^4	10
W-181	10^7	10^3
W-185	10^7	10^4
W-187	10^6	10^2
Re-186	10^6	10^3
Re-188	10^5	10^2
Os-185	10^6	10
Os-191	10^7	10^2
Os-191m	10^7	10^3
Os-193	10^6	10^2
Ir-190	10^6	10
Ir-192	10^4	10
Ir-194	10^5	10^2
Pt-191	10^6	10^2
Pt-193m	10^7	10^3
Pt-197	10^6	10^3
Pt-197m	10^6	10^2
Au-198	10^6	10^2
Au-199	10^6	10^2
Hg-197	10^7	10^2
Hg-197m	10^6	10^2
Hg-203	10^5	10^2
Tl-200	10^6	10
Tl-201	10^6	10^2
Tl-202	10^6	10^2
Tl-204	10^4	10^4
Pb-203	10^6	10^2
Pb-210+	10^4	10
Pb-212+	10^5	10
Bi-206	10^5	10
Bi-207	10^6	10
Bi-210	10^6	10^3
Bi-212+	10^5	10
Po-203	10^6	10

Po-205	10^6	10
Po-207	10^6	10
Po-210	10^4	10
At-211	10^7	10^3
Rn-220+	10^7	10^4
Rn-222+	10^8	10
Ra-223+	10^5	10^2
Ra-224+	10^5	10
Ra-225	10^5	10^2
Ra226+	10^4	10
Ra-227	10^6	10^2
Ra-228+	10^5	10
Ac-228	10^6	10
Th-231	107	103
Th-232sec	103	1
Th-234+	105	103
Pa-230	106	10
Pa-231	103	1
Pa-233	107	102
U-230+	105	10
U-231	107	102
U-232+	103	1
U-233	104	10
U-234	104	10
U-235+	104	10
U-236	104	10
U-237	106	102
U-238+	104	10
U-238sec	106	1
U-239	106	102
U-240	107	103
U-240+	106	10
Np-237+	103	1
Np-239	107	102
Np-240	106	10
Pu-234	107	102
Pu-235	107	102
Pu-236	104	10
Pu-237	107	103
Pu-238	104	1

Pu-239	104	1
Pu-240	103	1
Pu-241	105	102
Pu-242	104	1
Pu-243	107	103
Pu-244	104	1
Am-241	104	1
Am-242	106	103
Am-242m+	104	1
Am-243+	103	1
Cm-242	105	102
Cm-243	104	1
Cm-244	104	10
Cm-245	103	1
Cm-246	103	1
Cm-247	104	1
Cm-248	103	1
Bk-249	106	103
Cf-246	106	103
Cf-248	104	10
Cf-249	103	1
Cf-250	104	10
Cf-251	103	1
Cf-252	104	10
Cf-253	105	102
Cf-254	103	1
Th-226+	107	103
Th-227	104	10
Th-228+	104	1
Th-229+	103	1
Th-230	104	1
Es-253	105	102
Es-254	104	10
Es-254m	106	102
Fm-254	107	104
Fm-255	106	103

(+) ile belirtilmiş olan nüklitler, ürün nüklit ile ana nüklitin denge durumunda olduğu durumları göstermektedir.

Bu durumda, tabloda verilen değer sadece ana nüklite ait olup, ürün nüklitinde hesaba katılması gerekmektedir.

Ek-II

GÖREV GEREĞİ IŞINLANMALAR İÇİN RADYOİZOTOPLARIN VÜCUDA YILDA ALINMA SINIRLARI (ALI)

1. Görev gereği ışınlanmalar için radyoizotopların ALI değerleri Çizelge-1 de verilmiştir.

2. Çizelge-1'de verilen ALI değerleri, 40 saatlik çalışma haftası esasına dayanmakta olup, ALI değerleri Becquerel (Bq) cinsindendir.

3. Halk için ALI değerleri, Çizelge-1'de verilen değerlerin, 1/10'i, 1 yaşına kadar bebekler için 1/100'i olarak uygulanacaktır.

ÇİZELGE 1 - YILLIK ALINMASINA İZİN VERİLEN MİKTARLAR (ALI)

Radyoizotop	Sınıfı	*Solunum Yoluyla*	Ağız Yoluyla
H-3 (12.15 yıl)	V	1×10^9	1×10^9
Be-7 (53.3 gün)	W Y	3×10^8 2×10^8	6×10^8
Be-10 (1.6×10^6 yıl)	W Y	2×10^6 2×10^5	1×10^7
C-11 (20.38 ay)	c m d	6×10^9 2×10^{10} 9×10^9	6×10^9
C-14 (5730 yıl)	c m d	4×10^7 3×10^{10} 3×10^9	4×10^7
F-18 (109.77 ay)	D W Y	9×10^8 1×10^9 9×10^8	4×10^8
Na-22 (2.602 yıl)	D	1×10^7	7×10^6
Na-24 (15.00 saat)	D	6×10^7	5×10^7
Mg-28 (20.91 saat)	D W	2×10^7 1×10^7	8×10^6
Al-26 (7.16×10^5 yıl)	D W	1×10^6 1×10^6	4×10^6
Si-31 (157.3 ay)	D W Y	4×10^8 4×10^8 4×10^8	2×10^8
Si-32 (450 yıl)	D W Y	3×10^6 1×10^6 7×10^4	2×10^7
P-32 (14.29 gün)	D W	1×10^7 5×10^6	8×10^6
P-33 (25.4 gün)	D W	1×10^8 3×10^7	8×10^7
S-35 (87.44 gün)	D W V	2×10^8 3×10^7 2×10^8	1×10^8 7×10^7

Cl-36 (3.01×10^5 yıl)	D W	3×10^7 3×10^6	2×10^7
Cl-38 (37.21 ay)	D W	5×10^8 6×10^8	2×10^8
Cl-39 (55.6 ay)	D W	6×10^8 7×10^8	2×10^8
K-40 (1.289 yıl)	D	6×10^6	4×10^6
K-42 (12.36 saat)	D	5×10^7	5×10^7
K-43 (22.6 saat)	D	1×10^8	9×10^7
K-44 (22.13 ay)	D	8×10^8	2×10^8
K-45 (20 ay)	D	1×10^9	4×10^8
Ca-41 (1.4×10^5 yıl)	W	7×10^7	7×10^7
Ca-45 (163 gün)	W	1×10^7	2×10^7
Ca-47 (4.53 gün)	W	1×10^7	1×10^7
Sc-43 (3.891 saat)	Y	3×10^8	1×10^8
Sc-44 (3.927 saat)	Y	2×10^8	6×10^7
Sc-44M (58.6 saat)	Y	9×10^6	6×10^6
Sc-46 (83.83 gün)	Y	3×10^6	1×10^7
Sc-47 3.351 gün)	Y	3×10^7	3×10^7
Sc-48 (43.7 saat)	Y	2×10^7	1×10^7
Sc-49 (57.4 ay)	Y	7×10^8	3×10^8
Ti-44 (47.3 yıl)	D W Y	2×10^5 4×10^5 7×10^4	3×10^6
Ti-45 (3.08 saat)	D W Y	4×10^8 4×10^8 4×10^8	1×10^8
V-47 (32.6 ay)	D W	1×10^9 1×10^9	3×10^8
V-48	D	2×10^7	8×10^6

(16.238 gün)	W	7×10^{6}	
V-49 (330 gün)	D W	5×10^{8} 2×10^{8}	9×10^{8}
Cr-48 (22.96 saat)	D W Y	2×10^{8} 9×10^{7} 8×10^{7}	9×10^{7} 8×10^{7}
Cr-49 (42.09 ay)	D W Y	1×10^{9} 1×10^{9} 1×10^{9}	4×10^{8} 4×10^{8}
Cr-51 (27.704 gün)	D W Y	7×10^{8} 3×10^{8} 2×10^{8}	5×10^{8} 4×10^{8}
Mn-51 (46.2 ay)	D W	6×10^{8} 8×10^{8}	2×10^{8}
Mn-52 (5.591 gün)	D W	2×10^{7} 1×10^{7}	1×10^{7}
Mn-52M (21.1 ay)	D W	1×10^{9} 1×10^{9}	3×10^{8}
Mn-53 (3.7×10^{6} yıl)	D W	4×10^{8} 2×10^{8}	6×10^{8}
Mn-54 (312.5 gün)	D W	2×10^{7} 1×10^{7}	3×10^{7}
Mn-56 (2.5785 saat)	D W	2×10^{8} 2×10^{8}	9×10^{7}
Fe-52 (8.275 saat)	D W	4×10^{7} 4×10^{7}	1×10^{7}
Fe-55 (2.7 yıl)	D W	3×10^{7} 6×10^{7}	1×10^{8}
Fe-59 (44.529 gün)	D W	5×10^{6} 6×10^{6}	1×10^{7}
Fe-60 (1×10^{5} yıl)	D W	1×10^{5} 3×10^{5}	5×10^{5}
Co-55 (17.54 saat)	W Y	4×10^{7} 3×10^{7}	2×10^{7} 2×10^{7}
Co-56 (78.76 gün)	W Y	3×10^{6} 2×10^{6}	7×10^{6} 6×10^{6}
Co-57 (270.9 gün)	W Y	3×10^{7} 8×10^{6}	9×10^{7} 6×10^{7}
Co-58 (70.80 gün)	W Y	1×10^{7} 7×10^{6}	2×10^{7} 2×10^{7}
Co-58M (9.15 saat)	W Y	1×10^{9} 8×10^{8}	8×10^{8} 9×10^{8}
Co-60 (5.271 yıl)	W Y	2×10^{6} 4×10^{5}	7×10^{6} 3×10^{6}
Co-60M (10.47 ay)	W Y	5×10^{10} 4×10^{10}	1×10^{10} 1×10^{10}

Co-61 (1.65 saat)	W Y	8×10^8 7×10^8	3×10^8 3×10^8
Co-62M (13.91 ay)	W Y	2×10^9 2×10^9	4×10^8 4×10^8
Ni-56 (6.10 gün)	D W V	3×10^7 2×10^7 2×10^7	2×10^7
Ni-57 (36.08 saat)	D W V	7×10^7 4×10^7 1×10^8	2×10^7
Ni-59 (7.5×10^4 yıl)	D W V	6×10^7 8×10^7 3×10^7	3×10^8
Ni-63 (96 yıl)	D W V	2×10^7 3×10^7 1×10^7	1×10^8
Ni-65 (2.520 saat)	D W V	3×10^8 4×10^8 2×10^8	1×10^8
Ni-66 (54.6 saat)	D W V	2×10^7 8×10^6 4×10^7	5×10^6
Cu-60 (23.2 ay)	D W Y	1×10^9 1×10^9 1×10^9	3×10^8
Cu-61 (3.408 saat)	D W Y	4×10^8 4×10^8 4×10^8	2×10^8
Cu-64 (12.701 saat)	D W Y	4×10^8 3×10^8 3×10^8	2×10^8
Cu-67 (61.86 saat)	D W Y	1×10^8 6×10^7 5×10^7	5×10^7
Zn-62 (9.26 saat)	Y	4×10^7	2×10^7
Zn-63 (38.1 ay)	Y	9×10^8	3×10^8
Zn-65 (243.9 gün)	Y	4×10^6	5×10^6
Zn-69 (57 ay)	Y	2×10^9	7×10^8
Zn-69M (13.76 saat)	Y	9×10^7	5×10^7
Zn-71M (3.92 saat)	Y	2×10^8	9×10^7

Zn-72 (46.5 saat)	Y	1×10^{7}	1×10^{7}
Ga-65 (15.2 ay)	D W	2×10^{9} 3×10^{9}	6×10^{8}
Ga-66 (9.40 saat)	D W	5×10^{7} 4×10^{7}	2×10^{7}
Ga-67 (78.26 saat)	D W	2×10^{8} 1×10^{8}	8×10^{7}
Ga-68 (68.0 ay)	D W	5×10^{8} 7×10^{8}	2×10^{8}
Ga-70 (21.15 ay)	D W	2×10^{9} 3×10^{9}	7×10^{8}
Ga-72 (14.1 saat)	D W	5×10^{7} 4×10^{7}	2×10^{7}
Ga-73 (4.91 saat)	D W	2×10^{8} 2×10^{8}	8×10^{7}
Ge-66 (2.27 saat)	D W	3×10^{8} 2×10^{8}	3×10^{8}
Ge-67 (18.7 ay)	D W	1×10^{9} 1×10^{9}	3×10^{8}
Ge-68 (288 gün)	D W	5×10^{7} 1×10^{6}	7×10^{7}
Ge-69 (39.05 saat)	D W	2×10^{8} 9×10^{7}	2×10^{8}
Ge-71 (11.8 gün)	D W	5×10^{9} 6×10^{8}	8×10^{9}
Ge-75 (82.78 ay)	D W	1×10^{9} 1×10^{9}	5×10^{8}
Ge-77 (11.30 saat)	D W	1×10^{8} 7×10^{7}	1×10^{8}
Ge-78 (87 ay)	D W	3×10^{8} 2×10^{8}	2×10^{8}
As-69 (15.2 ay)	W	1×10^{9}	4×10^{8}
As-70 (52.6 ay)	W	6×10^{8}	2×10^{8}
As-71 (64.8 saat)	W	5×10^{7}	4×10^{7}
As-72 (26.0 saat)	W	2×10^{7}	1×10^{7}
As-73 (80.30 gün)	W	2×10^{7}	8×10^{7}
As-74 (17.76 gün)	W	9×10^{6}	2×10^{7}
As-76	W	2×10^{7}	1×10^{7}

(26.32 saat)			
As-77 (38.8 saat)	W	6×10^7	5×10^7
As-78 (90.7 ay)	W	3×10^8	1×10^8
Se-70 (41.0 ay)	D W	4×10^8 5×10^8	2×10^8 2×10^8
Se-73 (7.15 saat)	D W	2×10^8 2×10^8	9×10^7 5×10^7
Se-73M (39 ay)	D W	2×10^9 2×10^9	8×10^8 5×10^8
Se-75 (119.8 gün)	D W	1×10^7 1×10^7	9×10^6 4×10^7
Se-79 (65000 yıl)	D W	2×10^7 1×10^7	1×10^7 5×10^7
Se-81 (18.5 ay)	D W	3×10^9 3×10^9	8×10^8 8×10^8
Se-81M (57.25 ay)	D W	8×10^8 9×10^8	4×10^8 4×10^8
Se-83 (22.5 ay)	D W	1×10^9 2×10^9	4×10^8 4×10^8
Br-74 (25.3 ay)	D W	8×10^8 1×10^9	2×10^8
Br-74M (41.5 ay)	D W	4×10^8 5×10^8	1×10^8
Br-75 (98 ay)	D W	5×10^8 6×10^8	3×10^8
Br-76 (16.2 saat)	D W	6×10^7 5×10^7	5×10^7
Br-77 (56 saat)	D W	4×10^8 3×10^8	2×10^8
Br-80 (17.4 ay)	D W	2×10^9 3×10^9	7×10^8
Br-80M (4.42 saat)	D W	2×10^8 2×10^8	2×10^8
Br-82 (35.30 saat)	D W	6×10^7 5×10^7	4×10^7
Br-83 (2.39 saat)	D W	8×10^8 8×10^8	5×10^8

Kimyasal Risk Etmenleri

Kimyasal risk etmenleri de aynen fiziksel risk etmenleri gibi gündelik hayatta sıklıkla karşılaşılan, işyerlerinde önemli ölçüde iş kazasına veya meslek hastalığına yol açan etmenlerden biridir. İşyerleri ve gündelik hayatta onlar hatta yüzlerce kimyasal madde ve karışımla ile karşılaşılmaktadır. Bugün Dünyada sayısı elli milyonu aşkın kimyasal madde bulunmakta ve her yıl bu sayıya 1500-2000 arası kimyasal madde daha eklenmektedir. Kimyasal maddelerin yapılarında bulunan özellikleri onların kullanımı veya saklanması/depolanması yahut başka maddelerle kimyasal tepkimeye girmeleri

sonucunda oluşacak başkaca maddeler, etkileriyle insan sağlığını ve güvenliğini tehlikeye düşürebilmektedirler.

Zararlı Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması

Yukarıda da değinildiği üzere insan hayatında ve üretimde kullanılan milyonlarca kimyasal madde ve karışım vardır. Bu maddeler gerek barındırdıkları kimyasal özellikleri gerekse kimyasal tepkimelere duyarlılıklarıyla insan sağlığı ve güvenliği üzerinde olumsuz etkiler yaratabilmektedirler. Bu etkilere sahip kimyasal maddeleri ve karışımları genel olarak zararlı madde ve karışım olarak ifade etmek olanaklıdır.

Bu noktada ilgili mevzuatımızda (Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmelik madde 4) maddenin "Doğal halde bulunan veya bir üretim sonucu elde edilen, içindeki kararlılığını sağlamak üzere kullanılan katkı maddeleri ile üretim işleminden kaynaklanan safsızlıklar dahil, fakat yine içindeki, kararlılığını ve yapısını etkilemeden uzaklaştırılabilen çözücüler hariç, kimyasal element ve bunların bileşikleri" ve karışımın "iki veya daha fazla maddenin kimyasal özelliklerini kaybetmeden bir araya gelmesi veya çözelti oluşturması" olarak tanımlandığı belirtilmelidir.

Kimyasal maddeler katı, sıvı veya gaz halinde bulunmaktadırlar. Bu katı, sıvı veya gaz olan maddelerin bir kısmı insan sağlığı ve güvenliği için tehlikeli bir potansiyele sahiptir. Bu tehlikeler ilgili maddenin bir özelliğinden veya birkaç özelliği bir ara bulundurmasından kaynaklanabilir. Yapılan çalışmalar sonucunda ortaya çıkan sınıflamaya göre kimyasal maddelerin tehlikeleri onların parlayıcı, patlayıcı, oksitleyici, reaktif, zehirli, tahriş edici, hassasiyet oluşturucu, kanserojen, mutajen, üreme için zararlı ve çevreye zararlı olma veya olabilmelerine vb. göre ele alınabilmektedir. Bu zararlı etkiler yangın, patlama, hava kirlenmesi gibi çevre üzerinden insana ulaşan dış etkiler veya sindirim, solunum yahut deriden geçme yoluyla insana bulaşarak sonuç yaratan iç etkilerdir. Aşağıda bu tehlikeler, çok bilinen adları, nitelikleri ve potansiyelleri açısından incelenmeye çalışılacaktır.

Parlayıcı maddeler, gaz, sıvı veya katı halde alevlenebilir maddelerdir. Alevlenme özelliği de kendi içerisinde çok kolay alevlenme, kolay alevlenme ve alevlenme olarak üç başlık altında incelenebilmektedir. Buna göre herhangi bir kimyasal madde özelliği veya başka bir kimyasalla girdiği tepkime sonucu alevlenebilir. Bu alevlenmenin yangın riski barındırdığı açıktır. Bu halde parlayıcı maddelerin yangın çıkarma özellikleri nedeniyle tehlikeli olarak kabul edildikleri ortaya çıkmaktadır.

Patlayıcı maddeler ise yine kimyasal özellikleri itibariyle yapılarından kaynaklanan bir nedenle yahut kimyasal tepkime sonucu patlama özelliği olan maddelerdir. Patlama esasen çok hızlı ve güçlü bir yanma olayıdır. Patlamanın yıkıcı etkilerinin yanında yangın çıkarma olasılığı da çok yüksektir.

Oksitleyici maddeler yapılarında oksijen bulunan ve girdiği tepkimeler sonucunda bu oksijenin serbest kalmasıyla yangın çıkarma özelliği olan kimyasallardır. Serbest kalan bu oksijen, yanıcı bir gaz olması nedeniyle bazen ortam ısısından dahi etkilenerek yangınlara sebebiyet verebilmektedir.

Reaktif maddeler kimyasal tepkime gücü ve olanağı çok fazla olan kararsız maddelerdir. Çok hızlı ve kolay bir şekilde başkaca maddelere dönüşebilirler. Yeni oluşacak bu maddeler insan sağlığına ve güvenliğine zarar verebilecek etkiler barındırabilir. Yine bu maddeler girdikleri tepkimeler sonucu zehirli veya boğucu gazların doğmasına neden olabilmektedirler.

Zehirli maddeler ise kimyasal yapılarıyla insanı zehirleyen maddelerdir. Solunum, sindirim yahut deriden geçmek marifetiyle insan metabolizmasına giren bu maddeler insanın kan dolaşımını yahut sinir sistemini etkileyerek veya doku ve organlarda hasara yol açarak zarar vermektedirler.

Hassasiyet verici ve tahriş edici maddeler yine kimyasal özellikleri nedeniyle canlı dokulara bulaştıklarında hassasiyet yaratan, alerjik etki bırakan veya deriyi, gözleri veya başkaca organ yahut dokuları tahriş eden maddelerdir. Bu maddeler de deri, solunum yahut sindirim yoluyla insana bulaşabilmektedirler.

Hassasiyet verici veya tahriş edici maddeler gibi aşındırıcı maddeler de solunum, sindirim veya deri emilimi yoluyla insana bulaşabilmektedirler. Bu maddeler hassasiyet verici veya tahriş edici

maddelerden çok daha fazla zararlı olan maddelerdir. Asit veya baz etkisi olan bu maddelerin doku, organ ve metabolizmanın bütünü için yıkıcı ve hatta geri dönülemez etkileri olduğu bilinmektedir.

Yine solunum, sindirim veya deriden geçmek yoluyla insana ulaşan kanserojen maddelerin kanser türlerine yol açmaları, mutajen maddelerin insanın DNA yapı ve kodlarını etkilemeleri, üreme için zararlı maddelerin üreme organlarına yahut anne karnındaki bebeğe zarar vermeleri açısından önem arz ettikleri görülmektedir. Kanserojen, mutajen ve üreme sistemine toksik maddeler kendi içlerinde barındırdıkları tehlike düzeylerine göre kategori 1, 2 ve 3 olarak ayrıca bir sınıflandırmaya tabi tutulmuşladır. Burada kategori 1 en tehlikeli düzeye işaret etmekte olup, etiketleme anlamında genellikle kategori 1 ve 2 bir arada ele alınmakta, kategori 3 ayrıca değerlendirilmektedir.

Çevre için zararlı maddeler ise insan sağlık ve güvenliğini değil veya daha ziyade çevreyi kirleten ve zehirleyen, insan dışındaki canlılara veya cansız objelere zarar veren maddelerdir. Ancak çevre için zararlı olmaları insan için zararsız olacakları anlamına gelmemelidir. Zira insan çevresi ile bir bütündür ve çevreyi etkileyen unsurlar mutlaka insanı da etkileyecektir. Çevre için tehlikeli maddeler de kendi içlerinde çok toksik, toksik ve zararlı olarak sınıflandırılmaktadırlar.

Yasal planda ise bu maddeler ve karışımların Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmeliğin eklerinde, arz ettiği tehlike çeşidine göre ve yukarıda aktarılan tanımlara benzer bir biçimde patlayıcılar, alevlenir katı, sıvı ve gazlar, alevlenir aerosoller, oksitleyici katı, sıvı ve gazlar, basınç altındaki gazlar, kendiliğinden tepkimeye giren maddeler ve karışımlar, proforik katı ve sıvılar, su ile temas ettiğinde alevlenir gazlar çıkaran madde ve karışımlar, organik peroksitler, metaller için aşındırıcı madde ve karışımları, akut toksisite, cilt aşınması/tahrişi, ciddi göz hasarı/göz tahrişi, solunum veya cilt hassaslaştırıcılığı, eşey hücre mutajenitesi, kanserojenite, üreme sistemi toksisitesi, belirli hedef organ toksisitesi (Tek veya tekrarlı maruz kalmalar), aspirasyon zararı yaratan madde ve karışımları ve sucul ortam için zararlı ve ozon tabakasına zararlı madde ve karışımları görmek mümkündür.

Bu açıklamalardan hareketle zararlı madde ve karışımların genel bir sınıflandırılmasına Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmeliğin 5'inci maddesiyle gidilmiş ve zararlı madde ile karışımların fiziksel zarara veya insan sağlığına veya çevreye yönelik zararlarına ilişkin kriterlerden söz edilmiştir. Daha bilimsel bir terminolojinin ise Maddelerin ve Karışımların Fiziko-Kimyasal, Toksikolojik ve Ekotoksikolojik Özelliklerinin Belirlenmesinde Uygulanacak Test Yöntemleri Hakkında Yönetmelikte kullanıldığını görmek mümkündür. Anılan Yönetmeliğin 5'inci maddesinde zararlı madde ve karışımların zararlılık etkilerinin belirlenmesinde fiziko-kimyasal, toksikolojik ve ekotoksikolojik şeklinde bir üçlü ayrıma gidilmiştir. Burada toksikolojik etkinin aynı zamanda insan sağlığına olumsuz etki ve ekotoksikolojik etkinin aynı zamanda çevre sağlığına olumsuz etki olarak kabul edilmesi ve bu şekilde isimlendirilmesi de olanaklıdır (Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmelik madde 7 ve 8).

Fakat bunların yanında anılan Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmeliğin ekinde madde ve karışımların zararlılık etkileri gözetilerek belli bir sınıflandırma içinde sunulduğu da görülmektedir. Buna göre fiziksel zararlar doğuran veya sağlığa ilişkin zararları bulunan yahut çevresel zararlar veren madde ve karışımlar bulunmaktadır. Bu açıklamalardan hareketle en geniş manada zararlı madde ve karışımların zararlılık etkileri aşağıdaki gibi toplulaştırılabilir.

Zararlı Etki	Etkinin Görünümü
Fiziko-Kimyasal/Fiziksel Zararlar	Patlama, Alevlenme (Çok kolay alevlenme, kolay alevlenme, alevlenme), Oksitleme/ Patlayıcılar, alevlenir katı, sıvı ve gazlar, alevlenir aerosoller, oksitleyici katı, sıvı ve gazlar, basınç altındaki gazlar, kendiliğinden tepkimeye giren maddeler ve karışımlar, proforik katı ve sıvılar, su ile temas ettiğinde alevlenir gazlar çıkaran madde ve karışımlar, organik peroksitler, metaller için aşındırıcı
Toksikolojik/Sağlığa İlişkin Zararlar	Toksik (çok toksik, toksik, zararlı), Aşındırıcı, Tahriş Edici, Hassaslaştırıcı, Kanserojen, Mutajen**Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**, Üreme Sistemine Toksik/ Akut toksisite, cilt aşınması/tahrişi, ciddi göz hasarı/göz tahrişi, solunum veya cilt hassaslaştırıcılığı, eşey hücre mutajenitesi, kanserojenite, üreme sistemi toksisitesi, belirli hedef organ toksisitesi (Tek veya tekrarlı maruz kalmalar), aspirasyon zararı

Ekotoksikolojik/Çevresel Zararlar	Çevre İçin Zararlı/Sucul ortam için zararlı ve ozon tabakasına zararlı

Etiketleme

Etiketler genel olarak üretilen bir ürünün planlaması, imalatı, depolanması, kullanımı hakkında tüketiciye ve kullanıcıya bilgi veren malzemelerdir. Genellikle ürünün üstünde bulunan bu açıklamalarla tüketici veya kullanıcı o ürünün markası, kullanım şekli, fiziksel ve kimyasal yapısı, güvenli kullanım şekli, miktarı, ağırlığı, sair fiziksel ve kimyasal özellikleri, imal ve son kullanma tarihi ile üretici yahut tedarikçi firma bilgileri hakkında bilgi sahibi olmaktadır. Bu haliyle etiketler ürünü kullanıcıya veya tüketiciye tanıtan kılavuzlardır.

İSG alanında ise etiket kavramı çok önemli bir yere sahiptir. Genellikle üretim aşamalarında kullanılan hammadde, yarı mamul veya mamul maddeler kullanımları veya saklanma/depolanmaları ile ilgili olarak pek çok sağlık ve güvenlik riskleri barındırmaktadırlar. Uluslararası geçerliliği olan etiketleme sistemi sayesinde kullanıcılar bu tehlikeli maddeler hakkında bilgi sahibi olabilmektedirler.

Hukukumuzda bu husus ‘Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmelik’ marifetiyle düzenlenmiştir.

Yönetmeliğin 19'uncu maddesine göre zararlı olarak sınıflandırılan ve ambalaj içinde bulunan madde veya karışım bir etiket taşımak zorunda olup, bu etikette tedarikçinin adı, adresi ve telefon numarası, ambalaj üzerindeki miktar başka bir yerde belirtilmediği sürece, halka sunulan ambalaj içindeki madde veya karışımın nominal miktarı, maddenin veya karışımın kimliği, zararlılık işaretleri, uyarı kelimeleri, zararlılık ifadeleri, önlem ifadeleri ve ilave bilgi bölümü yer alacaktır.

Türkiye’de piyasaya arz edilecek zararlı madde ve karışımların etiketleri Türkçe hazırlanmalıdır. Ancak tedarikçiler, kullanılan tüm dillerde aynı detayların yer alması kaydıyla, etiketlerinde Türkçenin yanında farklı diller de kullanabileceklerdir.

20'inci madde hükmü uyarınca etiket, madde veya karışımın tanınmasını veya tanımlanmasını sağlayan detayları içermektedir. Madde veya karışımın kimliğinin hazırlanan güvenlik bilgi formunda kullanılan terimlerle aynı olması gerekmektedir. Ayrıca bir maddenin kimliğinin hükümde ayrıntısı belirtilen ve Yönetmelik ekleriyle bağlantı kurulan şekillerin en az birinin göz önüne alınmasıyla adının ve EC veya CAS numarasının etikette yer alması zorunludur.

Karışım kimliğinde ise karışımın ticari adı veya adlandırmasının, karışım içinde bulunan ve karışımın akut toksisite, deri aşınması veya ciddi göz hasarı, eşey hücre mutajenitesi, kanserojen, üreme sistemine toksik, solunum veya deri hassasiyeti, belirli hedef organ toksisitesi veya solunum için zararlı olarak sınıflandırılmasına katkıda bulunan tüm maddelerin kimliklerinin bulunması beklenmektedir. Bazı durumlarda ise karışımın zararlı olarak sınıflandırılmasında ve ilgili zararlılık ifadelerinin seçiminde etkili olan ve insan sağlığına yönelik önemli zararlara neden olan maddelerden en fazla dört maddenin adının yazılması yeterli görülmüştür. Bu durumda dahi gerekirse dörtten fazla kimyasal ad kullanılabilecektir.

Zararlılık işareti; bir sembol ve bir sınır, arka plan motifi veya rengi gibi diğer grafik unsurlarını içeren, söz konusu zarara ilişkin özel bilgilerin aktarılmasını amaçlayan grafiksel şekli ifade etmektedir. Yönetmelik eklerinde GHS koduyla geçmektedir. Kare bir baklava dilimi şekli içinde sembol kullanımı yoluyla zarar vurgulanmaya çalışılmaktadır. Bu bağlamda anlatılmak istenen tehlikeye göre patlayan bomba, alev, O harfi üzerinde alev, deney tüplerinden akan damlalar, basınçlı tüp, ünlem işareti, kurukafa ve arkasında çapraz kemikler, göğüsten yukarı insan bedeni içinde göğüs merkezinden yayılan ışık, ölü balık ve kurumuş ağaç sembollerinin kullanıldığı görülmektedir. Yönetmelik ve eklerinde yeri geldiğinde ilave zararlılık ifadelerinin de kullanılması şart koşulmuştur. İlave zararlılık ifadeleri Yönetmelik ekinde EUH kodlarıyla yer almıştır.

Uyarı kelimeleri; potansiyel bir zararlılığa karşı uyarmak üzere kullanılan kelime anlamına gelmektedir ve kullanıldığı yerlerde ‘Tehlike’ veya ‘Dikkat’ kelimeleriyle ifadesini bulmaktadır.

Zararlılık ifadeleri; bir zararlılık sınıfına ve kategorisine karşılık gelen ve zararlı bir madde veya karışıma dair zararların niteliğini ve uygun durumlarda, söz konusu zararlılık derecesini belirten ifadeye karşılık gelmektedir. H harfi ile başlayan üç haneli rakamlar kullanılmaktadır. Rakamlar ayrı kategoriler halinde fiziksel zararlılığı, sağlığı ilişkin zararlılığı ve çevreye zararlılığı anlatmaktadır. Buna göre H200 serisi fiziksel zararlılık ifadeleri, H300 serisi sağlığa ilişkin zararlılık ifadeleri ve H400 serisi çevresel zararlılık ifadeleri olarak gruplandırılmıştır.

Önlem ifadeleri ise kullanımı veya bertarafı nedeniyle zararlı bir madde veya karışıma maruz kalınması sonucunda meydana gelen olumsuz etkileri en aza indirmek veya önlemek için önerilen önlemleri tarif eden ifadelerdir. Yönetmelik ekinde önlem ifadeleri P harfi ile başlayan ve üç haneli rakamlar olarak sıralanmıştır. Zararlılık ifadelerine karşılık gelen önlemi betimlemektedir ve 5 kategoriye ayrılmıştır. Buna göre P101 ila P103 arasındaki ifadeler genel önlem ifadelerini karşılarken, P201 ile başlayan seri alınması gereken tedbiri; P301 ile başlayan seri müdahale şeklini; P401 ile başlayan seri depolama yöntemini ve P501 ile başlayan seri bertaraf yolunu anlatan önlem ifadeleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yönetmeliğin 27'nci maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca etiketler üzerine “Toksik değildir”, “Zararsızdır”, “Kirletici değildir”, “Ekolojiktir” gibi maddenin veya karışımın zararlı olmadığını göstermeyi amaçlayan veya ilgili sınıflandırmalarla tutarsızlık gösterebilecek diğer ifadeler, Yönetmelik kapsamındaki herhangi bir maddenin veya karışımın etiketi veya ambalajı üzerinde yer almamalıdır.

Yönetmelik bazı hallerde zararlılık işaretleri anlamında öncelik tanımıştır. Yönetmeliğin 28'inci maddesine göre “GHS01” zararlılık işaretinin olması halinde, “GHS02” ve “GHS03” zararlılık işaretinin kullanılması, bu zararlılık işaretlerinin birden fazlasının kullanılmasının mecburi olduğu durumlar haricinde, isteğe bağlı olup, “GHS06” zararlılık işaretinin olması halinde, “GHS07” zararlılık işaretinin kullanılmasına, “GHS05” zararlılık işaretinin olması halinde, deri ve göz tahrişi için “GHS07” zararlılık işaretinin kullanılmasına, “GHS08” zararlılık işaretinin solunum hassasiyeti için geçerli olması halinde, deri hassasiyeti ve deri ve göz tahrişi için “GHS07” zararlılık işaretinin kullanılmasına gerek bulunmamaktadır. Yine zararlılık işareti olarak “GHS02” veya “GHS06” uygulanıyorsa “GHS04” ün uygulaması olmayabilir.

Yine bu düzenleme uyarınca maddeye veya karışıma ilişkin zararlılık sınıflandırması sonucunda, aynı zararlılık sınıfına ait birden fazla zararlılık işaretinin olması durumunda, etikette söz konusu her bir zararlılık sınıfındaki en ciddi zararlılık kategorisine karşılık gelen zararlılık işareti yer alacaktır.

Etiketlemeye dair genel kurallar ise Yönetmeliğin 33'üncü maddesinde sıralanmıştır. Buna göre, etiket, ambalaj normal konumdayken üzerindeki bilgiler yatay olarak okunabilecek şekilde ambalajın bir veya birkaç yüzeyine sıkıca yapıştırılacak, etiketin rengi ve sunumu, zararlılık işaretlerinin net olarak görünebileceği şekilde olacak, etiket bilgileri açık ve silinemez biçimde yazılacak, bunlar arka plandan net şekilde görülebilecek ve kolaylıkla okunabilecek boyut ve aralıkta olacaktır.

Yönetmelik ekinde zararlılık işaretinin şekli bir noktaya yerleştirilmiş kare olarak tespit edilmiş, rengi ve dokusu; açıkça görülebilecek şekilde geniş kırmızı bir çerçeveye sahip beyaz zemin üzerine siyah renk sembol olarak benimsenmiş ve ölçüleri 1 santimetrekareden küçük olmamak üzere, etiketin asgari yüzey alanının en az on beşte biri olarak belirlenmiştir. Etiketin boyutu ise aşağıda verilen tabloda yer alan ölçülerden küçük olmamalıdır.

Ambalaj kapasitesi	**Bilgiler ait boyutlar(mm/en az)**	**Her bir işaretin boyutu (mm/en az)**
3 litreyi aşmayan	52*74	10*10
3 litreden büyük ancak 50 litreyi aşmayan	74*105	23*23
50 litreden büyük ancak 500 litreyi aşmayan	105*148	32*32
500 litreden büyük	148*210	46*46

Bunların yanında etiket bilgilerinin ambalaj üzerinde açıkça yer alması halinde ayrıca etiket yapıştırılması beklenmemektedir. Fakat bu halde dahi aktarılan ve etiketler için geçerli olan şartlar, ambalaj üzerinde gösterilen bilgiler üzerinde uygulanacaktır.

Ayrıca Yönetmeliğin 34'üncü maddesine göre zararlılık işaretleri, zararlılık ifadeleri, önlem ifadeleri ve uyarı kelimesi etiket üzerinde bir arada bulunmalıdır. Tedarikçi, etiket üzerindeki zararlılık ifadelerinin ve önlem ifadelerinin sırasına karar verebilecektir. Ancak bu halde zararlılık ifadeleri ve önlem ifadelerinin etiket üzerinde dil bazında gruplandırılması gerekmektedir. Ayrıca zararlılık ifadesi grupları ve önlem ifadesi grupları, etiket üzerinde dil bazında birlikte yer alacaktır.

Ekleri için tıklayınız

Zararlılık İşaretleri

FİZİKSEL ZARARLAR				
Maddenin Türü	**Sınıflandırma**	**Zararlılık İşareti (GHS İşareti)**	**Uyarı Kelimesi**	**Zararlılık ifadesi**
Patlayıcılar	Kararsız		Tehlike	Kararsız patlayıcı
	Kısım 1.1			Patlayıcı, küresel patlama zararı
	Kısım 1.2			Patlayıcı, ciddi yansıtım zararı
	Kısım 1.3			Patlayıcı, yangın, patlama veya yansıtım zararı
	Kısım 1.4		Dikkat	Yangın veya yansıtım zararı
	Kısım 1.5	Sembol yok	Tehlike	Yangında küresel patlamaya yol açabilir
	Kısım 1.6		Mevcut değil	Mevcut değil
Alevlenir gazlar	Kategori 1		Tehlike	Çok kolay alevlenir gaz
	Kategori 2	Mevcut değil	Dikkat	Alevlenir gaz
Alevlenir aerosoller	Kategori 1		Tehlike	Çok kolay alevlenir aerosol
	Kategori 2		Dikkat	Alevlenir aerosol
Oksitleyici gazlar	Kategori 1		Tehlike	Yangına yol açabilir veya yangını şiddetlendirebilir
Basınç altındaki gazlar	Sıkılaştırılmış gaz		Dikkat	Basınçlı gaz içerir, ısıtıldığında patlayabilir
	Sıvılaştırılmış gaz			Basınçlı gaz içerir, ısıtıldığında patlayabilir
	Soğutulmuş sıvılaştırılmış gaz			Soğutulmuş gaz içerir, soğuktan yanma veya yaralanmalara yol açabilir
	Çözünmüş gaz			Basınçlı gaz içerir, ısıtıldığında patlayabilir
Alevlenir sıvılar	Kategori 1		Tehlike	Çok kolay alevlenir sıvı ve buhar
	Kategori 2			Kolay alevlenir sıvı ve buhar
	Kategori 3		Dikkat	Alevlenir sıvı ve buhar

Alevlenir katılar	Kategori 1		Tehlike	Alevlenir katı
	Kategori 2		Dikkat	Alevlenir katı
Kendiliğinden tepkimeye giren maddeler ve karışımlar	A tipi		Tehlike	Isıtmaya patlamaya yol açabilir
	B tipi			Isıtma yangına veya patlamaya yol açabilir
	C ve D tipi			Isıtma yangına yol açabilir
	E ve F tipi		Dikkat	Isıtma yangına yol açabilir
	G tipi	Bu zararlılık sınıfına ait herhangi bir etiket unsuru yoktur		
Piroforik sıvılar	Kategori 1		Tehlike	Hava ile temas ettiğinde ani yangınlara yol açabilir
Piroforik katı maddeler	Kategori 1		Tehlike	Hava ile temas ettiğinde ani yangınlara yol açabilir
Kendiliğinden ısınan madde ve karışımlar	Kategori 1		Tehlike	Kendiliğinden ısınabilir, alev alabilir
	Kategori 2		Dikkat	Büyük miktarlarda kendiliğinden ısınır, yangına yol açabilir
Su ile temas ettiğinde alevlenirgazlar çıkaran madde ve karışımlar	Kategori 1		Tehlike	Su ile temas ettiğinde kendiliğinden tutuşabilen alevlenir gazlar yayar
	Kategori 2			Su ile temas ettiğinde kendiliğinden tutuşabilen alevlenir gazlar yayar
	Kategori 3		Dikkat	Su ile temas ettiğinde alevlenir gazlar yayar
Oksitleyici sıvılar	Kategori 1		Tehlike	Yangına veya patlamaya yol açabilir, güçlü oksitleyici
	Kategori 2			Yangına veya patlamaya yol açabilir, güçlü oksitleyici
	Kategori 3		Dikkat	Yangını güçlendirebilir, oksitleyici

Oksitleyici katılar	Kategori 1		Tehlike	Yangına veya patlamaya yol açabilir, güçlü oksitleyici
	Kategori 2			Yangına veya patlamaya yol açabilir, güçlü oksitleyici
	Kategori 3		Dikkat	Yangını güçlendirebilir, oksitleyici
Organik peroksitler	A tipi		Tehlike	Isıtma patlamaya yol açabilir
	B tipi			Isıtma yangına veya patlamaya yol açabilir
	C ve D tipi			Isıtma yangına yol açabilir
	E ve F tipi		Dikkat	Isıtma yangına yol açabilir
	G tipi	Bu zararlılık sınıfına ait herhangi bir etiket unsuru yoktur.		
Metaller için aşındırıcı	Kategori 1		Dikkat	Metalleri aşındırabilir
SAĞLIĞA İLİŞKİN ZARARLAR				
Akut toksisite	Kategori 1		Tehlike	Yutulması/cilt ile teması/solunması halinde öldürücüdür
	Kategori 2			Yutulması/cilt ile teması/solunması halinde öldürücüdür
	Kategori 3			Yutulması/cilt ile teması/solunması halinde toksiktir
	Kategori 4		Dikkat	Yutulması/cilt ile teması/solunması halinde zararlıdır
Cilt aşınması/ tahrişi	Kategori 1 A/1 B/1 C		Tehlike	Ciddi cilt yanıklarına ve göz hasarına yol açar

	Kategori 2		Dikkat	Cilt tahrişine yol açar
Ciddi göz hasarı/ göz tahrişi	Kategori 1		Tehlike	Ciddi göz hasarına yol açar
	Kategori 2		Dikkat	Ciddi göz tahrişine yol açar
Solunum veya cilt hassaslaştırıcılığı/ Solunum	Kategori 1 ve alt kategori 1/A ve 1/B		Tehlike	Solunması halinde nefes alma zorlukları, astım nöbetleri veya alerjiye yol açabilir
Solunum veya cilt hassaslaştırıcılığı/ Cilt	Kategori 1 ve alt kategori 1/A ve 1/B		Dikkat	Alerjik cilt reaksiyonlarına yol açar
Eşey hücre mutajenitesi	Kategori 1/A veya 1/B		Tehlike	Genetik hasara yol açar
	Kategori 2		Dikkat	Genetik hasara yol açma şüphesi var
Kanserojenite	Kategori 1/A veya 1/B		Tehlike	Kansere yol açabilir
	Kategori 2		Dikkat	Kansere yol açma şüphesi var
Üreme sistemi toksisitesi	Kategori 1/A 1/B		Tehlike	Doğmamış çocukta hasara yol açabilir veya üremeye zarar verebilir
	Kategori 2		Dikkat	Doğmamış çocukta hasara yol açma veya üremeye zarar verme şüphesi var
	Anne sütü üzerine veya anne sütü ile geçen etkiler için ilave kategori işareti yoktur	İşaret yok	Uyarı kelimesi yok	Emzirilen çocuğa zarar verebilir
Belirli hedef organ toksisitesi/ Tek maruz kalma	Kategori 1		Tehlike	Organlarda hasara yol açar
	Kategori 1		Dikkat	Organlarda hasara yol açabilir

	Kategori 1			Solunum yolu tahrişine yol açabilir
Belirli hedef organ toksisitesi/ Tekrarlı maruz kalma	Kategori 1		Tehlike	Uzun süre veya tekrarlı maruz kalma sonucu organlarda hasara yol açar
	Kategori 2		Dikkat	Uzun süre veya tekrarlı maruz kalma sonucu organlarda hasara yol açar
Aspirasyon zararı	Kategori 1		Tehlike	Solunum yoluna nüfuzu ve yutulması halinde öldürücüdür
ÇEVRESEL ZARARLAR				
Sucul ortam için zararlı/ Akut sucul zararlılık	Akut 1		Dikkat	Sucul ortamda çok toksiktir
Sucul ortam için zararlı/ Uzun süreli sucul zararlılık	Kategori 1		Dikkat	Sucul ortamda uzun süre kalıcı çok toksik etki
	Kategori 2		Uyarı kelimesi yoktur	Sucul ortamda uzun süre kalıcı toksik etki
	Kategori 3	İşaret yoktur		Sucul ortamda uzun süre kalıcı zararlı etki
	Kategori 4			Sucul ortamda uzun süre kalıcı zararlı etki yapabilir
Ozon tabakasına zararlı	-		Dikkat	Atmosferin üst tabakasındaki ozon tabakasını tahrip ederek kamu sağlığına ve çevreye zarar verir

Zararlılık İfadeleri

Fiziksel Zararlılık İfadeleri

H200	Kararsız patlayıcı.
H201	Patlayıcı; kütlesel patlama zararı.
H202	Patlayıcı; ciddi yansıtım zararı.
H203	Patlayıcı; yangın, patlama, veya yansıtım zararı.
H204	Yangın veya yansıtım zararı.
H205	Yangında kütlesel patlamaya yol açabilir.
H220	Çok kolay alevlenir gaz
H221	Alevlenir gaz.
H222	Çok kolay alevlenir aerosol.
H223	Alevlenir aerosol.
H224	Çok kolay alevlenir sıvı ve buhar.
H225	Kolay alevlenir sıvı ve buhar.
H226	Alevlenir sıvı ve buhar.

H228	Alevlenir katı.
H240	Isıtma patlamaya yol açabilir.
H241	Isıtma yangına veya patlamaya yol açabilir.
H242	Isıtma yangına yol açabilir.
H250	Hava ile temas ettiğinde ani yangınlara yol açabilir.
H251	Kendiğinden ısınır; alev alabilir.
H252	Büyük miktarlarda kendiliğinden ısınır; yangına yol açabilir.
H260	Su ile temas ettiğinde kendiliğinden tutuşabilen yanıcı gazlar yayar.
H261	Su ile temas ettiğinde yanıcı gazlar yayar.
H270	Yangına yol açabilir veya yangını şiddetlendirebilir; oksitleyici.
H271	Yangına veya patlamaya yol açabilir; güçlü oksitleyici.
H272	Yangını güçlendirebilir; oksitleyici.
H280	Basınçlı gaz içerir; ısıtıldığında patlayabilir.
H281	Soğutulmuş gaz içerir; soğuktan yanma veya yaralanmalara yol açabilir.
H290	Metalleri aşındırabilir.

Sağlığa İlişkin Zararlılık İfadeleri

H300	Yutulması halinde öldürücüdür.
H301	Yutulması halinde toksiktir.
H302	Yutulması halinde zararlıdır.
H304	Solunum yoluna nüfuzu ve yutulması halinde öldürücüdür.
H310	Cilt ile teması halinde öldürücüdür.
H311	Cilt ile teması halinde toksiktir.
H312	Cilt ile teması halinde zararlıdır.
H314	Ciddi cilt yanıklarına ve göz hasarına yol açar.
H315	Cilt tahrişine yol açar.
H317	Alerjik cilt reaksiyonlarına yol açar.
H318	Ciddi göz hasarına yol açar.
H319	Ciddi göz tahrişine yol açar.
H330	Solunması halinde öldürücüdür.
H331	Solunması halinde toksiktir.
H332	Solunması halinde zararlıdır.
H334	Solunması halinde nefes alma zorlukları, astım nöbetleri veya alerjiye yol açabilir.
H335	Solunum yolu tehrişine yol açabilir.
H336	Rehavete veya baş dönmesine yol açabilir.
H340	Genetik hasara yol açabilir. <Diğer maruz kalma yollarının hiçbirinin bu zararlılığı oluşturmadığı ispatlanmış ise, maruz kalma yolunu belirtiniz>
H341	Genetik hasara yol açma şüphesi var. <Diğer maruz kalma yollarının hiçbirinin bu zararlılığı oluşturmadığı ispatlanmış ise, maruz kalma yolunu belirtiniz>
H350	Kansere yol açabilir. <Diğer maruz kalma yollarının hiçbirinin bu zararlılığı oluşturmadığı ispatlanmış ise, maruz kalma yolunu belirtiniz>
H351	Kansere yol açma şüphesi var. <Diğer maruz kalma yollarının hiçbirinin bu zararlılığı oluşturmadığı ispatlanmış ise, maruz kalma yolunu belirtiniz>
H360	Doğmamış çocukta hasara yol açabilir veya üremeye zarar verebilir <özel etkileri

	biliniyorsa belirtiniz> <Diğer maruz kalma yollarının hiçbirinin bu zararlılığı oluşturmadığı ispatlanmış ise, maruz kalma yolunu belirtiniz>
H361	Doğmamış çocukta hasara yol açma veya üremeye zarar verme şüphesi var. <özel etkileri biliniyorsa belirtiniz> <Diğer maruz kalma yollarının hiçbirinin bu zararlılığı oluşturmadığı ispatlanmış ise, maruz kalma yolunu belirtiniz>
H362	Emzirilen çocuğa zarar verebilir.
H370	Organlarsa hasara yol açar. <özel etkileri biliniyorsa belirtiniz> <Diğer maruz kalma yollarının hiçbirinin bu zararlılığı oluşturmadığı ispatlanmış ise, maruz kalma yolunu belirtiniz>
H371	Organlarda hasara yol açabilir. <özel etkileri biliniyorsa belirtiniz> <Diğer maruz kalma yollarının hiçbirinin bu zararlılığı oluşturmadığı ispatlanmış ise, maruz kalma yolunu belirtiniz>
H372	Uzun süreli veya tekrarlı maruz kalma sonucu organlarda hasara yol açar. <özel etkileri biliniyorsa belirtiniz> <Diğer maruz kalma yollarının hiçbirinin bu zararlılığı oluşturmadığı ispatlanmış ise, maruz kalma yolunu belirtiniz>
H373	Uzun süreli veya tekrarlı maruz kalma sonucu organlarda hasara yol açabilir. <özel etkileri biliniyorsa belirtiniz> <Diğer maruz kalma yollarının hiçbirinin bu zararlılığı oluşturmadığı ispatlanmış ise, maruz kalma yolunu belirtiniz>
H300+H310	Yutulması halinde veya ciltle teması halinde öldürücüdür.
H300+H330	Yutulduğunda veya solunduğunda öldürücüdür.
H310+H330	Ciltle temas ettiğinde veya solunduğunda öldürücüdür.
H300+H310+H330	Yutulduğunda, ciltle temas ettiğinde veya solunduğunda öldürücüdür.
H301+H311	Yutulması halinde veya ciltle teması halinde toksiktir.
H301+H331	Yutulduğunda veya ciltle teması halinde toksiktir.
H311+H331	Ciltle temas ettiğinde veya solunduğunda toksiktir.
H301+H311+H331	Yutulduğunda, ciltle temas ettiğinde veya solunduğunda toksiktir.
H302+H312	Yutulması halinde veya ciltle teması halinde zararlıdır.
H302+H332	Yutulduğunda veya solunduğunda zararlıdır.
H312+H332	Ciltle temas ettiğinde veya solunduğunda zararlıdır.
H302+H312+H332	Yutulduğunda, ciltle temas ettiğinde veya solunduğunda zararlıdır.

Çevresel Zararlılık İfadeleri

H400	Sucul ortamda çok toksiktir.
H410	Sucul ortamda uzun süre kalıcı, çok toksik etki.
H411	Sucul ortamda uzun süre kalıcı, toksik etki.
H412	Sucul ortamda uzun süre kalıcı, zararlı etki.
H413	Sucul ortamda uzun süre kalıcı, zararlı etki yapabilir.
H420	Atmosferin üst katmanındaki ozon tabakasını tahrip ederek kamu sağlığına ve çevreye zarar verir.

İlave Zararlılık İfadeleri ve Bazı Karışımlara İlave Etiket Unsurları/Bilgileri

Fiziksel özellikler

EUH 001	Kuru haldeyken patlayıcıdır
EUH 006	Hava ile teması halinde ve havasız ortamda patlayıcıdır
EUH 014	Su ile şiddetli tepkime verir
EUH 018	Kullanım sırasında alevlenen-patlayan buhar-hava karışımı oluşturabilir

EUH 019	Patlayıcı peroksitler oluşturabilir
EUH 044	Kapalı ortamda ısıtıldığında patlama riski var

Sağlığı ilişkin özellikler

EUH 029	Su ile temasında toksik gaz çıkarır.
EUH 031	Asitlerle temasında toksik gaz çıkarır.
EUH 032	Asitlerle temasında çok toksik gaz çıkarır.
EUH 066	Tekrarlı maruz kalmalarda ciltte kuruluğa ve çatlaklara neden olur.
EUH 070	Gözle teması halinde toksiktir.
EUH 071	Solunum yolunda aşınmaya yol açar.

Bazı karışımlara ilişkin ilave etiket unsurları/bilgileri

EUH 201/201A	Kurşun içerir. Çocuklar tarafından çiğnenebilecek veya emilebilecek yüzeyler üzerinde kullanılmamalıdır. Dikkat! Kurşun içerir.
EUH 202	Siyaoakrilat. Tehlikelidir. Cildi ve gözleri saniyeler içinde yapıştırır. Çocukların erişiminden uzak tutun.
EUH 203	Krom (VI) içerir. Alerjik reaksiyonlara yol açabilir.
EUH 204	İzosiyanat içerir. Alerjik reaksiyonlara yol açabilir.
EUH 205	Epoksi bileşenleri içerir. Alerjik reaksiyonlara yol açabilir.
EUH 206	Dikkat! Diğer ürünlerle birlikte kullanmayın. Tehlikeli gazlar açığa çıkarabilir (klorür).
EUH 207	Dikkat! Kadmiyum içerir. Kullanım esnasında tehlikeli dumanlar ortaya çıkar. İmalatçı tarafından sağlanan bilgilere başvurun. Güvenlik talimatlarına uyun.
EUH 208	*(Hassaslaştırıcı maddenin ismi)* içerir. Alerjik reaksiyona yol açabilir.
EUH 209/209A	Kullanım esnasında çok alevlenir hale gelebilir. Kullanım esnasında alevlenir hale gelebilir.
EUH 210	Talep halinde güvenlik bilgi formu sağlanabilir.
EUH 401	İnsan sağlığına ve çevreye yönelik riskleri önlemek için, kullanma talimatlarına uyun.

Önlem İfadeleri

Önlem ifadeleri-Genel

P101	Tıbbi tavsiye gerekiyorsa, ambalajı veya etiketi saklayın.
P102	Çocukların erişemeyeceği yerde saklayın.
P103	Kullanmadan önce etiketi okuyun.

Önlem ifadeleri-Tedbir

P201	Kullanmadan önce özel talimatları okuyun.
P202	Bütün önlem ifadeleri okunup anlaşılmadan elleçlemeyin.
P210	Isıdan/kıvılcımdan/alevden/sıcak yüzeylerden uzak tutun. -Sigara içilmez.
P211	Aleve veya diğer ateş kaynaklarına doğru püskürtmeyin.
P220	Kıyafetlerden/.../yanıcı malzemelerden uzak tutun/saklayın.
P221	Yanıcılarla/... karışmasını önleyici her türlü önlemi alın.
P222	Hava ile temasını izin vermeyin.
P223	Şiddetli tepkime ve alevlenme olasılığından dolayı, su ile herhangi olası temasından kaçının.
P230	... ile ıslak tutun.
P231	Asal gaz ile elleçleyin.

P232	Nemden koruyun.
P233	Kabı sıkıca kapalı tutun.
P234	Sadece orijinal kabında saklayın.
P235	Soğuk tutun.
P240	Kabı ve alıcı ekipmanı toprağa oturtun/bağlayın.
P241	Patlamaya dayanıklı elektrikli/havalandırma/tutuşturucu/.../malzeme kullanın.
P242	Sadece ateş almayan aletler kullanın.
P243	Statik boşalmaya karşı önleyici tedbirler alın.
P244	Kısma vanalarını gres ve yağdan uzak tutun.
P250	Öğütme/şok/.../sürtünmeye maruz bırakmayın.
P251	Basınçlı kap: Kullanımdan sonra bile delmeyin veya yakmayın.
P260	Tozunu/dumanını/gazını/sisini/buharını/spreyini solumayın.
P261	Tozunu/dumanını/gazını/sisini/buharını/spreyini solumaktan kaçının.
P262	Gözle, ciltle veya kıyafetle temas ettirmeyin.
P263	Hamililikte/anne sütü verirken temastan kaçının.
P264	Elleçlemeden sonra ... ile iyice yıkayın.
P270	Bu ürünü kullanırken hiçbir şey yemeyin, içmeyiniz veya sigara içmeyin.
P271	Sadece dışarıda veya iyi havalandırılan bir alanda kullanın.
P272	Kirlenmiş kıyafetleri işyeri dışına çıkarmayın.
P273	Çevreye verilmesinden kaçının.
P280	Koruyucu eldiven/koruyucu kıyafet/göz koruyucu/yüz koruyucu kullanın.
P281	Kişisel koruyucu ekipman kullanın.
P282	Soğuk geçirmez eldiven/yüz kalkanı/göz koruyucu kullanın.
P283	Ateş/alev dayanıklı/geciktirici kıyafet giyin.
P284	Solunum koruyucu giyin
P285	Yetersiz havalandırma varsa, solunum koruyucu giyin.
P231+P232	Asal gazla elleçleyin. Nemden koruyun.
P235+P410	Soğuk saklayın. Güneş ışığından koruyun.

Önlem ifadeleri-Müdahale

P301	Yutulması halinde:
P302	Cildin üzerinde olması halinde:
P303	Cildin (veya saçın) üzerinde olması halinde:
P304	Solunması halinde:
P305	Gözle teması halinde:
P306	Giysi ile teması halinde:
P307	Maruz kalınma halinde:
P308	Maruz kalınma veya etkileşme halinde:
P309	Maruz kalınma veya kendini kötü hissetme halinde:
P310	Hemen ULUSAL ZEHİR DANIŞMA MERKEZİNİN 114 NO.LU TELEFONUNU veya doktoru/hekimi arayın.
P311	ULUSAL ZEHİR DANIŞMA MERKEZİNİN 114 NO.LU TELEFONUNU veya

	doktoru/hekimi arayın.
P312	Kendinizi iyi hissetmezseniz, ULUSAL ZEHİR DANIŞMA MERKEZİNİN 114 NO.LU TELEFONUNU veya doktoru/hekimi arayın
P313	Tıbbi tavsiye alın/doktorunuza başvurun.
P314	Kendinizi iyi hissetmezseniz, tıbbi tavsiye/müdahale alınız.
P315	Hemen tıbbi tavsiye/müdahale alın.
P320	Özel acil müdahale gerekli (etikete bakın).
P321	Özel müdahale gerekli (etikete bakın).
P322	Özel önlemler (etikete bakın).
P330	Ağzınızı çalkalayın.
P331	Kusturmayın.
P332	Cilt tahrişi oluşması halinde:
P333	Cilt tahrişi veya pişik oluşması halinde:
P334	Soğuk suya batırın veya ıslak bandaja sarın.
P335	Ciltte kalan parçaları temizleyin.
P336	Donmuş kısımları ılık su ile eritin. Etkilenmiş alanı silmeyin.
P337	Göz tahrişinin geçmemesi halinde:
P338	Kontakt lens, varsa ve çıkarması kolaysa, çıkarın. Sürekli durulayın.
P340	Zarar gören kişiyi açık havaya çıkarın ve rahat nefes alabileceği pozisyonda olmasını sağlayın.
P341	Nefes almakta güçlük çekiyorsa, zarar gören kişiyi açık havaya çıkarın ve rahat nefes alabileceği pozisyonda olmasını sağlayın.
P342	Solunum bulgularının görülmesi halinde:
P350	Bol sabun ve su ile iyice yıkayın.
P351	Su ile birkaç dakika dikkatlice durulayın.
P352	Bol sabun ve su ile yıkayın.
P353	Cildinizi su/duş ile durulayın.
P360	Kirlenmiş giysi ve cildinizi, giysilerinizi çıkarmadan önce bol su ile hemen durulayın.
P361	Kirlenmiş tüm giysilerinizi hemen kaldırın/çıkarın.
P362	Kirlenmiş giysilerinizi çıkarın ve yeniden kullanmadan önce yıkayın.
P363	Kirlenmiş giysilerinizi yeniden kullanmadan önce yıkayın.
P370	Yangın çıkması durumunda:
P371	Büyük yangın ve büyük miktarlar durumunda:
P372	Yangın durumunda patlama riski.
P373	Yangın patlayıcılara ulaştığında, yangına MÜDAHALE ETMEYİN.
P374	Yangına makul bir mesafeden normal önlemler alarak müdahale edin.
P375	Patlama riskine karşı yangına uzaktan müdahale edin.
P376	Güvenli ile sızıntıyı durdurun:
P377	Gaz sızıntısına bağlı yangın: Sızıntı güvenli olarak durdurulmadan söndürmeyin.
P378	Söndürme için ... kullanın.
P380	Alanı boşaltın.

P381	Güvenli ise tüm tutuşturucu kaynaklarını ortadan kaldırın.
P390	Maddi hasarı önlemek çin sıvı döküntülerini temizleyin
P391	Döküntüleri temizleyin.
P301+P310	YUTULDUĞUNDA; ULUSAL ZEHİR DANIŞMA MERKEZİNİN 114 NO.LU TELEFONUNU veya doktoru/hekimi arayın.
P301+P312	YURULDUĞUNDA: Kendinizi iyi hissetmiyorsanız ULUSAL ZEHİR DANIŞMA MERKEZİNİN 114 NO.LU TELEFONUNU veya doktoru/hekimi arayın.
P301+P330+P331	YURULDUĞUNDA: Ağzınızı çalkalayın. İstifra etmeye ÇALIŞMAYIN.
P302+P334	DERİ İLE TEMAS HALİNDE İSE: Soğuk suya daldırın/ıslak bezlerle sarın.
P302+P350	DERİ İLE TEMAS HALİNDE İSE: Bol sabun ve su ile iyice yıkayın.
P302+P352	DERİ İLE TEMAS HALİNDE İSE: Bol sabun ve su ile yıkayın.
P303+P361+P353	DERİ (veya saç) İLE TEMAS HALİNDE İSE: Kirlenmiş tüm giysilerinizi hemen kaldırın/çıkartın. Cildinizi su/duş ile durulayın.
P304+P340	SOLUNDUĞUNDA: Zarar gören kişiyi temiz havaya çıkartın ve kolay biçimde nefes alması için rahat bir pozisyonda tutun.
P304+P341	SOLUNDUĞUNDA: Nefes alıp vermesi zorlaşmış ise, zarar gören kişiyi temiz havaya çıkartın ve kolay biçimde nefes alması için rahat bir pozisyonda tutun.
P305+P351+P338	GÖZ İLE TEMAS HALİNDE: Su ile birkaç dakika dikkatlice durulayın. Takılı ve yapması kolaysa, kontak lensleri çıkartın. Durulamaya devam edin.
P306+P360	GİYSİ İLE TEMAS HALİNDE: Kirlenmiş giysi ve cildinizi giysilerinizi çıkarmadan önce bol su ile hemen durulayın.
P307+P311	Maruz kalınma halinde: ULUSAL ZEHİR DANIŞMA MERKEZİNİN 114 NO.LU TELEFONUNU veya doktoru/hekimi arayın.
P308+P313	Maruz kalınma ve etkileşme halinde İSE: Tıbbi yardım/bakım alın.
P309+P311	Maruz kalınma veya kendini iyi hissetmeme halinde: ULUSAL ZEHİR DANIŞMA MERKEZİNİN 114 NO.LU TELEFONUNU veya doktoru/hekimi arayın.
P332+P313	Ciltte tahriş söz konusu ise: Tıbbi yardım/müdahale alın.
P333+P313	Ciltte tahriş veya kaşıntı söz konusu ise: Tıbbi yardım/müdahale alın.
P335+P334	Parçacıkları cildinizden hafifçe temizleyin. Soğuk suya daldırın/ıslak bezlerle sarın.
P337+P313	Göz tehrişi kalıcı ise: Tıbbi yardım/bakım alın.
P342+P311	Solunum bulguları gösterirse: ULUSAL ZEHİR DANIŞMA MERKEZİNİN 114 NO.LU TELEFONUNU veya doktoru/hekimi arayın
P370+P376	Yangın durumunda: Güvenli ise sızıntıyı durdurun.
P370+P378	Yangın durumunda: Söndürme için ... kullanın.
P370+P380	Yangın durumunda: Alanı boşaltın.

P370+P380+P375	Yangın durumunda: Alanı boşaltın. Patlama riskine karşı yangınla uzaktan savaşın.
P371+P380+P375	Büyük yangın ve büyük miktarlar durumunda: Tahliye alanı. Patlama riskine karşı yangına uzaktan müdahale edin.

Önlem ifadeleri-Depolama

P401	... depolayın.
P402	Kuru yerde depolayın.
P403	İyi havalandırılan yerde depolayın.
P404	Kapalı kapta saklayın.

P405	Kilit altında saklayın.
P406	Aşındırıcılara karşı dayanıklı/dayanaklı bir iç astara sahip ... kapta depolayın.
P407	Yığınlar/paletler arasında hava boşluğu temin edin.
P410	Güneş ışığından koruyun.
P411	....C/...F aşmayacak sıcaklıklarda depolayın.
P412	50 C/122 F aşan sıcaklıklara maruz bırakmayın.
P413	...C/...F aşmayacak sıcaklıklarda ... kg/... lbs'den büyük kütle miktarları halinde depolayın.
P420	Diğer malzemelerden uzakta depolayın.
P422	İçindekileri ... altında depolayın.
P402+P404	Kuru alanda depolayınız. Kapalı bir kapta depolayın.
P403+P233	İyi havalandırılmış bir alanda depolayınız. Kabı sıkıca kapalı tutun.
P403+P235	İyi havalandırılmış bir alanda depolayınız. Soğuk tutun.
P410+P403	Güneş ışığından koruyun. İyi havalandırılmış bir alanda depolayın.
P410+P412	Güneş ışığından koruyun. 50 C/122 F aşan sıcaklıklara maruz bırakmayın.
P411+P235	...C/...F aşmayacak sıcaklıklarda depolayın. Soğuk tutun.

Önlem ifadeleri-Bertaraf

P501	İçeriği/kabı .... Bertaraf edin.
P502	Geri dönüşüm/Geri kazanım için üreticinizden/tedarikçinizden bilgi talep edin.

Tehlikeli Maddelerin Karayolu ile Taşınması

Zararlı/tehlikeli maddeler ve karışımların taşınması, özellikle karayolu ile taşınması temelde Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonunca hazırlanmış ve 30.11.2005 tarih ve 5434 sayılı Kanun ile kabul edilmiş; yürürlüğe girmesine dair 08.09.2009 tarihli 2009/15454 sayılı BK kararı 30.10.2009 tarih ve 27391 sayılı mükerrer R.G'te BK kararına ekli olarak yayımlanan "Tehlikeli Malların Karayolu ile Uluslararası Taşımacılığına İlişkin Avrupa Anlaşması" (ADR Anlaşması) ve "Tehlikeli Maddelerin Karayolu ile Taşınması Hakkında Yönetmelik" hükümleri çerçevesinde yürütülmektedir.

Adı geçen anlaşma (ADR Anlaşması) zararlı, Anlaşmanın diliyle tehlikeli, maddelerin insan sağlığı ve çevre güvenliğini gözeterek, zarar vermeden karayollarında taşınmasına yönelik belli standartlar getirilmesi amacıyla oluşturulmuştur. Anlaşma metninde genel olarak tehlikeli/zararlı maddeler sınıflandırılmış, her bir sınıf için güvenlik ve sağlık tedbirleri tanımlanmış, bu tedbirlerin ne şekilde uygulanacağı tarif edilmiştir. Üye ülkelerin bu Anlaşma çerçevesinde ulusal mevzuatlarını revize ettikleri görülmüştür.

Anlaşma tehlikeli/zararlı maddeleri 9 sınıfa ayırmış ve her sınıfın ne tür bir maddeye denk geldiğini standart hale getirmiştir.

Sınıf	**Maddenin Niteliği**
Sınıf 1	Patlayıcı maddeler ve nesneler
Sınıf 2	Gazlar
Sınıf 3	Alevlenir sıvılar
Sınıf 4.1	Alevlenir katılar, kendiliğinden tepkimeye giren maddeler ve duyarlılığı azaltılmış katı patlayıcılar
Sınıf 4.2	Kendiliğinden yanmaya yatkın maddeler
Sınıf 4.3	Su ile temas ettiğinde alevlenir gazlar açığa çıkartan maddeler
Sınıf 5.1	Yükseltgen (oksitleyici) maddeler
Sınıf 5.2	Organik peroksitler
Sınıf 6.1	Zehirli maddeler

Sınıf 6.2	Bulaşıcı maddeler
Sınıf 7	Radyoaktif malzemeler
Sınıf 8	Aşındırıcı (Korosiv) maddeler
Sınıf 9	Muhtelif tehlikeli maddeler ve nesneler

Yine ADR Anlaşması bu maddelerin taşınmasında kullanılacak araçları ve kapları da belirlemiş; belli işaretleme ve etiketleme zorunluluğu getirmiştir. Buna göre her madde taşınırken gerek taşıma aracının gerekse taşınan veya çekilen römork, yarı römork vb. araçların maddenin özelliğine göre belirlenmiş sınıflarına ait işaretleri ve etiketleri taşıması zorunludur. Bu işaretlerden ve etiketlerden maddenin cinsi ve tehlikelilik derecesi belirlenebilmekte ve bu tehlikeye karşı ne gibi önlemler alınması gerektiği kararlaştırılabilmektedir.

Konu ile ilgili "Tehlikeli Maddelerin Karayolu ile Taşınması Hakkında Yönetmelik" hükümlerinin de ADR Anlaşmasına paralel bir şekilde düzenlendiği görülmektedir.

Yönetmeliğin 1'inci maddesine göre Yönetmeliğin amacı, tehlikeli maddelerin; insan sağlığı ve diğer canlı varlıklar ile çevreye zarar vermeden güvenli ve düzenli bir şekilde kamuya açık karayoluyla taşınmasını sağlamak; bu faaliyetlerde yer alan gönderenlerin, alıcıların, dolduranların, yükleyenlerin, boşaltanların, paketleyenlerin, taşımacıların ve tehlikeli maddeleri taşıyan her türlü taşıt sürücüleri veya operatörlerinin hak, sorumluluk, yükümlülük ve çalışma koşullarına ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Kapsamı belirleyen 2'nci madde hükmüne göre getirilen düzenlemeler, uluslararası anlaşmalar ile savaş hali ve olağanüstü hallerde uygulanacak mevzuat hükümlerine göre yapılan taşıma işlemleri, Türk Silahlı Kuvvetlerine (Jandarma Genel Komutanlığı dahil) ait olan ya da Türk Silahlı Kuvvetlerinin temsilcilerinin refakat ettiği taşıtlarla yapılan taşıma işlemleri ve Emniyet Genel Müdürlüğüne ait olan ya da Emniyet Genel Müdürlüğü temsilcilerinin refakat ettiği taşıtlarla yapılan taşıma işlemleri hariç olmak üzere genel olarak karayolu ile yapılan tehlikeli madde taşımacılığını ve bununla ilgili kişi ve işlemleri kapsamaktadır.

Yönetmeliğin 5'inci maddesinde tehlikeli madde taşımacılık faaliyetinde genel kurallar belirlenmiştir. Buna göre tehlikeli maddeler kamuya açık karayolunda, bu Yönetmelik ve ADR hükümlerine uygun olarak ekonomik, kontrollü, seri, güvenli, insan sağlığına zarar vermeden ve çevreye olumsuz etkisi en az olacak şekilde taşınması esastır. ADR Anlaşmasında belirtilen ve taşınması yasaklanan tehlikeli maddeler karayolu ile taşınamayacaktır. Ayrıca tehlikeli maddelerin taşınmasında yer alan taraflar, hasar ve yaralanmaları önleyebilmek ve gerekirse bunların etkisini en aza indirebilmek için ön görülebilen risklerin yapısını ve boyutunu göz önünde bulundurarak Yönetmeliğe ve ADR Anlaşması hükümlerine uygun tedbirleri almakla yükümlü kılınmışlardır. Yine tehlikeli maddelerin karayolu ile taşınmasında, belirli usullere göre belirlenmiş ve UN Numarası verilerek sertifikalandırılmış olan ambalajların kullanılması ve ADR'de tanımlanan etiket, işaret ve turuncu plakaların kullanılması zorunludur.

Yönetmeliğin 6'ncı maddesi uyarınca tehlikeli maddelerin karayolu ile taşınmasında üç tür yetki belgesi ve izin alınması gerekmektedir. Bu bağlamda 6'ncı maddede yetki belgesi alma, 7'nci maddede taşıt uygunluk belgesi ve izin alma ve 8'inci maddede tehlikeli mal taşımacılığı sürücü eğitim sertifikası alma zorunlulukları getirilmiş ve içeriği düzenlenmiştir.

Ayrıca Yönetmelik kapsamındaki faaliyetleri gerçekleştiren işletmelerin, ADR Anlaşmasına göre tehlikeli madde güvenlik danışmanı istihdam etmesi veya tehlikeli madde güvenlik danışmanından hizmet alması zorunludur. Fakat Geçici madde 4 hükmü uyarınca bu zorunluluk 30.06.2015 tarihine kadar aranmayacaktır.

Bundan başka tehlikeli madde taşıyan araçlarda bir takım belgelerin bulunması mecbur kılınmıştır. Bu belgelerin ne olduğu 9'uncu maddede sıralanmıştır. Buna göre tehlikeli madde taşıyan araçlarda ADR Anlaşmasına ekli olarak düzenlenen taşıma evrakının, yine Anlaşmada tanımlanan Tehlikeli Madde Taşımacılığı Sürücü Eğitim Sertifikasının (SRC5), araçta görevli her personel için resimli kimlik belgesinin (nüfus cüzdanı, sürücü belgesi veya pasaport), ADR Anlaşmasında belirlenen ve taşımacı tarafından sürücüye verilmek üzere hazırlanan yazılı talimatın, birden fazla modla (türle bir başka

deyişle denizden gelip karayolu ile devam eden veya karayolu ile başlayıp demiryolu, denizle biten vb. taşımacılık) taşınan tehlikeli yükler için ADR Anlaşmasında söz edilen Çok Modlu Tehlikeli Mal Taşıma Formunun, taşıtlar için geçerli ADR uygunluk belgesinin, ADR'de tanımlanan Sınıf 1, Sınıf 6 ve Sınıf 7 tehlikeli yüklerin taşınmasında, Yönetmelik kapsamında belirlenen ilgili/yetkili mercilerden alınmış taşıma izin belgesinin fotokopisinin ve tehlikeli madde taşımacılığı yapan taşıtlara ait Tehlikeli Maddeler ve Tehlikeli Atık Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası poliçesinin bulunması gerekmektedir.

Yönetmeliğin 36'ncı maddesi gereği Yönetmelik kapsamında tehlikeli madde taşımacılığı yapacak yetki belgesi sahiplerinin tehlikeli madde taşıyan taşıtlarına, Tehlikeli Maddeler ve Tehlikeli Atık Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası yaptırmak zorunluluğu bulunmakta olup, 37'inci madde hükmüne göre taşıt belgelerinde kayıtlı özmal ve sözleşmeli tüm taşıtlar için bu sigortayı yaptırmayan yetki belgesi sahiplerinin tehlikeli madde taşımacılığı yapamayacaklardır. Ancak denetimler sırasında sigortanın yapılmadığı tespit edilirse ve taşımanın başlamış olması halinde, taşımanın devamına en yakın yerleşim noktasına kadar izin verilecektir.

Bundan başka Yönetmelik, tehlikeli madde taşımacılığında işlev gören veya görmesi pek muhtemel olacak tehlikeli mal gönderenin (madde 10), paketleyenin (madde 11), yükleyenin (madde 12), dolduranın (madde 13), taşımacısının (madde 14), taşıt sürücüsü ve araçta bulunan diğer görevlilerin (madde 15), alıcısının (madde 16), boşaltanın (madde 17) ve tank-konteyner/taşınabilir tank işletmecisinin (madde 18) sorumlu olduğunu kabulle bunlara ilişkin yükümlülüklerin sınırlarını anılan maddelerde sıralamıştır.

Yönetmeliğin 19'uncu maddesinde bazı hallerde tehlikeli madde taşımacılığına muafiyet tanınabilecek veya özel izin verilebilecektir. Bu haller teknik gelişmeler nedeniyle taşınmasının ADR Anlaşması ve Yönetmelik kapsamı dışına çıkarılması gerektiğinin belgelenmesine bağlı olarak, bir tehlikeli maddenin taşınmasının talep edilmesi veya gelişmiş teknolojilerle üretilen ve tehlikeli madde özelliği ihtiva eden yeni ürünlerin, UN numarası alma ve ADR Anlaşmasının ilgili bölümüne dâhil edilme sürecinde, güvenlik tedbirleri alınmak suretiyle taşınmasının talep edilmesi halleridir. Bu haller gerçekleştiğinde madde hükmünde açıklanan diğer şartların da yerine getirilmesiyle Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı (UDHB), tehlikeli maddelerin karayoluyla taşımacılığına ilişkin olarak ADR Anlaşması ve Yönetmelik hükümlerinin bir kısmıyla ilgili muafiyet ve/veya özel izin verebilmesi olanaklıdır.

Tehlikeli madde yüklü taşıtların izleyeceği güzergâhlar ve park yerleri 20'inci madde hükmünde şehirlerarası yollar için Karayolları Genel Müdürlüğünce, büyükşehir belediyesi sınırları ve mücavir alanı için ulaşım koordinasyon merkezlerince, il ve ilçe belediye sınırları ve mücavir alanı için il/ilçe trafik komisyonlarınca ve diğer yerler için ilgili kaymakamlıklarca belirlenecektir. Buna göre tehlikeli madde taşıyan taşıt, belirlenen bu güzergahlar içerisinde hareket edebilecektir.

Yine taşımaya ilişkin bazı özel kurallar benimsenmiştir. Yönetmeliğin 21'inci maddesine göre ADR anlaşmasının yanı sıra başkaca kurallara da uyulması gerekmektedir. Yapılan düzenleme uyarınca;

- Patlayıcı madde ve gaz yüklü taşıtların, Türk boğazları bölgesindeki köprü ve tüp geçitlerden geçişlerine, ilgili valiliklerce, Karayolları Genel Müdürlüğünün görüşü dikkate alınarak belirlenen usul ve esaslar dâhilinde izin verilecektir.
- Karayolları üzerindeki tünellere ilişkin tünel kategorilerinin, ADR Anlaşmasına uygun olarak belirlenmesi ve işaretlenmesi Karayolları Genel Müdürlüğünce yapılacak olup, karayolları üzerindeki tünellerden tehlikeli madde taşıyan araçların geçişlerine ilişkin hususlar UDHB tarafından belirlenecektir.
- Karayolu üzerindeki tünel geçişlerinde, bir taşıtta birden fazla farklı sınıfta tehlikeli madde taşınıyor ise, bu tehlikeli maddelerden en yüksek tünel sınırlama koduna sahip tehlikeli madde sınıfının tünel kodu dikkate alınacaktır.
- Patlayıcı madde taşıyan taşıtların otoyol, çevreyolu, devlet yolu veya yetkili merciiler tarafından belirlenmiş güzergâhlar dışında meskûn mahaller içerisinde seyretmesine izin verilmeyecektir. Bu taşıtların; meskûn mahaller içerisindeki boşaltma noktalarına gitmesine trafik polisi veya zabıtası nezaretinde izin verilebilecektir.
- Tehlikeli madde yüklü veya bu yükleri boşaltılmış ancak usulüne uygun şekilde temizlenmemiş taşıtların meskûn mahallerde yükleme ve boşaltma süreleri hariç güzergah belirleme işleminde tespit edilen (madde 20) park yerleri dışındaki alanlara park etmeleri yasaklanmıştır.

Yönetmelik hükümlerine aykırılık hallerinde 28'inci maddeye göre idari para cezası veya 30'uncu madde uyarınca uyarma cezası uygulanacak hatta 31'inci madde hükmünden hareketle uyarmaların gereği yerine getirilmez ise faaliyet durdurma söz konusu edilebilecektir.

Ekleri için tıklayınız

Tehlikeli Maddelerin Karayolu ile Taşınmasına İlişkin Hususlar

Tehlikeli maddelerin taşınmasında kullanılacak tehlike işaretleri

Maddenin Türü	Sınıfı	İşareti
Patlayıcı maddeler ve nesneler	Sınıf 1	
Gazlar (Alevlenir gazlar)	Sınıf 2.1	
Gazlar (Alevlenir olmayan gazlar, zehirli olmayan gazlar)	Sınıf 2.2	
Gazlar (Zehirli gazlar)	Sınıf 2.3	
Alevlenir sıvılar	Sınıf 3	
Katılar (Alevlenir katılar, kendiliğinden tepkimeye giren maddeler, duyarlılığı azaltılmış katı patlayıcılar)	Sınıf 4.1	
Katılar (Kendiliğinden yanmaya yatkın maddeler)	Sınıf 4.2	
Katılar (Su ile temas ettiğinde alevlenir gazlar açığa çıkartan maddeler)	Sınıf 4.3	
Yükseltgen maddeler	Sınıf 5	

Organik peroksitler	Sınıf 5.2	
Zehirli maddeler	Sınıf 6.1	
Bulaşıcı maddeler	Sınıf 6.2	
Radyoaktif malzemeler	Sınıf 7	
Aşındırıcı maddeler	Sınıf 8	
Muhtelif tehlikeli maddeler ve nesneler	Sınıf 9	

Tehlikeli maddelerin taşınmasında kullanılacak turuncu plaka örneği

Yukarıdaki plaka örneğinde turuncu plakanın ölçüleri belirtilmiştir. Turuncu plaka reflektörlü olacak ve tabandan 40 cm' ye ve boy olarak 30 cm'ye sahiptir; 15 mm genişliğinde siyah bir sınırla çevrelenir. Tehlike tanımlama numarası plakanın üst kısmında, BM numarası ise alt kısımda bulunur; bunlar plakanın ortasından bir taraftan öbür tarafa uzanan 15 mm genişlikte siyah yatay bir çizgi ile birbirinden ayrılır. Tehlike tanımlama numarası ve BM numarası, 100 mm yüksekliğinde ve 15 mm kalınlığında siyah rakamlardan oluşur. Tehlike tanımlama numarası ve BM numarası silinmez olmalı ve 15 dakikalık bir yangın girdabında kalsa dahi okunabilir olmalıdır. Tehlike tanımlama numarası ile BM numarasını temsil

eden, birbirinin yerini alabilen rakamlar ve harfler, taşıma sırasında ve aracın yönü dikkate alınmaksızın sabitliğini koruyacaktır.

Üstteki rakam tehlike tanımlama numarasıdır. Bu numaralar iki veya üç rakamdan oluşmaktadır. 1. rakam taşınan maddenin ne olduğunu anlatmaktadır. Tehlike tanımlama numaralarının 2. ve 3. rakamları genel olarak aşağıdaki tehlikeleri ifade etmektedir:

2 Basınç veya kimyasal reaksiyondan kaynaklanan gaz emisyonu
3 Sıvıların (buharların) ve gazların ya da kendiliğinden ısınmalı sıvıların alevlenirliği
4 Katıların veya kendiliğinden ısınmalı katıların alevlenirliği
5 Yükseltgen (yangın yoğunlaştırıcı) etki
6 Zehirleyicilik veya enfeksiyon riski
7 Radyoaktivite
8 Aşındırıcılık
9 Ani tehlikeli reaksiyon riski

Buna göre örnekteki 33 rakamı maddenin aşırı yanıcı sıvı olduğunu göstermektedir. Alttaki 4 haneli rakam ise maddenin BM numarası olup, hangi maddeye hangi numaraların denk geldiği ADR Anlaşması Tablo A'da yer almaktadır. Örneğimizdeki 1088 rakamı anılan listede asetal'e karşılık gelmektedir. Aşağıda bazı özel numaralar listelenmiştir.

22 Soğutularak sıvılaştırılmış gaz
26 Toksik gaz
33 Aşırı yanıcı sıvı
36 Zehirleyici, yanıcı sıvı
44 Alevlenir katı, yükseltilmiş sıcaklıkta erimiş halde
55 Aşırı oksitleyici madde
80 Aşındırıcı madde
90 Çevre için tehlikeli madde; diğer tehlikeli maddeler
99 Yüksek sıcaklıkta taşınan diğer tehlikeli madde
323 Su ile tehlikeli tepkimeye giren, alevlenir gazlar çıkaran yanıcı sıvı
X323 Su ile tehlikeli tepkimeye giren, alevlenir gazlar çıkaran yanıcı sıvı
333 Piroforik sıvı
362 Su ile tehlikeli tepkimeye giren, alevlenir gazlar çıkaran alevlenir zehirli sıvı
X362 Su ile tehlikeli tepkimeye giren, alevlenir gazlar çıkaran alevlenir zehirli sıvı 1
382 Su ile tepkimeye giren, alevlenir gazlar çıkaran alevlenir aşındırıcı sıvı
X382 Su ile tehlikeli tepkimeye giren, alevlenir gazlar çıkaran alevlenir sıvı, aşındırıcı
423 Su ile tepkimeye giren, alevlenir gazlar çıkaran katı
X423 Su ile tehlikeli tepkimeye giren, alevlenir gazlar çıkaran katı
446 Alevlenir katı, zehirli, yükseltilmiş sıcaklıkta erimiş halde
462 Su ile tepkimeye giren, alevlenir gazlar çıkaran zehirli katı
X462 Su ile tehlikeli tepkimeye giren, zehirli gazlar çıkaran katı
482 Su ile tepkimeye giren, yanıcı gazlar çıkaran aşındırıcı katı
X482 Su ile tehlikeli tepkimeye giren, aşındırıcı (aşındırıcı) gazlar çıkaran katı
539 Alevlenir organik peroksit
606 Bulaşıcı madde
623 Su ile tepkimeye giren, yanıcı gazlar çıkaran zehirli sıvı
638 Aşındırıcı, alevlenir, zehirli madde
642 Su ile tepkimeye giren, alevlenir gazlar çıkaran zehirli katı
823 Su ile tepkimeye giren, yanıcı gazlar çıkaran aşındırıcı sıvı
842 Su ile tepkimeye giren, alevlenir gazlar çıkaran aşındırıcı katı

Güvenlik Bilgi Formları

Eski adıyla malzeme güvenlik bilgi formu (MGBF), yeni yasal deyimiyle güvenlik bilgi formu (GBF) tehlikeli/zararlı madde ve karışım hakkında en kapsamlı bilgiyi veren belgelerdir. GBF'ları ile ilgili olan iş ve işlemlerin 'Zararlı Maddeler ve Karışımlara İlişkin Güvenlik Bilgi Formları Hakkında Yönetmelik' hükümlerine göre yürütülmesi esastır.

Buna göre insan sağlığı ve çevrenin, zararlı maddelerin ve karışımların olumsuz etkilerinden korunması amacıyla, zararlı maddelerin ve karışımların özelliklerine ilişkin ayrıntılı bilgileri ve bulunduğu işyerlerinde zararlılık özelliklerine göre alınacak güvenlik önlemlerini içeren belge anlamına gelen GBF'nu, piyasaya tehlikeli maddeleri veya karışımları arz eden her üretici, ithalatçı veya dağıtıcı firmanın Türkçe olarak hazırlayarak veya Türkçe değilse tercüme ederek müşterilerine ve ilgili kamu kurumlarına vermesi gerekmektedir.

Yönetmelik hükümlerinin hemen hemen tüm zararlı maddeler için uygulanması esas olmakla birlikte Yönetmeliğin kapsamı belirlenirken bazı maddeler ve bazı hususlar Yönetmelik kapsamı dışında bırakılmıştır. Buna göre Yönetmelik hükümleri insan sağlığı ile ilgili amaçlar için kullanılan tıbbi ürünler, veterinerlikle ilgili amaçlar için kullanılan tıbbi ve tıbbi olmayan ürünler, kozmetik ürünler, atık niteliğindeki madde karışımları, gıda maddeleri, hayvan yemleri, radyoaktif maddeler ve radyoaktif madde içeren karışımlar, haklarında, yürürlükteki diğer düzenlemelerde bu Yönetmelikle aynı seviyede bilgi sağlayıcı ve koruyucu hükümler bulunan, vücuda yerleştirilebilir aktif tıbbi cihazlar ve haklarında, yürürlükteki diğer düzenlemelerde ilgili hükümler bulunan, patlama ya da piroteknik etki yoluyla fiili etki yaratmak üzere piyasaya arz edilen harp levazımatı ve patlayıcılar olarak sıralanan ve son kullanıcıya nihai ürün olarak ulaşan madde ve karışımları kapsamamaktadır.

Ayrıca demiryolu, karayolu, deniz yolu, içsu yolu veya havayoluyla taşınmaları halinde veya herhangi bir işleme veya sürece girmemesi koşuluyla transit geçişteki gümrük denetimine tabi maddeler ve karışımlar hakkında da Yönetmelik hükümleri uygulanmayacaktır.

GBF kimyasal maddenin kullanımı veya depolanması esnasında oluşabilecek risklere karşı çalışanların sağlık ve güvenliğini sağlamak amacıyla kullanıcıların ilgili tehlikeli maddenin ve karışımın taşıdığı tehlikeler, riskler, güvenlik önlemleri ve diğer bilgiler hakkında tam ve yeterli doğru bilgi alabilmelerini sağlayan yazılı dokümanlardır.

GBF'larında sağlama yükümlülüğü, zararlı maddeleri ve karışımları piyasaya arz etmekle sorumlu tedarikçiye ait olmak üzere; maddenin/Karışımın ve şirketin/dağıtıcının kimliği, zararlılık tanımlanması, bileşimi/içindekiler hakkında bilgi, ilk yardım önlemleri, yangınla mücadele önlemleri, kaza sonucu yayılmaya karşı önlemler, elleçleme ve depolama, maruz kalma kontrolleri/kişisel korunma, fiziksel ve kimyasal özellikler, kararlılık ve tepkime, toksikolojik bilgiler, ekolojik bilgiler, bertaraf etme bilgileri, taşımacılık bilgisi, mevzuat bilgisi ve diğer bilgilerin olması zorunludur.

Yönetmeliğin 5'inci maddesinde GBF'nın hazırlanmasında bazı ilkelere yer verilmiş ve GBF hazırlamanın şekli unsurları belirlenmiştir. Buna göre maddenin ya da karışımın Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmelik uyarınca zararlı olarak sınıflandırma kriterlerini karşılaması durumunda veya maddenin ya da karışımın kalıcı, biyobirikimli ve toksik ya da çok kalıcı ve çok biyobirikimli olması durumunda veya karışımın, Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmelik uyarınca zararlı olarak sınıflandırma kriterlerine uymaması fakat gaz halinde olmayan karışımlar için tekil konsantrasyon ağırlıkça ≥ %1 ve gaz halindeki karışımlar için hacimce ≥ %0,2 olan, insan sağlığı ya da çevre için zararlı en az bir madde içermesi yahut gaz halinde olmayan karışımlar için tekil konsantrasyonu ağırlıkça ≥ %0,1 olan, ek- 2'de belirlenen kriterler doğrultusunda kalıcı, biyobirikimli ve toksik ya da çok kalıcı ve çok biyobirikimli olan en az bir madde içermesi veyahut mesleki maruz kalma sınır değeri olan bir madde içermesi halinde tedarikçinin istek üzerine Yönetmelik eklerine göre hazırlanmış GBF'nun alıcıya verme si zorunludur.

Fakat bunu yanında alt kullanıcılar ya da dağıtıcılar tarafından talep edilmediği sürece, halka arz edilen ya da satılan zararlı maddeler veya karışımlar için kullanıcıların insan sağlığı, güvenlik ve çevresel koruma açısından gereken önlemleri almalarını sağlayacak yeterli bilgiler sağlanmışsa güvenlik bilgi formunun temini gerekmemektedir.

Maddenin devamında ise GBF'larına ilişkin şekli unsurlar yer almaktadır. Yapılan düzenlemeye göre belgelendirme kuruluşu tarafından belgelendirilmiş kişilerce hazırlanan ve ithalatçı tarafından, ithal edilen madde ve karışımlarla ilgili olarak aynı niteliğe sahip kişilere hazırlattırılan GBF'nun

Yönetmeliğin 1 numaralı ekinde yer alan formatta ve Türkçe düzenlenmesi gerekmektedir. Formda Yönetmelikte belirtilen standart başlıkların adları ve sıraları değiştirilmeden kullanılacaktır.

GBF'nun hazırlanmasında birden fazla sayfa kullanılması gerekiyorsa her sayfası için aynı format kullanılması gerekmektedir. Böyle bir durumda ayrıca GBF'nun kısım I'inde bulunması gereken bilgiler, formun tüm sayfalarında aynen yer alacak ve her sayfasında toplam sayfa numarası ve bulunduğu sayfayı gösteren numaraya yer verilecektir.

Güvenlik bilgi formunda yer alacak bilgilerin temin edilememesi durumunda; başlık ve alt başlıklar hakkındaki bilgiler boş bırakılmayacaktır. Bilgilerin temin edilememesine ilişkin gerekçeler "ilişkisi yok", "uygulaması yok" ve "özel hüküm yok" gibi ifadelerle belirtilmelidir.

Bu hususlara dikkat edilerek hazırlanan GBF tedarikçi tarafından alıcısına ücretsiz, yazılı olarak ya da elektronik ortamda iletilecek ve ÇŞB'nın internet sayfasındaki güvenlik bilgi formları ile ilgili özel paket programa yüklenecektir.

GBF'nun güncellenmesi ise risk yönetim önlemlerini etkileyebilecek bilgiler veya zararlara ilişkin yeni bilgiler edinildiğinde ve kısıtlama veya yasaklama getirildiğinde söz konusudur. Güncellemenin zaman yitirilmeden yapılması esastır. Güncellenen güvenlik bilgi formu, güncelleme tarihinden önceki 12 ay içerisinde maddeyi veya karışımı satın alan tüm eski alıcılara yazılı veya elektronik ortamda ücretsiz olarak, güncelleme tarihini takip eden 1ay içerisinde tedarikçi tarafından iletilmelidir.

Ekleri için tıklayınız

Güvenlik Bilgi Formu Hazırlama Rehberi

Ek-1

GÜVENLİK BİLGİ FORMLARININ HAZIRLANMASI İÇİN GEREKLİLİKLER

Bu ek, güvenlik bilgi formunun hazırlanması için tedarikçinin yerine getirmesi gereken gerekliliklerî ortaya koyar.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜVENLİK BİLGİ FORMLARINDA YER ALACAK BİLGİLERE İLİŞKİN AÇIKLAMA

Güvenlik bilgi formu kısım I

Güvenlik bilgi formu güncellendiğinde ve güncellenen versiyon alıcılara sunulduğunda, değişiklikler başka bir yerde belirtilmemişse alıcının dikkatine güvenlik bilgi formunun on altıncı bölümünde sunulur. Bu kısımda güvenlik bilgi formunun "hazırlanma tarihi, güncelleme tarihi, kaçıncı güncelleme olduğu, form numarası ve sayfa numarası/toplam sayfa numarası" yazılır. "Kısım I" ibaresi güvenlik bilgi formunun her sayfasında yer alır.

Güvenlik bilgi formu kısım II on altı başlıktan oluşur.

1. MADDENİN/KARIŞIMIN VE ŞİRKETİN/DAĞITICININ KİMLİĞİ

Bu bölüm, güvenlik bilgi formunda madde veya karışımın nasıl tanımlanacağı ve belirlenmiş ilgili kullanımlar, madde veya karışımın tedarikçisinin adı ve acil durum iletişim bilgileri dahil madde veya karışımın tedarikçisinin irtibat bilgileri yer alır.

1.1. Madde/Karışım kimliği

Madde/Yarışım kimliği, Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmeliğin 20'nci maddesinin ikinci fıkrasına göre ve Türkçe olarak sağlanır.

Karışım için, ticari isim veya kimliği, Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmeliğin 20'nci maddesine göre sağlanır.

Diğer tanımlama araçları

Madde veya karışımın etiketlendiği ve genel olarak bilindiği, örneğin alternatif adlar, numaralar, şirket ürün kodları veya diğer belirleyici tanımlayıcılar gibi adlar veya eş anlamlıları sağlanabilir.

1.2. Madde veya karışımın belirlenmiş kullanımları ve tavsiye edilmeyen kullanımları

En azından maddenin veya karışımın alıcı/alıcılarıyla ilgili olan tanımlanmış kullanımları belirtilir. Bu, maddenin veya karışımın kullanım amacının ne olduğuna dair "alevlenmeyi geciktirici", "anti-oksidan" gibi kısa bir açıklama yer alır.

Tedarikçinin tavsiye etmediği kullanımlar varsa gerekçeleriyle birlikte belirtilir.

1.3. Güvenlik bilgi formu tedarikçisinin bilgileri

Tedarikçisi mutlaka belirtilir. Tedarikçinin tam adresi, telefon numarası, güvenlik bilgi formundan sorumlu olan yetkili kişi için e-posta adresi verilir.

1.4. Acil durum telefon numarası

Acil durum bilgi hizmetleri hakkında bilgi sunulur. Sağlık Bakanlığı Ulusal Zehir Danışma Merkezinin acil durum telefon numaraları verilir. Çalışma saatleri gibi herhangi bir nedenden dolayı hizmette kısıtlama söz konusu ise veya sağlanan özel bilgilere dair kısıtlamalar var ise bu durum açık bir şekilde belirtilir.

2. ZARARLILIK TANIMLANMASI

Bu bölümde madde veya karışımın zararları ve zararlarla ilgili uygun uyarı bilgileri tanımlanır.

2.1. Madde veya karışımın sınıflandırılması

Maddeler için, Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmeliğin sınıflandırma kurallarının uygulanmasından doğan sınıflandırma verilir. Tedarikçinin, aynı Yönetmeliğin 41'inci maddesine uygun olarak maddeyle ilgili bilgileri sınıflandırma ve etiketleme envanterine bildirdiği durumlarda, güvenlik bilgi formunda verilen sınıflandırma, bildirimde verilen sınıflandırma ile aynı olur.

Karışım için, Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmeliğe göre sınıflandırması verilmelidir. Karışım, aynı yönetmeliğe göre uygun olarak sınıflandırma kriterlerini karşılamazsa bu durum açık şekilde belirtilir. Karışımdaki maddelere dair bilgiler, güvenlik bilgi formunun "Bileşimi/İçindekiler hakkında bilgi" başlığında verilir.

Sınıflandırmanın zararlılık ifadeleri kod olarak yazılmışsa, bu kodlarının açık ifadelerin yazıldığı başlık 16'ya atıf yapılır.

En önemli olumsuz fiziko-kimyasal, insan sağlığı ve çevresel etkiler, uzman olmayan kişilerin madde veya karışımın zararlarını anlayabilmelerini sağlayacak şekilde güvenlik bilgi formu başlık 9 ila 12'ye uygun şekilde listelenir.

2.2. Etiket unsurları

Madde ve karışımlar için, Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmeliğe göre etikette yer alan bilgilerden en az zararlılık işaretleri, uyarı kelimesi, zararlılık ifadeleri ve önlem ifadeleri yazılır. Zararlılık işaretlerinin siyah ve beyaz olarak tam grafik kopyası veya sadece sembolün grafik kopyası, aynı yönetmelikte verilen renkli işaretlerin yerine kullanılabilir.

Madde ve karışımlar için, Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmeliğin geçerli etiket unsurları sağlanır.

2.3. Diğer zararlar

Maddenin veya karışımın ek-2'ye göre kalıcı, biyobirikimli ve toksik (PBT) veya çok kalıcı, çok biyobirikimli (vPvB) kriterlerini karşılayıp karşılamadığına dair bilgiler sağlanır.

Sınıflandırmayla sonuçlanmayan ancak madde ve karışımın genel zararlılığına katkıda bulunabilecek diğer zararlar da verilir. Örneğin sertleşme veya işleme sırasında hava kirleticilerinin oluşumu, tozluluk, toz patlaması zararları, çapraz hassaslaştırma, boğulma, donma, koku veya tat için yüksek potansiyel veya toprakta yaşayan organizmalar üzerindeki zararlar gibi çevresel etkiler veya fotokimyasal ozon oluşumu potansiyeli.

3. BİLEŞİM/İÇİNDEKİLER HAKKINDA BİLGİ

Bu bölüm, aşağıda belirtildiği üzere safsızlıklar ve kararlaştırıcı katkı maddeleri dahil madde veya karışımın içeriğinin kimyasal niteliğini tanımlar. Yüzey kimyasına dair uygun ve mevcut güvenlik bilgileri belirtilir.

3.1. Maddeler

Maddenin ana bileşeninin kimyasal kimliği, en azından madde/karışım kimliği veya bu ek'in 1.1. başlığında verilen diğer tanımlama araçlarından birisinin belirtilmesi ile sağlanır.

Tek başına sınıflandırılan ve maddenin sınıflandırılmasına katkıda bulunan ana bileşen dışındaki herhangi safsızlık, dengeleyici katkı maddesi veya tek bir bileşen hakkında aşağıdaki bilgiler verilir:

(a) Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmeliğin 20'nci maddesinin ikinci fıkrasına göre madde kimliği.

(b) Madde kimliği mevcut değil ise diğer adlardan birisi (yaygın adı, ticari adı, kısaltma) veya tanımlama numarası.

Maddenin tedarikçileri sınıflandırılmamış olanlar dahil tüm bileşenleri listelemeyi tercih edebilir.

Bu başlık, birden fazla bileşen içeren maddelere dair bilgi sağlamak için de kullanılabilir.

3.2. Karışımlar

Karışımın bileşimi, konsantrasyon ve konsantrasyon aralıkları ve sınıflandırmaları, en azından bu ek'in 3.2.1. veya 3.2.2. başlıklarında belirtilen tüm maddeler için sağlanır. Karışımın tedarikçileri, ek olarak sınıflandırma kriterlerini karşılamayan maddeler dahil karışımdaki tüm maddeleri listelemeyi tercih edebilir. Bu bilgi, alıcının karışımdaki maddelerin zararlarını kolaylıkla tanımlamasını sağlar. Karışımın kendisine ait zararlar, güvenlik bilgi formu başlık 2'de verilir.

Karışımdaki maddelerin konsantrasyonları, aşağıdakilerin biri ile tanımlanır:

(a) Teknik olarak mümkün ise kütle veya hacme göre azalan sırada tam yüzdeler.

(b) Teknik olarak mümkün ise kütle veya hacme göre azalan sırada tam yüzde aralıkları.

Yüzde aralığını kullanırken, sağlık ve çevresel zararlar, bileşenlerin en yüksek konsantrasyonunun etkilerini tanımlar.

Karışımın etkileri bir bütün olarak mevcut ise, bu bilgiler güvenlik bilgi formu başlık 2'ye dahil edilir.

Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmeliğin 26'ncı maddesine göre, alternatif kimyasal adın kullanımına izin verildiği durumlarda, bu ad kullanılabilir.

3.2.1. Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmeliğe göre sınıflandırma kriterlerini taşıyan karışım için, karışımdaki konsantrasyon veya konsantrasyon aralığıyla birlikte, aşağıdaki hususlar belirtilir:

(a) Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkındaki Yönetmeliğe göre sınıflandırma kriterlerine uyan bilgilerin karışımın tedarikçisine sağlanmış olması şartıyla, insan sağlığına veya çevreye zararlı olarak sınıflandırılan maddelerin aşağıda yer alan herhangi bir en düşük konsantrasyona eşit veya daha fazla miktarlarda bulunması durumunda:

(i) Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmeliğin ek-6 üçüncü bölümde verilen özel konsantrasyon sınır değerleri.

(ii) Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmeliğin ek-6 üçüncü bölümde M katsayısı verilmiş ise aynı Yönetmeliğin ek-1 başlık 4.1'inde verilen hesaplama kullanılarak ayarlanan, ek-1 Tablo 1.1'de verilen genel eşik değeri.

(iii) Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmeliğe göre oluşturulan sınıflandırma ve etiketleme envanterine M-katsayısı verilmiş ise aynı Yönetmeliğin ek-1 Bölüm 4.1'inde verilen hesaplama kullanılarak ayarlanan, aynı Yönetmeliğin ek-1 Tablo 1.1'inde verilen genel eşik değeri.

(b) İşyeri maruz kalma limitlerinin bulunduğu (a) maddesine dahil edilmemiş maddeler.

(c) Ek-2'de belirtilen kriterlere göre kalıcı, biyobirikimli ve toksik veya çok kalıcı ve çok biyobirikimli olan maddeler.

3.2.2. Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmeliğe göre sınıflandırma kriterlerini taşımayan karışım için, konsantrasyonu tek başına aşağıdakilere eşit veya daha fazla olan maddeler konsantrasyonları veya konsantrasyon aralıkları ile birlikte belirtilir:

(a) aşağıdaki gaz halinde olmayan karışımlar için ağırlıkça % ≥ 1, gaz halindeki karışımlar için hacimce % ≥ 0,2.

(i) Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmeliğin sınıflandırma kriterlerine uyan bilginin karışımın tedarikçisine sağlanmış olması koşuluyla, insan sağlığı ve çevreye zararlı olarak sınıflandırılan maddeler.

(ii) İşyeri maruz kalma sınırları belirlenmiş maddeler.

(b) Ek-2'de belirtilen kriterlere göre PBT olan maddeler veya vPvB olan maddeler, bu ek'in, 3.2. başlığında belirtilen maddeler için, Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmeliğin sınıflandırma kriterlerine uyan bilgilerin karışımın tedarikçisine sağlanmış olması koşuluyla, maddenin sınıflandırması, aynı Yönetmeliğin ek-6 Tablo 1.1'de verilen zararlılık sınıfları ve kategori kod/kodlarının yanı sıra fiziksel, insan sağlığı ve çevresel zararlara uygun bir şekilde belirlenen zararlılık ifadeleri dahil olmak üzere, sağlanır. Zararlılık ifadeleri, bu bölümde tam olarak yazılmak zorunda değildir; kodların yazılması yeterlidir. Tam olarak yazılmadıkları hallerde, her ilgili zararlılık ifadesi tam metninin listeleneceği güvenlik bilgi formu başlık 16'ya atıf yapılır.

Madde sınıflandırma kriterlerini karşılamıyorsa maddenin bu ek'in 3.2. başlığında yer alma nedeni, "sınıflandırılmamış vPvB maddesi" veya "İşyeri maruz kalma limiti" gibi belirtilir.

4. İLK YARDIM ÖNLEMLERİ

Bu bölüm, eğitim almamış müdahale eden kişi tarafından anlaşılabilecek ve karmaşık ekipman kullanımı ve çok fazla ilaç tedavisi olmaksızın yapılabilecek şekilde ilk müdahaleyi tanımlar. Tıbbi yardım gerekliyse, bilgiler bunun aciliyetini de içerecek şekilde belirtir.

4.1. İlk yardım önlemlerinin açıklaması

4.1.1. İlk yardım talimatları, ilgili maruz kalma yolları temel alınarak verilir. Maruz kalma yollarının alt bölümleri ise soluma, yutma, cilt ve göz teması gibi prosedürlerin belirtilmesi için kullanılır.

4.1.2. Tavsiyeler aşağıdaki durumlarla ilgilidir:

(a) Acil tıbbi yardım gerekliliği ve maruz kalmadan sonra gecikmiş etkilerin beklenip beklenmediği.

(b) Maruz kalan kişinin alandan temiz havaya çıkarılması tavsiyesi.

(c) Kişinin giysilerinin ve ayakkabılarının çıkartılması ve taşınması tavsiyesi.

(ç) İlk yardım müdahalesini yapanlar için kişisel koruyucu donanım tavsiyesi.

4.2. Akut ve sonradan görülen önemli belirtiler ve etkiler

Maruz kalmadan kaynaklanan akut ve sonradan görülenler dahil, en önemli belirtiler ve etkiler hakkında özet bilgi sağlanır.

4.3. Tıbbi müdahale ve özel tedavi gereği için ilk işaretler

Uygun olan durumlarda, sonradan görülen etkiler için klinik test ve tıbbi izleme ile antidotlar (biliniyor ise) ve yan etkiler hakkında bilgiler sağlanır.

Bazı maddeler ve karışımlar için, özel ve acil tedavi sağlamak amacıyla özel yöntemlerin işyerinde bulunmasının vurgulanması önemli olabilir.

YANGINLA MÜCADELE ÖNLEMLERİ

Bu bölüm madde ya da karışımın neden olduğu ya da bir madde ya da karışımın etrafında çıkan bir yangını söndürmeye yönelik şartları belirtir.

5.1. Yangın söndürücüler

Uygun söndürücü maddeler: Uygun söndürme maddesi hakkında bilgi sağlanır.

Uygun olmayan söndürücü maddeler: Madde veya karışımı içeren belirli durum için, herhangi bir söndürme maddesinin uygun olmadığına dair bilgiler verilir.

5.2. Madde veya karışımdan kaynaklanan özel zararlar

Madde veya karışımdan kaynaklanan zararlara dair bilgiler sağlanır. Örneğin "Madde veya karışım yandığında zararlı yanma ürünleri oluşur." "Yanması halinde toksik karbon monoksit dumanları oluşur." veya "Yanma ile sülfür ve nitrojen oksitleri oluşur." gibi.

5.3. Yangın söndürme ekipleri için tavsiyeler

Yangın söndürme sırasında alınması gereken koruyucu önlemler; örneğin "Konteynerler su püskürtülerek soğuk tutulmalıdır." ve yangın söndürme ekipleri için, botlar, tulumlar, eldivenler, göz ve yüz koruma ve solunum ekipmanı gibi özel koruyucu ekipmana dair tavsiyeler verilir.

6. KAZA SONUCU YAYILMAYA KARŞI ÖNLEMLER

Bu bölüm, insanlar, eşyalar ve çevre üzerindeki olumsuz etkilerini önlemek veya minimize etmek için dökülme, sızıntılar ve yayılmaya karşı yapılması gereken uygun müdahaleleri kapsar. Dökülme hacminin zarar üzerinde önemli etkiye sahip olduğu durumlarda, büyük ve küçük dökülmelere karşı yapılacaklar ayrılır. Kontrol altında tutma ve kurtarma prosedürleri farklı uygulamaların gerekli olduğunu gösteriyorsa bunlar güvenlik bilgi formlarında belirtilir.

6.1. Kişisel önlemler, koruyucu donanım ve acil durum prosedürleri

6.1.1. Acil durum personeli olmayanlar için

Aşağıda yer alan madde veya karışımların kaza sonucu dökülmesi ve yayılmasıyla ilgili tavsiyeler verilir:

(a) Cilt, göz, kişisel giysideki bulaşmaları önlemek için uygun koruyucu donanımın giyilmesi (Güvenlik bilgi formunun sekizinci bölümünde belirtilen kişisel koruyucu donanım dahil).

(b) Tutuşturucu kaynakların uzaklaştırılması, yeterli havalandırmanın sağlanması, tozun kontrolü.

(c) Tehlike alanının boşaltılması veya uzmana danışılması gibi acil durum prosedürleri.

6.1.2. Acil durumda müdahale eden kişiler için

Kişisel koruyucu giysiler için uygun kumaş hakkında tavsiye verilir (örneğin 'uygun: Bütilen'; 'uygun değil: PVC').

6.2. Çevresel önlemler

Karışım veya maddenin kaza sonucu dökülmesi ve yayılmasıyla ilgili olarak alınacak herhangi bir çevresel önleme dair tavsiyeler verilir; örn: kanallardan, yer üstü ve yer altı sularından uzak tutma gibi.

6.3. Muhafaza etme ve temizleme için yöntemler ve materyaller

6.3.1. Dökülmenin nasıl kontrol altına alınacağına ilişkin uygun tavsiye sağlanır. Uygun kontrol altına alma teknikleri aşağıdakilerden birini içerebilir:

(a) Set oluşturma, tahliye deliklerinin kapatılması;

(b) Kapatma prosedürleri.

6.3.2. Dökülmenin nasıl temizleneceğine dair uygun tavsiye sağlanır. Uygun temizlik prosedürleri aşağıdakilerden birini içerebilir:

(a) Nötralizasyon teknikleri.

(b) Kontaminasyonu giderme teknikleri.

(c) Emici maddeler.

(ç) Temizlik teknikleri.

(d) Vakumlama teknikleri.

(e) Kontrol altına alma/temizlik için gerekli ekipman (uygulanabilir olduğu durumlarda kıvılcım çıkarmayan aletlerin ve ekipmanın kullanımını içermektedir).

6.3.3. "Asla…..kullanmayın" gibi, uygunsuz kontrol altına alma veya temizlik tekniklerine dair tavsiye dahil, dökülmeler ve yayılmalarla ilgili diğer bilgiler sağlanır.

6.4. Diğer bölümlere atıflar

Uygunsa güvenlik bilgi formu başlık 8 ve 13'e atıflarda bulunulur.

7. ELLEÇLEME VE DEPOLAMA

Güvenlik bilgi formunun bu bölümü, güvenli elleçleme uygulamaları hakkında tavsiyeler içerir. Bu ek'in 1.2. başlığına göre belirtilen tanımlanmış kullanımlar ve madde veya karışımın özelliklerine uygun önlemler vurgulanır.

Bilgiler, insan sağlığı, güvenliği ve çevrenin korunmasıyla ilgilidir. İşverene, 12/8/2013 tarihli ve 28733 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmeliğin 7'nci maddesi ve 6/8/2013 tarihli ve 28730 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kanserojen veya Mutajen Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmeliğin 7'nci maddesine göre çalışma usulleri ve örgütsel önlemleri tasarlamasında yardımcı olur.

Bu bölümde verilen bilgilere ek olarak, ilgili bilgiler güvenlik bilgi formu başlık 8'de de bulunabilir.

7.1. Güvenli elleçleme için önlemler

7.1.1. Tavsiyeler aşağıdaki amaçlara özgü verilir:

(a) Madde veya karışımın güvenli elleçlenmesini sağlamak amacıyla, hem yangının hem de aerosol ve toz oluşmasını önlemek veya kontrol altına almak için tedbirler.

(b) Birbirileriyle uyuşmayan maddelerin veya karışımların elleçlenmesinin önlenmesi.

(c) Dökülmelerin önüne geçilmesi veya su yollarından uzak tutulmasını gibi madde veya karışımın çevreye yayılmasının azaltılması.

7.1.2. Aşağıda yer aldığı gibi, genel mesleki hijyenle ilgili tavsiyeler verilir:

(a) Çalışma alanlarında yenmemesi, içilmemesi veya sigara içilmemesi;

(b) Kullanımdan sonra ellerin yıkanması.

(c) Yemek alanlarına girmeden önce kontamine olmuş giysi ve koruyucu ekipmanın çıkarılması.

7.2. Uyuşmazlıkları da içeren güvenli depolama için koşullar

Sağlanan tavsiye, güvenlik bilgi formunun dokuzuncu bölümünde belirtilen fiziksel ve kimyasal özelliklerle tutarlı olacaktır. İlgili olduğu hallerde ise, aşağıdakileri de içeren belirli saklama gerekliliklerine dair tavsiye sağlanır.

(a) Aşağıdakilerle ilişkili risklerin nasıl yönetileceği:

(i) Patlayıcı atmosferler.

(ii) Aşındırıcı koşullar.

(iii) Alevlenirlik zararları.

(iv) Uyuşmayan maddeler veya karışımlar.

(v) Buharlaşıcı koşullar.

(vi) Potansiyel tutuşturucu kaynaklar (elektrikli ekipman dahil).

(b) Aşağıdakilerin etkilerinin nasıl kontrol edileceği:

(i) Hava koşulları.

(ii) Ortam basıncı.

(iii) Sıcaklık.

(iv) Güneş ışığı.

(v) Nem.

(vi) Titreşim.

(c) Aşağıdakilerin kullanımı ile madde veya karışım bütünlüğünün nasıl sağlanacağı:

(i) Kararlaştırıcı.

(ii) Anti-oksidanlar.

(ç) Aşağıdakiler dahil diğer tavsiyeler:

(i) Havalandırma gereklilikleri.

(ii) Saklama odaları veya tanklar için spesifik tasarımlar (havuzlama duvarları ve havalandırma dahil).

(iii) Saklama koşullarında miktar sınırları (ilgiliyse).

(iv) Ambalaj uygunlukları.

7.3. Belirli son kullanımlar

Belirli son kullanım(lar)da tasarlanan maddeler ve karışımlar için, bu ek'in 1.2. başlığında belirtilen kullanım amaç(ları) ile ilgili detaylı ve işletimsel tavsiyeler verilir.

8. MARUZ KALMA KONTROLLERİ/KİŞİSEL KORUNMA

Geçerli mesleki maruz kalma sınır değerlerini ve gerekli risk yönetimi önlemlerini açıklar.

8.1 Kontrol parametreleri

8.1.1. Varsa, madde veya karışımdaki her bir madde için aşağıdaki sınır değerleri yasal dayanak verilerek listelenir. Mesleki maruz kalma sınır değerlerini listelerken güvenlik bilgi formu başlık 3'te belirtilen kimyasal kimlik kullanılır.

8.1.1.1. Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmeliğe göre mesleki maruz kalma limit değerleri.

8.1.1.2. Kanserojen veya Mutajen Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmeliğe göre mesleki maruz kalma limit değerleri.

8.1.1.3. Varsa diğer mesleki maruz kalma sınır değerleri.

8.1.1.4. Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmeliğe göre biyolojik limit değerleri.

8.1.1.5. Varsa diğer biyolojik sınır değerleri.

8.1.2. En azından söz konusu maddeye en çok benzeyen ilgili madde için, halihazırda tavsiye edilen izleme usullerine dair bilgiler sağlanır.

8.1.3. Madde veya karışım amaçlandığı gibi kullanılırken hava kirleticilerin oluşması halinde, bunlar için geçerli mesleki maruz kalma sınır değerleri ve/veya biyolojik sınır değerleri de listelenir.

8.1.4. Belirli kullanımlarla ilgili risk yönetim önlemlerine karar vermek için kontrol bandı yaklaşımının kullanıldığı hallerde, riskin etkili yönetimini sağlamak için yeterli bilgiler verilir. Özel kontrol bandı tavsiyesinin bağlamı ve sınırlamaları açıklanır.

8.2. Maruz kalma kontrolleri

8.2.1. Uygun mühendislik kontrolleri

Bu başlıkta yer alacak bilgiler, işverenin uygun olduğu hallerde Kanserojen ve Mutajen Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmeliğe göre ve Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmeliğe göre, madde veya karışımdan kaynaklanan işçilerin güvenlik ve sağlığı ile ilgili risk değerlendirmesi yapabilmesine olanak sağlamak için yeterli olmalıdır.

Bu bilgi, güvenlik bilgi formu başlık 7'de verilmiş olan bilgileri tamamlar.

8.2.2. Bireysel koruyucu önlemler, örneğin kişisel koruyucu donanım,

8.2.2.1. Kişisel koruyucu donanımın kullanımına dair bilgiler, iyi mesleki hijyen uygulamaları ile tutarlı olmalı ve mühendislik kontrolleri, havalandırma ve izolasyonu da içeren diğer kontrol önlemleri ile bağlantılı olmalıdır. Uygun olduğunda, belirli yangın/kimyasal kişisel koruyucu donanım tavsiyesi için güvenlik bilgi formu başlık 5'e atıf yapılır.

8.2.2.2. 29/11/2006 tarihli ve 26361 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kişisel Koruyucu Donanım Yönetmeliği dikkate alınarak ve uygun CEN standartlarına atıfta bulunarak, hangi ekipmanın yeterli ve uygun koruma sağlayacağı hakkında detaylı teknik özellikler aşağıdakileri içerecek şekilde verilir:

(a) Göz/Yüz korunması

Güvenlik gözlüğü, yüz maskesi gibi gerekli göz/yüz koruma ekipmanının tipi madde veya karışımın zararına ve temas potansiyeline dayanarak belirtilir.

(b) Cildin korunması

(i) Ellerin korunması

Madde veya karışımın elleçlenmesi sırasında kullanılacak eldivenlerin tipi, aşağıdaki faktörler dahil madde ve karışımın zararı ve temas potansiyeline dayanarak ve cildin maruz kalma süresi ve miktarı dikkate alınarak belirlenir:

- Materyalin tipi ve kalınlığı,

- Eldiven materyalinin tipik veya minimum aşınma zamanları.

Gerekirse ek el koruma önlemleri belirtilir.

(ii) Diğerleri

Eller dışında bedenin bir bölümünün korunması gerekliyse gerekli olan koruma ekipmanının tipi ve kalitesi, örneğin uzun iş eldiveni, botlar, iş giysileri, madde veya karışımla ilişkili zararlara ve temas potansiyeline dayanarak belirlenir.

Gerekliyse, ek cilt koruma önlemleri ve özel hijyen önlemleri belirtilir.

(c) Solunum sisteminin korunması

Gaz, buhar, sis veya toz için, kullanılacak koruyucu donanımın tipi, uygun arındırıcı elementleri de belirterek (kartuş veya kutu) hava temizleyici yüz maskesi, yeterli partikül tutucu filtre ve yeterli maskeler veya kendiliğinden depolu solunum cihazları gibi, maruz kalma zararı ve potansiyeline dayanarak belirtilir.

(ç) Isıl zararlar

Isıl zarar arz eden materyaller için giyilecek koruyucu donanımı belirtirken, kişisel koruyucu donanımın yapısına özel önem verilir.

8.2.3. Çevresel maruz kalma kontrolleri

İşveren tarafından ilgili çevre koruma mevzuatı çerçevesindeki yükümlülüklerini yerine getirmek için gerekli olan bilgiler belirtilir.

9. FİZİKSEL VE KİMYASAL ÖZELLİKLER

Bu bölüm, ilgili ise, madde veya karışıma ilişkin ampirik bilgileri açıklar. Bu bölümdeki bilgiler, madde veya karışımın sınıflandırmasıyla tutarlıdır.

9.1. Temel fiziksel ve kimyasal özellikler hakkında bilgi

Kullanılan test yöntemlerine referans ve uygun ölçüm birimleri ve/veya referans koşullarının belirtilmesi dahil aşağıdaki özellikler açıkça tanımlanır. İlgili olduğu hallerde, sayısal değerin yorumlanması ve belirleme yöntemi de verilir (örneğin: parlama noktası için yöntem, açık kap/kapalı kap yöntemi):

(a) Görünüm

Karışım veya maddenin tedarik edildiği fiziksel hali (katı (güvenlik bilgi formunda başka bir yerde belirtilmemesi halinde granülometri ve spesifik yüzey alanı hakkında uygun ve mevcut güvenlik bilgileri dahil), sıvı, gaz) ve rengi belirtilir;

(b) Koku

Koku algılanabilir ise, kısa tarifi verilmelidir.

(c) Koku eşiği

(ç) pH

Tedarik edildiği şekliyle madde veya karışımın veya sulu çözeltinin pH değeriyle sulu çözeltinin ayrıca konsantrasyonu belirtilir.

(d) Erime noktası/donma noktası

(e) Başlangıç kaynama noktası ve kaynama aralığı

(f) Parlama noktası

(g) Buharlaşma hızı

(ğ) Alevlenirlik (katı, gaz)

(h) Üst/Alt alevlenirlik veya patlayıcı limitleri

(ı) Buhar basıncı

(i) Buhar yoğunluğu

(j) Bağıl yoğunluk

(k) Çözünürlük

(l) Dağılım katsayısı: n-oktanol/su

(m) Alev alma sıcaklığı

(n) Bozunma sıcaklığı

(o) Akışkanlık

(ö) Patlayıcı özellikler

(p) Oksitleyici özellikler.

Belirli bir özelliğin geçerli olmadığı veya belirli bir özelliğe dair bilgilerin mevcut olmadığı belirtilmiş ise nedenleri belirtilir.

Uygun kontrol önlemlerinin alınmasını sağlamak için, madde veya karışım hakkında tüm ilgili bilgiler sağlanır. Karışım durumunda, verilerin, tüm karışım için geçerli olmadığı durumda, verinin karışım içindeki hangi madde için geçerli olduğu açıkça belirtilir.

9.2. Diğer bilgiler

Karışabilirlik, yağ çözünürlüğü (Çözücü - yağ belirtilir.), iletkenlik veya gaz grubu gibi diğer fiziksel ve kimyasal parametreler belirtilir. Redoks potansiyeli, radikal oluşum potansiyeli ve fotokatalitik özelliklere dair uygun ve mevcut güvenlik bilgileri belirtilir.

10. KARARLILIK VE TEPKİME

Bu bölüm, madde veya karışımın kararlılığını ve uygun olan durumlarda kullanılan test yöntemlerine atıfı da içererek belirli kullanım koşullarında ve ayrıca çevreye yayılması halinde zararlı reaksiyonların oluşma olasılığını açıklar. Belirli bir özelliğin geçerli olmadığının veya belirli bir özelliğe dair bilgilerin mevcut olmadığının belirtilmesi halinde, nedenleri açıklanır.

10.1. Tepkime

10.1.1. Madde veya karışımın tepkimeye ilişkin zararları açıklanır. Belirli test bilgileri, mevcut olduğunda, bir bütün olarak madde veya karışım için sağlanır. Ancak, bilgilerin karışım veya maddenin öngörülen zararını yeterli düzeyde yansıtması halinde, böyle bir bilgi madde veya karışım sınıfı veya ailesi için genel verilere de dayanabilir.

10.1.2. Karışımlar için veri mevcut değilse, karışımdaki maddeler için veriler sağlanır. Maddelerin uyuşmazlığı durumunda madde veya karışımın nakliye, depolama ve kullanım sırasında maruz kalabileceği maddeler, kaplar ve kontaminantlar dikkate alınır.

10.2. Kimyasal kararlılık

Madde ya da karışımın normal ortam koşulları ve öngörülen depolama ve elleçleme koşullarındaki sıcaklık ve basınçta kararlı veya kararsız olduğu belirtilir. Maddenin kimyasal kararlılığını sağlamak için kullanılan veya kullanılması gerekebilecek kararlaştırıcı belirtilir. Madde veya karışımın fiziksel görünümündeki herhangi bir değişikliğin güvenlik açısından önemi belirtilir.

10.3. Zararlı tepkime olasılığı

İlgili ise madde veya karışımın fazla basınç veya ısı açığa çıkararak tepkimeye gireceği veya polimerize olacağı veya başka zararlı koşullar yaratabileceği belirtilir. Zararlı tepkimelerin oluşabileceği koşullar açıklanır.

10.4. Kaçınılması gereken durumlar

Sıcaklık, basınç, ışık, şok, statik boşalma, titreşimler veya diğer fiziksel gerilimler gibi zararlı durumla sonuçlanabilecek koşullar sıralanır ve varsa böyle zararlarla ilişkili risklerin yönetilmesi için alınacak önlemlerin açıklaması verilir.

10.5. Kaçınılması gereken maddeler

Madde veya karışımın zararlı durum (örneğin patlama, toksik veya alevlenir maddelerin yayılması veya aşırı ısının açığa çıkması) yaratmak üzere tepkimeye girebileceği, madde veya karışım aileleri veya su, hava, asitler, bazlar, oksitleyici maddeler gibi belirli maddeler sıralanır ve varsa böyle zararlarla ilişkili risklerin yönetilmesi için alınacak önlemlerin açıklaması verilir.

10.6. Zararlı bozunma ürünleri

Kullanım, depolama, dökülme ve ısınma sonucu oluşumu bilinen veya beklenen zararlı bozunma ürünleri sıralanır. Zararlı yanma ürünleri güvenlik bilgi formu başlık 5’e dahil edilir.

11. TOKSİKOLOJİK BİLGİLER

Bu bölüm temel olarak sağlık uzmanları, mesleki sağlık ve güvenlik uzmanları ve toksikologlar tarafından kullanılmak üzere oluşturulmuştur. Çeşitli toksikolojik (sağlık) etkilerin kısa ancak tam ve

11.1.1. Maddeler

11.1.1.1. Aşağıdaki zararlılık sınıfları hakkında bilgi sağlanır:

(a) Akut toksik.

(b) Cilt aşınması/tahrişi.

(c) Ciddi göz hasarları/tahrişi.

(ç) Solunum yolları veya cilt hassaslaşması.

(d) Eşey hücre mutajenitesi.

(e) Kanserojenite.

(f) Üreme toksisitesi.

(g) Belirli Hedef Organ Toksisitesi-tek maruz kalma.

(ğ) Belirli Hedef Organ Toksisitesi -tekrarlı maruz kalma.

(h) Aspirasyon zararı.

11.1.2. Karışımlar

11.1.2.1. Aşağıda yer alan ilgili etkiler hakkında bilgi sağlanır:

(a) Akut toksisite.

(b) Tahriş edici.

(c) Aşındırıcı.

(ç) Hassaslaştırıcı.

(d) Tekrarlı doz toksisitesi.

(e) Kanserojenite.

(f) Mutajenite.

(g) Üreme sistemi toksisitesi.

11.1.2.2. Kanserojen, mutajen ve üreme sistemine toksik sağlık etkileri için, Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmeliğe dayanan sınıflandırma ve güvenlik bilgi formu başlık 3'te sıralanan maddeler için ilgili bilgiler sağlanır.

11.1.2.3. Karışımın verilen bir sağlık etkisi için bütün olarak test edilmemesi halinde, ilgili ise güvenlik bilgi formu başlık 3'te listelenen maddelerin sağlık etkisiyle ilgili bilgiler sağlanır.

11.1.3. Her bir zararlılık sınıfı, farklılaşma veya etki için bilgiler sağlanır. Madde veya karışımın belirli bir zararlılık sınıfı, farklılaşma veya etki için sınıflandırılmadığı belirtilmişse güvenlik bilgi formu açıkça bunun veri eksikliği, veriyi elde etmenin teknik imkânsızlığı, sonuca ulaştırıcı nitelikte olmayan veri veya sonuca ulaştırıcı nitelikte olmasına rağmen sınıflandırma sonucuna varmak için yetersiz olduğu belirtilerek son durumda, güvenlik bilgi formu "Mevcut bilgilere göre, sınıflandırma kriterlerini karşılamamaktadır." ifadesine yer verilir.

11.1.4. Bu başlıkta yer alan bilgiler, madde veya karışıma, piyasaya arz edildikleri şekilde geçerli olmalıdır. Varsa, karışımdaki zararlı maddelerin ilgili toksikolojik özellikleri de sağlanır; örneğin: LD50, akut toksisite tahminleri veya LC50.

11.1.5. Madde veya karışım hakkında önemli miktarda test verilerinin bulunduğu hallerde, kritik çalışmaların sonuçlarının özetlenmesi maruz kalma yoluyla olduğu gibi gerekli olabilir,

11.1.6. Belirli bir zararlılık sınıfı için sınıflandırma kriterlerinin karşılanmadığı hallerde, bu sonucu destekleyen bilgi sağlanır.

11.1.7. Olası maruz kalma yollarına dair bilgiler

Sindirim (yutma), soluma veya cilt/göz maruziyeti gibi olası maruz kalma yolları ve her bir olası maruz kalma yolunun karışım veya madde üzerindeki etkilerine dair bilgiler sağlanır. Sağlık etkileri bilinmiyor ise bu belirtilir.

11.1.8. Fiziksel, kimyasal ve toksikolojik özellikler ile ilgili bilgiler

Madde veya karışım bileşenlerine veya bilinen yan ürünlerine maruz kalma ile ilişkili olan potansiyel olumsuz sağlık etkileri ve belirtileri tanımlanır. Maruz kalmadan sonra madde veya karışımın fiziksel, kimyasal ve toksikolojik özellikleriyle ilişkili belirtilere dair mevcut bilgiler sağlanır.

Düşük maruz kalmalardaki ilk belirtilerden ciddi maruz kalmaların sonuçlarına kadar açıklamalar yapılır. Örneğin "Baş ağrısı ve baş dönmesi meydana gelebilir ve sonra bayılma veya bilinç kaybına yol açabilir. Büyük dozlar koma ve ölüm ile sonuçlanabilir."

11.1.9. Gecikmeli olarak veya hemen ortaya çıkan etkilerin yanı sıra kısa ve uzun süreli maruz kalma halinde kronik etkiler

Kısa veya uzun süreli maruziyetten sonra gecikmeli veya hemen ortaya çıkan etkilerin beklenip beklenmediğine dair bilgiler sağlanır. İnsanın madde veya karışıma maruz kalmasıyla ilgili akut ve kronik sağlık etkilerine dair bilgiler sağlanır. İnsan bilgilerinin mevcut olmadığı hallerde, hayvanlarla ilgili bilgiler özetlenip türler açık şekilde belirtilir. Toksikolojik bilginin insan veya hayvan verilerine dayanıp dayanmadığı belirtilir.

11.1.10. Etkileşimli etkiler

Etkileşimler hakkında bilgiler, mevcut ve gerekliyse dahil edilir.

11.1.11. Özel verilerin yokluğu

Maddenin veya karışımın zararları hakkında bilgi edinmek her zaman mümkün olmayabilir. Belirli bir madde veya karışım hakkında bilgilerin mevcut olmadığı hallerde, ilgili benzer madde veya karışımın tanımlanması koşuluyla, varsa benzeri maddeler veya karışımlar hakkında bilgiler kullanılabilir. Özel verilerin kullanılmadığı veya verilerin mevcut olmadığı hallerde, bu durum açıkça belirtilir.

11.1.12. Karışım ve madde karşılaştırma bilgileri

i) Karışımdaki maddeler, vücutta birbirleriyle etkileşime girebilir ve farklı miktarlarda yüzeye tutunma, değişim ve salgılamaya neden olabilir. Sonuç olarak, toksik etkiler değişebilir ve karışımın genel toksisitesi, içindeki maddelerinkinden farklı olabilir. Güvenlik bilgi formunun bu bölümde toksikolojik bilgileri verirken bu durum belirtilmelidir.

ii) Karışımların kanserojen, mutajen veya üreme için toksik etkilere sahip olarak sınıflandırılması, karışımdaki maddelere ilişkin mevcut bilgilerden hesaplanır. Diğer sağlık etkileri için, her bir maddenin konsantrasyonunun karışımın genel sağlık etkilerine katkıda bulunmak için yeterli olup olmadığının dikkate alınması gerekir. Toksik etkilere dair bilgiler, aşağıdaki durumlar hariç her madde için sunulur:

(a) Bilgiler iki yerde belirtilecek ise genel olarak karışım için sadece bir kez listelenir. Örneğin iki maddenin kusma ve ishale neden olması halinde.

(b) Bu etkilerin mevcut konsantrasyonlarda meydana gelmesi mümkün değil ise örneğin orta derece tahriş edici, tahriş edici olmayan çözeltide belirli bir konsantrasyonun altında seyreltildiğinde.

(c) Karışımda maddeler arasındaki etkileşimlere dair bilgilerin mevcut olmadığı hallerde varsayımlar yapılmayacak bunun yerine her maddenin sağlık etkileri ayrı olarak sıralanır.

11.1.13. Diğer bilgiler

Olumsuz sağlık etkilerine dair diğer bilgiler, sınıflandırma kriterlerince gerekli olmadığı hallerde bu bölümde verilir.

12. EKOLOJİK BİLGİLER

Bu bölüm, madde veya karışımın çevreye yayıldığı yerlerde çevresel etkisinin değerlendirilmesi için sağlanan bilgileri açıklar. Bu başlığın 12.1, 12.2, 12.3, 12.4, 12.5 ve 12.6 alt başlıklarında mevcutsa; tür, ortam, birimler, test süresi ve test koşullarını da açıkça belirten ilgili test verilerini de içeren verilerin özeti

sağlanır. Bu bilgiler, dökülmenin elleçlenmesi, atık işleme uygulamalarının değerlendirilmesi, yayılmanın kontrol edilmesi, kaza sonucu yayılma önlemleri ve nakliyede yardımcı olabilir. Belirli bir özelliğin geçerli olmadığının veya belirli bir özelliğe dair bilgilerin mevcut olmadığının belirtilmesi halinde, nedenleri belirtilir.

Biyobirikim, kalıcılık ve bozunabilirlik hakkında bilgiler, karışımdaki her ilgili madde için, mevcut ve uygun olduğu hallerde verilir. Ayrıca maddelerin ve karışımların bozunmasından doğan zararlı dönüşüm ürünleri için de bilgi sağlanır.

12.1. Toksisite

Suda ve/veya karada yaşayan organizmalarda gerçekleştirilen testlerden elde edilen veriler mevcut ise kullanılarak toksisite hakkında bilgiler sağlanır. Bu, balık, kabuklular, algler ve diğer sucul bitkileri için hem akut hem de kronik olmak üzere sucul toksisite hakkındaki ilgili mevcut verileri içerir. Ayrıca, topraktaki mikro ve makro organizmalar ile kuşlar, arılar ve bitkiler gibi çevresel olarak ilgili diğer organizmalar ile ilgili toksisite verileri, mevcut olduklarında dahil edilir. Madde ya da karışımın, mikroorganizmaların faaliyetleri üzerinde engelleyici etkilere sahip olduğu durumlarda, atıksu arıtma tesisleri üzerindeki olası etkilere değinilir.

12.2. Kalıcılık ve bozunabilirlik

Kalıcılık ve bozunma, maddenin veya karışımın içindeki uygun maddelerinin biyolojik bozunma veya oksitlenme veya hidroliz gibi işlemlerle bozunabilme potansiyelidir. Kalıcılık ve bozunabilirliğin değerlendirilmesiyle ilgili test sonuçları varsa verilir. Bozunma yarı ömürlerinin belirtilmesi halinde, yarı ömürlerin mineralleşme veya birinci bozunmayı gösterdiği belirtilir. Maddenin ya da karışımın bazı bileşenlerinin atıksu arıtma tesislerindeki bozunma potansiyeline de değinilir.

Bu bilgi, güvenlik bilgi formu başlık 3’te sıralanması gereken karışımdaki her bir madde için mevcut ve uygun ise verilir.

12.3. Biyobirikim potansiyeli

Biyobirikim potansiyeli, madde veya karışım içindeki belirli maddelerin, biyotada birikme ve sonuçta gıda zincirine geçme potansiyelidir. Biyobirikim potansiyelinin değerlendirilmesiyle ilgili test sonuçları verilir. Bu varsa, oktanol-su dağılım katsayısı (Kow) ve biyokonsantrasyon faktörüne (BCF) atıfları içerir.

Bu bilgi; güvenlik bilgi formu başlık 3’te sıralanması gereken karışımdaki her madde için mevcut ve uygun ise verilir.

12.4. Toprakta hareketlilik

Hareketlilik, madde veya karışımın bileşenlerinin, doğaya bırakılmaları durumunda, yeraltı sularına karışma ya da bırakılma noktasından yayılabileceği mesafe ile taşınma potansiyelidir. Hareketlilik potansiyeli mevcut olduğunda verilir. Hareketlilik hakkında bilgi, yüzeye tutunma çalışmaları veya yüzeyden ayrılma, çevresel alanlara bilinen ya da öngörülen dağılım, veya yüzey gerilimi gibi ilgili hareketlilik verilerinden belirlenebilir.

Diğer fizikokimyasal özellikler için bu ek’in 2.9'uncu başlığına bakınız.

Örneğin Koc değerleri oktanol/su dağılım katsayılarından (Kow) tahmin edilebilir. Yüzeyden ayrılma ve hareketlilik modellerden tahmin edilebilir.

Karışımda bulunan ve güvenlik bilgi formu başlık 3’te listelenmesi gerekli her bir madde için mevcut ve uygun durumlarda bu bilgi verilir.

Deneysel verinin mevcut olduğu durumlarda bu veri genelde modellere ve tahminlere tercih edilir.

12.5. PBT ve vPvB değerlendirmesinin sonuçları

PBT ve vPvB değerlendirmesinin sonuçları verilir.

12.6. Diğer olumsuz etkiler

Çevre üzerindeki diğer olumsuz etkiler hakkında bilgiler, örneğin, çevresel davranış (maruz kalma), fotokimyasal ozon yaratma potansiyeli, ozon tabakasını inceltme potansiyeli, endokrin bozucu ve/veya küresel ısınma potansiyeli mevcut ise dahil edilir

13. BERTARAF ETME BİLGİLERİ

Bu bölüm, güvenli ve çevresel olarak tercih edilen atık yönetimi seçeneklerinin belirlenmesinde yardımcı olmak amacıyla madde veya karışımın ve/veya ambalajının uygun atık yönetimi için bilgileri atık mevzuatı kapsamında açıklar. Atık yönetimi faaliyeti gerçekleştiren kişilerin güvenliğiyle ilgili bilgiler, güvenlik bilgi formu Bölüm 2 Başlık 8'de verilen bilgileri tamamlar.

13.1. Atık işleme yöntemleri

(a) Atık işleme kapları ve yöntemleri, madde veya karışım ve herhangi bir kontamine olmuş ambalajın uygun atık işleme yöntemlerini de içererek belirtilir. Örneğin yakma, geri dönüşüm, toprağa gömme.

(b) Atık işleme seçeneklerini etkileyebilecek fiziksel/kimyasal özellikler belirtilir;

(c) Kanalizasyona verilmez;

(ç) Uygun olduğu yerlerde, herhangi bir tavsiye edilen atık işleme için herhangi bir özel önlem tanımlanır.

Atıklarla ilişkili mevzuata atıfta bulunulur.

14. TAŞIMACILIK BİLGİLERİ

Bu bölüm, güvenlik bilgi formu başlık 1'de belirtilen maddeler veya karışımların karayolu, demiryolu, deniz, kıta içi su yolları veya havayolu ile taşınması için temel sınıflandırma bilgilerini sağlar. Bilginin mevcut olmadığı veya uygun olmadığı durumlarda, bu durum belirtilir.

14.1. UN numarası

UN numarası (örn: "UN" ön eki ile başlayan bir madde veya karışımın dört haneli tanımlama numarası) UN Model Mevzuatından sağlanır.

14.2. Uygun UN taşımacılık adı

Bu ek'in 1.1. alt başlığında madde/karışım kimliği yer almadıkça UN Model Mevzuatından uygun UN taşımacılık adı sağlanır.

14.3. Taşımacılık zararlılık sınıf(lar)ı

UN Model Mevzuatına uygun olarak sahip oldukları ana zararlılığa göre madde veya karışımlara verilen taşımacılık zarar sınıfı (ve bağlı riskleri) sağlanır.

14.4. Ambalajlama grubu

Varsa UN Model Mevzuatından ambalajlama grup numarası sağlanır. Ambalajlama grup numarası, zararlılık derecelerine göre belirli maddelere verilir.

14.5. Çevresel zararlar

Madde veya karışımın UN Model Mevzuatına (IMDG Kodu, ADR, RID) göre çevre açısından zararlı ve/veya IMDG Koduna göre deniz kirletici olup olmadıkları belirtilir.

14.6. Kullanıcı için özel önlemler

Bir kullanıcının tesislerinin içinde veya dışında taşınması veya nakliyesiyle ilgili olarak uyması veya farkında olması gerektiği herhangi bir özel önlem hakkında bilgi sağlanır.

14.7. MARPOL 73/78 ek II ve IBC koduna göre dökme taşımacılık

Bu alt başlık sadece aşağıdaki Uluslararası Denizcilik Örgütü (IMO) dokümanlarına göre toplu olarak taşınması amaçlanan yükler için geçerlidir: 1978 tarihli Protokol ile değişik 1973 tarihli Gemilerden Kirliliğin Önlenmesi için Uluslararası Konvansiyon Ek II (MARPOL 73/78)102 ve Tehlikeli Dökme

Kimyasallar Taşıyan Gemilerin İnşaatı ve Ekipmanları için Uluslararası Kod (Uluslararası Dökme Kimyasal Kodu) (IBC Kodu).

Madde/karışım adı, yükleme evrakınca gerekli olduğu üzere ve IBC Kodu Bölüm 17 veya 18'de verilen ürün adlarının listelerinde kullanılan ada veya IMO Deniz Çevresi Koruma Komitesi (MEPC).2/Sirkülerin en son baskısındaki adlara uygun olarak sağlanacaktır (1.1 alt bölümünde verilenden farklı ise). Gerekli gemi tipi ve kirlilik kategorisi belirtilir.

15. MEVZUAT BİLGİLERİ

Bu bölüm, güvenlik bilgi formunda halihazırda belirtilmemiş madde veya karışım hakkındaki diğer mevzuat bilgilerini verir (12/11/2008 tarihli ve 27052 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ozon Tabakasını İncelten Maddelerin Azaltılmasına Yönelik Yönetmelik).

15.1 Madde veya karışıma özgü güvenlik, sağlık ve çevre mevzuatı

İlgili güvenlik, sağlık ve çevre hükümlerine dair bilgiler (30/12/2013 tarihli ve 28867 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi ve Etkilerinin Azaltması Hakkında Yönetmelik) veya madde veya karışımın düzenleyici durumuna dair bilgiler, bu hükümlerin sonucu olarak alıcı tarafından yapılması gereken faaliyetlerle ilgili tavsiyeleri de içerecek şekilde sağlanır.

Bu güvenlik bilgi formunun kapsamında olan madde veya karışımın kısıtlanmış olması söz konusu ise bu durum belirtilir.

16. DİĞER BİLGİLER

Bu bölüm, güvenlik bilgi formunun hazırlanmasıyla ilgili bilgileri açıklar. Aşağıdaki gibi güvenlik bilgi formunun revizyonlarına dair bilgiler dahil, güvenlik bilgi formu başlık 1 ila 15 arasında yer almayan diğer bilgileri kapsar:

(a) Güvenlik bilgi formunun revizyonu durumunda, güvenlik bilgi formunda başka bir bölümde belirtilmediği sürece, varsa açıklamalarıyla birlikte güvenlik bilgi formunun önceki versiyonunda yapılan değişiklikler. Madde veya karışımın tedarikçisi, değişikliklerin bir açıklamasını verir veya talep üzerine sağlar.

(b) Güvenlik bilgi formunda kullanılan kısaltmalar ve akronimler için anahtar veya gösterge;

(c) Ana literatür referansları ve bilgi kaynakları.

(ç) Karışımlar durumunda, Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmeliğin 11'inci maddesinde belirtilen bilgileri değerlendirme yöntemlerinden hangilerinin sınıflandırma amacıyla kullanıldığına dair ifade.

(d) İlgili zararlılık ifadeleri, önlem ifadelerinin listesi. Güvenlik bilgi formu başlık 2 ila 15'de tam olarak yazılmamış herhangi bir ifadenin tam metni.

(e) İnsan sağlığı ve çevrenin korunmasını sağlamak amacıyla işçiler için uygun eğitime dair tavsiyeler.

(f) Güvenlik bilgi formu hazırlayıcısının iletişim bilgileri, yeterlilik belge tarihi ve numarası yazılır.

Güvenlik Bilgi Formu Formatı

Kısım I **GÜVENLİK BİLGİ FORMU** Formun düzenlenmesinde kullanılan mevzuat Madde/Karışım adı: Hazırlama Tarihi: Yeni Düzenleme Tarihi: Kaçıncı Düzenleme Olduğu: Form No: X	Sayfa No: 1/2
Kısım II	
1) Maddenin/karışımın ve şirketin/dağıtıcının kimliği	

1.1. Madde /Karışımın kimliği 1.2. Madde veya karışımın belirlenmiş kullanımları ve tavsiye edilmeyen kullanımları 1.3. Güvenlik bilgi formu tedarikçisinin bilgileri 1.4. Acil durum telefon numarası 2) Zararlılık tanımlanması 2.1. Madde ve karışımın sınıflandırılması 2.2. Etiket unsurları 2.3. Diğer zararlar 3) Bileşimi/İçindekiler hakkında bilgi 3.1. Maddeler (ve/veya 3.2. Karışımlar) 4) İlk yardım önlemleri 4.1. İlk yardım önlemlerinin açıklaması 4.2. Akut ve sonradan görülen önemli belirtiler ve etkiler 4.3. Tıbbi müdahale ve özel tedavi gereği için ilk işaretler 5) Yangınla mücadele önlemleri 5.1. Yangın söndürücüler 5.2. Madde veya karışımdan kaynaklanan özel zararlar 5.3. Yangın söndürme ekipleri için tavsiyeler 6) Kaza sonucu yayılmaya karşı önlemler 6.1. Kişisel önlemler, koruyucu donanım ve acil durum prosedürleri 6.2. Çevresel önlemler 6.3. Muhafaza etme ve temizleme için yöntemler ve materyaller 6.4. Diğer bölümlere atıflar 7) Elleçleme ve depolama 7.1. Güvenli elleçleme için önlemler 7.2. Uyuşmazlıkları da içeren güvenli depolama için koşullar 7.3. Belirli son kullanımlar 8) Maruz kalma kontrolleri/kişisel korunma 8.1. Kontrol parametreleri 8.2. Maruz kalma kontrolleri 9) Fiziksel ve kimyasal özellikler 9.1. Temel fiziksel ve kimyasal özellikler hakkında bilgi 9.2. Diğer bilgiler
Kısım I **GÜVENLİK BİLGİ FORMU** Formun düzenlenmesinde kullanılan mevzuat Madde/Karışım adı: Hazırlama Tarihi: Yeni Düzenleme Tarihi: Kaçıncı Düzenleme Olduğu: Form No: X Sayfa No: 2/2
Kısım II
10) Kararlılık ve tepkime 10.1. Tepkime 10.2. Kimyasal kararlılık 10.3. Zararlı tepkime olasılığı 10.4. Kaçınılması gereken durumlar 10.5. Kaçınılması gereken maddeler 10.6. Zararlı bozunma ürünleri 11) Toksikolojik bilgiler 11.1. Toksik etkiler hakkında bilgi 12) Ekolojik bilgiler 12.1. Toksisite 12.2. Kalıcılık ve bozunabilirlik

12.3. Biyobirikim potansiyeli
12.4. Toprakta hareketlilik
12.5. PBT ve vPvB değerlendirmesinin sonuçları
12.6. Diğer olumsuz etkiler
13) Bertaraf etme bilgileri
13.1. Atık işleme yöntemleri
14) Taşımacılık bilgileri
14.1. UN Numarası
14.2. Uygun UN taşımacılık adı
14.3. Taşımacılık zararlılık sınıf(lar)ı
14.4. Ambalajlama grubu
14.5. Çevresel zararlar
14.6. Kullanıcı için özel önlemler
14.7. MARPOL 73/78 ek II ve IBC koduna göre toplu taşımacılık
15) Mevzuat bilgileri
15.1. Madde veya karışıma özgü güvenlik, sağlık ve çevre mevzuatı
16) Diğer bilgiler

Güvenlik Bilgi Formu

ÖrneğiKısım I

GÜVENLİK BİLGİ FORMU

Formun düzenlenmesinde kullanılan mevzuat

Madde/karışımın adı :

Hazırlama tarihi :

Yeni düzenleme tarihi :

Kaçıncı düzenleme olduğu :

Form No. : Sayfa 1/2

(Bu bilgiler her sayfada tekrarlanacaktır)

1. MADDENİN/KARIŞIMIN VE ŞİRKETİN/DAĞITICININ KİMLİĞİ

Ürün İsmi :

Aktif Madde :

Ürün Kodu :

Ürün Tipi :

Şirket Adi :

Adres :

Acil Durum Tel :

Telefon :

Faks :

2. ZARARLILIK TANIMLANMASI

Parlayıcı. Gözleri, solunum sistemini ve cildi tahriş eder. Suda yaşayan organizmalar karşı toksik, sulu ortamda uzun süreli yan etkiye sebep olabilir.

3. BİLEŞİMİ/İÇİNDEKİLER HAKKINDA BİLGİ

Kimyasal yapı	CAS	Tehlike Sembolleri	Risk İbareleri	Güvenlik İbareleri	Miktar
Penconazole	66246-88-6	N	51/53	2-22-24/25	104,60
AGNIQUE BL 1256	32171-27-0 26264-06-2 78-83-1	Xi	10-37/38-41-67	13-26-37/39-46-7/9	10<-<15
AGNIQUE NP 15	9016-45-9	Xi	41-36/37/38	26-36-39	5<-<10
AGNIQUE BL 1254	32171-27-0 26264-06-2 78-83-1	Xi	10-37/38-41-67	13-26-37/39-46- 7/9	5<-<10
Xylene	1330-20-7	Xn, F	10-20/21-36/38	25	Litreye tamamlanır

4.

İLK YARDIM ÖNLEMLERİ

Genel Bilgi: Bir doktora veya Zehir Danışma Merkezine başvuru sırasında ürün kabı etiket ve bu GBF'nu yanınızda bulundurun.

Solunması halinde: Mazur kalan kişiyi temiz havaya çıkartın. Solunum düzensiz veya durmuş ise solunumu yapay olarak yönetin. Hastayı sıcak tutun ve dinlendirin. Derhal bir doktora veya Zehir Kontrol Merkezi ne başvurun.

Ciltle teması halinde: Kirlenmiş olan giysilerinizi hemen çıkarınız. Bol su ile yıkayınız. Deri tahrişi devam ederse doktora başvurunuz. Tekrar kullanmadan önce kirlenmiş olan giysilerinizi yıkayınız.

Gözle teması halinde: En az 15 dakika, göz kapaklarının altı dâhil, bol su ile yıkayın. Kontak lensleri çıkarın. Acil tıbbi yardım gereklidir.

Yutulması halinde: Yutulması halinde derhal tıbbi yardım alın ve bu GBF'nu veya etiketi. Kusturmayınız.

5. YANGIN MÜCADELE ÖNLEMLERİ

Uygun Yangın Söndürme:

Küçük Yangınlar: Su spreyi, alkole dirençli köpük, kuru kimyasal veya karbon dioksit kullanın.

Büyük Yangınlar: Alkole karşı dayanıklı köpük

Güvenlik nedeniyle kullanılmaması gereken yangın söndürme aletleri: Yüksek basınçlı su kullanmayın; yangının sıçramasına ve yayılmasına neden olabilir.

Yangınla mücadele esnasında özel tehlikeler: Ürün yanıcı organik bileşenleri içerir, yanma sırasında tehlikeli ürünler içeren yoğun siyah duman çıkar. (bakınız Bölüm 10) Ayrışma ürünlerine maruz kalmak, sağlık için tehlikeli olabilir.

İtfaiyeciler için özel koruyucu ekipmanlar: Tam koruyucu elbise ve bağımsız solunum cihazı kullanın.

Daha fazla bilgi: Yangın söndürme suyunun kanalizasyonlara ve su kanallarına sızmasına izin vermeyin. Su spreyi ile ateşe maruz kalan kapalı konteynerleri soğutun.

6. KAZA SONUCU YAYILMAYA KARŞI ÖNLEMLER

Kişisel önlemler: Bölüm 7 ve 8'de listesi verilen koruyucu önlemlere başvurun. İnsanları dökülme / sızıntı bölgesinden uzak tutun. Patlayıcı yoğunluğuna ulaşabilecek buhara dikkat edin. Buharlar alçak alanlarda birikebilir. Tüm ateşleme kaynaklarını uzaklaştırın. Tekrar alevlenmeye dikkat edin.

Çevresel tedbirler: Güvenli ise, daha fazla sızıntı ve dökülme olmasını önleyiniz. Yüzey suyu ve kanalizasyona karışmamasına dikkat ediniz.

Temizleme Yöntemleri: Yanıcı olmayan, emici malzeme ile toplayın (kum, toprak, silisli toprak, vermikülit) ve atılmak üzere yerel / ulusal düzenlemelere göre ambalajlayarak muhafaza ediniz (bkz. bölüm 13)

Ek öneri: Ürün nehirlere, göllere ve kanalizasyona karışırsa yetkililere haber veriniz.

7. ELLEÇLEME VE DEPOLAMA

Kullanma: Güvenli çalışma için uyarılar: Göz ve cilt ile temasından kaçının. Kullanırken, yemeyiniz, içecek ve sigara içmeyin. Statik elektriğe karşı önlem alın. Aleve dayanıklı ekipmanların bulunduğu bir alanda kullanın. Kişisel korunma için 8. bölüme bakınız.

Depolama: Depolama alanları ve kaplar için gerekenler: Kapları sıkıca kapalı şekilde kuru, serin ve iyi havalandırılmış bir yerde saklayınız. Çocukların ulaşamayacağı yerlerde saklayınız. Yiyecek, içecek ve hayvan yemlerinden uzak tutun. Isı kaynaklarından uzak tutun. Yanıcı maddelerden uzak tutun. Sprinkler ile donatılmış bir alanda tutun. Depolama alanında sigara içmeyin.

Diğer veriler: Açılmamış orijinal satış ambalajında ve çevre sıcaklıklarında saklandığında, fiziksel ve kimyasal özelliklerini en az iki sene korur.

8. MARUZ KALMA KONTROLLERİ/KİŞİSEL KORUNMA

Mühendislik Önlemleri: Maruz kalma önlenememesi durumunda engelleme ve / veya ayrım en güvenilir teknik koruma tedbiridir. Bu koruma tedbirlerin kullanım ölçüsü gerçek riske bağlıdır. Eğer sis ve buhar oluşturulursa lokal havalandırma kontrolleri kullanın. Havadaki seviyesini maruz kalma sınırının altında tutmak için bir ek önlemler kullanın. Gerektiğinde, ek mesleki sağlığa uygunluk tavsiyesine başvurulmalıdır.

Kişisel Koruyucu Ekipmanlar: Kişisel koruyucu donanım seçerken, uygun profesyonel yardım alın. Kişisel koruyucu donanım standartlarına uygun sertifikalı olmalıdır.

Solunum sisteminin korunması: Bir gaz ve buhar filtreli solunum cihazı gerekli olabilir. Hava temizleyici solunum cihazı sağladığı koruma ile sınırlıdır. Maruz kalma seviyeleri bilinmeyen, ya da hava temizleyici solunum cihazının yeterli koruma sağlayamadığı bir koşul altında kendine yeten bir solunum cihazı kullanın.

El Koruma: Kimyasallara dayanıklı eldivenler genellikle gerekli değildir. Fiziksel iş gereksinimlerine göre eldiven seçin.

Gözlerin korunması: Göz koruması genellikle gerekli değildir. Belirli göz koruma politikaları izleyin.

Deri ve vücudun korunması: Özel koruyucu donanım gerekmektedir. Fiziksel iş gereksinimlerine dayalı cilt ve vücut koruması seçin.

9. FİZİKSEL VE KİMYASAL ÖZELLİKLER

Görünüm ve Fiziksel Durum: Sarıdan kızıl kahverengiye değişen berrak sıvı

Molekül ağırlığı : 284,2

pH : 5,75

Parlama noktası : 29°C

Özgül ağırlık : 0,936 g/cm^3

10. KARARLILIK VE TEPKİME

Tehlikeli bozunma ürünleri: Yanma ve ısıl ayrışma sonucu zehirli ve tahriş edici buhar oluşturur.

Tehlikeli reaksiyonlar: Bilinmiyor.

Tehlikeli polimerizasyon meydana gelmez. Normal koşullar altında kararlıdır.

11. TOKSİKOLOJİK BİLGİLER

Akut Oral Toksisite : LD50 (dişi fare) > 2,574 mg/kg

Akut Solunum Toksisite : LC50 (fare) > 5,294 mg/m^3 (4 saat)

Akut Dermal Toksisite : LD50 (fare) > 4,000 mg/kg

Deri Tahrişi : Tahriş etmez (tavşan).

Göz Tahrişi : Tahriş edici (tavşan).

Hassasiyet : Hassasiyet yapmaz (Guinea domuzu).

Uzun Süreli Toksisite (penconazole) : Hayvan deneylerinde, kanserojen teratojenik veya mutajenik etkiler görülmedi.

12. EKOLOJİK BİLGİLER

Güvenlik Bilgisi (Dayanıklılık ve Bozulma)

Sudaki Stabilite

Penconazole: Parçalanma yarı ömrü:> 706 d Penconazole suda kalıcı olur.

Topraktaki Stabilite

Penconazole: Parçalanma yarı ömrü: 138 d Penconazole toprakta kalıcı değildir.

Mobilite

Penconazole: Penconazole toprakta çok yüksek hareketliliğe sahiptir.

Biyoakümülasyon

Penconazole: Penconazole biyoakümüle değildir.

Balıklar için zehirlilik derecesi: LC50 Oncorhynchus mykiss (Gökkuşağı alabalığı), 6,8 mg / l, 96 saat

Daphnia ve diğer su omurgasızlarına zehirliliği: EC50 Daphnia magna (Su piresi), 36 mg / l, 48 saat

Yosunlar için zehirliliği: EC50 Scenedesmus subspicatus, 3,9 mg / l, 72 saat, ErC50 Scenedesmus subspicatus, 7,9 mg / l, 72 saat

13. BERTARAF ETME BİLGİLERİ

Ürün: Kimyasal veya kullanılmış konteynırlarla suyollarına veya kanallara bulaştırmayın. Kanalizasyona atık atmayın. Geri dönüşüm uygulanabilir değilse, yerel düzenlemelere uygun olarak imha edin.

Kirlenmiş Ambalaj: Kalan içeriği boşaltınız. Kapları üç kez durulayınız. Boş kaplar geri dönüşüm veya imha için onaylı bir atık sitesine alınmalıdır. Boş kapları tekrar kullanmayın.

14. TAŞIMACILIK BİLGİLERİ

Kara taşımacılığı

ADR / RID

UN numarası 1993

Sınıf 3

Etiketler 3

Ambalaj grubu III

Uygun nakliye ismi : YANICI SIVI, N. O.S. (PENCONAZOLE)

Çevreye zararlı madde : Çevreye tehlikeli madde

Deniz taşımacılığı

IMDG

UN numarası 1993

Sınıf	3
Etiketler	3
Ambalaj grubu	III
Uygun nakliye ismi	: YANICI SIVI, N.O.S. (PENCONAZOLE)
Deniz kirletici	
Hava taşımacılığı	
IATA-DGR	
UN numarası	1993
Sınıf	3
Etiketler	3
Ambalaj grubu	III
Uygun nakliye ismi	: YANICI SIVI, N.O.S. (PENCONAZOLE)

15. MEVZUAT BİLGİLERİ

(Zararlılık işaretleri; zararlılık ifadeleri; önlem ifadeleri)

16. DİĞER BİLGİLER

Bu Güvenlik Bilgi Formunda verilen bilgiler yayın tarihi itibari ile mevcut bilgimizle doğrudur. Burada verilen bilgiler, yalnızca güvenli kullanım, nakliye, depolama ve bertaraf için kılavuz olması amacıyla hazırlanmıştır ve bir garanti veya ürün spesifikasyonu olarak değerlendirilmemelidir. Bilgiler sadece ilgili ürüne aittir ve formda belirtilmedikçe başka maddelerle kombinasyonu durumları için veya faklı prosesler için geçerli olmayabilir.

Kimyasal Maddeler

Kimyasal maddeler gerek yapısal özellikleri itibariyle barındırdıkları tehlikelerle gerekse kimyasal tepkimelerle başkaca tehlikeli maddelere dönüştüklerinden çalışan sağlığı ve güvenliğine zarar verebilmektedirler. Bu nedenle kimyasal maddelere özellikle değinmek, onlarla ilgili özel korunma tedbirlerini belirlemek gerekmektedir.

Bu bağlamda, işyerinde bulunan, kullanılan veya herhangi bir şekilde işlem gören kimyasal maddelerin etkilerinden kaynaklanan mevcut veya ortaya çıkması muhtemel risklerden çalışanların sağlığını korumak ve güvenli bir çalışma ortamı sağlamak için asgari şartları belirlemek amacıyla, İSGY'nin 30'uncu maddesine dayanılarak, 07.04.1998 tarihli ve 1998/24/EC sayılı, 29.05.1991 tarihli ve 1991/322/EEC sayılı, 08.06.2000 tarihli ve 2000/39/EC sayılı, 07.02.2006 tarihli ve 2006/15/EC sayılı, 17.12.2009 tarihli ve 2009/161/EU sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Direktiflerine paralel olarak hazırlanan 'Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik' yürürlüğe girmiştir.

Yönetmeliğin 2'nci maddesine göre Yönetmelik hükümleri İSGY kapsamına giren ve kimyasal maddelerin bulunduğu, kullanıldığı veya herhangi bir şekilde işlem gördüğü tüm işyerlerini kapsamaktadır. Ayrıca yanlış yorumları kaldırmak amacıyla Yönetmelik hükümlerinin sağlık ve güvenlik önlemleri özel mevzuatla düzenlenen; kimyasal maddelerle çalışmalarda, radyoaktif maddelerle çalışmalarda, zararlı kimyasal maddelerin işyeri dışında taşınmasında, sözü edilen özel mevzuatta belirtilen önlemler ile birlikte Yönetmeliğin uygulama kabiliyeti olan hükümlerinin ve Kanserojen veya Mutajen Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik hükümleri saklı kalmak kaydı ile işyerinde bulunan kanserojen veya mutajen maddeler ile ilgili olarak da Yönetmelik hükümlerinin uygulanacağı hükme bağlanmıştır.

Yönetmeliğin tanımların bulunduğu 4'üncü maddesine göre;

Zararlı madde: Solunduğunda, ağız yoluyla alındığında, deri yoluyla emildiğinde insan sağlığı üzerinde akut veya kronik hasarlara veya ölüme neden olan madde,

Kimyasal madde: Doğal halde bulunan, üretilen, herhangi bir işlem sırasında kullanılan veya atıklar da dâhil olmak üzere ortaya çıkan, bizzat üretilmiş olup olmadığına ve piyasaya arz olunup olunmadığına bakılmaksızın her türlü element, bileşik veya karışım ve

Tehlikeli kimyasal madde: Patlayıcı, oksitleyici, çok kolay alevlenir, kolay alevlenir, alevlenir, toksik, çok toksik, zararlı, aşındırıcı, tahriş edici, alerjik, kanserojen, mutajen, üreme için toksik ve çevre için tehlikeli özelliklerden bir veya birkaçına sahip maddeleri ve karışımları veya yukarıda sözü edilen sınıflamalara girmemekle beraber kimyasal, fiziko-kimyasal veya toksikolojik özellikleri ve kullanılma veya işyerinde bulundurulma şekli nedeni ile çalışanların sağlık ve güvenliği yönünden risk oluşturabilecek maddeleri veya mesleki maruziyet sınır değeri belirlenmiş madde anlamına gelmektedir.

Yine yukarıda açıklandığı üzere tehlikeli kimyasal maddeler çok değişik isimlerle değişik nitelikler taşımaktadırlar. Bu nedenle bu maddelerin Yönetmelik itibariyle niteliksel olarak ne anlama geldiğine de değinmekte fayda umulmaktadır. Yine Yönetmeliğin 4'üncü maddesi uyarınca;

- Patlayıcı madde: Atmosferik oksijen olmadan da ani gaz yayılımı ile ekzotermik reaksiyon verebilen ve/veya kısmen kapatıldığında ısınma ile kendiliğinden patlayan veya belirlenmiş test koşullarında patlayan, çabucak parlayan katı, sıvı, macunumsu, jelatinimsi haldeki maddeleri,
- Alevlenir madde: Parlama noktası 21°C - 55°C arasında olan sıvı haldeki maddeleri,
- Kolay alevlenir madde: Enerji uygulaması olmadan, ortam sıcaklığında hava ile temasında ısınabilen ve sonuç olarak alevlenen maddeyi veya ateş kaynağı ile kısa süreli temasta kendiliğinden yanabilen ve ateş kaynağının uzaklaştırılmasından sonra da yanmaya devam eden katı haldeki maddeyi veya parlama noktası 21°C'nin altında olan sıvı haldeki maddeyi veya su veya nemli hava ile temasında, tehlikeli miktarda, çok kolay alevlenir gaz yayan maddeleri,
- Çok kolay alevlenir madde: 0°C'den düşük parlama noktası ve 35°C'den düşük kaynama noktasına sahip sıvı haldeki maddeler ile oda sıcaklığında ve basıncı altında hava ile temasında yanabilen, gaz haldeki maddeleri,
- Alerjik madde: Solunduğunda, cilde nüfuz ettiğinde aşırı derecede hassasiyet meydana getirme özelliği olan ve daha sonra maruz kalınması durumunda karakteristik olumsuz etkilerin ortaya çıkmasına neden olan maddeleri,
- Tahriş edici madde: Mukoza veya cilt ile direkt olarak ani, uzun süreli veya tekrarlanan temasında lokal eritem, eskar veya ödem oluşumuna neden olabilen, aşındırıcı olarak sınıflandırılmayan maddeleri,
- Aşındırıcı madde: Canlı doku ile temasında, dokunun tahribatına neden olabilen maddeleri,
- Oksitleyici madde: Özellikle yanıcı maddelerle olmak üzere diğer maddeler ile de temasında önemli ölçüde ekzotermik reaksiyona neden olan maddeleri,
- Toksik madde: Az miktarlarda solunduğunda, ağız yoluyla alındığında, deri yoluyla emildiğinde insan sağlığı üzerinde akut veya kronik hasarlara veya ölüme neden olan maddeleri,
- Çok toksik madde: Çok az miktarlarda solunduğunda, ağız yoluyla alındığında, deri yoluyla emildiğinde insan sağlığı üzerinde akut veya kronik hasarlara veya ölüme neden olan maddeleri,
- Üreme için toksik madde: Solunduğunda, ağız yoluyla alındığında, deriye nüfuz ettiğinde erkek ve dişilerin üreme fonksiyon ve kapasitelerini azaltan ve/veya doğacak çocuğu etkileyecek kalıtımsal olmayan olumsuz etkileri meydana getiren veya olumsuz etkilerin oluşumunu hızlandıran maddeleri ve
- Çevre için tehlikeli madde: Çevre ortamına girdiğinde çevrenin bir veya birkaç unsuru için hemen veya sonradan kısa veya uzun süreli tehlikeler gösteren maddeleri ifade etmektedir.

Yönetmelik anlamında önem taşıyan diğer iki tanımlama biyolojik sınır değeri ve mesleki maruziyet sınır değeridir. Bu bağlamda kimyasal maddenin ve metabolitinin uygun biyolojik ortamdaki konsantrasyonunun ve etki göstergesinin üst sınırı biyolojik sınır değeri ve başka şekilde belirtilmedikçe, 8 saatlik sürede, çalışanların solunum bölgesindeki havada bulunan kimyasal madde konsantrasyonunun zaman ağırlıklı ortalamasının üst sınırı mesleki maruziyet sınır değerini karşılamaktadır.

Kimyasal maddelerle ilgili olarak işyeri ve ortamı konusundaki işveren yükümlülükleri genel yükümlülük, risk değerlendirmesi, tehlikeli kimyasal maddelerle çalışmalarda alınması gereken

önlemler ve acil durumlar başlıkları altında Yönetmeliğin 5, 6, 7 ve 8'inci maddelerinde hükme bağlanmıştır.

Buna göre işverenin tehlikeli kimyasal maddelerle çalışmalarla ilgili genel yükümlülüğü, çalışanların bu maddelere maruziyetini önlemeyi, bunun mümkün olmadığı hallerde en aza indirmeyi ve çalışanların bu maddelerin tehlikelerinden korunması için gerekli tüm önlemleri almayı kapsamaktadır.

Risk değerlendirmesi bağlamında işverenlerin işyerinde tehlikeli kimyasal madde bulunup bulunmadığını tespit etmek ve tehlikeli kimyasal madde bulunması halinde, çalışanların sağlık ve güvenliği yönünden olumsuz etkilerini belirlemek üzere, İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği hükümlerine uygun şekilde risk değerlendirmesi yapmaları gerekmektedir.

Kimyasal maddelerle çalışmalarda yapılacak risk değerlendirmesinde bir takım hususlara dikkate edilmesi istenmiştir. Buna göre kimyasal maddelerle yapılan çalışmalarla ilgili yapılacak risk değerlendirmelerinde, kimyasal maddenin sağlık ve güvenlik yönünden tehlike ve zararlarına, imalatçı, ithalatçı veya satıcılardan sağlanacak Türkçe malzeme güvenlik bilgi formuna, maruziyetin türü, düzeyi ve süresine, kimyasal maddenin miktarı, kullanma şartları ve kullanım sıklığına, Yönetmelik eklerinde verilen mesleki maruziyet sınır değerleri ve biyolojik sınır değerlerine, alınan ya da alınması gereken önleyici tedbirlerin etkisine, varsa, daha önce yapılmış olan sağlık gözetimlerinin sonuçlarına ve birden fazla kimyasal madde ile çalışılan işlerde, bu maddelerin her biri ve birbirleri ile etkileşimlerine özellikle yer vermek gerekmektedir.

Yine risk değerlendirmelerinde, işverenlerin, tedarikçiden veya diğer kaynaklardan risk değerlendirmesi için gerekli olan ve kullanıcılara yönelik olarak, varsa kimyasal maddelerin yürürlükteki mevzuatta yer alan özel risk değerlendirmelerini de içeren ek bilgileri edinmesi gerekli görülmüştür.

Son olarak tehlikeli kimyasal maddeler içeren yeni bir faaliyete ancak risk değerlendirilmesi yapılarak belirlenen her türlü önlem alındıktan sonra başlanabileceği anılan hükmün bir gerekliliğidir.

Tehlikeli kimyasal maddelerle çalışmalarda alınması gereken önlemler, tehlikeli kimyasal maddelerle çalışmalarda çalışanların sağlık ve güvenliği yönünden riskleri ortadan kaldıran veya en az düzeye indiren önlemlerdir. Bunlar Yönetmeliğin 6'ncı maddesinde,

- İşyerinde uygun düzenleme ve iş organizasyonunun yapılması,
- Tehlikeli kimyasal maddelerle çalışmaların, en az sayıda çalışan ile yapılması,
- Çalışanların maruz kalacakları madde miktarlarının ve maruziyet sürelerinin mümkün olan en az düzeyde olmasının sağlanması,
- İşyerinde kullanılması gereken kimyasal madde miktarının en az düzeyde tutulması,
- İşyeri bina ve eklentilerinin her zaman düzenli ve temiz tutulması,
- Çalışanların kişisel temizlikleri için uygun ve yeterli şartlar sağlanması,
- Tehlikeli kimyasal maddelerin, atık ve artıkların işyerinde en uygun şekilde işlenmesi, kullanılması, taşınması ve depolanması için gerekli düzenlemeler yapılması,
- İkame yöntemi uygulanarak, tehlikeli kimyasal madde yerine çalışanların sağlık ve güvenliği yönünden tehlikesiz veya daha az tehlikeli olan kimyasal madde kullanılması (Aynı madde hükmünde yapılan işin özelliği nedeniyle ikame yöntemi kullanılamıyorsa, risk değerlendirmesi sonucuna göre ve öncelik sırasıyla bir takım tedbirlerin alınması öngörülmektedir. Buna göre çalışanların sağlık ve güvenliği yönünden risk oluşturabilecek bakım onarım işleri de dahil tehlikeli kimyasal maddelerle çalışmalarda ve teknolojik gelişmeler de dikkate alınarak uygun proses ve mühendislik kontrol sistemleri seçilmeli ve uygun makine, malzeme ve ekipman kullanılmalı, riski kaynağında önlemek üzere; uygun iş organizasyonu ve yeterli havalandırma sistemi kurulması gibi toplu koruma önlemleri ve tehlikeli kimyasal maddelerin olumsuz etkilerinden çalışanların toplu olarak korunması için alınan önlemlerin yeterli olmadığı hallerde bu önlemlerle birlikte kişisel korunma yöntemleri uygulanmalıdır.),
- Alınan önlemlerin etkinliğini ve sürekliliğini sağlamak üzere yeterli kontrol, denetim ve gözetim sağlanması,

- İşverence, çalışanların sağlığı için risk oluşturabilecek kimyasal maddelerin düzenli olarak ölçümünün ve analizinin yapılmasını sağlanmalı (İşyerinde çalışanların kimyasal maddelere maruziyetini etkileyebilecek koşullarda herhangi bir değişiklik olduğunda bu ölçümler tekrarlanmalıdır. Ölçüm sonuçları, Yönetmelik eklerinde belirtilen mesleki maruziyet sınır değerleri dikkate alınarak değerlendirilir.),
- İşverenin, 6'ncı maddede belirtilen yükümlülükleri yerine getirirken (risk değerlendirmesi), yukarıda belirtilen ölçüm sonuçlarını da göz önünde bulundurması (Mesleki maruziyet sınır değerlerinin aşıldığı her durumda, işveren bu durumun en kısa sürede giderilmesi için koruyucu ve önleyici tedbirleri almalıdır.),
- Çalışanların Patlayıcı Ortamların Tehlikelerinden Korunması Hakkında Yönetmelik hükümleri saklı kalmak kaydıyla işverenin, risk değerlendirmesi sonuçlarını ve risk önleme prensiplerini temel alarak, çalışanları kimyasal maddelerin fiziksel ve kimyasal özelliklerinden kaynaklanan tehlikelerden korumak için, bu maddelerin işlenmesi, depolanması, taşınması ve birbirini etkileyebilecek kimyasal maddelerin birbirleriyle temasının önlenmesi de dâhil olmak üzere, yapılan işin özelliğine uygun olarak; işyerinde parlayıcı ve patlayıcı maddelerin tehlikeli konsantrasyonlara ulaşması ve kimyasal olarak kararsız maddelerin tehlikeli miktarlarda bulunmasının önlenmesi veya bu mümkün değilse, işyerinde yangın veya patlamaya sebep olabilecek tutuşturucu kaynakların bulunmasının önlenmesi (Kimyasal olarak kararsız madde ve karışımların zararlı etki göstermesine sebep olabilecek şartlar ortadan kaldırılmalıdır), eğer bu da mümkün değilse parlayıcı ve/veya patlayıcı maddelerden kaynaklanan yangın veya patlama halinde veya kimyasal olarak kararsız madde ve karışımlarının zararlı fiziksel etkilerinden çalışanların zarar görmesini önlemek veya en aza indirmek için gerekli önlemlerin alınması önceliklerine uyarak teknik önlemleri alması ve idari düzenlemeleri yapması,
- İş ekipmanı ve çalışanların korunması için sağlanan koruyucu sistemlerin tasarımı, imali ve temininin, sağlık ve güvenlik yönünden yürürlükteki mevzuata uygun şekilde yapılması (İşverence, patlayıcı ortamlarda kullanılacak bütün donanım ve koruyucu sistemlerin Muhtemel Patlayıcı Ortamda Kullanılan Teçhizat ve Koruyucu Sistemlerle İlgili Yönetmelik (94/9/AT) hükümlerine uygun olmasını sağlamalıdır),
- Patlama basıncının etkisini azaltacak düzenlemelerin yapılması,
- Tesis, makine ve ekipmanın sürekli kontrol altında tutulmasının sağlanması ve
- İşyerlerinde, sıvı oksijen, sıvı argon ve sıvı azot bulunan depolama tanklarının yerleştirilmesinde Yönetmeliğin 4 numaralı ekinde belirtilen asgari güvenlik mesafelerine uyulması olarak sayılmıştır.

Acil durumlarla ilgili olarak Yönetmeliğin 8'inci maddesi uyarınca işverenlerin İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmelikte belirtilen hususlar saklı kalmak kaydıyla işyerindeki tehlikeli kimyasal maddelerden kaynaklanacak acil durumlarda özellikle aşağıdaki hususlar dikkate alması gerekmektedir:

- Acil durumların olumsuz etkilerini azaltacak önleyici tedbirler derhal alınır ve çalışanlar durumdan haberdar edilir. Acil durumun en kısa sürede normale dönmesi için gerekli çalışmalar yapılır ve etkilenmiş alana sadece bakım, onarım ve zorunlu işlerin yapılması için acil durumlarda görevlendirilen çalışanlar ile işyeri dışından olay yerine intikal eden ekiplerin girmesine izin verilir.
- Etkilenmiş alana girmesine izin verilen kişilere uygun kişisel koruyucu donanım ve özel güvenlik ekipmanı verilir ve acil durum devam ettiği sürece kullanmaları sağlanır. Uygun kişisel koruyucu donanımı ve özel güvenlik ekipmanı bulunmayan kişilerin etkilenmiş alana girmesine izin verilmez.
- Tehlikeli kimyasallarla ilgili bilgiler ve acil durum müdahale ve tahliye prosedürleri kullanıma hazır bulundurulur. İşyerindeki acil durumlarda görevlendirilen çalışanların ve işyeri dışındaki ilk yardım, acil tıbbi müdahale, kurtarma ve yangınla mücadele gibi konularda faaliyet gösteren kuruluşların bu bilgilere ve prosedürlere kolayca ulaşabilmeleri sağlanır. Bu bilgiler işyerindeki acil durumlarda görevlendirilen çalışanların ve işyeri dışındaki ilk yardım, acil tıbbi müdahale, kurtarma ve yangınla mücadele gibi konularda faaliyet gösteren kuruluşların önceden hazır olabilmeleri ve uygun müdahaleyi yapabilmeleri için, yapılan işteki tehlikeleri, alınacak önlemleri ve yapılacak işler ile acil durumda ortaya çıkması muhtemel özel tehlike ve yapılacak işler hakkındaki bilgilerden ibarettir.

Tehlikeli kimyasal maddelerle çalışmalarda, çalışanların eğitimi ve bilgilendirilmesi Yönetmeliğin 9, görüşlerinin alınması ve katılımlarının sağlanması ise 10'uncu maddesinde ve sağlık gözetimi 12'nci maddesinde açıklığa kavuşturulmuştur.

Yönetmeliğin 9'uncu maddesi hükmüne göre işverenlerce, Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikte belirtilen hususlar saklı kalmak kaydıyla çalışanların ve temsilcilerin eğitimini ve bilgilendirilmelerini sağlaması gerekmektedir. Bu eğitim ve

bilgilendirilmeler özellikle, risk değerlendirmesi sonucunda elde edilen bilgileri, işyerinde bulunan veya ortaya çıkabilecek tehlikeli kimyasal maddelerle ilgili bu maddelerin tanınması, sağlık ve güvenlik riskleri, meslek hastalıkları, mesleki maruziyet sınır değerleri ve diğer yasal düzenlemeler hakkında bilgileri, çalışanların kendilerini ve diğer çalışanları tehlikeye atmamaları için gerekli önlemleri ve yapılması gerekenleri, tehlikeli kimyasal maddeler için tedarikçiden sağlanan Türkçe malzeme güvenlik bilgi formları hakkındaki bilgileri ve tehlikeli kimyasal madde bulunan bölümler, kaplar, boru tesisatı ve benzeri tesisatla ilgili mevzuata uygun olarak etiketleme/kilitleme ile ilgili bilgileri içermesi sağlanmalıdır.

Ayrıca tehlikeli kimyasallarla yapılan çalışmalarda çalışanlara veya temsilcilerine verilecek eğitim ve bilgilerin, yapılan risk değerlendirmesi sonucu ortaya çıkan riskin derecesi ve özelliğine bağlı olarak, sözlü talimat ve yazılı bilgilerle desteklenmiş eğitim şeklinde olması gerekmektedir. Bu bilgiler değişen şartlara göre güncellenmelidir.

Çalışanların eğitimi ve bilgilendirmesi ile ilgili son olarak kimyasal madde üreticileri veya tedarikçilerinin, işverenin talep etmesi halinde, risk değerlendirmesi için gerekli olan, 6'ncı maddenin ikinci fıkrasında yer alan hususlar ile ilgili tüm bilgileri vermek zorunda oldukları hükme bağlanmıştır.

Yönetmeliğin 10'uncu maddesi uyarınca, işverenlerin, Yönetmelik ve eklerinde belirtilen konularda İSGY'nin 18'inci maddesine uygun olarak çalışanların ve/veya temsilcilerinin görüşlerini alması ve katılımlarını sağlaması zorunludur.

Yönetmeliğin 12'nci maddesinde ise kimyasal maddelerle çalışmalarda sağlık gözetimi hakkında bir takım özel hususlara dikkat etmek gerekmektedir. Buna göre öncelikle tehlikeli kimyasal maddelerle çalışmalarda yapılan risk değerlendirmesi sonucunda sağlık yönünden risk altında olduğu saptanan çalışanların uygun sağlık gözetimine tabi tutulması gerekmektedir. Ayrıca işyerinde koruyucu önlemlerin alınmasında sağlık gözetimi sonuçları dikkate alınmalıdır ve bu gözetimlerin özellikle belirli bir hastalık veya sağlık yönünden olumsuz bir etkilenmeye neden olduğu bilinen tehlikeli kimyasal maddeye maruziyetin söz konusu olduğu, çalışanların özel çalışma şartlarında hastalık veya etkilenmenin ortaya çıkma olasılığının bulunduğu ve çalışanlar üzerinde yapılacak tetkiklerin oluşturduğu riskin kabul edilebilir düzeyde olduğu durumlarda yapılması esastır.

Bunların dışında tehlikeli maddelerle yapılan çalışmalarda çalışanların sağlık gözetimi hakkında aşağıda belirtilen hususlara da uyulması Yönetmelikçe getirilen birer zorunluluktur:

- Bu gözetimler, hastalık ve etkilenmeyi tespit edecek geçerli tekniklerin bulunduğu durumlarda yapılmalıdır.
- Yönetmeliğin 2 numaralı ekinde belirtilen biyolojik sınır değeri bulunan tehlikeli kimyasal maddelerle çalışmalarda, aynı ekteki prosedüre uygun sağlık gözetimi yapılmalı ve çalışanlar bu işe başlamadan önce bu durumdan haberdar edilmelidir.
- Sağlık gözetimine tabi tutulan her çalışan için kişisel sağlık ve maruziyet kayıtları tutulmalı ve güncellenmelidir.
- Kişisel sağlık ve maruziyet ile ilgili kayıtlar, yapılan sağlık gözetimi ve kişinin maruziyet düzeyi izleme sonuçlarının bir özetini içermeli ve sağlık gözetiminde biyolojik izleme ve gerekli incelemeler yer almalıdır.
- İleriki bir tarihte değerlendirilmesi açısından, sağlık ve maruziyet ile ilgili kayıtlar, gizliliği de dikkate alarak, uygun bir şekilde tutulmalı ve muhafaza altına alınmalıdır.
- Kayıtların bir örneği, istenmesi halinde ÇSGB'ne verilmelidir.
- Çalışanların, kendilerine ait sağlık muayene sonuçları ve etkilenme düzeylerine ait bilgileri görme hakkına sahip olduğundan istendiğinde bu sonuç ve bilgiler kendilerine verilmelidir.
- İşyerinde faaliyetin sona ermesi halinde, işveren sağlık ve maruziyet kayıtlarını SGK il müdürlüğüne teslim etmelidir.
- Sağlık gözetimi sonucunda; işyerinde tehlikeli kimyasal maddeye maruz kalan çalışanda, bu maddeden kaynaklanan tanımlanabilir bir hastalık veya olumsuz sağlık etkisi görülmesi veya biyolojik sınır değerin aşıldığının tespit edilmesi halinde, çalışan durumdan haberdar edilmeli ve kendisine yapılması gerekli sağlık gözetimi ile ilgili gerekli bilgi ve tavsiyeler verilmelidir. Böyle bir durumda ayrıca, yapılan risk değerlendirmesinin gözden geçirilmesi ve gerek görülmesi halinde yenilenmesi, tehlikeli kimyasal maddelerle çalışmalarda alınması gereken önlemler hakkındaki Yönetmeliğin 7'nci maddesine göre riskin

önlenmesi veya azaltılmasına yönelik mevcut önlemlerin gözden geçirilmesi ve gereken önlemler alınması, çalışanın yaptığı işten alınarak tehlikeli kimyasal maddeye maruziyet riskinin olmadığı başka bir işte çalıştırılması da dahil riskin önlenmesi veya azaltılmasına yönelik gerekli önlemlerin alınmasında, işyeri hekiminin, iş güvenliği uzmanının, diğer uzman kişilerin veya ÇSGB yetkililerinin önerileri dikkate alınması ve tehlikeli kimyasal maddelere maruz kalan başka çalışanlar da varsa sağlık durumlarının kontrol edilmesi ve bu çalışanların sürekli sağlık gözetimi altında tutulması istenmiştir.

Yönetmeliğin 11'inci maddesi, Yönetmeliğin 3 numaralı ekinde listelenen kimyasal maddelerle yapılacak çalışmalara ki, bu maddeler kullanımı yasak olan maddelerdir, bir takım yasaklamalar getirmiştir. Buna göre

- Çalışanların, anılan 3 numaralı ekte belirtilen kimyasal maddelerden veya bu maddelerin kullanıldığı işlemlerden kaynaklanan sağlık ve güvenlik risklerinden korunması için bu maddelerin belirtilen oranlardan fazla bulunması halinde bu maddelerin üretilmesi, kullanılması ve işlemlerin yapılması yasaktır.
- Ancak, tam kapalı sistemlerde, mümkün olan en az miktarlarda ve çalışanların bu maddelere maruziyetlerinin önlenmesi şartı ile ÇSGB'dan izin alınarak bu maddelerle sadece bilimsel araştırma ve deneylerde, yan ürünlerde veya atık maddelerde bulunan bu maddelerin ayrılması işlerinde ve teknoloji gereği ara madde olarak kullanılması zorunlu olan üretimlerde mümkün kılınmıştır. Ayrıca bu hüküm dairesinde izin isteyenler izin isteme nedeni, kimyasal madde veya maddelerin yıllık kullanım miktarları, bu maddelerde çalışacakların sayısı, maddelerin kullanılacağı işler, reaksiyonlar ve prosesler ve çalışanların bu maddelere maruziyetini önlemek için alınan önlemler hakkındaki bilgileri ÇSGB'ne vermekle yükümlüdürler.

Ekleri için tıklayınız

Kimyasal Maddelerle Yapılan Çalışmalarla İlgili Hususlar

EK-1

MESLEKİ MARUZİYET SINIR DEĞERLERİ

EINECS (1)	CAS (2)	Maddenin Adı	Sınır Değer				Özel İşaret (3)
			TWA (4) (8 Saat)		STEL (5) (15 Dak.)		
			mg/m3 (6)	ppm (7)	mg/m3	ppm	
		Baryum (Ba olarak çözünür bileşikleri)	0,5	-	-	-	-
		Civa oksit ve civa klorid dahil olmak üzere civa ve iki değerlikli inorganik civa bileşikleri (civa olarak ölçülen) (8)	0,02	-	-	-	-
		Florürler (inorganik)	2,5	-	-	-	-
231-131-3		Gümüş (Ag olarak çözünür bileşikleri)	0,01	-	-	-	-
		İnorganik kurşun ve	0,15	-	-	-	-

** **6331 sayılı Kanun uyarınca çıkarılan mevzuatın uygulanmasında uluslararası kuruluşlarca yayımlanmış sınır değerler de dikkate alınabilir.**

* **1998 / 24 / EC, 2000 / 39 / EC, 1991 / 322 / EC, 2006 / 15 / EC ve 2009 / 161 / EU sayılı Direktiflerin ekleridir.**

1 EINECS: Avrupa Mevcut Ticari Kimyasal Maddeler Envanteri.

2 CAS: Kimyasal maddelerin servis kayıt numarası.

3 Özel işaret: "Deri" işareti, vücuda önemli miktarda deri yoluyla geçebileceğini gösterir.

4 TWA: 8 saatlik belirlenen referans süre için ölçülen veya hesaplanan zaman ağırlıklı ortalama.

5 STEL: Başka bir süre belirtilmedikçe, 15 dakikalık bir süre için aşılmaması gereken maruziyet üst sınır değeri.

6 mg/m^3: 20 oC sıcaklıkta ve 101,3 KPa. (760 mm cıva basıncı) basınçtaki 1 m^3 havada bulunan maddenin miligram cinsinden miktarı.

7 ppm: 1 m^3 havada bulunan maddenin mililitre cinsinden miktarı (ml/m^3).

8 Civa ve iki değerlikli inorganik bileşiklerine maruziyetin izlenmesinde (belirlenmesinde), mesleki maruziyet sınır değerlerini tamamlayıcı ilgili biyolojik izleme teknikleri de dikkate alınacaktır.

		bileşikleri					
		Kalay (Kalay olarak inorganik bileşikleri) (9)	2	-	-	-	-
		Metalik Krom, İnorganik Krom (II) Bileşikleri ve İnorganik Krom (III) Bileşikleri (çözülmez)	2	-	-	-	-
200-193-3	54-11-5	Nikotin	0,5	-	-	-	Deri
200-467-2	60-29-7	Dietileter	308	100	616	200	-
200-579-1	64-18-6	Formik asit	9	5	-	-	-
2 005 807	64-19-7	Asetik asit	25	10	-	-	-
200-659-6	67-56-1	Metanol	260	200	-	-	Deri
200-662-2	67-64-1	Aseton	1210	500	-	-	-
20-663-8	67-66-3	Kloroform	10	2	-	-	Deri
200-679-5	68-12-2	N,N Dimetilformamid	15	5	30	10	Deri
200-756-3	71-55-6	1,1,1-Trikloroetan	555	100	1110	200	-
200-830-5	75-00-3	Kloroetan	268	100	-	-	-
200-834-7	75-04-7	Etilamin	9,4	5	-	-	-
200-835-2	75-05-8	Asetonitril	70	40	-	-	Deri
200-843-6	75-15-0	Karbon disülfit	15	5	-	-	Deri
200-863-5	75-34-3	1,1-Dikloroetan	412	100	-	-	Deri
200-870-3	75-44-5	Fosgen	0,08	0,02	0,4	0,1	-
200-871-9	75-45-6	Klorodiflorometan	3600	1000	-	-	-
201-142-8	78-78-4	İzopentan	3000	1000	-	-	-
201-159-0	78-93-3	Butanon	600	200	900	300	-
201-176-3	79-09-4	Propionikasit	31	10	62	20	-
201-245-8	80-05-7	Bisfenol A (sol nabilir toz)	10	-	-	-	-
201-297-1	80-62-6	Metil metakrilat	-	50	-	100	-
2 018 659	88-89-1	Pikrik asit (9)	0,1	-	-	-	-
2 020 495	91-20-3	Naftalin	50	10	-	-	-
202-422-2	95-47-6	o-Ksilen	221	50	442	100	Deri
202-425-9	95-50-1	1,2-Diklorobenzen	122	20	306	50	Deri
202-436-9	95-63-6	1,2,4-Trimetilbenzen	100	20	-	-	-
202-500-6	96-33-3	Metilakrilat	18	5	36	10	-
202-704-5	98-82-8	Kümen	100	20	250	50	Deri
202-705-0	98-83-9	2-Fenilpropen	246	50	492	100	-
202-716-0	98-95-3	Nitrobenzen	1	0,2	-	-	Deri
202-849-4	100-41-4	Etilbenzen	442	100	884	200	Deri
203-313-2	105-60-2	e-Kaprolaktam (toz	10	-	40	-	-

[9] Sağlığa etkileri konusunda, sınırlı bilimsel veri bulunan maddeler.

		veya buharı)					
203-388-1	106-35-4	Heptan-3-on	95	20	-	-	-
203-396-5	106-42-3	p-Ksilen	221	50	442	100	Deri
203-400-5	106-46-7	1,4 Diklorobenzen	122	20	306	50	-
203-470-7	107-18-6	Allil alkol	4,8	2	12,1	5	Deri
203-473-3	107-21-1	Etilen glikol	52	20	104	40	Deri
203-539-1	107-98-2	1-Metoksipropanol-2	375	100	568	150	Deri
203-545-4	108-05-4	Vinil asetat	17,6	5	35,2	10	-
203-550-1	108-10-1	4-Metilpentan-2-on	83	20	208	50	-
203-576-3	108-38-3	m-Ksilen	221	50	442	100	Deri
203-585-2	108-46-3	Resorsinol	45	10	-	-	Deri
203-603-9	108-65-6	2-Metoksi-1-metiletilasetat	275	50	550	100	Deri
203-604-4	108-67-8	Mesitilen (Trimetilbenzen'ler)	100	20	-	-	-
203-625-9	108-88-3	Toluen	192	50	384	100	Deri
203-628-5	108-90-7	Monoklorobenzen	23	5	70	15	-
203-631-1	108-94-1	Siklohegzanon	40,8	10	81,6	20	Deri
203-632-7	108-95-2	Fenol	8	2	16	4	Deri
203-692-4	109-66-0	Pentan	3000	1000	-	-	-
203-713-7	109-86-4	2-Metoksietanol	-	1	-	-	Deri
203-716-3	109-89-7	Dietilamin	15	5	30	10	-
203-726-8	109-99-9	Tetrahidrofuran	150	50	300	100	Deri
203-737-8	110-12-3	5-Metilhegzan-2-on	95	20	-	-	-
203-767-1	110-43-0	Heptan-2-on	238	50	475	100	Deri
203-772-9	110-49-6	2-Metioksietil asetat	-	1	-	-	Deri
203-777-6	110-54-3	n-Hekzan	72	20	-	-	-
203-804-1	110-80-5	2-Etoksi etanol	8	2	-	-	Deri
203-806-2	110-82-7	Siklohekzan	700	200	-	-	-
203-808-3	110-85-0	Piperazin	0,1	-	0,3	-	-
2 038 099	110-86-1	Piridin (9)	15	5	-	-	-
203-815-1	110-91-8	Morfolin	36	10	72	20	-
203-839-2	111-15-9	2-Etoksietil asetat	11	2	-	-	Deri
203-905-0	111-76-2	2-Butoksietanol	98	20	246	50	Deri
203-906-6	111-77-3	2-(2-Metoksietoksi) etanol	50,1	10	-	-	Deri
203-933-3	112-07-2	2-Butoksietil asetat	133	20	333	50	Deri
203-961-6	112-34-5	2-(2 Bütoksietoksi) etanol	67,5	10	101,2	15	-
204-065-8	115-10-6	Dimetileter	1920	1000	-	-	-
204-428-0	120-82-1	1,2,4 Triklorobenzen	15,1	2	37,8	5	Deri
204-469-4	121-44-8	Trietilamin	8,4	2	12,6	3	Deri
204-661-8	123-91-1	1,4 Dioksan	73	20	-	-	-

204-662-3	123-92-2	İzopentilasetat	270	50	540	100	-
204-696-9	124-38-9	Karbondioksit	9000	5000	-	-	-
204-697-4	124-40-3	Dimetilamin	3,8	2	9,4	5	-
204-826-4	127-19-5	N,N-Dimetilasetamid	36	10	72	20	Deri
205-438-8	140-88-5	Etilakrilat	21	5	42	10	-
205-480-7	141-32-2	n-Butilakrilat	11	2	53	10	-
205-483-3	141-43-5	2-Aminoetanol	2,5	1	7,6	3	Deri
205-563-8	142-82-5	n-Heptan	2085	500	-	-	-
205-634-3	144-62-7	Oksalik asit	1	-	-	-	-
206-992-3	420-04-2	Siyanamid	1	0,58	-	-	Deri
207-343-7	463-82-1	Neopentan	3000	1000	-	-	-
208-394-8	526-73-8	1,2,3 Trimetilbenzen	100	20	-	-	-
208-793-7	541-85-5	5-Metilheptan-3 on	53	10	107	20	-
	620-11-1	3-Pentilasetat	270	50	540	100	-
210-866-3	624-83-9	Metilizosiyanat	-	-	-	0,02	-
	625-16-1	Amilasetat (tert)	270	50	540	100	-
210-946-8	626-38-0	1-Metilbutilasetat	270	50	540	100	-
211-047-3	628-63-7	Pentilasetat	270	50	540	100	-
212-828-1	872-50-4	n-Metil-2-pirolidon	40	10	80	20	Deri
2 151 373	1305-62-0	Kalsiyumdihidroksit (9)	5	-	-	-	-
215-236-1	1314-56-3	Difosfor pentaoksit	1	-	-	-	-
215-242-4	1314-80-3	Difosfor pentasülfür	1	-	-	-	-
2 152 932	1319-77-3	Krezoller (Tüm izomerleri) (9)	22	5	-	-	-
215-535-7	1330-20-7	Ksilen (karışım izomerleri, saf)	221	50	442	100	Deri
216-653-1	1634-04-4	Tersiyer-bütil-metil-eter	183,5	50	367	100	-
222-995-2	3689-24-5	Sulfotep	0,1	-	-	-	Deri
2 311 161	7440-06-4	Platin (Metalik) (9)	1	-	-	-	-
231-131-3	7440-22-4	Gümüş (metalik)	0,1	-	-	-	-
2 314 843	7580-67-8	Lityumhidrür (9)	0,025	-	-	-	-
231-634-8	7664-39-3	Hidrojen florür	1,5	1,8	2,5	3	-
231-639-5	7664-93-9	Sülfürik asit (buharı) (10) (1111)	0,05	-	-	-	-
231-595-7	7647-01-0	Hidrojen klorür	8	5	15	10	-
231-633-2	7664-38-2	Ortofosforik asit	1	-	2	-	-
231-635-3	7664-41-7	Amonyak (anhidroz)	14	20	36	50	-
231-714-2	7697-37-2	Nitrik asit	-	-	2,6	1	-

[11] Buhar: Gırtlağı geçen ve havanın iletildiği kanallara (soluk borusu, bifürkasyonlar) ve ciğerin solunum ile ilgili bölgelerine (toraks) nüfuz eden ortalama 10 µm çapındaki solunabilir partiküller olarak tanımlanır.

[10] Uygun maruziyet izleme yöntemi seçilirken, ortamda bulunabilecek diğer sülfür bileşiklerinin olası sınırlamaları ve etkileşimleri de dikkate alınacaktır.

231-778-1	7726-95-6	Brom	0,7	0,1	-	-	-
231-954-8	7782-41-4	Flor	1,58	1	3,16	2	-
231-959-5	7782-50-5	Klor	-	-	1,5	0,5	-
231-977-3	7783-06-4	Hidrojen sülfit	7	5	14	10	-
231-978-9	7783-07-5	Dihidrojen selenür	0,07	0,02	0,17	0,05	-
232-260-8	7803-51-2	Fosfin	0,14	0,1	0,28	0,2	-
	8003-34-7	Piretrum (hassasiyete neden olan laktonlardan arındırlmış)	1	-	-	-	-
233-060-3	10026-13-8	Fosfor pentaklorür	1	-	-	-	-
233-113-0	10035-10-6	Hidrojen bromür	-	-	6,7	2	-
2 332 710	10102-43-9	Azotmonoksit	30	25	-	-	-
247-852-1	26628-22-8	Sodyum azid	0,1	-	0,3	-	Deri
252-104-2	34590-94-8	(2-Metoksimetiletoksi)-propanol	308	50	-	-	Deri

EK - 2

BİYOLOJİK SINIR DEĞERLER VE SAĞLIK GÖZETİMİ ÖNLEMLERİ

1. Kurşun ve iyonik kurşun bileşikleri

1.1. Biyolojik izleme, absorbsiyon spektrometri veya eşdeğer sonucu veren bir başka metod kullanılarak, kanda kurşun seviyesinin (PbB) ölçümünü de kapsar.

Bağlayıcı biyolojik sınır değer: 70 µg Pb/100 ml kan.

1.2. Aşağıdaki durumlarda tıbbi gözetim yapılır:

1.2.1. Havadaki kurşunun, haftada 40 saat çalışma süresine göre hesaplanmış, zaman ağırlıklı ortalama konsantrasyonu 0.075 mg/m$^{3'}$ten fazla ise,

1.2.2. Çalışanlardan herhangi birinin kanındaki kurşun seviyesi 40 µg Pb/100 ml kandan fazla ise.

EK – 3

KULLANIMI YASAK OLAN KİMYASAL MADDELER İLE YAPILMASI YASAKLANAN İŞLER

Aşağıda belirtilen kimyasal maddelerin ithali, üretimi ve bu maddelerin işyerinde kullanımı ile kimyasal maddeler ihtiva eden aşağıda belirtilen işlerin yapılması yasaktır. Ancak bu maddelerin başka bir kimyasal madde içindeki veya atık maddedeki konsantrasyonu, aşağıda verilen limit değerlerin altında bulunuyorsa bu yasak uygulanmaz.

a) Kimyasal Maddeler:

EINECS No (1)	CAS No (2)	Madde Adı	Yasak Uygulanmayacak Limit Değer
202-080-4	91-59-8	2-naftilamin ve tuzları	%0,1 (ağırlıkça)
202-177-1	92-67-1	4-aminodifenil ve tuzları	%0,1 (ağırlıkça)
202-199-1	92-87-5	Benzidin ve tuzları	%0,1 (ağırlıkça)
202-204-7	92-93-3	4-nitrodifenil	%0,1 (ağırlıkça)

b) Yapılan İşler: -

EK – 4

SIVI OKSİJEN, SIVI ARGON VE SIVI AZOT DEPOLAMA TANKLARI İLE İLGİLİ GÜVENLİK MESAFELERİ

a) Sıvı Oksijen tankları için:

Tablo 1: Vana, flanş gibi ek yeri olmayan yanıcı gaz veya sıvı boru hatları ile oksijen depolama tankı arasındaki uzaklıklar.

Tank kapasitesi (m^3)	Uzaklık (m)
0-10	1
11-50	2
51-100	3
101-200	4
201-10000	5

Tablo 2: Araç park yerleri, işyerinin sınırları, açık alev ve sigara içmeye izin verilen yerler, yüksek basınçlı yanmayan gaz depoları, yüksek ve orta gerilimdeki elektrik transformatörleri, yanıcı malzeme depoları (ahşap bina ve yapılar), her türlü makine ve ekipman, maden ocakları, kanal ve logarlar, kuyu ve benzeri yapılar, yanıcı gaz ve sıvı boru hatlarındaki vanalar, flanşlar ve ek yerleri ile oksijen depolama tankı arasındaki uzaklıklar.

Tank kapasitesi (m^3)	Uzaklık (m)
0-100	3
101-200	4
201-400	5
401-1000	6
1001-2000	10
2001-3000	13
3001-10000	15

Tablo 3: Ofis, kantin, çalışanların ve ziyaretçilerin toplandığı bina ve benzeri yerler, kompresör, vantilatör, hava çekiş yerleri, yüksek miktarda parlayıcı gaz ve LPG'nin ulusal kanunlara uygun olarak depolandığı yerler ile oksijen tankı arasındaki uzaklıklar.

Tank kapasitesi (m^3)	Uzaklık (m)
0-400	5
401-1000	6
1001-2000	10
2001-3000	13
3001-4000	14
4001-10000	15

b) Sıvı Argon ve Sıvı Azot tankları için:

Tablo 1: Vana, flanş gibi ek yeri olmayan yanıcı gaz veya sıvı boru hatları ile sıvı argon ve sıvı azot depolama tankı arasındaki uzaklıklar.

Tank kapasitesi (m^3)	Uzaklık (m)
0-100	1
101-600	2
601-1000	3
1001-3000	4
3001-10000	5

Tablo 2: Araç park yerleri, açık alev ve sigara içilmesine izin verilen yerler, yüksek basınçlı yanmayan gaz depoları, kantin, çalışanların ve ziyaretçilerin toplandığı bina ve benzeri yerler, sabit parlayıcı gaz depoları, parlayıcı sıvı ve LPG depoları, yanıcı, parlayıcı, gaz ve sıvı boru hatlarındaki vana ve flanş gibi ek yerleri ile sıvı argon ve sıvı azot depolama tankı arasındaki uzaklıklar.

Tank kapasitesi (m^3)	Uzaklık (m)
0-100	3
101-200	4
201-400	5
401-600	6
601-900	7
901-1000	8
1001-2000	10
2001-3000	12
3001-4000	14
4001-10000	15

Patlayıcı Ortamlar

Tehlikeli kimyasal maddeler içinde patlayıcı maddeler neden oldukları can ve mal kayıpları nedeniyle kimyasal maddelerle çalışmalar hakkındaki sağlık ve güvenlik tedbirleri içinde özel bir öneme sahip olmuştur. Bu sebeple patlayıcı maddelerle çalışmalar hakkında özel bir takım düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur.

Bu bağlamda çalışanları sağlık ve güvenlik yönünden işyerlerinde oluşabilecek patlayıcı ortamların tehlikelerinden korumak için alınması gereken önlemlere ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla İSGY'nin 30'uncu maddesine dayanılarak ve 16.12.1999 tarihli ve 1999/92/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Direktifine paralel olarak hazırlanan 'Çalışanların Patlayıcı Ortamların Tehlikelerinden Korunması Hakkında Yönetmelik' yürürlüğe girmiştir

Yönetmeliğin kapsamını düzenleyen 2'nci maddesine göre Yönetmelik hükümlerinin İSGY kapsamına giren ve patlayıcı ortam oluşma ihtimali bulunan işyerlerinde uygulanması esas olmakla birlikte, hastalara tıbbi tedavi uygulamak için ayrılan yerler ve tıbbi tedavi uygulanması, Gaz Yakan Cihazlara Dair Yönetmelik (2009/142/AT) kapsamında yer alan cihazların kullanılması, patlayıcı maddelerin ve kimyasal olarak kararsız halde bulunan maddelerin üretilmesi, işlemlerden geçmesi, kullanımı, depolanması ve nakledilmesi, sondaj yöntemiyle maden çıkarma işleri ile yeraltı ve yerüstü maden çıkarma işleri ve patlayıcı ortam oluşabilecek yerlerde kullanılan her türlü taşıma aracı hariç, uluslararası antlaşmaların ilgili hükümlerinin uygulandığı kara, hava ve su yolu taşıma araçlarının kullanılması Yönetmelik kapsamı dışında tutulmuştur.

Tanımlar başlığını taşıyan Yönetmeliğin 4'üncü maddesi uyarınca Yönetmeliğin uygulanması bakımında önem arz eden patlamadan korunma dokümanı, işyerlerinde oluşabilecek patlayıcı ortamların tehlikelerinden çalışanların sağlık ve güvenliğini korumak amacıyla hazırlanan dokümanı ve patlayıcı ortam, yanıcı maddelerin gaz, buhar, sis ve tozlarının atmosferik şartlar altında hava ile oluşturduğu ve herhangi bir tutuşturucu kaynakla temasında tümüyle yanabilen karışımı anlamına gelmektedir.

Patlayıcılarla çalışmalar hakkındaki işveren yükümlülükleri patlamaların önlenmesi ve patlamadan korunma, patlama riskinin değerlendirilmesi, işyerinin güvenli hale getirilmesi, koordinasyon sağlanması, patlayıcı ortam oluşturabilecek yerlerin sınıflandırılması, patlamadan korunma dokümanının hazırlanması, işyerleri ve iş ekipmanları için özel riskler hakkındaki yükümlülükler olarak Yönetmeliğin ikinci bölümünde sırasıyla 5, 6, 7, 8, 9, 10 ve 11'inci maddelerinde yer almıştır.

Patlamaların önlenmesi ve patlamadan korunma hakkında işverenlerin bu amaçla, yapılan işlemlerin doğasına uygun olan teknik ve organizasyona yönelik önlemleri alması gerekmektedir. Bu önlemler

alınırken, patlayıcı ortam oluşmasını önlemek, yapılan işlemlerin doğası gereği patlayıcı ortam oluşmasının önlenmesi mümkün değilse patlayıcı ortamın tutuşmasını önlemek ve çalışanların sağlık ve güvenliklerini sağlayacak şekilde patlamanın zararlı etkilerini azaltacak önlemleri almak şeklinde temel ilkeler olarak tanımlanmış ilkelere öncelik sırasına göre uyulması gerekliliği bulunmaktadır.

Yukarıda belirtilen önlemlerin, gerektiğinde patlamanın yayılmasını önleyecek tedbirlerle birlikte alınması esastır. Alınan bu tedbirler düzenli aralıklarla ve işyerindeki önemli değişikliklerden sonra yeniden gözden geçirilmelidir.

Patlama riskinin değerlendirilmesi bağlamında işverenlerin, İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliğine uygun risk değerlendirmesi çalışmalarını yaparken, patlayıcı ortamdan kaynaklanan özel risklerin değerlendirmesinde, patlayıcı ortam oluşma ihtimali ve bu ortamın kalıcılığı, statik elektrik de dâhil tutuşturucu kaynakların bulunma, aktif ve etkili hale gelme ihtimalleri, işyerinde bulunan tesis, kullanılan maddeler, prosesler ile bunların muhtemel karşılıklı etkileşimleri ve olabilecek patlama etkisinin büyüklüğü hususlarının da dikkate alma yükümlülüğü bulunmaktadır. Yine parlama veya patlama riski değerlendirilirken patlayıcı ortamların oluşabileceği yerlere açık olan veya açılabilen yerler de dikkate alınarak bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

İşyerinin güvenli hale getirilmesi ise Yönetmeliğin düzenlemesi göre çalışanların ve diğer kişilerin sağlık ve güvenliği için tehlike arz eden patlayıcı ortam oluşma ihtimali olan yerlerde güvenli çalışma şartlarının sağlaması ve yapılan risk değerlendirmesi sonucuna göre, çalışanların sağlık ve güvenliği için tehlike arz eden patlayıcı ortam oluşma ihtimali bulunan yerlerde, çalışma süresince uygun teknik önlemlerin aldırılmasıyla, bu kısımların gözetim altında tutulmasının sağlaması ile mümkündür.

Patlayıcı maddelerle çalışmalar hakkında alınacak sağlık ve güvenlik tedbirleri ile ilgili olarak koordinasyon işlevi bir işyerinde birden fazla işverenin olması halinde söz konusu olmaktadır. Buna göre bir işyerinde birden fazla işverene ait çalışan bulunması durumunda, her işveren kendi kontrol alanına giren tüm hususlardan sorumlu olacaktır. Bu genel ilkeden hareketle alt işverenlerin varlığı, birden fazla işyerinin bulunduğu yerlerde bu ilkenin ne şekilde uygulanacağı ise aşağıda gibi hükme bağlanmıştır.

- Asıl işveren alt işveren ilişkisinin bulunduğu işyerlerinde işverenlerin Yasada ve diğer kanunlarda belirtilen sorumlulukları saklı kalmak kaydı ile asıl işveren, çalışanların sağlık ve güvenliklerine ilişkin tedbirlerin uygulanmasını koordine eder ve 10'uncu maddede belirtilen Patlamadan Korunma Dokümanında bu koordinasyonun amacı ve uygulanması için gerekli usul ve tedbirleri belirtir.
- Birden fazla işyerinin bulunduğu iş merkezleri, iş hanları, sanayi bölgeleri veya siteleri gibi yerlerde, işyerlerinin Yönetmeliğin uygulanması ile ilgili koordinasyon yönetim tarafından sağlanır. Yönetim, işyerlerinde patlayıcı ortamlarla ilgili diğer işyerlerini etkileyecek tehlikeler hususunda gerekli tedbirleri almaları için işverenleri uyarır. Bu uyarılara uymayan işverenleri ÇSGB'ne bildirir.

Patlayıcı ortam oluşabilecek yerlerin sınıflandırılması konu ile ilgili bir diğer işveren yükümlülüğüdür. Yapılan düzenleme uyarınca işveren tarafından patlayıcı ortam oluşması ihtimali olan yerlerinin Yönetmeliğin 1 numaralı ekinde belirtildiği şekilde sınıflandırılması, sınıflandırılmış olan bölgelerde Yönetmeliğin 2 ve 3 numaralı eklerinde verilen asgari gereklerin uygulanmasının sağlanması ve çalışanların sağlık ve güvenliğini tehlikeye atabilecek miktarda patlayıcı ortam oluşabilecek yerlerin girişine Yönetmeliğin 4 numaralı verilen işaretlerin yerleştirilmesi gerekmektedir.

Patlayıcı maddelerle çalışma söz konusu olduğundan bir takım dokümanın hazırlanması öngörülmüştür. Patlamadan Korunma Dokümanı olarak adlandırılan bu belgelendirmede patlama riskinin belirlendiği ve değerlendirildiği hususunun, Yönetmelikte belirlenen yükümlülüklerin yerine getirilmesi için alınacak önlemlerin, işyerinde Yönetmeliğin 1 numaralı ekine göre sınıflandırılmış yerlerin, Yönetmeliğin 2 ve 3 numaralı eklerinde verilen asgari gereklerin uygulanacağı yerlerin, çalışma yerleri ve uyarı cihazları da dahil olmak üzere iş ekipmanının tasarımı, işletilmesi, kontrolü ve bakımının güvenlik kurallarına uygun olarak sağlandığının, işyerinde kullanılan tüm ekipmanın İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliğine uygunluğunun yazılı olarak yer alması ve patlamadan korunma dokümanının, işin başlamasından önce hazırlanması ve işyerinde, iş ekipmanında veya iş organizasyonunda önemli değişiklik, genişleme veya tadilat yapıldığı hallerde yeniden gözden geçirilerek güncellenmesi gerekmektedir.

Bunun yanında getirilen kolaylıkla işverenin, yürürlükteki mevzuata göre hazırladığı patlama riskini de içeren risk değerlendirmesini, dokümanları ve benzeri diğer raporları birlikte ele alabilmesi mümkün kılınmıştır.

Yönetmelik hükümlerinin uygulanması bağlamında işyerleri ve iş ekipmanları için bir takım özel gerekler belirlenmiştir. Yapılan düzenlemeye göre patlayıcı ortam oluşma ihtimali bulunan yerlerde 26.12.2003 tarihinden önce kullanılmak üzere üretilen veya işyerinde kullanılan iş ekipmanlarının Yönetmeliğin 2 numaralı ekinde belirtilen asgari gerekleri karşılamak zorunda olup, patlayıcı ortam oluşabilecek kısımları bulunan işyerlerinin Yönetmelikte belirtilen şartlara uygun olarak kurulması ve bu işyerlerinde herhangi bir değişiklik, eklenti veya tadilat yapıldığı hallerde, işverenin Yönetmelik hükümlerine uyumun devam etmesini sağlaması zaruridir.

Ekleri için tıklayınız

Patlayıcı Ortamda Yapılan Çalışmalarla İlgili Hususlar

EK - 1

PATLAYICI ORTAM OLUŞABİLECEK YERLERİN SINIFLANDIRILMASI

Bu Yönetmeliğin 5, 6, 9 ve 10'uncu maddelerine göre önlem alınması gereken yerlerde aşağıda belirtilen sınıflandırma sistemi uygulanır.

1 -Patlayıcı ortam oluşabilecek yerler

Çalışanların sağlık ve güvenliğini korumak için özel önlem alınmasını gerektirecek miktarda patlayıcı ortam oluşabilecek yerler, bu Yönetmeliğe göre tehlikeli kabul edilir.

Çalışanların sağlık ve güvenliğini korumak için özel önlem alınmasını gerektirecek miktarda patlayıcı ortam oluşma ihtimali bulunmayan yerler bu Yönetmeliğe göre tehlikesiz kabul edilir.

Parlayıcı ve/veya yanıcı maddelerin hava ile yaptıkları karışımların, bağımsız olarak bir patlama meydana getirmeyecekleri yapılacak araştırmalarla kanıtlanmadıkça, bu maddeler patlayıcı ortam oluşturabilecek maddeler olarak kabul edilir.

2 - Tehlikeli yerlerin sınıflandırılması

Tehlikeli yerler, patlayıcı ortam oluşma sıklığı ve bu ortamın devam etme süresi esas alınarak, bölgeler halinde sınıflandırılır.

Ek-2'ye göre alınacak önlemler, yapılan bu sınıflandırmaya göre belirlenir.

Bölge 0

Gaz, buhar ve sis halindeki yanıcı maddelerin hava ile karışımından oluşan patlayıcı ortamın sürekli olarak veya uzun süreli ya da sık sık oluştuğu yerler.

Bölge 1

Gaz, buhar ve sis halindeki yanıcı maddelerin hava ile karışımından oluşan patlayıcı ortamın normal çalışma koşullarında ara sıra meydana gelme ihtimali olan yerler.

Bölge 2

Gaz, buhar ve sis halindeki yanıcı maddelerin hava ile karışarak normal çalışma koşullarında patlayıcı ortam oluşturma ihtimali olmayan yerler ya da böyle bir ihtimal olsa bile patlayıcı ortamın çok kısa bir süre için kalıcı olduğu yerler.

Bölge 20

Havada bulut halinde bulunan tutuşabilir tozların, sürekli olarak veya uzun süreli ya da sık sık patlayıcı ortam oluşturabileceği yerler.

Bölge 21

Normal çalışma şartlarında, havada bulut halinde bulunan tutuşabilir tozların ara sıra patlayıcı ortam oluşturabileceği yerler.

Bölge 22

Normal çalışma şartlarında, havada bulut halinde bulunan tutuşabilir tozların patlayıcı ortam oluşturma ihtimali bulunmayan ancak böyle bir ihtimal olsa bile bunun yalnızca çok kısa bir süre için geçerli olduğu yerler.

Not:

Tabaka, tortu veya yığın halinde tutuşabilir tozların bulunduğu yerler, patlayıcı ortam oluşturabilecek diğer bir kaynak olarak dikkate alınmalıdır.

EK - 2

ÇALIŞANLARIN SAĞLIK VE GÜVENLİKLERİNİN PATLAYICI ORTAM RİSKLERİNDEN KORUNMASI İÇİN ASGARİ GEREKLER

Bu ekte belirtilen gereklilikler aşağıdakilere uygulanır;

a) İşyerlerinin, işyeri birimlerinin, iş ekipmanları veya kullanılan maddelerin özellikleri ya da patlayıcı ortam riskine neden olabilecek faaliyetlerden kaynaklanan tehlikeler uyarınca Ek-1'e göre tehlikeli olarak tanımlanabilecek yerler.

b) Tehlikeli olarak sınıflandırılan yerlerde bulunan ekipmanın, güvenli bir şekilde çalışması için gerekli olan veya bu ekipmanların güvenli çalışmasına yardımcı olan ancak kendisi tehlikeli bölgede bulunmayan ekipmanlar.

1. Organizasyon önlemleri

1.1. Çalışanların eğitimi

İşveren, patlayıcı ortam oluşabilen yerlerde çalışanlara, patlamadan korunma konusunda yeterli ve uygun eğitimi sağlar.

1.2. Yazılı talimatlar ve çalışma izni

Patlamadan Korunma Dokümanında gerekli görülmesi halinde;

a) Tehlikeli yerlerdeki çalışma, işveren tarafından düzenlenen yazılı talimatlara uygun yapılır.

b) Gerek tehlikeli işlerin yapılmasında, gerekse başka çalışmaları etkileyerek tehlikeye neden olabilecek diğer işlerin yapılmasında, çalışma izin sistemi uygulanır.

Çalışma izni, bu konuda yetkili ve sorumlu olan bir kişi tarafından işe başlamadan önce yazılı olarak verilir.

2. Patlamadan Korunma Önlemleri

2.1. Patlama tehlikesine neden olabilecek yanıcı gazlar, buharlar, sisler veya tutuşabilir tozların isteyerek veya istemeyerek ortaya çıkması halinde, bunların güvenli bir yere uygun şekilde yönlendirilmesi veya uzaklaştırılması sağlanır, bunun yapılması pratik olarak mümkün değilse yayılmalarını önleyecek başka uygun önlemler alınır.

2.2. Eğer patlayıcı ortam birkaç çeşit parlayıcı ve/veya yanıcı gazlar, buharlar, sisler veya tozlardan oluşuyorsa, alınacak koruyucu önlem en yüksek riske uygun olur.

2.3. Özellikle, çalışanların ve çalışma ortamının statik elektrik taşıyıcısı veya üreticisi olabileceği durumlarda, bu Yönetmeliğin 5'inci maddesinde belirtilen tutuşturma tehlikesinin önlenmesinde, statik elektrik boşalmaları da dikkate alınır. Patlayıcı ortamı tutuşturabilen statik elektrik oluşumunu önlemek için çalışanlara uygun malzemeden yapılmış kişisel koruyucu donanımlar verilir.

2.4. Tesis, ekipman, koruyucu sistemler ve bunlarla bağlantılı cihazların patlayıcı ortamda güvenle kullanılabileceğinin, Patlamadan Korunma Dokümanında belirtilmesi halinde bunlar hizmete sokulabilir. Bu kural 30/12/2006 tarihli ve 26392 sayılı Resmî Gazete'nin 4'üncü mükerrerinde yayımlanan Muhtemel Patlayıcı Ortamda Kullanılan Teçhizat ve Koruyucu Sistemlerle İlgili Yönetmeliğe (94/9/AT) göre ekipman veya koruyucu sistem sayılmayan ancak tesiste yerleştirildikleri yerlerde kendileri bir tutuşturma

tehlikesi oluşturan iş ekipmanları ve bağlantı elemanları için de geçerlidir. Bağlantı elemanlarında herhangi bir karışıklığa meydan vermemek için gerekli önlem alınır.

2.5. Patlama riskini en aza indirmek ve olası bir patlamada, patlamayı kontrol altına almak, işyerine ve iş ekipmanlarına yayılmasını en aza indirebilmek için; işyerleri, iş ekipmanları ve bunlarla bağlantılı tüm cihazların tasarımı, inşası, montajı ve yerleştirilmesi, bakım, onarım ve işletilmesinde gerekli tüm önlemler alınır. Her bakım ve onarım sonrasında tesisin, ekipmanların veya koruyucu sistemlerin Muhtemel Patlayıcı Ortamda Kullanılan Teçhizat ve Koruyucu Sistemlerle İlgili Yönetmeliğe (94/9/AT) uygunluğunun devam edip etmediği, bağlantılarının ve montajlarının durumu kontrol edilir. İşyerlerinde patlamanın fiziksel tesirlerinden çalışanların etkilenme riskini en aza indirmek için uygun önlemler alınır.

2.6. Gereken durumlarda, patlama şartları oluşmadan önce, çalışanların sesli ve/veya görsel işaretlerle uyarılması ve ortamdan uzaklaşması sağlanır.

2.7. Patlamadan Korunma Dokümanında belirtildiği takdirde; bir tehlike durumunda çalışanların tehlikeli bölgeden anında ve güvenli bir şekilde uzaklaşabilmeleri için tahliye sistemi kurulur ve her an işler durumda bulunması sağlanır.

2.8. Patlayıcı ortam oluşabilecek bölümleri bulunan işyerlerinde; faaliyete başlanılmadan önce bütün işyerinin patlama yönünden güvenliğinin sağlandığı kanıtlanacaktır. Patlamadan korunmayı sağlamak için bütün koşullar yerine getirilir. Patlama yönünden güvenliğin sağlandığının kanıtlanması, patlamadan korunma konusunda eğitim almış ve/veya deneyimli ehil kişilerce yapılır.

2.9. Yapılan risk değerlendirmesinin gerektirmesi halinde;

a) Her hangi bir güç kesilmesinin ilave risklere neden olabileceği durumlarda, bu durumda kullanılacak ekipmanın ve güvenlik sistemlerinin, tesisin diğer kısımlarından bağımsız olarak güvenli bir şekilde çalışmasını sürdürmesi mümkün olmalıdır.

b) Otomatik proseslerde amaçlanan çalışma koşullarından her hangi bir sapma meydana geldiğinde, otomatik sistemle bağlantılı ekipmana ve koruyucu sistemlere güvenliği tehlikeye atmamak şartıyla el ile müdahale yapılabilir. Bu müdahale sadece bu işte yetkili çalışanlar tarafından yapılır.

c) Sistemin acil durdurulması halinde, biriken enerji mümkün olduğu kadar çabuk ve güvenli bir şekilde boşaltılır veya tehlike oluşturmayacak şekilde izole edilir.

EK – 3

EKİPMANLARIN VE KORUYUCU SİSTEMLERİN SEÇİMİNDE UYULACAK KRİTERLER

Risk değerlendirmesine göre hazırlanan patlamadan korunma dokümanında aksi belirtilmemesi halinde patlayıcı ortam oluşabilecek tüm yerlerdeki ekipman ve koruyucu sistemler, Muhtemel Patlayıcı Ortamda Kullanılan Teçhizat ve Koruyucu Sistemlerle İlgili Yönetmelikte (94/9/AT) belirtilen kategorilere göre seçilir.

Özellikle gazlar, buharlar, sisler ve tozlar için aşağıda belirtilen bölgelerde, karşılarında verilen kategorideki ekipman kullanılır.

Bölge 0 veya Bölge 20: Kategori 1 ekipman,

Bölge 1 veya Bölge 21: Kategori 1 veya 2 ekipman,

Bölge 2 veya Bölge 22: Kategori 1, 2 veya 3 ekipman.

Not:

Patlayıcı ortam oluşma ihtimali bulunan yerlerde 26/12/2003 tarihinden sonra üretilen veya işyerinde kullanılan iş ekipmanları Ek-2'de belirtilen asgari gerekleri ve bu ekte belirtilen kriterleri karşılamak zorundadır.

EK – 4

PATLAYICI ORTAM OLUŞTURABİLECEK YERLER İÇİN UYARI İŞARETİ

Patlayıcı ortam oluşabilecek yerler için uyarı işareti; üçgen şeklinde, siyah kenarlı, sarı zemin üzerine siyah yazılı ve sarı zeminin işaret alanının en az %50' si olacak şekilde aşağıda belirtilen şekil ve renklerde olur.

Patlamadan Korunma Dokümanı Örneği

PATLAMADAN KORUNMA DOKÜMANI(*)

I. GENEL BİLGİLER:

İşyerinin Unvanı :

İşyerinin Adresi :

İşveren :

İşveren Vekili : (Adı, Soyadı, unvanı)

Faaliyetin Yapıldığı Yerin Adresi :

Tehlike Sınıfı :

SGK Sicil No. :

Ticaret Sicil No. :

Vergi No./T.C. Kimlik No. :

İSG Sorumlusu : (Adı, Soyadı, Unvanı)

İş Güvenliği Uzmanı : (Adı, Soyadı, Unvanı)

Faaliyetin Türü : (İmalat, depolama, dolum, vs.)

Faaliyet Hakkında Özet Bilgi : (Açıklama)

İş/Üretim Süreci : (Açıklama)

Risk Değerlendirmesi : (Burada yapılan risk değerlendirmesinin yapıldığı metot ve yapıldığı tarihe yer verilecektir. Ayrıca risk değerlendirmesinin ayrıntılı dokümanı patlamadan korunma dokğmanına eklenecektir)

Dokümanın Hazırlanma Tarihi :

Dokümanın Güncellenme Tarihi :

Dokümanı Hazırlayanlar : (Adı, Soyadı, Unvanı, İmzası)

İşyeri Yetkilisi : (Adı, Soyadı, Unvanı)

II. PATLAYICI ORTAM OLUŞABİLECEK İŞYERİ BÖLÜMLERİ

(Bu bölüm patlayıcı ortam oluşabilecek her bir işyeri bölümü için ayrı ayrı düzenlenecektir.)

A) Bölümün Adı:

Bölüm ve patlama riski özellikleri: (Açık veya kapalı alan olup olmadığı, patlayıcı ortamın gaz/sis/buhar veya toz'dan kaynaklandığı, Yönetmelik Ek-1'de yer alan sınıflandırmadan hangisine girdiği -Bölge 0; Bölge 1; Bölge 2 veya Bölge 20; Bölge 21; Bölge 22)

B) Çalışanlara Ait Bilgiler :

Unvanı	Adı Soyadı	Görev-Sorumluluk Tanımı	Kimin Çalışanı Olduğu (İşveren/alt işveren vb.)
Bölüm sorumlusu			
Mühendis			
Tekniker			
Usta başı			
Çalışan			
...			

C) Faaliyete Ait Bilgiler:

D) Faaliyetin Özeti:

E) Faaliyetin İş/Üretim Süreci:

F) Faaliyetin Sınıfı: (Bölge 0, 1, 2, 20, 21, 22)

G) Sınıfa Dahil Olma Gerekçesi: (Hangi sınıfa hangi özellik nedeniyle dahil edildiği)

H) Maddeler ve Malzemeler: (Burada madde/malzemeler listelenecek ve herbirinin yanıcı veya yanıcı olmadıkları belirtilecektir.)

İ) Yanıcı Sıvı ve Gazlar: (Burada,, yanıcı sıvı ve gazlar isimleri itibariyle listelenecek ve her bir maddeye ait alt patlama limiti ile üst patlama limiti -Maddenin hava ile karışımının patlamaya neden olabilecek minimum ve maksimum konsantrasyonu-, derece cinsinden en düşük tutuşma ve parlama noktaları, en yüksek patlama basıncı (bar) ve m/sn cinsinden alev hızı bilgilerine yer verilecektir.)

J) Yanıcı Tozlar: (Burada, yanıcı tozların isimleri itibariyle listelenecek ve her bir maddeye ait alt patlama limiti ile üst patlama limiti -Maddenin hava ile karışımının patlamaya neden olabilecek minimum ve maksimum konsantrasyonu-, derece cinsinden en düşük tutuşma ve kendiliğinden yanma sıcaklığı, en yüksek patlama basıncı (bar) ve mm cinsinden orta değer (partikül dağılımı) bilgilerine yer verilecektir.)

K) Muhtemel Patlayıcı Ortam Varlığı: (Burada, çalışma ortamında toz, sis, buhar veya gaz olarak dağlım özelliği olan maddeler listelenecek ve her bir maddeye ait alt patlama limiti ile üst patlama limiti -Maddenin hava ile karışımının patlamaya neden olabilecek minimum ve maksimum konsantrasyonu-, yüzde olarak çalışma ortamında yanıcı maddelerin havadaki konsantrasyonu, kullanıldığı basınç ve kullanıldığı sıcaklık bilgilerine yer verilecektir.)

L) Sistem Bilgileri: (Burada, birden fazla ekipman veya modülden oluşan sistemler listelenecektir. Sistemlerin işletme koşulları için önemli olabilecek parametreleri, birbirleriyle ve ortamda bulunan diğer ekipmanlarla etkileşimleri patlama riski göz önüne alınarak belirtilecektir. Sistemde sürekli bir kontrol, akım ve onarım gerekiyor ise buna ait bilgiler de bu kısımda yer alacaktır.)

M) Kullanılan Ekipmanlar: (Burada, kullanılan ve Muhtemel Patlayıcı Ortamda Kullanılan Teçhizat ve Koruyucu Sistemler ile İlgili Yönetmelik'te beliritilen şartlara uygun ekipmanlar listelenecek ve her bir ekipmanın üretim tarihi elektrikli olup olmadıkları-elektrikli ise exproof olup olmadıkları belirtilmelidir ve silindirler, pnömatik ve hava kullanan ekipmanlar elektriksiz olarak değerlendirilecektir-, risk değerlendirmesi sonucu, ilgili açıklamalar ve nasıl uygun hale getirildiği açıklanmak suretiyle değerlendirme bilgileri yer alacaktır)

N) Tutuşturucu Kaynaklar: (Burada, üretim sürecinde kullanılan yöntem veya ekipmanın tutuşturucu bir kaynak olup olmadığı, kaynağın yüzeyinin sıcak olup olmadığı, sıcak gaz ve/veya kıvılcım çıkarıp çıkarmadığı ve statik elektrik barındırıp barındırmadığı; ayrıca oluşma sıklığı; sürekli, nadir, çok nadir olarak ve meydana geldiği durumlar; normal çalışma, bakım-onarım, arıza durumları ve diğer başlıkları altında kontrol listesi şeklinde işlenecektir)

O) Patlamanın Muhtemel Etkileri: (Burada, patlamanın muhtemel etkileri; oluşan basınç dalgaları, patlama etkisiyle savrulan -şarapnel ve moloz parçaları vb. gibi- cisimler, zararlı maddelerin salınımı- zehirli gaz vb.- ve termal radyasyon-ısı yayılımı- açılarından değerlendirilecektir)

P) Teknik Koruyucu Önlemler: (Burada, patlayıcı ortamın oluşmasının önlenmesi, patlayıcı ortamın tutuşmasının önlenmesi ve patlamanın etkisinin azaltmaya yönelik önlemler kontrol edilecektir)

Patlayıcı ortamın oluşmasının önlenmesi	Evet	Hayır	Açıklama
Havalandırma sistemi var mı?			
Yanıcı sıvı, gaz veya toz yayılımı önlenebiliyor mu?			
Yanıcı sıvı, gaz veya toz birikimi önlenebiliyor mu?			
Kimyasallar uygun koşullarda depolanıyor mu?			
Bunların dışında alınan önlem varsa, açıklayınız			
Patlayıcı ortamın tutuşmasının önlenmesi	Evet	Hayır	Açıklama
Sıcak yüzeylere karşı önlem alındı mı?			
Alev ve sıcak gazlara karşı önlem alındı mı?			
Mekanik kıvılcımlara karşı önlem alındı mı?			
Yıldırımın etkilerine karşı önlem alındı mı?			
Elektrikli kaynaklı tutuşmalara karşı önlem alındı mı?			
Statik elektriğe karşı önlem alındı mı?			
Elektrikli ekipman tasarımı ve kurulumu uygun mu?			
Elektriksiz ekipman tasarımı ve kurulumu uygun mu?			
Bunların dışında alınan önlem varsa, açıklayınız			
Patlamanın etkisini azaltmaya yönelik önlemler	Evet	Hayır	Açıklama
Tasarım ve inşa patlama basıncı ve darbelerine dayanıklı mı?			
Patlamayı bastırmaya yönelik önlem alındı mı?			
Patlamanın yönlendirilmesi veya basıncın tahliyesi için gerekli önlemler alındı mı?			
Patlama basıncını hafifletmeye yönelik önlemler alındı mı?			
Alevlerin transferi ve patlamanın yayılmasına yönelik önlemler alındı mı?			
Bunların dışında alınan önlem varsa, açıklayınız			

Q)

İşyerine ve yapılan işe yönelik patlama riskini azaltmak için alınan başka önlemler varsa, açıklayınız:

R) İşaretleme: (Burada, Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliği'ne göre gerekli yerlere işaretleme yapılıp yapılmadığı işlenecektir)

İşaret türü	Evet	Hayır	Açıklama
Uygun yasaklayıcı işaretler yerleştirilmiş mi?			
Uygun emredici işaretler yerleştirilmiş mi?			
Uygun uyarı işaretleri yerleştirilmiş mi?			
Uygun acil çıkış ve ilkyardım işaretleri yerleştirilmiş mi?			
Uygun yangınla mücadele işaretleri yerleştirilmiş mi?			
Bunların dışında yapılan başka işaretleme varsa, açıklayınız			

III- ORGANİZASYONEL ÖNLEMLER

A) Çalışanların eğitimi: (Burada, çalışanların kimyasal kullanımı ve patlayıcı ortam konularını da içerecek tarzda genel iş sağlığı ve güvenliği eğitimi, işe yönelik eğitim, özel görevi bulunanların eğitimi, bakım-onarım-temizlik-tadilat vb. gibi durumlara yönelik eğitim alıp almadıkları ve aldıkları eğitimin alt başlıkları belirtilecektir.

B) Yazılı Talimatlar: (Burada, çalışanlara verilen iş talimatlarının, kaçış-acil durum ve kurtarma konularında verilen talimatların ve özel durumlara -izin gerektiren çalışmalar, sistemi devreye alma veya devreden çıkarma prosedirleri vb.- yönelik talimatların içeriği yer alacaktır)

C) Bilgilendirme: (Burada, kaçış-acil durum ve kurtarma konularında bilgilendirme, alt işverenlerin bilgilendirilmesi ve çalışma alanında geçici süreli bulunacaklara yönelik bilgilendirme hususları bilgilendirilen yahut bilgilendirilecek olan kişi ve konu belirtilmek suretiyle yer alacaktır)

IV- ÇALIŞMA İZNİ

(Burada, muhtemel patlayıcı ortamlarda patlama ve yangına neden olabilecek kaynak, alevli kesme, taşlama vb. çalışmalar için alınacak ateşli çalışma izni, bakım-onarım-temizlik-tadilat vb. durumlarda çalışma izni ve gerek tehlikeli işlerin yapılmasında, gerekse başka çalışmaları etkileyerek tehlikeye neden olabilecek diğer işlerin yapılmasında verilecek çalışma izni hususları çalışma kapsamı ile çalışma iznini veren yetkilinin adı, soyadı ve unvanı da belirtilmek suretiyle yer alacaktır)

V- TEMİZLİK VE DÜZEN

(Burada, temizliğin yapıldığı yer ayrı ayrı belirtilecek ve her bir yerde temizlikten sorumlu kişi, işin kapsamı, yapılacağı zaman aralıkları ve çalışma talimatı içeriği bilgileri yer alacaktır)

VI- EKİPMAN/SİSTEM KONTROLÜ

(Burada, her bir ekipman ve sistem listelenecek ve her biri için öngörülen kontrol ve deney süreleri günlük, haftalık, aylık vb. işaretlenecek ve değerlendirilecektir)

VII- DOKÜMANIN GÜNCELLENMESİ

A) Güncelleme Sebebi: (Burada, güncellemenin işyerinde, çalışma sürecinde, çalışma yönteminde meydana gelen bir değişiklik veya işyerinde meydana gelen patlama, yangın vb. ile sonuçlanan kaza nedeniyle yapıldığı bilgisine gerekli açıklamayla birlikte güncelleme tarihi de belirtilerek yer alacaktır)

B) Sorumlular ve Tarih: (Burada güncelleme sorumlusunun, kontrol edenin, ve onaylayanın adı, soyadı, unvanı bilgisine, kontrol ve onay tarihine yer verilecek, güncelleme sorumlusunun, kontrol edenin ve onaylayanın imzası bulunacaktır.

(*) Her bir sayfa ayrı ayrı imzalanacak ve tarih kaydı taşıyacaktır.

Kanserojen veya Mutajen Maddeler

Kansere yol açma ve insan DNA'larını etkileyerek kalıtımsal genetik hasarlar oluşturan mutajen etkiler gösterme teknolojik ve tıbbi gelişmelerin de etkisiyle kimyasal maddelerin gittikçe daha iyi anlaşılan zararlı etkilerindendir. Bu amaçla kimyasal maddelerin kanserojen veya mutajen etkilerine karşı sağlık ve güvenlik tedbirleri almak özel bir takım düzenlemeleri de gerekli kılmaktadır.

Bu bağlamda çalışanların kanserojen veya mutajen maddelere maruziyetinden kaynaklanabilecek sağlık ve güvenlik risklerinden korunması için bu maddelere maruziyetin önlenmesi ve sınır değerler de dâhil olmak üzere asgari gerekliliklerin belirlenmesi amacıyla İSGY'nin 30'uncu maddesine dayanılarak ve AB'nin 29.04.2004 tarihli ve 2004/37/EC sayılı Konsey Direktifine paralel olarak hazırlanan 'Kanserojen veya Mutajen Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik' yürürlüğe girmiştir.

Yönetmeliğin 2'nci maddesine göre Yönetmelik hükümlerinin İSGY'nin kapsamına giren ve çalışanların kanserojen veya mutajen maddelere maruz kalma riski bulunan işlerin yapıldığı işyerlerinde ve asbest ile çalışma söz konusu ise Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelikte belirtilen hükümlerle birlikte; radyasyonla birlikte farklı kanserojen veya mutajen maddelere maruziyetin

olduğu işler söz konusu ise radyasyonla ilgili özel mevzuatla birlikte, uygulanması gerekmektedir. Yalnızca radyasyona maruziyetin söz konusu olduğu işlerde Yönetmelik hükümleri uygulanmayacaktır.

Yönetmelik hükümlerinin daha iyi anlaşılması bakımından Yönetmeliğin 4'üncü maddesinde geçen kanserojen madde ve mutajen madde tanımlarına da değinmek gereği ortaya çıkmaktadır. Yönetmeliğin tanımlamasına göre kanserojen madde solunduğunda, ağız yoluyla alındığında, deriye nüfuz ettiğinde kanser oluşumuna neden olabilecek veya kanser oluşumunu hızlandırabilecek madde veya karışımları ve Yönetmeliğin 1 numaralı ekinde belirtilen maddeler, işlemler ve bu işlemler sırasında ortaya çıkan madde veya karışımları kapsamaktadır.

Mutajen madde ise solunduğunda, ağız yoluyla alındığında, deriye nüfuz ettiğinde kalıtımsal genetik hasarlara yol açabilecek veya bu etkinin oluşumunu hızlandırabilecek madde veya karışımları ifade etmektedir.

Hangi maddelerin kanserojen veya mutajen olduğu hakkında Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmeliğin eklerinde yer alan sınıflandırmanın dikkate alınacağı ayrıca bu konuda Dünya Sağlık Örgütü tarafından yayımlanmış olan listeler de göz önünde bulundurulabileceği Yönetmeliğin 18'inci maddesine hükme bağlanmıştır. Yine Yönetmeliğin 2 numaralı ekinde kanserojen veya mutajen maddelerin sınır değerlerinin verildiği görülmektedir.

Yine bu amaçla Yönetmeliğin tanımlamalarına başvurulduğunda sınır değerin, aksi belirtilmedikçe kanserojen veya mutajen maddenin, çalışanın solunum bölgesinde bulunan havadaki, Yönetmeliğin 2 numaralı ekinde belirlenen referans zaman aralığındaki, zaman ağırlıklı ortalama konsantrasyonu ve solunum bölgesinin, merkezi, kişinin kulaklarını birleştiren çizginin orta noktası olan 30 cm yarıçaplı kürenin, başın ön kısmında kalan yarısı anlamına geldiği anlaşılmaktadır.

Kanserojen veya mutajen maddelerin yarattığı sağlık ve güvenlik risklerine karşı alınması gereken tedbirler hakkındaki işveren yükümlülükleri Yönetmeliğin 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 ve 17'nci maddelerinde sırasıyla risklerin değerlendirilmesi, kullanımın azaltılması, maruziyetin önlenmesi ve azaltılması, yetkili makama bilgi verilmesi, önlenemeyen maruziyet halinde yapılması gerekenler, önlenebilir maruziyet hakkında yapılması gerekenler, riskli alanlara giriş, hijyen ve kişisel korunma ve kayıtların saklanması bağlamında hükme bağlanmıştır.

Buna göre kanserojen veya mutajen maddelere karşı tedbirler risk değerlendirmesi aşamasında başlamaktadır. Buna göre işverenler, İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği uyarınca işyerinde gerçekleştirilen risk değerlendirmesinde; kanserojen veya mutajen maddelere maruziyet riski bulunan işlerde çalışanların; bu maddelere maruziyet türü, maruziyet düzeyi ve maruziyet süresini belirleyerek riskleri değerlendirir ve alınması gerekli sağlık ve güvenlik önlemlerini belirleyeceklerdir. Ayrıca risk değerlendirmesinde kanserojen veya mutajen maddelerin, deri yolu da dâhil olmak üzere vücuda giriş yollarının tümü ve risk değerlendirmesi gerçekleştirilirken, belirli risklerden etkilenecek çalışanların sağlık ve güvenlikleri ile kanserojen veya mutajen maddelerle çalışmak istemeyenlerin bu istekleri özel olarak dikkate alınacaktır.

Risk değerlendirmesinden sonra alınacak etkili bir tedbir bu maddelerin kullanımının azaltılmasıdır. Yapılan düzenleme uyarınca işverenlerin çalışanların sağlık ve güvenliğini korumak amacıyla teknik olarak mümkün olduğu hâllerde, tehlikesiz veya daha az tehlikeli madde, karışım veya işlem kullanarak işyerindeki kanserojen veya mutajen maddelerin kullanımını azaltması gerekmektedir. Ayrıca bu konuda bu maddelerin değiştirilmesi konusunda yapılan araştırma sonuçları, istenmesi hâlinde ÇSGB verilecektir.

Yönetmelik hükümlerine göre maruziyetin önlenmesi ve azaltılması diğer bir tedbir yoludur. Bu maddelerle yapılan çalışmalarda maruziyetin önlenmesi ve azaltılması için;

- İşyerinde gerçekleştirilen risk değerlendirmesi sonucunda çalışanların sağlık ve güvenliği yönünden risk bulunduğunun ortaya çıkması hâlinde çalışanların tehlikeli maddelere maruziyeti önlenmelidir.
- Kanserojen veya mutajen maddelerin tehlikesiz veya daha az tehlikeli olanlarıyla değiştirilmesinin teknik olarak mümkün olmadığı hâllerde, bu maddelerin üretiminde ve kullanılmasında teknik imkânlara göre kapalı sistemler kullanılmalıdır.

- Kapalı sistemle çalışmanın teknik olarak mümkün olmadığı hâllerde, çalışanların maruziyeti mümkün olan en az düzeye indirilmelidir.
- Çalışanların bu maddelere maruziyeti, Yönetmeliğin 2 numaralı ekinde verilen sınır değerleri aşmamalıdır.
- İşverence bu maddelerin kullanıldığı işlerde aşağıdaki düzenlemelere uygun davranması gerekmektedir;

  i) İşyerinde kullanılacak kanserojen veya mutajen madde miktarını belirler ve yapılan iş için gereken miktardan fazla madde bulunmasını önlemelidir.

  ii) Bu maddelere maruz kalan veya kalabilecek çalışan sayısının mümkün olan en az sayıda olmasını,

  iii) Bu maddelerin çalışma ortamına yayılmasını önlemek veya en aza indirmek için işlem tasarımını uygun şekilde yapmalı ve gerekli mühendislik kontrol önlemlerinin alınmasını,

  iv) Kanserojen veya mutajen maddelerin kaynağından lokal veya genel havalandırma sistemi veya diğer yöntemlerle, halk sağlığı ve çevreye zarar vermeyecek şekilde çalışılan ortamdan dışarı atılmasını,

  v) Herhangi bir kaza sonucunda veya beklenmeyen bir şekilde kanserojen veya mutajen maddelerin ortama yayılması hâlinde, bu durumun erken tespiti için uygun ölçüm sistemleri bulunmasını,

  vi) Uygun çalışma yöntemleri ve işlemlerin kullanılmasını,

  vii) Alınan diğer önlemlerle toplu korumanın sağlanamadığı veya maruziyetin önlenemediği durumlarda uygun kişisel korunma yöntemleri ve kişisel koruyucu donanımların kullanılmasını,

  viii) Özellikle çalışma ortam zemini, duvarlar ve diğer yüzeylerin düzenli olarak temizlenmesini ve hijyen şartlarını sağlamalıdır.

  ix) Çalışanları bilgilendirmelidir.

  x) Bu maddelere maruz kalınan veya maruz kalma riski bulunan yerleri uygun ikaz levhaları ve güvenlik işaretleri ile belirlemelidir (Bu yerlerde sigara kullanılmasının ve yeme, içmenin yasak olduğunu belirten ikaz levhalarını bulundurur.).

  xi) İlgili mevzuat gereği hazırlanacak acil durum planında, yüksek düzeyde maruziyete neden olabilecek durumlara yönelik eylemler de planlanmalıdır.

  xii) Bu maddelerin güvenli şekilde depolanması, taşınması veya işlem görmesi için bu maddelerin açıkça ve görünür şekilde etiketlenmiş, sızdırmaz kapalı kaplarda bulundurulmasını sağlamalı; bu maddelerin kullanıldığı ve depolandığı alanlara görevli olmayanların giriş ve çıkışlarını kontrol altında tutmalıdır.

  xiii) Atıkların çalışanlar tarafından güvenli bir şekilde toplanması, depolanması ve uzaklaştırılıp zararsız hale getirilmesinde açıkça ve görünür şekilde etiketlenmiş, sızdırmaz kapalı kaplar kullanılmasını sağlamalıdır (Kanserojen veya mutajen maddeler, Tehlikeli Maddelerin Karayoluyla Taşınması Hakkında Yönetmelik ve 08.09.2009 tarihli ve 2009/15454 sayılı BK Kararıyla yürürlüğe konulan Tehlikeli Malların Karayolu ile Uluslararası Taşımacılığına İlişkin Avrupa Anlaşması (ADR) hükümlerine uygun olarak taşınacaktır.).

İşyerinde gerçekleştirilen risk değerlendirmesi sonucunda çalışanların sağlığı ve güvenliği yönünden risk bulunduğu saptanan işlerde, ÇSGB tarafından istendiğinde, işverenin işyerinde bu maddelerin kullanıldığı işlemler ile bu maddelerin kullanılma nedeni, bu maddelerin işyerinde üretilen ve kullanılan miktarı, maruz kalan çalışan sayısı, alınan koruyucu önlemler, kullanılan koruyucu araç ve gerecin türü, maruziyetin türü ve düzeyi ve ikame yapılıp yapılamadığı hakkında yeterli bilgi vermesi gerekmektedir.

Öngörülemeyen maruziyet olarak başlık andırılan çalışanların yüksek düzeyde maruziyetine neden olabilecek beklenmedik bir olay veya kaza yaşanması durumunda işverenin, çalışanlara durum hakkında derhal bilgi vermesi ve yüksek düzeydeki maruziyet nedeni ortadan kaldırılıp, durum normale dönünceye kadar etkilenmiş alana, sadece onarım ve diğer zorunlu işleri yapacak çalışanların girmesine izin vermesi ve etkilenmiş alana girecek çalışanların koruyucu giysi ve solunum koruyucu ekipman kullanmalarını sağlayarak, her bir çalışanı etkilenmiş alanda mümkün olduğunca kısa süreli çalıştırması ve bu durumun süreklilik arz etmesini engellemesi ve koruma sağlanmayanların etkilenmiş alanda çalışmasına izin vermemesi gerekmektedir.

İşverenler, çalışanların maruziyetinin önemli ölçüde artma ihtimali olan ve çalışanların maruziyetini azaltıcı tüm teknik koruyucu önlemlerin hâlihazırda alınmış olduğu bakım, onarım gibi işlerde bir başka deyişle önlenebilir maruziyet hallerinde;

- Genel sorumlulukları devam etmek şartıyla, çalışanlar ve/veya temsilcilerine danıştıktan sonra, bu işlerde çalışanların korunmasını sağlamak ve maruziyetlerini asgari süreye indirmek için gerekli önlemleri belirlemeli ve almalıdırlar.
- Yüksek düzeyde maruziyete neden olabilecek koşulların devamı süresince, çalışanların koruyucu giysi ve solunum koruyucu ekipman kullanmalarını sağlamalı ve bu koşullardaki çalışmaların mümkün olduğunca kısa süreli olmasını sağlayarak bu koşulların süreklilik arz etmesini engellemelidirler.
- Bu işlerin yapıldığı alanları belirleyerek açık bir şekilde işaretlemeli ve yetkili olmayan kişilerin bu alanlara girmesini önlemelidirler.

İşverenler, işyerinde gerçekleştirilen risk değerlendirmesine göre sağlık ve güvenlik yönünden risk bulunan alanlara, sadece işi veya görevi gereği bu alana girmesi gereken çalışanlara izin verebilecek, bunların dışındakilerin girmemesi için ise gerekli önlemleri alacaktır.

Yine işverence hijyen ve kişisel korunma anlamında kanserojen veya mutajen maddelerle kirlenme ihtimali olan işlerde bu işlerin yapıldığı yerlerde çalışanların yemeleri, içmeleri ve sigara kullanmaları önleme, çalışanlara, koruyucu giysi veya uygun özel giysi verme, bunların günlük kıyafetlerinden ayrı yerlerde saklanabilmesi için birbirinden ayrı elbise dolapları bulundurma, çalışanlara uygun ve yeterli yıkanma yeri, tuvalet ve temizlik malzemesi sağlama, kişisel koruyucu donanımların özel yerlerde ve uygun şartlarda saklanması sağlama ve bu malzemelerin her kullanımdan sonra ve mümkünse kullanmadan önce kontrol edilerek temizlenmesi, tamir edilmesi veya değiştirilmesi önlemleri alınmalıdır. Ayrıca işverence belirtilen tedbirlerin maliyetini çalışanlara yansıtılamayacaktır.

Yönetmeliğin 14'üncü maddesinde belirtilen çalışanların bilgi alma haklarına ait kayıtların ve 16'ncı maddesinde belirtilen sağlık gözetimlerine ait kayıtların maruziyetin sona ermesinden sonra en az 40 yıl süre ile saklanması mecburidir. İşyerinde faaliyetin sona ermesi halinde ise işverence bu kayıtların SGK İl Müdürlüğüne teslim edilmesi gerekmektedir.

Yönetmelikte çalışanların ve/veya temsilcilerinin bilgilendirilmesi ve eğitimi konusunda işverenlerin bu konudaki mevzuat hükümlerini de dikkate alarak yeterli ve uygun eğitim almalarını sağlaması gerekmektedir. Ayrıca bu eğitim ve bilgilendirmelerde özellikle işyerinde kullanılan kanserojen veya mutajen maddelerin riskleri ve etkileri, tütün kullanımının getirebileceği ek riskler de dâhil sağlığı etkileyebilecek riskler, maruziyeti önlemek için alınan ve alınacak önlemler, hijyen kuralları, kişisel koruyucu donanımların (KKD) kullanılması, kazaların önlenmesi ve kaza halinde kurtarma çalışmaları da dâhil yapılması gereken işler ve kanserojen veya mutajen madde içeren tesis ve kapların üzerinde bulunması gereken anlaşılır ve okunaklı etiketler ile açıkça görülebilir uyarı ve tehlike işaretleri hakkındaki konular bilhassa işlenecektir. Ayrıca yeni bir risk ortaya çıktığında veya mevcut risklerde değişiklik olduğunda eğitimin yenilenmesi ve gerektiği durumlarda belirli aralıklarla tekrarlanması zaruridir (madde 13).

Yine işverenlerin, Yönetmelikte belirtilen konularda çalışanların ve/veya temsilcilerinin İSGY'nin 18'inci maddesine uygun olarak; görüşlerini alması, teklif getirme hakkını tanıması ve bu konulardaki görüşmelerde yer almalarını ve katılımlarını sağlaması gerekmektedir. Çalışanların ve/veya temsilcilerinin, işyerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için alınan önlemlerin yetersiz olduğu durumlarda veya teftiş sırasında, yetkili makama başvurmalarından dolayı hakları kısıtlanamayacaktır (madde 15).

Ayrıca Yönetmelikle çalışanlara ve/veya temsilcilerine bilgi alma hakkı da tanınmıştır. Yönetmeliğin 14'üncü maddesine göre çalışanlar ve/veya temsilcilerinin, Yönetmelik hükümlerinin işyerinde uygulanmasını izleme ve uygulamalara katılma hakkı bulunmaktadır. Uygulamalara katılma hakkı, işverenin kişisel koruyucu donanımı (KKD) belirleme sorumluluğu saklı kalmak kaydıyla, koruyucu donanımın seçimi ve kullanılmasının çalışanların sağlık ve güvenliğine etkilerinin belirlenmesi ve işverenin sorumluluğu saklı kalmak kaydıyla, 10'uncu maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde 'Genel sorumlulukları devam etmek şartıyla, çalışanlar ve/veya temsilcilerine danıştıktan sonra, bu işlerde

çalışanların korunmasını sağlamak ve maruziyetlerini asgari süreye indirmek için gerekli önlemleri belirler ve alır.' şeklinde belirtilen işlerde alınacak önlemlerin belirlenmesi konularında olabilecektir.

Yönetmeliğin 10'uncu maddesinde belirtilen işler de dâhil olmak üzere maruziyetin yüksek olabileceği durumlar hakkında, çalışanlar ve/veya temsilcileri en kısa sürede bilgilendirilmeli ve olayın nedenleri, alınması gerekli koruyucu ve önleyici tedbirler ve durumun düzeltilmesi için yapılması gereken işler hakkında bilgi verilmelidir.

Yine bu bağlamda işyerinde kullanılan kanserojen veya mutajen maddelerin güvenlik bilgi formları (GBF) temin edilerek, ilgili çalışan ve/veya temsilcilerinin bunlara kolayca ulaşabilmeleri sağlanmalıdır.

İşverenin, risk değerlendirmesine göre, çalışanların sağlık ve güvenliği yönünden riskli olan işlerde çalışanların güncellenmiş listesini ve bunların maruziyet durumlarını belirten kayıtları tutması gerekmektedir. Belirtilen bu liste ve kayıtlar üzerinde işyeri hekimi, işyerinde sağlık ve güvenlikten sorumlu kişiler ve/veya yetkili merciler inceleme hakkına sahiptirler. Yine her çalışanın kendisi ile ilgili listedeki kişisel bilgileri alma veya çalışanlar ve/veya temsilcilerinin bilgilerin tümünü isimsiz olarak alma hakkı bulunmaktadır.

Kanserojen veya mutajen maddelerle çalışmanın barındırdığı sağlık ve güvenlik risklerinin kendine has özellikleri ve bu risklerin ciddiyeti dikkate alınarak çalışanların sağlık gözetimlerine özel bir önem verilmiştir. Bu hususu düzenleyen Yönetmeliğin 16'ncı maddesi uyarınca işverenin kanserojen veya mutajen maddelere maruziyet sonucu oluşabilecek sağlık sorunlarına erken tanı konulması ve çalışanların bu maddelere maruziyetinden kaynaklanabilecek sağlık ve güvenlik risklerinden korunmaları amacıyla maruziyet öncesinde ve daha sonra da düzenli aralıklarla; İSGY'nin 15'inci maddesi kapsamında ve işyerinde gerçekleştirilen risk değerlendirmesi sonuçlarına göre gerektirmesi hâlinde çalışanların sağlık gözetimine tabi tutulmalarını sağlama ve işyerinde kişisel ve mesleki hijyen önlemlerinin derhal alınabilmesi mümkün olacak şekilde gerekli düzenlemeleri yapma yükümlülükleri bulunmaktadır.

Yapılan sağlık gözetimi sonucunda, çalışanda saptanan sağlık sorununun kanserojen veya mutajen maddelere maruziyet nedeniyle oluştuğunun tespiti halinde, çalışanların sağlık gözetimine yönelik kişisel sağlık kayıtların tutulması, işyeri hekimi tarafından çalışanlara yönelik alınması gereken koruyucu veya önleyici tedbirlerin önerilmesi ve çalışana, maruziyet sonrasında takip edilmesi gereken sağlık gözetimi ile ilgili bilgi ve tavsiyelerin verilmesi gerekmektedir. Böyle bir durumda işverenlerce işyerinde yapılan risk değerlendirmesi ve riskleri önlemek veya azaltmak için alınan önlemler gözden geçirilmeli; riskleri önlemek veya azaltmak için gerekli görülen ve çalışanın kanserojen veya mutajen maddelere maruz kalmayacağı başka bir işte görevlendirilmesi de dâhil benzeri önlemler uygulamaya alınmalıdır.

İşverence, işyeri hekiminin gerekli gördüğü durumlarda; benzer biçimde maruz kalan çalışanların da düzenli bir şekilde sağlık gözetimine tabi tutulmaları sağlanmalıdır.

Sağlık gözetimi kapsamında çalışanın kendisi veya işveren, sağlık gözetimi sonuçlarının yeniden değerlendirilmesini isteyebilme ayrıca çalışanlar, kendilerine ait sağlık gözetimi sonuçlarına ait bilgileri alma hakkına sahiptirler.

Çalışanların sağlık gözetiminde dikkat edilmesi gereken hususlar hakkında Yönetmeliğin 3 numaralı ekinde bilgi verilmektedir.

Bu konuda son olarak işyerinde, sağlık hizmeti sunucuları veya işyeri hekimi tarafından kanserojen veya mutajen maddelere maruziyet nedeniyle oluştuğu ön tanısı konulan tüm kanser vakalarının İSGY'nin 14'üncü maddesi uyarınca ilgili kurum ve kuruluşlara bildirilmesi gerektiği de belirtilmelidir.

Ekleri İçin tıklayınız

Kanserojen veya Mutajen Maddelerle Çalışmalara Dair Hususlar

EK-1

Bu Yönetmeliğin 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin (2) numaralı alt bendinde atıf yapılan maddeler ve işlemler:

1. Üreamin üretimi.
2. Kömür kurumu, kömür katranı ve ziftinde bulunan polisiklik aromatik hidrokarbonlara maruziyete neden olan işler.
3. Bakır-nikel cevherinin kavrulması ve elektro rafinasyonu işleminde açığa çıkan toz, serpinti ve dumana maruziyete neden olan işler.
4. Kuvvetli asit işlemi ile isopropil alkol üretimi.
5. Sert odun tozuna maruziyete neden olan işler.

EK-2

MESLEKİ MARUZİYET SINIR DEĞERLERİ

Maddenin adı	EINECS(1)	CAS(2)	Sınır Değerler		Açıklama
			mg/ m3(3)	ppm(4)	
Benzen	200-753-7	71-43-2	3.25(5)	1(5)	Deri(6)
Vinilklorür monomeri	200-831	75-01-4	7.77(5)	3(5)	—
Sert ağaç tozları	—	—	5.0(5)(7)	—	—

(1) EINECS: Mevcut kimyasal maddelerin Avrupa envanteri.

(2) CAS: Kimyasal abstrakt servis numarası.

(3) mg/m': Bir metre küp havadaki maddenin miligram olarak değeri (20°C sıcaklıkta ve 760 mm Cıva basıncında).

(4) ppm: Bir metre küp havadaki maddenin mililitre olarak değeri (mililitre/metreküp).

(5) Sekiz saatlik referans zamanına göre hesaplanan veya ölçülen değer.

(6) Deri yoluyla da maruziyetin olabildiği durumlar.

(7) Sert ağaç tozu diğer ağaç tozları ile karışık ise karışımın tümü için bu değer uygulanır.

EK-3

Çalışanların sağlık gözetiminde dikkat edilmesi gereken hususlar:

1. Kanserojen veya mutajen maddelere maruz kalan çalışanların sağlık gözetiminden sorumlu işyeri hekimi ve diğer sağlık personeli, çalışanların sağlık durumlarını ve maruziyet koşullarını bilmelidir.
2. Çalışanların sağlık gözetimi, 6331 sayılı Kanunun 15'inci maddesi hükümlerine uygun olarak yürütülmeli ve aşağıdaki hususları içermelidir:
   a) Çalışanların mesleki ve tıbbi öz geçmişleri ile ilgili kayıtların tutulması.
   b) Çalışanların sağlık muayenelerinin yapılması.
   c) Çalışanlarda, ilk ve geri döndürülebilir etkilerinin tespitinin yanı sıra mümkün olduğu hallerde biyolojik izlemenin yapılması.
   d) Sağlık gözetimi kapsamında, çalışanlara iş sağlığı alanında en son geliştirilen testlerin uygulanması.

Biyolojik Risk Etmeni Kavramı

Yaşadığımız çevrede ve çalıştığımız işyeri ortamında soluduğumuz havada veya dokunduğumuz eşya, yiyecek maddesi vb. nesnelerde yahut üzerinde işlem yaptığımız maddelerde pek çok mikroorganizma yaşamaktadır. Genel itibariyle mantar, parazit, virüs ve bakteri olarak adlandırılan ve basit bir yapıda veya tek hücreli yahut bir hücre yapısına dahi sahip olmayan bu mikroorganizmaların önemlice bir kısmı insan ve çalışan sağlığı açısından riskler barındırmaktadır. Solunum veya sindirim yoluyla yahut yaralanma, enjeksiyon, deri emilimi gibi yollarla tenimiz üzerinden vücudumuza giren veya tenimizin üstüne yerleşen bu canlılar, yerleştikleri doku ve organlarda üreyerek salgıladıkları zehirlerle veya

yaşam şekilleri ve beslenme özellikleri itibariyle hastalık yapıcı etkilere sahiptirler. Bu hastalık yapıcı etkiler basit bir kaşıntıdan bağışıklık sistemini çökerten ölümcül hastalıklara varan geniş bir alanı kapsamaktadır.

Hukukumuzda düzenlendiği kadarıyla bu etmenler virüslerden, bakterilerden, mantarlardan ve parazitlerden oluşmaktadır.

Virüsler, morfolojik yapıları ve genel özellikleri yönünden diğer mikroorganizmalardan büyük farklılıklar göstermektedirler. Bakteri, parazit ve mantarların aksine tam bir hücre yapıları bulunmamaktadır. Bu nedenle bulaştığı canlının metabolik sisteminde ancak yaşayabilirler. Diğer bütün canlı hücrelerin aksine virüslerde ya DNA ya RNA bulunmaktadır. Bakterilerden dahi yüzlerce kat küçük yaratıklardır. Bulaştığı canlının bağışıklık sistemi zayıfladığı zaman çoğalıp yayılabilir. İnsanda, AIDS (HIV), kuş gribi (H1N1) gibi grip virüsleri, insan papilloma virüsleri (HPV) gibi virüsler öldürücü düzeyde patojendir.

Bakteriler, tek hücreli canlılardır. Çok çeşitli yaşam alanlarına sahiptiler. Yapılarında DNA ve RNA bulunmaktadır. Çoğalma zamanlarında DNA'larını eşleyerek iki katına çıkarıp ikiye bölünerek kısa sürede sayılarını ikiye katlayabilirler. İnsanlarda verem, tifo, brusella, frengi, kolera, difteri, salmonellozis gibi hastalıklara yol açmaktadırlar.

Mantarlar insanlarda patojen olarak yaşamaktadırlar. Mikroskobik canlılardır. Genelde insanlarda deri, tırnak, ayak, saç ve vücut kılları, koltuk altı gibi bölgelerine yerleşerek psoriasis, kandidiasis, dermatofitozis, histoplazmozis gibi genel bir ifade ile mikozis denen mantar hastalıklarına yol açmaktadırlar.

İnsan parazitleri de bakteriler gibi çok değişik yaşam alanlarına sahiptirler.. Hücrelerinde çeşitli hayati fonksiyonları yerine getirmek için özelleşmiş organelleri mevcut olup özellikle insanlarda parazitlik yapan türleri başta olmak üzere, kendileri için uygun olmayan koşullarda kist ve spor oluştururlar ve uygun ortam sağladıklarında tekrar çoğalırlar. İnsanda malarya, uyku hastalığı, amipli dizanteri, insan karaciğerinde çeşitli hastalıklara yol açabilirler.

Biyolojik Riskler

Virüs, mantar, parazit ve bakterilerin yol açtığı sağlık ve güvenlik riskleri kendilerine has özellikler barındırdığı için yine haklarında özel bir takım tedbirlerin uygulamaya konulması gerekmektedir.

Bu bağlamda çalışanların işyerindeki biyolojik etkenlere maruziyetinden kaynaklanan veya kaynaklanabilecek sağlık ve güvenlik risklerinin önlenmesi ve bu risklerden korunmasına dair asgari hükümleri düzenleme amacıyla İSGY'nin 30'uncu maddesi ile ÇSGBTGHY'nın 12'nci maddesine dayanılarak ve AB'nin 18.09.2000 tarihli ve 2000/54/EC sayılı Konsey Direktifine de paralel olarak hazırlanan 'Biyolojik Etkenlere Maruziyet Risklerinin Önlenmesi Hakkında Yönetmelik' çıkarılmıştır.

Kapsamı düzenleyen 2'nci madde hükmüne göre Yönetmelik hükümleri İSGY'nin kapsamına giren işyerlerinde; çalışanların yaptıkları işlerden dolayı biyolojik etkenlere maruz kaldıkları veya maruz kalabilecekleri işlerinde uygulanacaktır. Aynı zamanda Yönetmelik hükümleri biyolojik etkenle doğrudan çalışılmayan veya biyolojik etkenin kullanılmadığı ancak, çalışanların biyolojik etkene maruziyetine neden olabilecek ve Yönetmeliğin 1 numaralı ekinde yer alan işleri de kapsamaktadır. Diğer taraftan maruz kalınan ve/veya kalınabilecek etken, çalışanlar için tanımlanabilir sağlık riski oluşturmayan grup 1 biyolojik etkenler sınıfında ise Yönetmeliğin 6 numaralı ekinin birinci paragrafında belirtilen hususlara uyulmak kaydı ile Bakanlığın bilgilendirilmesi başlıklı 9 uncu, Bakanlığa bildirim başlıklı 15'inci ve Endüstriyel işlemler, laboratuvarlar ve hayvan barınakları için özel önlemler başlıklı 18'inci maddeler uygulanmayacaktır.

Biyolojik risk etmenlerine karşı alınan tedbirler hakkındaki işveren yükümlülüklerine geçmeden önce önem arz eden birkaç kavramın tanımlanmasına ve risk düzeyi ile risklerin belirlenmesi aşamalarının kotarılmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Yönetmeliğin 4'üncü maddesi uyarınca biyolojik etkenler herhangi bir enfeksiyona, alerjiye veya zehirlenmeye neden olabilen, genetik olarak değiştirilmiş olanlar da dâhil mikroorganizmaları, hücre kültürlerini ve insan endoparazitlerini kapsamaktadır. Burada sözü geçen hücre kültürü, çok hücreli organizmalardan türetilmiş hücrelerin in-vitro olarak geliştirilmesini ve mikroorganizma ise genetik

materyali replikasyon veya aktarma yeteneğinde olan hücresel veya hücresel yapıda olmayan mikrobiyolojik varlığı ifade etmektedir.

Risk düzeyi ve risklerin belirlenmesi işlemleri Yönetmeliğin 5'inci maddesinde yer almıştır. Yapılan düzenlemeyle biyolojik etkenler enfeksiyon risk düzeyine göre 4 risk grubunda sınıflandırılmıştır. Buna göre;

- Grup 1 biyolojik etkenler: İnsanda hastalığa yol açma ihtimali bulunmayan biyolojik etkenler,
- Grup 2 biyolojik etkenler: İnsanda hastalığa neden olabilen, çalışanlara zarar verebilecek, ancak topluma yayılma olasılığı olmayan, genellikle etkili korunma veya tedavi imkânı bulunan biyolojik etkenler,
- Grup 3 biyolojik etkenler: İnsanda ağır hastalıklara neden olan, çalışanlar için ciddi tehlike oluşturan, topluma yayılma riski bulunabilen ancak genellikle etkili korunma veya tedavi imkânı olan biyolojik etkenler,
- Grup 4 biyolojik etkenler: İnsanda ağır hastalıklara neden olan, çalışanlar için ciddi tehlike oluşturan, topluma yayılma riski yüksek olan ancak etkili korunma ve tedavi yöntemi bulunmayan biyolojik etkenleri anlatmak için kullanılacaktır.

Risklerin belirlenmesi ve değerlendirilmesinde ise öncelikle biyolojik etkenlere maruz kalma riski bulunan herhangi bir çalışmada, çalışanın sağlık ve güvenliğine yönelik herhangi bir riski değerlendirmek ve alınması gereken önlemleri belirlemek için, çalışanın maruziyetinin türü, düzeyi ve süresi belirlenmelidir. Sonrasında birden fazla grupta yer alan biyolojik etkenlere maruziyetin söz konusu olduğu işlerde risk değerlendirmesi, zararlı biyolojik etkenlerin tümünün oluşturduğu tehlike dikkate alınarak yapılacak ve risk değerlendirmesi, çalışanın biyolojik etkenlere maruziyet koşullarını etkileyebilecek herhangi bir değişiklik olduğunda yenilenecektir.

Bu değerlendirmelerin İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliğinde yer alan hükümler ile insan sağlığına zararlı olan veya olabilecek biyolojik etkenlerin sınıflandırılması, yetkili makamların, çalışanların sağlığını korumak için biyolojik etkenlerin denetim altına alınması hakkındaki önerileri, çalışanların yaptıkları işler sonucunda ortaya çıkabilecek hastalıklarla ilgili bilgiler, çalışanların yaptıkları işler sonucunda ortaya çıkabilecek alerjik veya toksik etkiler ve yaptıkları işle doğrudan bağlantılı olarak çalışanların yakalandığı hastalıklar ile ilgili bilgiler dikkate alınarak yapılması gerekmektedir.

Yönetmeliğin üçüncü bölümü işveren yükümlülüklerini içermektedir. Buna göre 7'nci maddede ikamenin, 8'inci maddede risklerin azaltılmasının ne şekilde yapılacağı, 9'uncu maddede ÇSGB'nın bilgilendirilmesi, 10'uncu maddede hijyen ve kişisel korunmanın nasıl sağlanacağına, 13'üncü maddesi biyolojik etkenlere maruz kalan çalışanların listesinin düzenlenmesine ve 15'inci maddesinde ÇSGB'ne yapılması gereken bir diğer bildirimin nasıl yapılacağına dair düzenlemeler bulunmaktadır.

İkame zorunluluğu ile anlatılmak istenen işverenlerin, yapılan işin özelliğine göre zararlı biyolojik etkenleri kullanmaktan kaçınması ve mevcut bilgiler ışığında, biyolojik etkenleri kullanım şartlarında durumuna uygun olarak çalışanların sağlığı için tehlikeli olmayan veya daha az tehlikeli olanlar ile değiştirmesi zorunluluğudur.

İşyerinde biyolojik etkenlere maruziyet riskinin azaltılması bağlamında işverenlerin, yapılan risk değerlendirmesi sonucunda, çalışanların sağlık ve güvenliği için risk olduğu ortaya çıkarsa, çalışanların maruziyetini önlemeleri ve bunun teknik olarak mümkün olmadığı hallerde, yapılan iş ve risk değerlendirmesi dikkate alınarak, sağlık ve güvenlik yönünden yeterli korumayı sağlayacak şekilde, çalışanların maruziyet düzeyinin en aza indirilmesi için,

- Maruz kalan veya kalabilecek çalışan sayısının, mümkün olan en az sayıda tutulması,
- Çalışma prosesleri ve teknik kontrol önlemlerinin, biyolojik etkenlerin ortama yayılmasını önleyecek veya ortamda en az düzeyde bulunmasını sağlayacak şekilde düzenlenmesi,
- Öncelikle toplu koruma önlemlerinin alınması veya maruziyetin başka yollarla önlenemediği durumlarda kişisel korunma yöntemlerinin uygulanması,
- Hijyen önlemlerinin, biyolojik etkenlerin çalışma yerlerinden kazara dışarıya taşınması veya sızmasının önlenmesi veya azaltılmasını sağlamaya uygun olmasının sağlanması,

- Yönetmeliğin 2 numaralı ekinde verilen biyolojik risk işareti ile birlikte Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliğinde yer alan ilgili diğer uyarı işaretlerinin kullanılması,
- Biyolojik etkenleri içeren kazaların önlenmesine yönelik planın hazırlanması,
- Gerektiğinde, kullanılan biyolojik etkenlerin muhafaza edildikleri ortam dışında bulunup bulunmadığının belirlenmesi için İş Hijyeni Ölçüm, Test ve Analiz Laboratuvarları Hakkında Yönetmeliğe uygun ölçümlerin yapılması,
- Atıkların, gerektiğinde uygun işlemlerden geçirildikten sonra çalışanlar tarafından güvenli bir biçimde toplanması, depolanması ve işyerinden uzaklaştırılmasının, güvenli ve özel kapların kullanılması da dâhil uygun yöntemlerle yapılması,
- Biyolojik etkenlerin işyeri içinde güvenli bir şekilde kullanılması ve taşınması için gerekli düzenlemelerin yapılması önlemlerini almaları gerekmektedir.

Risk değerlendirmesi sonuçları, çalışanların sağlığı ve güvenliği yönünden risk bulunduğunu ortaya koyuyorsa, ÇSGB tarafından istenmesi halinde, işverenin risk değerlendirmesinin sonuçları, çalışanların biyolojik etkenlere maruz kaldığı veya kalma ihtimali bulunan işler, maruz kalan çalışan sayısı, işyerinde iş sağlığı ve güvenliği hizmeti sunan iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve diğer sağlık personelinin adı, soyadı, unvanı ve bu konudaki yeterliliği, çalışma şekli ve yöntemleri de dâhil olmak üzere alınan koruyucu ve önleyici tedbirler ve çalışanların, grup 3 veya grup 4'te biyolojik etkenlere ait fiziksel korumalarının ortadan kalkması sonucu oluşacak maruziyetten korunması için yapılan acil eylem planı hakkında gerekli bilgileri ÇİKİM'ne verme zorunluluğu bulunmaktadır.

Biyolojik etkenin ortama yayılmasına ve insanda ciddi enfeksiyona veya hastalığa sebep olabilecek herhangi bir kaza veya olay olması durumunda ise durum derhal ÇSGB'ne ve Sağlık Bakanlığına bildirilmelidir. İşletmenin faaliyeti sona erdiğinde, 13'üncü maddesine göre düzenlenen biyolojik etkene maruz kalan çalışanların listesi ile 16'ncı maddeye göre tutulan sağlık gözetimine dair tüm tıbbi kayıtların ÇİKİM'e verilmesi gerekmektedir.

Hijyen ve kişisel korunma bağlamında işverenlerin, çalışanların biyolojik etkenlerle çalışmaya bağlı sağlık veya güvenlik riskleriyle karşılaştıkları bütün işlerde, çalışanların, biyolojik etkenlerin bulaşma riskinin olduğu çalışma alanlarında yiyip içmelerinin engellenmesi, çalışanlara uygun koruyucu giysi veya diğer uygun özel giysi sağlanması, çalışanlara, göz yıkama sıvıları ve/veya cilt antiseptikleri de dahil, uygun ve yeterli temizlik malzemeleri bulunan yıkanma ve tuvalet imkanlarının sağlanması, gerekli koruyucu donanım ve ekipmanın, belirlenmiş bir yerde uygun olarak muhafaza edilmesi (Koruyucu donanım ve ekipmanın her kullanımdan sonra ve mümkünse kullanımdan önce kontrol edilip temizlenmesi; kullanımından önce bozuksa tamir edilmesi veya değiştirilmesi gerekmektedir), insan ve hayvan kaynaklı numunelerin alınması, işlem yapılması ve incelenmesi yöntemlerinin belirlenmesi önlemlerini alması istenmektedir.

Yukarıda belirtilen koruyucu giysiler de dahil, biyolojik etkenlerle kirlenmiş olabilecek iş giysileri ve koruyucu ekipman, çalışma alanından ayrılmadan önce çıkarılmalı ve diğer giysilerden ayrı bir yerde muhafaza edilmelidir. İşverence, kirlenmiş bu giysilerin ve koruyucu ekipmanın dekontaminasyonu ve temizliği sağlanmalı, gerektiğinde imha edilmelidir.

Ayrıca bu düzenlemede yer alan ve alınması gereken önlemlerin maliyeti çalışanlara yansıtılmayacaktır.

Biyolojik etkenlere maruz kalan çalışanların listesi grup 3 ve/veya grup 4 biyolojik etkenlere maruz kalınma halinde düzenlenecektir. Bu kapsamda çalışanların listesi, yapılan işin türü, mümkünse hangi biyolojik etkene maruz kalındığı ve maruziyetler, kazalar ve olaylarla ilgili kayıtlar, uygun bir şekilde tutulacaktır.

Bu liste ve kayıtların, maruziyet sona erdikten sonra en az onbeş yıl saklanması gerekmektedir. Ancak kalıcı veya gizli enfeksiyona neden olduğu bilinen biyolojik etkenlere maruziyet, eldeki bilgi ve verilere göre, seneler sonra hastalığın ortaya çıkmasına kadar teşhis edilemeyen enfeksiyonlara sebep olan biyolojik etkenlere maruziyet, hastalığın gelişmesinden önce uzun kuluçka dönemi olan enfeksiyonlara sebep olan biyolojik etkenlere maruziyet, tedaviye rağmen uzun süreler boyunca tekrarlayan hastalıklarla sonuçlanan biyolojik etkenlere maruziyet ve/veya uzun süreli ciddi hasar bırakabilen enfeksiyonlara sebep olan biyolojik etkenlere maruziyetle

enfeksiyonlara neden olabilecek biyolojik etkenlere maruziyet söz konusu olduğunda, bu listenin, bilinen son maruziyetten sonra en az kırk yıl boyunca saklanması gerekmektedir.

İşyerinde görevli işyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı veya bu konuyla ilgili diğer sorumlu kişilerin belirtilen bu listeye ulaşabilmeleri sağlanacaktır.

Ayrıca işverenlerce grup 2, 3 ve 4 biyolojik etkenler söz konusu ise bu biyolojik etkenlerin ilk kez kullanımında ÇİKİM'ne ön bildirimde bulunulması gerekmektedir. Bu bildirim işin başlamasından en az otuz gün önce yapılmalıdır. Ayrıca işveren, grup 4'te yer alan her bir biyolojik etkeni veya geçici olarak kendisinin yaptığı sınıflandırmaya göre grup 3'te yer alan yeni bir biyolojik etkeni ilk defa kullandığında da ön bildirimde bulunacaktır.

Grup 4 biyolojik etkenlerle ilgili tanı hizmeti veren laboratuvarlar için hizmetin içeriği hakkında başlangıçta bildirimde bulunulur.

İşyerinde bildirimi geçersiz kılan, proses ve/veya işlemlerde sağlık veya güvenliği önemli ölçüde etkileyecek büyük değişiklikler olduğunda, bildirim yeniden yapılması istenmektedir.

Söz konusu bu bildirimde işyerinin unvan ve adresi, işyerinde İSGH sunan iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve diğer sağlık personelinin adı, soyadı, unvanı ve bu konudaki yeterliliği, risk değerlendirmesinin sonucu, biyolojik etken türleri, öngörülen korunma ve önleme tedbirleri bulunacaktır.

Çalışanların eğitimi ve bilgilendirilmesi ile ilgili hususlar Yönetmeliğin 11 ve 12'nci maddelerinde yer almıştır. Yönetmeliğin 11'inci maddesi uyarınca işverenlerin, işyerinde çalışanların ve/veya çalışan temsilcilerinin uygun ve yeterli eğitim almalarını sağlamaları ve özellikle olası sağlık riskleri, maruziyeti önlemek için alınacak önlemler, hijyen gerekleri, koruyucu donanım ve giysilerin kullanımı ve giyilmesi ve herhangi bir olay anında ve/veya olayların önlenmesinde çalışanlarca yapılması gereken adımlar hakkında gerekli bilgi ve talimatları vermeleri gerekmektedir. Eğitim, biyolojik etkenlerle teması içeren çalışmalara başlanmadan önce verilmeli, değişen ve ortaya çıkan yeni risklere uygun olarak yenilenmeli ve gerektiğinde periyodik olarak tekrarlanmalıdır.

Çalışanların eğitimi ve bilgilendirilmesi ile ilgili bir diğer madde olan Yönetmeliğin 12'nci maddesi ise özel durumlarda çalışanın bilgilendirilmesi başlığını taşımaktadır. Düzenleme uyarınca, biyolojik etkenlerle çalışma sırasında oluşan ciddi bir kaza veya olay durumunda veya grup 4 biyolojik etkenlerle yapılan çalışmalarda, işyerinde asgari takip edilecek prosedürleri içeren yazılı talimatları sağlamak ve mümkün olduğu yerlerde uyarıları görünür şekilde asmak bir işveren yükümlülüğüdür. Bu durumlarda çalışanların, biyolojik etkenlerin kullanımı sırasında meydana gelen herhangi bir kaza veya olayı, işyerinde görevli iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi veya işveren veya işveren vekiline derhal bildirmesi gerekmektedir.

İşverenlerin, biyolojik etkenlerin ortama yayılmasından doğan ve insanda ciddi enfeksiyona ve/veya hastalığa neden olabilecek kaza veya olayı, çalışanlara ve/veya çalışan temsilcilerine derhal bildirmesi istenmiştir. Bu kapsamda en kısa zamanda çalışanlara ve/veya çalışan temsilcilerine bildirim yapma yükümlülüğü kazanın sebeplerini ve durumu düzeltmek için alınan önlemler hakkındadır.

Yine bu madde hükmüne göre her çalışan, 13'üncü maddede belirtilen işverenlerin grup 3 ve/veya grup 4 biyolojik etkenlere maruz kalan çalışanların listesini, yapılan işin türü, mümkünse hangi biyolojik etkene maruz kalındığı ve maruziyetler, kazalar ve olaylarla ilgili kayıtları tutma yükümlülüğü ile ilgili ve kişisel olarak kendisini ilgilendiren bilgilere ulaşma hakkına sahiptir. Bu halle ilgili olarak işverence çalışanların ve/veya çalışan temsilcilerinin, çalıştıkları konu ile ilgili ortak bilgilere ulaşabilmeleri sağlanmalıdır. Ayrıca işverenlerce, ÇSGB'nın bilgilendirilmesi ile ilgili 9'uncu maddenin birinci fıkrasında belirtilen ve risk değerlendirilmesi esnasında ortaya çıkan bilgileri, istemeleri halinde çalışanlara ve/veya çalışan temsilcilerine verilmesi gerekmektedir.

Yönetmeliğin 14'üncü maddesi kapsamında işverence, Yönetmelikte belirtilen konularda İSGY'nin 18'inci maddesine uygun olarak, çalışanların ve/veya temsilcilerinin görüşlerini alması ve katılımlarını sağlaması beklenmektedir.

Yönetmelikte biyolojik risk etmenlerinin önemi göz önünde bulundurularak çalışanların sağlık gözetimine özel bir önem atfedilmiştir. Buna göre biyolojik etkenlerle yapılan çalışmalarda işveren çalışanların, çalışmalara başlamadan önce ve işin devamı süresince düzenli aralıklarla sağlık

gözetimine tabi tutulmalarını sağlayacaktır. Ayrıca bu kapsamda yapılacak risk değerlendirmesinde, özel koruma önlemleri alınması gereken çalışanları tanımlanacaktır.

Maruz kaldıkları veya kalmış olabilecekleri biyolojik etkene karşı henüz bağışıklığı olmayan çalışanlar için gerektiğinde, Sağlık Bakanlığının işyerinin bulunduğu ildeki yetkili birimleri ile işbirliği içinde uygun aşılar yapılmalıdır. İşverenler, aşı bulundurduklarında Yönetmeliğin 7 numaralı ekinde belirtilen hususları dikkate almalıdır.

Bir çalışanın, maruziyete bağlı olduğundan kuşkulanılan bir enfeksiyona ve/veya hastalığa yakalandığı saptandığında, işyeri hekimi, benzer biçimde maruz kalmış diğer çalışanların da aynı şekilde sağlık gözetimine tabi tutulmasını sağlamalıdır. Bu durumda maruziyet riski yeniden değerlendirilmelidir.

Sağlık gözetiminin yapıldığı bu durumlarda, kişisel tıbbi kayıtların, maruziyetin son bulmasından sonra en az onbeş yıl süre ile saklanması zorunluluğu bulunmaktadır. 13'üncü maddenin ikinci fıkrasında belirtilen özel durumlar söz konusu ise kişisel tıbbi kayıtların bilinen son maruziyetten itibaren kırk yıl süre ile saklanması gerekmektedir.

Yine sağlık gözetimi kapsamında işyeri hekimi her bir çalışan için alınması gerekli koruyucu ve önleyici tedbirler ile ilgili olarak önerilerde bulunmalıdır. Maruziyetin sona ermesinden sonra yapılacak herhangi bir sağlık gözetimi ile ilgili olarak çalışanlara gerekli bilgi ve tavsiyeler verilmelidir.

Çalışanların, kendileriyle ilgili sağlık gözetimi sonuçları hakkında bilgi edinme ve ilgili çalışanların veya işverenin, sağlık gözetimi sonuçlarının gözden geçirilmesini isteyebilme hakları bulunmaktadır.

Çalışanların sağlık gözetimi ile ilgili hususlar Yönetmeliğin 4 numaralı ekinde belirtilmiş bulunmaktadır.

Son olarak sağlık gözetimi bağlamında biyolojik etkenlere mesleki maruziyet sonucu meydana gelen her hastalık veya ölüm vakasının ÇSGB'ne bildirilmesi gerekmektedir.

Özel Hükümler başlığı altında Yönetmeliğin 17'nci maddesinde tanı laboratuvarları dışında kalan insan sağlığı ve veterinerlikle ilgili hizmetler ve 18'inci maddesinde endüstriyel işlemler, laboratuvarlar ve hayvan barınakları için özel önlemler hakkında düzenlemeler mevcuttur.

17'inci madde düzenlemesi uyarınca tanı laboratuvarları dışında kalan, insan sağlığı ve veterinerlik hizmeti verilen işyerlerinde risk değerlendirmesi yapılırken, hasta insanlarda veya hayvanlarda ve onlardan alınan maddelerde ve örneklerde biyolojik etkenlerin varlığı hakkındaki belirsizliklere, hasta insanlarda veya hayvanlarda ve onlardan alınan maddelerde ve örneklerde var olduğu bilinen veya var olduğundan şüphe edilen biyolojik etkenlerin oluşturduğu tehlikelere ve işin doğasından kaynaklanan risklere özellikle dikkat edilecektir.

Yine bu bağlamda çalışanları sağlık ve güvenlik yönünden korumak için uygun dekontaminasyon ve dezenfeksiyon yöntemlerinin belirlenmesi ve biyolojik etkenlerin bulaştığı atıkların risksiz bir şekilde işlenmesi ve ortadan kaldırılmasını sağlayacak uygun yöntemlerin kullanılması hakkındaki hususları da içeren uygun önlemler alınmalıdır.

Son olarak bu kapsamda değerlendirilen grup 3 veya grup 4 biyolojik etkenlerle enfekte olma veya olduğundan şüphelenilme hali ile ilgili olarak hasta insanların veya hayvanların bulunduğu izolasyon yerlerinde, enfeksiyon riskini en aza indirmek için, Yönetmeliğin 5 numaralı ekinin (A) sütununda belirtilen önlemlerin alınması gerekmektedir.

Yönetmeliğin 18'inci dikkate alınarak teşhis laboratuvarları da dahil, laboratuvarlarda ve grup 2, grup 3 ve grup 4 biyolojik etkenlerle bilhassa enfekte edilmiş veya bunları taşıyan veya taşıdıklarından şüphe edilen laboratuvar hayvanlarının barınaklarında bir takım önlemlerin alınması mecburidir. Bu önlemler:

- Araştırma, geliştirme, öğretim veya tanı amacıyla grup 2, grup 3 ve grup 4 biyolojik etkenlerle çalışmaların yürütüldüğü laboratuvarlarda, enfeksiyon riskini asgariye indirmek için Yönetmeliğin 5 numaralı ekinde belirtilen önlemlerin alınması,
- Risk değerlendirmesini takiben biyolojik etkenin risk derecesine göre fiziksel koruma düzeyinin tespit edilmesi ve Yönetmeliğin 5 numaralı ekinde belirtilen önlemlerin alınması (Bu bağlamda grup 2 biyolojik

etkenler için koruma düzeyi en az 2 olan, grup 3 biyolojik etkenler için koruma düzeyi en az 3 olan ve grup 4 biyolojik etkenler için koruma düzeyi en az 4 olan alanlarda çalışmanın yürütülmesi gerekmektedir.)

- İnsanda hastalığa yol açabilecek fakat asıl amaçları kültür veya onların konsantre halinde bulunmaları gibi biyolojik etkenlerle çalışmak olmayan, biyolojik etkenleri içerip içermediği belirsiz olan maddelerle yapılan laboratuvar çalışmalarında koruma düzeyi en az 2 olan önlemlerin uygulanması (ÇSGB tarafından daha alt düzeydeki koruma önlemlerinin yeterli olduğu belirtilmedikçe, gerekli olduğu bilinen ya da şüphelenilen durumlarda koruma düzeyi 3 veya 4 olan önlemler uygulanmalıdır.) şeklinde sıralanmıştır.

Ayrıca aynı madde hükmüyle grup 2, grup 3 veya grup 4'te yer alan biyolojik etkenlerin kullanıldığı sanayi proseslerinde, yukarıda tanımlanan koruma ilkeleri, Yönetmeliğin 6 numaralı ekinde belirtilen uygulamaya yönelik önlemler ve uygun prosedürler esas alınarak sanayi proseslerine de uygulanır. Burada grup 2, grup 3 veya grup 4'te yer alan biyolojik etkenlerin kullanılması ile ilgili risk değerlendirmesine göre, bu etkenlerin sanayide kullanılmasında alınması gereken önlemlerin neler olduğuna karar vermeye ÇSGB yetkili kılınmıştır.

Çalışanlar için ciddi sağlık riski oluşturabilecek, ancak kesin bir değerlendirme yapılamayan biyolojik etkenlerle çalışmaların yapıldığı tüm işyerlerinde koruma düzeyi en az 3 olan önlemler alınması şart koşulmuştur.

Ekleri için tıklayınız

Biyolojik Risk Etmenleri ile İlgili Hususlar

EK-I

BİYOLOJİK ETKENLERE MARUZİYETİN OLABİLECEĞİ BAZI İŞLER LİSTESİ

1. Gıda üretilen fabrikalarda çalışma.
2. Tarımda çalışma.
3. Hayvanlarla ve/veya hayvan kaynaklı ürünlerle çalışma.
4. Sağlık hizmetlerinin verildiği yerlerde, karantina dahil morglarda çalışma.
5. Mikrobiyolojik teşhis laboratuvarları dışındaki klinik, veterinerlik ve teşhis laboratuvarlarındaki çalışma.
6. Atıkları yok eden fabrikalarda çalışma.
7. Kanalizasyon, arıtma tesislerindeki çalışma.

EK-II

BİYOLOJİK TEHLİKE İŞARETİ

(Sarı zemin üzerine siyah sembol)

BİYOLOJİK RİSK

EK-III

SINIFLANDIRILMIŞ BİYOLOJİK ETKENLER LİSTESİ

Açıklamalar

1- Bu Yönetmeliğin kapsamına uygun olarak, sınıflandırma listesine yalnızca insanı enfekte ettiği bilinen etkenler dâhil edilmiştir.

Gerekli yerlerde, bu etkenlerin toksik ve alerji yapma potansiyelleri belirtilmiştir.

İnsanı etkilemediği bilinen hayvan ve bitki patojenleri çıkarılmıştır.

Sınıflandırılmış biyolojik etkenler listesine, genetik olarak yapısı değiştirilmiş mikroorganizmalar dâhil edilmemiştir.

2- Sınıflandırılmış etkenler listesi sağlıklı çalışanlarda o etkenlerin yaptıkları etkilere dayandırılmıştır.

Önceden var olan bir hastalık, ilaç kullanımı, kazanılmış bağışıklık, gebelik veya emzirme gibi bir nedenle ya da başka bir nedenden dolayı bir kişinin duyarlılığının etkilenebileceği özel durumlardaki etkiler dikkate alınmamıştır.

Bu tür çalışanlardaki ek riskler bu Yönetmelikte öngörülen risk değerlendirmesi kapsamında ele alınacaktır.

Grup 3 veya Grup 4 de yer alan biyolojik etkenlere maruz kalınan veya maruz kalınabilecek bazı sanayi proseslerinde, laboratuvar çalışmalarında veya hayvanlarla yapılan çalışmalarda bu Yönetmeliğin 17'nci maddesine uygun teknik önlemler alınacaktır.

3 - Herhangi bir biyolojik etkenin Grup 2, Grup 3 veya Grup 4 de sınıflandırılmamış olması ve listede yer almaması, bu biyolojik etkenin Grup 1 de yer aldığı anlamına gelmez.

Listede, birden çok türünün insanda patojen olduğu bilinen etkenlerin hastalıklara en fazla neden olduğu bilinen türleri yer alacak ayrıca, aynı cinsin diğer türlerinin de sağlığı etkileyebileceğini gösteren daha genel bir bilgi bulunacaktır.

Sınıflandırılmış biyolojik etkenler listesinde yer alan bir cinsin patojen olmadığı bilinen türleri ve tipleri (strains) listeye alınmamıştır.

4- Bir suş (strain) zayıflatıldığında ya da bilinen virülans genlerini yitirdiğinde, ait olduğu ve işyerindeki uygun risk değerlendirmesine bağlı ana suşun sınıflandırılması için gerek görülen korumanın mutlak olarak uygulanması gerekli değildir.

Örneğin, böyle bir suş, koruyucu veya tedavi edici amaçlar için bir ürün veya bu ürünün bir parçası olarak kullanıldığı durumlarda.

5- Bu listeyi oluşturmak için kullanılan sınıflandırılmış etkenlerin nomenklatürü (bilimsel adlandırması) bu listenin hazırlandığı tarihteki etkenlerin taksonomisi (hayvan veya bitkilerin tasnifi) ve nomenklatürü ile ilgili uluslararası anlaşmalara uygundur.

6- Sınıflandırılmış biyolojik etkenler listesi, oluşturulduğundaki bilgileri yansıtır ve en güncel bilgiyi yansıtacak şekilde güncellenir.

7- İnsanda yeni izole edilen ve henüz değerlendirilmemiş olan ve bu ekte yer almayan bütün virüslerin hastalığa neden olmadığı kanıtlanmadıkça en az Grup 2'de sınıflandırılmış sayılacaktır.

8- Grup 3 de sınıflandırılan ve karşılarında (**) işareti bulunan biyolojik etkenler, genel olarak hava yolu ile bulaşıcı olmadıklarından çalışanlar için sınırlı enfeksiyon riski taşırlar.

9- İşyerinde, parazitlerin sınıflandırılması sonucuna göre belirlenen koruma düzeyine uygun gerekler, sadece insanda enfeksiyona neden olabilecek parazitin yaşam döngüsünün evrelerine uygulanır.

10- Bu listede ayrıca biyolojik etkenin alerjik veya toksik reaksiyonlara sebep olma ihtimalinin bulunduğunu, etkili aşısının olduğunu veya maruz kalan çalışanların isim listesinin 15 yıldan daha fazla tutulmasının tavsiye edildiği de gösterilmiştir.

Bu göstergeler aşağıdaki harflerle ifade edilir.

A: Olası alerjik etkileri olan.

D: Bu biyolojik etkene maruz kalan çalışanların listesinin bilinen son maruziyetten sonra 15 yıldan daha fazla saklanması gereken.

T: Toksin üretimi olan.

V: Etkili aşısı bulunan.

Koruyucu aşılamanın uygulanması Ek-VII'de verilen kılavuza göre yürütülecektir.

BAKTERİLER VE BENZER ORGANİZMALAR

Listede görülen biyolojik etkenler için "spp." ifadesi, insanda patojen olduğu bilinen diğer türleri belirtir.

Biyolojik Etken	Sınıflandırma	Açıklama
Actinobacillus actinomycetemcomitans	2	
Actinomadura madurae	2	
Actinomadura pelletieri	2	
Actinomyces gerencseriae	2	
Actinomyces israelii	2	
Actinomyces pyogenes	2	
Actinomyces spp.	2	
Arcanobacterium haemolyticum (corynebacterium haemolyticum)	2	
Bacillus anthracis	3	
Bacteroides fragilis	2	
Bartonella bacilliformis	2	
Bartonella quintana (Rochalimea quintana)	2	
Bartonella (Rochalimea) spp.	2	
Bordetella bronchiseptica	2	
Bordetella parapertussis	2	
Bordetella pertussis	2	V
Borrelia burgdorferi	2	
Borrelia duttonii	2	
Borrelia recurrentis	2	
Borrelia spp.	2	
Brucella abortus	3	
Brucella canis	3	
Brucella melitensis	3	
Brucella suis	3	
Burkholderia mallei (Pseudomonas mallei)	3	
Burkholderia pseudomallei(Pseudomonas pseudomallei)		3
Campylabacter fetus	2	
Campylabacter jejuni	2	
Campylabacter spp.	2	
Cardiobacterium hominis	2	
Chlamydia pneumoniae	2	
Chlamydia trachomatis	2	
Chlamydia psittaci (avian suşları)	3	
Chlamydia psittaci (diğer suşları)	2	
Clostridium botulinum	2	T
Clostridium perfringens	2	
Clostridium tetani	2	T, V
Clostridium spp.	2	
Corynebacterium diphteriae	2	T, V

Corynebacterium minutissimum	2	
Corynebacterium pseudotuberculosis	2	
Corynebacterium spp.	2	
Coxiella burnetii	3	
Edwardsiella tarda	2	
Ehrlichia sennetsu (Rickettsia sennetsu)	2	
Ehrlichia spp.	2	
Eikenella corrodens	2	
Enterobacter aerogenes/cloacae	2	
Enterobacter spp.	2	
Enterococcus spp.	2	
Erysipelothrix rhusiopathiae	2	
Escherichia coli (patojen olmayan suşları dışındakiler)		2
Escherichia coli, verocytotoxigenic suşları (örn. O157: H7 veya O103)	3 (**)	T
Flavobacterium meningosepticum	2	
Fluoribacter bozemanae (Legionella)	2	
Francisella tularensis (Tip A)	3	
Francisella tularensis (Tip B)	2	
Fusobacterium necrophorum	2	
Gardnerella vaginalis	2	
Haemophilus ducreyi	2	
Haemophilus influenzae	2	
Haemophilus spp.	2	
Helicobacter pylori	2	
Klebsiella oxytoca	2	
Klebsiella pneumoniae	2	
Klebsiella spp.	2	
Legionella pneumophila	2	
Legionella spp.	2	
Leptospira interrogans (bütün serovarları)	2	
Listeria monocytogenes	2	
Listeria ivanovii	2	
Morganella morganii	2	
Mycobacterium africanum	3	V
Mycobacterium avium / intracellulare	2	
Mycobacterium bovis (BCG suşu hariç)	3	V
Mycobacterium chelonae	2	
Mycobacterium fortuitum	2	
Mycobacterium kansasii	2	
Mycobacterium leprae	3	
Mycobacterium malmoense	2	
Mycobacterium marinum	2	
Mycobacterium microti	3 (**)	
Mycobacterium paratuberculosis	2	

Mycobacterium scrofulaceum	2	
Mycobacterium simiae	2	
Mycobacterium szulgai	2	
Mycobacterium tuberculosis	3	V
Mycobacterium ulcerans	3 (**)	
Mycobacterium xenopi	2	
Mycobacterium caviae	2	
Mycoplasma hominis	2	
Mycoplasma pneumoniae	2	
Neisseria gonorrhoeae	2	
Neisseria meningitidis	2	V
Nocardia asteroides	2	
Nocardia brasiliensis	2	
Nocardia farcinica	2	
Nocardia nova	2	
Nocardia otitidiscaviarum	2	
Pasteurella multocida	2	
Pasteurella spp.	2	
Peptostreptococcus anaerobius	2	
Plesiomonas shigelloides	2	
Porphyromonas spp.	2	
Prevotella spp.	2	
Proteus mirabilis	2	
Proteus penneri	2	
Proteus vulgaris	2	
Providencia alcalifaciens	2	
Providencia rettgeri	2	
Providencia spp.	2	
Pseudomonas aeruginosa	2	
Rhodococcus equi	2	
Rickettsia akari	3 (**)	
Rickettsia canada	3 (**)	
Rickettsia conorii	3	
Rickettsia montana	3 (**)	
Rickettsia typhi (Rickettsia mooseri)	3	
Rickettsia prowazekii	3	
Rickettsia rickettsii	3	
Rickettsia tsutsugamushi	3	
Rickettsia spp.	2	
Bartonella quintana (Rochalimaea quintana)	2	
Salmonella Arizonae	2	
Salmonella Enteritidis	2	
Salmonella Typhimurium	2	
Salmonella Paratyphi A, B, C	2	V

Salmonella Typhi	3 (**)	V
Salmonella (diğer serovarları)	2	
Serpulina spp.	2	
Shigella boydii	2	
Shigella dysenteriae (Tip 1)	3 (**)	T
Shigella dysenteriae (Tip 1 den farklı diğerleri)	2	
Shigella flexneri	2	
Shigella sonnei	2	
Staphylococcus aureus	2	
Streptobacillus moniliformis	2	
Streptococcus pneumoniae	2	
Streptococcus pyogenes	2	
Streptococcus suis	2	
Streptococcus spp.	2	
Treponema carateum	2	
Treponema pallidum	2	
Treponema pertenue	2	
Treponema spp.	2	
Vibrio cholerae (El Tor dahil)	2	
Vibrio parahaemolyticus	2	
Vibrio spp.	2	
Yersinia enterocolitica	2	
Yersinia pestis	3	V
Yersinia pseudotuberculosis	2	
Yersinia spp.	2	

(**) Bkz. Açıklamalar (8)

VİRÜSLER (*)

Biyolojik Etken	**Sınıflandırma**	**Notlar**
Adenoviridae	2	
Arenaviridae		
LCM-Lassa-Virüs complex (old world arena virüsleri):		
Lassa virüsü	4	
Lymphocytic (suşları)	3	
Lymphocytic choriomeningitis virüsü(diğer suşları) 2		
Mopeia virüsü	2	
Diğer LCM-Lassa complex virüsleri	2	
Tacaribe -Virus- Complex (new world arena virüsleri):		
Guanarito virüsü	4	
Junin virüsü	4	
Sabia virüsü	4	
Machupo virüsü	4	

Flexal virüsü	3	
Diğer Tacaribe complex virüsleri	2	
Astroviridae	2	
Bunyaviridae		
Belgrade (Dobrava olarak da bilinir)	3	
Bhanja	2	
Bunyamwera virüsü	2	
Germiston	2	
Oropouche virüsü	3	
Sin Nombre (Muerto Canyon)	3	
California encephalitis virüsü	2	
Hantavirüsleri:		
Hantaan (Korean haemorrhagic fever)	3	
Seoul virüsü	3	
Puumala virüsü	2	
Prospect Hill virüsü	2	
Diğer hantavirüsleri	2	
Nairovirüsleri:		
Crimean-Congo haemorrhagic fever	4	
Hazara virüsü	2	
Phlebovirüsleri:		
Rift Valley fever	3	V
Sandfly fever	2	
Toscana virüsü	2	
Patojenik olduğu bilinen diğer bunyaviridaeler	2	
Calciviridae		
Hepatitis E virüsü	3 (**)	
Norwalk virüsü	2	
Diğer calciviridae	2	
Coronaviridae	2	
Filoviridae		
Ebola virüsü	4	
Marburg virüsü	4	
Flaviviridae		
Australia encephalitis (Murray Valley encephalitis)	3	
Central European tick-borne encephalitis virüsü	3 (**)	V
Absettarov	3	
Hanzalova	3	
Hypr	3	
Kumlinge	3	
Dengue virüsü Tip 1-4	3	
Hepatitis C virüsü	3 (**)	D

Hepatitis G	3 (**)	D
Japanese B encephalitis	3	V
Kyasanur Forest	3	V
Louping ill	3 (**)	
Omsk (a)	3	V
Powassan	3	
Rocio	3	
Russian spring-summer encephalitis (TBE)(a)	3	V
St Louis encephalitis	3	
Wesselsbron virüsü	3(**)	
West Nile fever virüsü	3	
Yellow fever	3	V
Patojenik olduğu bilinen diğer flavi virüsleri	2	
Hepadnaviridae		
Hepatitis B virüsü	3 (**)	V, D
Hepatitis D virüsü (Delta) (b)	3 (**)	V, D
Herpesviridae		
Cytomegalo virüsü	2	
Epstein-Barr virüsü	2	
Herpesvirus simiae (B virüsü)	3	
Herpes simplex virüsü Tip 1 ve 2	2	
Herpesvirus varicella-zoster	2	
Human B-lymphotropic virüsü (HBLV-HHV6)	2	
Human herpes virüsü 7	2	
Human herpes virüsü 8	2	D
Orthomyxoviridae		
İnfluenza virüsleri Tip A, B ve C	2	V (c)
Tick-borne ortomyxovrirdae: Dhori ve Thogoto virusu	2	
Papovaviridae		
BK ve JC virüsleri	2	D (d)
Human papilloma virüsleri	2	D (d)
Paramyxoviridae		
Measles virüsü	2	V
Mumps virüsü	2	V
Newcastel disease virüsü	2	
Parainfluenza virüsleri Tip 1 - 4	2	
Respiratory syncytial virüsü	2	
Parvoviridae		
Human parvovirüsü (B 19)	2	
Picornaviridae		
Acute haemorrhagic conjunctivitis virüsü (AHC)	2	

Coxsackie virüsleri	2	
Echo virüsleri	2	
Hepatitis A virüsü (insan entero virüsü Tip 72)	2	V
Poliovirüsleri	2	V
Rhinovirüsleri	2	
Poxviridae		
Buffalopox virüsü (e)	2	
Cowpox virüsü	2	
Elephantpox virüsü (f)	2	
Milkers node virüsü	2	
Molluscum contagiosum virüsü	2	
Monkeypox virüsü	3	V
Orf virüsü	2	
Rabbitpox virüsü (g)	2	
Vaccinia virüsü	2	
Variola (major minor) virüsü	4	V
Whitepox virüsü (“Variola virüsü”)	4	V
Yatapox virüsü (Tana & Yaba)	2	
Reoviridae		
Coltivirüsü	2	
Human rotavirüsleri	2	
Orbivirüsleri	2	
Reovirüsleri	2	
Retroviridae		
Human immunodeficiency virüsleri	3(**)	D
Human T-cell lymphotropic virüsleri (HTLV),		
Tip1 ve 2 3(**)	D	
SIV virüsü (h)	3(**)	
Rhabdoviridae		
Rabies virüsü	3(**)	V
Visicular stomatitis virüsü	2	
Togaviridae		
Alfavirüsleri:		
Eastern equine encephalomyelitis	3	V
Bebaru virüsü	2	
Chikungunya virüsü	3(**)	
Everglades virüsü	3(**)	
Mayaro virüsü	3	
Mucambo virüsü	3 (**)	
Ndumu virüsü	3	
O’nyong-nyong virüsü	2	
Ross River virüsü	2	
Semliki forest virüsü	2	

Sindbis virüsü	2	
Tonate virüsü	3(**)	
Venezuelan equine encephalomyelitis	3	V
Western equine encephalomyelitis	3	V
Bilinen diğer alpha virüsleri	2	
Rubivirüsü (rubella)	2	V
Toroviridae	2	
Sınıflandırılmamış virüsler		
Equine morbillivirüsü	4	
Henüz tanımlanmamış Hepatitis virüsleri	3 (**)	D
Bulaşabilir spongiform ansefalopatiler (TSEs) ile birlikte nadiren görülen etkenler		
Creutzfeldt- Jakob hastalığı	3 (**) D(d)	
Variant Creutzfeldt- Jakob hastalığı	3 (**)	D (d)
Bovine spongiform ansefalopatiler (BSE) ve ilgili diğer hayvan TSE leri (i)	3 (**)	D (d)
Gertsmann- Straussler-Scheinker sendromu	3 (**)	D (d)
Kuru	3 (**)	D (d)

(*) Bkz. Açıklamalar (7)

(**) Bkz. Açıklamalar (8)

(a) Tick-borne encephalitis.

(b) Hepatit D virüsü yalnızca hepatit B virüsü ile aynı anda veya ikincil olarak enfekte olmuş çalışanlarda patojendir.

Bunun için, Hepatit B aşısı yalnızca Hepatit B virüsünden etkilenmemiş çalışanları Hepatit D virüsüne (Delta) karşı koruyacaktır.

(c) Yalnızca (A) ve (B) Tipleri için

(d) Bu etkenlerle doğrudan temas olan işler için önerilir.

(e) İki virüs tanımlanmıştır: birisi, Buffalopox tipi, diğeri de Vaccinia virüsünün bir türüdür.

(f) Cowpox virüsünün türüdür.

(g) Vaccinianın bir türüdür.

(h) Bugün için, simian kökenli diğer retrovirüslerin insanda hastalık yaptığı hakkında bir kanıt yoktur. Bu virüslerle çalışılırken, önlem olarak, üçüncü düzey korunma önerilir.

(i) Diğer hayvan TSE lerine yol açan etkenlerin insanda enfeksiyona yol açtığı hakkında kanıt yoktur. Bununla birlikte 3. risk grubunda (**) yer alan etkenler için alınacak önlemler, laboratuvar çalışmaları için de tavsiye edilen önlemlerdir. İkinci düzey korunmanın yeterli olduğu scrapie etkeninin tanımlanması ilgili laboratuvarlar bunun dışındadır.

PARAZİTLER

Biyolojik Etkenler	**Sınıflandırma**	**Notlar**
Acanthamoeba castellani	2	
Ancylostoma duodenale	2	
Angiostrongylus cantonensis	2	
Angiostrongylus costaricensis	2	
Ascaris lumbricoides	2	A

Ascaris suum	2	A
Babesia divergens	2	
Babesia microti	2	
Balantidium coli	2	
Brugia malayi	2	
Brugia pahangi	2	
Capillaria philippinensis	2	
Capillaria spp.	2	
Clonorchis sinensis	2	
Clonorchis viverrini	2	
Cryptosporidium parvum	2	
Cryptosporidium spp.	2	
Cyclospora cayetanensis	2	
Dipetalonema streptocerca	2	
Diphylobothrium latum	2	
Dracunculus medinensis	2	
Echinococcus granulosus	3 (**)	
Echinococcus multilocularis	3 (**)	
Echinococcus vogeli	3 (**)	
Entemoeba histolytica	2	
Fasciola gigantica	2	
Fasciola hepatica	2	
Fasciolopsis buski	2	
Giardia lamblia (Giardia intestinalis)	2	
Hymenolepis diminuta	2	
Hymenolepis nana	2	
Leishmania brasiliensis	3 (**)	
Leishmania donovani	3 (**)	
Leishmania ethiopica	2	
Leishmania mexicana	2	
Leishmania peruviana	2	
Leishmania tropica	2	
Leishmania major	2	
Leishmania spp.	2	
Loa loa	2	
Mansonella ozzardi	2	
Mansonella perstans	2	
Naegleria fowleri	3	
Necator americanus	2	
Onchocerca volvulus	2	
Opisthorchis felineus	2	
Opisthorchis spp.	2	
Paragonimus westermani	2	
Plasmodium falciparum	3 (**)	

Pasmodium spp. (human ve simian)	2
Sarcocystis suihominis	2
Schistosoma haematobium	2
Schistosoma intercalatum	2
Schistosoma japonicum	2
Schistosoma mansoni	2
Schistosoma mekongi	2
Strongyloides stercoralis	2
Strongyloides spp.	2
Taenia saginata	2
Taenia solium	3 (**)
Toxocara canis	2
Toxoplasma gondii	2
Trichinella spiralis	2
Trichuris trichiura	2
Trypanosoma brucei brucei	2
Trypanosoma brucei gambiense	2
Trypanosoma brucei rhodesiense	3 (**)
Trypanosoma cruzi	3
Wuchereria bancrofti	2

(**) Bkz. Açıklamalar (8)

MANTARLAR

Biyolojik Etken	**Sınıflandırma**	**Notlar**
Aspergillus fumigatus	2	A
Blastomyces dermatitidis (ajellomyces dermatitidis)	3	
Candida albicans	*2*	*A*
Candida tropicalis	*2*	
Cladophialophora bantiana (önceki; Xylohypha bantiana, Cladosporium bantianum or trichoides)	3	
Coccidioides immitis	3	A
Cryptococcus neoformans var. Neoformans (Flobasidiella neoformans var. neoformans)	2	A
Cryptococcus neoformans var. Gattii (Flobasidiella bacillispora) 2	A	
Emmonsia parva var. Parva	2	
Emmonsia parva var. Crescens	2	
Epidermophyton floccosum	2	A
Fonsecaea compacta	2	
Fonsecaea pedrosoi	2	
Histoplasma capsulatum var. capsulatum (Ajellomyces capsulatus) 3		
Histoplasma capsulatum duboisii	3	
Madurella grisea	2	
Madurella mycetomatis	2	

Microsporum spp.	2	A
Neotestudina rosatii	2	
Paracoccidioides brasiliensis	3	
Penicillium marneffei	2	A
Scedosporium apiospermum (Pseudallescheria boydii)	2	
Scedosporium prolificans (inflatum)	2	
Sporothrix schenckii	2	
Trichophyton rubrum	2	
Trichophyton spp.	2	

EK-IV

ÇALIŞANLARIN SAĞLIK GÖZETİMİNDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR

1. Biyolojik etkenlere maruz kalan çalışanların sağlık gözetiminden sorumlu olan işyeri hekimi, çalışanların sağlık durumlarını ve maruziyet koşullarını bilmelidir.
2. Çalışanların sağlık gözetimi, işyeri hekimliğinin uygulama ve prensiplerine uygun olarak yürütülmeli ve aşağıdaki önlemleri içermelidir:

- Çalışanların mesleki ve tıbbi özgeçmişleri ile ilgili kayıtlarının tutulması,
- Çalışanların kişisel sağlık durumunun değerlendirilmesi,
- Uygun ise, erken ve geri dönüşü olan etkilerin saptanmasının yanı sıra biyolojik ölçümleme.

3. Sağlık gözetimi yapılırken, her çalışan için, işyeri hekimliğinde ulaşılabilen son bilgiler ışığında, konu ile ilgili daha ileri testler yapılmasına karar verilebilir.

EK-V

KORUMA DÜZEYLERİ VE ALINACAK ÖNLEMLER İLE İLGİLİ GÖSTERGELER

Bu ekte yer alan önlemler, çalışanlara yönelik risk değerlendirmesine, işin ve ilgili biyolojik etkenin doğasına göre uygulanacaktır.

A- Koruma Önlemleri	B- Koruma Düzeyleri		
	2	3	4
Çalışma yeri, aynı bina içinde yürütülen diğer çalışmalardan ayrılmış olacaktır.	Gerekmez	Önerilir	Zorunlu
Çalışma yerine giren ve çıkan hava HEPA (*) veya benzeri filtrelerle filtre edilecektir.	Gerekmez	Zorunlu, çıkan havada	Zorunlu, çıkan ve giren havada
Çalışma yerine yalnızca görevli çalışanların girmesine izin verilecektir.	Önerilir	Zorunlu	Zorunlu, hava sızdırmaz araç ile
Çalışma yeri, dezenfeksiyon yapılmasına olanak sağlayacak yapıda olmalıdır.	Gerekmez	Önerilir	Zorunlu
Özel dezenfeksiyon yöntemleri.	Zorunlu	Zorunlu	Zorunlu
Çalışma yerindeki hava negatif basınçta tutulmalıdır.	Gerekmez	Önerilir	Zorunlu
Etkili vektör kontrolü. (Örnek; kemirgenler ve böcekler)	Önerilir	Zorunlu	Zorunlu
Temizlemesi kolay ve su geçirmez yüzeyler.	Zorunlu, tezgah ve iş masaları için	Zorunlu, tezgah ve zeminler için	Zorunlu, tezgah, yer, duvar, tavan için
Asit, alkali, çözücü ve dezenfek-tanlara dayanıklı yüzeyler.	Önerilir	Zorunlu	Zorunlu
Biyolojik etken için güvenli depolama.	Zorunlu	Zorunlu	Zorunlu, emniyetli

* **HEPA (High Efficiency Particulate Air):** Büyüklüğü 0,3 mikron olan aerosolları, maksimum 1,52 metre/dakika hava akım hızında, minimum %99,97 oranında tutabilen özellikte kuru tip değiştirilebilir filtre.

			depolama
Çalışma yerinde bulunanların görülebildiği gözetleme penceresi veya benzeri.	Önerilir	Önerilir	Zorunlu
Bir laboratuvarda yalnızca kendi malzemeleri kullanılmalıdır.	Gerekmez	Önerilir	Zorunlu
Herhangi bir hayvanın da dahil olduğu bütün enfekte maddeler bir güvenli bir kabin, veya yalıtılmış bir yerde veya diğer uygun bir kapta işleme tabi tutulmalıdır.	Uygun olması halinde	Zorunlu, enfeksiyonun havayla bulaştığı hallerde	Zorunlu
Hayvan ölülerinin yok edilmesi için yakma fırını.	Önerilir	Zorunlu, mevcutsa	Zorunlu, alan içinde

MARUZİYET SÜRESİ İLE KORUMA

Normal Çalışma ve Denkleştirme

Normal çalışma kavramı ve şartları, İş Yasası'nın 63'üncü maddesinde ve İş Kanununa İlişkin Çalışma Süreleri Yönetmeliğinde düzenlenmiştir. Bunun yanında, yeni bir düzenleme olarak denkleştirme esası da getirilmiştir.

Çalışma süresi, Yönetmeliğin 3'üncü maddesi uyarınca, işçinin çalıştırıldığı işte geçirdiği süredir. Bu süreye İş Yasası'nın 66'ncı maddesinde sıralanan süreler dahil iken, 68'inci maddede belirtilen ara dinlenmeleri dahil değildir.

Yasanın 63'üncü ve Yönetmeliğin 4'üncü maddesine göre genel bakımdan haftalık çalışma süresi en çok 45 saattir. Bu sürenin haftanın çalışılan günlerine eşit miktarda bölünmesi suretiyle günlük çalışma süresi bulunmaktadır. Eğer haftanın bir gününde (genellikle Cumartesi günü) daha az çalışılıyorsa, bu süre 45 saatten çıkarılmalı ve kalan beşe bölünerek günlük çalışma süresi tespit edilmelidir.

Haftalık çalışma süresinin azami 45 saat olması gerektiğinin tek istisnası yer altı maden işçileri için öngörülmüştür. Buna göre yer altı maden işlerinde çalışan işçilerin çalışma süresi günde en çok yedi buçuk ve haftada en çok otuz yedi buçuk saat olabilecektir.

Bu anlatımlara göre, eğer işyerinde haftanın 6 günü tam gün çalışılıyorsa günlük çalışma süresi 7,5 saat; haftanın 5 günü tam gün çalışılıyorsa günlük çalışma süresi 9 saat olarak bulunacaktır. Eğer Cumartesi günü 5 saat çalışılıyorsa, bu durumda, öncelikle 45 saatten 5 saat çıkarılacak, kalan beşe bölünerek günlük çalışma süresi 8 saat olarak hesaplanacaktır.

Yer altı maden işlerinde ise getirilen istisnai hüküm dikkate alınarak günlük çalışma süresi 7,5 saat ile ve haftalık azami çalışma süresi de 37,5 saat ile sınırlandığından bu işlerde hafta tatili günü çıkarıldıktan sonra 6 gün 6 saat 15 dakika; bir gün 7,5 saat, beş gün 6'şar saat vb. uygulamalara gidilebilecektir.

Yönetmeliğin 11'inci maddesine göre, açıklanan bu sınırlamalar, işyeri veya işe değil işçilerin şahıslarına ilişkindir. Bu düzenleme uyarınca, örneğin bir işyerinde haftalık çalışma süreleri toplamı 45 saati aşsa dahi, çalışan işçilerin, çalışılan bu toplam süre içinde kaçar saat çalışmış oldukları önem kazanmaktadır. Örneğin, bir işçi haftanın 4 günü toplam 36 saat çalışmışsa ve diğer bir işçi de haftanın 3 günü çalışarak toplam 27 saati doldurmuşsa, işyerindeki toplam çalışma 63 saat olmasına rağmen işçiler açısından yasal sınırlar aşılmamış olmaktadır.

Bu sınırların aşılması halinde, sınırın aşılma nedenine bağlı olarak, İş Yasası'nın 41, 42 ve 43'üncü maddelerine göre, normal, zorunlu nedenle veya olağanüstü nedenlerle fazla çalışmadan bahsedilebilecek ve ona göre işlem yapılacaktır. Bunun yanında Yönetmelik 79 sayılı Milli Korunma Suçlarının Affına, Milli Korunma Teşkilat, Sermaye ve fon Hesaplarının Tasfiyesine ve Bazı Hükümlerin İhdasına Dair Yasanın 6'ncı maddesine atıfta bulunarak, bu maddenin de sınırın aşılması halinde uygulanabileceğini düzenlemiştir. Ancak anılan Yasa, 02.05.2007 tarih ve 26510 sayılı RG'te yayımlanan 26.04.2007 tarih ve 5637 sayılı Yasa uygulanmasına olanak bulunmadığı gerekçesiyle yürürlükten kaldırılmıştır.

Günlük çalışma sürelerinin bu şekilde tespitinden sonra, belirlenmiş olan çalışma ve dinlenme saatlerinin işçilere duyurulması gerekmektedir. İş Yasası'nın 67 ve Yönetmeliğin 8'inci maddesine göre, günlük çalışmanın başlama ve bitiş saatleri ile dinlenme saatlerinin işyerlerinde işçilere uygun araçlarla duyurulması gerekmektedir.

Söz konusu duyuru, uygulamada sıkça görüldüğü üzere, açıklanan bilgileri içeren bir ilanın, işyerinde, işçilerin rahatça görebilecekleri bir yere asılması suretiyle yapılmaktadır.

Yapılan işlerin niteliğine göre, işin başlama ve bitiş saatleri işçiler için farklı şekilde de düzenlenebilir. Bu durumda, eğer işyerinde farklı gruplara farklı şekilde çalışma ve dinlenme verilecekse bu farklılıkların ayrıntılarıyla gösterilmesi gerekmektedir.

Yönetmeliğin 9'uncu maddesine göre, işverenlerin, işçilerin çalışma sürelerini uygun araçlarla belgelemesi gerekmektedir. Bu belgeleme işlemi, puantaj tutulmasıyla veya işyeri girişine konacak ve işçilerin işe giriş-çıkış saatlerini gösterecek bir makineye kart basılmasıyla veya başka bir şekilde olabilmektedir.

Normal çalışmanın belirlenmesi işleminde, dikkat edilmesi gereken bir diğer husus da, Yasanın 63 ve Yönetmeliğin 5'inci maddesiyle tanımlanan ve şartları düzenlenen denkleştirme esasıdır.

Buna göre, tarafların anlaşmasıyla haftalık normal çalışma süresinin, işyerinde haftanın çalışılan günlerine farklı şekilde dağıtılması mümkündür. Denkleştirme denilen bu işlemin yapılmasında aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir:

- Denkleştirme uygulaması yapabilmek için tarafların yazılı olarak anlaşması gerekmektedir. Bu anlaşma sonradan olabileceği gibi iş sözleşmesiyle veya toplu iş sözleşmesiyle de gerçekleştirilebilir.
- Denkleştirme süresi 2 aylık bir süre ile sınırlandırılmıştır. Ancak, toplu iş sözleşmeleriyle bu süre 4 aya kadar uzatılabilecektir. Bu noktada turizm sektörü ile ilgili ayrıksı bir düzenlemeye yer verilerek; turizm sektöründe denkleştirme süresi fiilen 4 aya çıkarılmıştır. Buna göre turizm sektöründe 4 aylık süre içinde işçinin haftalık ortalama çalışma süresi, normal haftalık çalışma süresini aşamayacak; denkleştirme süresi toplu iş sözleşmeleri ile 6 aya kadar artırılabilecektir.
- Denkleştirme işlemi ile bulunacak günlük çalışma süresi her halde 11 saati aşamayacaktır.
- Parça başına akort veya götürü gibi yapılan iş tutarına göre ücret ödenen işlerde de denkleştirme ilişkin hükümler uygulanabilecektir.
- Denkleştirme dönemi içinde günlük ve haftalık çalışma süreleri ile denkleştirme süresi uygulamasının başlangıç ve bitiş tarihleri işverence belirlenecektir.

Bu şekilde belirlenen denkleştirme döneminde bir günde çalışmalar yasal sınırları aşsa dahi denkleştirme dönemi sonunda, toplam çalışma süresinin, toplam çalışılabilecek süreyi aşmamasına dikkat edilecektir. Örneğin bir işyerinde, denkleştirme uygulamasına gidilecekse ve bu dönem 2 ay olarak tespit edilmişse, bu iki aylık süre içinde bazı günlerde, çalışma, 11 saati aşmamak üzere, 8, 9, 10 saat gibi belirlenebilecek, bazı günlerde ise çalışma saatleri 4, 5, 6 saat gibi tespit edilerek, denkleştirme dönemi sonunda (2 ay içinde 8 hafta olması ve bunun da en fazla 360 saat çalışma süresine denk gelmesine göre) çalışma süreleri toplamının 360 saati aşmaması önem kazanacaktır.

Haftalık İş Sürelerine Bölünemeyen Çalışmalar

İş hayatında bazı durumlarda, özellikle karayollarında, demiryollarında, göl, akarsu ve denizlerde hareket halindeki taşıtlarda yürütülen işlerde haftalık çalışma saatlerine ilişkin sınırlamalara harfiyen uymak mümkün olamamakta veya uymaya çalışmak işin normal akışını oldukça olumsuz yönde etkilemektedir. Belirtilen bu aksaklığın giderilmesi için, bu durumlarla ilgili olarak esnek bir uygulamaya gidilerek, İş Yasası'nın 63'üncü maddesi uyarınca, Haftalık İş Günlerine Bölünemeyen Çalışma Süreleri Yönetmeliği ile farklı düzenlemeler getirilmiştir.

Bu uygulamada; Yönetmeliğin 3'üncü maddesindeki tarife göre, işverence belirlenecek olan ve işin yapılmasının gerektirdiği en az iki, en çok altı aylık bir denkleştirme süresi anlamına gelen çalışma döneminde, yine 3'üncü maddede bir çalışma dönemindeki toplam iş süresi olarak tanımlanan, çalışma süresinin, bu dönem içindeki toplam hafta sayısı ile haftalık çalışma süresi çarpımı sonucu bulunacak miktarı geçmemesi esas olmaktadır. Bu durumda da, aslında, haftalık çalışma sürelerine bölünemeyen işler için bir denkleştirme işlemi gerçekleştirildiği görülmektedir.

Bu denkleştirme ile, örneğin 6 aylık bir çalışma dönemi belirlenmişse, bu dönem içinde bazı haftalarda 45 saatin üstünde çalışılsa dahi, toplam çalışma süresi 6 ay sonunda, takvime göre 26 hafta var ise, 1170 saati geçemeyecektir. Geçmesi durumunda fazla çalışma ücretinin ödenmesi söz konusu olacaktır.

Yukarıda hakkında açıklamalarda bulunulan haftalık çalışma sürelerine bölünemeyen işlerde çalışacak olanlarla ilgili olarak denkleştirme yapılacak ise ilgili Yönetmeliğin 4, 5 ve 6'ncı maddelerinde düzenlenen ve aşağıdaki belirtilen sınırlamalara da dikkat edilmesi gerekmektedir:

- Günlük çalışma süresi her halde 11 saati geçmemelidir. Eğer ağır vasıta ehliyeti ile taşıt kullananlar söz konusu ise günlük çalışma süresi en çok 9 saat olarak belirlenmelidir.
- Gece çalışma süresi de 7,5 saati aşmamalıdır.
- İşyeri günlük en çok 7,5 saat veya daha az çalışılması gereken bir iş ise bu konuyla ilgili ve 63'üncü madde uyarınca çıkarılan Yönetmeliğin, çalışacak işçiler çocuk ya da genç işçi ise 71'inci madde uyarınca çıkarılan Yönetmeliğin dikkate alınması gerekmektedir.

Yukarıda da belirtildiği üzere, çalışma dönemi sonunda, fazla çalışma söz konusu olmuşsa Yönetmeliğin 11'inci maddesi uyarınca, aşağıda sıralanan hususlara uymak gerekecektir:

- Eğer işçi çeşitli nedenlerle çalışma dönemi boyunca çalışamamışsa, fazla çalışmalarının o dönem içinde çalıştığı gün sayısına göre hesaplanması gerekmektedir.
- Yıl içinde yapılacak fazla çalışma en çok 270 saat olacaktır.
- Fazla çalışma halinde İş Kanununa İlişkin Fazla Çalışma ve Fazla Sürelerle Çalışma Yönetmeliği'nin, bu Yönetmeliğe aykırı olmayan hükümleri uygulanacaktır. Buna göre, ücretinin %50 arttırılarak ödenmesi, işçilerden fazla çalışma onayı alınması, fazla çalışmaya ait ve bu işlerle ilgili görülebilecek yasaklara uyulması, fazla çalışmaların belgelenmesi ve belgelerin saklanması işlemleri yerine getirilmelidir.
- Yine yönetmeliğin 12'nci maddesine göre bu işlerde de zorunlu nedenlerle veya olağanüstü nedenlerle fazla çalışma yaptırılabilecektir.

Fazla çalışmanın dışında Yasada yer alan düzenlemelerin bu işlerle ilgili olan farklılıkları aşağıdaki gibi açıklanabilir.

- Yönetmeliğin 13'üncü maddesi uyarınca, bu işlerde hazırlama, tamamlama, temizleme işleri yaptırıldığında, fazla çalışmada olduğu gibi, Yasanın 70'inci maddesi uyarınca çıkarılan yönetmelik hükümlerine uyulacaktır.
- 7'nci maddede, ara dinlenmelerinin Yasanın 68'inci maddesi uyarınca verilmesi esas olmakla birlikte, ara dinlenmelerinin genel olarak duraklama yerlerinde verileceği, kalkış-varış yeri arasında duraklama yeri yoksa veya var olmakla birlikte işin gereği olarak duraklama yapılamıyorsa ara dinlenmesinin taşıt içinde verilmesi gerektiğine dair farklı bir düzenleme mevcuttur.
- 8'inci madde uyarınca, bu işlerde çalıştırılan işçilerin 24 saatlik süre içinde kesintisiz en az 11 saat dinlendirilmeden yeniden çalıştırılmaları yasaklanmıştır.
- 9'uncu maddeye göre, hafta tatili haftanın bir gününde kesintisiz 24 saat olarak kullandırılacaktır.
- İşçi postaları halinde çalışma söz konusu ise (vardiyalı çalışma) çalışma süresi her bir vardiya için ayrı ayrı düzenlenecek ve 76'ncı madde uyarınca vardiyalı çalışmalara ilişkin olarak çıkarılan yönetmelik hükümleri uygulanacaktır. Uygulamada vardiyalı çalışma yönetmeliğinin bu Yönetmeliğe aykırı olmayan düzenlemeleri esas alınacaktır.

Haftalık çalışma sürelerine bölünemeyen işlerde çalışanlarla ilgili olarak bir de işçilerin iade edilmesine dair düzenlemeler bulunmaktadır. Buna göre işverenler, hareket halindeki taşıtlarda çalışan ve günlük çalışması oturdukları yer dışında sona eren işçileri, oturdukları yere kadar gitmelerini sağlamak veya yatacak yer sağlamakla, iş sözleşmesi, İş Yasası'nın 24'üncü maddesi ile 25'inci maddenin I ve III bentleri uyarınca, işçinin oturduğu yer dışında feshedilmişse, sözleşmede başka hüküm yoksa, işçinin oturduğu yere kadar

gitmesini sağlamakla yükümlüdür. Dikkat edileceği üzere işveren yükümlülüğü, iş sözleşmesinin işçinin haklı nedenle feshi ve işverenin sağlık nedenleri ve zorunlu nedenlerle feshi hali ile sınırlandırılmıştır. Buna göre 17'nci madde uyarınca yapılacak bildirimli fesihlerde, işverenin 25'inci maddenin II'nci bendi uyarınca haklı nedenle ve IV'üncü bendi uyarınca tutuklanma nedeniyle yapacağı fesihlerde bu çeşit bir yükümlülüğü bulunmamaktadır.

Son olarak işverenlerin, Yönetmeliğin 16'ncı maddesi gereğince, bu işler ile ilgili olarak düzenleyeceği tablo ve cetvellerde ne gibi hususlara dikkat edeceği bulunmaktadır. Bu tablo ve cetvellerde: her çalışma döneminde hareket halindeki taşıtlarda, işin yürütüm ve düzeninden sorumlu olan işveren veya işveren vekili, çalışma dönemi, işin günlük başlayış ve bitiş saatleri, ara dinlenmesi ve günlük dinlenme zamanları, hafta tatili günleri yer almalıdır. Bu şekilde hazırlanan tablo ve cetvellerin irade büroları ve taşıtlarda ilan edilmesi ve atanmış bir sendika temsilcisi varsa bu bilgilerin kendisine bildirilmesi gerekmektedir.

Bu düzenlemenin dışında özellikle ağır vasıta şoförleri için, yukarıda da kısaca belirtildiği üzere, Karayolları Trafik Yönetmeliğinde süreye ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. İş Yasasındaki amir düzenlemeler dikkate alındığında pratikte bu düzenlemedeki özellik İş Yasasına göre genel olarak denkleştirme ile 11 saate kadar çalışmanın mümkün kılınması hususunun ağır vasıta şoförleri için 9 saat olarak sınırlandırılması sonucunu yaratmasıdır. Bu halde bir çalışma döneminde eğer ağır vasıta şoförlerinin çalışma süresi tespit edilecek ise günlük en çok çalışma süresi 9 saat olarak kabul edilebilecektir.

Eki için tıklayınız

Haftalık İş Sürelerine Bölünemeyen İşlerde Oluşturulacak Çalışma Çizelgesi Örneği

Haftalık iş sürelerine bölünemeyen türden.....(taşıma, nakliye, ulaşım, yolcu taşıma, yük taşıma vb.) işinin yapıldığı işyerimizde taşıtların ..... (plaka numaraları, cinsleri, kapasiteleri, çalışan işçi sayısı vb.) göre hazırlanan çalışma çizelgesi aşağıdaki gibidir.

Yetkili imzalar

Plaka No. : .....

Sorumlu : .....

Çalışma Dönemi :

Çalışma Süresi :

İşin Başlama Bitişi :

Ara Dinlenmesi :

Hafta Tatili :

Günde En Çok Yedi Buçuk Saat veya Daha Az Sürmesi Gereken Çalışmalar

Çalışma hayatında yapılan işte kullanılan bir takım ham maddelerin veya girdilerin kimyasal özellikleri yahut yapılan işin yer veya su altında yapılıyor olması veyahut sair özellikleri itibariyle o işyerinde çalışan işçilerin günde yedi buçuk saatten çok çalıştırılması sağlık ve güvenlik açısından tehlike yaratabilmekte veya işçilerin yine aynı nedenlerle yedi buçuk saatin altında çalıştırılması gerekmektedir.

Günde yedi buçuk saat veya daha az çalışılması gereken işler kavramı kaynağını 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası'ndan almaktadır. Yasanın 30/a maddesinde sağlık ve güvenlik bakımından özellik arz eden bir takım hususlarla ilgili yönetmeliklerin çıkarılması öngörülürken 'sağlık kuralları bakımından daha az çalışılması gereken işler' hakkında da özel bir yönetmelik çıkarılması istenmiş; böylelikle bu kavramın genel itibariyle iş sağlığı ve güvenliği kavramının özellik arz eden bir alt kavramı olduğu kabul edilmiştir. Yine 6331 sayılı Yasa ile daha önce ifadesini 4857 sayılı İş Yasası'nın 63'üncü maddesinin dördüncü fıkrasında bulan kavramın, bu fıkranın 6331 sayılı Yasa ile kaldırılmasıyla tamamen iş sağlığı ve güvenliği kavramının altına alındığı görülmektedir. Anılan yönetmelik Sağlık Kuralları Bakımından Günde Azami Yedi Buçuk Saat veya Daha Az Çalışılması Gereken İşler Hakkında Yönetmelik adıyla yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmeliği 4'üncü maddesinde günde en çok yedi buçuk saat çalışılabilecek işler sıralanmış, 5'inci maddede ise, ayrı ayrı her işte günde en çok çalışılabilecek saatler özellikle belirtilerek, yedi buçuk saatin altında çalışılması gereken işler tespit edilmiştir. Bu düzenleme uyarınca, yapılan iş eğer Yönetmeliğin 4'üncü maddesi kapsamına giriyorsa o işte işçilerin yedi buçuk saatten fazla çalıştırılması mümkün değildir. Eğer yapılan iş 5'inci maddede sıralanan bir iş ise bu takdirde o bentteki çalışma saati aşılamayacaktır.

Öte taraftan Yönetmelikte yer alan ve çalışma süresi bağlamında sınırlama özelliği taşıyan düzenlemelerin iş sağlığı ve güvenliği açısından taşıdığı önem ve konu hakkında idari para cezası öngörülmüş olması, Yönetmelikte yer alan düzenlemelerin kamu hukukuna ilişkin olduğunu göstermektedir. Ancak işçi yararına değiştirilebilecek düzenlemelerden olması nedeniyle çalışma sürelerine ilişkin Yönetmelik hükümlerinin nispi emredici hukuk normu niteliği taşıdığı söylenebilir. Buna göre iş sözleşmesi veya toplu iş sözleşmesiyle, Yönetmelikte öngörülen çalışma sürelerinin işçi lehine aşağıya çekilmesi mümkün iken, aleyhine yükseltilmesi olanaklı değildir.

Yine bu bağlamda konuyla ilgili olarak aşağıda değinileceği üzere bir takım yasaklamalara gidilmesi ve bildirim yükümlülüğü getirilmesi, yasaklanan konular (başka iş verme ve fazla çalışma yasakları) ve işverenin bildirim yükümlülüğü hakkındaki düzenlemelerin mutlak emredici hukuk normu niteliği taşıdığı ve bu nedenle sözleşmelerle aksinin kararlaştırılamayacağını göstermektedir.

Anılan Yönetmelikte, günde en çok yedi buçuk saat veya daha az çalışılması gereken işlerle ilgili olarak bir takım özel düzenlemelere de gidilmiştir. Söz konusu özel düzenlemeler başka işte çalıştırma yasağı, fazla çalışma yasağı, bildirim yükümlülüğü ve itirazlar olarak dört başlık altında toplanmış bulunmaktadır.

Yönetmeliğin 6'ncı maddesi uyarınca Yönetmelik kapsamına giren işlerde çalışanlar, 4 ve 5'inci maddelerde belirtilen günlük azami iş sürelerinden sonra diğer herhangi bir işte çalıştırılamayacaklardır.

Görüldüğü üzere getirilen sınırlama Yönetmelik kapsamındaki bir işte günde yedi buçuk saat veya daha az çalışılması gereken bir işte, örneğin karbon sülfürden etkilenme tehlikesi bulunan bir işte 6 saat çalışan bir işçinin bu süreler dolduktan sonra başka işte çalıştırılmaması ile ilgilidir. Bu nedenle bu işlerin görülmediği günlerde işverenin, iş sözleşmesinde veya toplu iş sözleşmesinde aksine bir hüküm yoksa veya sözleşmesel düzen bu imkanı kendisine tanıyorsa işçiye başka bir iş vermesi olanaklıdır.

Yönetmeliğin 7'nci maddesine göre, Yönetmelik kapsamına giren işlerde fazla çalışma yapılması mümkün değildir. Aynı husus İş Kanununa İlişkin Fazla Çalışma ve Fazla Sürelerle Çalışma Yönetmeliğinde de fazla çalışmanın yasak olduğu işler kavramı altında (madde 7) hükme bağlanmıştır.

Dikkat edileceği üzere bu işlerde fazla çalışma yasaklanmış; 4857 sayılı İş Yasası'nın 41'inci maddesinde haftalık çalışma süresinin sözleşmeyle daha aşağıya çekildiği durumlarda, sözleşme ile belirlenen haftalık toplam çalışma süresini aşan ancak 45 saati aşmayan süreler için getirilen fazla sürelerle çalışma kavramından söz edilmemiştir. O halde incelenen konu bağlamında Yönetmelikte sıralanan bir işi yapan bir işçinin günlük yedi buçuk yahut işine göre 6 saat yapması öngörülen bir işte, iş sözleşmesi ile daha az çalışması öngörülmüş ise sözleşmede öngörülen süreyi aşan ancak Yönetmelikteki süreyi aşmayan süreler için fazla sürelerle çalışması olanaklı gözükmektedir.

Yasal düzenleme bu olmakla birlikte, çalışma hayatı pratiği içinde bu işlerde çalışan işçilere öngörülen sürelerin üstünde çalışma yaptırıldığı görülmektedir. Bu halde ortaya iki tür sorun doğmaktadır. Birincisi öngörülen süreleri aşan çalışmaların, fazla çalışmanın açıkça yasaklandığı düşünülürse, ne olarak kabul edilmesi gerektiği hakkındadır. Diğer bir sorun ise özellikle yedi buçuk saatin altında çalışılması gereken bir işte öngörülen sürelerin günlük veya haftalık ölçekte aşılması ancak haftalık toplamda 45 saati aşmaması halinde söz konusu edilmektedir.

Bu sorunlar hakkında, bu işlerde günlük çalışma süresi özellikle günlük ölçekte sınırlandırıldığından ötürü, belirlenen günlük çalışma süresinin aşılması halinde, aşılan bu sürenin haftalık toplama bakılmaksızın günlük bazda fazla çalışma olarak kabul edilmesi ve işçiye fazla çalışma ücreti ödenmesi gerektiği söylenmelidir.

İşverenin işçiye anılan yasaklara aykırı bir talimat vermesi halinde, düzenleme kamu düzenine ilişkin olduğundan, işçinin bu talimatı yerine getirme yükümlülüğü bulunmamaktadır. Bu nedenle verilen talimatın yerine getirilmemiş olması işverene iş sözleşmesini haklı nedenle feshetme olanağı

vermemektedir. Yine düzenlemenin bu özelliği gereği işçinin bu talimatı yerine getirmemiş olması işçinin davranışından kaynaklanan geçerli bir fesih nedeni olarak da yorumlanamayacak; olası bir fesih halinde feshin geçersizliği ve işçinin işe iadesi, bu konu ile ilgili diğer şartların da sağlanması halinde, mümkün olabilecektir.

Yönetmeliğin 8'inci madde hükmü gereğince, Yönetmelikte sayılan işlerden birinin veya birkaçının sürekli olarak yapıldığı işyeri işverenlerinin, bu işlerin çeşit ve niteliklerini, yapılma zamanlarını, anılan işlerde çalıştırılan işçilerin -erkek ve kadınlar ayrı ayrı gösterilmek suretiyle- sayılarını, işe başlamadan önce işin yürütüldüğü yerin bağlı bulunduğu Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğüne yazılı olarak bildirmeleri gerekmektedir.

Ancak Yönetmeliğin Geçici 1'inci maddesiyle bildirim konusunda bir muafiyet getirilerek; Yönetmelikle yürürlükten kaldırılan eski Yönetmelik kapsamında (R.G. 15.04.2004/25434; Sağlık Kuralları Bakımından Günde Ancak Yedibuçuk saat veya Daha Az Çalışılması Gereken İşler Hakkında Yönetmelik) daha önce hakkında bildirim yapılmış olan iş ve işyerleri için anılan 8'inci maddede yer alan bildirim yükümlülüğünün uygulanmayacağı hükme bağlanmıştır.

Yönetmelik kapsamında hakkında düzenlemeye gidilen bir diğer husus bir işin Yönetmelik kapsamına girip girmediği hakkında oluşabilecek itirazların çözümü ve yeni bir işin Yönetmelik kapsamına alınıp alınmayacağı hakkındadır. Yönetmeliğin 9'uncu maddesine göre işyerlerinde yapılan işlerin 4 ve 5'inci maddelerde sayılan işlerden olup olmadığına ilişkin itirazlar ile 4 ve 5'inci maddelerde yer almayan işlere ilişkin başvurular, kullanılan maddelerin özellikleri, uygulanan teknoloji ve alınan teknik ve idari toplu koruma önlemleri de göz önünde bulundurulmak ve Sağlık Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından karara bağlanacaktır.

Ekleri için tıklayınız

Ancak Yedi Buçuk Saat veya Daha Az Çalışılması Gereken İşler Listesi

GÜNDE ANCAK YEDİBUÇUK SAAT ÇALIŞILABİLECEK İŞLER

a) Kurşun ve arsenik işleri:

1) Kurşun üretilen galenit, serüzit, anglezit gibi cevherlerin çıkarılmasına ilişkin maden ocağı işleri.

2) Kurşunlu madenlerden yahut içinde kurşun bulunan kül, maden köpüğü, kurşun fırın kurumu, üstübeç artığı ve benzeri maddelerden kurşun üretimi için yapılan izabe işleri.

3) Antimuan, kalay, bronz ve benzeri maddelerle yapılan kurşun alaşımı işleri.

4) Kurşun levha ve lehimlerin alevle kesilmesi, kurşunlu boyaların alevle yakılması işleriyle levha, tel, boru, akümülatör, şişe kapsülü, yapımı gibi kurşun veya kurşun alaşımıyla çalışılan işler.

5) Üstübeç, sülügen, kurşun tetraetil gibi zehirli ve kimyasal kurşun veya arsenikli bileşiklerin hazırlanması işleri.

6) İçinde kurşun ve arsenik bulunan boya ve vernik gibi maddelerin kullanıldığı emaye, güderi, meşin, kauçuk, çini, cam, yapma süs taşları, yapma çiçek ve oyuncak yapımı işleriyle bina, dokuma ve otomobil boyacılığı ile dar mekanlarda, iç mekanlarda veya sağlığa uygun olarak havalandırılmayan mekanlarda yapılan boyacılık, renkli baskı ve harf matbaacılığı (tipografi) işleri.

7) Kurşun levhaları birbirine kaynatma işleri.

b) Cam sanayii işleri:

1) Cam yapımında kullanılan ilkel maddeleri toz haline getirme, eleme, karıştırma ve kurutma işleri (bu işleri yapmak üzere tam kapalı odalar içinde otomatik makineli tesisat veya çalışma ortamındaki tozları sağlık için tehlike oluşturmayacak düzeye indiren havalandırma tesisatı bulunmadığı takdirde).

2) Eritme işleri (otomatik besleme fırınlarıyla çalışılmadığı takdirde).

3) Ateşçilik işleri.

4) Üfleme işleri (tamamen otomatik makinelerle yapılmadığı takdirde).

5) Basınçla yapılan cam işleri (cam tazyiki işleri).

6) Ayna camı sanatında potalı cam dökümü işleri (potalar kalıp masasına mekanik araçlarla taşınmadığı takdirde).

7) Camı fırın başından alma işleri.

8) Yayma fırınlarında düzeltme işleri.

9) Tıraş işleri.

10) Asitle hak ve cilalama işleri.

11) Basınçlı havayla kum püskürten cihazlarla yapılan işler (çalışma ortamındaki tozları sağlık için tehlike oluşturmayacak düzeye indiren havalandırma tesisatı bulunmadığı takdirde).

12) Pota ve taş odalarında görülen işler.

c) Cıva sanayii işleri:

1) Cıva amalgamlarından altın ve gümüş ayırma işleri, akümülatörcülükte çinko amalgamı işleri, harç malzemesi yapımında cıvalı kurşunlu yapılan lehimcilik işleri.

2) Cıvalı aletler yapımı işleri.

3) Cıva buharlı elektrik ampulleri yapımı işleri.

4) Süblime, kalomel ve cıva fulminat gibi cıvalı bileşiklerin hazırlanması işleri ve laboratuvarlarda cıvayla yapılan işler.

ç) Çimento sanayii işleri:

1) İlkel maddeleri kırma, ufalama, ezme, eleme ve karıştırma işleri.

2) Otomatik fırınlarda pişirme işleri.

3) Klinkeri öğütme, eleme, torba ve fıçılara koyma işleri (otomatik olarak tozun etrafa yayılmasını önleyici bir düzenleme yapılmadığı takdirde).

d) Kok fabrikalarıyla termik santrallerdeki işler:

1) Ateşçilik, ocak temizliği, jeneratör, doldurma, boşaltma ve temizleme işleri.

2) Kimyasal arıtma işleri.

3) Gazın geçtiği cihaz ve boruların onarılması ve temizlenmesi işleri.

4) Kok fabrikalarında kömür ve ocak işleri.

5) Elektrik enerji üretim santrallerinin kazan dairesindeki ateşçilik, kül ve kömürlerin taşınması işleri, (ateşçiliğin elle yapılması durumunda veya kül ve kömürlerin taşınmasında tozun etrafa yayılmasını önleyici tesisler olmadığı takdirde).

6) Termik santraller ile her çeşit buhar kazanlarının kazan dairesindeki ateşçilik, kül ve kömürlerin taşınması işleri. (ateşçiliğin elle yapılması durumunda veya kül ve kömürlerin taşınmasında tozun etrafa yayılmasını önleyici tesisler olmadığı takdirde).

e) Çinko sanayii işleri:

1) Çinko madeninin toz haline getirilmesi, karıştırılması, elenmesi ve fırınlanması işleri.

2) Damıtma fırınının işletilmesi, fırınlardan küllerin ve cürufun kaldırılması işleri.

3) Çinkoyla alaşım yapılması işleri.

4) Çinko tozunun ambalajlanması işleri.

5) Sürekli olarak yapılan galvanizli demir lehimciliği işleri.

6) Çinko tozu kullanılan kimyasal ve sınai işler.

7) Elektrolitik çinko madeni üretilen tesislerdeki işler.

f) Bakır sanayii işleri:

1) Bakır cevheri çıkarılan maden ocaklarında yapılan işler.

2) Cevherin kuru veya yaş yöntemle zenginleştirilmesi ve elde edilmesi işleri.

3) Bakır fabrikalarında cevherin yıkama, flotasyon ve izabe işleri.

4) Hurda bakırın eritilerek dökülmesi işleri.

g) Alüminyum sanayii işleri:

1) Alüminyum oksit üretimi işleri.

2) Alüminyum bronzu hazırlama işleri.

3) Alüminyum madeni üretimi işleri.

ğ) Demir ve çelik sanayii işleri.

1) Demir izabe fabrikalarında cevherin demire çevrilmesi işleriyle boru fabrikalarının fırın ve döküm dairelerinde yapılan işler.

2) Çelikhanelerin çelik yapılan fırınlarıyla bunların teferruat ve eklentilerinden olan ikinci derecedeki fırınlarda ve konvertörlerde yapılan işler.

3) Sıvı haldeki demir ve çeliğin tesisat ve teçhizatla veya mekanik olarak taşınmasına ilişkin işler.

4) Sıcak veya sıvı haldeki cürufun taşınması ve işlenmesi işleri.

5) Haddehanelerde (soğuk demirle çalışılan haddehaneler hariç), fırınlarda, hadde serilerinde, haddehaneyi kızgın veya sıvı çelik yahut demirle besleyen tesisat ve araçlarla görülen işlerle kızgın halde olan yarı mamul parçaların kesilmesi ve hazırlanması işleri.

6) Demir ve çelik presleme makinelerinde yapılan işlerle bu makinelerin sıcak demir veya çelikle beslenmesi ve yapılan sıcak parçaların kaldırılma veya taşınması işleri.

7) Cürufun kırılması, ezilmesi, toz haline konulması, tozların çuvallara doldurulması ve yükletilmesi işleri.

h) Döküm sanayii işleri:

1) Kalıp kumunun hazırlanması işleri.

2) Döküm kalıp ve maçalarının yapılması ve döküme hazır duruma getirilmesi işleri.

3) Döküm şarjının hazırlanması ve her çeşit maden eritme (izabe) fırınlarının döküme hazır duruma getirilmesi işleri.

4) Maden eritme ve dökme işleri.

5) Kalıpların sökülmesi ve dökümlerin temizlenmesi işleri.

6) Savurma ve düşey döküm yapımı işleri.

ı) Kaplamacılık işleri:

1) Parlak ve mat kaplama işleri (galvano).

2) Polisaj işleri.

3) Kalaycılık işleri.

4) Doldurma yoluyla galvanizleme işleri.

5) Asitle yüzey temizleme işleri.

i) Karpit sanayii işleri:

1) Kireç ve kokun ark fırınında eritilmesi işleri.

j) Asit sanayii işleri:

1) Asit için hammaddelerin hazırlanması işleri.

2) Asidin yapılma safhalarındaki işler.

3) Asidin dinlendirilme, yüklenme, boşaltılma ve taşınması işleri.

4) Baca gazlarından asit elde edilmesi işleri.

k) Akümülatör sanayii işleri:

1) Akümülatör yapım ve onarım işleri.

2) Akümülatör suyu hazırlama ve şarj işleri.

l) Kaynak işleri:

1) Her çeşit koruyucu gaz altında yapılan kaynak işleri.

2) Toz altı kaynak işleri.

3) Oksijen ve elektrik kaynağı işleri.

m) Madenlere su verme işleri:

1) Su verme işleri (sertleştirme).

2) Semantasyon işleri.

n) Kauçuk işlenmesi işleri:

1) Kauçuk hamurunun karıştırılması, fırınlanması işleri.

2) Sağlığa uygun olarak havalandırılmayan yerlerde, otomatik tesisat kullanılmadan yapılan sıcak vulkanizasyon işleri.

o) Yeraltı işleri:

1) Maden ocakları işleri (elementer cıva bulunduğu saptanan cıva maden ocakları hariç), kanalizasyon ve tünel yapımı gibi yer altında yapılan işler.

ö) Radyoaktif ve radyoiyonizan maddelerle yapılan işler:

1) 19/4/1937 tarihli ve 3153 sayılı Radiyoloji, Radiyom ve Elektrikle Tedavi ve Diğer Fizyoterapi Müesseseleri Hakkında Kanunun Ek 1'inci maddesinde yer alan hükümler saklı kalmak kaydıyla doğal ve yapay radyoaktif, radyoiyonizan maddeler veya bütün diğer korpüsküler emanasyon kaynakları ile yapılan işler.

p) Gürültülü işler:

1) Gürültü düzeyi en yüksek maruziyet etkin değerini (8h=85 dB(A)) aşan işler.

r) Su altında basınçlı hava içinde çalışmayı gerektiren işler:

1) Su altında basınçlı hava içinde çalışmayı gerektiren işlerden 20 metreye kadar derinlik veya 2 kg/cm^2 basınçta yapılan işler (iniş, çıkış, geçiş dahil).

s) Pnömokonyoz yapan tozlu işler:

1) Pnömokonyoz yapan tozların bulunduğu işyerlerindeki işler.

ş) Tarım ilaçları:

1) Tarım ilaçları kullanımı işleri.

YEDİBUÇUK SAATTEN DAHA AZ ÇALIŞTIRILACAK İŞLER

a) Su altında basınçlı hava içinde çalışmayı gerektiren işler (iniş, çıkış, geçiş dâhil):

1) 20-25 (20 hariç) m. derinlik veya 2-2,5 (2 hariç) kg/cm^2 basınçta 7 saat.

2) 25-30 (25 hariç) m. derinlik veya 2,5-3 (2,5 hariç) kg/cm^2 basınçta 6 saat.

3) 30-35 (30 hariç) m. derinlik veya 3-3,5 (3 hariç) kg/cm^2 basınçta 5 saat.

4) 35-40 (40 hariç) m. derinlik veya 3,5-4 (3,5 hariç) kg/cm^2 basınçta 4 saat.

5) Dalgıçlar için bu süreler, 18 metreye kadar 3 saat, 40 metreye kadar olan derinliklerde 1/2 saattir.

b) Cıva işleri:

1) Cıva izabe fırınlarında görülen işler 6 saat.

2) Elementer cıva bulunan ocaklarda görülen işler 6 saat.

c) Kurşun işleri:

1) Kurşun izabe fırınlarının teksif odalarında biriken kuru tozları kaldırma işleri 4 saat.

ç) Karbon sülfür işleri:

1) Karbon sülfürden etkilenme tehlikesi bulunan işler 6 saat.

d) İnsektisitler:

1) Karbamatlı ve organik fosforlu insektisitlerin yapımı, paketlenmesi, çözelti olarak hazırlanması ve uygulanması işleri 6 saat.

Günde Ancak Yedi Buçuk Saat veya Daha Az Çalışılması Gereken İşlerde Yapılacak Bildirim Örneği

Sayı : .../..../.....

Konu :

ÇALIŞMA VE İŞ KURUMU İL MÜDÜRLÜĞÜNE

.....

Müdürlüğünüz nezdinde ..... dosya sicil numarası ile işlem görmekte olan işyerimizde ..... (günde en fazla yedibuçuk saat/.....saat) çalışılması gereken ..... işi ile ilgili olarak gerekli bildirim aşağıda gösterilmiştir.

Bilgilerinize arz ederiz (arz ederim).

Yazışma Adresi ve Telefon Yetkili imzalar

Yapılan İş Yapılma Zamanı (Saat/Dakika) Çalışan İşçi Sayısı

Erkek Kadın

Vardiyalı Çalışmalar

4857 sayılı İş Yasası'nın gece çalışmalarını düzenleyen 69'uncu maddesinde işçi postaları ile ilgili bir takım hükümler yer almış, yine bu konuda 76'ncı madde ile bir yönetmelik çıkarılması öngörülmüştür.

Anılan yönetmelik Postalar Halinde İşçi Çalıştırılarak Yürütülen İşlerde Çalışmalara İlişkin Özel Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik adıyla yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmeliğin 4'üncü maddesi uyarınca postaların belirlenmesinde ve sıraya konmasında aşağıdaki esaslara uyulması gerekmektedir:

Nitelikleri dolayısıyla sürekli çalıştıkları için durmaksızın birbiri ardına postalar halinde işçi çalıştırılarak yürütülen işlerde posta sayısı 24 saatlik süre içinde en az üç işçi postası çalıştırılacak şekilde düzenlenecektir. Genel kural bu olmakla birlikte turizm, özel güvenlik ve sağlık hizmeti yürütülen işlerde düzenleme 24 saatte iki posta olacak şekilde yapılabilecektir.

Yukarıda belirtilen halin dışında kalan ve işçi postaları ile yürütülen diğer işlerde 24 saatlik süre içinde çalıştırılacak işçi postaları sayısı, her bir işçi postasının çalışma süresi, 4857 sayılı İş Kanununun 63'üncü maddesinin üçüncü fıkrasında öngörülen İş Kanununa İlişkin Çalışma Süreleri Yönetmeliğinde belirtilen günlük çalışma süresini aşmayacak şekilde düzenlenecektir.

Sağlık kuralları bakımından günde 7,5 saat ya da daha az çalışılması gereken işlerde işçi postaları sayısı, her bir postanın çalışma süresi, 4857 sayılı İş Kanununun 63'üncü maddesinin son fıkrasında öngörülen Yönetmelikte belirtilen günlük çalışma sürelerini aşmayacak şekilde düzenlenecektir.

İşçi postaları sayısının düzenlenmesinde, İş Yasasının 43'üncü maddesi hükümleri göz önünde tutulacaktır. Bu durum olağanüstü fazla çalışma ile ilgili hususları kapsamaktadır.

Bu şekilde belirlenecek postalarla ilgili olarak Yönetmeliğin 3'üncü maddesiyle ilan ve 12'nci maddesiyle bulundurma yükümlülüğü getirilmiştir. Buna göre, işveren veya işveren vekilleri, posta sayısı ile her postanın işe başlama ve bitirme saatlerini, postalar halinde çalıştırdıkları işçilerin ad ve soyadlarını, ara dinlenmelerini, hafta tatillerini ve bunlara ilişkin değişiklikleri düzenleyerek işyerinde işçilerin kolayca görüp okuyabilecekleri şekilde ilan etmek ve her postada çalışan işçilerin ad ve soyadlarını kapsayan listeleri Bakanlıka talep eidldiğinde sunmak üzere işyerinde bulundurmakla yükümlüdürler.

Yine postaların sıraya konmasında işçi postalarının değişim süresi de önem taşımaktadır. Bu husus Yasanın 69 ve Yönetmeliğin 8'inci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, gece ve gündüz işletilen ve nöbetleşe işçi postaları çalıştırılarak yürütülen işlerde postalar; en fazla bir iş haftası gece çalıştırılan işçilerin, ondan sonra gelen ikinci iş haftasında gündüz çalıştırılmaları suretiyle ve postalar birbirlerinin yerini alacak şekilde düzenlenecektir. Zorunluluk olmadıkça işçilerin postaları değiştirilemeyecektir. Ancak 4857 sayılı İş Kanununun 69'uncu maddesi uyarınca, gece çalışması nedeniyle sağlığının bozulduğunu raporla belgeleyen işçiye işveren, olanakların elverdiği ölçüde gündüz postasında durumuna uygun bir iş verecektir. İşin niteliği ve yürütümü, iş sağlığı ve güvenliği göz önünde tutularak, gece ve gündüz postalarında iki haftalık nöbetleşme esası da uygulanabilecektir.

Yukarıdaki açıklamalar uyarınca işçi postalarının belirlenmesinden sonra, postalar halinde çalışacak olan işçiler hakkında bir takım özel düzenlemelerin dikkate alınması gerekmektedir. Bu özel düzenlemeler, Yasanın 69'uncu maddesi ile Yönetmelik hükümlerinde yer almaktadır.

Postalar halinde çalışma halinde öncelikle dikkat edilmesi gereken durum postaların sıraya konmasıdır. Anılan düzenlemeler uyarınca, işyerinde üç vardiya halinde çalışılması durumunda işçi ilk hafta birinci, takip eden hafta ikinci ve son hafta da üçüncü vardiyada çalıştırılacaktır.

Vardiyalı çalışmalarda dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise gece dönemine denk gelen çalışmalar ile ilgili düzenlemelerdir. Yönetmeliğin 5 ve 7'nci maddeleri uyarınca vardiyalı çalışma halinde gece dönemi için aşağıdaki düzenlemelerin oluşturulması gerekmektedir:

- İş Yasasının 69'uncu maddesinin birinci fıkrasında tanımlanan gece dönemine denk düşen 20.00-06.00 saatleri arasındaki işçi postalarında, 18 yaşını doldurmamış çocuk ve genç işçiler çalıştırılmamalıdır.
- Postalar halinde işçi çalıştırılarak yürütülen işlerde, İş Yasasının 42 ve 43'üncü maddelerinde düzenlenen zorunlu nedenlerle fazla çalışma ve olağanüstü hallerde fazla çalışma ve 70'inci maddesinde öngörülen Yönetmelikte belirtilen hazırlama, tamamlama ve temizleme işleriyle ilgili haller dışında, işçiler gece postalarında 7,5 saatten çok çalıştırılmamalıdır.

- Ancak turizm, özel güvenlik ve sağlık hizmeti yürütülen işlerde işçinin yazılı onayının alınması şartıyla yedi buçuk saatin üzerinde gece çalışması yapılması olanaklıdır.
- Bu hükümde geçen turizm hizmeti yürütülen işler, ilgili mevzuat uyarınca Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından turizm işletme belgesi veya turizm yatırımı belgesi verilen verilen ya da belediye tarafından turizm işletmesi olarak faaliyet göstermek üzere işletme belgesi verilen tesislerde;
- Özel güvenlik hizmeti yürütülen işler; 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Yasa kapsamında İçişleri Bakanlığınca faaliyet izni verilen özel güvenlik şirketlerinde veya özel güvenlik görevlisi olarak herhangi bir işyerinde;
- Sağlık hizmeti yürütülen işler; Sağlık hizmeti sunan ve/veya üreten; gerçek kişiler ile kamu ve özel hukuk tüzel kişilerin işyerinde ve bunların tüzel kişiliği olmayan şubelerinde, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Yasasında tanımlanan sosyal hizmet kuruluşlarında çalışan işçiler ile bu işyerlerinde alt işveren tarafından çalıştırılan işçileri kapsayacaktır.
- Çalışma süresinin yarısından çoğu gece dönemine rastlayan bir postanın çalışması, gece çalışması sayılacaktır

Yönetmeliğin 6'ncı maddesi uyarınca, ikili ya da daha çok posta sayısının artırılması ya da üç posta halinde çalışılan işyerlerinde günlük çalışma süresinin 7,5 saatin altında saptanması sonucunda, çalışma sürelerindeki azalma nedeniyle, işçilerin ücretlerinden her ne şekilde olursa olsun, indirim yapılamayacaktır.

9'uncu maddeye göre, posta değişiminde işçiler sürekli olarak en az onbir saat dinlendirilmeden çalıştırılamayacak; bu hüküm, postası değiştirilen işçiler için de uygulanacaktır.

Postalar halinde çalışma halinde ara dinlenmesi ile ilgili hususlar ise Yönetmeliğin 9'uncu maddesiyle düzenlenmiştir. Bu düzenleme uyarınca işçilere, İş Yasasının 68'inci maddesi gereğince ara dinlenmesi verilmesi esas olmakla birlikte, işin niteliği, bir işyerinin aynı bölümündeki bütün işçilere aynı saatte ara dinlenmesi verilmesine olanak bırakmıyorsa, ara dinlenmesinin, işçilere, gruplar halinde arka arkaya çalışma süresinin ortalarından başlayarak İş Yasası ve Yönetmelikteki esaslara göre verilmesi de mümkündür.

Hafta tatili ile ilgili düzenleme ise yönetmeliğin 12'nci maddesinde yer almıştır. Madde hükmü uyarınca, postalar halinde işçi çalıştırılarak yürütülen işlerde, işçilere, haftanın bir gününde 24 saatten az olmamak üzere ve nöbetleşme yolu ile hafta tatili verilmesi zorunludur.

Postalar halinde işçi çalıştırılarak yürütülen işlerde özellikli bir konuyu kadın işçilerin gece postalarında çalıştırılması oluşturmaktadır. Bu konuda 4857 sayılı İş Yasası'nın 73'üncü maddesi ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası'nın 30/a maddesiyle maddesiyle bir yönetmelik çıkarılması öngörülmüş; bu yönetmelik 'Kadın Çalışanların Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik' adıyla yayımlanarak yürürlüğe girmiştir

Buna göre ve öncelikle, Yönetmeliğin 5'inci maddesine göre gece postalarında kadınların her ne şekilde olursa olsun yedi buçuk saatten fazla çalıştırılmaları yasaklanmıştır. Bu durumun tek istisnası turizm, özel güvenlik ve sağlık hizmeti yürütülen işlerde çalışan kadın işçilerin onay vermeleri şartıyla gece döneminde yedi buçuk saatten fazla çalıştırılabileceklerine dairdir.

Buna paralel bir şekilde kadın çalışanlara gece postalarında fazla çalışma da yaptırılmasının yasak olduğu vurgulanmalıdır. Fakat bunun yanında çalışma süresinin yedi buçuk saatle sınırlanması ve fazla sürelerle çalışma kavramına değinilmemesi düşünülerek kadın çalışanlara gece postalarında fazla sürelerle çalışma yaptırılması olanaklı gözükmektedir. Fakat her halde günlük çalışma süresi yedibuçuk saati aştığı hallerde yapılan ve yedi buçuk saati aşan çalışmanın haftalık 45 saatlik toplam süreyi aşıp aşmadığına bakılmaksızın günlük olarak el alınıp fazla çalışma olarak kabulü ve ücretinin buna göre tahakkuk ve ödenmesi gerekmektedir.

Yönetmeliğin 6'ncı maddesi uyarınca, işverenlerin, belediye sınırları dışındaki işyerleri veya belediye sınırları içinde olmakla birlikte, posta değişim saatlerinde alışılmış araçlarla gidip gelme zorluğu

bulunan işyerlerine gece postalarında çalışacak olan kadın işçileri, sağlayacakları uygun araçlarla ikametgahlarına en yakın merkezden işyerine götürüp getirmekle yükümlü kılınmışlardır.

Yine Yönetmeliğin 7'nci maddesi gereği kadın işçilerin gece postalarında çalıştırılabilmeleri için, bu işçiler için, çalışmalarına engel bir durumun olmadığına dair işyeri hekiminden sağlık raporu alınması ve kontrol muayenelerinin işyeri hekimince uygun görülecek düzenli aralıklarla tekrarlanması gerekmektedir.

Düzenlenen 8'inci maddeye göre ise, kadın işçinin eşinin postalar halinde işlerin yürütüldüğü aynı veya ayrı bir işyerinde çalışması halinde, kadın işçinin isteği üzerine, gece çalıştırılması, eşinin çalıştığı gece postasına rastlamayacak şekilde düzenlenecektir. Eşler aynı işyerinde çalışıyor ve aynı gece postasında çalışmak istiyor iseler, olanak ölçüsünde bu istek karşılanacaktır.

Yönetmeliğin 9'uncu maddesi uyarınca kadın işçinin gebe olması halinde durumun doktor raporuyla tespitinden itibaren doğuma kadar ve emziren kadın çalışanların ise doğum tarihinden başlamak üzere kendi mevzuatlarındaki hükümler saklı kalmak kaydıyla bir yıl süre ile gece postalarında çalıştırılmaları yasaklanmıştır. Emziren kadın için bu süre, anne veya çocuğun sağlığı açısından gerekli olduğunun işyerinde görevli işyeri hekimi raporuyla sabit olması halinde altı ay daha uzatılacak ve bu çalışanların anılan sürelerdeki çalışmaları Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik hükümlerinin dikkate alınarak gündüz postalarına ratlayacak şekilde düzenlenecektir.

Son olarak, Yönetmeliğin 10'uncu maddesi uyarınca, gece postalarında çalıştırılacak kadın işçilere ait isim listesinin işyerinde saklanarak, istendiğinde iş müfettişlerine gösterilecektir.

Eki için tıklayınız

Vardiyalı Çalışmalarda Yapılacak İlan Örneği

Günde ..... (2/3 posta –vardiya-) halinde ve postalar (vardiyalar) ..... (7 günde bir/14 günde bir) değişmek üzere, çalışacak olan işyerimizde işçi postalarının (vardiyalarının) düzeni aşağıda gösterilmiştir. Tarih

Yetkili imzalar

	I. Posta	II. Posta	III. Posta
İşçiler ve Hafta Tat.	: Cuma	Cuma	Cuma
	Cumartesi	Cumartesi	Cumartesi
	Pazar	Pazar	Pazar
Çalışma Saatleri	: 08.00-16.00	16.00-24.00	24.00-08.00
Ara Dinlenmesi	: 12.00-12.30	20.00-20.30	04.00-04.30

Fazla Çalışma

Fazla çalışma ve fazla çalışma ücretiyle ilgili hususlar, İş Yasası'nın 41, 42 ve 43'üncü maddelerinde düzenlenmiştir. Ayrıca, Yasa hükmüne dayanılarak çıkarılan İş Kanununa İlişkin Fazla Çalışma ve Fazla Sürelerle Çalışma Yönetmeliği hükümlerinin de dikkate alınması uygun olacaktır. Yine bu konuda 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası ve ilgili mevzuat hükümlerinin bir kısmının da önem arz ettiği görülmektedir.

İş Yasası'nın 41, 42 ve 43'üncü maddelerinde üç tür fazla çalışma tanımlanmıştır. Normal fazla çalışma, 41'inci maddeye göre, Ülkenin genel yararları yahut işin niteliği veya üretimin arttırılması gibi nedenlerle yapılan çalışmalardır. Zorunlu nedenlerle fazla çalışma ise, 42'nci madde hükmüne göre, gerek bir arıza sırasında, gerek bir arızanın mümkün görülmesi halinde yahut makineler veya araç ve gereç için hemen yapılması gerekli acele işlerde, yahut zorlayıcı sebeplerin ortaya çıkmasında, işyerinin normal çalışmasını sağlayacak dereceyi aşmamak koşulu ile işçilerin hepsi veya bir kısmına yaptırılan çalışmalardır. Son hal olan olağanüstü hallerde fazla çalışma da, Yasanın 43'üncü

maddesine göre, seferberlik sırasında ve bu süreyi aşmamak şartıyla yurt savunmasının gereklerini karşılayan işyerlerinde yapılan fazla çalışmalardır.

İş Yasasının 41'inci maddesinde normal fazla çalışma ve fazla çalışma ücreti (aynı zamanda fazla sürelerle çalışma ve ücreti) ile ilgili düzenlemeler mevcuttur. Buna göre, yapılan bir çalışmanın fazla çalışma olarak kabul edilebilmesi için öncelikle çalışmanın haftalık çalışma saatleri toplamı olan 45 saati aşması ve devamında, işyerinde denkleştirme esası uygulanıyorsa, İş Yasası'nın 63'üncü maddesine göre, 2 aylık süre sonunda (veya toplu iş sözleşmesiyle bu süre en çok 4 aya kadar uzatılmış ise bu sürenin sonunda) çalışılan haftalar toplamına göre, yapılan çalışma saatleri toplamının, haftalara ait çalışma sürelerini aşmış olması gerekmektedir. Örneğin bir işyerinde, denkleştirme esası uygulanıyorsa ve bu süre 2 ay olarak belirlenmiş ise, bu iki ay içinde bazı haftalarda çalışma süresi 45 saati aşsa dahi 2 aylık süre içinde 8 hafta olduğu için, 2 ay sonunda toplam çalışmanın 360 saatten fazla olması gerekecektir.

Genel kural günlük çalışma sürelerinin toplanarak, toplam sürenin 45 saati aşması halinde fazla çalışmadan söz edilmesi gerektiği yönünde ise de iş hukukunda bazı hallerde haftalık toplama bakılmaksızın fazla çalışmanın günlük çalışma süresine göre değerlendirilmesi gereken özel durumlar da mevcuttur. Bu hallerde ilgili düzenlemelerde günlük çalışma süresinin belli bir süreyi geçmesinin özellikle yasaklanmış olması olgusundan hareket edilmektedir. Bu haller;

- İş Yasası'nın 63'üncü maddesiyle günlük çalışma süresi denkleştirme de düşünülerek en çok 11 saat ile sınırlandırılmış olduğundan, günlük olarak 11 saati aşan çalışmalar,
- İş Yasası'nın 69'uncu maddesiyle gece çalışma süresi yedi buçuk saat ile sınırlandırıldığından günlük olarak gece döneminde yedi buçuk saati aşan çalışmalar (Gece çalışması konusunda turizm, özel güvenlik ve sağlık hizmeti yürütülen işlerde işçinin yazılı onayının alınması şartıyla yedi buçuk saatin üstünde gece çalışması yaptırılabileceği dikkate alınarak, böyle bir durumun varlığı halinde haftalık çalışma saatleri toplamına göre hareket edilmesi gerekecektir.)
- 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası'nın 30/a maddesi uyarınca çıkarılan Sağlık Kuralları Bakımından Günde Azami Yedi Buçuk Saat veya Daha Az Çalışılması Gereken İşler Hakkında Yönetmeliğin 6'ncı maddesiyle günlük çalışma süresi en çok yedi buçuk saat veya işine göre daha az bir süre ile sınırlandırılmış bulunduğundan günlük bazda yedi buçuk saati veya işine göre tespit edilen süreyi aşan çalışmalar
- 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası'nın 30/a maddesi uyarınca çıkarılan Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmeliğin 9'uncu maddesiyle gebe veya emziren kadın çalışanların günde yedibuçuk saatten fazla çalıştırılması yasaklandığından gebe veya emziren kadın çalışanlar için günlük olarak yedi buçuk saati aşan çalışmalar ve
- Radyoloji, Radyom ve Elektrikle Tedavi Müesseseleri Hakkında Tüzüğün 21'inci maddesiyle, röntgen ve radyom ile sürekli olarak günde 5 saatten fazla çalışılamayacağı hükme bağlandığından bu işlerde günde 5 saati aşan çalışmalardan ibarettir.

Bu genel esaslar yanında fazla çalışma durumunda aşağıdaki hususların da dikkate alınması gerekecektir.

Öncelikle, yapılan bir çalışmanın fazla çalışma olarak addedilebilmesi için, bu talebin işveren tarafından gelmesi gerekmektedir. Bu talep yazılı olabileceği gibi hal icabından da anlaşılabilmektedir. Bunun dışında işçi tarafından, kendi inisiyatifiyle yapılacak çalışmalar fazla çalışma olarak değerlendirilmemektedir. Ancak bu durumda dahi çalışma saatleri dışında bir çalışma yapılıyor ve işveren veya vekili de çalışmadan haberdar olmasına rağmen çalışmayı durdurmuyor ise örtülü bir kabulden bahsedilebilecektir.

Yine fazla çalışma yapabilmek için işçinin onayının alınması gerekmektedir. Yönetmeliğin, 8 ve 9'uncu maddelerine göre, zorunlu nedenlerle veya olağanüstü durumlarda yapılacak fazla çalışmalar için işçi onayının alınması gerekmemektedir. ve onayın iş sözleşmesiyle bir defada yahut fazla çalışmaya ihtiyaç duyuldukça işçilerden yazılı olarak alınması öngörülmektedir.

Her bir saat fazla çalışma için verilecek ücret normal çalışma ücretinin saat başına düşen miktarının yüzde elli yükseltilmesi suretiyle hesaplanarak ödenecektir. Bu konuda tek istisna yer altı maden

işçileri için öngörülmüştür. Buna göre yer altı maden işlerinde Yasanın ancak 42 veya 43'üncü maddelerinde sayılan nedenlerle fazla çalışma yaptırılabilecek ve bu halde fazla çalışma için azami süre 45 saat değil 37,5 saat olacak ve işçilere ödenecek fazla çalışma ücretinin hesabında % 50 değil % 100 oranı esas alınacaktır.

Yasanın 41 ve Yönetmeliğin 6'ncı maddesi uyarınca, fazla çalışma yapan işçi isterse, bu çalışmalar karşılığı zamlı ücret yerine, fazla çalıştığı her saat karşılığında bir saat otuz dakika olmak üzere serbest zaman kullanabilecektir. İşçinin hak ettiği serbest zamanı, yazılı olarak başvurmak şartıyla, altı ay zarfında, çalışma süreleri içinde ve ücretinde bir kesinti olmadan kullanması mümkündür. İşçinin bu serbest zamanı öngörülen süre içinde, işin ve işyerinin gereklerine uygun olarak ne zaman kullanacağı işveren tarafından belirlenecektir. Tatil ve izin günlerinde serbest zaman kullandırılamayacaktır.

Yasanın 41 ve Yönetmeliğin 7'nci maddesi uyarınca, Yasanın 42'nci ve 43'üncü maddelerinde sayılan hâller dışında yer altında maden işlerinde, Yasanın 63'üncü maddesinde yazılı sağlık nedenlerine dayanan kısa veya sınırlı süreli işlerde, 69'uncu maddede belirtilen gece çalışmasında ve maden ocakları, kablo döşenmesi, kanalizasyon, tünel inşaatı gibi yer ve su altında yapılan işlerde fazla çalışma yapılamayacaktır.

Yine Yönetmeliğin 8'inci maddesiyle, 18 yaşını doldurmamış işçilerin, iş sözleşmesi veya toplu iş sözleşmesi ile önceden veya sonradan fazla çalışmayı kabul etmiş olsalar bile sağlıklarının elvermediği işyeri hekiminin, bunun bulunmadığı yerlerde herhangi bir hekimin raporu ile belgelenen işçilerin, gebe, yeni doğum yapmış ve çocuk emziren işçilerin ve kısmi süreli iş sözleşmesi ile çalıştırılan işçilerin fazla çalışma yapmaları yasaklanmıştır.

Yıl içinde yapılacak fazla çalışma süresinin toplamı 270 saatten fazla olamayacaktır. Burada belirtilen bir yıldan takvim yılı anlaşılmalıdır.

Yönetmeliğin 5'inci maddesine göre, belirtilen süre sınırı işyerlerine ve yürütülen işlere değil, işçilerin şahıslarına ilişkindir. Bu nedenle, her bir işçi için yıllık 270 saatin geçip geçmediği söz konusu edilecektir.

Anılan 270 saatlik fazla çalışma sürelerinin hesabında, yarım saatten az olan süreler, yarım saat; yarım saati aşan süreler ise bir saat sayılacaktır.

Yasada bir gün için azami sınır belirlenmemiş olmakla birlikte, 63'üncü madde ve ilgili Yönetmelik hükümleriyle günlük çalışma süresinin en çok 11 saat ile sınırlandırılmış olması nedeniyle, bu süre, eğer işyerinde günde 7,5 saat çalışılıyorsa 3,5 saatten, eğer günde 9 saat çalışılıyorsa 2 saatten, eğer Cumartesi günü 5 saat çalışılması nedeniyle hafta içi günde 8 saat çalışılıyorsa 3 saatten fazla olamayacaktır.

Normal çalışma ile fazla çalışma arasında ara dinlenmesi verilmelidir.

Zorunlu nedenlerle fazla çalışma yaptırılması durumunda, fazla çalışma yapan işçilere uygun bir dinlenme süresi verilmesi zorunludur. Olağanüstü fazla çalışma durumlarında, işlerin çeşidine ve ihtiyacın derecesine göre Bakanlar Kurulu günlük çalışma süresini, işçinin en çok çalışma gücüne çıkarabilmektedir. Zorunlu nedenlerle ve olağanüstü durumlarda fazla çalışma yapılması halinde, 41'inci maddenin fazla çalışma esasını düzenleyen birinci fıkrası, ücret esasını düzenleyen ikinci fıkrası ve fazla saatlerde çalışmayı düzenleyen üçüncü fıkrası uygulama alanı bulacaktır. Dolayısıyla örneğin ücret yerine serbest zaman kullanımı söz konusu olmayacaktır. Yine yıllık süre sınırlandırılması ortadan kalkacak, onay şartı aranmayacaktır.

İşverenlerce, yönetmeliğin 10'uncu maddesine göre, fazla çalışma yapan işçilerin çalışma saatlerini gösteren bir belge düzenlenmesi ve bunun işçi özlük dosyasında saklanması gerekmektedir.

Fazla çalışma hususu ile ilgili olarak İş Yasasında yer alan bu düzenlemelerden başka 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasasında bulunan başka bir takım düzenlemelere de değinmek gerekmektedir. Anılan Yasa ve bağlı mevzuat uyarınca çalışanların bazı hallerde asıl işini yapmadığı halde düzenlemelerin özelliği gereği, ücrete hak kazanacaklardır. Buna göre çalışanlar iş sağlığı ve güvenliği eğitimine katılmaları halinde (6331/17/7 madde ve Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 8'inci maddesi) eğitimlerde geçen süre çalışma süresinden sayılacaktır. Ayrıca Yasa hükmünde eğitim sürelerinin haftalık çalışma süresinin üzerinde olması hâlinde, bu süreler fazla sürelerle çalışma veya fazla çalışma olarak değerlendirilmesi gerektiğinin altı çizilmiştir. Diğer bir düzenleme ise çalışanların işyerlerinde kurulan iş sağlığı ve güvenliği kurullarında görev almaları ve kurul toplantılarına

katılmaları durumu ile ilgilidir. İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmeliğin 9/ç maddesi uyarınca kurul toplantılarında geçecek süreler iş süresinden sayılacaktır.

Bu iki halde de belirtilen sürelerin iş süresinden sayılmasının bir yansıması fazla sürelerle çalışma ve fazla çalışma sürelerinin tespitinde kendisini gösterebilir. Buna göre çalışma saati örneğin 40 saat olarak belirlenmiş bir işyerinde eğitimde geçen sürelerle beraber çalışma süreleri haftalık olarak 40 saati dolduruyor ancak 45 saati doldurmuyorsa 40 saat ile 45 saat arasındaki farkın fazla sürelerle çalışma ve 45 saat doluyorsa 45 saatin üstündeki farkın fazla çalışma ücreti olarak kendisine ödenmesi lazım gelmektedir. Bu sonuca yukarıda da değinildiği üzere eğitim söz konusu olduğunda Yasa hükmünden hareketle çok rahat ulaşılabilmektedir. Kurul faaliyetlerine katılım söz konusu olduğunda ise ancak işçi lehine yorum ilkesi gereği bu sonuca varılabilmektedir.

Eki için tıklayınız

Fazla Çalışma ve Fazla Sürelerle Çalışma İşçi Onayı Örneği

4857 sayılı İş Yasası'nın 41, 42 ve 43'üncü maddeleri ile İş Kanunu'na İlişkin Fazla Çalışma ve Fazla Sürelerle Çalışma Yönetmeliği hükümlerine uygun olarak …..... (fazla çalışma yapmaya/fazla sürelerle çalışmaya) onay veriyorum.

İşçi/Adı Soyadı/Tarih/İmza

Fazla Sürelerle Çalışma

Yine 41'inci madde hükmünde ve yukarıda belirtilen İş Kanununa İlişkin Fazla Çalışma ve Fazla Sürelerle Çalışma Yönetmeliği maddelerinde, fazla çalışmanın yanında fazla sürelerle çalışma adı altında bir uygulama daha tanımlanmıştır.

Buna göre, haftalık çalışma süresinin sözleşmelerle kırkbeş saatin altında belirlendiği durumlarda ortalama haftalık çalışma süresini aşan ve kırkbeş saate kadar yapılan çalışmalar fazla sürelerle çalışma olarak kabul edilmektedir. Bu durumda da fazla çalışmada olduğu gibi sözleşmelerle belirlenen haftalık çalışma süresinin aşılıp aşılmadığı önem kazanmaktadır. Yine denkleştirme esası uygulanıyorsa, denkleştirme döneminin sonundaki, toplam sürelerin dikkate alınması gerekecektir. Bu takdirde esas alınacak haftalık çalışma süresi 45 saat değil, sözleşmede belirlenen saat toplamı olacaktır. Çalışmanın 45 saati aşan kısmı ise fazla çalışma hükümlerine tabi olacaktır.

Bu noktada yukarıda da değinildiği üzere 6331 sayılı Yasanın 17'nci maddesinin de dikkate alınması gerekmektedir. Çalışanlara iş sağlığı ve güvenliği eğitimi verilmesi ile ilgili genel ilkeleri belirleyen bu maddenin 7'nci bendine göre söz konusu madde kapsamında verilecek eğitim süresinin haftalık çalışma süresinin üstünde ve 40 saat ila 45 saat arasında olması halinde bu sürelerin fazla sürelerle çalışma olarak değerlendirilemesi gerekmektedir.

Buradan hareketle örneğin bir işyerinde toplu iş sözleşmesiyle haftalık çalışma süresi 40 saat olarak belirlenmiş ise, işçinin 40 saati aşan ancak 45 saati aşmayan çalışmaları fazla sürelerde çalışma olarak adlandırılacaktır. Eğer bu işyerinde 2 aylık denkleştirme esası uygulanıyorsa, bu takdirde işçinin fazla sürelerle çalışmaları, 320 saati aşan ancak 360 saati aşmayan çalışmaları olacaktır. Bunların yanında, yine aynı işyerinde haftada 45 saati aşan bir çalışma yapılmış ise 40 saat ile 45 arası 5 saatlik süre fazla sürelerle çalışma, 45 saati aşan kısım ise fazla çalışma; denkleştirme esası uygulanıyorsa, 320 ile 360 saat arasındaki 40 saat fazla sürelerle çalışma, 360 saati aşan kısım ise fazla çalışma olarak değerlendirilecek ve buna göre farklı işlemlere tabi olacaktır.

Fazla sürelerle çalışma sürelerinin hesabında, yarım saatten az olan süreler, yarım saat; yarım saati aşan süreler ise bir saat sayılacaktır.

Fazla sürelerle çalışmalarda, her bir saat fazla çalışma için verilecek ücret normal çalışma ücretinin saat başına düşen miktarının yüzde yirmibeş yükseltilmesiyle bulunarak ödenecektir.

Yasanın 41 ve Yönetmeliğin 6'ncı maddesi uyarınca, fazla sürelerle çalışma yapan işçi isterse, bu çalışmalar karşılığı zamlı ücret yerine, fazla çalıştığı her saat karşılığında bir saat onbeş dakika olmak üzere serbest zaman kullanabilecektir. Bu konuda fazla çalışma için yapılan açıklamalar esas alınmalıdır.

Fazla sürelerle çalışma konusunda, Yasada ve Yönetmelikte getirilen tek sınırlama kısmi süreli çalışanlarla ilgilidir. Buna göre, Yönetmeliğin 8'inci maddesi hükmü gereğince, kısmi süreli işçilere fazla sürelerle çalışma yaptırılamayacaktır.

İşverenlerce, yönetmeliğin 10'uncu maddesine göre, fazla sürelerle çalışma yapan işçilerin çalışma saatlerini gösteren bir belge düzenlenmesi ve bunun işçi özlük dosyasında saklanması gerekmektedir.

Yine fazla sürelerle çalışma hakkında da işçi onayının alınması öngörülmektedir. Bu konuda da fazla çalışma için yapılan açıklamalar dikkate alınmalıdır.

Telafi Çalışması

Çalışma hayatında görülebildiği kadarıyla hemen yapılması gereken bir onarım halinde veya Ulusal Bayram ve genel tatil günlerinin öncesinde yahut sonrasındaki çalışma günlerinin tatil edilmesi halinde yahut işçinin görülmesi gereken bir işi için işverenden izin istemesi halinde işyerindeki çalışma süresi önemli ölçüde azalmakta veya iş tamamen durmaktadır. Bu durum bir yandan da işçinin kazancını azaltmaktadır. Bu hallerle ilgili olarak 4857 sayılı İş Yasası'nın 64'üncü maddesiyle telafi çalışması kurumu oluşturulmuştur. Bu konuyla, İş Süreleri Yönetmeliğinin 7'nci maddesi de ilgili gözükmektedir.

Bu madde hükmüne göre öncelikle telafi çalışması yapabilmek için işyerinde çalışmanın önemli ölçüde azalması veya işin tamamen tatil edilmesi ya da işçinin talebi ile kendisine izin verilmesi hallerinin gerçekleşmesi gerekmektedir. Çalışma süresini önemli ölçüde azaltan veya tamamen durduran etkenin ise zorunlu bir nedenle ortaya çıkması veya genel tatil günlerinin öncesinde yahut sonrasında uzatılması veya benzeri hafif bir nedenin bulunması gerekmektedir. Aksi durumda İş Yasası'nın 24 veya 25'inci maddelerinin son bendlerinin veya kısa çalışma ve kısa çalışma ödeneğini düzenleyen 4447 sayılı İşsizlik sigortası Yasası'nın Ek 2'nci maddesinin uygulanması söz konusu olabilecektir.

Bu şekilde belirlenerek yapılmak istenen telafi çalışmalarında aşağıdaki hususlara dikkat etmek gerekmektedir;

- Günlük en çok çalışma süresi (11 saat) aşılmamalıdır.
- Günde en çok 3 saat sürmesi gerekmektedir. Buna göre telafi çalışması yapılacak ise ve işyerinde 7,5 saat çalışılıyorsa, o gün için çalışma süresi en çok 10,5 saat olabilecektir.
- Yine normal çalışma ile telafi çalışması arasında ara dinlenmesi verilmelidir.
- Tatil günlerinde telafi çalışması yapılamayacaktır.
- Yönetmeliğin 7'nci maddesine göre, telafi çalışması, kaynağını oluşturan zorunlu nedenin ortadan kalkması ve işyerinin normal çalışmaya başlamasını takip eden 2 ay içerisinde yaptırılacaktır.

Hazırlama Tamamlama Temizleme İşleri

4857 sayılı İş Yasası'nın 70'inci maddesinde hazırlama, tamamlama ve temizleme işlerinden bahsedilmiş; buna ilişkin şartların bir yönetmelikle düzenlenmesi öngörülmüştür. Madde hükmünde geçen yönetmelik Hazırlama, Tamamlama ve Temizleme İşleri Yönetmeliği adıyla yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmeliğin 4'üncü maddesinde söz konusu işleri yaptırılabilme koşulu yer almıştır. Buna göre, göre, hazırlama, tamamlama ve temizleme işlerinin, asıl işe ilişkin günlük çalışma sürelerinden önce veya sonra yaptırılabilmesi, teknik bir zorunluluğun bulunmasına veya bu işlerin, asıl işin yürütümü sırasında yapılmasının sağlık ve güvenlik yönünden sakıncalı olmasına bağlıdır.

Yönetmeliğin 5'inci maddesinde ise hazırlama, tamamlama ve temizleme işlerinin günlük süresi tespit edilmiştir. Madde hükmüne göre, asıl iş için belirlenmiş olan günlük çalışma sürelerine ek olarak, bu sürelerin başlama saatlerinden önce veya bitme saatlerinden sonra, hazırlama, tamamlama ve temizleme işlerini yapacak olan işçiler, bu işlerde günde en çok iki saat daha çalıştırılabilir.

Yönetmelik bu işlerde çalıştırılabilecek işçi sayısını da sınırlamıştır. Yönetmeliğin 6'ncı maddesi uyarınca; hazırlama, tamamlama ve temizleme işlerinde çalıştırılacak işçilerin sayısı, 15 çalışanı bulunan işyerlerinde 3 işçiden, 16-30 çalışanı bulunan işyerlerinde 4 işçiden, 31-60 çalışanı bulunan işyerlerinde 6 işçiden, 61-80 çalışanı bulunan işyerlerinde 8 işçiden, 81-100 çalışanı bulunan işyerlerinde 10 işçiden ve 100'den fazla çalışanı bulunan işyerlerinde ise, çalışan sayısı toplamının yüzde onundan fazla olamayacaktır.

Hazırlama, tamamlama ve temizleme işlerinin yapılmasının özel riskler yaratması ve özel bilgi, beceri ve deneyim gerektirmesi halinde, bu işlerde çalıştırılacak işçilerin çalıştıkları bölümleri ve mesleki eğitimleri göz önüne alınarak uygun nitelikte olanlar seçilecektir.

Bu genel hükümlerin yanında hazırlama, tamamlama ve temizleme işlerinde uygulanacak özel düzenlemeler de mevcuttur. Yönetmeliğin 7'nci maddesine göre bu işlerde işveren tarafından bir tebliğ hazırlanması gerekmektedir. Aynı madde hükmüne göre, ekipte görevlendirilen işçilerin, bu çalışmalar sırasında, işveren tarafından hazırlanarak tebliğ edilmiş olan talimata uymaları zorunludur.

Yine 7'nci madde uyarınca, hazırlama, tamamlama ve temizleme işlerinin yürütülmesi sırasında, işveren tarafından, çalıştırılacak işçiler arasından seçilecek deneyimli bir işçinin, ekip başı olarak görevlendirilmesi gerekmektedir.

8'inci madde hükmüne göre, işverenler, hazırlama, tamamlama ve temizleme işlerinin yürütülmesi sırasında, iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmak ve işçilerin gerekli iş sağlığı ve güvenliği eğitimini almalarını sağlamakla yükümlüdürler. İşçiler de iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymak zorundadırlar.

Yönetmeliğin 9'uncu maddesinde öngörüldüğü üzere, bu işlerin, işyerinde çalışan işçilere nöbetleşe yaptırılması esas olmakla birlikte; yapılacak olan hazırlama, tamamlama ve temizleme işinin özelliği, bu işlerin ancak belli ve bu konuda yetişmiş işçilerce yapılmasını zorunlu kılıyor ve işyerinde de nöbetleşmeye yetecek sayıda bu nitelikte işçi bulunamıyorsa, bu işler hep aynı kişilere de yaptırılabilecektir.

Yönetmeliğe göre bu işlerde çalışanlara, asıl işten sonra ara dinlenmesi verilmesi gerekmektedir. 10'uncu madde uyarınca, işyerinde yürütülen asıl işin bitmesinden sonra hazırlama, tamamlama ve temizleme işlerini yapacak olan işçilerin, bu işlere başlamadan önce yarım saatten az olmamak üzere dinlenmeleri zorunludur. Ancak, işçilerin bu dinlenme haklarını kullanmaları, asıl işin bitmesinden sonra böyle bir çalışma aralığı bırakılmasının herhangi bir teknik sakınca doğurmaması koşuluna bağlıdır. Sözü edilen dinlenmeler, çalışma süresinden sayılmayacaktır.

Yönetmeliğin 11'inci maddesine göre eğer yapılan iş günde en çok yedi buçuk saat çalışılması gereken veya daha az süre ile çalışılması gereken bir iş ise, hazırlama, tamamlama ve temizleme işlerinin, bu konuda çıkarılmış bulunan Yönetmelikte yer alan işlerden her birine özgü olmak üzere belirtilmiş bulunan iş sürelerini aşmayacak biçimde düzenlenmesi zorunludur.

Bu işlerde fazla çalışma hükümlerinin ne şekilde uygulanacağı ise yönetmeliğin 12'nci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, hazırlama, tamamlama ve temizleme işleri de dahil olmak üzere, günlük çalışma süresi 11 saati aşamayacak, günlük normal çalışma süresi dışında yapılan hazırlama, tamamlama ve temizleme işleri ile yapılan fazla çalışma sürelerinin toplamı yılda iki yüz yetmiş saati geçemeyecektir.

13'üncü maddeye göre gece çalışması esnasında hazırlama, tamamlama ve temizleme işi yapılacak ise yine bu Yönetmelikte belirtilen koşullar içinde yaptırılabilecektir. Ancak, çocukların ve kadınların bu şekilde çalıştırılmalarında, 4857 sayılı İş Yasası'nın 71'inci ve 73'üncü maddeleri dikkate alınacaktır.

Yönetmeliğin 14'üncü maddesi uyarınca, bir işyerinde, bu Yönetmelik hükümlerine göre, hazırlama, tamamlama ve temizleme işleri yaptırılmak üzere ayrılmış olan işçilerin, bu işlere ayrılan saatlerde, herhangi bir başka işte çalıştırılmaları yasaktır.

Eki için tıklayınız

Hazırlama Tamamlama ve Temizleme İşlerinde İşyerinde Yapılacak Tebliğ Örneği

İşyerimizde …..... konusu ile ilgili olarak aşağıda gösterildiği şekilde …..... (hazırlama/tamamlama/temizleme) işi yaptırılacaktır. Tarih

Yetkili imzalar

İşin Adı : Parçaların toplanması

Niteliği : Temizleme

Toplam İşçi Sayısı 110

İşi Yapacak İşçi Sayısı : Her gün 11

Ekipler : 11'er işçi

Ekip Başı : 1 işçi

Çalışma Süresi : 1 saat

Ara Dinlenmesi : Günlük çalışmadan sonra yarım saat

Ücreti : Normal saat ücretinin %50 fazlası

Ekip Ekip Başı

1. Gün

2. Gün

Gece Çalışmaları

Esasen, vardiyalı çalışma ile yakın ilgili bulunan ve bu nedenle de vardiyalı çalışmaların inceleneceği bölüm içinde değerlendirilmesi mümkün olan gece çalışması kavramı ile ilgili olarak İş Yasası'nın ayrıca bir tanım getirmesi ve bazı özel düzenlemelere gitmiş olması nedeni ile ayrı bir başlık altında incelenmesinde fayda bulunmaktadır. Madde hükmünde yer alan ve vardiyalı çalışma ile daha ilgili görülen hükümler vardiyalı çalışma ile ilgili kısımda aktarılmıştır.

Gece çalışmasından önce iş hayatında gece kavramının tanımlanması gerekmektedir. İş Yasası'nın 69'uncu maddesine göre iş hayatında gece; en geç saat 20.00'de başlayarak en erken saat 06.00 ya kadar geçen ve her halde 11 saat süren dönemdir. Buna göre gece çalışmaları saat 19.00-06.00 veya 20.00-07.00 saatleri arasında değişmektedir.

Günün gündüz saatlerinde başlayan ve gece saatlerinde sona eren bir çalışmada, bu çalışmanın gece çalışması olarak nitelendirilebilmesi için çalışmanın ne kadarının gece sürdüğü esas alınacaktır. Eğer gece süren çalışma kısmı daha uzunsa çalışma, gece çalışması olacak ve ona göre hükümlerini doğuracaktır. Buradan hareketle örneğin 16.00-01.00 saatleri arasında süren bir çalışmanın; saat 20.00 ye göre 5 saatlik bölümü gece sürdüğü için; gece çalışması olarak kabul edilmesi gerekmektedir.

Gece çalışmalarında bir takım hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir. Buna göre, gece çalışma süresi 7,5 saati geçemeyecektir. Ancak turizm, özel güvenlik ve sağlık hizmeti yürütülen işlerde işçinin yazılı onayının alınması şartıyla yedi buçuk saatin üstünde gece çalışması yaptırılabilecektir. Bu hükümde geçen turizm hizmeti yürütülen işler, ilgili mevzuat uyarınca Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından turizm işletme belgesi veya turizm yatırımı belgesi verilen verilen ya da belediye tarafından turizm işletmesi olarak faaliyet göstermek üzere işletme belgesi verilen tesislerde; özel güvenlik hizmeti yürütülen işler; 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Yasa kapsamında İçişleri Bakanlığınca faaliyet izni verilen özel güvenlik şirketlerinde veya özel güvenlik görevlisi olarak herhangi bir işyerinde ve sağlık hizmeti yürütülen işler; Sağlık hizmeti sunan ve/veya üreten; gerçek kişiler ile kamu ve özel hukuk tüzel kişilerin işyerinde ve bunların tüzel kişiliği olmayan şubelerinde, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Yasasında tanımlanan sosyal hizmet kuruluşlarında çalışan işçiler ile bu işyerlerinde alt işveren tarafından çalıştırılan işçileri kapsayacaktır.

Bu durumda öncelikle işverence yasal sınırlamalar dahilinde bir çalışma planı oluşturulmalıdır. Bu bağlamda Yasanın 41, 42 ve 43'üncü maddelerinde düzenlenen fazla çalışma ve fazla sürelerle

çalışma hükümlerinde olanaklı kılınan haller hariç, haftalık toplam çalışma süresi 45 saati geçmemeli ve her halde günlük çalışma süresi 11 saatin üstüne çıkmamalıdır. Daha sonra oluşturulan bu çalışma planı işçi tarafından onaylanmalıdır. Madde düzenlemesi gereği işçi bu çalışma planını onaylamak zorunda değildir. Bu bağlamda işçi onayı bulunmuyorsa işçinin bu şekilde çalışmaya zorlanması olanaklı değildir ve bu yönde verilen talimatı yerine getirmemesi işverenin talimatlarını yerine getirmeme olarak değerlendirilmeyecektir. Tersi durumda ise işçinin bu yönde verilen talimatları yerine getirmesi gerekecektir.

Ayrıca gece çalışmasında fazla çalışma da yaptırılmayacaktır. Fakat her halde gece döneminde günlük olarak çalışma süresinin 7,5 saati aşması durumunda, çalışma süresi günlük bazda sınırlandırıldığından, haftalık toplama bakılmaksızın 7,5 saati aşan her çalışma süresinin fazla çalışma olarak kabul edilmesi ve ücretinin fazla çalışma ücreti olarak tahakkuk ve ödenmesi lazım gelmektedir. Turizm, özel güvenlik ve sağlık hizmeti yürütülen bir işte onayı alınarak gece çalışma süresi yedi buçuk saatin üstünde belirlenen işçi hakkında ise haftalık çalışma saati toplamına göre hareket edilmesi gerekecektir.

Gece çalıştırılacak işçilerin sağlık durumlarının gece çalışmalarına uygun olduğu yolunda raporlar alınacak, en geç iki yılda bir bu yönde muayeneler yaptırılacak ve ilgili masraflar işverence karşılanacaktır. Gece çalışması nedeniyle sağlığı bozulan ve bu durumun belgeleyen işçiye mümkünse gündüz postasında iş verilecektir. İşverence gece postalarında çalıştırılacak işçilerin isim listeleri ile haklarında alınan sağlık raporlarının bir örneği il Müdürlüğüne gönderilecektir. Periyodik sağlık muayene sonuçlarının da yapıldıkça gönderilmesi gerekecektir.

Kısmi Süreli Çalışmalar

İş Yasası'nın 13'üncü maddesinde genel olarak kısmi süreli iş sözleşmesi tanımlanmış, kısmi süreli iş sözleşmesinin tam süreli iş sözleşmesiyle çalışan emsal işçiye göre önemli ölçüde daha az belirlenmesi durumunda kısmi süreli iş sözleşmesinin doğacağı kabul edilmiş, ancak süre hakkında bir düzenlemeye gidilmemiştir. Süre hakkındaki düzenleme ise İş Kanununa İlişkin Çalışma Süreleri Yönetmeliği'nin 6'ncı maddesiyle getirilmiş ve işyerinde tam süreli iş sözleşmesi ile yapılan emsal çalışmanın üçte ikisi oranına kadar yapılan çalışmaların kısmi süreli çalışma olarak kabul edilmesi öngörülmüştür.

Buna göre bir işyerinde tam gün esası, haftanın 6 gününde ve günde 7,5 saat çalışma üzerine kurulmuş ise kısmi çalışmalar en çok 5 saat olabilecektir. İşyerinde 5 gün dokuzar saat çalışılıyorsa, bu takdirde kısmi çalışma en çok 6 saat olarak belirlenecektir. Cumartesi günü 5 saat ve hafta içi 8 saat çalışılıyorsa, kısmi çalışma hafta içi 5 saat 20 dakikayı, cumartesi günü, 3 saat 20 dakikayı geçemeyecektir.

İlgili İş Kanununa İlişkin Fazla Çalışma ve Fazla Sürelerle Çalışma Yönetmeliği'nin 8'inci maddesiyle bu işlerde fazla çalışma yasaklandığından, sürelerin aşılması halinde tam gün çalışma esasına göre işlemlerin ihya edilmesi gerekecektir.

Yine Yasanın 13'üncümaddesinde kısmi süreli iş sözleşmesinin özel bir türü tanımlanarak, analık halinde doğumdan sonraki süreçte kısmi süreli çalışmaya yer verilmiştir. Bu hususta ayrıca "Analık İzni veya Ücretsiz İzin Sonrası Yapılacak Kısmi Süreli Çalışmalar Hakkında Yönetmelik" yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Anılan Yasa maddesindeki düzenlemeye göre Yasanın 74'üncü maddesinde öngörülen izinlerin bitiminden sonra mecburi ilköğretim çağının başladığı tarihi takip eden ay başına kadar ebeveynlerden birinin kısmi süreli çalışma talebinde bulunması olanaklıdır. Ancak ebeveynlerden birinin çalışmaması halinde çalışan eşin kısmi süreli çalışma talebinde bulunması olanaklı değildir. Yine üç yaşını doldurmamış bir çocuğu eşiyle birlikte veya münferiden evlat edinenlerin de çocuğun fiilen teslim edildiği tarihten itibaren bu haktan faydalanması mümkündür. Böyle bir talep halinde, bu talebin işverence karşılanması gerekmektedir. Ayrıca bu yöndeki talep geçerli bir fesih sebebi de sayılamayacaktır. Yine bu düzenlemeler çerçevesinde kısmi süreli çalışmaya başlayan işçinin aynı çocuk için bir daha bu haktan faydalanmamak koşuluyla tam zamanlı çalışmaya dönmesi de mümkündür. Bu durumda işçinin işverene bu isteğini en az bir ay önceden yazılı olarak bildirmesi gerekmektedir. Böyle bir durumda bu işçinin yerine işe alınmış olan işçinin iş sözleşmesi kendiliğinden sona erecektir.

Belirtilen Yönetmelikte öncelikle analık izin hakkı, çalışma süresinin yarısı kadar ücretsiz izin hakkı ve altı aya kadar ücretsiz izin hakkıyla ilgili Yasal düzenlemeler tekrar edilmiş ve Üçüncü Bölüm altındaki düzenlemeler analık izni ve takip eden ücretsiz izin sonrası kısmi süreli çalışmalara ayrılmıştır.

Yönetmeliğin 8'inci maddesi uyarınca işçinin analık izni, çalışma süresinin yarısı kadar ücretsiz izin veya altı aya kadar ücretsiz iznin bitiminden itibaren çocuğun mecburi ilköğretim çağının başladığı tarihi takip eden ay başına kadar herhangi bir zamanda kısmi süreli çalışma talebinde bulunabilmesi olanaklıdır. İşçiye seçimlik bir hak tanındığı görülmektedir. Buna göre işçi Yasanın genel olarak 74'üncü maddesinde düzenlenen ve birbirini takip eden bu izinlerin herhangi birinin bitiminden sonra yahut hepsinin sona ermesinden sonra bu haktan istifade edebilecektir. Hatta maddenin ikinci fıkrası uyarınca bu talebin altı aya kadar ücretsiz izin süresinin kesilerek de yapılabilmesi mümkünüdr. Ücretsiz iznin tamamının kullanılması şartı aranmamaktadır.

Kısmi süreli çalışma talebinin ne şekilde ve ne zaman iletileceği de üçüncü fıkrada düzenlenmiştir. Yapılan düzenlemeye göre talep, bu haktan faydalanmaya başlamadan en az bir ay önce işçi tarafından yazılı olarak işverene bildirilecektir. Buradaki süre ve yazılı şekil şartının bir geçerlik koşulu olarak anlaşılmasında fayda bulunmaktadır. Buna göre en az bir ay önceden ve yazılı yapılmayan taleplerin işverence uygulanmaya alınması beklenemeyecektir.

Kısmi çalışma talebinin unsurlarını ise Yönetmeliğğin 9'uncu maddesi konu edinmiştir. Birinci fıkraya göre işçinin kısmi süreli çalışma talebinde, kısmi süreli çalışmaya başlayacağı tarih ile tüm iş günlerinde çalışılacak olması hâlinde çalışmanın başlama ve bitiş saatleri, haftanın belirli günlerinde çalışılacak olması hâlinde ise tercih edilen iş günleri yer alması zorunludur. Yine bu talebe işçinin, eşinin çalıştığına dair belgeyi de eklemesi gerekmektedir. İşçinin kısmi süreli çalışma talep dilekçesi, işveren tarafından işçinin özlük dosyasında saklanacaktır.

Kısmi süreli çalışma talebinin şartları ise 10'uncu maddede düzenlenmiştir. Yapılan düzenlemeye göre genel olarak Yasa hükmüyle koşut olarak ebeveynlerden birinin çalışmaması hâlinde, çalışan eş kısmi süreli çalışma talebinde bulunamayacaktır. Ancak bu genel düzenlemeye bir takım istisnalar getirilerek,

- Ebeveynlerden birinin sürekli bakım ve tedavisini gerektiren bir hastalığının olması ve bu hastalığın tam teşekküllü hastane ya da üniversite hastanesinden alınacak doktor raporuyla belgelendirilmesi,

- Velayetin mahkemece eşlerden birine verilmesi hâlinde çocuğun velayetine sahip ebeveynin talepte bulunması,

- Üç yaşını doldurmamış bir çocuğun münferiden evlat edinilmesi hâllerinde bu şartın aranmayacağı hükme bağlanmıştır.

Ayrıca bu şartların, sadece başvuru sırasında aranacağı, bu şartların kısmi süreli çalışma sırasında kaybedilmesi durumunda söz konusu hakkın devam edeceği öngörülmüştür.

Yönetmeliğin 11'inci maddesi uyarınca usulüne uygun olarak yapılan kısmi süreli çalışma talebinin bildirim tarihinden itibaren en geç bir ay içinde işveren tarafından karşılanması gerekmekte olup, işverence işçiye bu talebin karşılandığı yazılı olarak bildirilecektir.

İşveren tarafından süresi içinde işçinin talep dilekçesine cevap verilmemesi hâlinde, talep işçinin dilekçesinde belirtilen tarihte veya bu tarihi takip eden ilk iş gününde geçerlilik kazanacaktır.

Ayrıca özel olarak düzenlendiği üzere işçinin belirtilen tarihte iş edimini sunmaya başlaması kaydıyla kısmi süreli çalışma talebi geçerli fesih nedeni sayılamayacaktır.

Yönetmeliğin 12'nci maddesinde kısmi süreli çalışma yapılabilecek işlerde sınırlamaya gidilmiştir. Buna göre kısmi süreli çalışma;

- Özel sağlık kuruluşlarında ilgili mevzuat uyarınca mesul müdür, sorumlu hekim, laboratuvar sorumlusu ve sağlık hizmetinden sayılan işlerde tam zamanlı çalışması öngörülenler tarafından yerine getirilen işlerde (Bu kapsamda Yönetmeliğin 13'üncü maddesi uyarınca sağlık hizmetinden sayılan işler; tabipler ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanlar, hemşire, ebe ve optisyenler ile 1219

sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanunun ek 13 üncü maddesinde tanımlanan diğer meslek mensupları tarafından yerine getirilen işleri ifade etmektedir),

- Nitelikleri dolayısıyla sürekli çalıştıkları için durmaksızın birbiri ardına postalar hâlinde işçi çalıştırılarak yürütülen sanayiden sayılan işlerde,

- Nitelikleri dolayısıyla bir yıldan az süren mevsimlik, kampanya veya taahhüt işlerinde,

- İş süresinin haftanın çalışma günlerine bölünmesi suretiyle yürütülmesine nitelikleri bakımından uygun olmayan işlerde, işverenin uygun bulması hâlinde; bunların dışında kalan işlerde ise işverenin uygun bulma şartı aranmaksızın kısmi süreli çalışma yapılabilecektir. Bu konuda ayrıca Yönetmeliğin 13'üncü maddesinin verdiği yetkiyle 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu hükümlerine göre bağıtlanan toplu iş sözleşmelerinde kısmi süreli çalışma yapılabilecek işlerin anılan düzenlemeye bağlı olmaksızın taraflarca belirlenebilmesi de olanaklı hale getirilmiştir. Ancak bu düzenlemeden hareketle tarafların bu hakkın tamamen ortadan kalkması sonucunu doğuracak şekilde bir kapsam belirlemelerinin de olanaklı olduğu düşünülmemelidir. Zira bu içerikte yapılacak bir düzenleme genel olarak İş Yasasının 13'üncü maddesine aykırılık taşıyacaktır.

Tam süreli çalışmaya geçiş hususu Yönetmeliğin 14'üncü maddesinde yer almaktadır. Buna göre genel olarak kısmi süreli çalışmaya başlayan işçi, aynı çocuk için bir daha bu haktan faydalanmamak üzere tam süreli çalışmaya dönebilmektedir. Böyle bir durumda işçinin, işverene en az bir ay önce yazılı olarak talebini bildirmesi gerekmektedir ve kısmi süreli çalışmaya geçen işçinin tam süreli çalışmaya başlaması hâlinde yerine alınan işçinin iş sözleşmesi kendiliğinden sona ermektedir. Kısmi süreli çalışmaya geçen işçinin iş sözleşmesini feshetmesi hâlinde, yerine alınan işçinin iş sözleşmesi yazılı onayı olması koşuluyla fesih tarihinden itibaren belirsiz ve tam süreli sözleşmeye dönüşecektir. Bu durumda kısmi süreli çalışmaya geçen işçinin yerine işe alınan işçinin iş sözleşmesinin belirli ve kısmi süreli olacağı anlaşılmaktadır.

Yönetmeliğin 15'inci maddesinde yer alan düzenlemeye göre kısmi süreli çalışmanın belirlenen günlük ve haftalık çalışma süresi içerisinde yapılacağı zaman aralığı, o yerin gelenekleri, işçinin yapmakta olduğu işin niteliği ve işçinin talebi dikkate alınarak işveren tarafından belirlenecek olup, kısmi süreli çalışan işçinin ücret ve paraya ilişkin bölünebilir menfaatleri çalıştığı süreye orantılı olarak ödenecektir.

Radiyoloji Radiyom ve Elektrikle Tedavi İşleri

3153 sayılı Radiyoloji, Radiyom ve Elektrikle Tedavi ve Diğer Fizyoterapi Müesseseleri Hakkında Yasa'nın 3'üncü maddesi ile Yasa kapsamına giren ve radyum ve radyoloji maddeleri ile araçları kullanılan müesseselerin tabi olacakları yükümlülükleri içeren bir nizamname (tüzük) çıkarılması öngörülmüş; anılan Tüzük Radyoloji, Radyom ve Elektrikle Tedavi Müesseseleri Hakkında Nizamname adı ile çıkarılarak yürürlüğe girmiştir. Günümüzde halen yürürlükte bulunan bu Tüzüğün bazı hükümleri, kullanılan radyoaktif maddelerin özellikleri nedeniyle, çalışanlar için bazı özel düzenlemeler içermektedir.

Tüzüğün 21'inci maddesi uyarınca, röntgen ve radyom ile sürekli olarak günde 5 saatten fazla çalışılamayacaktır. Bu noktada Sağlık Kuralları Bakımından Günde Azami Yedi Buçuk Saat ve Daha Az Çalışılması Gereken İşler Hakkında Yönetmeliğin 4'üncü maddesinde sıralanan ve ancak yedi buçuk saat çalışılabilecek işler arasında sayılan radyoaktif ve radyoiyonizan maddelerle yapılan işler (Doğal ve yapay radyoaktif, radyoiyonizan maddeler veya bütün diğer korpüsküler emanasyon kaynakları ile yapılan işler) ile arasındaki ilişkiden söz etmek gerekmektedir. Yönetmelikte bu işin günde 'ancak yedi buçuk saat çalışılabilecek işler' arasında sayılması nedeniyle söz konusu işlerde daha fazla süreyle işçi çalıştırabilmenin mümkün olduğu anlamı çıksa da, özel ve yönetmeliğe göre daha genel bir düzenleme olan Tüzükte bu sürenin en fazla 5 saat ile sınırlandırılmış olması dikkate alınarak bu işlerde çalışacak olanlar hakkında Tüzük hükmüne göre düzenleme yapılması uygun olacaktır.

Ancak bu çalışma, söz konusu çalışmanın günde yedi buçuk saatten az sürmesi nedeniyle kısmi çalışma olarak da değerlendirilmemelidir. Zira İş Yasasının 62'nci maddesi uyarınca çalışma sürelerinin kanunen daha az sürelere indirilmesi nedeniyle ücretten indirim yapılamayacaktır.

Öte taraftan bu işlerin aynı zamanda yukarıda belirtilen Yönetmelik kapsamına girmesi ve bu Yönetmelikte belirtilen işlerde, İş Yasasının 41 ve İş Kanununa İlişkin Fazla Çalışma ve Fazla Sürelerle Çalışma Yönetmeliğinin 7'nci maddesi uyarınca fazla çalışmanın yasaklanmış olması nedenleriyle bu işlerde çalışanlara fazla çalışma yaptırılamayacaktır. Fakat günlük çalışma süresinin 5 saati aşması halinde, çalışmanın günlük bazda sınırlandırılmış olması nedeniyle 5 saati aşan sürelerin haftalık toplam çalışma süresine bakılmaksızın fazla çalışma olarak kabulü gerekmektedir.

Yine aynı madde hükmü gereğince röntgen muayenehanelerinde pazardan başka ayrıca bir gün daha öğleden sonra tatil verilmesi zorunludur. Bu hükümdeki Pazar günü ifadesini mutlak olarak kabul etmemek gerekmektedir. Çünkü İş Yasasının 47'nci maddesi uyarınca işçilere haftada bir gün ücretli hafta tatili verilmesi zorunlu olduğu için, söz konusu Tüzükte yarım günlük iznin ve hafta tatilinin işyeri ile ilgisi kurulmuş olmasına rağmen diğer düzenlemeler uyarınca işçi ile ilgili olduğu anlaşıldığından, bu gibi işyerlerinde bu işleri yapan işçilere pazar gününden başka bir günde hafta tatili verilmesi ve yarım günlük iznin bu esaslara göre kullandırılabilmesi mümkündür. Bundan başka madde hükmünden bu yarım günlük iznin ücretli olup olmayacağı anlaşılamamaktadır. Bu sebepten iznin ücretsiz izin olarak düşünülmesi mümkün ise de yine İş Yasasının 62'nci maddesi hükmüne göre ve işçi yararına yorum ilkesi gereğince bu iznin ücretli kullandırılması uygun olacaktır.

Tüzüğün 22'nci maddesi uyarınca hastanelerde röntgen ve radyom ile tam süre ile (5 saat) çalışan kimselerin hastanenin başka işlerinde çalıştırılmaları ve bunlara gece uykularını ihlal edecek iş verilmesi yasaktır. Gece çalışılması gereken durumlarda bu düzenlemelerin yanında İş Yasası ve ilgili Yönetmeliklerde yer alan ve gece çalışmasına, vardiyalı çalışmaya, kadın işçilerin gece çalışmalarına vb. ilişkin düzenlemelere uygun davranmak gerekecektir.

Tüzüğün 24'üncü maddesi gereğince Tüzük kapsamına giren müesseselerde her röntgen uzmanının veya röntgen ve radyom ile iştigal eden kimsenin senede dört hafta muntazaman devamlı tatil yapması gerekmektedir. Dikkat edileceği üzere söz konusu izin yıllık izin olarak isimlendirilmemiştir. Dolayısıyla söz konusu iznin sağlık nedenleriyle verildiği anlaşılmaktadır. Öte taraftan yıllık iznin hak edilmesi için çalışılması gereken bir yılın hesabında dikkate alınacak süreleri belirleyen İş Yasasının 55'inci maddesinin (g) bendinde Tüzükte geçen yarım günlük izinler bu bir yılın hesabında çalışılmış gibi kabul edilmiş ancak bu dört haftalık süreye değinilmemiştir. Bu noktadan hareketle bu işleri yapanlara bir yıllık çalışmaları sonucunda öncelikle bu dört haftalık izinleri kullandırılacak ve sonrasında İş Yasasına göre hak kazandığı yıllık izin kullandırılacaktır. Dolayısıyla uygulamada bu işçiler İş Yasası anlamında yıllık izne bir yılın sonunda değil bir yıl dört haftanın sonunda hak kazanacaklardır. Yine madde hükmünde bu dört haftalık iznin ücretli olup olmayacağı hakkında bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle iznin ücretsiz izin olarak düşünülmesi mümkün ise de yine İş Yasasının 62'nci maddesi hükmüne göre ve işçi yararına yorum ilkesi gereğince bu iznin ücretli kullandırılması uygun olacaktır.

Çalışma Süresinden Sayılan Haller

İş Yasası'nın 66'ncı maddesinde iş süresinden sayılan dolayısıyla ücret ödenmesi gereken süreler sıralanmıştır. Buna göre:

i. Madenlerde, taş ocaklarında yahut her ne şekilde olursa olsun yeraltında veya su altında çalışılacak işlerde işçilerin kuyulara, dehlizlere veya asıl çalışma yerlerine inmeleri veya girmeleri yahut bu yerlerden çıkmaları için gereken süreler,

ii. İşçilerin işveren tarafından işyerlerinde başka bir yerde çalıştırılmak üzere gönderilmeleri halinde yolda geçen süreler,

iii. İşçinin işinde ve her an iş görmeye hazır bir halde bulunmakla beraber çalıştırılmaksızın ve çıkacak işi bekleyerek boş geçirdiği süreler,

iv. İşçinin işveren tarafından başka bir yere gönderilmesi veya işveren evinde veya bürosunda yahut işverenle ilgili herhangi bir yerde meşgul edilmesi suretiyle asıl işini yapmaksızın geçirdiği süreler,

v. Çocuk emziren işçilerin çocuklarına süt vermeleri için belirtilecek süreler,

vi. Demiryolları, karayolları ve köprülerin yapılması, korunması ya da onarım ve tadili gibi, işçilerin yerleşim merkezinden uzak bir mesafede bulunan işyerlerine hep birlikte getirilip götürülmeleri gereken her türlü işlerde bunların toplu ve düzenli bir şekilde götürülüp getirilmeleri esnasında geçen süreler iş süresinden sayılacaktır. Ancak, işin niteliğinden doğmayıp da işveren tarafından sırf sosyal yardım amacıyla işyerine götürülüp getirilmeleri esnasında araçlarda geçen süre çalışma süresinden sayılmayacaktır.

vii. Bu genel düzenlemenin dışında çalışma süresinden sayılan hallerle ilgili özel düzenlemelere İş Sağlığı ve Güvenliği Yasasının 17 ila 13 ve 25'inci maddelerinde rastlanmaktadır. Belirtilen 17'nci madde çalışanların iş sağlığı ve güvenliği hakkında eğitilmeleri esaslarını düzenlemekte olup, söz konusu eğitimlerde geçen sürelerin çalışma süresinden sayılacağı özellikle hükme bağlanmıştır. Buna göre işverenlerin bu süreler için ücret ödeme yükümlülükleri devam edecektir. Diğer taraftan Yasanın 13 ve 25'inci maddeleri bu bağlamda açık ifadeler taşımasalar da yorum yoluyla aynı sonuca varmak olanaklıdır. Anılan 13'üncü madde düzenlemesine göre işçiler işyerinde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili ciddi ve yakın bir tehlikenin varlığı altında ve sair şartları da yerine getirilmek üzere ilgili tedbirler alınıncaya kadar çalışmaktan kaçınabileceklerdir. Bu durumda işverenin ücret ödeme yükümlüğü devam edecektir. Yine buna benzer bir düzenleme 25'inci maddede yer alan işin durdurulması durumunda da söz konusu olup, işverenin işin durdurulması durumunda da ücret ödeme yükümlülüğünün devam edeceği hükme bağlanmıştır. Yasanın çalışmaktan kaçınılan veya işin durdurulduğu durumlarda fiilen çalışılmayan bu sürelerde ücret ödenmesini öngörümüş olması bu süreleri birer çalışılmış gibi sayılan haller olarak kabul ettiğini göstermektedir. Bu bağlamda bir diğer özel düzenleme anılan Yasanın 22 ve 30'uncu maddeleri uyarınca çıkarılan İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmeliğin iş sağlığı ve güvenliği kurullarının çalışma usullerini düzenleyen 9'uncu maddesinde bulunmaktadır. Maddenin birinci fıkrasının ç bendine göre kurulun toplantılarında geçen süreler çalışma süresinden sayılmıştır.

Eğer bu durumlara uygun şartlar gerçekleşmiş ve işçi o gün yine de 7,5 saat çalıştırılmışsa fazla çalışılan bu süreler için kendisine fazla çalışma ücreti ödenmesi gerekmektedir. Bu durumda çalışmanın hafta sonunda 45 saati aşıp aşmadığı dikkate alınmalıdır. Bu gibi arızi ve geçici durumlarda denkleştirme esası da söz konusu edilebilir.

Ara Dinlenmesi

4857 sayılı İş Yasası'nın 68'inci maddesi ara dinlenmesini düzenlemektedir. Buna göre ara dinlenmesi: dört saat ve daha kısa süreli işlerde 15 dakikadan, dört saatten fazla ve yedi buçuk saate kadar (yedi buçuk saat dahil) süreli işlerde yarım saatten, yedi buçuk saatten fazla süreli işlerde bir saatten az olmamak üzere verilmelidir.

Bunun dışında ara dinlenmesi ile ilgili başka bir takım düzenlemelere de dikkat edilmelidir. Ara dinlenmelerinin çalışma süresinin ortalama bir zamanında kullandırılması gerekmektedir. Ancak çalışılan yerin gelenekleri ve işin gereğine göre ayarlamalar yapılması da mümkündür. İlke olarak dinlenme süreleri en az olup, aralıksız verilecektir. Bunu yanında iklim, mevsim, o yerdeki gelenekler ve işin niteliği göz önünde bulundurularak sözleşmeler ile aralı da kullandırılabilir. İş Kanununa İlişkin Çalışma Süreleri Yönetmeliği'nin 3'üncü maddesi uyarınca, ara dinlenmeleri, 69'uncu maddede açıklanan vardiyalı çalışmalara ilişkin istisnai durum hariç yirmidört saat içinde kesintisiz oniki saat dinlenme süresi dikkate alınarak düzenlenmelidir.

Dinlenmeler işyerinde işçilere aynı veya değişik saatlerde kullandırılabilir. Buna göre bir işyerinde işin gereğine göre bir takım işçiye belli bir saatte, diğerlerine de başka bir saatte ara dinlenmesi vererek bir nöbetleşme sağlanabilir.

Ara dinlenmeleri çalışma süresinden sayılmamaktadır. Dolayısıyla ücret ödenmesi gerekmemektedir.

Ara dinlenmeleri işçinin serbest zamanı olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle bu süreyi işyeri içinde veya dışında geçirebilir; yemek, uyku ve sair ihtiyaçları için kullanabilir.

ÖZEL RİSK GRUPLARININ KORUNMASI

Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılması

Çocuk ve genç işçilerle ilgili düzenlemeler Yasanın 71, 72 ve 73'üncü maddelerinde yer almış; bu konuda, çıkarılması öngörülen yönetmelik ise, Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik adıyla yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmeliğin 4'üncü maddesine göre, çocuk işçi; 14 yaşını bitirmiş, 15 yaşını doldurmamış ve ilköğretimi tamamlamış olan kişidir. Genç işçi ise, 15 yaşını tamamlamış, ancak 18 yaşını tamamlamamış kişiyi ifade etmektedir. Hafif işler ise, çocukların gelişmelerine veya sağlık ve güvenliklerine zararlı etki ihtimali olmayan okula devamını, meslek eğitimini ve yetkili merciler tarafından onaylanmış eğitim programına katılımını ve bu tür faaliyetlerden yararlanmasını engellemeyen işler olarak tarif edilmiştir.

Çocuk ve genç işçi çalıştırabilmek için bazı koşulları sağlamak ve bazı işlemleri gerçekleştirmek gerekmektedir. Buna göre; Yönetmeliğin 11'inci maddesi uyarınca; işveren olarak çocuklara karşı işlenmiş suçlardan ve/veya yüz kızartıcı suçlardan hüküm giyilmemiş olunmalıdır. Yönetmeliğin 12'nci maddesine göre de; çocuk ve genç işçinin velisine veya vasisine, çocuk ve genç işçinin çalışacağı iş, karşılaşabileceği riskler ve alınan önlemler hakkında bilgi vermek, okula devam eden çocuk ve genç işçiden çalışmaya başlamadan önce öğrenci olduğuna dair belge almak ve bunları işçi özlük dosyasında saklamak, çocuk ve genç işçinin velisi veya vasisi ile iş sözleşmesi yapmak gerekmektedir.

Yasanın 71'inci maddesi hükmü uyarınca, genel olarak, onbeş yaşını doldurmamış çocukların çalıştırılması yasaktır. Ancak ondört yaşını doldurmuş ve zorunlu ilköğretim çağını tamamlamış olan çocuklar, bedensel, zihinsel, sosyal ve ahlaki gelişmelerine ve eğitimine devam edenlerin okullarına devamına engel olmayacak hafif işlerde çalıştırılabilirler. Ayrıca on dört yaşını doldurmamış çocukların; bedensel, zihinsel, sosyal ve ahlaki gelişmelerine ve eğitime devam edenlerin okullarına devamına engel olmayacak sanat, kültür ve reklam faaliyetlerinde yazılı sözleşme yapmak ve her bir faaliyet için ayrı ayrı izin almak şartıyla çalıştırılabilmeleri olanaklı kılınmıştır. Bu genel hükmün yanında, çocuk işçilerin ve genç işçilerin çalıştırılabilecekleri işler ile her iki gruba da yasaklanmış olan işler Yönetmelik ekinde listeler halinde verilmiştir.

Anılan listelerin sınırlamalarına bağlı kalmaksızın, Yönetmeliğin 5'inci maddesi uyarınca 3308 sayılı Meslek Eğitimi Yasası kapsamında mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarından mezun olan meslek sahibi 16 yaşını doldurmuş genç işçilerin; sağlığı, güvenliği ve ahlakının tam olarak güvenceye alınması şartıyla, ihtisas ve mesleklerine uygun işlerde çalıştırılabilmeleri de mümkündür.

Bu düzenlemelerin yanında, İş Yasası'nın çeşitli hükümlerinde de çocuk ve genç işlerin çalıştırılmalarının yasak olduğu işlerden söz edilmektedir. Buna göre, maden ocakları ile kablo döşenmesi, kanalizasyon ve tünel inşaatı gibi yer altında veya su altında onsekiz yaşını doldurmamış olan erkeklerin ve her yaştaki kadınların çalıştırılmaları (mad. 72), sanayie ait işlerde onsekiz yaşını doldurmamış çocuk ve genç işçilerin gece çalıştırılmaları (mad. 73) ve gece dönemine denk düşen 20.00-06.00 saatleri arasındaki işçi postalarında, 18 yaşını doldurmamış çocuk ve genç işçilerin çalıştırılmaları (Postalar Halinde İşçi Çalıştırılarak Yürütülen İşlerde Çalışmalara İlişkin Özel Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik mad. 5) yasaktır.

Ayrıca özel olarak yönetmeliğin 5'inci maddesinde sıralandığı üzere, çocuk ve genç işçilerin yaş kayıtlarına bağlı olarak müsaade edilen işlerden olsalar dahi hazırlama, tamamlama ve temizleme işlerinde, alkol, sigara ve bağımlılığa yol açan maddelerin üretimi ve toptan satış işlerinde, parlayıcı, patlayıcı, zararlı ve tehlikeli maddelerin toptan ve perakende satış işleri ile bu gibi maddelerin imali, işlenmesi, depolanması işleri ve bu maddelere maruz kalma ihtimali bulunan her türlü işlerde, gürültü ve/veya vibrasyonun yüksek olduğu ortamlarda yapılan işlerde, aşırı sıcak ve soğuk ortamda çalışma gerektiren işlerde, sağlığa zararlı ve meslek hastalığına yol açan maddeler ile yapılan işlerde, radyoaktif maddelere ve zararlı ışınlara maruz kalınması ihtimali olan işlerde, fazla dikkat isteyen ve aralıksız ayakta durmayı gerektiren işlerde, parça başı ve prim sistemi ile ücret ödenen işlerde, eğitim amaçlı işler hariç iş bitiminde evine veya ailesinin yanına dönmesine imkan sağlamayan işlerde, işyeri hekimi raporu ile fiziki ve psikolojik yeterliliklerinin üzerinde olan işlerde, eğitim, deney eksikliği, güvenlik konusunda dikkat eksikliği getirme ihtimali olan işlerde, para taşıma ve tahsilat işleri ile 4857 sayılı İş Kanununun 69'uncu maddesinin birinci fıkrasında belirtilen gece dönemine rastlayan sürelerde yapılan işlerde 18 yaşını doldurmayan işçiler çalıştırılamayacaklardır.

Yönetmeliğin 5'inci maddesine göre, yukarıdaki esaslara göre belirlenen işlerde ve gerekli işlemler yapıldıktan sonra, çocuk ve genç işçilerin çalıştırılmalarında bir takım genel hususların göz önünde bulundurulması gerekmektedir: Buna göre, çocuğun ve genç işçinin işe yerleştirilmesinde ve çalışması

süresince güvenliği, sağlığı, bedensel, ahlaki ve psikososyal gelişim kişisel yatkınlık ve yetenekleri dikkate alınacaktır. Yine çocuk ve genç işçiler, okula devam edenlerin okula devamları ile okuldaki başarılarına engel olmayacak, meslek seçimi için yapılacak hazırlıklara ya da yetkili makamlar tarafından yeterliliği kabul edilen mesleki eğitime katılmasına engel olmayacak işlerde çalıştırılabileceklerdir. Bundan başka işverenler, çocuk ve genç işçilerin tecrübe eksikliği, mevcut veya muhtemel riskler konularında bilgisizlik veya tamamen gelişmiş olmamalarına bağlı olarak gelişmelerini, sağlık ve güvenliklerini tehlikeye sokabilecek herhangi bir riske karşı korunmalarını temin edeceklerdir.

Yönetmelik hükümleri değerlendirildiğinde çocuk işçilerin Yönetmeliğin 1 nolu ekinde, genç işçilerin Yönetmeliğin 1 ve 2 nolu eklerinde ve 16 yaşını doldurmuş fakat 18 yaşını bitirmemiş genç işçilerin ise Yönetmeliğin 1,2 ve 3 nolu eklerinde yer alan işler dışındaki işlerde çalıştırılamayacakları anlaşılmaktadır.

İş Yasası'nın 71'inci maddesine göre, çocuk işçilerin günlük ve haftalık çalışma saatleri; zorunlu ilköğretim çağını tamamlamış ve örgün eğitime (çıraklık vb.) devam etmeyen çocuklar için günde 7 saat ve haftada 35 saat ile ve sanat, kültür ve reklam faaliyetlerinde çalışanların ise günde 5 ve haftada 30 saat ile sınırlandırılmıştır. Bu sürenin on beş yaşını doldurmuş çocuklar için günde 8 ve haftada 40 saate kadar artırılabilmesi mümkündür. Okul öncesi çocuklar ile okula devam eden çocukların eğitim dönemindeki çalışma süreleri ise eğitim saatleri dışında olmak üzere, en fazla günde 2 saat ve haftada 10 saat olabilecektir. Okulun kapalı olduğu dönemlerde ise yaşına ve yaptığı işe göre çalışma süreleri günde 7 saat haftada 35 saat veya günde 5 saat haftada 30 yahut günde 2 saat haftada 10 saat olarak uygulanabilecektir.

Yönetmeliğin 7'nci maddesi uyarınca İş Yasası'nın 66'ncı maddesinde belirtilen ve çalışma süresinden sayılan haller, işverenin vermesi gereken eğitimlerde geçen süreler, işverenin işyeri dışına gönderdiği kurslar ve toplantılarda geçen süreler ile yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından düzenlenen mesleki eğitim programlarında geçen süreler ve Ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından çalışan çocuk ve gençler ile ilgili olarak düzenlenen konferans, kongre, komisyon ve benzeri toplantılara temsilci olarak katılmaları nedeniyle işlerine devam edemedikleri süreler çocuk ve genç işçilerin çalışma süresinden sayılacaktır.

Yönetmeliğin 8'inci maddesine göre, çocuk ve genç işçilerin kullanacakları hafta tatili süresi kesintisiz kırk saatten az olamayacak; 9'uncu maddeye göre, bu işçiler Ulusal Bayram ve genel tatil günlerinde çalıştırılamayacak, 10'uncu madde hükmü uyarınca bunlara verilecek yıllık izin süresi yirmi günden az olamayacaktır. Yıllık izni kesintisiz kullanmaları esas olmakla birlikte, yararına olduğu durumlarda, işçinin isteği üzerine bu izin en fazla ikiye bölünerek uygulanabilecektir. Yine yıllık iznin okula veya eğitime devam eden çocuk ve genç işçiler için okulların tatil olduğu dönemde veya kursa ve diğer eğitim programlarına devam edilmediği dönemlerde kullandırılması gerekmektedir.

Bunların yanında Yönetmeliğin 13'üncü maddesi uyarınca işverenlerin çocuk ve genç işçilerle ilgili olarak, eğitim ve sair yükümlülükleri de bulunmaktadır. Buna göre; çocuk ve genç işçilere çalıştırmaya başlamadan önce işyerindeki riskler, işe uyum ve kanuni hakları ile işin niteliğine göre gerekli iş başı eğitimi verilmelidir. Yine çalışmaya başlamadan önce veya çalışma devam ederken, ancak işyeri ve işin yapıldığı yerin uygunluğu ve tanzimi, kullanılan iş ekipmanlarının şekli, sırası ve bunların kullanılış biçimleri, iş organizasyonları, çocuk ve genç işçilere verilen eğitimin ve talimatların düzeyi dikkate alınarak çalışma koşullarında değişiklik yapılmalıdır.

Yapılan değerlendirmeyle, çocuk ve genç işçinin fiziki veya zihinsel gelişmeleri ile güvenlikleri yönünden risk tespit edildiğinde, en kısa sürede gerekli tıbbi kontroller yapılmalıdır.

İş Yasasının dışında 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Yasası'nın değişik 12'nci maddesi uyarınca, kanuni istisnalar saklı kalmak üzere, eğlence, oyun, içki ve benzeri amaçlı umuma açık ve açılması izne bağlı yerlerde 18 yaşından küçükler çalıştırılamayacaktır. Aksine hareket halinde aynı Yasanın 17'nci maddesi uyarınca kişiler karakola götürülüp tanzim edilecek evrakla adliyeye verilecektir. Yasanın 6'ncı maddesine göre de belirtilen 12'nci maddeye aykırı hareket eden işyerlerinin işletmecilerine idari para cezası uygulanması gerekecektir. Yine, 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Yasası'nın 176'ncı maddesine göre, mahalli belediyelerce bar, kabare, dans salonları, kahve, gazino ve hamamlarda 18 yaşından aşağı çocukların istihdamının yasaklanması gerekmektedir. Söz konusu Yasada küçüklerin çalıştırılma yaşlarına

ilişkin hükümler mevcut ise de İş Yasası ile daha koruyucu hükümler getirilmesiyle bu hükümlerin tartışılmasına gerek kalmamıştır.

Ekleri için tıklayınız

Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılabilecekleri İşler Listesi

ÇOCUK İŞÇİLERİN ÇALIŞTIRILABİLECEKLERİ HAFİF İŞLER

1. Düşme ve yaralanma tehlikesi olabilecek şekilde çalışmayı gerektirecek olanlar hariç meyve, sebze, çiçek toplama işleri,
2. Kümes hayvanları besiciliğinde yardımcı işler ve ipek böcekçiliği işleri,
3. Esnaf ve sanatkarların yanında satış işleri,
4. Büro hizmetlerine yardımcı işler,
5. Gazete, dergi ya da yazılı matbuatın dağıtımı ve satımı işleri (yük taşıma ve istifleme hariç),
6. Fırın, pastane, manav, büfe ve içkisiz lokantalarda komi ve satış elemanı olarak yapılan işler,
7. Satış eşyalarına etiket yapıştırma ve elle paketleme işleri,
8. Kütüphane, fuar, panayır ve sergi yerlerinde yardımcı işler (yük taşıma ve istifleme hariç),
9. Spor tesislerinde yardımcı işler,
10. Çiçek satışı, düzenlenmesi işleri.

GENÇ İŞÇİLERİN ÇALIŞTIRILABİLECEKLERİ İŞLER

1. Meyve ve sebze konserveciliği, sirke, turşu, salça, reçel, marmelat, meyve ve sebze suları imalatı işleri,
2. Meyve ve sebze kurutmacılığı ve işlenmesi işleri,
3. Helva, bulama, ağda, pekmez imalatı işleri,
4. Kasaplarda yardımcı işler,
5. Çay işlemesi işleri,
6. Çeşitli kuru yemişlerin hazırlanması işleri,
7. Küçükbaş hayvan besiciliğinde yardımcı işler,
8. Süpürge ve fırça imalatı işleri,
9. Elle yapılan ağaç oymacılığı, kemik, boynuz, kehribar, lüle taşı, Erzurum taşı ve diğer maddelerden süs eşyası, düğme, tarak, resim, ayna, çerçeve, cam ve emsali eşya imalatı işleri,
10. Toptan ve perakende satış mağaza ve dükkanlarında satış, etiketleme ve paketleme işleri,
11. Büro işyerlerinde büro işleri ve yardımcı işler,
12. İlaçlama ve gübreleme hariç çiçek yetiştirme işleri,
13. İçkili yerler ve aşçılık hizmetleri hariç olmak üzere hizmet sektöründeki işler,
14. Diğer giyim eşyası, baston ve şemsiye imalatı işleri,
15. Yiyecek maddelerinin imalatı ve çeşitli muamelelere tabi tutulması işleri,
16. Yorgancılık, çadır, çuval, yelken ve benzeri eşyaların imalatı ve dokuma yapmaksızın diğer hazır eşya imalatı işleri,
17. Sandık, kutu, fıçı ve benzeri ambalaj malzemeleri, mantar, saz ve kamıştan sepet ve benzeri eşya imalatı işleri,
18. Çanak, çömlek, çini, fayans, porselen ve seramik imaline ait işler (fırın işleri ve silis ve quarts tozu saçan işler hariç),

19. El ilanı dağıtımı işleri,
20. Cam, şişe, optik ve benzeri malzeme imalathanelerinde üretime ilişkin işler (fırın işleri ve silis ve quarts tozu saçan işler, ısıl işlem, renklendirme ve kimyasal işler hariç),
21. Bitkisel ve hayvansal yağların üretimi ve bunlardan yapılan maddelerin imaline ilişkin işler (karbon sülfür gibi parlayıcı veya tahriş edici çözücülerle yapılan prine veya benzeri yağlı maddelerin ekstrasyon yoluyla yağ üretimi işlerinde ekstrasyon kademeleri hariç),
22. Pamuk, keten, yün, ipek ve benzerleriyle bunların döküntülerinin hallaç, tarak ve kolalama tezgahlarından ve boyama ile ilgili işlemlerden bölme ile ayrılmış ve fenni iklim ve aspirasyon tesisatı olan iplikhane ve dokuma hazırlama işleri,
23. Balıkhane işleri,
24. Şeker fabrikalarında üretime hazırlamaya yardımcı işler,
25. Araçsız olarak 10 kg'dan fazla yük kaldırılmasını gerektirmeyen torbalama, fıçılama, istifleme ve benzeri işler,
26. Su bazlı tutkal, jelatin ve kola imali işleri,
27. Sandal, kayık ve emsali küçük deniz araçlarının imalatı ve tamiratı işleri (boya ve vernik işleri hariç).

16 YAŞINI DOLDURMUŞ FAKAT 18 YAŞINI BİTİRMEMİŞ GENÇ İŞÇİLERİN ÇALIŞTIRILABİLECEKLERİ İŞLER

1. Toprağın pişirilmesi suretiyle imal olunan kiremit, tuğla, ateş tuğlası işleri ile boru, pota, künk ve benzeri inşaat ve mimari malzeme işleri.
2. Kurutma ve yapıştırma işleri, kontrplak, kontratabla, yonga ağaçtan mamul suni tahta ve PVC yüzey kaplamalı suni tahta imali işleri ile emprenye işleri.
3. Parafinden eşya imali işleri.
4. Kuş ve hayvan tüyü kıllarının temizlenmesi, didiklemesi, ayrılması ve bunlara benzer işler.
5. Plastik maddelerin şekillendirilmesi ve plastik eşya imali işleri. (PVC'nin imali ve PVC'den mamül eşyaların yapımı hariç)
6. Mensucattan hazır eşya imali işleri (Perde, ev tekstili, otomobil ürünleri ve benzerleri).
7. Kağıt ve odun hamuru üretimi işleri.
8. Selüloz üretimi işleri.
9. Kağıt ve kağıt ürünlerinden yapılan her türlü eşya ve malzemenin imali işleri.
10. Zahire depolarındaki işler ile un ve çeltik fabrikalarındaki işler.
11. Her türlü mürekkep ve mürekkep ihtiva eden malzeme imali işleri."

Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılmalarında Veli/Vasisine Bilgi Verilmesi

Sayın, ...

..... (Velisi/vasisi olduğunuz) ve işyerimizde çalıştırılacak olan ..... nın yapacağı iş, karşılaşabileceği riskler ve bu risklere karşı alının önlemler aşağıda belirtilmiştir. Tarih

Yetkili imzalar

İşyeri Bilgileri :

Unvanı :

Adresi :

Faaliyet Konusu :

İşveren Vekili :

ÇSGB Sicil No. :

SGK Sicil No. :

Telefon No. :

Faks No. :

e-posta :

İşyeri Hekimi :

İş Güvenliği Uzmanı :

Yapılacak İş :

Karşılaşabileceği Riskler :

Alınan Önlemler :

Gebelik ve Doğum Halinde Çalışma

Konu hakkındaki en genel düzenleme 4857 sayılı İş Yasası'nın 74'üncü maddesinde Analık halinde çalışma ve süt izni başlığı altında yer alan düzenlemelerdir. Bunun dışında, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası'nın 30/a maddesine dayanılarak Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik yayımlanmıştır.

İş Yasasının 74'üncü maddesinde analık halinde çalışma ve süt izni konusunda bir takım koruyucu hükümler yer almıştır. Yine Yönetmelik hükmüyle de aynı veya benzer içerikte düzenlemelere yer verilmiştir. Bu hükümlerin ücretli ve ücretsiz izin, çalışma güçlüğünün hafifletilmesi, ücret, gece çalışması ve çalışma süresi hakkında olduğu görülmektedir. Fakat izinlerle ilgili husus izin verilmesi genel başlığı altında inceleneceğinden burada sadece çalışma şartlarının belirlenmesi hakkında açıklamalarda bulunulacaktır.

Gebe ve emziren kadınlara özel çalışma şartları çalışma güçlüğünün hafifletilmesi veya belli durumlarda yasaklanması, günlük çalışma süresinin sınırlandırılması ve gece çalışmalarının yasaklanması bağlamında düşünülmüştür.

Çalışma güçlüğünün azaltılması bakımından İş Yasasının 74'üncü ve Yönetmeliğin 7'nci maddesi uyarınca hekim raporu ile gerekli görüldüğü takdirde, hamile/gebe kadın işçinin sağlığına uygun daha hafif işlerde çalıştırılması ve bu halde işçinin/çalışanın ücretinden bir indirim yapılmaması gerekmektedir.

Yine Yönetmeliğin 7'nci maddesine göre değerlendirme sonuçları, gebe veya emziren çalışan için sağlık ve güvenlik riskini veya çalışanın gebeliği veya emzirmesi üzerindeki bir etkiyi ortaya çıkardığında işveren tarafından, ilgili çalışanın çalışma koşullarını ve/veya çalışma saatlerini, çalışanın bu risklere maruz kalmasını önleyecek bir biçimde geçici olarak değiştirilecektir. Eğer bu mümkün değil ise işverenden ilgili çalışanı başka bir işe aktarmak için gerekli önlemleri alması beklenecektir.

Çalışmanın yasaklanması anlamındaki düzenleme ise Yönetmeliğin 12'nci maddesinde yer almıştır. Buna göre öncelikle emziren çalışanların, doğum izninin bitiminde ve işe başlamalarından önce, çalışmalarına engel durumları olmadığının raporla belirlenmesi gerekmektedir. Çalışmasının sakıncalı olduğu hekim raporu ile belirlenen çalışan ise, raporda belirtilen süre ve işlerde çalıştırılamayacaklardır.

Yönetmeliğin 9'uncu maddesi uyarınca gebe veya emziren çalışan günde yedi buçuk saatten fazla çalıştırılamayacaktır.

Kural bu olmakla birlikte, çalışma hayatı içinde gebe veya emziren bir çalışanın günde yedi buçuk saatten fazla çalıştırılması olgusuna rastlanabilir. Bu halde ortaya iki tür sorun doğabilir. Birincisi öngörülen süreleri aşan çalışmaların, fazla çalışmanın açıkça yasaklandığı düşünülürse, ne olarak kabul edilmesi gerektiği hakkındadır. Diğer bir sorun ise özellikle yedi buçuk saatin altında çalışılması gereken bir işte öngörülen sürelerin günlük veya haftalık ölçekte aşılması ancak haftalık toplamda 45 saati aşmaması halinde söz konusu edilmektedir. Bu durumda, bu gibi işlerde günlük çalışma süresinin özellikle günlük

ölçekte sınırlandırılmasından ötürü, belirlenen günlük çalışma süresinin aşılması halinde, aşılan bu sürenin haftalık toplama bakılmaksızın fazla çalışma olarak kabul edilmesi gerekmektedir.

Yönetmeliğin 8'inci maddesine göre kadın çalışanlar, gebe olduklarının sağlık raporuyla tespitinden itibaren doğuma kadar geçen sürede gece çalışmaya zorlanamayacaklardır. Diğer taraftan maddenin ikinci fıkrası uyarınca yeni doğum yapmış çalışanın doğumu izleyen bir yıl boyunca gece çalıştırılması yasaktır. Bu sürenin sonunda sağlık ve güvenlik açısından sakıncalı olduğunun sağlık raporu ile belirlendiği dönem boyunca da bu çalışanların gece çalıştırılmaları olanaklı değildir.

Buna benzer bir düzenleme 4857 sayılı İş Yasası'nın 73 ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası'nın 30/a maddesi uyarınca çıkarılmış bulunan Kadın Çalışanların Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmeliğin 9'uncu maddesinde bulunmaktadır. Buna göre genel itibariyle kadın çalışanların, gebe olduklarının doktor raporuyla tespitinden itibaren doğuma kadar, emziren kadın çalışanların ise doğum tarihinden başlamak üzere kendi mevzuatlarındaki hükümler saklı kalmak kaydıyla bir yıl süre ile gece postalarında çalıştırılmaları yasaktır. Yine emziren kadın çalışanlar hakkında bu sürenin, anne veya çocuğun sağlığı açısından gerekli olduğunun işyerinde görevli işyeri hekiminden alınan raporla belgelenmesi halinde altı ay daha uzatılması gerekmektedir.

Buradan hareketle Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik hükmü ile Kadın Çalışanların Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik hükmün arasında ilginç bir etkileşim ortaya çıkmaktadır.

Buna göre Kadın Çalışanların Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelikte gebe çalışanların doğuma kadar gece çalışmaları yasaklanmış fakat Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelikte çalışanların gece çalışmaya zorlanamayacakları düzenlenmiştir. Diğer taraftan Kadın Çalışanların Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelikte doğumdan sonra gece çalıştırmama süresi bir yıl ve en fazla 1 yıl 6 ay ile sınırlandırılmış, fakat Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelikte bu süre anne veya çocuğun sağlığı açısından gerekli olduğu süre boyunca uzatılmıştır. Bu husus bir çelişki yaratmakla birlikte iş hukukunda işçiyi koruma prensibi geçerli olduğundan ve her iki düzenlemenin aynı seviyede (yönetmelik) olması dikkate alınarak, gebe veya emziren çalışanların gece çalışmaları hususunda doğuma kadar olan süreçte Kadın Çalışanların Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik, doğumdan sonraki süreçte ise Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik hükmünün muteber olması gerekmektedir.

Ekleri için tıklayınız

Gebelik ve Doğum Hali ile İlgili Hususlar

GEBE, YENİ DOĞUM YAPMIŞ VEYA EMZİREN KADIN ÇALIŞANLARIN ÖZELLİKLE ÇALIŞTIRILAMAYACAĞI İŞLER VE İŞYERLERİ İLE BURADA BULUNABİLECEK ÖNEMLİ RİSK FAKTÖRLERİ

İşler ve İşyerleri	Biyolojik Etkenler
A. a) İnsanın diş ve sağlık tedavisinin yapıldığı hizmet birimlerinin yanı sıra acil ve kurtarma hizmetleri	Hepatit B-virüs (HBV) Hepatit C-virüs (HCV)
b) Çocuklara özel hastane ve koğuşlar	Bortedella Pertussis/ Cornebacterium Dipthriae/ Hepatit A-virüs (HAV)/ Measles virüs/ Mumps virüs/ Rubivirüs/ Varicella Zoster virüs (VZV)
c) Enfeksiyon koğuşları ve feçes laboratuarları	Hepatit A-virüs (HAV)
d) Tüberküloz hastaneleri ve diğer göğüs hastalıkları hastaneleri veya koğuşları	Mycobacterium tüberculosis Mycobacterium bovis
e) Patoloji deprtmanları (otopsi, ölüm sonrası muayene yerleri)	Hepatit D-virüs (HDV) Mycobacterium tüberculosis Mycobacterium bovis

B. a) Kan ürünlerini içeren ilaç ve tıbbi üretim işleri	Hepatit B-virüs (HBV) Hepatit C-virüs (HCV)
b) Sütun 2'de belirtilen biyolojik etkenlerden birini içeren aktivitelerin olması durumu	Hepatit B-virüs (HBV)/ Hepatit C-virüs (HCV)/ Bortedella Pertussis/ Cornebacterium Dipthriae/ Tick-born Encephalitis (CEE) virüs/ Hepatit A-virüs (HAV)/ Hepatit D-virüs (HDV)/ Measles virüs/ Mumps virüs/ Mycobacterium tüberculosis/ Mycobacterium bovis/ Rubivirüs/ Rabies virüs/ Varicella Zoster virüs (VZV)
C. Kuduzla enfekte olma şüphesi olan hayvanlarla yapılan veterinerlik aktiviteleri	Rabies virüs
D. Tarım, orman ve kereste endüstrisi, bahçıvanlık, hayvan ticareti, avlanma gibi endemik hastalık alanlarında ve diğer bilim alanlarının yanı sıra eğitim ve test (araştırma) enstitüleri dahil gıda amaçlı olmayan hayvan ve bitki hammadde metaryallerini içeren alanlardaki aktivite durumları	Tick-born Encephalitis (CEE) virüs

GEBE ÇALIŞANLARIN SAĞLIĞINI İZLEME FORMU

Gebelikte Karşılaşılan Sağlık Problemleri	İşyerinde Çalışanı Etkileyen Hal ve Durumlar
Sabah kusmaları	Erken çalışma saatleri Güçlü havalandırma veya mide bulantılarına neden olabilecek kokulara veya kötü havalandırmaya maruziyet
Sırt ağrısı	Ayakta durma, yük taşıma ve duruş vaziyeti
Varis veya diğer dolaşım problemleri, hemoroit	Uzun süreli ayakta durma veya oturma
Sık ve ani tuvalet ihtiyacı	Düzenli beslenme, yeme içme imlanları Tuvaletin yakınlığı, uygunluğu, yıkanma imkanları Hijyen İş ve iş mahallini bırakmada zorluk
Beden ölçülerinin büyümesi	Koruyucu elbise ve ekipman kullanılması
Beden ölçülerinin büyümesinden dolayı beceriklilik, koordinasyon, hareket etme tarzı ve uzanmada zorluk	Daralan çalışma alanı, yüksekte çalışma Uzanma ve eğilme gereken postürler Elle taşıma Dar alanlarda çalışmanın getirdiği problemler
Yorgunluk/Stres	Fazla çalışma Akşam ve gece çalışması Dinlenme aralarının yetersizliği Uzun süreli çalışma İş yorgunluğu
Dengenin korunması (Emziren kadınlar için de geçerli)	Islak ve kaygan zeminlerde yapılan çalışmalar

Emzirme Odası ve Çocuk Bakım Yurdu Açma

Emzirme odası veya çocuk bakım yurdu açma konusundaki işveren yükümlülükleri İSGY'nin 30/a maddesine dayanılarak çıkarılan Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelikle belirlenmiştir.

Konumuz bağlamında Yönetmeliğin 4'üncü maddesi göre emzirme odası, çalışanların bir yaşından küçük çocuklarını emzirmeleri için ayrılan odayı ve Yurt**Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**/Çocuk bakım yurdu/Kreş: 0-60 aylık çocuklar ile velisinin isteği üzerine ilkokula kaydı yapılmayan 60-66 aylık çocukların bakım ve eğitimlerinin yapıldığı yerleri ifade etmektedir.

Yönetmeliğin 13'üncü maddesi uyarınca konu anlamında işverenin esaslı olarak iki tür yükümlülüğü bulunmaktadır. Buna göre;

- Yaşları ve medeni halleri ne olursa olsun, 100-150 kadın çalışanı olan işyerlerinde, emziren çalışanların çocuklarını emzirmeleri için işveren tarafından, çalışma yerlerinden ayrı ve işyerine en çok 250 metre uzaklıkta ve Yönetmeliğin IV no.lu ekinde belirtilen şartları taşıyan bir emzirme odasının
- Yaşları ve medeni halleri ne olursa olsun, 150'den çok kadın çalışanı olan işyerlerinde, 0-6 yaşındaki çocukların bırakılması, bakımı ve emziren çalışanların çocuklarını emzirmeleri için işveren tarafından, çalışma yerlerinden ayrı ve işyerine yakın ve yine Yönetmeliğin IV no.lu ekinde belirtilen şartları taşıyan bir yurdun kurulması zorunlu olup, yurdun, işyerine 250 metreden daha uzak olması halinde işverence ayrıca taşıt sağlaması da beklenmektedir.

Fakat bunun yanında Yönetmelikle işverene seçimlik haklar da verilmiştir. Yukarıda işverenin emzirme odası ve yurt/kreş açma yükümlülüğü tanımlanmış olmakla birlikte maddenin ikinci fıkrasıyla işverenlere oda ve yurdu ortaklaşa kurabilecekleri veya oda ve yurt açma yükümlülüğünü kamu kurumlarınca yetkilendirilmiş yurtlarla yapacakları anlaşmalarla da yerine getirebilecekleri hükme bağlanmıştır. Böylelikle işverenin işyerindeki kadın çalışan sayısıyla bağlantılı olarak emzirme odası ve yurt açması veya birden çok işverenin bu tesisleri ortaklaşa açmaları yahut kamu kurumlarınca yetkilendirilmiş bir kurumla bu yönde anlaşmaları olanaklı hale gelmiştir. Fakat ortaklaşa oda veya yurt kurma söz konusu olduğunda, bu işverenler veya işveren vekiller, ayda en az bir defa toplanarak bu yerlerin yönetimine dair kararları alacaklar ve uygulanmasını sağlayacaklardır (madde 22).

Maddenin dört ve beşinci fıkralarında ise çalışan sayısının tespiti doğrultusunda bir takım kriterler öngörülmüştür. Buna göre oda ve yurt açma yükümlülüğünün belirlenmesinde;

- İşverenin belediye ve mücavir alan sınırları içinde bulunan tüm işyerlerindeki kadın çalışanların toplam sayısı dikkate alınacak,
- Emzirme odası ve/veya yurt kurulması için gereken kadın çalışan sayısının hesabına erkek çalışanlar arasından çocuğunun annesi ölmüş veya velayeti babaya verilmiş olanlar da dâhil edilecektir.

Yönetmeliğin 14'üncü maddesinde oda ve yurtlarda faydalanacaklar ebeveyn ve çocuk açısından belirlenmiştir. Düzenleme uyarınca oda ve yurtlardan faydalanacak ebeveyn kadın çalışanlar ile çocuğu olup da annesi vefat etmiş veya çocuğunun velayeti kendisine verilmiş erkek çalışanlardır.

Çocuklar açısından ise yaşlarıyla ilişki kurulmuştur. Buna göre emzirme odasından istifade edebilecek çocuklar 0-1 yaş arasındaki çocuklardır. Yurtlara ise velisinin isteği üzerine ilkokula kaydı yapılmayan 66 aylığa kadar çocuklar alınabilecektir.

Maddenin üçüncü fıkrasıyla oda ve yurtlarda, çocuklar ve görevliler dışında başkasının bulunması ve bunların amaç dışında kullanılması yasaklanmış olup, yurtlarda 0-24 aylık, 25-48 aylık ve 49-66 aylık çocukların birbirinden ayrı bulundurulması şart koşulmuştur.

Son fıkraya göre çocukların, oda ve yurtlara işbaşı yapılmadan önce bırakılması ve işin bitiminde alınması esastır. Bunun yanında anne ve babaların, odaların ve yurtların disiplin ve yönetimine dair kurallara uymak şartıyla ara dinlenmesinde çocuklarını görüp bakımlarıyla ilgilenebilmeleri de olanaklıdır.

Yönetmeliğin 15'inci maddesi dikkate alındığında oda ve yurtlardan yararlanmak için öncelikle kayıt yapılması gerekmektedir. Bu kayıtlar Yönetmeliğin 5 numaralı ekinde belirtilen kayıt ve kabul defteri marifetiyle yapılacaktır. Oda ve yurtlardan tamamen ayrılan çocukların ise ayrılış nedeni, tarihi, kiminle çıktığı, gözlem kâğıdına ve kayıt kabul defterine işlenecektir. Bu durumda çocuğun özel dosyası anne veya babasına verilecektir.

Yönetmeliğin 16'ncı maddesinde oda ve yurtlarda bulundurulacak ilaç ve tıbbi gereçler ile bunların saklanma koşulları tespit edilmiştir. Buna göre oda ve yurtların gereken yerlerine çocukların vücut ısılarının ölçülmesi için termometrelerin konulması, buralarda Yönetmeliğin 6 numaralı ekindeki çizelgede yazılı olan ve ayrıca işyerinde görevli hekim tarafından gerekli görülen ilaç ve tıbbi gereçlerin bulundurulması, bu araç ve gerecin özel bir dolap içinde ve kolayca kullanılabilecek şekilde saklanması ve düzenli olarak işyerinde görevli hekim tarafından gözden geçirilerek bozulmuş veya

kullanılmaz duruma gelmiş yahut tükenmiş bulunanların yerlerine yenilerinin konulması gerekmektedir.

Yönetmeliğin 17'nci maddesinde buralarda çalışacak kişilerin nitelikleri ve sayıları belirlenmiştir. Madde hükmü uyarınca oda ve yurtlarda yönetici, sağlık personeli ve diğer personelin istihdam edilmesi zorunludur.

Yönetici olacak kişinin eğitim yönetimi, sosyal hizmetler, çocuk gelişimi ve eğitimi, okul öncesi eğitim, psikoloji, çocuk sağlığı veya çocuk gelişimi ve anaokulu alanlarından birinde yükseköğrenim görmüş olması ve okul öncesi öğretmeni unvanını almış olması şarttır. Yönetici, oda ve yurtların amacına uygun olarak, işleyişle ilgili idari konulardaki her türlü işlerden ve oda ve yurtlardaki çocukların sağlık kurallarına uygun bir ortam içinde yaşama, gelişme ve eğitimlerinin sağlanmasından birinci derecede sorumlu olacaktır.

Anılan maddede sağlık personeli işyeri hekimi ve işyeri hemşiresi olarak betimlenmiştir. Buna göre oda ve yurtlar, işyeri hekiminin tıbbi gözetimi altında olacaklardır. Çocukların sağlık durumları düzenli aralıklarla kontrol edilecek ve gereği yapılacaktır. İşyeri hekimi ile işyeri hemşiresi, çocukların periyodik sağlık kontrollerini yapmak, sağlıkla ilgili kayıtlarını tutmak, salgın ve bulaşıcı hastalıklara karşı gerekli önlemleri almak veya aldırmak, sağlık ve temizlik yönünden gerekli denetimleri yapmakla görevli olacaklardır.

Diğer personel ise çocuk bakıcısı ve yardımcı personelden oluşmaktadır. Çocuk bakıcısının kadın olması zorunludur. Her on çocuk için bir çocuk bakıcısı istihdam edilecek olup, en az birinin Kız Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü mezunu veya benzeri mesleklerden olması gerekmektedir. Yurtlarda, her 20 çocuk için bir çocuk bakıcısı ile Kız Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü mezunu veya benzeri meslek mensubu eleman bulundurulacaktır. Yardımcı personel ise oda ve yurtlardaki toplam çocuk ve grup sayısına göre beslenme, temizlik ve diğer hizmetler için yeterli sayıda istihdam edilecek personeldir. Bu personellerin en az ilkokul diploması veya okuryazarlık belgesi almış ve sağlıklı olması şart ve yeterli görülmüştür.

Yine madde hükmüyle yukarıda belirtilen personel dışında, işverence gerekli görüldüğü takdirde, sosyal hizmet uzmanı, beslenme uzmanı ve psikolog, Kız Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü mezunlarıyla müzik, güzel sanatlar ve spor dalında ihtisas sahibi elemanların da görevlendirilebilmesi olanaklıdır. Bu çalışanlar kendi alanları ile ilgili çalışma programları çerçevesinde faaliyet göstereceklerdir.

Oda ve yurtlarda bulunan çocukların korunmaları amacıyla buralarda çalıştırılacak tüm personelin işe girişte ve periyodik olarak akıl ve vücut sağlığı ve bulaşıcı hastalıklar yönünden sağlık kontrolü yapılacak; bulaşıcı hastalığı bulunanlar ile çocukların sağlık ve gelişimlerini olumsuz etkileyebilecek personel çalıştırılmayacaktır.

Oda ve yurtlarda doğal olarak çocuklara hizmet sağlanacaktır. Bu anlamda Yönetmelik hükümlerine göre çocuklara yönelik olarak muayene ve beslenme ile eğitim ve geliştirilme hizmetlerinin sunulması gerekmektedir.

Çocukların muayene edilmesi esasları Yönetmeliğin 18'inci maddesinde yer almaktadır. Madde hükmü uyarınca aşağıdaki işlemlerin gerçekleştirilmesi zorunludur.

Oda ve yurtlara kabul edilecek çocuklar önce gözlem odasına alınacak ve işyeri hekiminin muayenesinden geçirilecektir. Bulaşıcı veya tehlikeli bir hastalığı bulunmayan veya portör olmayan çocuklar hakkında rapor düzenlenecek ve raporlar çocukların özel dosyalarında saklanacaktır. Bulaşıcı veya tehlikeli bir hastalığı olanlar, hastalık kuşkusu bulunanlar veya portör olan çocuklar, sağlıklı olduklarının belirlenmesine kadar oda ve yurtlara alınmayacaklardır.

Bulaşıcı hastalığa tutulan veya tutulduğundan şüphe edilen ve oda veya yurtlarda bulunan çocuklar işyeri hekimine muayene ettirilmek üzere derhal gözlem odalarına alınacak; muayene sonucunda bulaşıcı veya tehlikeli bir hastalığa tutulduğu anlaşılan çocuklar, işyeri hekimince bir sağlık kuruluşuna gönderilecek ve durumuyla ilgili olarak velisine bilgi verilecektir.

Oda veya yurda kabul edilen her çocuk için Yönetmeliğin 7 numaralı ekinde yer alan gözlem kâğıdı doldurulacak ve özel dosyasına konulacaktır. Çocuklar burada kaldığı sürece, onların sağlık ve genel

gelişme durumları, beden yapıları ve ruhsal özellikleri düzenli aralıklarla işyeri hekimince Yönetmeliğin 8 numaralı ekinde yer alan sağlık muayenesi kağıtlarına işlenecektir.

Oda ve yurtlarda kalan çocukların aşılarının yapılıp yapılmadığı işyeri hekimince takip edilecek, çocukların aşısız veya eksik aşılı olduğunun tespiti durumunda çocuğun kayıtlı bulunduğu aile hekimine götürülmesi hususunda veliler bilgilendirilecektir.

Beslenme esasları Yönetmeliğin 19'uncu maddesinde sıralanmıştır. Buna göre oda ve yurtlarda, çocukların ihtiyaçlarına göre gerekli besinlerin, kahvaltıların ve yemeklerin verilmesi gerekmektedir. Yemek listeleri ve tamamlayıcı beslenmenin düzenlenmesinde işyeri hekiminin görüşleri alınacaktır. Ayrıca çocuklara, günde 250'şer gram dayanıklı veya pastörize, yoksa kaynamış süt veya yoğurt verilecektir.

Çocukların eğitim ve geliştirilmeleri ile ilgili olan 20'inci maddede oda ve yurtlarda, çocuklara psikososyal gelişimlerini sağlayacak okul öncesi eğitimlerin verilmesinin sağlanması öngörülmüştür.

Yönetmeliğin 21 ve 23'üncü maddeleriyle, genel esasları yukarıda belirtilen oda ve yurt açma yükümlülüğünün yanında konuyla ilgili bir takım ek yükümlülükler de getirilmiştir. Bu yükümlülükler oda ve yurtların maliyeti, denetimi ve eksikliklerin giderilmesi ve oda ve yurtların bildirilmesiyle ilgilidir.

Yönetmeliğin 21'inci maddesine göre; oda ve yurtların bina, kuruluş, döşeme, araç, gereç, taşıt, beslenme gibi giderlerinin tamamı işverenlerce karşılanacaktır. Oda ve yurtlar, ayda en az bir defa işveren veya vekili tarafından denetlenecektir. İşveren, işveren vekili, işyeri hekimi veya bu birimlerin yönetim ve gözetiminden sorumlu olanlarca görülen eksikliklerin derhal giderilmesi gerekmektedir.

Oda ve yurtların bildirilmesi yükümlülüğü ise 23'üncü maddede düzenlenmiştir. Düzenleme uyarınca işverenlerin, İSGY kapsamındaki işyerlerinde açtıkları oda ve yurtlarla ilgili bilgi ve belgeleri, açılma tarihinden itibaren en geç 30 gün içinde bir rapor halinde Millî Eğitim Bakanlığı ile bağlı oldukları ÇİKİM ne göndermeleri gerekmektedir. Bu raporda işyerinin unvanı, bağlı olduğu ÇİKİM sicil numarası ve adresi, işyerinde çalıştırılan toplam çalışan sayısı ve kadın çalışan sayısı, kuruma alınan çocuk sayısı, cinsiyeti ve kurumun açık adresi, oda sayısı, oyun yerleri, bahçenin büyüklüğü, bakım ve eğitim araçlarının miktar ve çeşitleri belirtilecektir.

Ekleri için tıklayınız

Emzirme Odası ve Çocuk Bakım Yurdu Açma ile İlgili Hususlar

EMZİRME ODASI VE ÇOCUK BAKIM YURTLARINDA BULUNACAK NİTELİKLER

1. Bodrum katında ve doğrudan açık havaya açılmayan yerlerde olamaz.
2. Pencereleri doğrudan güneş ışığı alacak şekilde olur.
3. Kadın ve velayet hakkına sahip erkek çalışan sayısının en az %10'u oranında yatak, yeterli sayıda gözlem odası ve bir emzirme yeri bulunur. İhtiyaca göre yeterli sayıda yatak, bölme ve diğer araç ve gereçler ilave edilir.
4. Çocukların bulundurulacağı odaların taban alanlarının her çocuğa en az 3 metrekare, hacimlerinin ise her çocuğa en az 8 metreküp hava düşecek şekilde ve bol ışıklı olması gerekir.
5. Taban, çocukların sağlığına zarar vermeyecek ve kolayca temizlenebilecek bir malzeme ile döşenmesi gerekir.
6. Duvarlar ve bölmeler yeterli bir yüksekliğe kadar kolayca temizlenebilir bir maddeyle boyanması veya kaplanması gerekir.
7. Odalar ve eşyalar toz tutmayacak şekilde düz ve basit olması gerekir.
8. Çocuk karyolaları ve komodinleri temiz, boyalı, kullanıma ve sağlığa uygun nitelikte olması gerekir. Karyolaların ayarlanabilir yüksek korkulukları bulunur.
9. Yurtlarda yeterli büyüklükte bir bahçe bulunması gerekir.
10. Çocukların dinlenmeleri ve oynamaları için yeterli araç ve gereçler bulunması gerekir.

11. Oda ve yurtlarda, anneler ve görevliler için yeteri kadar tuvalet ve lavabo, her 10 yatağa bir çocuk banyosu, çocuk yatak odalarının bitişiğinde çocukların kullanabileceği lavabolar bulunması gerekir. Yurtlarda, ayrıca, çocuklar için yeteri kadar tuvalet bulunması gerekir.
12. Oda ve yurtlarda, mamaların ve yiyeceklerin hazırlanması, muhafazası, dağıtılması, yedirilmesi ve kullanılan araç ve gereçlerin temizlenmesi için gerekli yerler bulunması gerekir.
13. Oda ve yurtlarda, yatak odalarından ayrı bez değiştirme odaları olması gerekir. Bu odalarda, masa, yatak, şezlong gibi eşyalar, temiz ve kirli bez ve çamaşırların ayrı ayrı konulması için gerekli dolap ve kaplar bulundurulur.
14. Yatak eşyası ve annelere emzirme esnasında giydirilen gömleklerin temiz olması ve düzenli olarak korunması gerekir.
15. Çocuklar, emzirme yerlerine çocuk bakıcısı ya da sağlık personeli tarafından getirilir, emzirmenin bitiminde yine aynı kimseler tarafından alınarak, temizlik ve bakımları yapıldıktan sonra yataklarına bırakılır.

EMZİRME ODASI VE ÇOCUK BAKIM YURTLARINDA KAYIT VE KABUL DEFTERİ

..... işyeri

..... (emzirme odası/çocuk bakım yurdu)

Kayıt Numarası	Adı Soyadı	Annesinin Adı Soyadı	Babasının Adı Soyadı	Anne veya Babasının Personel Numarası	Yaşı ve Doğum Yeri	Oturduğu Yer	Girdiği Gün ve Saat	Çıktığı Gün ve Saat	Çıkış Nedeni	Kiminle Çıktığı

EMZİRME ODASI VE ÇOCUK BAKIM YURTLARINDA BULUNDURULACAK İLAÇ VE TIBBİ GEREÇ ÇİZELGESİ

İlaç ve Gereç	Miktarı	Açıklama
Açık ve kapalı yaralar için antiseptik çözelti	250 şer gr	Cam kapaklı şişede
Amonyak	50 gr	Cam kapaklı şişede
Saf alkol	100 gr	Cam kapaklı şişede
Oksijenli su	1 şişe	Orijinal ambalajda
Yanık pomadı	2 tüp	Orijinal ambalajda
Enjektör	1 adet	2 cc
Enjektör	1 adet	5 cc
Enjektör iğnesi	6 şar adet cilt, adale ve damar için	
Damlalık	6 adet	
Beden Derecesi (termometre)	6 adet	
Çengelli iğne	12 adet	
Flaster	2 kutu	
Talk tozu	Yeteri kadar	
Küvet	2 adet	
Pens	2 adet	

Kulak pensi	1 adet	
Makas	2 adet	
Bisturi	1 adet	
Pamuk	5 paket	25 er gramlık
Steril gaz hidrofil	5 paket	
Steril Sargı bezi	5 adet	Muhtelif büyüklükte
Üçgen sargı	1 adet	Parmak, baş ve etrafı için
Çocuk terazisi	1 adet	Emzirme odalarında
Boy ölçerli terazi	1 adet	Kreşlerde

SAĞLIK MUAYENE KAĞIDI

..... işyeri

..... (emzirme odası/çocuk bakım yurdu)

Tarih	Ağırlık	Boy	Dişler	Göz	Kulak Burun Boğaz	Solunum Sistemi	Dolaşım Sistemi	Sindirim ve Üriner Sistem	Sinir ve hareket sistemi	Laboratuar	Röntgen	Teşhis	Yapılan Tedavi ve Öneriler	Hekim Adı Soyadı/İmza

GÖZLEM KAĞIDI

..... işyeri

..... (emzirme odası/çocuk bakım yurdu)

Adı Soyadı	
Kayıt Numarası	
Yatak Numarası	
Yaşı ve Doğum Yeri	
Kan Grubu	
Girdiği Tarih	
Girişte Boyu ve Kilosu	
Tamamen Çıkarıldığı Tarih	
Çıkışta Boyu ve Kilosu	
Çıkarıldığı Tarihteki Genel Sağlık Durumu	
Çıkış Nedeni	
Kiminle Çıktığı	
ANASININ	
Adı Soyadı	
Yaşı ve Doğum Yeri	
Ev Adresi	
İşyeri Numarası	
BABASININ	
Adı Soyadı	

Yaşı ve Doğum Yeri	
Ev Adresi	
İşyeri Numarası	

EMZİRME ODASI VE ÇOCUK BAKIM YURTLARIYLA İLGİLİ RAPOR

Sayı : .../.../.....

Konu :

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞINA/ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK

BAKANLIĞI ÇALIŞMA İŞ KURUMU MÜDÜRLÜĞÜNE

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası'nın 30/a maddesi uyarınca çıkarılan Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmeliğin 23'üncü maddesi uyarınca hazırlanan rapor ve ilgili bilgi ve belgeler yazı ekinde sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim/ederiz.

Yazışma adresi ve telefon Yetkili İmzalar

EMZİRME ODASI VE ÇOCUK BAKIM YURDUNUN KURULUŞUNA AİT RAPORDUR

I. GENEL BİLGİLER:

A) İşyeri Unvanı :

B) Sicil No :

C) Adres :

D) Çalışan Sayısı : TÇS : KÇS :

E) Çocuk Sayısı :

F) Cinsiyetleri : E : K :

G) Kurum Bilgileri :

1. Adres :

2. Oda Sayısı :

3. Oyun Yerleri :

4. Bahçe Büyüklüğü :

5. Eğitim Araçları : **Çeşidi Miktarı**

II. RAPORUN KONUSU: 4857 sayılı İş Yasası'nın 88'inci maddesi uyarınca çıkarılan Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmeliğin 24'üncü maddesi uyarınca hazırlanmıştır.

III. GERÇEKLEŞTİRİLEN FAALİYETLER:

1. .....

2. .....

3. .....

IV. SONUÇ:

Yetkili İmzalar

Kadınların Çalıştırılması

Kadınların çalışma şartları bakımından korunması hususu bazı işlerde kadın işçilerin ve daha genel manada iş sağlığı ve güvenliği anlamında kadın çalışanların çalıştırılmasının yasaklanması veya çalışmalarının özel bir takım şartlara bağlanması şeklindeki yasal düzenlemelerde yer almaktadır.

Birinci manada kadınların çalışmalarının yasak olduğu işler kavramının kapsamı eski düzenlemelerde pek çok işte kadınların çalıştırılmasının yasaklanması nedeniyle daha geniş bir halde iken, son düzenlemelerle özellikle Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliğinin yürürlükten kaldırılmasıyla bu kapsam oldukça daralmış olmakla birlikte halen 4857 sayılı Yasada kadınların çalışmasının yasaklandığı işler kavramı içinde değerlendirilebilecek bir takım düzenlemeler mevcuttur.

Buna göre Yasanın Yer ve su altında çalıştırma yasağı başlıklı 72'nci maddesinde maden ocakları ile kablo döşenmesi, kanalizasyon ve tünel inşaatı gibi yer veya su altında çalışılacak işlerde her yaştaki kadınların çalıştırılması yasaklanmıştır. Yine Gece çalıştırma yasağı başlıklı 73'üncü madde hükmünde 72'nci maddenin aksine cinsiyet ayırımı yapmadan sanayiye ait işlerde onsekiz yaşını doldurmamış çocuk ve genç işçilerin çalıştırılmalarının yasaklanmış olduğundan hareketle sanayiye ait işlerde onsekiz yaşını doldurmamış kadın işçilerin çalışmasının yasak olduğu sonucu çıkarılabilmektedir.

Kadınların çalışmasının özel şartlara bağlandığı düzenlemelerden biri yukarıda değinildiği üzere gebe veya emziren kadınların çalışma şartlarının belirlenmesi oluşturmaktadır. Bu konudaki diğer bir düzenleme ise onsekiz yaşını doldurmuş kadın işçilerin (çalışanların) çalışma şartlarının tespit edilmesidir. Bu konuda 4857 sayılı İş Yasası'nın 73'üncü maddesi ve İş Sağlığı ve Güvenliği Yasasının 30/a maddesiyle bir yönetmelik çıkarılması öngörülmüş; bu yönetmelik Kadın Çalışanların Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik adıyla yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Anılan Yönetmelik hükümlerine göre gece postalarında kadın işçi çalıştırılacak ise özel bir takım yükümlülüklerin yerine getirilmesi veya bazı hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir:

Öncelikle, Yönetmeliğin 5'inci maddesine göre gece postalarında kadınların yedi buçuk saatten fazla çalıştırılmaları yasaklanmıştır. Ancak bu konuda bir istisnaya yer verilerek Yasanın 69 uncu maddesine koşut olacak şekilde turizm, özel güvenlik ve sağlık hizmeti yürütülen işlerde ve bu işlerin yürütüldüğü işyerlerinde faaliyet gösteren alt işveren tarafından yürütülen işlerde kadın çalışanların onaylarının alınması koşuluyla yedi buçuk saatin üzerinde gece çalışması mümkün kılınmıştır.

Buna paralel bir şekilde kadın çalışanlara gece postalarında fazla çalışma da yaptırılmasının yasak olduğu vurgulanmalıdır. Fakat bunun yanında çalışma süresinin yedibuçuk saatle sınırlanması ve fazla sürelerle çalışma kavramına değinilmemesi düşünülerek kadın çalışanlara gece postalarında fazla sürelerle çalışma yaptırılması olanaklı gözükmektedir. Fakat her halde günlük çalışma süresi yedi buçuk saati aştığı hallerde yapılan ve yedi buçuk saati aşan çalışmanın haftalık 45 saatlik toplam süreyi aşıp aşmadığına bakılmaksızın günlük olarak ele alınıp fazla çalışma olarak kabulü ve ücretinin buna göre tahakkuk ve ödenmesi gerekmektedir.

Yönetmeliğin 6'ncı maddesi uyarınca, işverenlerin, belediye sınırları dışındaki işyerleri veya belediye sınırları içinde olmakla birlikte, posta değişim saatlerinde alışılmış araçlarla gidip gelme zorluğu bulunan işyerlerine gece postalarında çalışacak olan kadın işçileri, sağlayacakları uygun araçlarla ikametgâhlarına en yakın merkezden işyerine götürüp getirmekle yükümlü kılınmışlardır.

Yine Yönetmeliğin 7'nci maddesi gereği kadın işçilerin gece postalarında çalıştırılabilmeleri için, bu işçiler için, çalışmalarına engel bir durumun olmadığına dair işyeri hekiminden sağlık raporu alınması ve kontrol muayenelerinin işyeri hekimince uygun görülecek düzenli aralıklarla tekrarlanması gerekmektedir.

Düzenlenen 8'inci maddeye göre ise, kadın işçinin eşinin postalar halinde işlerin yürütüldüğü aynı veya ayrı bir işyerinde çalışması halinde, kadın işçinin isteği üzerine, gece çalıştırılması, eşinin çalıştığı gece postasına rastlamayacak şekilde düzenlenecektir. Eşler aynı işyerinde çalışıyor ve aynı gece postasında çalışmak istiyor iseler, olanak ölçüsünde bu istek karşılanacaktır.

Yönetmeliğin 9'uncu maddesi uyarınca kadın işçinin gebe olması halinde durumun doktor raporuyla tespitinden itibaren doğuma kadar ve emziren kadın çalışanların ise doğum tarihinden başlamak üzere

kendi mevzuatlarındaki hükümler saklı kalmak kaydıyla bir yıl süre ile gece postalarında çalıştırılmaları yasaklanmıştır. Emziren kadın için bu süre, anne veya çocuğun sağlığı açısından gerekli olduğunun işyerinde görevli işyeri hekimi raporuyla sabit olması halinde altı ay daha uzatılacak ve bu çalışanların anılan sürelerdeki çalışmaları Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik hükümlerinin dikkate alınarak gündüz postalarına rastlayacak şekilde düzenlenecektir.

Son olarak, Yönetmeliğin 10'uncu maddesi uyarınca, gece postalarında çalıştırılacak kadın işçilere ait isim listesi işyerinde saklanarak, istendiğinde iş müfettişlerine gösterilecektir.

Gebe veya emziren çalışanların çalıştırılması kavramı, genel olarak analık halinde çalıştırma kavramının özel olarak düzenlenmesidir. 4857 sayılı İş Yasası ve İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası özel olarak korunması hedeflenen analık halini gebelik sürecinden başlayarak emzirme döneminin sonuna ve çocuğun zorunlu ilköğretim çağına gelmesine kadar geçen süre olarak ele almışlardır. Özellikle analık hali ile ilgili özel düzenlemeler getirilmesi bir yandan kadınlara özgü bir fizyolojik özellik olan gebelik ve emzirme döneminde onları, çalışma şartlarının ağırlığının fiziksel yıpranmalarını arttırmaması anlamında koruyacak bir yandan da aile ve bebek bakımı üzerindeki işlevlerini kolaylaştırarak çocuğun sağlığına ve aile yaşantısındaki mutluluğa olumlu yönde etki edecektir.

Konu hakkındaki en genel düzenleme 4857 sayılı İş Yasası'nın 74'üncü maddesinde 'Analık halinde çalışma ve süt izni' başlığı altında yer alan düzenlemelerdir. Bunun dışında, Yasanın 13'üncü maddesine dayanılarak Analık İzni veya Ücretsiz İzin Sonrası Yapılacak Kısmi Süreli Çalışmalar Hakkında Yönetmelik ve İş Sağlığı ve Güvenliği Yasasının 30/a maddesine dayanılarak Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik yayımlanmıştır.

Gebe veya emziren kadın çalışanların çalışma koşullarının belirlenmesinden önce yapılması gereken husus gebe ve emziren kadın kavramının konu anlamında tanımlanması ve takibinde bu kişiler için öncül bir takım hususların ortaya konulmasıdır.

Gebe ve emziren kadınlarla ilgili Yönetmeliğin 4'üncü maddesinde gebe çalışan, herhangi bir sağlık kuruluşundan alınan belge ile gebeliği hakkında işverenini bilgilendiren çalışanı; emziren çalışan ise, tabi olduğu mevzuat hükümleri uyarınca süt izni kullanmakta olan ve işverenini durum hakkında bilgilendiren çalışanı ifade etmektedir. O halde öncelikle gebeliğin tespit edilmesi ve bunun işverene ilgili belgesiyle iletilmesi ve emzirme olgusunun ortaya çıkması için ise doğumun gerçekleşmesi ve süt iznine çıkılması ve yine bu konu halkında da işverenin bilgilendirilmesi halinde Yönetmeliğin çalışma koşullarına ilişkin hükümleri uygulama alanı bulacaktır.

Bunu takiben anılan Yönetmeliğin 6'ncı maddesi uyarınca bilgilendirme ve değerlendirme sürecine geçilecektir. Buna göre öncelikle çalışan, gebelik ve emzirmeye başlama halinde işverenini bilgilendirecek, sonrasında işverenin değerlendirme ve önlem alma süreçleri söz konusu olacaktır.

Bu süreçler iki aşamalıdır. Birinci aşamada gebe veya emziren çalışanın sağlık ve güvenliği için tehlikeli sayılan kimyasal, fiziksel, biyolojik etkenlerin ve çalışma süreçlerinin çalışanlar üzerindeki etkilerinin değerlendirmesi ve bu değerlendirme sonucuna göre Yönetmeliğin 1 numaralı ekinde belirtilen genel ve özel önlemlerin alınması ve ikinci aşamada işyerindeki maruziyetin şeklinin, düzeyinin ve süresinin Yönetmeliğin 2 ve 3 numaralı eklerindeki etkenler, süreçler, çalışma koşulları veya özel bir riske maruz kalma olasılığı bulunan işlerin, sağlık ve güvenlik risklerinin, gebe veya emziren çalışanlar üzerindeki etkilerini belirlemek ve alınacak önlemleri kararlaştırmak üzere değerlendirilmesi ve bu değerlendirmede kişisel olarak çalışanı etkileyen psikososyal ve tıbbi faktörlerin dikkate alınması gerekmektedir.

Son aşama bilgilendirmeye ilişkindir. Buna göre gebe veya emziren çalışan, işyerinde yapılan değerlendirmenin sonuçları ile sağlık ve güvenlik amacıyla alınması gereken önlemler hakkında işveren tarafından bilgilendirilecektir.

Gebe veya emziren kadın çalışanlarla ile düzenlemelerde yer alan ve sınırlama ve bu hükümlerin işverene ek yükümlülük getirme özelliği değerlendirildiğinde bu düzenlemelerin, gerek iş hukuku gerekse iş sağlığı ve güvenliği hukuku açısından taşıdığı önem ve konu hakkında her iki Yasada da

idari para cezası öngörülmüş olması, Yasa ve Yönetmelikte yer alan düzenlemelerin kamu hukukuna ilişkin olduğunu göstermektedir.

Ancak çalışma sürelerine ve izinlere ilişkin hükümlerin işçi yararına değiştirilebilecek düzenlemelerden olması nedeniyle bu düzenlemelerin nispi emredici hukuk normu niteliği taşıdığı söylenebilir. Buna göre iş sözleşmesi veya toplu iş sözleşmesiyle, çalışma süresinin işçi lehine aşağıya çekilmesi veya izin sürelerinin uzatılması mümkün iken, aleyhine olarak çalışma sürelerinin yükseltilmesi veya izin sürelerinin azaltılması olanaklı değildir.

Yine bu bağlamda konuyla ilgili olarak aşağıda değinileceği üzere bir takım yasaklamalara gidilmesi ve rapor alma yükümlülüğü getirilmesi, yasaklanan konular ile rapor alma yükümlülüğü hakkındaki düzenlemelerin mutlak emredici hukuk normu niteliği taşıdığı ve bu nedenle sözleşmelerle aksinin kararlaştırılamayacağını göstermektedir.

İş Yasasının 74'üncü maddesinde ve kısmi süreli çalışma hakkındaki Yönetmelikte analık halinde çalışma ve süt izni konusunda bir takım koruyucu hükümler yer almıştır. Yine Yönetmelik hükmüyle aynı veya benzer içerikte düzenlemelere yer verilmiştir. Bu hükümlerin ücretli ve ücretsiz izin, çalışma güçlüğünün hafifletilmesi, ücret, gece çalışması ve çalışma süresi hakkında olduğu görülmektedir.

i) Analık Halinde İzin

İş Yasasının 74'üncü maddesinde doğumdan önce ve sonra kullanılacak izin sürelerine yer verilmiştir. Benzer düzenlemeler kısmi süreli çalışma hakkındaki Yönetmeliğin 5, 6 ve 7'nci maddeleri ile gebe ve emziren kadınlarla ilgili Yönetmeliğin 7 ve 11'inci maddelerinde de bulunmaktadır.

İzinler kadın işçinin hamileliği, doğum süreci ve çocuğuna süt vermesi/emzirmesi ile ilişkilendirilmiştir. Buna göre;

- Hamilelik süresince kadın işçiye periyodik kontrolleri için ücretli izin verilecektir.
- Kadın çalışanların doğumdan önce sekiz (8) hafta süre ile
- Doğumdan sonra sekiz (8) hafta süre ile çalıştırılmamaları esastır.
- Çoğul gebelik halinde doğumdan önceki sekiz (8) haftalık süreye iki (2) hafta eklenecektir.
- Kadın çalışanın sağlık durumu uygun ise, doktorun onayı ile istediği takdirde doğumdan önceki üç (3) haftaya kadar işyerinde çalışmaya devem etmesi olanaklıdır. Bu durumda işçinin çalıştığı süreler doğum sonrası süreye eklenecek; doğum sonrası izin süresi tekil gebelik halinde 13 (onüç); çoğul gebelik halinde ise 15 (onbeş) haftayı bulabilecektir.
- Erken doğum halinde, doğumdan önce kullanılamayan süreler, doğum sonrası sürelere eklenecektir.
- Belirlenen bu süreler işçinin sağlık durumuna ve işin özelliğine göre doğumdan önce ve sonra gerekirse ve hekim raporu ile belirtilmesi suretiyle arttırılabilecektir.
- Analık İzni veya Ücretsiz İzin Sonrası Yapılacak Kısmi Süreli Çalışmalar Hakkında Yönetmeliğin 6'ncı maddesiyle çalışma süresinin yarısı kadar ücretsiz izin hakkı tanımlanmıştır. Buna göre;

i. Analık izninin bitiminden itibaren çocuğunun bakımı ve yetiştirilmesi amacıyla ve çocuğun hayatta olması kaydıyla kadın işçi ile üç yaşını doldurmamış çocuğu evlat edinen kadın veya erkek işçilere istekleri hâlinde birinci doğumda altmış gün, ikinci doğumda yüz yirmi gün, sonraki doğumlarda ise yüz seksen gün süreyle haftalık çalışma süresinin yarısı kadar ücretsiz izin verilecek;

ii. Çoğul doğum hâlinde bu sürelere otuzar gün eklenecek;

iii. Çocuğun engelli doğduğunun doktor raporu ile belgelendirilmesi hâlinde ise bu süre üç yüz altmış gün olarak uygulanacak ve

iv. Ücretsiz izinden yararlanan kadın işçiye, bir yaşından küçük çocuğunu emzirmesi için günde toplam bir buçuk saat olan süt izni verilmeyebilecektir.

- Yasa hükmü ve Yönetmeliğin 7'nci maddesi hükmüne göre ise kadın işçiye analık izninin bitiminden itibaren isteği hâlinde altı aya kadar ücretsiz izin verilecek olup, bu haktan aynı sürelerle üç yaşını

doldurmamış çocuğu evlat edinme hâlinde eşlerden birine veya evlat edinene de tanınacaktır. Belirtilen bu ücretsiz izin süresi yıllık ücretli izin hakkının hesabında dikkate alınmayacaktır

- Analık hali ile ilgili bir diğer ücretsiz izin hususu Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmeliğin 8'inci maddesinde yer almaktadır Yapılan düzenlemeye göre hekim raporu ile gebe işçinin daha hafif bir işte çalıştırılması gerekiyor ve başka iş verilmesi teknik ve makul olarak mümkün olamıyor ise işçinin güvenlik ve sağlığının korunması için gerekli süre içinde, işçinin isteği halinde ücretsiz izinli sayılması gerekmektedir
- İsteği halinde işçiye, 16 (onaltı) veya çoğul gebelik halinde 18 (onsekiz) haftalık süreden sonra 6 (altı) aya kadar ücretsiz izin verilmesi gerekmektedir. Bu takdirde kullanılan bu izin süresi yıllık ücretli izin hakkının hesabında dikkate alınmayacaktır.
- Bu durumdaki işçilere/çalışanlara sağlıklarını el verdiği başka hafif bir işin verilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda Yönetmeliğin anılan hükmüne göre işçinin/çalışanın başka bir işe aktarılması mümkün değilse, çalışanın sağlık ve güvenliğinin korunması için gerekli süre içinde, isteği halinde çalışanın tabi olduğu mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla ücretsiz izinli sayılması sağlanabilecektir.
- Kadın işçilere bir yaşından küçük çocuklarını emzirmeleri için günde toplam 1,5 (birbuçuk) saat süt izni verilecektir. Bu sürenin hangi saatler arasında ve kaça bölünerek kullanılacağını işçi kendisi belirleyecektir. Bu süre günlük çalışma süresinden sayılacaktır.

ii) Çalışma Güçlüğünün Hafifletilmesi veya Yasaklanması

Çalışma güçlüğünün azaltılması bakımından ise İş Yasasının 74'üncü ve gebe ve emziren kadınlarla ilgili Yönetmeliğin 7'nci maddesi uyarınca hekim raporu ile gerekli görüldüğü takdirde, hamile/gebe kadın işçinin sağlığına uygun daha hafif işlerde çalıştırılması ve bu halde işçinin/çalışanın ücretinden bir indirim yapılmaması gerekmektedir.

Yine Yönetmeliğin 7'nci maddesine göre değerlendirme sonuçları, gebe veya emziren çalışan için sağlık ve güvenlik riskini veya çalışanın gebeliği veya emzirmesi üzerindeki bir etkiyi ortaya çıkardığında işveren tarafından, ilgili çalışanın çalışma koşullarını ve/veya çalışma saatlerini, çalışanın bu risklere maruz kalmasını önleyecek bir biçimde geçici olarak değiştirilecektir. Eğer bu mümkün değil ise işverenden ilgili çalışanı başka bir işe aktarmak için gerekli önlemleri alması beklenecektir.

Çalışmanın yasaklanması anlamındaki düzenleme ise Yönetmeliğin 12'nci maddesinde yer almıştır. Buna göre öncelikle emziren çalışanların, doğum izninin bitiminde ve işe başlamalarından önce, çalışmalarına engel durumları olmadığının raporla belirlenmesi gerekmektedir. Çalışmasının sakıncalı olduğu hekim raporu ile belirlenen çalışan ise, raporda belirtilen süre ve işlerde çalıştırılamayacaktır.

Bu düzenlemeler dışında gebe veya emziren kadınların çalışma şartlarının hafifletilmesi veya çalışmalarının yasaklanması hususuna Radyasyon Güvenliği Yönetmeliğinde rastlanmaktadır. Yönetmeliğin 12'nci maddesinde yer alan düzenlemelere göre öncelikle hamileliği belirlenmiş kadın çalışanın, çalışma şartlarının yeniden düzenlenebilmesi amacıyla yönetimi haberdar etmesi gerekmektedir. Hamileliğin bildirilmesi kadın çalışanın çalışmasına engel teşkil etmeyecektir. Ancak gerekiyorsa çalışma koşulları yeniden düzenlenmelidir. Bu nedenle, doğacak çocuğun alacağı dozun mümkün olduğu kadar düşük düzeyde tutulması sağlanmalıdır. Bu hususta belirtilen Yönetmelikte yer alan ve toplum için belirlenen (radyasyon için) doz sınırlarına uyulması gerekmektedir. Emzirme dönemindeki kadın çalışanlar ise radyoaktif kontaminasyon riski taşıyan işlerde çalıştırılmayacaklardır.

iii) Çalışma Süresinin Sınırlanması

Yönetmeliğin 9'uncu maddesi uyarınca gebe veya emziren çalışan günde yedi buçuk saatten fazla çalıştırılamayacaktır.

Kural bu olmakla birlikte, çalışma hayatı içinde gebe veya emziren bir çalışanın günde yedi buçuk saatten fazla çalıştırılması olgusuna rastlanabilir. Bu halde ortaya iki tür sorun doğabilir. Birincisi öngörülen süreleri aşan çalışmaların, fazla çalışmanın açıkça yasaklandığı düşünülürse (İş Kanununa İlişkin Fazla Çalışma ve Fazla Sürelerle Çalışma Yönetmeliği madde 8/c) ne olarak kabul edilmesi gerektiği hakkındadır. Diğer bir sorun ise özellikle yedi buçuk saatin altında çalışılması gereken bir işte

öngörülen sürelerin günlük ölçekte aşılması ancak haftalık toplamda 45 saatin aşılmaması halinde söz konusu edilmektedir. Bu sorunlara Yargıtay'ın yaklaşımının, bu gibi işlerde günlük çalışma süresinin özellikle günlük ölçekte sınırlandırılmasından ötürü, belirlenen günlük çalışma süresinin aşılması halinde, aşılan bu sürenin haftalık toplama bakılmaksızın fazla çalışma olarak kabul edilmesi yönünde olduğu söylenmelidir.

iv) Gece Çalışma Yasağı

Yönetmeliğin 8'inci maddesine göre kadın çalışanlar, gebe olduklarının sağlık raporuyla tespitinden itibaren doğuma kadar geçen sürede gece çalışmaya zorlanamayacaklardır. Diğer taraftan maddenin ikinci fıkrası uyarınca yeni doğum yapmış çalışanın doğumu izleyen bir yıl boyunca gece çalıştırılması yasaktır. Bu sürenin sonunda sağlık ve güvenlik açısından sakıncalı olduğunun sağlık raporu ile belirlendiği dönem boyunca da çalışan gece çalıştırılmaları olanaklı değildir.

Buna benzer bir düzenleme 4857 sayılı İş Yasası'nın 73 ve İş Sağlığı ve Güvenliği Yasasının 30/a maddesi uyarınca çıkarılmış bulunan Kadın Çalışanların Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmeliğin 9'uncu maddesinde bulunmaktadır. Buna göre genel itibariyle kadın çalışanların, gebe olduklarının doktor raporuyla tespitinden itibaren doğuma kadar, emziren kadın çalışanların ise doğum tarihinden başlamak üzere kendi mevzuatlarındaki hükümler saklı kalmak kaydıyla bir yıl süre ile gece postalarında çalıştırılmaları yasaktır. Yine emziren kadın çalışanlarda bu sürenin, anne veya çocuğun sağlığı açısından gerekli olduğunun işyerinde görevli işyeri hekiminden alınan raporla belgelenmesi halinde altı ay daha uzatılması gerekmektedir.

Buradan hareketle Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik hükmü ile Kadın Çalışanların Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik hükmün arasında ilginç bir etkileşim ortaya çıkmaktadır.

Buna göre Kadın Çalışanların Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelikte gebe çalışanların doğuma kadar gece çalışmaları yasaklanmış fakat Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelikte çalışanların gece çalışmaya zorlanamayacakları düzenlenmiştir. Diğer taraftan Kadın Çalışanların Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelikte doğumdan sonra gece çalıştırmama süresi bir yıl ve en fazla 1 yıl 6 ay ile sınırlandırılmış, fakat Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelikte bu süre anne veya çocuğun sağlığı açısından gerekli olduğu süre boyunca uzatılmıştır. Bu husus bir çelişki yaratmakla birlikte iş hukukunda işçiyi koruma prensibi geçerli olduğundan ve her iki düzenlemenin aynı seviyede (yönetmelik) olması dikkate alınarak, gebe veya emziren çalışanların gece çalışmaları hususunda doğuma kadar olan süreçte Kadın Çalışanların Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik, doğumdan sonraki süreçte ise Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik hükmünün muteber olması gerekmektedir.

v) Çalışmanın Sürekliliğinin Sağlanması

Bir kadının çocuğu olduktan sonraki süreçte emzirme dönemi de sona erdikten sonra, bir başka deyişle çocuğu 1,5-2 yaşını aştığında çocuk bakımı ile çalışma saatlerinin uzunluğu arasına sıkıştığı; bu bağlamda işini bırakarak vaktini tamamen çocuğuna hasrettiği oldukça sık yaşanan bir vakadır. Böyle bir durumda kadın çalışma hayatının dışında kalmaktadır. Bu husus aile ekonomisini de olumsuz manada etkileyebilmektedir. Tersi durumda çocuk anne bakım, ilgi ve sevgisinden mahrum büyüyebilmektedir. Özellikle ilkokul çağına kadar geçen sürede anne bakım, ilgi ve sevgisinin önemi tartışma dışıdır.

Bu hususun önüne geçebilmek amacıyla İş Yasasının 13'üncü maddesinde kısmi süreli çalışmalar ile ilgili özel bir düzenlemeye yer verilerek kadının bebeklik dönemi sonundan ilkokul çağına kadar geçen sürede gerek işinden olmaması gerekse çocuğun anne şefkatinden isitfade edebilmesini sağlama amacı güdülmüştür. Yapılan düzenlemeye göre kadının çocuğun bu döneminde gelirinin önemlice bir kısmı korunmak kaydıyla kısmi süreli çalışması olanaklı kılınmıştır. Ayrıca bu konuda yukarıda da değinilen Analık İzni veya Ücretsiz İzin Sonrası Kısmi Süreli Çalışmalar Hakkında Yönetmelikte çıkarılmıştır.

Anılan Yasa maddesindeki düzenlemeye göre Yasanın 74'üncü maddesinde öngörülen izinlerin bitiminden sonra mecburi ilköğretim çağının başladığı tarihi takip eden ay başına kadar ebeveynlerden

birinin kısmi süreli çalışma talebinde bulunması olanaklıdır. Ancak ebeveynlerden birinin çalışmaması halinde çalışan eşin kısmi süreli çalışma talebinde bulunması olanaklı değildir. Yine üç yaşını doldurmamış bir çocuğu eşiyle birlikte veya münferiden evlat edinenlerin de çocuğun fiilen teslim edildiği tarihten itibaren bu haktan faydalanması mümkündür. Böyle bir talep halinde, bu talebin işverence karşılanması gerekmektedir. Ayrıca bu yöndeki talep geçerli bir fesih sebebi de sayılamayacaktır. Yine bu düzenlemeler çerçevesinde kısmi süreli çalışmaya başlayan işçinin aynı çocuk için bir daha bu haktan faydalanmamak koşuluyla tam zamanlı çalışmaya dönmesi de mümkündür. Bu durumda işçinin işverene bu isteğini en az bir ay önceden yazılı olarak bildirmesi gerekmektedir. Böyle bir durumda bu işçinin yerine işe alınmış olan işçinin iş sözleşmesi kendiliğinden sona erecektir.

Belirtilen Yönetmelikte öncelikle analık izin hakkı, çalışma süresinin yarısı kadar ücretsiz izin hakkı ve altı aya kadar ücretsiz izin hakkıyla ilgili Yasal düzenlemeler tekrar edilmiş ve Üçüncü Bölüm altındaki düzenlemeler analık izni ve takip eden ücretsiz izin sonrası kısmi süreli çalışmalara ayrılmıştır.

Yönetmeliğin 8'inci maddesi uyarınca işçinin analık izni, çalışma süresinin yarısı kadar ücretsiz izin veya altı aya kadar ücretsiz iznin bitiminden itibaren çocuğun mecburi ilköğretim çağının başladığı tarihi takip eden ay başına kadar herhangi bir zamanda kısmi süreli çalışma talebinde bulunabilmesi olanaklıdır. İşçiye seçimlik bir hak tanındığı görülmektedir. Buna göre işçi Yasanın genel olarak 74'üncü maddesinde düzenlenen ve birbirini takip eden bu izinlerin herhangi birinin bitiminden sonra yahut hepsinin sona ermesinden sonra bu haktan istifade edebilecektir. Hatta maddenin ikinci fıkrası uyarınca bu talebin altı aya kadar ücretsiz izin süresinin kesilerek de yapılabilmesi mümkünüdr. Ücretsiz iznin tamamının kullanılması şartı aranmamaktadır.

Kısmi süreli çalışma talebinin ne şekilde ve ne zaman iletileceği de üçüncü fıkrada düzenlenmiştir. Yapılan düzenlemeye göre talep, bu haktan faydalanmaya başlamadan en az bir ay önce işçi tarafından yazılı olarak işverene bildirilecektir. Buradaki süre ve yazılı şekil şartının bir geçerlik koşulu olarak anlaşılmasında fayda bulunmaktadır. Buna göre en az bir ay önceden ve yazılı yapılmayan taleplerin işverence uygulanmaya alınması beklenemeyecektir.

Kısmi çalışma talebinin unsurlarını ise Yönetmeliğğin 9'uncu maddesi konu edinmiştir. Birinci fıkraya göre işçinin kısmi süreli çalışma talebinde, kısmi süreli çalışmaya başlayacağı tarih ile tüm iş günlerinde çalışılacak olması hâlinde çalışmanın başlama ve bitiş saatleri, haftanın belirli günlerinde çalışılacak olması hâlinde ise tercih edilen iş günleri yer alması zorunludur. Yine bu talebe işçinin, eşinin çalıştığına dair belgeyi de eklemesi gerekmektedir. İşçinin kısmi süreli çalışma talep dilekçesi, işveren tarafından işçinin özlük dosyasında saklanacaktır.

Kısmi süreli çalışma talebinin şartları ise 10'uncu maddede düzenlenmiştir. Yapılan düzenlemeye göre genel olarak Yasa hükmüyle koşut olarak ebeveynlerden birinin çalışmaması hâlinde, çalışan eş kısmi süreli çalışma talebinde bulunamayacaktır. Ancak bu genel düzenlemeye bir takım istisnalar getirilerek,

- Ebeveynlerden birinin sürekli bakım ve tedavisini gerektiren bir hastalığının olması ve bu hastalığın tam teşekküllü hastane ya da üniversite hastanesinden alınacak doktor raporuyla belgelendirilmesi,

- Velayetin mahkemece eşlerden birine verilmesi hâlinde çocuğun velayetine sahip ebeveynin talepte bulunması,

- Üç yaşını doldurmamış bir çocuğun münferiden evlat edinilmesi hâllerinde bu şartın aranmayacağı hükme bağlanmıştır.

Ayrıca bu şartların, sadece başvuru sırasında aranacağı, bu şartların kısmi süreli çalışma sırasında kaybedilmesi durumunda söz konusu hakkın devam edeceği öngörülmüştür.

Yönetmeliğin 11'inci maddesi uyarınca usulüne uygun olarak yapılan kısmi süreli çalışma talebinin bildirim tarihinden itibaren en geç bir ay içinde işveren tarafından karşılanması gerekmekte olup, işverence işçiye bu talebin karşılandığı yazılı olarak bildirilecektir.

İşveren tarafından süresi içinde işçinin talep dilekçesine cevap verilmemesi hâlinde, talep işçinin dilekçesinde belirtilen tarihte veya bu tarihi takip eden ilk iş gününde geçerlilik kazanacaktır.

Ayrıca özel olarak düzenlendiği üzere işçinin belirtilen tarihte iş edimini sunmaya başlaması kaydıyla kısmi süreli çalışma talebi geçerli fesih nedeni sayılamayacaktır.

Yönetmeliğin 12'nci maddesinde kısmi süreli çalışma yapılabilecek işlerde sınırlamaya gidilmiştir. Buna göre kısmi süreli çalışma;

- Özel sağlık kuruluşlarında ilgili mevzuat uyarınca mesul müdür, sorumlu hekim, laboratuvar sorumlusu ve sağlık hizmetinden sayılan işlerde tam zamanlı çalışması öngörülenler tarafından yerine getirilen işlerde (Bu kapsamda Yönetmeliğin 13'üncü maddesi uyarınca sağlık hizmetinden sayılan işler; tabipler ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanlar, hemşire, ebe ve optisyenler ile 1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanunun ek 13 üncü maddesinde tanımlanan diğer meslek mensupları tarafından yerine getirilen işleri ifade etmektedir),

- Nitelikleri dolayısıyla sürekli çalıştıkları için durmaksızın birbiri ardına postalar hâlinde işçi çalıştırılarak yürütülen sanayiden sayılan işlerde,

- Nitelikleri dolayısıyla bir yıldan az süren mevsimlik, kampanya veya taahhüt işlerinde,

- İş süresinin haftanın çalışma günlerine bölünmesi suretiyle yürütülmesine nitelikleri bakımından uygun olmayan işlerde, işverenin uygun bulması hâlinde; bunların dışında kalan işlerde ise işverenin uygun bulma şartı aranmaksızın kısmi süreli çalışma yapılabilecektir. Bu konuda ayrıca Yönetmeliğin 13'üncü maddesinin verdiği yetkiyle 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu hükümlerine göre bağıtlanan toplu iş sözleşmelerinde kısmi süreli çalışma yapılabilecek işlerin anılan düzenlemeye bağlı olmaksızın taraflarca belirlenebilmesi de olanaklı hale getirilmiştir. Ancak bu düzenlemeden hareketle tarafların bu hakkın tamamen ortadan kalkması sonucunu doğuracak şekilde bir kapsam belirlemelerinin olanaklı olduğu düşünülmemelidir. Zira bu içerikte yapılacak bir düzenleme genel olarak İş Yasasının 13'üncü maddesine aykırılık taşıyacaktır.

Tam süreli çalışma geçiş hususu Yönetmeliğin 14'üncü maddesinde yer almaktadır. Buna göre genel olarak kısmi süreli çalışmaya başlayan işçi, aynı çocuk için bir daha bu haktan faydalanmamak üzere tam süreli çalışmaya dönebilmektedir. Böyle bir durumda işçinin, işverene en az bir ay önce yazılı olarak talebini bildirmesi gerekmektedir ve kısmi süreli çalışmaya geçen işçinin tam süreli çalışmaya başlaması hâlinde yerine alınan işçinin iş sözleşmesi kendiliğinden sona ermektedir. Kısmi süreli çalışmaya geçen işçinin iş sözleşmesini feshetmesi hâlinde, yerine alınan işçinin iş sözleşmesi yazılı onayı olması koşuluyla fesih tarihinden itibaren belirsiz ve tam süreli sözleşmeye dönüşecektir. Bu durumda kısmi süreli çalışmaya geçen işçinin yerine işe alınan işçinin iş sözleşmesinin belirli ve kısmi süreli olacağı anlaşılmaktadır.

Yönetmeliğin 15'inci maddesinde yer alan düzenlemeye göre kısmi süreli çalışmanın belirlenen günlük ve haftalık çalışma süresi içerisinde yapılacağı zaman aralığı, o yerin gelenekleri, işçinin yapmakta olduğu işin niteliği ve işçinin talebi dikkate alınarak işveren tarafından belirlenecek olup, kısmi süreli çalışan işçinin ücret ve paraya ilişkin bölünebilir menfaatleri çalıştığı süreye orantılı olarak ödenecektir.

ÇALISANLARA YÖNELİK İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ TEDBİRLERİ

Çalışanların Sağlık Gözetimleri

İSGY ile bağlı mevzuat eski düzenlemelerde yer alan muayene kavramını terk ederek çalışanların sağlıkları ile ilgili daha geniş bir kavram olan sağlık gözetimi kavramını benimsemiştir. Bu kavram çalışanların sadece sağlık muayenelerini değil aynı zamanda sağlıkları ile ilgili tüm iş ve işlemleri bir arada ifade etme açısından daha elverişli bulunmuştur. Ayrıca yeni düzenlemelerde sağlık gözetimi ile ilgili genel yaklaşımın yanında özel düzenleme gereken hallerde ayrıksı bir takım düzenlemelere de gidilmesi sağlık gözetiminin etkinliğinin sağlanmasına hizmet edecektir.

Çalışanların sağlık gözetimlerinin sağlanması bağlamında öncelikle çalışanların sağlık gözetimlerinin genel olarak ne anlama geldiği ve ne gibi iş ve işlemleri kapsadığı hususuna değinilecek daha sonra ise bu konudaki yasal düzenlemeler aktarılacaktır.

Sağlık gözetimi kavramı esasen sağlığın korunması için gerekli hizmetlerinin yerine getirilmesinden ibarettir. Sağlık hizmetleri kişiye ve çevreye yönelik olan koruyucu sağlık hizmetleri ile tedavi edici

sağlık hizmetleri olarak ikiye ayrılmaktadır. İSGH söz konusu olduğunda ise gerek koruyucu gerekse tedavi edici sağlık hizmetleri verilmektedir. Ancak İSG'nin amacı ve maliyet unsurları düşünüldüğünde sağlık bozulmadan önce koruma tedbirlerine ağırlık verilmesinin amaca daha uygun olacağı görülecektir. Zira İSG temel amaç çalışanlarının sağlıklarının bozulmamasıdır. Öte taraftan sağlığı koruma bozulmuş bir sağlığı tedavi etmekten hem daha kolay hem de daha ucuzdur.

Bu bağlamda sağlığı koruma yollarına bakıldığında, sağlığın üç aşamalı korunduğu görülmektedir. Birincil veya primer korumada bir hastalık ya da sağlık sorunu ortaya çıkmadan önce sağlık hizmeti verilmesi esastır. Bu aşamaya örnek olarak işe giriş muayenesi, sağlık eğitimi, ikame, kişisel koruyucuların sağlanması ve risk değerlendirmesinin yapılması sıralanabilir.

İkincil yahut sekonder koruma bir hastalık ya da sağlık sorunu ortaya çıktıktan hemen sonra verilmesi gereken sağlık hizmetlerini kapsamaktadır. Temel amacı erken tanıdır. Periyodik muayene buna örnek olarak verilebilir.

Üçüncül veya tersiyer koruma ise bir hastalık ya da sağlık sorunu ortaya çıktıktan; erken tanısı konulamadıktan ve/veya kişiye zarar verdikten sonra verilmesi gereken sağlık hizmetleridir. Temel amacı rehabilitasyondur. Örneğin iş kazası-meslek hastalığı geçiren işçiye işgöremezlik raporu verilmesi, uzuv kaybı olan işçinin durumuna uygun bir işte görevlendirilmesi, iş kazası-meslek hastalığı sonrası yeniden risk değerlendirmesinin yapılması gibi.

Bu hususlar İSG'nin amacı ile birlikte düşünüldüğünde esas olanın birincil koruma yahut ikincil korumanın sağlanması olacağı; üçüncül korunmaya ise gerektiğinde sağlanması mecbur olmakla birlikte ortaya çıkmaması için mücadele edilmesi ve tedbir alınması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Çalışanların sağlık gözetimlerinden birinci derecede işveren sorumludur. Ancak bu sorumluluk konunun uzmanlık gerektirmesi nedeniyle genellikle işyeri hekimi ve diğer sağlık personeli ve kısmen iş güvenliği uzmanı tarafından yerine getirilecektir. Bu uzmanlarca sağlık gözetiminin yerine getirilmesi işverenin temel yükümlülüğünü ve dolayısıyla sorumluluğunu ortadan kaldırmayacaktır. Ayrıca işverenin konunun uzmanı olması halinde bu hizmetlerin işverence yerine getirilmesi de olanaklıdır. Bu hizmetlerin temel amacı çalışanların sağlıklarının korunması ve geliştirilmesidir. Sağlığı korumak amacıyla yapılan bu uygulamalara sağlık gözetimi adı verilmektedir.

Çalışanların sağlık gözetimi; çalışanların sağlığını korumak ve geliştirmek amacı ile çalışanlara verilecek her türlü sağlık hizmetini kapsamaktadır. Bu sağlık hizmetleri; tıbbi muayene ve tetkikleri, bağışıklamayı, gerekli kayıt düzenin oluşturulmasını ve tüm çalışmaların kayıt altına alınmasını, değerlendirilmesini, gizlenmesini, istendiğinde çalışanlara ve/veya temsilcilerine; yetkili kişi ve kurumlara verilmesini ve bildirimini, bu konuda çalışanların eğitimini, hijyen koşullarının izlenmesini, ölçümünü, test ve analizini, iş kazası ve meslek hastalıklarında olay/olgu analizini, gerektiğinde iş değiştirme vb. önerilerde bulunulmasını, ilk yardım, acil tedavi, rehabilitasyon ve sağlığı geliştirme hizmetlerini kapsamaktadır.

Sağlık gözetimi ile ilgili işveren yükümlülükleri genel hatlarıyla İSGY'nin 15'inci maddesinde ve İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 14'üncü maddesinde yer almıştır. Söz konusu 14'üncü madde hükümleri anılan Yasa hükmündeki düzenlemelerin tekrarı niteliğindedir.

Yasanın sağlık gözetimi başlığını taşıyan 15'inci maddesine göre işverenin sağlık gözetimi ile ilgili temel yükümlülüğü çalışanların işyerinde maruz kalacakları sağlık ve güvenlik risklerini dikkate alarak sağlık gözetimine tabi tutulmalarını sağlamaktır. Bu husus en başta sağlık muayeneleri ile sağlanacaktır.

Madde hükmünde dört çeşit sağlık muayenesi belirlenmiştir. Buna göre:

- çalışanların işe girişlerinde,
- iş değişikliğinde,
- iş kazası, meslek hastalığı veya sağlık nedeniyle tekrarlanan işten uzaklaşmalarından sonra işe dönüşlerinde talep etmeleri hâlinde ve
- işin devamı süresince, çalışanın ve işin niteliği ile işyerinin tehlike sınıfına göre ÇSGB tarafından belirlenen düzenli aralıklarla sağlık muayeneleri geçirmeleri işveren tarafından sağlanacaktır.

Ayrıca tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işlerde çalışacakların sağlıklarının yapacakları işe uygun olduklarını belirten sağlık raporu olmadan işe başlatılamayacakları da bu hükmün bir gereğidir.

İSGY kapsamında alınması gereken sağlık raporlarının, işyeri hekiminden alınması esastır. Ancak, 10'dan az çalışanı bulunan ve az tehlikeli işyerleri söz konusu ise bu raporların kamu hizmet sunucularından veya aile hekimlerinden alınabilmesi de olanaklıdır. Raporlara itirazlar Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenen hakem hastanelerde yapılacaktır. Bu durumda verilecek kararlar kesindir.

Maddede sağlık gözetimi ile ilgili bir takım ilkeler de benimsenmiştir. Buna göre sağlık gözetiminden doğan maliyet ve bu gözetimden kaynaklı her türlü ek maliyetin işverence karşılanması gerekmektedir. Bu cümleden olarak bu maliyetler çalışana yansıtılamayacaktır. Yine sağlık muayenesi yaptırılan çalışanın özel hayatı ve itibarının korunması açısından sağlık bilgilerinin gizli tutulması gerekmektedir.

Sağlık gözetiminin sağlanması yönündeki temel yükümlülük ve genel ilkeler yanında sağlık gözetimi ile ilgili iş ve işlemler hakkındaki yükümlülükler ilgili yönetmeliklerde hükme bağlanmıştır. Buna göre Kitap içerisinde ilgili konu işlenirken bu sağlık gözetimlerine ilişkin düzenlemelere de yer verilmiş olmakla birlikte, burada bir kez daha bir bütün halinde değinilmesi uygun olacaktır.

i) İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği

- İSGB; en az bir işyeri hekimi ile işyerinin tehlike sınıfına uygun belgeye sahip en az bir iş güvenliği uzmanının görevlendirilmesi ile oluşturulacaktır. Bu birimde işveren diğer sağlık personeli de görevlendirebilecektir.
- İSGB'nin, İSGH yürütülmesine ve çalışan personel sayısına uygun büyüklükte bir yerde; asıl işin yürütüldüğü mekânda ve giriş katta kurulması esastır. Yine bu birimlerde sekizer metrekareden az olmamak üzere bir iş güvenliği uzmanı odası ile işyeri hekimi tarafından kullanılmak üzere bir muayene odası ve 12 metrekareden az olmamak üzere bir ilkyardım ve acil müdahale odası bulunacaktır. Tam zamanlı görevlendirilecek her işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı için aynı şartlarda ayrı birer oda tahsis edilecektir. İSGB'ler Yönetmelik ekinde sayılan araç ve gereçler ile donatılacak ve işyerinde çalışanların acil durumlarda en yakın sağlık birimine ulaştırılmasını sağlamak üzere uygun araç bulundurulacaktır. Sağlık Bakanlığından ruhsatlı sağlık hizmeti sunucusu olan işyerlerinde kurulacak İSGB'lerde ilkyardım ve acil müdahale odası şartı ve Yönetmeliğin 1 numaralı ekinde belirtilen araç ve gereçler ile ulaşım amaçlı araç bulundurulması şartı aranmamaktadır. İSGB'nin bölümlerinin aynı alanda bulunması ve bu alanın çalışanlar tarafından kolaylıkla görülebilecek şekilde işaretlenmesi gerekmektedir.
- Tam süreli işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı görevlendirilmesi gerekli olmayan hallerde ise işverenin, görevlendirdiği kişi veya OSGB'lerin görevlerini yerine getirmeleri amacı ile eğer 50 ve daha fazla çalışan var ise işyeri hekimi ile diğer sağlık personeline ve iş güvenliği uzmanına 8 metrekareden az olmamak üzere toplam iki oda temin etmesi ve işyerinde ayrıca acil durumlarda çalışanların en yakın sağlık birimine ulaştırılmasını sağlamak üzere uygun araç bulundurması; eğer 50'den az çalışanın olması halinde, işyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı ve diğer sağlık personelinin İSGH etkin verebilmesi için çalışma süresince kullanılmak üzere uygun bir yer sağlanması lüzumludur.
- Birden fazla işyerinin bulunduğu iş merkezleri, iş hanları gibi yerlerde bulunan ve 50'den az çalışanı olan işverenlerin yürütecekleri İSGH için; koordinasyon yönetim tarafından sağlanmak üzere ortaklaşa kullanılabilecek bir mekân oluşturulabilir. Oluşturulacak mekândan hizmet sunulacak toplam çalışan sayısı 50'den az veya fazla olması durumunda yukarıda sayılan şartların sağlanması beklenmektedir.
- İSGH'nin yürütülmesi için işveren tarafından ayrılan çalışma yerlerinin bölüm ve birimlerinin aynı alan içerisinde bulunması esastır. Bu bölüm ve birimlerin bulunduğu yerler çalışanlar tarafından kolaylıkla görülebilecek şekilde işaretlenir.
- Tam süreli işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı görevlendirilmesi zorunlu olmayan hallerde, işyerinde açıklanan şekilde oluşturulan ve belirtilen şartları karşılayan birim, düzenlenen sağlık raporları bakımından İSGB olarak kabul edilecektir.
- OSGB kurulabilmesi ve hizmet sunabilmesi için tam süreli iş sözleşmesiyle çalışan en az bir işyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı ve diğer sağlık personelinin istihdamı zorunlu kılınmıştır. OSGB'lerde tam süreli görevlendirilenlerin, başka bir OSGB'de veya işyerinde aynı unvanla veya ÇSGB tarafından yetkilendirilen eğitim kurumlarında eğitici unvanıyla görev almaları yasaklanmıştır.

- İSGH sunmak üzere OSGB'lerce görevlendirilen işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı tarafından saklanması gereken onaylı defter suretlerinin, OSGB arşivinde tutulması ve istenmesi halinde denetime yetkili memurlara gösterilmesi gerekmektedir. Kendilerinden talep edilmese dahi, sözleşme süresi sonunda bütün kayıt ve dosyalar OSGB'lerce işverene teslim edilecektir.
- OSGB'ler, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin tamamını veya bir kısmını başka bir kişi veya kuruma devredemeyeceklerdir.
- İşyerinde sağlık ve güvenlik risklerine karşı yürütülecek her türlü koruyucu, önleyici ve düzeltici faaliyeti kapsayacak şekilde, çalışma ortamı gözetimi konusunda işverene rehberlik yapılmasından ve öneriler hazırlayarak onayına sunulmasından, çalışanların sağlığını korumak ve geliştirmek amacı ile yapılacak sağlık gözetiminin uygulanmasından, çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri ve bilgilendirilmeleri konusunda planlama yapılarak işverenin onayına sunulmasından, işyerinde kaza, yangın, doğal afet ve bunun gibi acil müdahale gerektiren durumların belirlenmesi, acil durum planının hazırlanması, ilkyardım ve acil müdahale bakımından yapılması gereken uygulamaların organizasyonu ile ilgili diğer birim, kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılmasından, yıllık çalışma planı, yıllık değerlendirme raporu, çalışma ortamının gözetimi, çalışanların sağlık gözetimi, iş kazası ve meslek hastalığı ile iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin bilgilerin ve çalışma sonuçlarının kayıt altına alınmasından, çalışanların yürüttüğü işler, işyerinde yapılan risk değerlendirmesi sonuçları ve maruziyet bilgileri ile işe giriş ve periyodik sağlık muayenesi sonuçları, iş kazaları ile meslek hastalıkları kayıtlarının, işyerindeki kişisel sağlık dosyalarında gizlilik ilkesine uyularak saklanmasından, İşyeri Hekimi ve Diğer Sağlık Personelinin Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri ile İlgili Yönetmelik ile İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik kapsamında hizmet verdikleri alanlarda belirtilen görevlerin yerine getirilip getirilmediğinin izlenmesinden İSGB ile OSGB sorumludurlar..
- İSGB ve OSGB'ler iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin sunulması sırasında işin normal akışını aksatmamaya özen göstereceklerdir.
- İşyerinde çalışanlar arasından işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı görevlendirilmesi durumunda bu kişilerle işveren arasında; OSGB'lerden hizmet alınması durumunda ise OSGB ile işveren arasında sözleşme imzalanması gerekmektedir. OSGB ile işveren arasında Yönetmelik ekinde yer alan sözleşme örneğine uygun sözleşme düzenlenecek ve nüshalardan biri işveren tarafından, biri OSGB tarafından saklanacaktır. Son nüsha beş işgünü içinde işveren veya OSGB tarafından İSGGM bildirilecektir. OSGB, sözleşme yaptığı işyerine hizmet verecek işyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı ve diğer sağlık personelini, bu konuda ayrıca bilgilendirecektir.
- İşyerinde çalışanlar arasından görevlendirme yapılması durumunda, işyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı ile diğer sağlık personeli ile örneklerine uygun sözleşme veya görevlendirme belgesi düzenlenecek ve bu belgenin bir nüshası işveren tarafından, biri sözleşme yapılan kişiler tarafından saklanacak ve son nüsha işveren tarafından beş işgünü içinde Genel Müdürlüğe bildirilecektir.
- İşverenin, işyeri hekimliği, iş güvenliği uzmanlığı veya diğer sağlık personeli görevini kendisinin üstlenmesi durumunda ise işveren tarafından yine örneğine uygun çalışma taahhütnamesi iki nüsha halinde düzenlenecek ve bu belgenin bir nüshası beş işgünü içinde Genel Müdürlüğe bildirilecektir.
- Sözleşme veya görevlendirilmeleri Genel Müdürlükçe onaylanmayan işyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı ve diğer sağlık personeli İSGY kapsamındaki görevlerine başlatılamayacak ve yetkilerini kullanamayacaklardır.
- İSGH sunulması amacıyla işyerlerinde görevlendirilen kişilerin, doğum, hastalık ve yıllık izin gibi zorunlu nedenler sebebiyle değiştirilmesi ve değişiklik süresinin 30 günü geçmesi halinde, durum Genel Müdürlüğe bildirilecektir. İş Yasasındaki çalışma süreleri saklı kalmak kaydıyla, işyerine hizmetin sunulması için hesaplanan zorunlu süre bölünmek suretiyle birden fazla kişi görevlendirilemeyecektir. Söz konusu sözleşme ve görevlendirme belgelerinin üç nüsha halinde ve Yönetmelikteki eklerine uygun olarak aşağıda belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde düzenlenmesi gerekmektedir.

  İş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve diğer sağlık personeline, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili çalışmaları yaptığı süre içinde başka görev verilemeyecektir.

  Bu bağlamda belirtilen sözleşme veya görevlendirme belgelerinin fesih veya başka bir nedenle geçerliliğini yitirmesi halinde, çalışanlar arasından işyerinde görevlendirme yapılmış olması halinde işveren; işyeri dışından hizmet alınmış olması halinde OSGB tarafından durum beş işgünü içinde Genel Müdürlüğe bildirilecektir.

  İSGB ve OSGB'lerde görevlendirme zorunluluğu bulunanların görevlerinden ayrılması durumunda yerine 30 gün içerisinde aranan niteliklere sahip personel görevlendirilecek ve Genel Müdürlüğe bildirilecektir.

- İSGB veya OSGB personelinin, görevlerinin yürütümünde ve iş sağlığı ve güvenliği mevzuatında öngörülen tedbirlerin uygulanmasında işbirliği ve koordinasyon içinde çalışması esastır. Yine İSGB veya OSGB'lerin işverenle, işyerinde çalışanlarla, çalışan temsilcileriyle ve bulunması halinde iş sağlığı ve güvenliği kuruluyla işbirliği içinde çalışması gerekmektedir. Bu bağlamda işletme içinden veya dışından iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinde görevlendirilenler arasında koordinasyon ise işveren tarafından sağlanacaktır.

*ii) İşyeri**Hata! Yer işareti tanımlanmamış.** Hekimi ve Diğer Sağlık Personelinin Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik*

- İşyeri hekimi, İSG alanında görev yapmak üzere ÇSGB tarafından yetkilendirilmiş işyeri hekimliği belgesine sahip hekim; diğer sağlık personeli ise İSGH görevlendirilmek üzere ÇSGB tarafından belgelendirilmiş hemşire, sağlık memuru, acil tıp teknisyeni ve çevre sağlığı teknisyeni diplomasına sahip olan kişi ile ÇSGB tarafından verilen işyeri hemşireliği belgesine sahip kişidir.
- Mesleki risklerin önlenmesi ve bu risklerden korunulmasına yönelik çalışmaları da kapsayacak İSGY'nin sunulması için işverenin;
  a. Çalışanları arasından işyeri hekimi ve diğer sağlık personeli tanımlarında aranan niteliklere sahip çalışanlarını, işyerinin tehlike sınıfı ve çalışan sayısını dikkate alarak işyeri hekimi ve diğer sağlık personeli olarak görevlendirmesi veya
  b. Çalışanları arasında belirlenen niteliklere sahip personel bulunmaması hâlinde, bu yükümlülüğünü ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden veya Bakanlıkça yetkilendirilen Sağlık Bakanlığı'na bağlı birimlerden hizmet alarak yerine getirmesi yahut
  c. Yönetmelikte belirtilen niteliklere ve gerekli belgeye sahip olması halinde, çalışan sayısı ve tehlike sınıfını dikkate alarak kendi işyerinde, işyeri hekimliği ve diğer sağlık personeli görevini üstlenebilmesi gerekmektedir.
- Diğer sağlık personelinin görevlendirilmesi hususunda eğer işyerinde tam süreli işyeri hekimi görevlendirmesi söz konusu ise bu işyerlerinde, diğer sağlık personeli görevlendirilmesi zorunluluğu aranmamıştır.
- Bundan başka işverenin; görevlendirdiği kişi veya hizmet aldığı kurum ve kuruluşların görevlerini yerine getirmeleri amacıyla araç, gereç, mekân ve zaman gibi gerekli bütün ihtiyaçlarını karşılaması, işyerinde sağlık ve güvenlik hizmetlerini yürütenler arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlaması, görevlendirdiği kişi veya hizmet aldığı kurum ve kuruluşlar tarafından İSG ile ilgili mevzuata uygun olan ve yazılı olarak bildirilen tedbirleri yerine getirmesi, yerine getirilmeyen hususlar varsa gerekçesi ile birlikte talepte bulunan kişiye yazılı olarak bildirmesi ve bu yazışmaların işyerinde düzenli olarak arşivlenmesini sağlaması, çalışanların sağlık ve güvenliğini etkilediği bilinen veya etkilemesi muhtemel konular hakkında; görevlendirdiği kişi veya hizmet aldığı kurum ve kuruluşları, başka işyerlerinden çalışmak üzere kendi işyerine gelen çalışanları ve bunların işverenlerini bilgilendirmesi de bu kapsamda aranan diğer yükümlülüklerdir.
- İSG konusunda işyeri hekimi ve diğer sağlık personeli görevlendirmesi veya hizmet satın alması işverenin sorumluluklarını etkilemeyecektir.
- İSGH ile ilgili maliyetin çalışanlara yansıtılması olanaklı değildir.
- İşverenlerin iş kazasında ihmali bulunan işyeri hekimi ve diğer sağlık personelinin sorumluluklarının belirlenmesi anlamında ilgili yargı sürecini takip etme ve sonucunu İSGGM bildirme yükümlülüğü bulunmaktadır.
- İşyeri hekimlerinin hekim olmaktan başka geçerli işyeri hekimliği belgesine sahip olmaları gerekmektedir. İşyeri hekimlerinin görevlendirilmesinde, Yönetmeliğe göre hesaplanan çalışma süreleri bölünerek birden fazla işyeri hekimine verilemeyecektir. Vardiyalı çalışma yapılan işyerlerinde işveren tarafından vardiyalara uygun şekilde görevlendirme yapılacaktır.
- İşyeri hekimleri genel olarak işyerinde İSG yönelik olarak rehberlik yapma, risk değerlendirmesi yapma ve bu amaçla oluşturulan komisyonda görev alma, çalışma ortamının gözetimi, eğitim, bilgilendirme ve kayıt altına alma, iş güvenliği uzmanı, İSGK ve çalışan temsilcileri ve destek elemanlarıyla işbirliği sağlama görevlerini yerine getireceklerdir.
- İşyeri hekimlerinin çalışma süreleri;
  - 10'dan az çalışanı olan ve az tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde çalışan başına yılda en az 25 dakika.

- Diğer işyerlerinden: az tehlikeli sınıfta yer alanlarda, çalışan başına ayda en az 3 dakika; tehlikeli sınıfta yer alanlarda, çalışan başına ayda en az 6 dakika; çok tehlikeli sınıfta yer alanlarda, çalışan başına ayda en az 8 dakika olacaktır.

- Bunun dışında işyerinin girdiği tehlike sınıfına göre bir takım ek düzenlemeler de mevcuttur. Buna göre;
  - Az tehlikeli sınıfta yer alan 2000 ve daha fazla çalışanı olan işyerlerinde her 2000 çalışan için tam gün çalışacak en az bir işyeri hekimi görevlendirilecektir (Çalışan sayısının 2000 sayısının tam katlarından fazla olması durumunda geriye kalan çalışan sayısı göz önünde bulundurularak birinci fıkrada belirtilen kriterlere uygun yeteri kadar işyeri hekimi ek olarak görevlendirilecektir.)
  - Tehlikeli sınıfta yer alan 1500 ve daha fazla çalışanı olan işyerlerinde her 1500 çalışan için tam gün çalışacak en az bir işyeri hekimi görevlendirilecektir (Çalışan sayısının 1500 sayısının tam katlarından fazla olması durumunda geriye kalan çalışan sayısı göz önünde bulundurularak yeteri kadar işyeri hekimi ek olarak görevlendirilecektir).
  - Çok tehlikeli sınıfta yer alan 1000 ve daha fazla çalışanı olan işyerlerinde her 1000 çalışan için tam gün çalışacak en az bir işyeri hekimi görevlendirilecektir (Çalışan sayısının 1000 sayısının tam katlarından fazla olması durumunda geriye kalan çalışan sayısı göz önünde bulundurularak yeteri kadar işyeri hekimi ek olarak görevlendirilecektir).
- İşyeri hekiminin görevlendirilmesinde sözleşmede belirtilen süre kadar işyerinde hizmet sunulacaktır. Birden fazla işyeri ile kısmi süreli iş sözleşmesi yapıldığı takdirde bu işyerleri arasında yolda geçen süreler haftalık kanuni çalışma süresinden sayılmayacaktır.
- İşverence diğer sağlık personeli olarak görevlendirilecekler, Yönetmeliğe göre geçerli diğer sağlık personeli belgesine sahip olmak zorundadırlar. Tam süreli işyeri hekimi görevlendirilen işyerlerinde, diğer sağlık personeli görevlendirilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır. Diğer sağlık personelinin görevlendirilmesinde, Yönetmeliğe göre hesaplanan çalışma süreleri bölünerek birden fazla kişiye verilemeyecektir. Vardiyalı çalışma yapılan işyerlerinde işveren tarafından vardiyalara uygun şekilde görevlendirme yapılacaktır.
- Diğer sağlık personeli işyeri hekimi ile birlikte çalışmak şartıyla diğer sağlık personeli, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin planlanması, değerlendirilmesi, izlenmesi ve yönlendirilmesinde işyeri hekimi ile birlikte çalışmak, veri toplamak ve gerekli kayıtları tutmak, çalışanların sağlık ve çalışma öykülerini işe giriş/periyodik muayene formuna yazmak ve işyeri hekimi tarafından yapılan muayene sırasında hekime yardımcı olmak, özel politika gerektiren grupların takip edilmesi ve gerekli sağlık muayenelerinin yaptırılmasını sağlamak, ilk yardım hizmetlerinin organizasyonu ve yürütümünde işyeri hekimi ile birlikte çalışmak, çalışanların sağlık eğitiminde görev almak, işyeri bina ve eklentilerinin genel hijyen şartlarının sürekli izlenip denetlemesinde işyeri hekimiyle birlikte çalışmak, işyeri hekimince verilecek İSG ile ilgili diğer görevleri yürütmek, işyerinde görevli çalışan temsilcisi ve destek elemanlarının çalışmalarına destek sağlamak ve bu kişilerle işbirliği yapmakla görevlidir.
- Diğer sağlık personelinin çalışma süreleri
  - 10'dan az çalışanı olan ve az tehlikeli veya tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde çalışan başına yılda en az 35 dakika.
  - Diğer işyerlerinden: az tehlikeli sınıfta yer alanlarda, çalışan başına ayda en az 6 dakika; tehlikeli sınıfta yer alanlarda, çalışan başına ayda en az 9 dakika; çok tehlikeli sınıfta yer alanlarda, çalışan başına ayda en az 12 dakika olacaktır.
- Diğer sağlık personelinin görevlendirilmesinde sözleşmede belirtilen süre kadar işyerinde hizmet sunulacaktır. Birden fazla işyeri ile kısmi süreli iş sözleşmesi yapıldığı takdirde bu işyerleri arasında yolda geçen süreler haftalık kanuni çalışma süresinden sayılmayacaktır.
- İşyeri hekimi ve diğer sağlık personeli sağlık ve güvenlik riskleri konusunda, işveren ve çalışanlara önerilerde bulunurken hiçbir etki altında kalmayacaklar, hizmet sundukları kişilerle güven, gizlilik ve eşitliğe dayanan bir ilişki kuracaklar ve ayrım gözetmeksizin tümünü eşit olarak değerlendirecekler, çalışma ortamı ve koşullarının düzenlenmesinde, kendi aralarında, yönetici ve çalışanlarla iletişime açık ve işbirliği içerisinde hareket edeceklerdir.
- Mesleki bağımsızlığın sonuçları hiçbir şekilde İSGH de görevlendirilenlerin aleyhine kullanılamayacak ve yapılan sözleşmelere mesleki anlamda bağımsız çalışmayı kısıtlayabilecek şartlar konulamayacaktır. Yine İSGH ile görevlendirilenlerin hak ve yetkileri, görevlerini yerine getirmeleri nedeniyle kısıtlanamayacak, bu kişiler, görevlerini ve uzmanlık bilgilerini mesleğin gerektirdiği etik ilkeler ve mesleki bağımsızlık içerisinde sürdüreceklerdir.

iii) Maden İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği

Yönetmeliğe göre İSGY'nin sağlık gözetimi başlıklı 15'inci maddesi hükümleri saklı kalmak kaydı ile çalışanlar; yapmakta oldukları işlerde maruz kaldıkları sağlık ve güvenlik risklerine uygun olarak sağlık gözetimine tabi tutulmalı ve işe girişlerinde ve işin devamı süresince periyodik olarak sağlık gözetimleri yapılmalıdır (madde 11).

iv) Geçici ve Belirli Süreli İşlerde İş Sağlığı ve Güvenliği Hakkında Yönetmelik

- Sağlık ve güvenlik yönünden özel sağlık gözetimi gerektiren işlerde; işveren, belirli süreli veya geçici süreli iş sözleşmeleri ile istihdam edeceği çalışanların, işin gerektirdiği özel sağlık gözetimine tabi tutulmalarını sağlayacaktır.
- Yukarıda belirtilen özel sağlık gözetimi, işten kaynaklanan gereklilik devam ettiği sürece, çalışanın sözleşme süresinin sona ermesinden sonra da sürdürülecektir (madde 8).

v) Tozla Mücadele Yönetmeliği

- Yönetmelik kapsamına giren işyerlerinde öncelikle işçilerin muayeneleri yapılacak, çalışanların sağlık gözetimi (muayenesi), risk değerlendirmesi, aralıklarla yapılan toz ölçüm sonuçları ve tozun cinsi dikkate alınarak işyeri hekimince belirlenen sıklıkta tekrarlanacak ve her çalışan için sağlık kaydı tutulacaktır. Pnömokonyoz yönünden yapılan periyodik sağlık muayenelerinde Yönetmeliğin 2 numaralı ekinde Pnömokonyoz Tanı Şemasının dikkate alınması gerekmektedir.
- Sağlık gözetiminden sorumlu işyeri hekiminin muayene ve tetkiklerin sonucuna göre, çalışanın toza maruz kalacağı işlerde çalıştırılmaması da dahil, her türlü koruyucu ve önleyici tedbirleri belirler ve tavsiyelerde bulunması beklenmektedir. İşyeri hekimi, çalışanın maruziyetinin sona ermesinden sonra da yapılması gereken sağlık değerlendirmesi ile ilgili bilgi vermelidir. Ayrıca maruziyetin bitmesinden sonra sağlık gözetiminin devam etmesi gereken süreyi belirleyebilme imkânı bulunmaktadır.
- Yine bu bağlamda çalışan veya işveren sağlık muayenesi ve tetkiklerinin yeniden yapılmasını isteme hakkına sahip oldukları hükme bağlanmıştır.
- Yönetmelik kapsamına giren işyerlerinde İSGY'nin 15'inci maddesinde belirtilen durumlarda ve işyeri hekimince belirlenen sıklıkta ILO Uluslararası Pnömokonyoz Radyografileri Sınıflandırılmasına uygun standartlarda akciğer radyografileri çekilmesi gerekmektedir.
- Yönetmelik kapsamına giren asbest ve türleri, kuvars içeren tozların bulunabileceği işyerlerinde; risk değerlendirmesi ve ölçüm sonuçları ile çalışanların sağlık durumları dikkate alınarak hangi sıklıkta standart akciğer radyografilerinin çekileceği işyeri hekimince belirlenir. Bu maddelerin bulunabileceği işyerlerinde çalışanların standart akciğer radyografileri okuyucu tarafından ILO Uluslararası Pnömokonyoz Radyografi Sınıflandırılmasına göre değerlendirilecektir. Farklılık gösteren değerlendirme sonuçları, okuyucular tarafından birlikte değerlendirilerek nihai sonuçlar işverene yazılı olarak bildirilecektir. Bu hükümde yer alan okuyucu, ILO Uluslararası Pnömokonyoz Radyografileri Sınıflandırılması konusunda eğitim almış hekimi ifade etmektedir. Bu okuyucu listeleri İSGGM veya İSGÜM'ün internet sayfasından temin edilebilecektir.
- Yönetmelik kapsamına giren asbest ve türleri, kuvars içeren tozlar hariç diğer tozların bulunduğu işyerlerinde ise çalışanların ILO Uluslararası Pnömokonyoz Radyografi Sınıflandırılmasına uygun standartlarda akciğer radyografisi işyeri hekimi tarafından maruz kalınan tozun özellikleri de dikkate alınarak değerlendirilecektir. İhtiyaç duyulması halinde ileri tetkik ve değerlendirme için, okuyucuya gönderilebilmesi de mümkündür.
- Yönetmeliğin 3 numaralı ekinde verilen ILO Uluslararası Pnömokonyoz Değerlendirme Kategorisi Çizelgesi'ne göre okuyucuların nihai değerlendirme sonuçlarına ilişkin raporunu alan işverenin kategori 0 olarak değerlendirilenlerin; aralıklı muayenelerle takibinin yapılmasını, kategori 1 ve üzeri olarak değerlendirilenlerin; SGK tarafından yetkilendirilen sağlık hizmet sunucularına sevkini sağlaması gerekmektedir.
- Meslek hastalıkları tıbbi tanısında yetkili sağlık kuruluşu, düzenlediği raporların birer örneğini ilgili işverene gönderecektir.
- İşverenler, meslek hastalıkları tanısında yetkili sağlık kuruluşunun çalışanla ilgili düzenlediği raporda belirtilen çalışma koşullarını sağlamakla yükümlüdürler.
- İşveren, işyerinde çalışanların yaptıkları iş, çalışma süresi, toz ölçüm sonuçları ile kişisel sağlık dosyalarının kayıtlarını ilgili mevzuatta ayrıca belirlenmemişse çalışanın işten ayrılma tarihinden itibaren

on beş yıl süreyle saklamak zorundadır. İşyeri ortamındaki tozlardan kaynaklanan hastalıkların yükümlülük süresi bu süreyi aşan işyerlerinde, evrakların saklanması hastalıkların yükümlülük süresine göre uzayacaktır. Çalışanın işyerinden ayrılarak başka bir işyerinde çalışmaya başlaması halinde, yeni işveren çalışanın kişisel sağlık dosyasını ve diğer kayıtları istemeli, önceki işveren de dosyanın bir örneğini onaylayarak göndermelidir. Bu bağlamda çalışanların kendilerine ait kayıtların bir örneğini alabilmeleri mümkündür.. Çalışanlar ve/veya çalışan temsilcileri de kayıtlar hakkında isimsiz olarak genel bilgiler hakkında bilgi sahibi olabilirler (madde 10-11-12-13-14).

vi) Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik

- Yönetmelik kapsamındaki işleri ilk defa yapacak kişinin, önce işyeri hekimi tarafından genel sağlık durumu değerlendirilir ve Yönetmeliğin 1 numaralı ekinde belirtildiği şekilde, özellikle solunum sistemi muayeneleri başta olmak üzere genel sistemik fizik muayene ile diğer tetkik ve kontrolleri yapılır. İşyeri hekimi, risk değerlendirmesi ve ölçüm sonuçlarını dikkate alarak çalışanların sağlık durumlarını değerlendirir ve değerlendirme sonucuna göre akciğer radyografilerini uygun sürelerle tekrarlar, bu süre 2 yılı aşamaz.
- Sağlık gözetiminden sorumlu işyeri hekimi; muayene ve tetkiklerin sonucuna göre, çalışanın asbeste maruz kalacağı işlerde çalıştırılmaması da dahil her türlü koruyucu ve önleyici tedbirleri belirleyerek işverene önerilerde bulunur.
- Çalışanlara maruziyetin sona ermesinden sonra da yapılması gereken sağlık değerlendirmeleri ile ilgili bilgi verilir. Hekim, maruziyetin bitmesinden sonra sağlık gözetiminin devam etmesi gereken süreyi belirleyebilir.
- Çalışan ve/veya işveren sağlık muayene ve tetkiklerinin yeniden yapılmasını isteme hakkına sahiptir.
- Asbest söküm işini yapan veya yaptıran işveren, asbest sökümünde görev alanların yaptıkları işleri, çalışma süresini ve maruziyet düzeyini belirten kayıtları tutacak ve saklayacaktır. İşyeri hekimi, diğer sağlık personeli veya sağlıktan sorumlu kurum ve kuruluşlar talep etmeleri halinde bu kayıtları inceleyebileceklerdir. Çalışanların kendilerine ait kayıtların bir örneğini; çalışan ve/veya temsilcileri kayıtlar hakkında isimsiz olarak genel bilgileri alabilmeleri olanaklıdır.
- Asbest tozuna maruziyetin sona ermesinden sonra kayıtların en az 40 yıl süreyle saklanması öngörülmüştür. İşyerinin çalışanlarıyla devri halinde kayıtlar devredilen işletmeye teslim edilecektir. İşyerinin kapanması halinde ise kayıtların SGK İl Müdürlüğüne teslim edilmesi gerekmektedir (madde 16).

vii) Çalışanların Gürültü ile İlgili Risklerden Korunmalarına Dair Yönetmelik

- Gürültüye bağlı olan herhangi bir işitme kaybında erken tanı konulması ve çalışanların işitme kabiliyetinin korunması amacıyla; İSGY'nin 15'inci maddesine göre gereken durumlarda, işyerinde gerçekleştirilen risk değerlendirmesi sonuçlarına göre gerekli görüldüğü hallerde ve işyeri hekimince belirlenecek düzenli aralıklarla çalışanların sağlık gözetimine tabi tutulmalarını sağlama bir işveren yükümlülüğüdür.
- En yüksek maruziyet eylem değerlerini aşan gürültüye maruz kalan çalışanlar için, işitme testleri işverence yaptırılacaktır. Bu kapsamda risk değerlendirmesi ve ölçüm sonuçlarının bir sağlık riski olduğunu gösterdiği yerlerde, en düşük maruziyet eylem değerlerini aşan gürültüye maruz kalan çalışanlar için de işitme testleri yaptırılabilmesi olanaklıdır.
- İşitme ile ilgili sağlık gözetimi sonucunda, çalışanda tespit edilen işitme kaybının işe bağlı gürültü nedeniyle oluştuğunun tespiti halinde öncelikle çalışan, işyeri hekimi tarafından, kendisi ile ilgili sonuçlar hakkında bilgilendirilecektir. İşverenin ise işyerinde yapılan risk değerlendirmesini ve riskleri önlemek veya azaltmak için alınan önlemleri gözden geçirmesi, riskleri önlemek veya azaltmak için çalışanın gürültüye maruz kalmayacağı başka bir işte görevlendirilmesi gibi gerekli görülen tedbirleri uygulaması ve benzer biçimde gürültüye maruz kalan diğer çalışanların, sağlık durumunun gözden geçirilmesini ve düzenli bir sağlık gözetimine tabi tutulmalarını sağlaması gerekmektedir (madde 13).

viii) Çalışanların Titreşimle İlgili Risklerden Korunmalarına Dair Yönetmelik

- Mekanik titreşime maruziyet sonucu ortaya çıkabilecek sağlık sorunlarının önlenmesi ve erken tanı amacıyla, işverenin, İSGY'nin 15'inci maddesi ve ilgili mevzuat hükümlerine göre gereken durumlarda, işyerinde gerçekleştirilen risk değerlendirmesi sonuçlarına göre gerektirmesi halinde ve Yönetmelikte belirtilen maruziyet eylem değerlerini aşan mekanik titreşime maruziyetin olduğu her durumda çalışanların sağlık gözetimine tabi tutulmalarını sağlaması gerekmektedir.
- İşverence sağlık gözetimi sonuçları dikkate alınarak, gerekli koruyucu önlemleri alınması gerekmektedir.

- Titreşimle ilgili yapılacak sağlık gözetiminin, sağlığa zararlı bir etki ya da belirli bir hastalık ile maruziyet arasında bir ilişki olduğu tespit edilebildiği durumlarda çalışanların titreşim maruziyetine, hastalığın veya etkilenmenin çalışanın özel çalışma koşullarından ortaya çıkma ihtimaline ve hastalık veya etkilenmenin saptanması için geçerli yöntemlerin bulunduğu durumlara uygun olarak yürütülmesi esastır.
- Sağlık gözetimi sonucunda, çalışanda mekanik titreşime maruz kalmanın sonucu olarak tanımlanabilir bir hastalık veya olumsuz bir sağlık etkisi saptanması halinde öncelikle çalışan, işyeri hekimi tarafından kendisi ile ilgili sonuçlar hakkında bilgilendirilecektir. Çalışanların özellikle, maruziyetin sona ermesinin ardından yapılacak sağlık gözetimi ile ilgili bilgi ve önerileri alması sağlanacaktır. Öte taraftan işverenin de, tıbbi gizlilik dikkate alınarak, sağlık gözetiminde saptanan dikkate değer bulgular hakkında bilgilendirilmesi lazım gelmektedir. Bu durumda işverenin işyerinde yapılan risk değerlendirmesini ve riskleri önlemek veya azaltmak için alınan önlemleri gözden geçirmesi ve çalışanın titreşime maruz kalmayacağı başka bir işte görevlendirilmesi de dahil, riskleri önlemek veya azaltmak için gerekli tüm tedbirleri alması zorunluluğu doğmaktadır. Yine bu cümleden olmak üzere benzer biçimde maruz kalan çalışanların sağlık durumunun gözden geçirilmesi için düzenli bir sağlık gözetiminin uygulanmasını sağlama işveren yükümlülüğüdür. Böyle durumlarda işyeri hekimi, maruz kalan çalışanlar için tıbbi muayene isteyebilecektir (madde 12).

ix) Ekranlı Araçlarla Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik

- Ekranlı araçlarla çalışmaya başlamadan önce ve ekranlı araçlarla çalışmadan kaynaklanabilecek görme zorlukları yaşandığında çalışanların göz muayeneleri yapılmalıdır.
- Ayrıca ekranlı araçlarla çalışmalarda operatörlerin gözlerinin korunması için, ekranlı araçlarla çalışmaya başlamadan önce, yapılan risk değerlendirmesi sonuçlarına göre işyeri hekimince belirlenecek düzenli aralıklarla ve ekranlı araçlarla çalışmadan kaynaklanabilecek görme zorlukları yaşandığında göz muayenelerinin tekrarlanması gerekmektedir.
- Bu şekilde yapılması gereken muayene sonuçlarına göre gerektiğinde operatörlere/çalışanlara yaptıkları işe uygun araç ve gereç işverence sağlanmalıdır (madde 9).

x) Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği

- Çalışma koşulu A'da çalışan radyasyon görevlilerinin sağlık durumlarının yapacakları göreve uygunluğunu belirlemek amacıyla işe başlamadan önce ve çalıştığı süre boyunca yılda en az bir kez tıbbi muayenelerinin yaptırılması şarttır (madde 23).
- Tehlikeli duruma veya kazaya ilişkin raporun TAEK tarafından değerlendirilmesi sonucu radyoaktif madde bulaşmasına uğrayan kişilerin radyoaktif bulaşmayı giderme işlemleri veya tıbbi müdahaleleri Kurum tarafından önerilen resmi veya özel sağlık kuruluşlarında yaptırılacaktır (madde 44).
- Radyasyon kazasından sonra, Yönetmelikte belirtilen sınırlar üzerinde radyasyona maruz kalan radyasyon görevlilerinin, eski görevlerine devam etmesinde bir sakınca bulunmadığının, Kurumun önerdiği resmi sağlık kuruluşu tarafından bir raporla belirlenmesi halinde, bu kişiler eski görevlerine devam edebilmeleri esastır. Raporda eski görevine devamı sakıncalı görülen radyasyon görevlilerinin ise sosyal ve ekonomik durumları, yaşları ve özel becerileri göz önüne alınarak radyasyona maruz kalmasını gerektirmeyecek başka bir görevde çalıştırılmaları gerekmektedir (madde 46).

xi) Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik

- Tehlikeli kimyasal maddelerle çalışmalarda yapılan risk değerlendirmesi sonucunda sağlık yönünden risk altında olduğu saptanan çalışanların uygun sağlık gözetimine tabi tutulması gerekmektedir. Ayrıca işyerinde koruyucu önlemlerin alınmasında sağlık gözetimi sonuçları dikkate alınmaldır ve bu gözetimlerin özellikle belirli bir hastalık veya sağlık yönünden olumsuz bir etkilenmeye neden olduğu bilinen tehlikeli kimyasal maddeye maruziyetin söz konusu olduğu, çalışanların özel çalışma şartlarında hastalık veya etkilenmenin ortaya çıkma olasılığının bulunduğu ve çalışanlar üzerinde yapılacak tetkiklerin oluşturduğu riskin kabul edilebilir düzeyde olduğu durumlarda yapılması esastır.
- Tehlikeli maddelerle yapılan çalışmalarda çalışanların sağlık gözetimi hakkında aşağıda belirtilen hususlara da uyulması Yönetmelikçe getirilen birer zorunluluktur:
- Bu gözetimler, hastalık ve etkilenmeyi tespit edecek geçerli tekniklerin bulunduğu durumlarda yapılmalıdır.

- Yönetmeliğin 2 numaralı ekinde belirtilen biyolojik sınır değeri bulunan tehlikeli kimyasal maddelerle çalışmalarda, aynı ek'teki prosedüre uygun sağlık gözetimi yapılmalı ve çalışanlar bu işe başlamadan önce bu durumdan haberdar edilmelidir.
- Sağlık gözetimine tabi tutulan her çalışan için kişisel sağlık ve maruziyet kayıtları tutulmalı ve güncellenmelidir.
- Kişisel sağlık ve maruziyet ile ilgili kayıtlar, yapılan sağlık gözetimi ve kişinin maruziyet düzeyi izleme sonuçlarının bir özetini içermeli ve sağlık gözetiminde biyolojik izleme ve gerekli incelemeler yer almalıdır.
- İleriki bir tarihte değerlendirilmesi açısından, sağlık ve maruziyet ile ilgili kayıtlar, gizliliği de dikkate alarak, uygun bir şekilde tutulmalı ve muhafaza altına alınmalıdır.
- Kayıtların bir örneği, istenmesi halinde ÇSGB'ne verilmelidir.
- Çalışanların, kendilerine ait sağlık muayene sonuçları ve etkilenme düzeylerine ait bilgileri görme hakkına sahip olduğundan istendiğinde bu sonuç ve bilgiler kendilerine verilmelidir.
- İşyerinde faaliyetin sona ermesi halinde, işveren sağlık ve maruziyet kayıtlarını SGK il müdürlüğüne teslim etmelidir.
- Sağlık gözetimi sonucunda; işyerinde tehlikeli kimyasal maddeye maruz kalan çalışanda, bu maddeden kaynaklanan tanımlanabilir bir hastalık veya olumsuz sağlık etkisi görülmesi veya biyolojik sı nır değerin aşıldığının tespit edilmesi halinde, çalışan durumdan haberdar edilmeli ve kendisine yapılması gerekli sağlık gözetimi ile ilgili gerekli bilgi ve tavsiyeler verilmelidir. Böyle bir durumda ayrıca, yapılan risk değerlendirmesinin gözden geçirilmesi ve gerek görülmesi halinde yenilenmesi, tehlikeli kimyasal maddelerle çalışmalarda alınması gereken önlemler hakkındaki Yönetmeliğin 7'nci maddesine göre riskin önlenmesi veya azaltılmasına yönelik mevcut önlemlerin gözden geçirilmesi ve gereken önlemler alınması, çalışanın yaptığı işten alınarak tehlikeli kimyasal maddeye maruziyet riskinin olmadığı başka bir işte çalıştırılması da dahil riskin önlenmesi veya azaltılmasına yönelik gerekli önlemlerin alınmasında, işyeri hekiminin, iş güvenliği uzmanının, diğer uzman kişilerin veya ÇSGB yetkililerinin önerileri dikkate alınması ve tehlikeli kimyasal maddelere maruz kalan başka çalışanlar da varsa sağlık durumlarının kontrol edilmesi ve bu çalışanların sürekli sağlık gözetimi altında tutulması istenmiştir (madde 12).

xii) Kanserojen veya Mutajen Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik

- İşverenin kanserojen veya mutajen maddelere maruziyet sonucu oluşabilecek sağlık sorunlarına erken tanı konulması ve çalışanların bu maddelere maruziyetinden kaynaklanabilecek sağlık ve güvenlik risklerinden korunmaları amacıyla maruziyet öncesinde ve daha sonra da düzenli aralıklarla; İSGY'nin 15'inci maddesi kapsamında ve işyerinde gerçekleştirilen risk değerlendirmesi sonuçlarına göre gerektirmesi hâlinde çalışanların sağlık gözetimine tabi tutulmalarını sağlama ve işyerinde kişisel ve mesleki hijyen önlemlerinin derhal alınabilmesi mümkün olacak şekilde gerekli düzenlemeleri yapma yükümlülükleri bulunmaktadır.
- Yapılan sağlık gözetimi sonucunda, çalışanda saptanan sağlık sorununun kanserojen veya mutajen maddelere maruziyet nedeniyle oluştuğunun tespiti halinde, çalışanların sağlık gözetimine yönelik kişisel sağlık kayıtların tutulması, işyeri hekimi tarafından çalışanlara yönelik alınması gereken koruyucu veya önleyici tedbirlerin önerilmesi ve çalışana, maruziyet sonrasında takip edilmesi gereken sağlık gözetimi ile ilgili bilgi ve tavsiyelerin verilmesi gerekmektedir. Böyle bir durumda işverenlerce işyerinde yapılan risk değerlendirmesi ve riskleri önlemek veya azaltmak için alınan önlemler gözden geçirilmeli; riskleri önlemek veya azaltmak için gerekli görülen ve çalışanın kanserojen veya mutajen maddelere maruz kalmayacağı başka bir işte görevlendirilmesi de dâhil benzeri önlemler uygulamaya alınmalıdır.
- İşverence, işyeri hekiminin gerekli gördüğü durumlarda; benzer biçimde maruz kalan çalışanların da düzenli bir şekilde sağlık gözetimine tabi tutulmaları sağlanmalıdır.
- Sağlık gözetimi kapsamında çalışanın kendisi veya işveren, sağlık gözetimi sonuçlarının yeniden değerlendirilmesini isteyebilme ayrıca çalışanlar, kendilerine ait sağlık gözetimi sonuçlarına ait bilgileri alma hakkına sahiptirler.
- Çalışanların sağlık gözetiminde dikkat edilmesi gereken hususlar hakkında Yönetmeliğin 3 numaralı ekinde bilgi verilmektedir.
- İşyerinde, sağlık hizmeti sunucuları veya işyeri hekimi tarafından kanserojen veya mutajen maddelere maruziyet nedeniyle oluştuğu ön tanısı konulan tüm kanser vakalarının İSGY'nin 14'üncü maddesi uyarınca ilgili kurum ve kuruluşlara bildirilmesi gerekmektedir.

- Sağlık gözetimlerine ait kayıtların maruziyetin sona ermesinden sonra en az 40 yıl süre ile saklanması mecburidir. İşyerinde faaliyetin sona ermesi halinde ise işverence bu kayıtların SGK İl Müdürlüğüne teslim edilmesi gerekmektedir (madde 16).

xiii) Biyolojik Etkenlere Maruziyet Risklerinin Önlenmesi Hakkında Yönetmelik

- Biyolojik etkenlerle yapılan çalışmalarda işveren çalışanların, çalışmalara başlamadan önce ve işin devamı süresince düzenli aralıklarla sağlık gözetimine tabi tutulmalarını sağlayacaktır. Ayrıca bu kapsamda yapılacak risk değerlendirmesinde, özel koruma önlemleri alınması gereken çalışanları tanımlanacaktır.
- Maruz kaldıkları veya kalmış olabilecekleri biyolojik etkene karşı henüz bağışıklığı olmayan çalışanlar için gerektiğinde, Sağlık Bakanlığının işyerinin bulunduğu ildeki yetkili birimleri ile işbirliği içinde uygun aşılar yapılmalıdır. İşverenler, aşı bulundurduklarında Yönetmeliğin 7 numaralı ekinde belirtilen hususları dikkate almalıdır.
- Bir çalışanın, maruziyete bağlı olduğundan kuşkulanılan bir enfeksiyona ve/veya hastalığa yakalandığı saptandığında, işyeri hekimi, benzer biçimde maruz kalmış diğer çalışanların da aynı şekilde sağlık gözetimine tabi tutulmasını sağlamalıdır. Bu durumda maruziyet riski yeniden değerlendirilmelidir.
- Sağlık gözetiminin yapıldığı bu durumlarda, kişisel tıbbi kayıtların, maruziyetin son bulmasından sonra en az onbeş yıl süre ile saklanması zorunluluğu bulunmaktadır. 13'üncü maddenin ikinci fıkrasında belirtilen özel durumlar söz konusu ise kişisel tıbbi kayıtların bilinen son maruziyetten itibaren kırk yıl süre ile saklanması gerekmektedir.
- Yine sağlık gözetimi kapsamında işyeri hekimi her bir çalışan için alınması gerekli koruyucu ve önleyici tedbirler ile ilgili olarak önerilerde bulunmalıdır. Maruziyetin sona ermesinden sonra yapılacak herhangi bir sağlık gözetimi ile ilgili olarak çalışanlara gerekli bilgi ve tavsiyeler verilmelidir.
- Çalışanların, kendileriyle ilgili sağlık gözetimi sonuçları hakkında bilgi edinme ve ilgili çalışanların veya işverenin, sağlık gözetimi sonuçlarının gözden geçirilmesini isteyebilme hakları bulunmaktadır.
- Çalışanların sağlık gözetimi ile ilgili hususlar Yönetmeliğin 4 numaralı ekinde belirtilmiş bulunmaktadır.
- Biyolojik etkenlere mesleki maruziyet sonucu meydana gelen her hastalık veya ölüm vakasının ÇSGB'ne bildirilmesi gerekmektedir (madde 16).

xiv) Kadın Çalışanların Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik

- Kadın çalışanların gece postalarında çalıştırılabilmesi için, işe başlamadan önce, gece postalarında çalıştırılmalarına sakınca olmadığına dair sağlık raporunun işyerinde görevli işyeri hekiminden alınması gerekmektedir.
- Ayrıca işveren tarafından işin devamı süresince çalışanın özel durumunu, işyerinde maruz kalınan sağlık ve güvenlik risklerini de dikkate alarak işyeri hekimince düzenli aralıklarla çalışanların sağlık muayenelerinin yaptırılması sağlanacaktır (madde 7).

xv) Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik

- Gebe çalışanlara gebelikleri süresince periyodik kontrolleri için ücretli izin verilmesi gerekmektedir.
- Emziren çalışanların doğum izninin bitiminde ve işe başlamadan önce çalışmalarına engel durumlarının olmadığının raporla belgelenmesi gerekmektedir. Çalışmasının sakıncalı olduğu hekim raporu ile belirlenen çalışan, raporda belirtilen süre ve işlerde çalıştırılamayacaktır (madde 11-12).

Ekleri için tıklayınız

İşe Giriş/Periyodik Muayene Formu/Raporu Örneği

İŞYERİNİN:

Unvanı :

SGK Sicil No :

Adresi :

Tel No :

Faks No :

E-posta :

İşe giriş/periyodik muayene olmayı kabul ettiğimi ve muayene sırasında verdiğim bilgilerin doğru ve eksiksiz olduğunu beyan ederim. **Çalışanın Adı Soyadı** **İMZA**	Fotoğraf

ÇALIŞANIN:

Adı ve Soyadı :

T.C. Kimlik No :

Doğ. Yeri ve Tarihi :

Cinsiyeti :

Eğitim Durumu :

Medeni Durumu : Çocuk Sayısı:

Ev Adresi :

Tel No :

Mesleği :

Yaptığı iş (Ayrıntılı olarak tanımlanacaktır):

Çalıştığı bölüm :

Daha önce çalıştığı yerler (Bugünden geçmişe doğru):

İşkolu: Yaptığı iş: Giriş-çıkış tarihi:

1.

2.

3.

Özgeçmişi:

Kan grubu:

Konjenital/kronik hastalık:

Bağışıklama:

- Tetanoz:

- Hepatit:

- Diğer:

Soy geçmişi:

Anne: Baba: Kardeş: Çocuk:

TIBBİ ANAMNEZ:

1. Aşağıdaki yakınmalardan herhangi birini yaşadınız mı?

Hayır Evet

- Balgamlı öksürük

- Nefes darlığı

- Göğüs ağrısı

- Çarpıntı

- Sırt ağrısı

- İshal veya kabızlık

- Eklemlerde ağrı

2. Aşağıdaki hastalıklardan herhangi biri için teşhis konuldu mu?

Hayır Evet

- Kalp hastalığı

- Şeker hastalığı

- Böbrek rahatsızlığı

- Sarılık

- Mide veya on iki parmak ülseri

- İşitme kaybı

- Görme bozukluğu

- Sinir sistemi hastalığı

- Deri hastalığı

- Besin zehirlenmesi

3. Hastanede yattınız mı?
Hayır Evet ise tanı……..
4. Ameliyat oldunuz mu?
Hayır Evet ise neden?….....
5. İş kazası geçirdiniz mi?
Hayır Evet ise ne oldu?….....
6. Meslek hastalıkları şüphesi ile ilgili tetkik veya muayeneye tabi tutuldunuz mu?
Hayır Evet ise sonuç.....
7. Maluliyet aldınız mı?
Hayır Evet ise nedeni ve oranı.....
8. Şu anda herhangi bir tedavi görüyor musunuz?
Hayır Evet ise nedir?.....
9. Sigara içiyor musunuz?
Hayır
Bırakmış….....ay/yıl önce….....ay/yıl içmiş…..... adet/gün içmiş
Evet ….....yıldır .....adet/gün
10. Alkol alıyor musunuz?
Hayır
Bırakmış….....yıl önce….....yıl içmiş….....sıklıkla içmiş
Evet….....yıldır .....sıklıkla

FİZİK MUAYENE SONUÇLARI:

a) Duyu organları.

- Göz

- Kulak-Burun-Boğaz

- Deri

b) Kardiyovasküler sistem muayenesi.

c) Solunum sistemi muayenesi.

ç) Sindirim sistemi muayenesi.

d) Ürogenital sistem muayenesi.

e) Kas-iskelet sistemi muayenesi.

f) Nörolojik muayene.

g) Psikiyatrik muayene.

ğ) Diğer.

-TA: / mmHg

-Nb: / dk.

-Boy: Kilo: Vücut Kitle İndeksi:

LABORATUVAR BULGULARI:

a) Biyolojik analizler.

- Kan

- İdrar

b) Radyolojik analizler.

c) Fizyolojik analizler.

- Odyometre

- SFT

ç) Psikolojik testler.

d) Diğer.

KANAAT VE SONUÇ*:

1. işinde bedenen ve ruhen çalışmaya elverişlidir.
2. şartıyla çalışmaya elverişlidir.

……/……/……

(*Yapılan muayene sonucunda çalışanın gece veya vardiyalı çalışma koşullarında çalışıp çalışamayacağı ile vücut sağlığını ve bütünlüğünü tamamlayıcı uygun alet teçhizat vs. bulunması durumunda çalışan için bu koşullarla çalışmaya elverişli olup olmadığı kanaati belirtilecektir.)

İMZA

Adı ve Soyadı:

Diploma Tarih ve No:

İşyeri Hekimliği Belgesi Tarih ve No:

Çalışanların Eğitimi

İSGY ve bağlı mevzuat çalışanların sağlık gözetimlerinin sağlanması gibi çalışanların İSG konularında eğitimine de özel bir önem vermiştir. Bu konudaki genel düzenlemelerin yanında eğitim özelinde çıkarılan yönetmelikler ve çeşitli sağlık ve güvenlik tedbirleri hakkında çıkarılan yönetmeliklerde, her yönetmeliğin kendi ilgi alanı içinde özel eğitim konularına da yer vermesi, çalışanların İSG konularında eğitiminin iş kazaları ve meslek hastalıklarını engellemede ne kadar büyük bir işleve sahip olduğunu veya kendisine büyük bir işlev yüklendiğini göstermektedir. Bu açıklamalardan hareketle konu öncelikle hakkındaki genel düzenlemelerin ve daha sonra özel düzenlemelerin incelenmesi marifetiyle işlenecektir.

Yukarıda da üzerinde durulduğu üzere İSGY, İSG konusunda çalışanların eğitimine özel bir yer vermiştir. Yasanın 17’nci maddesi münhasıran bu hususu düzenlemiş; ayrıca bu konuda İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 12’nci maddesinde de Yasadaki düzenlemelere paralel ifadelerle çalışanların eğitimi konusuna değinilmiştir.

Bu bağlamda ayrıca çalışanlara verilecek iş sağlığı ve güvenliği eğitiminin (İSGE) usul ve esaslarını düzenlemek amacıyla İSGY'nin 16, 17, 18 ve 30’uncu maddelerine ve ÇSGBTGHY'nın 2 ve 12’nci

maddelerine dayanılarak hazırlanan 'Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik' yürürlüğe girmiştir. Buradan hareketle diğer yönetmeliklerde yer alan eğitimle ilgili düzenlemelerin bu Yönetmelikte belirlenen eğitimle ilgili usul ve esaslar dairesinde yürütülmesi gerekecektir.

Yasanın 17'nci maddesine göre esas olan işverenin, çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerini (İSGE) almasını sağlamasıdır. Bu eğitimin özellikle; işe başlamadan önce, çalışma yeri veya iş değişikliğinde, iş ekipmanının değişmesi hâlinde veya yeni teknoloji uygulanması hâlinde verilmesi gerekmektedir. Yine eğitimlerin, değişen ve ortaya çıkan yeni risklere uygun olarak yenilenmesi, gerektiğinde ve düzenli aralıklarla tekrarlanması öngörülmüştür.

Madde hükmüne göre çalışan temsilcilerinin bu kapsamda özel olarak eğitilmesi lazım gelmektedir.

Bu kapsamda mesleki eğitim alma zorunluluğu bulunan tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işlerde, yapacağı işle ilgili mesleki eğitim aldığını belgeleyemeyenler çalıştırılamayacaktır. Yine bu bağlamda tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde; yapılacak işlerde karşılaşılacak sağlık ve güvenlik riskleri ile ilgili yeterli bilgi ve talimatları içeren eğitimin alındığına dair belge olmaksızın, başka işyerlerinden çalışmak üzere gelen çalışanlar işe başlatılamayacaktır.

İş kazası geçiren veya meslek hastalığına yakalanan çalışana işe başlamadan önce, söz konusu kazanın veya meslek hastalığının sebepleri, korunma yolları ve güvenli çalışma yöntemleri ile ilgili ilave eğitim verilecek, ayrıca, herhangi bir sebeple altı aydan fazla süreyle işten uzak kalanlara, tekrar işe başlatılmadan önce bilgi yenileme eğitimi verilmesi gerekecektir.

Geçici iş ilişkisi kurulması halinde bu ilişkinin kurulduğu işveren kendi işyerinde, iş sağlığı ve güvenliği risklerine karşı çalışana gerekli eğitimin verilmesini sağlayacaktır.

Anılan Yasa hükmüne göre bu kapsamda verilecek eğitimin maliyeti çalışanlara yansıtılamayacak; eğitimlerde geçen süre çalışma süresinden sayılacaktır. Bu nedenle bu süre için işveren ücret ödeyecektir. Yine eğitim sürelerinin haftalık çalışma süresinin üzerinde olması hâlinde, bu süreler fazla sürelerle çalışma veya fazla çalışma olarak değerlendirilecektir. Bu düzenleme uyarınca fiili çalışma ve eğitimle birlikte geçen toplam süre 40 saat ila 45 saat olması halinde fazla sürelerle çalışma ücretinin 45 saati aşması halinde ise fazla çalışma ücretinin ilgili esaslara göre ödenmesi gerekecektir.

Yasa hükmünde yer alan bu genel düzenlemelerin yanında Yönetmelikte çalışanların İSGE usul ve esasları hakkında yukarıda sözü edilen Yönetmelikle bir takım düzenlemelere gidilmiştir.

Yönetmeliğin 5'inci maddesinde konu hakkındaki işveren yükümlülükleri sıralanmıştır. Madde hükmü uyarınca, işverenler eğitimlerle ilgili olarak, programların hazırlanması ve uygulanmasını, eğitimler için uygun yer, araç ve gereçlerin temin edilmesini, çalışanların bu programlara katılmasını, program sonunda katılanlar için katılım belgesi düzenlenmesini sağlamakla yükümlüdürler.

Bundan başka işverenin geçici iş ilişkisi kurulan diğer işverene Yasanın 16'ncı maddesinin birinci fıkrasındaki hususlar ile ilgili bilgi vermesi; geçici iş ilişkisi kurulan işverenin de bu konular hakkında çalışanlarına gerekli eğitimin verilmesini sağlaması gerekmektedir.

Yine İş Yasasının 2'nci maddesi anlamında kurulan bir alt işveren-asıl işveren ilişkisinde asıl işveren, alt işverenin çalışanlarının eğitimlerinden alt işverenle birlikte sorumlu olacaktır.

Yine madde hükmüne göre işverenler tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde; yapılacak işlerde karşılaşılacak sağlık ve güvenlik riskleri ile ilgili yeterli bilgi ve talimatları içeren eğitimin alındığına dair belge olmaksızın, başka işyerlerinden çalışmak üzere gelen çalışanları işe başlatamayacaklardır.

İSGH, Yönetmeliğin 6'ncı maddesi gereği;

- Öncelikle ve asgari olarak Yönetmeliğin 1 numaralı ekinde belirtilen konuları içerecek şekilde İSGE'lerini (Eğitim konuları üç başlık altında Yönetmeliğin ekinde maddeler halinde sıralanmıştır. Buna göre Genel Konular; Çalışma mevzuatı ile ilgili bilgiler, Çalışanların yasal hak ve sorumlulukları, İşyeri temizliği ve düzeni ve İş kazası ve meslek hastalığından doğan hukuki sonuçlardan, Sağlık Konular; Meslek hastalıklarının sebepleri, Hastalıktan korunma prensipleri ve korunma tekniklerinin uygulanması, Biyolojik ve psikososyal risk etmenleri ve İlkyardımdan, Teknik Konular; Kimyasal, fiziksel ve ergonomik risk etmenleri, Elle

kaldırma ve taşıma, Parlama, patlama, yangın ve yangından korunma, İş ekipmanlarının güvenli kullanımı, Ekranlı araçlarla çalışma, Elektrik, tehlikeleri, riskleri ve önlemleri, İş kazalarının sebepleri ve korunma prensipleri ile tekniklerinin uygulanması, Güvenlik ve sağlık işaretleri, Kişisel koruyucu donanım kullanımı, İş sağlığı ve güvenliği genel kuralları ve güvenlik kültürü ve Tahliye ve kurtarmadan ibarettir.),

- Çalışan fiilen çalışmaya başlamadan önce, çalışanın yapacağı iş ve işyerine özgü riskler ile korunma tedbirlerini içeren konularda öncelikli olarak eğitimini,
- Çalışma yeri veya iş değişikliği, iş ekipmanının değişmesi, yeni teknoloji uygulanması gibi durumlar nedeniyle ortaya çıkacak risklerle ilgili eğitimleri kapsayacaktır.

Ayrıca verilen bu eğitimlerin, değişen ve ortaya çıkan yeni riskler de dikkate alınarak aşağıda belirtilen düzenli aralıklarla tekrarlanması gerekmektedir. Bu bağlamda madde hükmünde eğitimlerin çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde yılda en az bir defa, tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde iki yılda en az bir defa ve az tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde üç yılda en az bir defa tekrar edilmesi öngörülmüştür.

Yine çeşitli sebeplerle çalışmaya ara vermiş olan çalışanlara İSGE'nin işe yeniden başlamadan önce tekrar edilmesi lazım gelmektedir. Buna göre iş kazası geçiren veya meslek hastalığına yakalanan çalışana işe dönüşünde çalışmaya başlamadan önce, kazanın veya meslek hastalığının sebepleri, korunma yolları ve güvenli çalışma yöntemleri ile ilgili ilave eğitim ve herhangi bir sebeple altı aydan fazla süreyle işten uzak kalanlara, tekrar işe başlatılmadan önce bilgi yenileme eğitimi verilecektir.

Yönetmeliğin 7'nci maddesi uyarınca özel politika gerektiren grupların ve özel görevi bulunan işçilerin bilhassa eğitimlerine dikkat edilmelidir. Bu bağlamda işyerinde onbeş yaşını bitirmiş ancak onsekiz yaşını doldurmamış genç çalışanlar, yaşlı, engelli, gebe veya emziren çalışanlar gibi özel politika gerektiren grupların özellikleri dikkate alınarak gerekli eğitimler verilmelidir. Bunların dışında özel görevi olan destek elemanlarına ve çalışan temsilcilerine, görevlendirilecekleri konularla ilgili de eğitim verilecektir.

Yönetmeliğin 8'inci maddesi uyarınca İSGE'nin maliyeti çalışanlara yansıtılamayacak ve eğitimlerde geçen süre çalışma süresinden sayılacaktır. Bu halde bu süreler için işçiye ücret ödenmesi gerekecektir.

Çalışanlar da Yönetmeliğin 9'uncu maddesi uyarınca uygulamaya konulan eğitim programları çerçevesinde İSGE'lerine katılmak, eğitimlerde edindiği bilgileri yaptığı iş ve işlemlerde uygulamak ve bu konudaki talimatlara uymakla yükümlüdürler.

Bunların dışındaki işveren yükümlülükleri eğitim programlarının hazırlanması ve eğitim süreleri ile konularına ilişkindir.

Yönetmeliğin 10'uncu maddesiyle eğitim programlarının hazırlanmasında bazı hususların göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Buna göre işverenler, yıl içinde düzenlenecek eğitim faaliyetlerini gösteren yıllık eğitim programının hazırlanmasını sağlayacak ve onaylayacaklardır. Bu bağlamda eğitim programlarının hazırlanmasında çalışanların veya temsilcilerinin görüşleri alınacaktır. İşe yeni alımlarda veya değişen şartlara göre yeni risklerin ortaya çıkması durumunda yıllık eğitim programlarına ilave yapılacaktır. İlgili mevzuatın değişmesi veya çalışma şartlarına bağlı olarak yeni risklerin ortaya çıkması halinde yıllık eğitim programına bağlı kalmaksızın çalışanların uygun eğitim almaları sağlanacaktır.

Yıllık eğitim programında, verilecek eğitimlerin konusu, hangi tarihlerde düzenleneceği, eğitimin süresi, eğitime kimlerin katılacağı, eğitimin hedefi ve amacı hususlarına yer verilecektir.

Yönetmeliğin 11'inci maddesine göre çalışanlara verilecek eğitimler, çalışanların işe girişlerinde ve işin devamı süresince belirlenen periyotlar içinde, az tehlikeli işyerleri için en az sekiz saat, tehlikeli işyerleri için en az on iki saat ve çok tehlikeli işyerleri için en az on altı saat olarak ve her çalışan için düzenlenecektir.

Eğitim sürelerinin bütün olarak değerlendirilmesi esas olmakla birlikte dört saat ve katları şeklinde işyerindeki vardiya ve benzeri iş programları da dikkate alınarak farklı zaman dilimlerinde de değerlendirilebilmesi olanaklıdır.

Yönetmeliğin 12'nci maddesi uyarınca eğitimin verimli olabilmesi için, eğitime katılacakların ihtiyacı olan konuların seçilmesine özen gösterilmelidir. Eğitim, çalışanların kolayca anlayabileceği şekilde teorik ve uygulamalı olarak düzenlenmelidir. Eğitimlerin çalışanlara bireysel ya da gruplar halinde uygulanması mümkündür. Çalışanların, İSG konusunda sahip olması gereken bilgi, beceri, davranış ve tutumlarının ayrı ayrı ve ölçülebilir bir biçimde ortaya konması esastır. İşverenin kendi belirleyeceği bir yöntem ile bireysel seviye tespiti yapılarak çalışanların eğitim öncesi seviyesi ve Yönetmeliğin 1 numaralı ekinde yer alan konular dışında almaları gereken eğitimler belirlenecektir.

İSGE, çalışanlarda İSG yönelik davranış değişikliği sağlamayı ve eğitimlerde aktarılan bilgilerin öneminin çalışanlarca kavranmasını amaçlamalıdır.

Verilen eğitimin sonunda ölçme ve değerlendirme yapılacaktır. Değerlendirme sonuçlarına göre eğitimin etkin olup olmadığı belirlenerek ihtiyaç duyulması halinde, eğitim programında veya eğiticilerde değişiklik yapılacak veya eğitim tekrarlanacaktır.

Çalışanlara işe başlamadan önce verilecek İSGE hariç olmak üzere, Yönetmeliğin 1 numaralı ekinde birinci bölümde belirtilen genel konuların işverence gerekli ve yeterli sistemin kurulması halinde uzaktan eğitim şeklinde verilebilmesi de olanaklıdır.

Çalışanların İSGE, 13'üncü maddeye göre, işyerinde görevli iş güvenliği uzmanları ile işyeri hekimleri tarafından veya işçi, işveren ve kamu görevlileri kuruluşları veya bu kuruluşlarca kurulan eğitim vakıfları ve ortaklaşa oluşturdukları eğitim merkezleri, üniversiteler, kamu kurumlarının eğitim birimleri, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile ÇSGB tarafından yetkilendirilmiş eğitim kurumları ve OSGB tarafından ve eğiticilerin Yönetmeliğin 1 numaralı ekindeki eğitim programında yer alan konulara göre uzmanlık alanları dikkate alınarak belirlenmesi kaydıyla, verilecektir.

14'üncü madde uyarınca eğitim verilecek mekânın uygulamaların da yapılmasına imkân verecek uygun ve yeterli bir yapıda olması gerekmektedir. Bu mekânlarında, uygun termal konfor şartları ve yeterli aydınlatma sağlanacaktır. Eğitimde kullanılacak araç ve gereçlerin, günün teknolojisine uygun olması sağlanacaktır.

Diğer bir aşama verilen eğitimlerin belgelendirilmesi aşamasıdır. Yönetmeliğin konuyu düzenleyen 15'inci maddesi uyarınca düzenlenen eğitimler belgelendirilir ve bu belgeler çalışanların özlük dosyalarında saklanır. Eğitim sonrası düzenlenecek belgede, eğitime katılan kişinin adı, soyadı, görev unvanı, eğitimin konusu, süresi, eğitimi verenin adı, soyadı, görev unvanı, imzası ve eğitimin tarihi yer alır. Ayrıca eğitimlerin işyeri dışındaki bir kurum tarafından verilmesi durumunda bu kurumun unvanı da düzenlenen sertifikada yer alır.

Son olarak Yönetmeliğin Geçici 1'inci maddesiyle, mevcut incelenen Yönetmelikle yürürlükten kaldırılan ve 07.04.2004 tarihli ve 25426 sayılı RG'te yayımlanmış olan Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre yapılmış olan eğitimler geçerli sayılmıştır.

Çalışanların İSG konularında eğitimi hakkındaki özel düzenlemeler bu konuda çıkarılan ve tehlikeli işlerle ilgili bir adet yönetmelik ile çeşitli konularda çıkarılan yönetmeliklerde eğitimle ilgili özel düzenlemelerden oluşmaktadır.

Açıklandığı üzere genel düzenlemeler itibariyle tehlikeli ve çok tehlikeli işlerde çalışanların bu işleri yapabilme kabiliyetlerini gösterir yeterlik belgeleri olmadan çalıştırılmaları yasaklanmıştır. Bu husus işlerin tehlikelerine çalışanların aşina olmamaları durumunda meydana gelebilecek iş kazalarını ve meslek hastalıklarına karşı bir önlem niteliğindedir. Ayrıca bu gibi işlerde çalışanlara verilecek eğitimlerin özel bir takım düzenlemeleri içereceği aşikârdır.

Bu bağlamda İSGY tarafından belirlenen tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işlerde çalışanların mesleki eğitimlerinin usul ve esaslarının düzenlenmesi amacıyla İSGY'nin 17 ve 30'uncu maddelerine dayanılarak hazırlanan 'Tehlikeli ve Çok Tehlikeli Sınıfta Yer Alan İşlerde Çalıştırılacakların Mesleki Eğitimlerine Dair Yönetmelik' yürürlüğe girmiştir.

Yönetmeliğin 4'üncü maddesi uyarınca mesleki eğitim örgün veya yaygın eğitim yoluyla bireyleri mesleğe hazırlamak, meslek sahibi olanların mesleklerindeki gelişimlerini ve yeni mesleklere uyumlarını sağlamak amacıyla gerekli bilgi, beceri, tavır ve değer duygularını geliştiren ve bireylerin

fiziki, sosyal, kültürel ve ekonomik yeteneklerinin gelişim sürecinin bir plan içerisinde yürütülmesini sağlayan eğitimi ifade etmekte olup, Yönetmeliğin 5'inci maddesine göre Yönetmeliğin 1 numaralı ekinde yer alan çizelgede bulunan işlerde çalışacakların, işe alınmadan önce, mesleki eğitime tabi tutulmaları zorunludur.

Mesleki eğitimin belgelendirilmesi işlemlerinde ise 6'ncı madde hükmünce Yönetmeliğin 1 numaralı ekinde bulunan çizelgede yer alan işlerde fiilen çalıştırılacakların, yaptığı işe uygun bir belgeye sahip olmaları zorunludur. Bu belgeler;

- 3308 sayılı Mesleki Eğitim Yasasına göre verilen diploma, bitirme belgesi, yetki belgesi, sertifika, bağımsız işyeri açma belgesi, kalfalık, ustalık ve usta öğreticilik belgelerinden birisi,
- 12.03.2013 tarihli ve 28585 sayılı RG'te yayımlanan Aktif İşgücü Hizmetleri Yönetmeliğine göre mesleki eğitim kursları veya mesleki eğitim modülü/kursları ile eşit süreli olmak koşuluyla işbaşı eğitim programları sonucu alınan belgeler,
- Millî Eğitim Bakanlığı veya Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yetkilendirilen kurumlarca verilen operatör belgesi ve sürücü belgesi,
- 11.07.2002 tarihli ve 24812 sayılı RG'te yayımlanan Patlayıcı Madde Ateşleyici Yeterlilik Belgesinin Verilmesi Esas ve Usullerinin Belirlenmesi Hakkında Yönetmelik kapsamında alınan ateşleyici yeterlilik belgesi,
- Kuruluş kanunlarında veya ilgili kanunlarca yetkilendirilmiş kamu kurum ve kuruluşları tarafından düzenlenen eğitim faaliyetleri sonucunda verilen belgeler,
- Millî Eğitim Bakanlığının ilgili biriminin onayının alınması şartıyla; kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, eğitim amaçlı faaliyet gösteren vakıf ve dernekler, işçi ve işveren kuruluşları ile bünyelerinde kurulu iktisadi işletmeler, işçi ve işveren kuruluşları tarafından Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kurulmuş eğitim amaçlı şirketler ve işveren tarafından düzenlenen eğitim faaliyetleri sonucunda verilen belgeler,
- Uluslararası kurum ve kuruluşlardan alınan ve Millî Eğitim Bakanlığı tarafından denkliği sağlanan belgeler,
- 15/10/2015 tarihli ve 29503 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Mesleki Yeterlilik Kurumu Sınav, Ölçme, Değerlendirme ve Belgelendirme Yönetmeliği kapsamında verilen meslekî yeterlilik belgeleri,
- Yönetmeliğin geçici 1'inci maddesi uyarınca 4857 sayılı İş Yasasının mülga 85'inci maddesi kapsamında 31.05.2009 tarihli ve 27244 sayılı RG'te yayımlanan Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalıştırılacak İşçilerin Mesleki Eğitimlerine Dair Tebliğe göre alınan mesleki eğitim belgelerinden herhangi biri olabilir.

Ayrıca, Yönetmelik kapsamına giren işlerde, Sosyal Güvenlik Kurumuna ait kayıtlar esas alınarak 1/5/2017 tarihinden önce çalışmaya başlayanlar, Millî Eğitim Bakanlığı ile birinci fıkranın (e) bendinde sayılan kurum ve kuruluşlar arasında yapılacak protokoller çerçevesinde verilecek en az 32 saatlik eğitim modüllerini tamamlayarak belgelendirilmeleri halinde bu Yönetmelik kapsamında mesleki eğitim almış olarak kabul edilecektir.

4857 sayılı İş Yasasına göre istihdam edilecekler hariç olmak üzere, kamu kurum ve kuruluşlarında çalışacaklar için gerekli olan mesleki eğitim belgeleri kurum ve kuruluşlarca önceden belirlenmeli ve işe alımlar bu esaslar da göz önünde bulundurularak yapılmalıdır.

Yönetmeliğin 7'nci maddesi gereği Yönetmelik ekinde yer alan işlerde çalıştırılacakların yapılan işe uygun mesleki eğitim belgesi olarak diploma, sertifika veya belgelerinin bulunup bulunmadığı hususu, Bakanlık iş müfettişleri tarafından denetleneceğinden işverenlerin, Yönetmelik kapsamında yer alan işlerde çalıştırılacakların mesleki eğitim belgelerinin bir örneğini özlük dosyalarında saklaması ve istendiğinde yetkili memurlara gösterilmesi gerekmektedir.

Tehlikeli ve çok tehlikeli işlerde mesleki yeterliliği olmayan çalışanların çalıştırılmamasına ilişkin bir diğer düzenleme de 5544 sayılı Mesleki Yeterlilik Kurumu Yasasının Ek 1'inci maddesinden kaynaklanmaktadır. Düzenlemeye göre tehlikeli ve çok tehlikeli işlerden olup, Kurumca standardı yayımlanan ve ÇSGB tarafından çıkarılacak tebliğlerde belirtilen mesleklerde tebliğin yayım tarihinden on iki ay sonra 5544 sayılı Yasada düzenlenen esaslara göre mesleki yeterlilik belgesine sahip olmayan kişiler çalıştırılamayacaktır. Ancak 3308 sayılı Mesleki Eğitim Yasasına göre ustalık belgesine sahip olanlar ile Milli Eğitim Bakanlığına bağlı mesleki ve teknik eğitim okullarından ve

üniversitelerin mesleki ve teknik eğitim veren okul ve bölümlerinden mezun olup, diplomalarında veya ustalık belgelerinde belirtilen bölüm, alan ve dallarda çalıştırılanlar için mesleki yeterlilik belgesi şartı aranmayacaktır. Bu konudaki denetimler ÇSGB iş müfettişlerince yapılacak; aykırılık hallerinde işveren veya işveren vekilleri hakkında her bir çalışan için beş Türk Lirası idari para cezası uygulanacak ve bu cezalar tebliğinden itibaren bir ay içinde ödenecektir. Bu konuda şimdiye kadar iki adet tebliğ çıkarılmıştır. İlk tebliğ "Mesleki Yeterlilik Kurumu Mesleki Yeterlilik Belgesi Zorunluluğu Getirilen Mesleklere İlişkin Tebliğ" adıyla 25.05.2015 tarih ve 29366 sayılı R.G.'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Tebliğde 40 adet meslekle ilgili olarak mesleki yeterlilik belgesi şartı getirilmiştir. İkinci tebliğ ise aynı isimle 24.03.2016 tarih ve 29663 sayılı R.G.'de yayımlanmıştır. Bu tebliğde ise mesleki yeterlilik belgesi şartı bağlamında 8 adet meslek konu edinilmiştir.

Çalışanların İSGE'ne ilişkin sair özel düzenlemeler başkaca yönetmeliklerde her bir yönetmeliğin kendi ilgi alanına göre çalışanların İSGE'ne ilişkin getirdiği düzenlemelerden ibarettir. Bu düzenlemelerde sıklıkla çalışanların İSGE konusu ile çalışanların bilgilendirilmesi yükümlülüklerinin bir arada ele alındığı da görülmektedir. Bu düzenlemeler konunun işleniş sırasına göre aşağıdaki gibidir.

i) İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği

İşverence iş ekipmanını kullanmakla görevli çalışanlara, bunların kullanımından kaynaklanabilecek riskler ve bunlardan kaçınma yollarına ilişkin eğitim almaları sağlanacaktır. Ayrıca özel risk taşıyan iş ekipmanının tamiri, tadili, kontrol ve bakımı konularında çalışanlara işverenlerce yeterli bir özel eğitim verilmelidir (madde 11).

ii) Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliği

İşverenlerce İSGY'nin 17'nci maddesinin hükümleri saklı kalmak şartıyla, işaretlerin anlamları ve bu işaretlerin gerektirdiği davranış biçimleri hakkında, çalışanların eğitim almasını sağlamalıdır (madde 6).

iii) İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmelik

- Tüm çalışanlar acil durum planları ile arama, kurtarma ve tahliye, yangınla mücadele, ilkyardım konularında görevlendirilen kişiler hakkında bilgilendirilmeli,
- İşe yeni alınan çalışana, iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerine ilave olarak acil durum planları ile ilgili bilgilendirilmeli ve
- AD konularıyla ilgili özel olarak görevlendirilenler, yürütecekleri faaliyetler ile ilgili özel olarak eğitilmelidirler. Yukarıda açıklandığı halde destek elemanı olarak görevlendirilen çalışanlara, eğitimlerin işyerinde iş güvenliği uzmanı veya işyeri hekimi tarafından verilmesi halinde, bu durum işveren ile eğitim verenlerce imzalanarak belgelendirilmelidir (madde 15).

iv) Balıkçı Gemilerinde Yapılan Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik

- Eğitim husus ise iki şekilde yerine getirilecektir. Birincisi çalışanların eğitimidir. Buna göre İSGY'nin 17'nci maddesi hükümleri saklı kalmak kaydı ile çalışanlara, gemilerde sağlık ve güvenlik, özellikle kazaların önlenmesi konusunda uygun eğitim verilmelidir. Ayrıca eğitimde verilen bilgilerin ve hazırlanan talimatların tereddüte yol açmayacak şekilde net, kolay ve anlaşılır sağlanmalıdır. Eğitim, özellikle yangınla mücadele, can kurtarma ekipmanının kullanılması, balık avlama ve çekme ekipmanının kullanılması ve el işaretleri dâhil çeşitli işaretlerin kullanılması hususlarını kapsamalıdır. Son olarak gemideki çalışmalarda, değişiklik yapılması halinde, çalışanlara verilecek eğitim de güncellenmesi zorunludur (madde 10).
- Eğitimle ilgili bir diğer husus ise gemiyi sevk ve idare edecek kişilerin özel eğitimi konusudur. Düzenleme uyarınca Seyir Halindeki Gemilerde Daha İyi Tıbbi Hizmet Verilmesi İçin Gerekli Asgari Sağlık ve Güvenlik Koşulları Hakkında Yönetmeliğin 8'inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi hükmü saklı kalmak kaydıyla, bir gemiyi sevk ve idare edecek kişiye,
- Gemilerde iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi ve herhangi bir kaza olduğunda yapılması gereken işler,
- Öngörülebilir yükleme koşullarında ve avlanma işlemleri sırasında, geminin, dengede ve güvenli bir durumda bulunmasının sağlanması.

- Radyo navigasyonu ve iletişimi ile ilgili yöntem ve kurallar hakkında ayrıntılı eğitim verilecektir (madde 11).

v) Geçici ve Belirli Süreli İşlerde İş Sağlığı ve Güvenliği Hakkında Yönetmelik

İşverenler İSGY'nin 17'nci maddesi hükmü ile birlikte belirli süreli veya geçici süreli iş sözleşmesi ile istihdam edeceği çalışanların bilgi ve tecrübelerini de dikkate alarak, yapacakları işin niteliğine uygu yeterli eğitim almalarını sağlamakla yükümlüdürler (madde 7).

vi) İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelik

- Yönetmeliğin eğitim başlıklı 7'nci maddesi hükmü uyarınca işveren tarafından, İSGK üyelerine ve yedeklerine İSG konularında eğitim verilmesi sağlanmalıdır. Ayrıca bu eğitimin en az kurulun görev ve yetkileri, İSG konularında ulusal mevzuat ve standartlar, sıkça rastlanan iş kazaları ve tehlikeli vakaların nedenleri, iş hijyeninin temel ilkeleri, iletişim teknikleri, AD önlemleri, meslek hastalıkları, işyerlerine ait özel riskler ve risk değerlendirmesi konularını kapsaması zorunludur.

vii) Tozla Mücadele Yönetmeliği

- Yönetmelik kapsamında işverence, İSGY'nin 16 ve 17'nci maddelerinde ve Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikte belirtilen hususlar saklı kalmak kaydıyla, çalışanların ve temsilcilerinin eğitim ve bilgilendirilmelerini sağlaması gerekmektedir. Bu eğitim ve bilgilendirilmeler özellikle risk değerlendirmesi sonucunda elde edilen bilgileri, işyerinde bulunan tozun çeşidinin tanınması, tozdan kaynaklanan sağlık ve güvenlik risklerini, meslek hastalıklarını, mesleki maruziyet sınır değerlerini ve diğer yasal düzenlemeler hakkında bilgileri, çalışanların kendilerini ve diğer çalışanları tehlikelerden koruması için yapılması gerekenleri ve alınacak önlemleri ve Kişisel koruyucu donanımların (KKD) doğru kullanımını ve bakımını içermelidir (madde 15).

*viii) Çalışanların Gürültü**Hata! Yer işareti tanımlanmamış.** ile İlgili Risklerden Korunmalarına Dair Yönetmelik*

- İşverenlerce, işyerinde en düşük maruziyet eylem değerlerine eşit veya bu değerlerin üzerindeki gürültüye maruz kalan çalışanların veya temsilcilerinin gürültü maruziyeti ile ilgili olarak ve özellikle gürültüden kaynaklanabilecek riskler, gürültüden kaynaklanabilecek riskleri önlemek veya en aza indirmek amacıyla alınan tedbirler ve bu tedbirlerin uygulanacağı şartlar, maruziyet sınır değerleri ve maruziyet eylem değerleri, gürültüden kaynaklanabilecek risklerin değerlendirilmesi ve gürültü ölçümünün sonuçları ile bunların önemi, kulak koruyucularının doğru kullanılması, işyerinde gürültüye bağlı işitme kaybı belirtisinin tespit ve bildiriminin nasıl ve neden yapılacağı, ÇSGB sağlık gözetimine ilişkin çıkarılacak ilgili mevzuat hükümlerine ve 13'üncü maddeye göre, çalışanların hangi şartlarda sağlık gözetimine tabi tutulacağı ve sağlık gözetiminin amacı, gürültü maruziyetini en aza indirecek güvenli çalışma uygulamaları hususlarında bilgilendirilmeleri ve eğitilmeleri sağlanmalıdır (madde 11).

ix) Çalışanların Titreşimle İlgili Risklerden Korunmalarına Dair Yönetmelik

- İşveren; işyerinde mekanik titreşime maruz kalan çalışanların veya temsilcilerinin, işyerinde gerçekleştirilen risk değerlendirmesi sonuçları ve özellikle mekanik titreşimden kaynaklanabilecek riskleri önlemek veya en aza indirmek amacıyla alınan önlemler, maruziyet sınır değerleri ve maruziyet eylem değerleri, mekanik titreşimden kaynaklanabilecek risklerin değerlendirilmesi ve ölçüm sonuçları ile kullanılan iş ekipmanlarından kaynaklanabilecek yaralanmalar, mekanik titreşime bağlı yaralanma belirtilerinin niçin ve nasıl tespit edileceği ve bildirileceği, ilgili mevzuata göre, çalışanların hangi şartlarda sağlık gözetimine tabi tutulacağı ve mekanik titreşime maruziyeti en aza indirecek güvenli çalışma uygulamaları hakkında bilgilendirilmelerini ve eğitilmelerini sağlamalıdır (madde 10).

x) Elle Taşıma İşleri Yönetmeliği

- İşverenlerce çalışanların İSGE iş ilişkin mevzuat hükümlerini de dikkate alarak Yönetmelik uyarınca sağlık ve güvenliğin korunmasına yönelik alınan tedbirler, taşınan yükle ilgili genel bilgiler ve mümkünse yükün ağırlığı ile eksantrik yüklerin en ağır tarafının ağırlık merkezi ve Yönetmelikte belirtilen hususları da dikkate alarak yüklerin doğru olarak nasıl taşınacağı ve yanlış taşınması halinde ortaya çıkabilecek riskler hakkında bilgilendirilme ve eğitim faaliyeti yürüteceklerdir (madde 8).

*xi) Ekranlı Araç**Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**larla Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik*

- İşverence, çalışanlara ve temsilcilerine çalışma yerlerinde sağlık ve güvenlik ile ilgili bütün konularda ve özellikle yukarıda açıklanan konularla ve gözlerin korunması hakkında bilgi verilmesine ve
- Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerine (İSGE) ilişkin mevzuat hükümlerini de dikkate alarak ekranlı araçlarla çalışanlara, işe başlamadan önce ve çalışma koşullarında önemli bir değişiklik olduğunda gerekli eğitimin verilmesine dikkat edilecektir.

Çalışanların İSGE; ilgili mevzuatta belirtilen periyotlarda ve işyerinde gerçekleştirilen risk değerlendirmesi sonuçlarının gerektirdiği durumlarda tekrarlanacaktır.

Verilecek olan eğitimin, özellikle ekranlı araçlarla çalışmalarda riskler ve korunma yolları, doğru oturuş, gözlerin korunması, gözleri en az yoran yazı karakterleri ve renkler, çalışma sırasında gözleri kısa sürelerle dinlendirme alışkanlığı, gözlerin, kas ve iskelet sisteminin dinlendirilmesi ve ara dinlenmeleri ve egzersizler hakkında bilgi içermesi sağlanacaktır (madde 6).

xii) Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği

Yönetmelik hükümlerine göre lisans sahiplerinin radyasyon görevlilerinin radyasyondan korunma ile ilgili eğitiminin yapılmasını ve/veya yaptırılmasını sağlama (madde 71/i), radyasyondan korunma sorumlusunun bu eğitimlerde görev alma (madde 73/ı) ve radyasyondan korunma danışmanının eğitim programı hazırlama ve eğitimlerde görev alma (madde 74/i) sorumlulukları bulunmaktadır.

xiii) Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik

- İşverenlerce, Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikte belirtilen hususlar saklı kalmak kaydıyla çalışanların ve temsilcilerin eğitimini ve bilgilendirilmelerini sağlaması gerekmektedir. Bu eğitim ve bilgilendirilmeler özellikle, risk değerlendirmesi sonucunda elde edilen bilgileri, işyerinde bulunan veya ortaya çıkabilecek tehlikeli kimyasal maddelerle ilgili bu maddelerin tanınması, sağlık ve güvenlik riskleri, meslek hastalıkları, mesleki maruziyet sınır değerleri ve diğer yasal düzenlemeler hakkında bilgileri, çalışanların kendilerini ve diğer çalışanları tehlikeye atmamaları için gerekli önlemleri ve yapılması gerekenleri, tehlikeli kimyasal maddeler için tedarikçiden sağlanan Türkçe malzeme güvenlik bilgi formları hakkındaki bilgileri ve tehlikeli kimyasal madde bulunan bölümler, kaplar, boru tesisatı ve benzeri tesisatla ilgili mevzuata uygun olarak etiketleme/kilitleme ile ilgili bilgileri içermelidir.
- Ayrıca tehlikeli kimyasallarla yapılan çalışmalarda çalışanlara veya temsilcilerine verilecek eğitim ve bilgilerin yapılan risk değerlendirmesi sonucu ortaya çıkan riskin derecesi ve özelliğine bağlı olarak, sözlü talimat ve yazılı bilgilerle desteklenmiş eğitim şeklinde olması gerekmektedir. Bu bilgiler değişen şartlara göre güncellenmelidir.

Çalışanların eğitimi ve bilgilendirmesi ile ilgili son olarak kimyasal madde üreticileri veya tedarikçilerinin, işverenin talep etmesi halinde, risk değerlendirmesi için gerekli olan, 6'ncı maddenin ikinci fıkrasında yer alan hususlar ile ilgili tüm bilgileri vermek zorunda oldukları hükme bağlanmıştır (madde 9).

xiv) Kanserojen veya Mutajen Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik

- Yönetmeliğe göre çalışanların ve/veya temsilcilerinin bilgilendirilmesi ve eğitimi konusunda işverenlerin bu konudaki mevzuat hükümlerini de dikkate alarak bu kişilerin yeterli ve uygun eğitimi almalarını sağlaması gerekmektedir. Ayrıca bu eğitim ve bilgilendirmelerde özellikle işyerinde kullanılan kanserojen veya mutajen maddelerin riskleri ve etkileri, tütün kullanımının getirebileceği ek riskler de dâhil sağlığı etkileyebilecek riskler, maruziyeti önlemek için alınan ve alınacak önlemler, hijyen kuralları, kişisel koruyucu donanımların (KKD) kullanılması, kazaların önlenmesi ve kaza halinde kurtarma çalışmaları da dâhil yapılması gereken işler ve kanserojen veya mutajen madde içeren tesis ve kapların üzerinde bulunması gereken anlaşılır ve okunaklı etiketler ile açıkça görülebilir uyarı ve tehlike işaretleri hakkındaki konular bilhassa işlenecektir. Ayrıca yeni bir risk ortaya çıktığında veya mevcut risklerde değişiklik olduğunda eğitimin yenilenmesi ve gerektiği durumlarda belirli aralıklarla tekrarlanması zaruridir (madde 13).

xv) Biyolojik Etkenlere Maruziyet Risklerinin Önlenmesi Hakkında Yönetmelik

- İşverenlerin, işyerinde çalışanların ve/veya çalışan temsilcilerinin uygun ve yeterli eğitim almalarını sağlamaları ve özellikle olası sağlık riskleri, maruziyeti önlemek için alınacak önlemler, hijyen gerekleri, koruyucu donanım ve giysilerin kullanımı ve giyilmesi ve herhangi bir olay anında ve/veya olayların önlenmesinde çalışanlarca yapılması gereken adımlar hakkında gerekli bilgi ve talimatları vermeleri gerekmektedir. Eğitim, biyolojik etkenlerle teması

içeren çalışmalara başlanmadan önce verilmeli, değişen ve ortaya çıkan yeni risklere uygun olarak yenilenmeli ve gerektiğinde periyodik olarak tekrarlanmalıdır (madde 11).

- Özel durumlarda çalışanın bilgilendirilmesi ile ilgili düzenleme uyarınca, biyolojik etkenlerle çalışma sırasında oluşan ciddi bir kaza veya olay durumunda veya grup 4 biyolojik etkenlerle yapılan çalışmalarda, işyerinde asgari takip edilecek prosedürleri içeren yazılı talimatları sağlamak ve mümkün olduğu yerlerde uyarıları görünür şekilde asmak bir işveren yükümlülüğüdür. Bu durumlarda çalışanların, biyolojik etkenlerin kullanımı sırasında meydana gelen herhangi bir kaza veya olayı, işyerinde görevli iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi veya işveren veya işveren vekiline derhal bildirmesi gerekmektedir.

İşverenlerin, biyolojik etkenlerin ortama yayılmasından doğan ve insanda ciddi enfeksiyona ve/veya hastalığa neden olabilecek kaza veya olayı, çalışanlara ve/veya çalışan temsilcilerine derhal bildirmesi istenmiştir. Bu kapsamda en kısa zamanda çalışanlara ve/veya çalışan temsilcilerine bildirim yapma yükümlülüğü kazanın sebeplerini ve durumu düzeltmek için alınan önlemler hakkındadır.

Yine bu madde hükmüne göre her çalışan, 13'üncü maddede belirtilen işverenlerin grup 3 ve/veya grup 4 biyolojik etkenlere maruz kalan çalışanların listesini, yapılan işin türü, mümkünse hangi biyolojik etkene maruz kalındığı ve maruziyetler, kazalar ve olaylarla ilgili kayıtları tutma yükümlülüğü ile ilgili ve kişisel olarak kendisini ilgilendiren bilgilere ulaşma hakkına sahiptir. Bu halle ilgili olarak işverence çalışanların ve/veya çalışan temsilcilerinin, çalıştıkları konu ile ilgili ortak bilgilere ulaşabilmeleri sağlanmalıdır. Ayrıca işverenlerce, ÇSGB'nın bilgilendirilmesi ile ilgili 9'uncu maddenin birinci fıkrasında belirtilen ve risk değerlendirilmesi esnasında ortaya çıkan bilgileri, istemeleri halinde çalışanlara ve/veya çalışan temsilcilerine verilmesi gerekmektedir (madde 12).

xvi) Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerlerinde Kullanılması Hakkında Yönetmelik

- İşverence KKD'ların nasıl kullanılacağı hakkında çalışanlara uygulamalı eğitim verilmelidir (madde 1/6/a/g)

xvii) İş Sağlığı ve Güvenliği ile İlgili Çalışan Temsilcisinin Nitelikleri ve Seçilme Usul ve Esaslarına İlişkin Tebliğ

- Çalışan temsilcilerine Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğine göre İSG konularında özel eğitim verilmesi gerekmektedir. Ayrıca çalışan temsilcilerine İSGK bulunan işyerlerinde kurul üyeleri ile birlikte İSG konularında özel eğitim verilmesi de sağlanabilir (madde 11).

Ekleri için tıklayınız

Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi Konuları

1. Genel Konular
   a. Çalışma mevzuatı ile ilgili bilgiler
   b. Çalışanların yasal hak ve sorumlulukları
   c. İşyeri temizliği ve düzeni
   ç. İş kazası ve mezlek hastalığından doğan hukuki sonuçlar
2. Sağlık Konuları
   a. Meslek hastalıklarının sebepleri
   b. Hastalıklardan korunma prensipleri ve korunma tekniklerinin uygulanması
   c. Biyolojik ve psikososyal risk etmenleri
   ç. İlkyardım
3. Teknik Konular
   a. Kimyasal, fiziksel ve ergonomik risk etmenleri
   b. Elle kaldırma ve taşıma
   c. Parlama, patlama, yangın ve yangından korunma

ç. İş ekipmanlarının güvenli kullanımı

d. Ekranlı araçlarla çalışma

e. Elektrik; tehlikeleri, riskleri ve önlemleri

f. İş kazalarının sebepleri ve korunma prensipleri ile tekniklerinin uygulanması

g. Güvenlik ve sağlık işaretleri

ğ. Kişisel koruyucu donanım kullanımı

h. İş sağlığı ve güvenliği genel kuralları ve güvenlik kültürü

ı. Tahliye ve kurtarma

Mesleki Eğitim Gerektiren Tehlikeli ve Çok Tehlikeli İşler Listesi

ARAMA VE SONDAJ İŞLERİ	
1	Petrol, Tabii Gaz, Su, Her Çeşit Maden, Maden Filizleri ve Mineralleri Arama ve Her Çeşit Sondaj İşleri.
2	Petrol, Tabii Gaz, Su ve Her Çeşit Maden ve Maden Filizleri ve Mineralleri İle Taş, Toprak, Kum ve Benzeri Maddelerin Çıkarılması ve Üretimi İşleri.
3	Petrol, Tabii Gaz, Su, Her Çeşit Maden ve Maden Filizleri Mineralleri İle Taş, Toprak, Kum ve Benzeri Maddelerin Çıkartılması İle Üretimi İşlerinin Yapılmasında Tamamlayıcı Nitelikte Olan Kırma, Yıkama, Zenginleştirme, Taşıma, Depolama ve Benzeri İşler
METALURJİ SANAYİİ İLE İLGİLİ İŞLER	
4	Metallerin ve Metalsilerin Filiz ve Minerallerden İtibaren Pirometalurjisel, Kimyasal, Elektrolitik Usullerle Üretimi İşleri ve Bunlarla İlgili İşler.
5	Metallerin ve Metalsilerin Eritilmesi, Saflaştırılması, Alaşımlarının Üretimi ve Bu Maksatlarla Yapılan Her Çeşit İşler.
6	Metal ve Alaşımlarının, Metalsi ve Alaşımlarının Her Çeşit Döküm ve Haddeleme, Presleme Suretiyle Sıcak ve Soğuk Olarak Şekillendirilme İşleri.
7	Font, Çelik ve Diğer Madenlerin ve Alaşımlarının Eritilip Potalara Dökülmek Sureti İle Çeşitli Eşyaların İmali İşleri.
8	Metal ve Alaşımlarına, Metalsi ve Alaşımlarına Uygulanan Isıl İşlemleri (Tav, Su Verme ve Benzeri İşlemler).
9	Kükürdün Eritme Yoluyla Üretimi, Öğütülmesi Ambalajı ve Depolanması ve Bunlarla İlgili İşler.
TAŞ VE TOPRAK SANAYİİ İLE İLGİLİ İŞLER	
10	Taş Ocaklarında Her Çeşit Taşın Çıkartılması ve İşlenmesi İşleri (Kırma, Kesme, Taşıma, Öğütme, Yontma, Cilalama ve Benzeri İşler).
11	Çimento Fabrikalarında ve Taş Ocaklarında; Dinamitleme, Konkasör ve Yağcılığı, Konkasöre Vagon Devirme ve Monitör Havai Hat Yağcılığı Ekskavatör İşleri İle Çimento Üretiminde Kalker Stoklanması, Kalsinatör, Klinker Elevatörü, Ambalaj, Gezer Vinç, Kaynak, Santralde Ocakçılık ve Külcülük, Ocak ve Fırın Duvarcılığı ve Tamirciliği, Yükleme ve Boşaltma, Su Kulesi, Baca ve Boya Tamiri, Gezer Vinç Yolları, Kanalizasyon ve Bakım İşleri.
12	Kireç ve Alçı Taşının Yakılması ve Bunları Öğütme ve Eleme İşleri.
13	Toprağın Pişirilmesi Suretiyle İmal Olunan Kiremit, Tuğla, Ateş Tuğlası, Boru, Pota, Künk ve Benzeri İnşaat ve Mimari Malzeme İşleri.
14	Fayans, Porselen ve Seramik İmaline Ait İşler.
15	Cam, Şişe, Optik ve Benzeri Malzeme Fabrika ve İmalathanelerinde Üretime İlişkin İşler ve Bunların İşlenmesine Ait İşler.
16	13, 14 ve 15 Numaralı Bentlerde Belirtilen İşlerden Fırın İşleri İle Silis Tozları Saçan İşler.
METAL VE METALDEN MAMUL EŞYA SANAYİİ İLE İLGİLİ İŞLER	
17	Ağır Saç Levhaları Bağlama, Perçinleme ve Presleme İşleri İle Kalafat İşleri.

18	Gemi İnşaat ve Tamiratında İskele, Dikme ve Kızak İşleri İle Vinçler, İş İskeleleri, Bumbalar, Direkler, Demir ve Zincirler ve Benzeri Teçhizatlara Ait İşler.
19	İskeleler, Çarpantlar, Köprüler, Motorlar, Makinalar, Kazanların İmali ve Bunların Montajı İle İşletilmesi İşleri.
20	Demir Tel ve Çubuktan Malzeme İmalatı İşleri (Çivi, Zincir, Vida Vb. Gibi).
21	Demiri Isıtıp Döverek Şekillendirme veya Presleme Suretiyle Çeşitli Eşya İmali İşleri.
22	Soğuk Demircilik ve Her Çeşit Kaynak İşleri (Oksijen, Elektrik, Punta ve Dikiş Kaynağı İşleri Gibi).
23	Altın, Gümüş, Bakır, Pirinç, Alüminyum ve Benzeri Malzemeden Eşya İmalatı İşleri.
23	Kurşun Kaynak İşleri, Seri ve Devamlı Lehim İşleri.
25	10 Kg'yi Aşan Tornacılık, Tesviyecilik Gibi Talaşlı İmalat ve Taşlama İşleri.
26	Her Türlü Madeni ve Fiber Optik Kablo İmali, Çelik ve Benzeri Malzemelerden Tel, Şerit Gibi Soğuk Haddeleme, İmali İşleri.
27	Muharrik Kuvvetle İşleyen Tam Otomatik Soğuk Şekillendirme Tezgahlarında Yapılan İşler.
28	Metal Yüzeylerde Yapılan, Mekanik ve Kimyasal Temizlik İşleri İle Elektroliz Yolu İle Yapılan Koruyucu Kaplama (Nikelaj, Kromaj ve Kadmiyum Kaplama Vb.) Sıcak Daldırma Yolu İle Yapılan Koruyucu Kaplama (Kurşun, Kalay, Çinko Vb.) Çeşitli Kimyasal Maddelerle Yapılan Diğer Koruyucu Kaplama (Fosfatlama, Eloksal Vb.) Teflon ve Emaye İşleri.
AĞAÇ VE BUNLARDAN MAMUL EŞYA SANAYİİ İLE İLGİLİ İŞLER	
29	Muharrik Kuvvetle Çalışan Her Türlü Bıçaklar ve Testereler İle Kesici, Yontucu, Soyucu, Delici Makinalar ve Hızarlarla Yapılan İşler.
30	Kurutma İşleri, Yapıştırma İşler, Kontraplak, Kontrtabla, Yonga Ağaçtan Mamul Suni Tahta ve Pvc Yüzey Kaplamalı Suni Tahta İmali İşleri İle Emprenye İşleri.
YAPI İŞLERİ	
31	Bina, Duvar, Set, Baraj, Yol, Demiryolu, Köprü, Tünel, Metro, Her Türlü Raylı Sistem, İskele, Liman, Marina, Dalgakıran, Balıkçı Barınağı, Hava Alanı, Havai Hat, Çelik Konstrüksiyon Yapı Kanalizasyon, Yağmur Suyu Drenajı ve Her Türlü Drenaj Sistemleri, Kanal, Kanalet, Foseptik, Kuyu, Havuz, Spor Tesisleri, Her Türlü Sondaj İşleri, Her Nevi Yer Üstü ve Yer Altı İnşaat, Su Üstü ve Su Altı İnşaatları, Her Türlü Temel İnşaatı İşleri (Ankrajlı İstinat Duvarı, Fore Kazık Yapımı, Palplanşlı Çalışmalar Vb.), Yıkım İşleri, Arazi Ölçüm, Etüt, Araştırma, Her Çeşit Onarım ve Güçlendirme ve Benzeri İşler ve Bu İşler İçin Gerekli Araç, Malzeme, Sabit Tesis ve Ekipmanın Kullanılması İşleri.
32	Her Türlü Prefabrik Yapı Elemanı (Pabuç, Kolon, Kiriş, Aşık, Mertek Gibi) Üretimi ve Yerinde Montajı İşleri.
33	Çimento ve Betondan Eşya ve İnşaat Malzemesi (Bina, Karayolu, Demiryolu, Köprü, Baraj ve Benzeri Üst Yapılarla, Her Türlü Alt Yapılar ve Tünellerde Kullanılan Elemanlar) İmali ve Tatbikatı.
34	Beton, Asfalt, Çimento, Alçı ve Kireç Gibi Yapı Malzeme ve Maddelerinin Üretimi, İşlenmesi, Bunlardan Elde Edilen Yarı Mamul ve Mamul Ürünlerin Hazırlanması ve Yerinde Uygulanmasına Ait İşler.
35	Her Türlü Zeminin Hafriyatı, Yarma ve Doldurulma İşleri.
KİMYA SANAYİ İLE İLGİLİ İŞLER	
36	Klorür Asidi, Sülfat Asidi, Nitrat Asidi Vb. Her Çeşit Tahriş Edici ve Yakıcı Asitler İle Sodyum ve Potasyum Hidroksit, Amonyak Gibi Her Türlü Alkalilerin Üretimi ve Bunlarla Yapılan İşler.
37	Aldehitler, Ketonlar, Eterler, Karbon Sülfür, Analin, Alkoller, Solventler, Tinerler, Triklor-Etilen ve Benzerleri Gibi ve Parlayıcı Maddelerin İmali ve Bunlarla Yapılan İşler.
38	Ham Petrol ve Katranların Distilasyonu, Bitum, Madeni Yağlar ve Her Türlü Akaryakıt ve Rafinasyon İşleri.
39	Odun ve Kömürlerin Gazlaştırılmaları, Koklaştırılmaları ve Bunlardan Elde Edilen Bitum, Katran Gibi Ara ve Art Ürünlerin Distilasyonu İşleri.
40	Doğal Gaz, Likit Petrol Gazı, Hava Gazı, Bio Gaz, ve Asetilen Gazı Gibi Her Türlü Gaz Üretimi,

	Stoklanması ve Arz İşleri.
41	Asfalt İle Dam Tecrit Maddeleri ve Yağlamaya Özgü, Olup Petrol Rafinerilerinde Elde Edilemeyen Sıvı ve Katı Yağların İmali İşleri.
42	Her Türlü Patlayıcı Madde ve Mühimmatın İmali, Depolanması ve Nakli İşleri.
43	Her Türlü Zehirli Gazların ve Savaş Gazlarının Üretimi, Kullanılması, Depolanması ve Nakli İşleri.
44	Aktif Kömürlerin, Diğer Aktif Maddelerin ve Çeşitli Kimyasal Maddelerin Emprenyasyon İşleri.
45	Her Türlü Patlayıcı Maddenin Kullanıldığı İşler İle Toz ve Gaz Maskeleri, Koruyucu Başlık, Elbiseler İle Diğer Koruyucuların Kullanılması Zorunluluğu Bulunan İşler.
46	Piroteknik Malzemesi Hazırlama ve İmali İşleri (Aydınlatma ve İşaret Fişekleri, Havai Fişekler Şenlik Maytapları, Tabanca Mantarı Benzerleri).
47	Her Türlü Organik ve Anorganik Zehirli veya Tahriş Edici Maddelerle Boya ve Vernik İmali ve Bunlardan Meydana Gelen Zehirli ve Tahriş Edici Boyaların Kullanılması İşleri.
48	Kimyasal Gübrelerin Üretimi ve Depolanması İşleri.
49	Selülozik, Sentetik ve Her Çeşit Boya İmali İşleri.
50	Sellüloit İmali ve Lak Nitrosellülozu İle Yapılan Çeşitli Kimyasal Maddelerin İmali İşleri.
51	Ensektisit, Rodentisit ve Tarımsal Mücadele İlaçları Hazırlanması, Üretimi ve Depolanması İşleri.
52	Flor, Klor, Brom, İyot Üretimi ve Bunların Zarar Verici Türevlerinin İmali İşleri.
53	Organik ve Anorganik Pigmentlerin İmali İşleri.
54	İnsan Sağlığına Zarar Verici Kimyasal Maddelerin Üretimi, Yükleme, Boşaltma ve Nakli İşleri.
55	Akümülatör İmali ve Seri Olarak Akümülatörlerin Bakım ve Şarj İşleri.
56	Uyuşturucu Maddelerin İmali İşleri.
57	Bitkisel ve Hayvansal Yağların Üretimi ve Bunlardan Yapılan Maddelerin İmaline İlişkin İşler.
58	Tabakhaneler İle Her Çeşit Deri Fabrika ve İmalathanelerinde Tabaklama, Nakil ve Depolama İşleri.
59	Tüylü Olarak Kullanılacak Derileri Hazırlama İşleri.
60	Ham Kürkleri İşleme ve Boyama İşleri.
61	Kauçuk ve Lastik Sanayiinde, Lastik Hamurunun Hazırlanmasından Her Çeşit Şekillendirilmiş Mamul Yapımına Kadar Bütün İşler.
62	Plastik Maddelerin Şekillendirilmesi ve Plastik Eşya İmali İşleri.
İPLİK, DOKUMA VE GİYİM SANAYİ İLE İLGİLİ İŞLER	
63	Çırçır Fabrikalarındaki İşler.
64	Pamuk, Keten, Yün İpek ve Benzerleriyle Bunların Döküntülerinin Hallaç Haşıl, Tarak, Presleme ve Kolalama İşleri.
65	Her Türlü İlkel ve Mamul Maddelerin Temizlenmesi, Boyanması, Gazlanması, Ağartılması, Basılması ve Hazır Hale Getirilmesi İşleri.
66	Suni İpek İmalinde Hazırlama ve Üretme İşleri.
67	Linolyum ve Diğer Sert Satıhta Zemin Döşemeleri, Suni Deri (Plastik Hariç Muşamba ve Kaplanmış Kumaşlar, Hasır, Lif ve Sair Keçeler, Paspaslar ve Her Türlü Elyaftan Vatka ve Koltukçuluk Malzemesi İmali İşleri), Bu Ürünlerin Döküntü ve Paçavralarının Elyaf Haline Getirilmesi İşleri.
KAĞIT VE SELÜLOZ SANAYİİ İLE İLGİLİ İŞLER	
68	Kağıt Hamuru ve Odun Hamuru Üretimi İşleri.
69	Selüloz Üretimi İşleri.

70	Kağıt ve Selüloz Üretiminde Klor, Hipoklorit, Kükürt Dioksit, Hiposulfit Gibi Tahriş Edici ve Zararlı Maddelerin Üretimi İle Çözeltilerinin Hazırlanması, Kullanılması ve Geri Kazanılması

	İşleri.
GIDA SANAYİİ İLE İLGİLİ İŞLER	
71	Her Türlü Canlı Hayvanın Kesilmesi, İşlenmesi, Ambalajlanması, Sakatat Tesislerindeki İşler.
72	Deniz ve Göl Tuzlalarıyla Kaya Tuzu İşletmelerinde Yapılan Üretim, Rafine, Ambalajlama, Doldurma ve Taşıma İşleri.
TÜTÜN SANAYİİ İLE İLGİLİ İŞLER	
73	İmalathane ve Depolardaki Aktarma İşleri.
ENERJİ ÜRETİMİ, NAKLİ VE DAĞITIMI İLE İLGİLİ İŞLER	
74	Buhar, Gaz ve Sair Muharrik Kuvvet Üretimiyle İlgili İşler.
75	Elektriğin Üretimi, Nakli ve Dağıtımı İşleri, Elektrik Bakım ve Onarım İşleri.
76	Hareket Halinde Bulunan Makine, Motor ve Aksamı İle Transmisyon Tertibatının Yağlanması, Tamiri ve Temizlenmesi Gibi İşler.
NAKLİYE BENZERİ İŞLER	
77	Araçsız Olarak Yirmi Beş Kilodan Yukarı Ağırlık Taşıma, Boşaltma ve Yükleme İşleri.
78	El Arabası Gibi Araçlarla Elli Kilodan Yukarı Ağırlık Taşıma, Boşaltma ve Yükleme İşleri.
79	Üç ve Dört Tekerlekli ve Pedallı Arabalarla Altmış Kilodan Yukarı Ağırlık Taşıma, Boşaltma ve Yükleme İşleri.
80	En Çok %10 Rampalı Yerlerde Vagonetlerle Üç Yüz Kilodan Yukarı Ağırlık Taşıma, Boşaltma ve Yükleme İşleri.
81	Gaz, Petrol, Su ve Benzeri Maddelerin Her Çeşit Boru Vasıtasıyla Taşınması ve Bu Nakil Hatlarında Yapılan Bakım, Onarım, Tamirat ve Benzeri İşler.
TARIM VE HAYVANCILIK İŞLERİ	
82	Denizlerde Göllerde ve Nehirlerde Balık ve Diğer Hayvanların ve Bitkilerin Avlanması, Toplanması, Üretilmesi, (Bunlardan Elde Edilecek Ürün ve Yan Ürünler) ve Dalyan İşleri.
83	Tarım İlaçları Kullanımı İşleri
ARDİYE VE ANTREPOCULUK	
84	Ardiyeler, Antrepolar, Umumi Mağazalar ve İskelelerde Yapılan Her Türlü Ambarlama, Depolama, Yükleme ve Boşaltma İşleri.
HABERLEŞME	
85	Posta, Telefon, Telgraf, Telsiz, Radyo, Televizyon Gibi İletişim Araçları İçin Yapılan Her Türlü Yapım, Bakım, Onarım ve Alt Yapı İşleri.
ÇEŞİTLİ İŞLER	
86	Asbest Tozları İle Yapılan Her Çeşit İmalat İle (Dam Tecrit Malzemesi, Çimento ve Asbest Esaslı Borular, Kauçuklu ve Plastikli Yer Döşemeleri İmali, Çeşitli Sanayi Ürünleri, Kişisel Koruyucular Gibi) Asbest Hamuru Hazırlama ve Şekillendirme İşleri.
87	Sünger avcılığı işleri
88	Süngerleri Temizleme, Yıkama, Beyazlatma ve Boyama İşleri.
89	İtfaiye İşleri.
90	Ocakçılık, Ateşçilik İşleri İle Ocak ve Baca Temizleme İşleri.
91	Kanalizasyon ve Foseptik İşleri.
92	Her Türlü Çöp ve Atık Maddeler (Toplanması, Taşınması, Depolanması, İşlenmesi, Yok Edilmesi Vb.) İle İlgili İşler.
93	Bataklık Kurutma, Su Altı ve Toprak Altı İşleri İle Suya Girilerek Yapılan Her Türlü İşler.
94	Radyoloji İşleri İle Radyum ve Radyo Aktif Maddelerle ve Radyasyon Yayan Her Türlü Cihazla (Çeşitli Röntgen, Manyetik Rezonans ve Benzeri Elektronik Cihazlar) Çalışılan İşler.
95	Vahşi veya Zehirli Hayvan Bulunduran Bahçelerdeki ve Hayvan Terbiyesi Yapılan Yerlerdeki

	Her Türlü İşler.
96	Her Türlü Mürekkep İmali İşleri.
97	Hayvan Tahniti İşleri.
98	Kemik, Boynuz, Tırnak ve Hayvan Kanı İle İlgili Üretim İşleri.
99	Metalden Matbaa Harfi İmali ve Klişe İmali İşleri.
100	Deri Sanayiinde Mamul Derilere Yüz ve Fantezi Fason Yapma ve Derileri Perdahlama İşleri.
101	Makinesiz Deniz Nakil Araçlarında (Mavna, Şat ve Benzerleri) Yapılan Bütün İşler.
102	Yüzer Vinç ve Taraklarda Yapılan İşler.
103	Hava Alanlarındaki Uçuşa Hazırlık İşleri İle Yer Hizmetleri ve Bakım İşleri.
104	Uçaklarda Yapılan Bütün İşler ve Uçaklarla Yapılan İlaçlama ve Yangın Söndürme İşleri.
105	Kara, Demiryolu, Deniz ve Göl Taşıt Araçları İçin Bakım, İkmal, Onarım ve Park Yerlerinde Yapılan İşler.
106	Her Türlü Siloculuk İşleri.
107	Matbaacılık İşleri (Her Türlü Basım İşleri)
108	Her Türlü Katı ve Sıvı Ara Ürün ve Nihai Ürünlerin Ambalajlanması, Paketlenmesi ve Dolumu İşleri.
109	Deri, Suni Deri, Plastik, Ağaç ve Diğer Malzemelerden Mamul Her Türlü Ayakkabı, Terlik ve Benzerleri İmalat İşleri.

Sıra No.	Ulusal Yeterlilik Kodu	Yeterlilik Adı	Seviyesi
1	11UY0011-3	Ahşap Kalıpçı	Seviye 3
2	12UY0054-3	Alçı Levha Uygulayıcısı	Seviye 3
3	12UY0055-3	Alçı Sıva Uygulayıcısı	Seviye 3
4	11UY0014-3	Alüminyum Kaynakçısı	Seviye 3
5	10UY0003-3	Bacacı	Seviye 3
6	10UY0003-4	Bacacı	Seviye 4
7	11UY0012-3	Betonarme Demircisi	Seviye 3
8	12UY0049-3	Betoncu	Seviye 3
9	11UY0010-3	Çelik Kaynakçısı	Seviye 3
10	11UY0015-4	Direnç Kaynak Ayarcısı	Seviye 4
11	12UY0042-4	Doğal Gaz Altyapı Yapım Kontrol Personeli	Seviye 4
12	11UY0033-3	Doğal Gaz Çelik Boru Kaynakçısı	Seviye 3
13	11UY0032-4	Doğal Isıtma ve Gaz Yakıcı Cihaz Servis Personeli	Seviye 4
14	11UY0030-4	Doğal Gaz İşletme Bakım Operatörü	Seviye 4
15	11UY0034-3	Doğal Gaz Polietilen Boru Kaynakçısı	Seviye 3
16	11UY0034-4	Doğal Gaz Polietilen Boru Kaynakçısı	Seviye 4
17	12UY0048-3	Duvarcı	Seviye 3
18	11UY0013-3	Endüstriyel Boru Montajcısı	Seviye 3
19	12UY0080-4	Hidrolik Pmömatikçi	Seviye 4
20	12UY0080-5	Hidrolik Pmömatikçi	Seviye 5
21	12UY0057-3	Isı Yalıtımcısı	Seviye 3
22	11UY0031-3	Isıtma ve Doğal Gaz İç Tesisat Yapım Personeli	Seviye 3
23	11UY0023-3	İnşaat Boyacısı	Seviye 3
24	12UY0056-3	İskele Kurulum Elemanı	Seviye 3
25	11UY0016-4	Kaynak Operatörü	Seviye 4
26	10UY0002-3	Makine Bakımcı	Seviye 3
27	10UY0002-4	Makine Bakımcı	Seviye 4
28	10UY0002-5	Makine Bakımcı	Seviye 5
29	11UY0020-5	Otomotiv Elektromekanikçisi	Seviye 5
30	11UY0021-4	Otomotiv Mekanikçici	Seviye 4
31	11UY0007-3	Otomotiv Montajcısı	Seviye 3
32	12UY0053-3	Otomotiv Sac ve Gövde Kaynakçısı	Seviye 3
33	12UY0050-3	Panel Kalıpçı	Seviye 3
34	09UY0001-3	Plastik Kaynakçısı	Seviye 3
35	12UY0051-3	Seramik Karo Kaplamacısı	Seviye 3
36	12UY0059-3	Ses Yalıtımcısı	Seviye 3
37	11UY0024-3	Sıvacı	Seviye 3
38	12UY0058-3	Su Yalıtımcısı	Seviye 3
39	11UY0025-3	Tünel Kalıpçısı	Seviye 3
40	12UY0060-3	Yangın Yalıtımcısı	Seviye 3
41	12UY0092-3	Asansör Bakım ve Onarımcısı	Seviye 3
42	12UY0092-4	Asansör Bakım ve Onarımcısı	Seviye 4
43	12UY0091-3	Asansör Montajcısı	Seviye 3
44	12UY0091-4	Asansör Montajcısı	Seviye 4
45	12UY0082-4	CNC Programcısı	Seviye 4
46	12UY0082-5	CNC Programcısı	Seviye 5
47	12UY0085-3	Metal ve Sac İşlemeci	Seviye 3
48	12UY0085-4	Metal ve Sac İşlemeci	Seviye 4
49	13UY0137-3	Bitim İşlemleri Operatörü	Seviye 3
50	13OU0138-3	Boyama Operatörü	Seviye 3
51	11UY0036-2	İplik Bitim İşleri Operatörü	Seviye 2
52	11UY0037-2	İplik Eğirme Operatörü	Seviye 2
53	11UY0105-3	Makine Montajcısı	Seviye 3
54	12UY0105-4	Makine Montajcısı	Seviye 4
55	12UY0083-3	Metal Kesimci	Seviye 3

Mesleki Yeterlik Belgesi Zorunluluğu Getirilen Meslekler Listesi

56	12UY0084-4	Metal Kesim Operatörü	Seviye 4
57	12UY0086-3	Metal Levha İşleme ve Tezgah İşçisi	Seviye 3
58	12UY0087-4	Metal Levha İşleme ve Tezgah Operatörü	Seviye 4
59	12UY0123-4	Motosiklet Bakım Onarımcısı	Seviye 4
60	13UY0009-4	Motor Testçisi	Seviye 4
61	11UY0009-5	Motor Testçisi	Seviye 5
62	11UY0005-3	Otomotiv Boyacısı	Seviye 3
63	11UY0005-4	Otomotiv Boyacısı	Seviye 4
64	11UY0018-4	Otomotiv Boya Onarımcısı	Seviye 4
65	11UY0006-3	Otomotiv Kaportacısı	Seviye 3
66	11UY0006-4	Otomotiv Kaportacısı	Seviye 4
67	11UY0007-4	Otomotiv Montajcısı	Seviye 4
68	11UY0008-4	Otomotiv Prototipçisi	Seviye 4
69	11UY0008-5	Otomotiv Prototipçisi	Seviye 5
70	11UY0022-3	Otomotiv Sac Şekillendirmecisi	Seviye 3
71	11UY0022-4	Otomotiv Sac Şekillendirmecisi	Seviye 4
72	12UY0053-4	Otomotiv Sac ve Gövde Kaynakçısı	Seviye 4
73	11UY0039-3	Ön İplik Operatörü	Seviye 3
74	13UY0139-3	Ön Terbiye Operatörü	Seviye 3
75	14UY0195-3	PVC Doğrama Montajcısı	Seviye 3
76	12UY0070-3	Refrakterci	Seviye 3
77	12UY0070-4	Refrakterci	Seviye 4
78	13UY0151-5	NC/CNC Takım Tezgahları Elektirk/Elektonik Servis Görevlisi	Seviye 5
79	12UY0102-5	NC/CNC Takım Tezgahları Mekanik Servis Görevlisi	Seviye 5
80	12UY0101-5	NC/CNC Takım Tezgahları Uygulama ve Servis Görevlisi	Seviye 5
81	11UY0035-4	Tren Makinisti	Seviye 4

Çalışanların Bilgilendirilmesi

Çalışanların bilgilendirilmesi çalışanların İSGH ve İSG sürecine aktif katılımlarının sağlanması anlamında işlev gören bir öneme sahiptir. İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 10'uncu maddesinin giriş cümlesine göre işyerlerinde İSGY'nin etkin bir şekilde sürdürülebilmesi için işçilerin bilgilendirilmeleri esastır.

Ancak bu noktada çalışanların bilgilendirilmesi ile eğitilmeleri birbirine karıştırılmamalıdır. Sıklıkla bu iki konunun ilgili yönetmeliklerde bir arada düzenlenmiş olması veya birbirinin içine girmiş bir şekilde ele alınması bu şekil anlam yaratmamalıdır. Bu itibarla sadece bilgilendirme ile yetinmek ve öngörülen eğitimleri vermemek birer eksiklik olarak hüküm doğuracaktır.

Bilgilendirmenin yazılı mı yapılması gerektiği yahut sözlü olarak da yapılmasının yeterli mi olacağı hususu Balıkçı Gemilerinde Yapılan Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik haricinde değinilmemiş bir konudur. Bu nedenle anılan düzenleme hariç bilgilendirmenin yazılı yapılmasının bir geçerlik şartı olduğu ileri sürülemeyecektir. Ancak bilgilendirmelerin şahsa yönelik olarak ve yazılı olarak yapılması, bu yönde hazırlanan belgenin bir örneğinin çalışana verilmesi ispat koşulunun sağlanması açısından önem arz edecektir.

Çalışanların bilgilendirilmesi İSGY'ninde genel anlamıyla çeşitli yönetmeliklerde ise özel olarak ele alınmıştır.

Çalışanların bilgilendirilmelerine ilişkin genel düzenlemeler İSGY'nin 16 ve İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 10'uncu maddesinde yer almaktadır. Yönetmelik hükümleri Yasa hükümlerinin tekrarı olduğundan burada ayrıca üzerinde durulmayacaktır.

Anılan Yasa maddesine göre işyerinde İSG'nin sağlanması ve sürdürülebilmesi amacıyla işverenlerin, çalışanları ve çalışan temsilcilerini işyerinin özelliklerini de dikkate alarak

- İşyerinde karşılaşılabilecek sağlık ve güvenlik riskleri, koruyucu ve önleyici tedbirler,
- Kendileri ile ilgili yasal hak ve sorumluluklar,

- İlk yardım, olağan dışı durumlar, afetler ve yangınla mücadele ve tahliye işleri konusunda görevlendirilen kişiler hakkında bilgilendirmesi gerekmektedir.

Yine işverenin bu madde kapsamında Yasanın 12'nci maddesinde tahliye başlığı altında belirtilen ciddi ve yakın tehlikeye maruz kalan veya kalma riski olan bütün çalışanları, tehlikeler ile bunlardan doğan risklere karşı alınmış ve alınacak tedbirler hakkında derhal bilgilendirme ve başka işyerlerinden çalışmak üzere kendi işyerine gelen çalışanların yukarıda sözü edilen bilgileri almalarını sağlamak üzere, söz konusu çalışanların işverenlerine gerekli bilgileri verme yükümlülükleri mevcuttur.

Çalışanların bilgilendirilmesine ilişkin özel düzenlemeler ise çeşitli yönetmeliklerde yönetmeliğin ilgili olduğu alanla ilgili olarak çalışanlara veya çalışan temsilcilerine işverenlerin bilgi verme veya belli konularda onları bilgilendirme yükümlülüklerini içermektedir. Aşağıda, ilgili yönetmelikler de belirtilmek suretiyle bu özel düzenlemeler aktarılmıştır.

i) İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmeliğin 6'ncı maddesi uyarınca işverenin İSGY'nin 16'ncı maddesinde belirtilen hususlar saklı kalmak kaydıyla çalışanları ve çalışan temsilcilerini Yönetmelikte belirtilen konularda, işyerinde bulunan sağlık ve güvenlikle ilgili riskler ve alınan tedbirler hakkında bilgilendirmesi gerekmektedir.

ii) İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliğinin 10'uncu maddesi uyarınca çalışanlara, kullandıkları iş ekipmanına ve bu iş ekipmanın kullanımına ilişkin yeterli bilgi ve uygun olması halinde yazılı talimat verilmelidir. Bu talimatın, imalatçı tarafından iş ekipmanıyla birlikte verilen kullanım kılavuzu dikkate alınarak hazırlanması gerekmektedir. Talimatlar iş ekipmanıyla beraber bulundurulmalı ve bu bilgiler ve yazılı talimatlar en az aşağıdaki bilgileri içerecek şekilde hazırlanmalıdır:

- İş ekipmanının kullanım koşulları.
- İş ekipmanında öngörülen anormal durumlar.
- Bulunması halinde iş ekipmanının önceki kullanım deneyiminden elde edilen sonuçlar.

Yine bilgilendirme bağlamında çalışanların, kendileri kullanmasalar bile çalışma alanında veya işyerinde bulunan iş ekipmanlarının kendilerini etkileyebilecek tehlikelerinden ve iş ekipmanı üzerinde yapılacak değişikliklerden kaynaklanabilecek tehlikelerden haberdar edilmeleri şarttır. Nihayet aktarılan bu bilgilerin ve yazılı talimatların, basit ve kolay anlaşılır bir şekilde olması gerekmektedir.

iii) Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliğinin 6'ncı maddesi uyarınca işverenlerin İSGY'nin 16'ncı maddesi hükümleri saklı kalmak kaydıyla işyerinde kullanılan sağlık ve güvenlik işaretleri hakkında çalışanları veya çalışa temsilcilerine bilgi vermesi gerekmektedir.

iv) İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmeliğinin 15 ve 19'uncu maddelerinde çalışanların bilgilendirilmesine ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Belirtilen 15'inci maddeye göre tüm çalışanlara acil durum planları ile arama, kurtarma ve tahliye, yangınla mücadele, ilkyardım konularında görevlendirilen kişiler hakkında ve işe yeni alınan çalışanlara İSGE ek olarak acil durum planları hakkında bilgi verilmesi gerekmektedir. Yönetmeliğin 19'uncu maddesinde ise bir aydan kısa süreli işlerde Yönetmelik kapsamında yerine getirilmesi gereken özel görevlendirmelerin işverence yapılması ve çalışanların özel görevi bulunanlar ile acil durumlar ile ilgili olarak bilgilendirilmesi zorunluluğu yer almıştır.

v) Maden İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 10'uncu maddesi uyarınca İSGY'nin 16'ncı maddesi saklı kalmak kaydıyla çalışanların veya temsilcilerinin işyerinde alınması gereken sağlık ve güvenlik tedbirleri ile özellikle Yönetmeliğin işverenin genel yükümlülüğü, çalışanların yükümlülükleri, patlama, yangın ve zararlı ortam havasından korunma ile kaçış ve kurtarma araçlarına ilişkin hükümlerinin uygulanması hakkında bilgilendirilmeleri gerekmektedir.

vi) Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 12'nci maddesi uyarınca yapı işlerinde Yasanın 16'ncı maddesi hükümleri ile birlikte çalışan veya temsilcilerine yapı alanında sağlık ve güvenlik ile ilgili alınan tedbirler hakkında kolay ve anlaşılabilir bilgi verilmesi ve iş ekipmanlarının kullanım talimatlarının çalışanların kolaylıkla okuyabileceği bir yere asılması zorunludur.

vii) Balıkçı Gemilerinde Yapılan Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmeliğin 9'uncu maddesi uyarınca kolay ve anlaşılır olmak şartıyla gemi sahipleri/donatanlar veya kaptanlar tarafından İSGY'nin 16'ncı maddesi hükümleri saklı kalmak kaydıyla gemideki çalışanlara veya temsilcilerine geminin tümü ile çalışanın çalışmakta olduğu bölümde veya yaptığı her işte yürütülen faaliyetler, sağlık ve güvenlik riskleri, gemilerde alınacak sağlık ve güvenlikle ilgili tüm önlemler hakkında yazılı ve sözlü olarak bilgi verilmesi gerekmektedir.

viii) Geçici veya Belirli Süreli İşlerde İş Sağlığı ve Güvenliği Hakkında Yönetmeliğin 6'ncı maddesi uyarınca işverenlerce İSGY'nin 16'ncı maddesi hükme saklı kalmak kaydıyla çalışanlara işe başlamadan önce yapacakları işin ne olduğu ve bu işte karşılaşabilecekleri riskler hakkında gerekli bilgileri vermek ve özellikle yapılacak işin gerektirdiği mesleki bilgi, yetenek, tecrübe ve gerekli sağlık gözetiminin neler olduğu konusunda bilgi verilmesini sağlamak zorundadır. Aynı Yönetmeliğin 11'inci maddesi uyarınca geçici iş ilişkisinde geçici iş ilişkisi kurulacak işveren tarafından İSGY'nin 16'ncı maddesinde belirtilen hususlar ile yapılacak işin gerektirdiği mesleki bilgi, yetenek ve işin özellikleri hakkında gerekli bilgiyi alan çalışanlarını geçici olarak devredecek işverenin aldığı bu bilgileri geçici iş ilişkisi ile çalışacak kendi çalışanlarına vermesi gerekmektedir.

ix) İş Sağlığı ve İş Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliğinin 6'ncı maddesi uyarınca işverenlerin görevlendirdiği veya hizmet aldığı OSGB'de görev yapan kişiler ile bunların çalışma saatleri, görev, yetki ve sorumlulukları konusunda çalışan veya çalışan temsilcilerine bilgi vermesi gerekmektedir. Yine işverenin çalışanların sağlık ve güvenliğini etkilediği bilinen veya etkilemesi muhtemel konular hakkında görevlendirdiği kişi, hizmet aldığı OSGB'de görevli kişileri ve başka işyerlerinden kendi işyerine çalışmak için gelen çalışanları bilgilendirmesi aynı madde hükmüdür.

Yönetmeliğin 8'inci maddesinin ikinci fıkrasına göre çalışanlar ile temsilcilerinin işyerinde yürütülecek İSGH amaç ve usulleri konusunda haberdar edilmesi ve elde edilen verilerin kullanılması hakkında bilgilendirilmelidirler.

x) İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliğinin 16'ncı maddesine göre işyerinde çalışanlar, çalışan temsilcileri ve başka işyerlerinden çalışmak üzere gelen çalışanların işyerinde karşılaşılabilecek sağlık ve güvenlik riskleri ile düzeltici ve önleyici tedbirler hakkında bilgilendirilmeleri zaruridir.

xi) Tozla Mücadele Yönetmeliğinde çalışanların eğitimi ve bilgilendirilmesi hususu bir arada ele alınmıştır. Yönetmeliğin 17'nci maddesi uyarınca Yönetmelik kapsamında işverenin, İSGY'nin 16 ve 17'nci maddelerinde ve Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikte belirtilen hususlar saklı kalmak kaydıyla, çalışanların ve temsilcilerinin eğitim ve bilgilendirilmelerini sağlaması gerekmektedir. Bu eğitim ve bilgilendirilmeler özellikle risk değerlendirmesi sonucunda elde edilen bilgileri, işyerinde bulunan tozun çeşidinin tanınması, tozdan kaynaklanan sağlık ve güvenlik risklerini, meslek hastalıklarını, mesleki maruziyet sınır değerlerini ve diğer yasal düzenlemeler hakkında bilgileri, çalışanların kendilerini ve diğer çalışanları tehlikelerden koruması için yapılması gerekenleri ve alınacak önlemleri ve Kişisel koruyucu donanımların (KKD) doğru kullanımını ve bakımını içermelidir.

xii) Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmeliğin 7'nci maddesinin son fıkrasının ve 15'inci maddesinin konu ile ilgili olduğu görülmektedir. Anılan 7'nci maddenin son fıkrasına göre madde kapsamında yürütülecek asbest söküm, yıkım, tamir, bakım ve uzaklaştırma işleri söz konusu olduğunda bu işlere başlamadan önce alınacak tedbirler hususunda çalışanlar veya temsilcilerinin bilgilendirilmesi icap etmektedir. Fakat özellikle Yönetmeliğin 15'inci maddesi çalışanların bilgilendirilmesiyle ilgilidir. Bu düzenleme uyarınca işveren gözetiminde olmak kaydıyla asbest söküm çalışanına, işyerinde diğer çalışanlara ve çalışan temsilcilerine bu konulardaki yeterli bilgiler asbest söküm uzmanınca verilecektir. Bu aşamada, asbest ve/veya asbestli malzemeden yayılan tozun neden olabileceği sağlık riskleri, Yönetmelikte belirtilen sınır değerler ve ortam havasında sürekli yapılması gereken ölçümler, sigara içilmemesi de dahil uyulması gereken hijyen kuralları, KKD'ların kullanımı ve alınacak önlemler ve asbest maruziyetini en aza indirmek için tasarlanmış özel önlemler hakkında bilgilendirmede bulunulacaktır.

Ayrıca yukarıda açıklanan bilgilendirme konularına ek olarak çalışan ve temsilcilerine, ortam havasındaki asbest konsantrasyonu ölçüm sonuçları hakkında bilgi verilir ve bu sonuçlarla ilgili

gerekli açıklamalar yapılır ve 11'inci maddede belirtilen sınır değerin aşıldığı hallerde, çalışanlar ve temsilcileri bu durumdan derhal haberdar edilir, nedenleri bildirilir ve alınacak önlemler hakkında görüş alışverişinde bulunulur. Acil bir durumda alınan önlemler çalışan ve temsilcilerine de bildirilir.

xiii) Çalışanların Gürültü ile İlgili Risklerden Korunmalarına Dair Yönetmelik'te de çalışanların eğitimi ve bilgilendirilmeleri ile ilgili hususular bir arada bulunmaktadır. Söz konusu düzenlemenin yapıldığı 11'inci maddeye göre işverenlerce, işyerinde en düşük maruziyet eylem değerlerine eşit veya bu değerlerin üzerindeki gürültüye maruz kalan çalışanların veya temsilcilerinin gürültü maruziyeti ile ilgili olarak ve özellikle gürültüden kaynaklanabilecek riskler, gürültüden kaynaklanabilecek riskleri önlemek veya en aza indirmek amacıyla alınan tedbirler ve bu tedbirlerin uygulanacağı şartlar, maruziyet sınır değerleri ve maruziyet eylem değerleri, gürültüden kaynaklanabilecek risklerin değerlendirilmesi ve gürültü ölçümünün sonuçları ile bunların önemi, kulak koruyucularının doğru kullanılması, işyerinde gürültüye bağlı işitme kaybı belirtisinin tespit ve bildiriminin nasıl ve neden yapılacağı, ÇSGB sağlık gözetimine ilişkin çıkarılacak ilgili mevzuat hükümlerine ve 13'üncü maddeye göre, çalışanların hangi şartlarda sağlık gözetimine tabi tutulacağı ve sağlık gözetiminin amacı, gürültü maruziyetini en aza indirecek güvenli çalışma uygulamaları hususlarında bilgilendirilmeleri ve eğitilmeleri sağlanmalıdır.

xiv) Çalışanların Titreşimle İlgili Risklerden Korunmalarına Dair Yönetmelik de çalışanların eğitimi ve bilgilendirilmeleri ile ilgili hususların bir arada düzenlendiği bir başka yönetmeliktir. Bu düzenlemenin yapıldığı 10'uncu madde hükmü uyarınca işveren; işyerinde mekanik titreşime maruz kalan çalışanların veya temsilcilerinin, işyerinde gerçekleştirilen risk değerlendirmesi sonuçları ve özellikle mekanik titreşimden kaynaklanabilecek riskleri önlemek veya en aza indirmek amacıyla alınan önlemler, maruziyet sınır değerleri ve maruziyet eylem değerleri, mekanik titreşimden kaynaklanabilecek risklerin değerlendirilmesi ve ölçüm sonuçları ile kullanılan iş ekipmanlarından kaynaklanabilecek yaralanmalar, mekanik titreşime bağlı yaralanma belirtilerinin niçin ve nasıl tespit edileceği ve bildirileceği, ilgili mevzuata göre, çalışanların hangi şartlarda sağlık gözetimine tabi tutulacağı ve mekanik titreşime maruziyeti en aza indirecek güvenli çalışma uygulamaları hakkında bilgilendirilmelerini ve eğitilmelerini sağlamalıdır:

xv) Elle Taşıma İşleri Yönetmeliğinin 8'inci maddesi hükmüne bakıldığında yine çalışanların eğitimi ve bilgilendirilmesi hususların bir arada olduğu görülmektedir. Bu düzenleme uyarınca elle taşıma işleri ile ilgili olarak çalışanların ve/veya temsilcilerinin bilgilendirilmesi ve eğitimi konusunda işverenler çalışanların İSGE ilişkin mevzuat hükümlerini de dikkate alarak Yönetmelik uyarınca sağlık ve güvenliğin korunmasına yönelik alınan tedbirler, taşınan yükle ilgili genel bilgiler ve mümkünse yükün ağırlığı ile eksantrik yüklerin en ağır tarafının ağırlık merkezi ve Yönetmelikte belirtilen hususları da dikkate alarak yüklerin doğru olarak nasıl taşınacağı ve yanlış taşınması halinde ortaya çıkabilecek riskler hakkında bilgilendirilme ve eğitim faaliyeti yürüteceklerdir.

xvi) Ekranlı Araçlarla Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmeliğin 6'ncı maddesi çalışanların eğitimi ve aynı zamanda bilgilendirilmeleri ile ilgilidir. Bu düzenlemeye göre, işverence, çalışanlara ve temsilcilerine çalışma yerlerinde sağlık ve güvenlik ile ilgili bütün konularda ve özellikle yukarıda açıklanan konularla ve gözlerin korunması hakkında bilgi verilmesine ve çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerine (İSGE) ilişkin mevzuat hükümlerini de dikkate alarak ekranlı araçlarla çalışanlara, işe başlamadan önce ve çalışma koşullarında önemli bir değişiklik olduğunda gerekli eğitimin verilmesine dikkat edilecektir.

Çalışanların İSGE; ilgili mevzuatta belirtilen periyotlarda ve işyerinde gerçekleştirilen risk değerlendirmesi sonuçlarının gerektirdiği durumlarda tekrarlanacaktır.

Verilecek olan eğitimin, özellikle ekranlı araçlarla çalışmalarda riskler ve korunma yolları, doğru oturuş, gözlerin korunması, gözleri en az yoran yazı karakterleri ve renkler, çalışma sırasında gözleri kısa sürelerle dinlendirme alışkanlığı, gözlerin, kas ve iskelet sisteminin dinlendirilmesi ve ara dinlenmeleri ve egzersizler hakkında bilgi içermesi sağlanacaktır.

xvii) Radyasyon Güvenliği Yönetmeliğinin 38'inci maddesinde görevleri gereği radyasyon kaynakları ile çalışmamakla birlikte yaptığı iş nedeniyle doğal radyasyona maruz kalan uçuş personeli ve maden ocaklarında çalışan kişilerin çalışma şartları hakkında düzenlemeler yer almıştır. Maddenin son

cümlesine göre bu madde kapsamındaki faaliyetlerde çalışanların görevleri gereği aldıkları radyasyon ve sağlık riskine karşı bilgilendirilmeleri gerekmektedir.

Yönetmeliğin çalışanların bilgilendirilmesi ile ilgili diğer düzenlemeleri lisans sahibinin (madde 71/a-d) ve radyasyon korunma sorumlusunun (madde 73/c) sorumluluklarına ilişkindir. Buna göre lisans sahibi ve radyasyondan korunma sorumlusu hazırlanan planlar doğrultusunda çalışanları bilgilendirmekle mükelleftir. Ayrıca lisans sahibinin ışınlanmaya maruz kalacak radyasyon görevlisine, bu konuda alınan önlemler ile uygulamanın olası tehlikeleri hakkında bilgi verme yükümlülüğü bulunmaktadır.

xviii) Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmeliğin 9'uncu maddesinde çalışanların bilgilendirilmesi hususu çalışanların eğitimi hususu ile karışık bir şekilde düzenlenmiştir. Buna göre işverenlerce, Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikte belirtilen hususlar saklı kalmak kaydıyla çalışanların ve temsilcilerin eğitimini ve bilgilendirilmelerini sağlaması gerekmektedir. Bu eğitim ve bilgilendirilmeler özellikle, risk değerlendirmesi sonucunda elde edilen bilgileri, işyerinde bulunan veya ortaya çıkabilecek tehlikeli kimyasal maddelerle ilgili bu maddelerin tanınması, sağlık ve güvenlik riskleri, meslek hastalıkları, mesleki maruziyet sınır değerleri ve diğer yasal düzenlemeler hakkında bilgileri, çalışanların kendilerini ve diğer çalışanları tehlikeye atmamaları için gerekli önlemleri ve yapılması gerekenleri, tehlikeli kimyasal maddeler için tedarikçiden sağlanan Türkçe malzeme güvenlik bilgi formları hakkındaki bilgileri ve tehlikeli kimyasal madde bulunan bölümler, kaplar, boru tesisatı ve benzeri tesisatla ilgili mevzuata uygun olarak etiketleme/kilitleme ile ilgili bilgileri içermesi sağlanmalıdır.

Ayrıca tehlikeli kimyasallarla yapılan çalışmalarda çalışanlara veya temsilcilerine verilecek eğitim ve bilgilerin, yapılan risk değerlendirmesi sonucu ortaya çıkan riskin derecesi ve özelliğine bağlı olarak, sözlü talimat ve yazılı bilgilerle desteklenmiş eğitim şeklinde olması gerekmektedir. Bu bilgiler değişen şartlara göre güncellenmelidir.

Çalışanların eğitimi ve bilgilendirmesi ile ilgili son olarak kimyasal madde üreticileri veya tedarikçilerinin, işverenin talep etmesi halinde, risk değerlendirmesi için gerekli olan, 6'ncı maddenin ikinci fıkrasında yer alan hususlar ile ilgili tüm bilgileri vermek zorunda oldukları hükme bağlanmıştır.

xix) Kanserojen veya Mutajen Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmeliğin 13'üncü maddesi çalışanların eğitimi ve bilgilendirilmesinin bir arada düzenlendiği bir başka hüküm olarak görülmektedir. Bu düzenleme uyarınca çalışanların ve/veya temsilcilerinin bilgilendirilmesi ve eğitimi konusunda işverenlerin bu konudaki mevzuat hükümlerini de dikkate alarak yeterli ve uygun eğitim almalarını sağlaması gerekmektedir. Ayrıca bu eğitim ve bilgilendirmelerde özellikle işyerinde kullanılan kanserojen veya mutajen maddelerin riskleri ve etkileri, tütün kullanımının getirebileceği ek riskler de dâhil sağlığı etkileyebilecek riskler, maruziyeti önlemek için alınan ve alınacak önlemler, hijyen kuralları, kişisel koruyucu donanımların (KKD) kullanılması, kazaların önlenmesi ve kaza halinde kurtarma çalışmaları da dâhil yapılması gereken işler ve kanserojen veya mutajen madde içeren tesis ve kapların üzerinde bulunması gereken anlaşılır ve okunaklı etiketler ile açıkça görülebilir uyarı ve tehlike işaretleri hakkındaki konular bilhassa işlenecektir. Ayrıca yeni bir risk ortaya çıktığında veya mevcut risklerde değişiklik olduğunda eğitimin yenilenmesi ve gerektiği durumlarda belirli aralıklarla tekrarlanması zaruridir.

xx) Biyolojik Etkenlere Maruziyet Risklerinin Önlenmesi Hakkında Yönetmelikte çalışanların bilgilendirilmeleri hususu çalışanların eğitimi ile birlikte 11 ve 12'nci maddelerde ele alınmıştır. Yönetmeliğin 11'inci maddesi uyarınca işverenlerin, işyerinde çalışanların ve/veya çalışan temsilcilerinin uygun ve yeterli eğitim almalarını sağlamaları ve özellikle olası sağlık riskleri, maruziyeti önlemek için alınacak önlemler, hijyen gerekleri, koruyucu donanım ve giysilerin kullanımı ve giyilmesi ve herhangi bir olay anında ve/veya olayların önlenmesinde çalışanlarca yapılması gereken adımlar hakkında gerekli bilgi ve talimatları vermeleri gerekmektedir. Eğitim, biyolojik etkenlerle teması içeren çalışmalara başlanmadan önce verilmeli, değişen ve ortaya çıkan yeni risklere uygun olarak yenilenmeli ve gerektiğinde periyodik olarak tekrarlanmalıdır.

Çalışanların eğitimi ve bilgilendirilmesi ile ilgili bir diğer madde olan Yönetmeliğin 12'nci maddesi ise özel durumlarda çalışanın bilgilendirilmesi başlığını taşımaktadır. Düzenleme uyarınca, biyolojik etkenlerle çalışma sırasında oluşan ciddi bir kaza veya olay durumunda veya grup 4 biyolojik

etkenlerle yapılan çalışmalarda, işyerinde asgari takip edilecek prosedürleri içeren yazılı talimatları sağlamak ve mümkün olduğu yerlerde uyarıları görünür şekilde asmak bir işveren yükümlülüğüdür. Bu durumlarda çalışanların, biyolojik etkenlerin kullanımı sırasında meydana gelen herhangi bir kaza veya olayı, işyerinde görevli iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi veya işveren veya işveren vekiline derhal bildirmesi gerekmektedir.

xxi) Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerlerinde Kullanılması Hakkında Yönetmeliğin 6'ncı maddesinin a bendinin (f) fıkrası uyarınca KKD'ları hangi risklere karşı kullanacağı hakkında çalışanların bilgilendirilmesi gerekmektedir. Yine aynı Yönetmeliğin 9'uncu maddesi uyarınca işverence, KKD kullanımı esnasında alınması gereken sağlık ve güvenlik önlemleri hakkında çalışanlara ve temsilcilerine bilgi verilmelidir.

Çalışanların Görüşlerinin Alınması ve Katılımlarının Sağlanması

Çalışanların bilgilendirilmesi gibi çalışanların İSGH ve İSG sürecine etkin katılımlarının sağlanmasına yönelik olarak öngörülen bir diğer müessese çalışanların görüşlerinin alınması ve katılımlarının sağlanmasıdır. Bu husus genel anlamıyla İSGY ile İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinde ve özel anlamları ile çeşitli yönetmeliklerde düzenlenmiştir.

Çalışanların görüşlerinin alınması ve katılımlarının sağlanmasına yönelik genel düzenlemeler yukarıda da değinildiği üzere İSGY'nin 18 ve İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 11'inci maddesinde düzenlenmiştir. Yönetmelik hükümleri Yasa hükümlerinin bir nevi tekrarı olduğundan burada ayrıca üzerinde durulmayacaktır.

Çalışanların görüşlerinin alınması ve katılımlarının sağlanması ile ilgili Yasanın 18'inci maddesi hükmüne göre işveren, çalışanlara veya iki ve daha fazla çalışan temsilcisinin bulunduğu işyerlerinde varsa işyeri yetkili sendika temsilcilerine yoksa çalışan temsilcilerine bir takım imkânlar sağlamak zorundadır. Bu imkânlar maddede; İSG ile ilgili konularda görüşlerinin alınması, teklif getirme hakkının tanınması ve bu konulardaki görüşmelerde yer alma ve katılımlarının sağlanması ve yeni teknolojilerin uygulanması, seçilecek iş ekipmanı, çalışma ortamı ve şartlarının çalışanların sağlık ve güvenliğine etkisi konularında görüşlerinin alınması olarak hükme bağlanmıştır.

Yine işverenin, destek elemanları ile çalışan temsilcilerinin bir takım konularda önceden görüşlerinin alınmasını sağlaması zorunludur. Bu konular işyerinden görevlendirilecek veya işyeri dışından hizmet alınacak işyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı ve diğer personel ile ilk yardım, yangınla mücadele ve tahliye işleri için kişilerin görevlendirilmesi, risk değerlendirmesi yapılarak, alınması gereken koruyucu ve önleyici tedbirlerin ve kullanılması gereken koruyucu donanım ve ekipmanın belirlenmesi ve sağlık ve güvenlik risklerinin önlenmesi ve koruyucu hizmetlerin yürütülmesi, çalışanların bilgilendirilmesi ve çalışanlara verilecek eğitimin planlanması ile ilgilidir.

Çalışanların görüşlerinin alınması ve katılımlarının sağlanması ile ilgili özel düzenlemeler ilgili yönetmeliklerde birkaç tanesi hariç genel bir ifade ile yer almıştır.

Bakıldığında bu konu hakkında diğerlerine göre ayrıksı ifadelerin yer aldığı düzenlemelerden birinin İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği'nin 6'ncı maddesinin birinci fıkrasının a bendi olduğu görülmektedir. Bu düzenlemeyle işyerinde görevlendirilecek veya hizmet alınacak OSGB'de görevli işyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı ve diğer sağlık personelinin görevlendirilmesi konusunda çalışan temsilcilerinin önceden görüşlerinin alınması zorunluluğu getirilmiştir.

Bunun dışında ayrıksı bir düzenleme İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliğinin 7'nci maddesinin ikinci fıkrasında bulunmaktadır. Buna göre çalışanların risk değerlendirmesi çalışması yapılırken ihtiyaç duyulan her aşamada sürece katılarak görüşlerinin alınması sağlanacaktır. Yine risk değerlendirmesi ile ilgili olarak Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmeliğin 6'ncı maddesinin ikinci fıkrasına göre asbestle çalışmalarda risk değerlendirmesi yapılırken çalışanların veya temsilcilerinin görüşlerinin alınması gerekmektedir. Ayrıca bu Yönetmeliğin 7'nci maddesinin dördüncü fıkrası ile de bu konuda ayrıksı bir düzenlemeye gidilerek; asbestle söküm, yıkım, tamir, bakım ve uzaklaştırma işlerinde işlere başlamadan önce alınacak önlemler hususunda çalışanlar veya temsilcilerinin bilgilendirilmesi ve onların görüşlerinin alınması şart koşulmuştur.

Bu nitelikte diğer bir düzenleme olan Kanserojen veya Mutajen Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmeliğin 15'inci maddesinde diğer hususlar yanında çalışan veya temsilcisine teklif getirme hakkının da tanınması istenmiştir.

Bunların dışında kalan ve yukarıda çalışanların eğitimi ve bilgilendirilmesi başlıkları altında adları belirtilen yönetmeliklerde; çalışanlarının görüşlerinin alınması ve katılımlarının sağlanması hususu, İSGY'nin 18 maddesinde belirtilen şekilde ve bu genel düzenlemeye uygun olarak yönetmelik özelinde düzenlenen konu ile ilgili olarak işverenlerin çalışanların/temsilcilerinin görüşlerini alması ve katılımlarını sağlanması gerektiği, şeklinde düzenlenmiştir.

Genel Olarak Çalışanların Hakları

İSG alanında işverenin genel yükümlülüğü İSGY'nin 4'üncü maddesine göre çalışanların işle ilgili sağlık ve güvenliğini sağlamaktır. Gerek İSGY gerekse bağlı ve ilgili mevzuat bu sağlık ve güvenlik sağlama yükümlülüğünün ne şekilde ve nasıl yerine getirileceğine ilişkindir. Bu kapsamda en geniş sınıflandırma işverenin İSGH sağlama ve İSG tedbirlerini/önlemlerini alma şeklinde yapılabilir. Dolayısıyla İSGH yararlanmak ve İSG tedbirlerinin alınmasını istemek çalışan açısından bir hak teşkil edecektir. Ancak işverenin sağlık ve güvenliği sağlama yükümlülüğünün sadece işle sınırlandırılmış olduğu da unutulmamalıdır.

İSGY kapsamında İSGH sağlama ve İSG tedbirlerini alma işveren açısından bir yükümlülük çalışan açısından ise yararlanma ve isteme anlamında bir hak olduğundan İSGH ve İSG tedbirleri birer iş sözleşmesi şartı haline de gelmiş olmaktadır. Bu halde İSGH vermeme yahut İSG tedbirleri almama işveren açısından aynı zamanda iş sözleşmesi şartlarını ihlal etme sonucunu doğuracaktır.

Nitekim bu husus 6098 sayılı Türk Borçlar Yasası'nda da ayrıca ve özellikle hüküm altına alınmıştır. Yasanın 417'nci maddesinin ikinci fıkrasına göre işverenler, işyerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmak; işçiler de iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlüdürler ve işverenin yukarıdaki hükümler dâhil, kanuna ve sözleşmeye aykırı davranışı nedeniyle işçinin ölümü, vücut bütünlüğünün zedelenmesi veya kişilik haklarının ihlaline bağlı zararların tazmini, sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk hükümlerine tabi olacaktır.

Bu genel manadaki hak veya belirtileceği üzere özel olarak düzenlenmiş hakların bizzat çalışan tarafından ileri sürülmesi mümkündür. Ancak bazı durumlarda çalışan temsilcileri yahut İSGK kanalı ile de gündeme getirilmesi söz konusu olabilmektedir.

Bu durumda İSGH sağlanmasını isteme ve bu hizmetlerden yararlanma veya İSG tedbirlerinin alınmasını isteme hakkı bulunan çalışanların aksi durumda şikayet, fesih, dava açma vb. hakları ve yolları kullanması gündeme gelebilecektir.

O halde çalışanların (veya temsilcilerinin) hakları bağlamında genel olarak çalışanların işle ilgili olmak üzere sağlık ve güvenliklerinin sağlanması için İSGH verilmesini isteme, bu hizmetlerden yararlanma ve İSG tedbirlerinin alınmasını talep etme haklarının bulunduğu söylenebilir.

Özel Hallerde Uygulamayı İsteme Hakkı

Çalışanların veya temsilcilerinin genel anlamda İSGH sağlanmasını isteme ve İSG tedbirlerinin alınmasını talep hakları bulunmakla birlikte İSG mevzuatı bazı düzenlemeleri ile çalışanların uygulamayı isteme hakkını özel olarak düzenlemiştir. Bu hususular aşağıda belirtilmiştir.

i) İSGY'nin 13'üncü maddesi uyarıca ciddi ve yakın tehlike ile karşı karşıya kalan çalışanlar kurula, kurulun bulunmadığı işyerlerinde ise işverene başvurarak durumun tespit edilmesini ve gerekli tedbirlerin alınmasına karar verilmesini talep edebileceklerdir.

ii) İSGY'nin 20/3 maddesi uyarınca çalışan temsilcileri, tehlike kaynağının yok edilmesi veya tehlikeden kaynaklanan riskin azaltılması için işverene öneride bulunma ve işverenden gerekli tedbirlerin alınmasını isteme hakkında sahiptir. Bu husus İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 11/c maddesinde de tekrar edilmiştir. Yine İş Sağlığı ve Güvenliği ile İlgili Çalışan Temsilcisinin Nitelikleri ve Seçilme Usul ve Esaslarına İlişkin Tebliğin 9/1 maddesine göre çalışan temsilcileri, İSG ile ilgili çalışmalara katılma, çalışmaları izleme, tehlike kaynağının yok edilmesi veya tehlikeden kaynaklanan riskin azaltılması için tedbir alınmasını isteme, teklifte bulunma ve benzeri konularda çalışanları temsil etmeye yetkilidir.

iii) Tozla Mücadele Yönetmeliğinin 10/e maddesi uyarınca çalışanların sağlık gözetimi bağlamında yapılan muayenelerin veya tetkiklerin yeniden yapılması isteme hakları bulunmaktadır.

iv) Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmeliğin 16/ç maddesi uyarınca çalışanın Yönetmelik kapsamında yapılan sağlık muayene ve tetkiklerinin yeniden yapılmasını isteme hakkı bulunmaktadır.

v) Kanserojen veya Mutajen Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmeliğin 16/3 maddesi uyarınca çalışanın Yönetmelik hükümleri doğrultusunda yapılan sağlık gözetimi sonuçlarının yeniden değerlendirilmesini isteme hakkı bulunmaktadır.

vi) Biyolojik Etkenlere Maruziyet Risklerinin Önlenmesi Hakkında Yönetmeliğin 16/8 maddesi uyarınca ilgili çalışanların Yönetmelik kapsamında yapılacak sağlık gözetimine ilişkin sonuçların yeniden gözden geçirilmesini isteme hakkı bulunmaktadır.

Çalışmaktan Kaçınma Hakkı

İSG anlamında İSGH yerine getirilmemesi veya İSG tedbirlerinin alınmaması olgusu ile ilgili olarak belki de en önemli çalışan hakkı, çalışmaktan kaçınma hakkı olarak İSGY'nin 13'üncü maddesinde düzenlenmiştir.

Buna göre ciddi ve yakın tehlike ile karşı karşıya kalan çalışanların İSGK'na, kurulun bulunmadığı işyerlerinde ise işverene başvurarak durumun tespit edilmesini ve gerekli tedbirlerin alınmasına karar verilmesini talep etme hakları bulunmaktadır. Böyle bir durumda kurulun acilen toplanarak, işverenin ise derhâl kararını vermesi ve durumu tutanakla tespit etmesi gerekecektir ve varılan karar, çalışana ve çalışan temsilcisine yazılı olarak bildirilecektir.

Bu durumda çalışmaktan kaçınma hakkı kurulun veya işverenin çalışanın talebini uygun görmesi halinde doğmakta ve çalışan gerekli tedbirler alınıncaya kadar çalışmaktan kaçınabilmektedir. Çalışanların çalışmaktan kaçındığı dönemdeki ücreti ile Yasalardan ve iş sözleşmesinden doğan diğer hakları saklı kalacaktır. Bir başka deyişle ödenmeye devam olunacaktır.

Çalışanlar ciddi ve yakın tehlikenin önlenemez olduğu durumlarda ise çalışanın yukarıda aktarılan usule uymak zorunda olmaksızın işyerini veya tehlikeli bölgeyi terk ederek belirlenen güvenli yere gitme hakkı doğmaktadır. Çalışanların bu hareketlerinden dolayı hakları kısıtlanamayacaktır.

Madde hükmü uyarınca iş sözleşmesiyle çalışanlar için talep etmelerine rağmen gerekli tedbirlerin alınmadığı durumlarda, tabi oldukları kanun hükümlerine göre iş sözleşmelerini feshetme hakkı doğmaktadır. Bu fesih haklı bir fesih olacak ve ona göre sonuçlarını doğuracaktır. Bir başka deyişle işçiye/çalışana kıdem tazminatının ödenmesi icap edecektir. Toplu sözleşme veya toplu iş sözleşmesi ile çalışan kamu personeli ise bu maddeye göre çalışmadığı dönemde fiilen çalışmış sayılacaktır.

İSGY'nin 25'inci maddesine göre işyerinde işin durdurulması söz konusu olduğunda burada açıklanan hükümler uygulanmayacak fakat anılan Yasa maddesi ve bu konuda çıkarılan İşyerlerinde İşin Durdurulmasına Dair Yönetmelik hükümlerine göre hareket etmek gerekecektir.

Asıl İşini Yapmaksızın Ücrete Hak Kazanma

İSG mevzuatı çalışanların bazı hallerde asıl işini yapmadığı veya çalışmadığı halde düzenlemelerin özelliği gereği, ücrete hak kazanacaklarını öngörmüştür. Bu hallerin bir kısmı çalışanın görev alması veya eğitime katılması gibi asıl işini yapmadığı zamanlarda bir kısmı da çalışmaktan kaçınma yahut işin durdurulması gibi hallerde çalışmadığı zamanlarda ücret hak kazanılacağına ilişkindir.

İSG mevzuatı içerisinde çalışanın asıl işin yapmadığı halde ücrete hak kazandığı hallerden biri İSGE ne katılması halidir. Bu husus İSGY'nin 17/7 maddesinde ve Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 8'inci maddesinde düzenlenmiştir. Her iki düzenlemenin ortak noktasına göre eğitimlerde geçen süre çalışma süresinden sayılacaktır. Ayrıca Yasa hükmünde eğitim sürelerinin haftalık çalışma süresinin üzerinde olması hâlinde, bu süreler fazla sürelerle çalışma veya fazla çalışma olarak değerlendirilmesi gerektiğinin altı çizilmiştir.

Bu kapsamda düzenlenen bir diğer durum çalışanın İSGK görev alması durumda söz konusu olmaktadır. İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmeliğin 9/ç maddesi uyarınca İSGK toplantılarında geçecek sürelerin iş süresinden sayılması icap edecektir.

Bir başka deyişle bu hallerde çalışan ücrete hak kazanacaktır. Bu iki halde de belirtilen sürelerin iş süresinden sayılmasının bir başka yansıması fazla sürelerle çalışma ve fazla çalışma sürelerini tespitinde kendisini gösterebilir. Buna göre çalışma saati örneğin 40 saat olarak belirlenmiş bir işyerinde eğitimde geçen sürelerle beraber çalışma saati anlamında haftalık toplamda 40 saat doluyor ancak 45 saat dolmuyorsa 40 saat ile 45 saat arasındaki farkın fazla sürelerle çalışma ve 45 saat doluyorsa 45 saatin üstündeki farkın fazla çalışma ücreti olarak kendisine ödenmesi lazım gelmektedir. Bu sonuca yukarıda da değinildiği üzere eğitim söz konusu olduğunda Yasa hükmünden hareketle çok rahat ulaşılabilmektedir. Kurul faaliyetlerine katılım söz konusu olduğunda ise ancak işçi lehine yorum ilkesi gereği bu sonuca varılabilmektedir.

Çalışanın asıl işini yapmaksızın ücrete hak kazandığı bir diğer hal ise çalışanın iş güvenliği uzmanı veya işyeri hakimi yahut diğer sağlık personeli olması durumunda gerçekleşmektedir. İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmeliğin 10‘uncu maddesinin ikinci fıkrası bağlamında iş güvenliği uzmanlarının; İşyeri Hekimi ve Diğer Sağlık Personelinin Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmeliğin 10’uncu maddesinin ikinci fıkrası bağlamında işyeri hekimlerinin ve 17’nci maddesinin ikinci fıkrası bağlamında diğer sağlık personelinin, tam süreli iş sözleşmesiyle çalışmak şartıyla; çalıştıkları işyeri ile ilgili mesleki gelişmelerini sağlamaya yönelik eğitim, seminer ve panel gibi organizasyonlara katılma hakları bulunmakta olup, bu gibi organizasyonlarda geçen sürelerden bir yıl içerisinde toplam 5 işgünü kadarı çalışma süresinden sayılacak ve dolayısıyla bunların ücretlerinden, bu sürelerle sınırlı olarak, herhangi bir kesinti yapılamayacaktır.

Çalışanın çalışmadığı halde ücret hak kazandığı birinci husus İSGY'nin 13’üncü maddesinde düzenlenen çalışmaktan kaçınma hakkı bağlamında söz konusu olmaktadır. Anılan düzenlemeye göre şartları doğmuş ise usulünce çalışanların çalışmaktan kaçınmaları halinde, çalışanların çalışmaktan kaçındığı dönemdeki ücreti ile Yasalardan ve iş sözleşmesinden doğan diğer hakları saklı kalacaktır. Bir başka deyişle ücret ve sair haklarının ödenmesine devam olunacaktır.

Diğer bir hal ise işin durdurulması sırasında gündeme gelmektedir. İşyerlerinde İşin Durdurulmasına Dair Yönetmeliğin ücret ödemeleri başlıklı 13’üncü maddesi hükmüne göre işverenler işin durdurulması nedeniyle işsiz kalan çalışanlara ücretlerini ödemekle veya ücretlerinde bir düşüklük olmamak üzere meslek veya durumlarına göre başka bir iş vermekle yükümlüdürler.

Asıl işin yapılmamasına rağmen yahut fiilen çalışılmamasına bir takım sürelerin çalışma süresinden sayılmasının bir diğer sonucu; çalışanın çalışma süresine bağlı sair haklarının (kıdem ve ihbar tazminatı, yıllık ücretli izin, hafta tatili ücreti, Ulusal Bayram ve genel tatil cüreti vb.) hesabında bu sürelerin de göz önünde bulundurulması gerekliliğidir.

İş Sözleşmesini Feshetme Hakkı

Yukarıda belirtilen İSGY'nin 13’üncü maddesi uyarınca işçi olmaları halinde çalışanların, talep etmelerine rağmen gerekli tedbirlerin alınmadığı durumlarda, tabi oldukları kanun hükümlerine göre iş sözleşmelerini feshetme hakkı doğmaktadır.

Yine 4857 sayılı İş Yasası’nın 24/I maddesinde sağlık sebepleri başlığı altında toplanan hükümler uyarınca iş sözleşmesinin konusu olan işin yapılması işin niteliğinden doğan bir sebeple işçinin sağlığı veya yaşayışı için tehlikeli olursa veya işçinin sürekli olarak yakından ve doğrudan buluşup görüştüğü işveren yahut başka bir işçi bulaşıcı veya işçinin işi ile bağdaşmayan bir hastalığa tutulursa iş sözleşmesini feshetme olanağı doğmaktadır.

Burada sözü edilen fesihler derhal ve bildirim önelini beklemeksizin fesih niteliğindedir ve bu fesih hükümlerinin özellikleri ve 1475 sayılı İş Yasası’nın halen yürürlükte bulunan 14’üncü maddesi gereği işçiye, diğer şartları doğuyor ise kıdem tazminatının ödenmesi icap etmektedir.

Görev Alma Hakkı

Genel olarak işletme içi demokrasi kavramına da hizmet eden ve İSG alanında çalışanların sürece daha aktif katılımlarının sağlanması amacıyla oluşturulmuş destek elemanlığı, çalışan temsilciliği, İSGK gibi yasal düzenekler mevcuttur. Bu gibi kurumların TİS hükümleri veya işveren inisiyatifi ile

arttırılması da olanaklıdır. Çalışanlar bu gibi kurumlarda çoklukla seçilerek yahut yasanın belirlediği bir başka şekilde atanarak görev almaktadırlar.

Bu noktada işverenin ayırımı haklı kılan başkaca bir neden yok ise, örneğin işyeri sendika temsilcisinin aynı zamanda İSG anlamında çalışan temsilcisi de olması veya çalışan temsilciliği için gerekli şartları taşımak gibi, tüm çalışanlarına bu seçimlere girme hakkını tanıması, seçilmişlerin bu görevlere gelmesini engellememesi gerekmektedir.

Başvuru Şikayet ve Dava Açma Hakkı

İSG'nin insan sağlık ve güvenliği ile ilgili olması ve çalışan açısından İSGH ile İSG tedbirlerinin bir hak olması itibariyle işverenin bu konulardaki yükümlülüklerini yerine getirmemesinin çok ciddi sonuçları olabileceği düşünülerek İSG mevzuatı içerisinde çalışanlara yahut temsilcilerine ÇSGB şikâyet veya başvuru hakkı tanındığı görülmektedir. Yine çalışan veya temsilcilerinin genel hükümlere göre bu konularda dava açma hakkının da bulunduğu unutulmamalıdır.

Bilgi Belge Kayıt Örneği İsteme ve Görme Hakkı

Yine İSG'nin insan sağlık ve güvenliği ile ilgili olması ve çalışan açısından İSGH ile İSG tedbirlerinin bir hak olması itibariyle işverenin bu konulardaki yükümlülüklerini yerine getirmemesinin çok ciddi sonuçları olabileceği düşünülerek İSG mevzuatı içerisinde çalışan veya temsilcilerine işverenlerin İSGH ve İSG tedbirleri bağlamında düzenlemekle yükümlü oldukları bir takım bilgi ve belgelerle kayıtları görme, bunlardan örnekler alma haklarının tanındığı görülmektedir.

Bu hakkın en genel kapsamda düzenlendiği hüküm İSGY'nin 16/c maddesidir. Bu hüküm uyarınca işveren risk değerlendirmesi, İSG ile ilgili koruyucu ve önleyici tedbirler, ölçüm, analiz, teknik kontrol, kayıtlar, raporlar ve teftişten elde edilen bilgilere destek elemanları ile çalışan temsilcilerinin ulaşabilmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu husus İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 10/c/1-2-3 maddelerinde de tekrar edilmiştir.

Bu genel içerikteki hükmün yanında İSG mevzuatı içerisinde konuyla çoğu sağlık gözetimi ile ilgili olmak üzere ilgili bir takım özel düzenlemelere de rastlanmaktadır. Bu düzenlemeler için Tozla Mücadele Yönetmeliğinin 14/2; Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmeliğin 9/5 ve 17/1/a, Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmeliğin 12/ğ, Kanserojen veya Mutajen Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmeliğin 14 ve 16/3 ve Biyolojik Etkenlere Maruziyet Risklerinin Önlenmesi Hakkında Yönetmeliğin 12/6 ve 16/8'inci maddelerine bakılabilir.

Eski İşinde veya Benzeri İşte Çalışma Hakkı

Özellikle işyerinde geçirdiği iş kazası nedeniyle veya tutulduğu meslek hastalığından ötürü işten ayrılmak zorunda kalan işçilerin bu hastalık halleri geçtikten sonra eksi işlerine veya eşiti işlere dönebilmeleri çeşitli hukuki mekanizmalarla olanaklı kılınmıştır.

Bu mekanizmalardan biri 4857 sayılı İş Yasası'nın 30'uncu maddesinde yer almaktadır. Yapılan düzenlemeye göre bir işyerinden malulen ayrılmak zorunda kalıp da sonradan maluliyeti ortadan kalkan işçiler eski işyerlerinde tekrar işe alınmalarını istedikleri takdirde, işveren bunları eski işleri veya benzeri işlerde boş yer varsa derhal, yoksa boşalacak ilk işe başka isteklilere tercih ederek, o andaki şartlarla işe almak zorundadır. Aranan şartlar bulunduğu halde işveren iş sözleşmesi yapma yükümlülüğünü yerine getirmezse, işe alınma isteğinde bulunan eski işçiye altı aylık ücret tutarında tazminat ödemekle karşı karşıya kalabilecektir.

Buna benzer bir diğer düzenleme Radyasyon Güvenliği Yönetmeliğinin 45'inci maddesinde bulunmaktadır. Buna göre yukarı aktarılan hususa benzer şekilde ancak özellikle radyasyon kaynaklı bir kazadan sonra Yönetmelikte belirtilen sınırlar üzerinde radyasyona maruz kalan radyasyon görevlilerinin, eski görevlerine devam etmesinde bir sakınca bulunmadığının, TAEK'in önerdiği resmi sağlık kuruluşu tarafından bir raporla belirlenmesi halinde, bu kişiler eski görevlerine devam edebileceklerdir. Raporda eski görevine devamı sakıncalı görülen radyasyon görevlilerinin ise sosyal ve ekonomik durumları, yaşları ve özel becerileri göz önüne alınarak radyasyona maruz kalmasını gerektirmeyecek başka bir görevde çalıştırılmaları gerekmektedir.

Tazminat İsteme Hakkı

İSGY iş sağlığı ve güvenliği profesyonelleri olan iş güvenliği uzmanı ve işyeri hekimi bağlamında özel bir tazminat hükmüne yer vermiştir. Yasanın 8'inci maddesine göre iş güvenliği uzmanları veya işyeri hekimleri maddede belirtilen şartların gerçekleşmesiyle işyerinde acil durdurmayı gerektiren hususlarda veya yangın, patlama, göçme, kimyasal sızıntı ve benzeri yakın ve hayati tehlike hallerinde işverene yapmakla yükümlü oldukları bildirime rağmen işverence gerekli önlemler alınmadığında bu bildirimi ÇSGB'ne yapmakla da ödevli kılınmışlardır.

Bu kişilerce ÇSGB'ne bu şekil bir bildirim yapmaları ile ilgili olarak işverence iş sözleşmelerinin feshedilmesi yahut hak kaybına uğratılmaları halinde diğer yasalardan kaynaklanan hakları saklı kalmak kaydıyla, bu kişilerin işverenden bir yıllık ücret tutarlarında az olmamak üzere tazminat istemeleri olanaklıdır. Diğer yasalardan kaynaklanan hakların saklı tutulmasıyla örneğin bir iş güvenliği uzmanı belirtilen bu tazminattan başka 4857 sayılı İş Yasası hükümlerine göre geçersiz fesih iddiasıyla işe iade davası açabilecek ve o kuruma özgü tazminatları talep edebilecektir.

Bu hükümle İSG profesyonellerinin ilmi gereklere ve mesleki bağımsızlık ilkesine uygun bir şekilde çalışabilmeleri olanaklı hale getirilmeye çalışılmıştır.

Hakların Kısıtlanamayacağı

İSG mevzuatı çalışanlara bir takım hakları tanımakla yetinmemiş, genel ölçekte yahut özel hallerde tanınmış olan herhangi bir ayrıcalık nedeniyle çalışanların haklarının kısıtlanamayacağını da özellikle vurgulamıştır. Bu hakların ücret, işi, görev yeri, görev unvanı, diğer ekonomik ve sosyal haklar gibi çalışma şartlarında esaslı yer teşkil eden haklar olacağı muhakkaktır. Yine İSG alanında görev almış kişilerin görev, hak ve yetkileri de bu kapsamda akla gelmektedir.

Yapılan düzenlemeler uyarınca iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve diğer sağlık personeli ile çalışan temsilcilerine özel olarak değinilmiş ve iş güvenliği uzmanı ve işyeri hekimi ile diğer sağlık personelinin mesleki etik ilkeler ve mesleki bağımsızlık içerisinde görevlerini yerine getirmeleri nedeniyle hak ve yetkilerinin (İSGY/8. madde; İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği 7/b madde), çalışanların veya çalışan temsilcilerinin işyerinde İSG için alınan önlemlerin yetersiz olduğu durumlarda veya teftiş sırasında yetkili makama başvurmalarından dolayı (İSGY/18/3 madde), görevlerini yürütmeleri nedeniyle çalışan temsilcileri ve destek elemanlarının (İSGY/20/4 madde; İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği 11/d madde; İş Sağlığı ve Güvenliği ile İlgili Çalışan Temsilcisinin Nitelikleri ve Seçilme Usul ve Esaslarına İlişkin Tebliğ 9/2 madde), risk değerlendirmesi çalışmalarında görevlendirilen kişi veya kişilerin görevlerini yürütmeleri sebebiyle (İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği 6/4 madde), İSGK üyelerinin Yönetmelikle kendilerine verilen görevleri yapmalarından dolayı (İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelik 8/2 madde), çalışanların ve/veya temsilcilerinin işyerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için alınan önlemlerin yetersiz olduğu durumlarda veya teftiş esnasında yetkili makama başvurmalarından dolayı (Kanserojen veya Mutajen Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik 15/2 madde) haklarının kısıtlanamayacağı özellikle hüküm altına alınmıştır. Hatta işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanlarının gereken hallerde ÇSGB'ne yapacakları bildirim nedeniyle haklarının kısıtlanması hususu özel hukuki yaptırıma bağlanarak; kendilerine bir yıllık ücret tutarlarından az olmamak kaydıyla tazminat ödenmesi öngörülmüştür (İSGY madde 8).

Yine bu kapsamda İSGY'nin 13/3 maddesi uyarınca çalışanların madde hükümleri çerçevesinde çalışmaktan kaçınmaları halinde haklarının kısıtlanamayacağı öngörülmüştür.

Çalışanların Yükümlülükleri

Yukarıda anlatılan ahklarının yanında çalışanların bir de uymakla yükümlü bulundukları hususlar bulunmaktadır ve bu hususlar Yasanın 19'uncu maddesinde hüküm altına alınmıştır.

Buna göre çalışanlar her şeyden önce ve genel olarak, İSG ile ilgili aldıkları eğitim ve işverenin bu konudaki talimatları doğrultusunda, kendilerinin ve hareketlerinden veya yaptıkları işten etkilenen diğer çalışanların sağlık ve güvenliklerini tehlikeye düşürmemekle yükümlüdürler. Ayrıca çalışanların, işveren tarafından verilen eğitim ve talimatlar doğrultusunda;

- İşyerindeki makine, cihaz, araç, gereç, tehlikeli madde, taşıma ekipmanı ve diğer üretim araçlarını kurallara uygun şekilde kullanmak, bunların güvenlik donanımlarını doğru olarak kullanmak, keyfi olarak çıkarmamak ve değiştirmemek,
- Kendilerine sağlanan kişisel koruyucu donanımı doğru kullanmak ve korumak,
- İşyerindeki makine, cihaz, araç, gereç, tesis ve binalarda sağlık ve güvenlik yönünden ciddi ve yakın bir tehlike ile karşılaştıklarında ve koruma tedbirlerinde bir eksiklik gördüklerinde, işverene veya çalışan temsilcisine derhal haber vermek,
- Teftişe yetkili makam tarafından işyerinde tespit edilen noksanlık ve mevzuata aykırılıkların giderilmesi konusunda, işveren ve çalışan temsilcisi ile iş birliği yapmak ve
- Kendi görev alanında, iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için işveren ve çalışan temsilcisi ile iş birliği yapmak şeklinde sıralanan yükümlülükleri de mevcuttur.

Kişisel Koruyucu Donanım Verilmesi

İşverenlerin çalışanlara yönelik bir diğer yükümlülüğü çalışanlarına işyerinde yürütülen işin veya işyerinin taşıdığı sağlık ve güvenlik risklerine uygun kişisel koruyucu donanım (KKD) sağlaması ve kullanımlarına vermesidir. KKD risklerin toplu korunmayı sağlayacak teknik önlemlerle veya iş organizasyonu ve çalışma yöntemleriyle önlenemediği, tam olarak sınırlandırılamadığı durumlarda kullanılan ve çalışanların sağlık ve güvenlikleri için önem arz eden ve kişisel kullanım için imal edilmiş olan malzemelerdir.

KKD konusunda değerlendirilmesi gereken iki yönetmelik bulunmaktadır. Bunlardan biri Kişisel Koruyucu Donanım Yönetmeliğidir. Bu Yönetmelik insan sağlığı ve güvenliğinin korunması amacıyla kullanılan KKD'ların imalatı, ithalatı, piyasaya arzı-hizmete sunumu ve denetimi ile üçüncü şahısların can ve mal güvenliğinin tehlikelere karşı korunmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla çıkarılmış olup, doğrudan konumuz içerisinde değerlendirilmeyecektir.

Diğer yönetmelik ise işyerindeki risklerin önlenmesinin veya yeterli derecede azaltılmasının teknik tedbirlere dayalı toplu korunma ya da iş organizasyonu veya çalışma yöntemleri ile sağlanamadığı durumlarda kullanılacak KKD'ların teknik özellikleri, temini, kullanımı ve diğer hususlarla ilgili usul ve esasları belirlemek amacıyla İSGY'nin 30'uncu maddesine dayanılarak ve 30.11.1989 tarihli ve 89/656/EEC sayılı ve 21.12.1989 tarihli ve 89/686/EEC sayılı AB Konsey Direktiflerine paralel olarak hazırlanan 'Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerlerinde Kullanılması Hakkında Yönetmelik'tir.

Bu Yönetmelik, 2'nci maddesine göre, genel olarak İSGY'nin kapsamında yer alan işyerlerini kapsamaktadır. Ancak yine aynı madde hükmü gereği özel olarak çalışanın sağlığını ve güvenliğini korumak üzere yapılmamış sıradan iş elbiselerini ve üniformaları, afet ve acil durum birimlerinin müdahale faaliyetlerinde kullandıkları ekipmanı, Türk Silahlı Kuvvetleri, genel kolluk kuvvetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı gibi kamu düzeninin sağlanmasına yönelik kurumların faaliyetlerinde kullandıkları kişisel koruyucuları, kara taşımacılığında kullanılan kişisel koruyucuları, spor ekipmanını, nefsi müdafaayı veya caydırmayı hedefleyen ekipmanı ve riskleri ve istenmeyen durumları saptayan ve ikaz eden taşınabilir cihazları kapsamamaktadır.

Yönetmeliğin 4'üncü maddesi uyarınca kişisel koruyucu donanım Kişisel Koruyucu Donanım Yönetmeliği esas alınmak üzere;

- Çalışanı, yürütülen işten kaynaklanan, sağlık ve güvenliği etkileyen bir veya birden fazla riske karşı koruyan, çalışan tarafından giyilen, takılan veya tutulan, bu amaca uygun olarak tasarımı yapılmış tüm alet, araç, gereç ve cihazları,
- Kişiyi bir veya birden fazla riske karşı korumak amacıyla üretici tarafından bir bütün haline getirilmiş cihaz, alet veya malzemeden oluşmuş donanımı,
- Belirli bir faaliyette bulunmak için korunma amacı olmaksızın taşınan veya giyilen donanımla birlikte kullanılan, ayrılabilir veya ayrılamaz nitelikteki koruyucu cihaz, alet veya malzemeyi,
- Kişisel koruyucu donanımın rahat ve işlevsel bir şekilde çalışması için gerekli olan ve sadece bu tür donanımlarla kullanılan değiştirilebilir parçalarını ifade etmektedir.

KKD'lar için genel kural Yönetmeliğin 5'inci maddesinde tespit edilmiştir. Buna göre, yukarıda da değinildiği üzere, KKD, ancak risklerin, toplu korunmayı sağlayacak teknik önlemlerle veya iş

organizasyonu ve çalışma yöntemleriyle önlenemediği, tam olarak sınırlandırılamadığı durumlarda ve iş kazası ya da meslek hastalığının önlenmesi, çalışanların sağlık ve güvenlik risklerinden korunması, sağlık ve güvenlik koşullarının iyileştirilmesi amacıyla kullanılabilecektir. Bu ifadeden hareketle işverence, toplu korunma tedbirlerine, kişisel korunma tedbirlerine göre öncelik verilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır.

KKD'ların işyerinde kullanımlarına ilişkin hususlar ise Yönetmeliğin 6'ncı maddesinde yer almıştır. Buna göre;

- İşyerinde kullanılan KKD, Kişisel Koruyucu Donanım Yönetmeliği hükümlerine uygun olarak tasarlanacak ve üretilecektir. Tüm KKD'lar kendisi ek risk oluşturmadan ilgili riski önlemeye; işyerinde var olan koşullara ve kullananın ergonomik gereksinimlerine ve sağlık durumuna uygun olmalı, gerekli ayarlamalar yapıldığında kullanana tam uymalı ve Kişisel Koruyucu Donanım Yönetmeliği kapsamına giren ürünlerde uygun şekilde CE işareti ve Türkçe kullanım kılavuzu bulundurmalıdır.
- Birden fazla riskin bulunduğu ve çalışanın bu risklere karşı aynı anda birden fazla KKD kullanmasını gerektiren durumlarda, bir arada kullanılmaya uygun olan ve bir arada kullanıldığında söz konusu risklere karşı koruyuculuğu etkilenmeyen KKD seçilmelidir.
- KKD'ların kullanım şartları ve özellikle kullanılma süreleri; riskin derecesi, maruziyet sıklığı, her bir çalışanın iş yaptığı yerin özellikleri ve kişisel koruyucu donanımın performansı dikkate alınarak belirlenmelidir.
- Tek kişi tarafından kullanılması esas olan KKD'ların, zorunlu hallerde birden fazla kişi tarafından kullanılmasını gerektiren durumlarda, bu kullanımdan dolayı sağlık ve hijyen problemi doğmaması için her türlü önlem alınmalıdır.
- İşyerinde, her bir KKD için, yukarıda belirtilen hususlar hakkında yeterli bilgi bulunmalı ve bu bilgilere kolayca ulaşıla bilinmelidir.
- KKD, işveren tarafından ücretsiz verilmeli, imalatçı tarafından sağlanacak kullanım kılavuzuna uygun olarak bakım, onarım ve periyodik kontrolleri yapılmalı, ihtiyaç duyulan parçaları değiştirilmeli, sağlıklı şartlarda muhafaza edilmeli ve kullanıma hazır halde bulundurulmalıdır.
- İşveren tarafından, çalışana KKD hangi risklere karşı ve nasıl kullanacağı hakkında bilgi ve uygulamalı eğitim verilmelidir.
- KKD, istisnai ve özel koşullar hariç, sadece amacına uygun olarak kullanılmalıdır.
- KKD çalışanların kolayca erişebilecekleri yerlerde ve yeterli miktarlarda bulundurulmalıdır.
- KKD talimatlara uygun olarak kullanılmalı, bakımı ve temizliği yapılmalı ve bu konudaki talimatlar çalışanlar tarafından anlaşılır olmalıdır.

Yönetmeliğin 7'nci maddesinde ise bir sonraki adım olan kişisel koruyucu donanımların değerlendirilmesi ve seçimi hususu hükme bağlanmıştır. Buna göre işverenin öncelikle yapılacak risk değerlendirmesi sonucu alınacak İSG ile kullanılması gereken kişisel koruyucu donanımı belirlemesi gerekmektedir.

Bu değerlendirme yapılırken, bir takım hususların göz önünde bulundurulması istenmiştir. Yine 7'nci madde hükmü uyarınca;

- Öncelikle işveren tarafından, KKD seçmeden önce, koruyucuların yukarıda belirtilen 6'ncı madde hükmündeki şartlara uygun olup olmadığını değerlendirilecektir. Bu değerlendirme yapılırken ayrıca diğer yöntemlerle önlenemeyen risklerin analiz ve değerlendirmesi, KKD'ın kendisinden kaynaklanabilecek riskler göz önünde bulundurularak, diğer yöntemlerle önlenemeyen risklere karşı etkili olabilecek özelliklerinin tanımlanması gerekmektedir.
- Sonrasında seçilecek KKD'ın özellikleri ile yukarıda belirtilen hususlar karşılaştırılacaktır. Ayrıca KKD herhangi bir parçasında değişiklik yapıldığı takdirde açıklanan değerlendirmeler yeniden yapılacaktır.

Yönetmeliğin 8'inci maddesi uyarınca belirtilen koşulları sağlayan KKD'ların, Yönetmeliğin 3 numaralı ekinde belirtilen işlerde ve benzeri işlerde, toplu korunma yöntemleri ile risklerin önlenemediği veya tam olarak sınırlandırılamadığı durumlarda kullanılması esastır. Yönetmeliğin 1 numaralı ekinde örneği verilen tabloya göre riskler değerlendirilecek ve çalışanların sağlık ve güvenliği yönünden KKD kullanılması gereken durumlar belirlenecektir. Bu durumda işverence

Yönetmeliğin 2 numaralı ekinde belirtilen KKD'lardan gerekli olanlar sağlanmalıdır. Ayrıca işveren tarafından çalışanların bu KKD uygun şekilde kullanmaları için her türlü önlemi alması gerekmektedir.

Arızalı bulunan KKD arızalar giderilmeden ve gerekli kontrolleri yapılmadan kullanılamayacaktır. Çalışanlara verilen KKD her zaman etkili şekilde çalışır durumda olmalı, temizlik ve bakımı yapılmalı, gerektiğinde yenisi ile değiştirilmeli ve her kullanımdan önce kontrol edilmelidir.

Yönetmeliğin 9'uncu maddesi uyarınca işverence, KKD kullanımı esnasında alınması gereken sağlık ve güvenlik önlemleri hakkında çalışanlara ve temsilcilerine bilgi verilmeli ve 10'uncu maddesi uyarınca Yönetmelik ve eklerinde belirtilen konularda İSGY'nin 18'inci maddesi hükümleri gereğince çalışanların veya temsilcilerinin görüşleri alınmalı ve katılımları sağlanmalıdır. Yine bu kapsamda işverenin destek elemanları ile çalışan temsilcilerinin, kullanılması gereken KKD belirlenmesi konularında önceden görüşlerinin alınmasını sağlaması zaruridir.

Ekleri için tıklayınız

Kişisel Koruyucu Donanım ile İlgili Hususlar

EK-2

KİŞİSEL KORUYUCU DONANIM LİSTESİ

1. BAŞ KORUYUCULARI

1.1. Endüstride (madenler, inşaat sahaları ve diğer endüstriyel alanlar) kullanılan koruyucu baretler

1.2. Saçlı derinin korunması (kepler, boneler, siperlikli veya siperliksiz saç fileleri)

1.3. Koruyucu başlık (kumaştan veya geçirimsiz kumaştan yapılmış boneler, kepler, gemici başlıkları ve benzeri)

2. KULAK KORUYUCULARI

2.1. Kulak tıkaçları ve benzeri cihazlar

2.2. Tam akustik baretler

2.3. Endüstriyel baretlere uyan kulaklıklar

2.4. Düşük frekanslı kapalı devre haberleşme alıcısı olan kulak koruyucuları

2.5. İç haberleşme donanımlı kulak koruyucuları

3. GÖZ VE YÜZ KORUYUCULARI

3.1. Gözlükler

3.2. Kapalı gözlük (dalgıç tipi gözlük)

3.3. X-ışını gözlüğü, lazer ışını gözlüğü, ultra-viyole, kızılötesi, görünür radyasyon gözlükleri

3.4. Yüz siperleri

3.5. Ark kaynağı maskeleri ve baretleri (elle tutulan maskeler, koruyucu baretlere takılabilen maskeler veya baş bantlı maskeler)

4. SOLUNUM SİSTEMİ KORUYUCULARI

4.1. Gaz, toz ve radyoaktif toz filtreli maskeler

4.2. Hava beslemeli solunum cihazları

4.3. Takılıp çıkarılabilen kaynak maskesi bulunduran solunum cihazları

4.4. Dalgıç donanımı

4.5. Dalgıç elbisesi

5. EL VE KOL KORUYUCULARI

5.1. Özel koruyucu eldivenler:

5.1.1. Makinelerden (delinme, kesilme, titreşim ve benzeri)

5.1.2. Kimyasallardan

5.1.3. Elektrikten

5.1.4. Sıcak ve soğuktan

5.2. Tek parmaklı eldivenler

5.3. Parmak kılıfları

5.4 Kolluklar

5.5. Ağır işler için bilek koruyucuları (bileklik)

5.6. Parmaksız eldivenler

5.7. Koruyucu eldivenler

6. AYAK VE BACAK KORUYUCULARI

6.1. Normal ayakkabılar, botlar, çizmeler, uzun botlar, güvenlik bot ve çizmeleri

6.2. Bağları ve kancaları çabuk açılabilen ayakkabılar

6.3. Parmak koruyuculu ayakkabılar

6.4. Tabanı ısıya dayanıklı ayakkabı ve ayakkabı kılıfları

6.5. Isıya dayanıklı ayakkabı, bot, çizme ve tozluklar

6.6. Termal ayakkabı, bot, çizme ve kılıfları

6.7. Titreşime dayanıklı ayakkabı, bot, çizme ve kılıfları

6.8. Antistatik ayakkabı, bot, çizme ve kılıfları

6.9. İzolasyonlu ayakkabı, bot, çizme ve kılıfları

6.10. Zincirli testere operatörleri için koruyucu bot ve çizmeler

6.11. Tahta tabanlı ayakkabılar

6.12. Takıp çıkarılabilen ayak üst kısmı koruyucuları

6.13. Dizlikler

6.14. Tozluklar

6.15. Takılıp çıkarılabilen iç tabanlıklar (ısıya dayanıklı, delinmeye dayanıklı, ter geçirmez)

6.16. Takılıp çıkarılabilen çiviler (buz, kar ve kaygan yüzeylere karşı

7. CİLT KORUYUCULARI

7.1. Koruyucu kremler / merhemler

8. GÖVDE VE KARIN BÖLGESİ KORUYUCULARI

8.1. Makinelerden korunmak için kullanılan koruyucu yelek, ceket ve önlükler (delinme, kesilme, ergimiş metal sıçramalarına karşı)

8.2. Kimyasallara karşı kullanılan koruyucu yelek, ceket ve önlükler

8.3. Isıtmalı yelekler

8.4. Cankurtaran yelekleri

8.5. X ışınına karşı koruyucu önlükler

8.6. Vücut kuşakları / kemerleri

9. VÜCUT KORUYUCULARI

9.1. Düşmelere karşı kullanılan donanım:

9.1.1. Düşmeyi önleyici ekipman (gerekli tüm aksesuarlarıyla birlikte)

9.1.2. Kinetik enerjiyi absorbe eden frenleme ekipmanı (gerekli tüm aksesuarlarıyla birlikte)

9.1.3. Vücudu boşlukta tutabilen donanım (paraşüt tipi emniyet kemeri)

9.2. Koruyucu giysiler:

9.2.1. Koruyucu iş elbisesi (iki parçalı ve tulum)

9.2.2. Makinelerden korunma sağlayan giysi (delinme, kesilme ve benzeri)

9.2.3. Kimyasallardan korunma sağlayan giysi

9.2.4. Kızılötesi radyasyon ve ergimiş metal sıçramalarına karşı korunma sağlayan giysi

9.2.5. Isıya dayanıklı giysi

9.2.6. Termal giysi

9.2.7. Radyoaktif kirlilikten koruyan giysi

9.2.8. Toz geçirmez giysi

9.2.9. Gaz geçirmez giysi

9.2.10. Florasan maddeli, yansıtıcılı giysi ve aksesuarları (kol bantları, eldiven ve benzeri)

9.2.11. Koruyucu örtüler

EK-3

KİŞİSEL KORUYUCU DONANIM KULLANILMASININ GEREKLİ OLABİLECEĞİ İŞLER VE SEKTÖRLER

1. BAŞ KORUYUCULARI

1.1. Koruyucu baretler

1.1.1. İnşaat işleri, özellikle iskeleler ve yüksekte çalışma platformlarının üstünde, altında veya yakınında yapılan işler, kalıp yapımı ve sökümü, montaj ve kurma işleri, iskelede çalışma ve yıkım işleri

1.1.2. Çelik köprüler, çelik yapılar, direkler, kuleler, hidrolik çelik yapılar, yüksek fırınlar, çelik işleri ve haddehaneler, büyük konteynırlar, büyük boru hatları, ısı ve enerji santrallerinde yapılan çalışmalar

1.1.3. Tüneller, maden ocağı girişleri, kuyular ve hendeklerde yapılan çalışmalar

1.1.4. Toprak ve kaya işleri

1.1.5. Yeraltında ve taşocaklarında yapılan işler, hafriyat işleri, kömür işletmelerinde yapılan dekapaj işleri

1.1.6. Cıvatalama işleri

1.1.7. Patlatma işleri

1.1.8. Asansörler, kaldırma araçları, vinç ve konveyörler civarında yapılan işler

1.1.9. Yüksek fırınlar, ergitme ocakları, çelik işleri, haddehaneler, metal işleri, demir işleme, presle sıcak demir işleme, döküm işleri

1.1.10. Endüstriyel fırınlar, konteynırlar, makinalar, silolar, bunkerler ve boru hatlarında yapılan işler

1.1.11. Gemi yapım işleri

1.1.12. Demiryolu manevra işleri

1.1.13. Mezbahalarda yapılan işler

2. AYAK KORUYUCULARI

2.1. Delinmez tabanlı emniyet ayakkabıları

2.1.1. Karkas ve temel işleri, yol çalışmaları

2.1.2. İskelelerde yapılan çalışmalar

2.1.3. Karkas yapıların yıkım işleri

2.1.4. Kalıp yapma ve sökme işlerini de kapsayan beton ve prefabrike parçalarla yapılan çalışmalar

2.1.5. Şantiye alanı ve depolardaki işler

2.1.6. Çatı işleri

2.2. Delinmez taban gerektirmeyen emniyet ayakkabıları

2.2.1. Çelik köprüler, çelik bina inşaatı, sütunlar, kuleler, hidrolik çelik yapılar, yüksek fırınlar, çelik işleri ve haddehaneler, büyük konteynırlar, büyük boru hatları, vinçler, ısı ve enerji santrallerinde yapılan işler

2.2.2. Fırın yapımı, ısıtma ve havalandırma tesisatının kurulması ve metal montaj işleri

2.2.3. Tadilat ve bakım işleri

2.2.4. Yüksek fırınlar, ergitme ocakları, çelik işleri, haddehaneler, metal işleri, demir işleme, presle demire şekil verme, sıcak presleme işleri ve metal çekme fabrikalarında yapılan işler

2.2.5. Taş ocaklarında ve açık ocaklarda yapılan işler, kömür işletmelerinde yapılan dekapaj işleri

2.2.6. Taş yontma ve taş işleme işleri

2.2.7. Düz cam ve cam eşya üretimi ve işlenmesi

2.2.8. Seramik endüstrisinde kalıp işleri

2.2.9. Seramik endüstrisinde fırınların kaplanması

2.2.10. Seramik eşya ve inşaat malzemesi kalıp işleri

2.2.11. Taşıma ve depolama işleri

2.2.12. Konserve yiyeceklerin paketlemesi ve dondurulmuş etle yapılan işler

2.2.13. Gemi yapım işleri

2.2.14. Demiryolu manevra işleri

2.3. Kaymayı önleyici ve delinmeye dayanıklı ayakkabılar

2.3.1. Çatı işleri

2.3.2. Kaygan zeminde çalışma gerektiren ve delinme riski içeren işler

2.4. Yalıtkan tabanlı koruyucu ayakkabılar

2.4.1. Çok sıcak veya soğuk malzemelerle yapılan çalışmalar

2.5. Kolayca çıkarılabilen emniyet ayakkabıları

2.5.1. Ergimiş maddelerin ayakkabıdan içeri girme riski bulunan işler

3. YÜZ VE GÖZ KORUYUCULARI

3.1. Koruyucu gözlükler, yüz siperlikleri veya elle tutulan yüz koruyucuları

3.1.1 Kaynak yapma, öğütme ve ayırma işleri

3.1.2. Sızdırmazlık sağlamak için yapılan işler (kalafatlama) ve keski ile yontma, biçimlendirme işleri

3.1.3. Taş yontma ve şekillendirme işleri

3.1.4. Cıvatalama işleri

3.1.5. Talaş çıkaran makinelerde yapılan talaş toplama işleri

3.1.6. Presle sıcak demir işleme

3.1.7. Artıkların parçalanması ve uzaklaştırılması işleri

3.1.8. Aşındırıcı maddelerin püskürtülerek kullanıldığı işler

3.1.9. Asit ve baz çözeltileriyle, dezenfektan ve aşındırıcı temizlik maddeleriyle yapılan işler

3.1.10. Sıvı spreylerle çalışma

3.1.11. Ergimiş maddelerle veya onların yakınında çalışma

3.1.12. Radyant ısı ile çalışma

3.1.13. Lazerle çalışma

3.1.14. Biyolojik ajanlarla çalışılan işler

4. SOLUNUM SİSTEMİ KORUYUCULARI

4.1. Respiratörler/ Solunum cihazları

4.1.1. Yetersiz oksijen veya zararlı bir gazın bulunabileceği konteynırlar, kapalı alanlar veya gaz yakan endüstriyel fırınlarda yapılan çalışmalar

4.1.2. Yüksek fırınlara yükleme yapılan alanlardaki çalışmalar

4.1.3. Yüksek fırınların gaz boruları ve gaz konvertörleri civarındaki çalışmalar

4.1.4. Ağır metal dumanlarının bulunabileceği yüksek fırın kapakları civarındaki çalışmalar

4.1.5. Toz bulunması muhtemel, fırın içi döşeme işlerinde ve kepçelerle yapılan çalışmalar

4.1.6. Toz oluşumunu önlemenin yetersiz olduğu sprey boyama işleri

4.1.7. Kuyularda, kanalizasyon ve kanalizasyonla bağlantılı diğer yer altı sahalarında yapılan çalışmalar

4.1.8. Sağlık ve güvenlik riski meydana getirebilecek düzeyde toz oluşan işler

4.1.9. Soğutucu gaz kaçağı tehlikesinin olduğu soğutma tesislerinde yapılan çalışmalar

4.1.10 Biyolojik ajanların olduğu işler

5. İŞİTME DUYUSUNUN KORUNMASI

5.1. Kulak koruyucuları

5.1.1. Metal şekillendirme presleriyle çalışma

5.1.2. Pnömatik matkaplarla çalışma

5.1.3. Havalimanlarının yer işletmelerinde çalışanların yaptığı işler

5.1.4. Kazık çakma işleri

5.1.5. Ağaç ve tekstil işleri

6. EL, KOL VE VÜCUT KORUNMASI

6.1. Koruyucu giysi

6.1.1. Asit ve baz çözeltileriyle, dezenfektan ve aşındırıcı temizlik ürünleriyle yapılan işler

6.1.2. Sıcak malzemeler ile veya onların civarında yapılan ve ısı etkisinin hissedildiği yerlerdeki çalışmalar

6.1.3. Düz cam ürünleriyle çalışma

6.1.4. Kumlama işleri

6.1.5. Derin dondurucu odalarda çalışma

6.2. Ateşe dayanıklı koruyucu giysi

6.2.1. Kapalı alanlarda kaynak işleri

6.3. Delinmeye dayanıklı önlükler

6.3.1. Kesme ve kemiklerinden ayırma işleri

6.3.2. El bıçaklarıyla yapılan ve bıçağın vücuda doğru çekilmesini gerektiren işler

6.4. Deri Önlükler

6.4.1. Kaynak işleri

6.4.2. Demir dövme işleri

6.4.3. Döküm işleri

6.5. Ön kolun (kolun bilekle dirsek arasında kalan bölümü) korunması

6.5.1. Kesme ve kemiklerinden ayırma işleri

6.6. Eldivenler

6.6.1. Kaynak işleri

6.6.2. Eldivenlerin yakalanma tehlikesinin bulunduğu makineler dışında, keskin kenarlı cisimlerin elle tutulması

6.6.3. Asit ve baz çözeltileriyle yapılan çalışmalar

6.6.4. Aşırı sıcak ve soğuk temas gerektiren işler

6.6.5. Biyolojik ajanların olduğu işler

6.7. Metal örgülü eldivenler

6.7.1. Kesme ve kemiklerinden ayırma işleri

6.7.2. Kesim ve kullanım amaçlarına göre parçalama için el bıçağı kullanılarak yapılan sürekli kesim işleri

6.7.3. Kesim makinelerinin bıçaklarının değiştirilmesi

7. İKLİME DAYANIKLI GİYSİ

7.1. Açıkta, soğuk ve yağmurlu havada çalışma

8. YANSITICI GİYSİ

8.1. Çalışanların açıkça görülmesi gereken yerlerde yapılan çalışmalar

9. EMNİYET KEMERİ

9.1. İskelelerde çalışma

9.2. Prefabrik parçaların montajı

9.3. Direk ya da sütunlarda çalışma

9.4. Çatı İşleri

10. GÜVENLİK HALATLARI

10.1. Kule/yüksek vinç kabinlerinde çalışma

10.2. Ambarlarda kullanılan istifleme ve boşaltım ekipmanlarının yüksek kabinlerinde çalışma

10.3. Sondaj kulelerinin yüksek bölümlerinde çalışma

10.4. Kuyu ve kanalizasyonlarda yapılan çalışma

11. DERİNİN KORUNMASI

11.1. Malzeme kaplama işleri

11.2. Tabaklama (dericilik) işleri

Kişisel Koruyucu Donanım Kullanımına İlişkin Risk Belirleme Tablosu Örneği

E, Elektirk R, Radyasyon G, Gürültü			KİŞİSEL KORUYUCU DONANIM KULLANIMINA İLİŞKİN RİSK BELİRLEME TABLOSU																			
			RİSKLER																			
			FİZİKSEL										KİMYASAL					BİYOLOJİK				
			MEKANİK					TERMAL		E	R		G	AEROSOLLAR-SIVILAR-GAZLAR-BUHARLAR								
			Yüksekten Düşmeler	Darbeler Kesikler Çarpmalar Eziklerr	Batmalar Kesikler Sıyrıklar	Titreşim	Kaymalar Düşmeler	Sıcaklık Alev	Soğuk		İyonize olmayan	İyonize		Tozlar, Lifler	Duman	Buhar	Sıvıya batma	Sıçrama Püskürme	Zararlı bakteriler	Zararlı virüsler	Mantarlar	Mikrobiyolojik olmayan antijenler
VÜCUT KISIMLARI	BAŞ	Kafatası																				
		Kulak																				
		Göz																				
		Solunum yolu																				
		Yüz																				
		Baş (tamamı)																				
	ÜST BEDEN	El																				
		Kol kısımlar																				
	ALT BEDEN	Ayak																				

		Bcak kısımlar																				
	DİĞER	Deri																				
		Gövde Karın																				
		Parenteral yollar																				
		Tüm vücut																				

İş Sözleşmesinin Derhal Feshi Hakkını Veren Haller

İSG konusunda işverenlerin çalışanlara yönelik yükümlülüklerinin bir kısmı da iş sözleşmesinin feshi ile ilgilidir. Zira İSGH doğrultusunda yapılan faaliyetler ve alınan İSG önlemleri işverenler açısından bir yükümlülük işçiler açısından da bir görev niteliğindedir. Bu açıdan bakıldığından İSGH yerine getirmemek yahut İSG önlemlerini almamak işveren yönlü olarak İSGH faaliyetlerine veya alınan İSG önlemlerine uygun davranmamak ise işçi yönlü olarak iş sözleşmesi hükümlerine uymamak; iş sözleşmesinden kaynaklanan borcunu yerine getirmemek sonucunu doğuracaktır.

Görüldüğü üzere konuya işçi yahut işveren açısından yaklaşmak olanaklıdır. Ancak bu durumda feshin niteliği daha önemli olduğundan konu derhal fesih hakkı veren haller ve derhal ve tazminatsız fesih hakkı veren haller olarak ele alınmıştır.

Derhal fesih hakkı veren nedenler iş sözleşmesi belirli süreli olsun olmasın gerçekleşmesi halinde işçiye veya işverene belirli sürenin bitiminden önce veya bildirim süresini beklemeksizin feshetme imkânı veren hallerdir. Ayrıca sadece derhal fesih hakkı veren hallerle anlatılmak istenen iş sözleşmesinin feshinin hemen gerçekleşmesi ve işçiye tazminat ödenmesinin söz konusu olmasıdır. Buna göre sözleşme derhal feshedilebilecek ancak işçi tarafından gerçekleştiğinde işçi tazminatını isteyebilecek; işveren yönlü gerçekleştiğinde işçiye tazminatının ödenmesi icap edecektir.

Derhal fesih hakkı veren nedenler 4857 sayılı İş Yasası'nın 24 ve 25'inci maddeleri ile İSGY'nin çalışmaktan kaçınma hakkı başlığı altında 13'üncü maddesinde bulunmaktadır.

i) Sağlık sebepleri: İSGH gereği gibi yerine getirilmemesi veya İSG önlemlerinin alınmaması yahut önlem alınmasına rağmen bu önlemlere uyulmaması iş kazası ve meslek hastalığı olarak çalışanların sağlığını bozacaktır. Sağlığın bozulması ise çalışanın bir süre işe devam edememesi veya hiç gidememesi yahut gitmesinin beklenememesi gibi sonuçlar doğurabilecektir. Bu bağlamda örneğin gerekli İSG önlemlerinin alınmaması nedeniyle işin yapılma süreci çalışanın sağlığı için tehlikeli olduğunda veya tehlikeli olmakla kalmayıp bozduğunda, başka bir çalışanın veya işverenin bizzat kendisinin biyolojik etkenlere maruziyetle oluşan bulaşıcı bir hastalığa yakalanmasıyla çalışanın da tehlikeye girmesi halinde sağlık sebepleri ile iş sözleşmesinin derhal feshi söz konusu olabilecektir.

4857 sayılı İş Yasası'nın sağlık sebepleri başlığını taşıyan 24'üncü maddesinin I numaralı bendinde iş sözleşmesinin konusu olan işin yapılması işin niteliğinden doğan bir sebeple işçinin sağlığı veya

yaşayışı için tehlikeli olduğunda veya işçinin sürekli olarak yakından ve doğrudan buluşup görüştüğü işveren yahut başka bir işçi bulaşıcı veya işçinin işi ile bağdaşmayan bir hastalığa tutulduğunda işçinin iş sözleşmesini bildirimsiz ve derhal sona erdirme hakkı doğmaktadır.

Yine aynı Yasanın 25'inci maddesinin sağlık sebepleri bağlığını taşıyan I numaralı bendinin (b) fıkrası uyarınca işçinin tutulduğu hastalığın tedavi edilemeyecek nitelikte olduğu ve işyerinde çalışmasında sakınca bulunduğunun sağlık Kurulunca saptanması durumunda, işçinin kendi kastından veya derli toplu olmayan yaşayışından yahut içkiye düşkünlüğünden doğacak bir hastalığa veya sakatlığa uğraması hali dışında işçinin hastalık, kaza, doğum ve gebelik gibi hallerde işveren için iş sözleşmesini bildirimsiz fesih hakkı; belirtilen hallerin işçinin işyerindeki çalışma süresine göre 17'nci maddedeki bildirim sürelerini altı hafta aşmasından sonra doğacaktır.

Doğum ve gebelik hallerinde bu süre 74'üncü maddedeki (Analık halinde çalışma ve süt izni) sürenin bitiminde başlayacaktır. Ancak işçinin iş sözleşmesinin askıda kalması nedeniyle işine gidemediği süreler için ücret işlemeyecektir.

Bu düzenlemeye göre örneğin işyerindeki çalışması tam 1 yıl sürmüş bir işçinin iş sözleşmesini bu hükme göre feshetmek için beklenmesi gereken süre, hak ettiği ihbar öneli olan 4 haftayı takip eden 6 haftanın da geçmesiyle, toplam 10 haftalık bir süredir. Eğer aynı durumdaki işçi gebe ise bu takdirde beklenilmesi gereken süre, doğumdan sonraki gebelik izni olan 8 hafta, sonrasındaki ihbar öneli süresi olan 4 hafta ve son olarak madde hükmündeki 6 haftanın da eklenmesiyle bulunacak olan toplam 18 haftalık bir süredir. Yine bu işçi eğer çoğul gebelik yaşıyorsa bu süreye 2 hafta daha eklenmesi gerekecektir.

Burada söz edilen hastalığın iş kazası neticesinde doğması yahut hastalığın bir meslek hastalığı olması durumu konuyu İSG boyutuna taşıyacaktır. Yine yukarıda da işlendiği üzere analık hali ve süt izni konusu bir yönüyle kadınların korunması kavramı içerisinde ele alınabilmektedir.

ii) Zorlayıcı sebepler: 4857 sayılı İş Yasası'nın 24'inci maddesinin zorlayıcı sebepler başlığını taşıyan III numaralı bendinde işçinin çalıştığı işyerinde bir haftadan fazla süre ile işin durmasını gerektirecek zorlayıcı sebeplerin ortaya çıkması halinde işçinin iş sözleşmesini derhal feshetme hakkı doğmaktadır. Bu sebebin örneğin işyerini kullanılamaz veya uzun süre kullanılamaz hale getiren büyük bir endüstriyel kaza veya bina ve eklentilerinin usulünce inşa edilmemiş olması sebebiyle doğal bir afet yahut alınmayan tedbirler nedeniyle meydana çıkabilecek patlamalar olması mümkündür.

iii) Çalışmaktan kaçınma hakkı: İSGY'nin 13'üncü maddesinde çalışanların ciddi ve yakın tehlike ile karşı karşıya kalmaları durumunda belli bir süreci izleyerek yahut ciddi ve yakın tehlikenin önlenemez olduğu durumlarda usule uymak zorunda olmaksızın çalışmaktan kaçınabilecekleri hüküm altına alınmıştır. Böyle bir halde anılan Yasa maddesi uyarınca iş sözleşmesiyle çalışanlar için talep etmelerine rağmen gerekli tedbirlerin alınmadığı durumlarda, tabi oldukları kanun hükümlerine göre iş sözleşmelerini feshetme hakkı doğmaktadır.

İş Sözleşmesinin Derhal ve Tazminatsız Feshi Hakkını Veren Haller

Derhal ve tazminatsız fesih hakkı veren nedenler iş sözleşmesi belirli süreli olsun olmasın gerçekleşmesi halinde işverene belirli sürenin bitiminden önce veya bildirim süresini beklemeksizin ve tazminat ödeme yükümü altına girmeden feshetme imkânı veren hallerdir.

Derhal ve tazminatsız fesih hakkı veren nedenler 4857 sayılı İş Yasası'nın 25'inci maddesinin II numaralı bendi ile İSGY'nin 28'nci maddesinde yer almaktadır.

İSGY'nin 'Bağımlılık yapan maddeleri kullanma yasağı' başlığını taşıyan 28'inci maddesi hükmüne göre genel olarak işyerine, sarhoş veya uyuşturucu madde almış olarak gelmek ve işyerinde alkollü içki veya uyuşturucu madde kullanmak yasaktır ve işverenin işyeri eklentilerinden sayılan kısımlarda, ne gibi hallerde, hangi zamanda ve hangi şartlarla alkollü içki içilebileceğini belirleme yetkisi bulunmaktadır. Ancak alkollü içki yapılan işyerlerinde çalışan ve işin gereği olarak üretileni denetlemekle görevlendirilenler, kapalı kaplarda veya açık olarak alkollü içki satılan veya içilen işyerlerinde işin gereği alkollü içki içmek zorunda olanlar ve işinin niteliği gereği müşterilerle birlikte alkollü içki içmek zorunda olanlar için alkollü içki kullanma yasağı uygulanmayacaktır. Diğer taraftan bu maddede yer alan yükümlülüğe aykırı davranma hali İş Yasasının 25/II/(d) bendinde yer almış ve

işyerine sarhoş yahut uyuşturucu madde almış olarak gelmek ya da işyerinde bu maddeleri kullanmak işverene iş sözleşmesinin derhal ve tazminatsız feshedilmesi hakkı veren hallerden birisi olarak kabul edilmiştir.

Bunlardan başka 4857 sayılı İş Yasası'nın 25/II bendinde yer alan ve İSG ile de ilgili kurulabilecek haller aşağıdaki gibi belirtilebilir.

i) İşçinin iş sözleşmesi yapıldığı sırada bu sözleşmenin esaslı noktalarından biri için gerekli vasıflar veya şartlar kendisinde bulunmadığı halde bunların kendisinde bulunduğunu ileri sürerek yahut gerçeğe uygun olmayan bilgiler veya sözler söyleyerek işçinin işvereni yanıltması.

Bu durumda öncelikle yapılacak işin, özellikle uzmanlık gerektiriyorsa, iş sözleşmesinde enikonu tanımlanması, iş başvurusunda yapılacak işe ait sertifika, uzmanlık belgesi, çalışma belgesi (bonservis) vb. belgeler istenmesi, bu belgelerin geçerlik sürelerinin veya doğruluklarının yahut sahte olup olmadıklarının incelenmesi, yazılı bir deneme süresinin öngörülmesi, deneme süresi sonunda işçiyi değerlendiren bir rapor veya formun hazırlanması ispat külfetini yerine getirmede faydalı olacaktır. Uyuşmazlık çıktığında işçinin mesleki geçmişinin, işte uzmanlığının, o andaki dikkatinin gözetileceği unutulmamalıdır. İşin yapılışıyla işyerinde İSG tehlikeye düşürülmüş ise veya bir kaza meydana getirilmiş ise bu durumda işverenin de iş sağlığı ve güvenli yönünden ne gibi sorumluluklarını yerine getirildiğine de dikkat edilecektir.

ii) İşçinin yapmakla ödevli bulunduğu görevleri kendisine hatırlatıldığı halde yapmamakta ısrar etmesi.

İSGY'nin 19'uncu maddesi uyarınca genel olarak çalışanlar, İSG ile ilgili aldıkları eğitim ve işverenin bu konudaki talimatları doğrultusunda, kendilerinin ve hareketlerinden veya yaptıkları işten etkilenen diğer çalışanların sağlık ve güvenliklerini tehlikeye düşürmemekle yükümlüdürler. Bu nedenle İSG yönünden aldıkları eğitimin gereğini yapmak veya işverenin bu yöndeki talimatlarını yerine getirmek yahut alınan güvenlik önlemlerinin ve sağlık işlemlerinin gereğini yerine getirmekle görevlidirler. Kaldı ki bu husus İSGY'nin 19'uncu maddesi uyarınca işverene İş Yasası hükümlerine de başvurmadan doğrudan fesih hakkı tanımaktadır.

Bu durumda da yine birinci halde belirtildiği üzere, ayrıntılı bir iş tanımı yapılmalı, iş başvurusunda işçinin mesleki geçmişi araştırılmalı, yazılı deneme süresi öngörülmeli, deneme süresi sonunda işçi değerlendirilmeli, uyarı yapılacak ise mutlak surette yazılı yapılmalı, işin yapılmadığı veya gereği gibi yapılmadığı tutanak vb. uygun araçlarla ispat edilmeli, son olarak işçinin savunması yazılı alınmalıdır.

iii) İşçinin kendi isteği veya savsaması yüzünden işin güvenliğini tehlikeye düşürmesi.

Bu durumda da ayrıntılı bir iş tanımı yapılmalı, iş başvurusunda işçinin mesleki geçmişi araştırılmalı, yazılı deneme süresi öngörülmeli, deneme süresi sonunda işçi değerlendirilmelidir. Özellikle iş güvenliğinin tehlikeye düştüğü iddiası mevcut ise işyerindeki sağlık ve güvenlik şartları da inceleneceğinden, bu yöndeki yükümlülükler yerine getirilmiş olmalıdır. Yine yazılı savunmaya başvurulmalıdır.

Mobbing

Genel olarak işçinin manevi varlığının korunması; bir başka deyişle kişiliğinin korunması genel itibariyle işyerinde psikolojik taciz-mobbing kavramı altında toplanmıştır. İşyerinde psikolojik taciz-mobbing- modern iş ilişkilerinin doğumundan buyana var olduğu anlaşılan ancak olumsuz etkileri son yüzyılda ciddi şekilde hissedilen ve tanımlanan bir kavramdır ve bu nedenle üzerinde psikolojik, sosyolojik, hukuki vb. çokça araştırma yapıldığı görülmektedir. Bu anlamı ile ele alındığında kitabımızın hacmi ve hedefi itibariyle işyerinde psikolojik taciz -mobbing kavramının tüm yönleriyle ele alınması olanaksız görülmektedir. Ancak yine de kavramın tanıtılması, genel hatlarıyla ortaya konması ve devamında yasal düzende işverene ne gibi yükümlülükler getirdiğinin aktarılması gerekli ve yeterli görülmektedir.

İşyerinde psikolojik taciz yahut daha güncel ve kısa tabiriyle mobbing kavramı olarak genel hatları itibariyle işyerinde bir veya birden fazla işçinin, işveren vekilinin yahut bizzat işverenin işyerinin bir başka işçisine yahut birden fazla çalışanına karşı kasıtlı ve sistematik olarak düşmanca davranmasını

veya etik olmayan davranışlar sergilemesini ve sonuçta bu davranışlara maruz kalan kişinin kendini savunmasız ve yardıma muhtaç hissetmesini; kısaca acze düşürülmesini ifade etmektedir.

Bu tanımlama dikkate alındığında mobbingin bir taciz olduğu ancak tecavüz olmadığı ortaya çıkmaktadır. Yine mobbingin uzun sürdüğü, açıkça anlaşılmayan sinsice davranış veya sözlerden oluştuğu görülmektedir. Bu nedenle daha çok mütecaviz davranış veya sözler içeren ve nispeten daha kısa zamanda ortaya çıkan ve sona eren işyerinde bir başka işçiye sataşma, işyerinde saldırganlık ve şiddet gibi kavramlardan ayrışmaktadır. Fakat diğer taraftan aynı gerekçelerle işyerinde cinsel taciz olgusunun mobbing içinde düşünülmesi de olasıdır.

Bu bağlamda mağdurun;

- iş şartlarında esaslı değişiklik yapılması (işini zorlaştırmak, arttırmak, uzmanlığı olmayan işi yüklemek, unvanını düşürmek, yetkilerini elinden almak, başka işyerine göndermek, ücretini düşürmek vb.),
- arkadaş edinmesini zorlaştırarak işyeri içinde ve dışında yalnız bırakmak,
- din, dil, ırk, cinsiyet, etnik köken veya fiziksel özelliklerinden yola çıkarak ayrımcılık yapmak,
- mağdurla dalga geçmek, onu alaya almak, hakaret etmek,
- mağduru hak etmediği halde gereksiz yere ve hak ettiğinden fazla azarlamak, eleştirmek, küçümsemek ve
- hakkında gerçek olmayan hikayeler anlatmak, dedikodu yapmak birer mobbing uygulaması olarak tespit edilebilmektedir.

Ancak her halde bir mobbingden söz edebilmek için ortaya bir zararın çıkması beklenmektedir. Bu zarar mağdurun kişiliğinin olumsuz etkilenmesi, ruh sağlığının herhangi bir manada bozulması gibi manevi olabileceği gibi, işini kaybetmesi, hak ettiği ücret ve haklardan yararlanamaması, bozulan ruh sağlığının düzeltilmesi için fazladan gider yapılması gibi ekonomik açıdan da gerçekleşebilir. Yine mağdurun sosyal hayatının, aile ve yakın çevre bağlamında ilişkide bulunduğu insanların mobbingden maddi ve manevi manada olumsuz etkilendikleri görülmektedir.

Kavram olarak bu şekilde ortaya konulabilen mobbing olgusunun Ülkemiz ve yasal düzenlemeler dikkate alındığında ise sahip olduğu önemle ters ilişkili olacak şekilde kavramsal ve sonuçları dikkate alınarak yasal planda enikonu düzenlenmediği belirlenebilmektedir. Bu konuda Borçlar Yasasında bir düzenleme olduğu görülmekte, yine 4857 sayılı İş Yasası'nın birkaç maddesinin konuyla ilgisi kurulabilmekte ve nihayet bir Başbakanlık Genelgesinden söz edilebilmektedir.

Borçlar Yasasının 'İşçinin kişiliğinin korunması' başlığını taşıyan 417'nci maddesinde işverenlerin hizmet ilişkisinde işçinin kişiliğini korumak ve saygı göstermek ve işyerinde dürüstlük ilkelerine uygun bir düzeni sağlamakla, özellikle işçilerin psikolojik ve cinsel tacize uğramamaları ve bu tür tacizlere uğramış olanların daha fazla zarar görmemeleri için gerekli önlemleri almakla yükümlü oldukları hükme bağlanmıştır. Devamında işverenin bu hükümle beraber Yasaya ve sözleşmeye aykırı davranışı nedeniyle işçinin ölümü, vücut bütünlüğünün zedelenmesi veya kişilik haklarının ihlaline bağlı zararların tazmininin sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk hükümlerine tabi olduğu düzenlenmiştir.

Bu genel düzenleme uyarınca işverenlerin bu konudaki yükümlülükleri genel olarak işçinin kişiliğinin korunması bağlamında ele alınmış ve özellikle mobbing ve cinsel tacize vurgu yapılmıştır. Bu bağlamda işverenin üç yönlü bir yükümlülüğü söz konusudur. Birinci planda bizzat kendisinin işçinin kişiliğine saygı göstermesi, işçinin kişiliğini koruması ve işçiye mobbing uygulamaması ve cinsel tacizde bulunmaması beklenmektedir. İkinci planda yapması gereken ise işyerinde bu yönde bir düzen sağlanmasıdır. Bu halde diğer çalışanların ve çalışma ortamının mobbing uygulanmasını önleyecek tarzda organizasyonu ve yürütümü gerekmektedir. Son planda ise tüm bunlara rağmen bir mobbing uygulaması hâsıl olmuş ise işverence mağdurun daha fazla zarar görmemesi konusunda korunması ve gerekli önlemlerin alınması beklenmektedir. Tüm bunların mobbing kavramı içinde ve hâkimin takdir yetkisi dâhilinde olduğu aşikârdır. Bu noktada hâkim bir mobbing olup olmadığı ve bu noktada işverenin ne kadar aktarılan yükümlülüklerini yerine getirdiği konusunda takdir hakkını kullanacaktır.

Diğer taraftan mobbing ile zarar ortaya çıktığında zararın tazmininin sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk ilkelerine tabi olduğu düzenlenerek tespitten sonra hâkime zararın tazmini konusunda yol gösterilmektedir.

Tüm bu düzenlemelerle ilgili olarak cezai bir hükme yer verilmemesi mobbingin kişisel şikâyet ve talebe bağlı olarak takip ve sonuçlandırılacağı manasına gelmektedir.

4857 sayılı İş Yasası'nda mobbingle ilgisi kurulabilecek ilk düzenleme Yasanın 5'inci maddesinde yer alan eşit işlem yapma borcudur. Bu madde hükmüne göre işverenler iş ilişkisinde dil, din, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, mezhep ve benzeri sebeplerle dayalı bir ayrımcılık yapamayacaktır. Yine madde hükmü cinsiyet nedeniyle ayrımcılık ile iş sözleşmesi türlerine göre farklı muameleyi engelleyici türden düzenlemeler de içermektedir. Bu haliyle madde hükmünün genel itibariyle işverenin eşit işlem borcunu ele aldığı fakat işçiyi koruma borcu ile doğrudan ilgili olmadığı görülmektedir. Fakat diğer taraftan mobbing uygulamalarının önemlice bir kısmının mağdurun cinsiyeti, dili, dini, ırkı, mezhebi, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, işyerinde üstlendiği görev, yetki ve sorumluluklarla ilgili olduğu düşünüldüğünde herhangi bir mobbing uygulamasının eşit işlem yapma borcuna bir aykırılığın sonucu olarak ortaya çıkması pek kuvvetli bir olasılıktır. Bu halde özellikle işveren veya tüzel kişiliği temsil eden işveren vekili anlamında ayrımcılık esaslı bir mobbing uygulaması aynı zamanda eşit işlem yapma borcuna da bir aykırılık teşkil edecektir. Bu durumda işçinin dört aya kadar bir tazminat ile yoksun kaldığı hakları isteme hakkının yanında Yasanın 99/a maddesi uyarınca işveren veya vekili hakkında idari para cezası uygulanması da gerekmektedir ki bu durum eşit işlem yapma borcunun emredici bir hukuk normu olduğunu göstermektedir.

Aynı Yasada yer alan bir diğer düzenleme iş şartlarında esaslı değişiklik hallerini ve sonuçlarını düzenleyen 22'nci maddede kendisini göstermektedir. Buna göre işveren veya vekili işçinin ücreti, çalışma şartları, unvan, yetki ve sorumlulukları, çalıştığı işyeri gibi çalışma şartlarında esaslı bir değişiklik yaptığında bunun işçi tarafından kabul edilmediği sürece bir geçerliliği bulunmamaktadır ve işverenin bu konuda ısrarcı davranışı sonucu yapılacak fesih hallerinde yapılan fesih, haksız fesih veya sair şartları gerçekleştiğinde geçersiz fesih hükümlerine tabi olacaktır. Bu bağlamda yapılmak istenen esaslı değişiklik temelinde bir mobbing uygulaması da içeriyorsa veya sırf bu nedenle yapılıyorsa iki kavramın birlikte ele alınması olanaklı hale gelmektedir.

4857 sayılı Yasada mobbingle ilgili gözüken bir diğer düzenleme Yasanın 24/II'inci bendinde yer almaktadır. Anılan madde hükmü işçinin ahlak ve iyiniyet kurallarına aykırılık hallerinde haklı nedenle iş sözleşmesini feshedebilmesini düzenlemektedir. Buna göre aynı zamanda birer mobbing uygulaması da içerebilecek tarzda işverenin veya vekilinin iş sözleşmesi yapıldığı sırada sözleşmenin esaslı noktalarından biri hakkında yanlış vasıflar veya şartlar göstermek yahut gerçeğe uygun olmayan bilgiler vermek veya sözler söylemek suretiyle işçiyi yanıltması, işçinin veya ailesi üyelerinden birinin şeref ve namusuna dokunacak şekilde sözler söylemesi, davranışlarda bulunması veya işçiye cinsel tacizde bulunması, işçiye veya ailesi üyelerinden birine karşı sataşmada bulunması veya gözdağı vermesi, işçi hakkında şeref ve haysiyet kırıcı asılsız ağır isnat veya ithamlarda bulunması, işçinin diğer bir işçi veya üçüncü kişiler tarafından işyerinde cinsel tacize uğraması ve bu durumu işverene bildirmesine rağmen gerekli önlemleri almaması, işçinin ücretinin kanun hükümleri veya sözleşme şartlarına uygun olarak hesap edilmemesi veya ödenmemesi, ücretin parça başına veya iş tutarı üzerinden ödenmesi kararlaştırılıp da işveren tarafından işçiye yapabileceği sayı ve tutardan az iş verildiği hallerde, aradaki ücret farkının zaman esasına göre ödenerek işçinin eksik aldığı ücretin karşılanmaması yahut çalışma şartlarının uygulanmaması yeri geldiğinde mobbing iddiası ile birlikte işçinin iş sözleşmesini haklı nedenle derhal sona erdirmesi ve kıdem tazminatı ile diğer haklarını talep etmesi sonucunu yaratabilecektir.

Mobbing ile ilgili diğer özgün bir düzenleme 19.03.2011 tarih ve 27879 sayılı RG'te yayımlanarak yürürlüğe giren işyerlerinde psikolojik tacizin (mobbing) önlenmesi konulu 2011/2 sayılı Başbakanlık Genelgesidir. İlgili Genelgede öncelikle kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektör işyerlerinde gerçekleşen psikolojik tacizin, çalışanların itibarını ve onurunu zedelediği, verimliliğini azalttığı ve sağlığını kaybetmesine neden olarak çalışma hayatını olumsuz etkilediği saptaması yapılmakta ve devamında kasıtlı ve sistematik olarak belirli bir süre çalışanın aşağılanması, küçümsenmesi, dışlanması, kişiliğinin ve saygınlığının zedelenmesi, kötü muameleye tabi tutulması, yıldırılması ve

benzeri şekillerde ortaya çıkan psikolojik tacizin önlenmesinin gerek iş sağlığı ve güvenliği gerekse çalışma barışının geliştirilmesi açısından çok önemli olduğu vurgulanmaktadır.

Yine bu saptama ve önem nedeniyle çalışanların psikolojik tacizden korunması amacıyla bir takım tedbirlerin alınmasının uygun görüldüğü belirtilmiştir. Bu tedbirler Genelgede aşağıdaki şekilde sıralanmıştır;

1. İşyerinde psikolojik tacizle mücadele öncelikle işverenin sorumluluğunda olup işverenler çalışanların tacize maruz kalmamaları için gerekli bütün önlemleri alacaktır.
2. Bütün çalışanlar psikolojik taciz olarak değerlendirilebilecek her türlü eylem ve davranışlardan uzak duracaklardır.
3. Toplu iş sözleşmelerine işyerinde psikolojik taciz vakalarının yaşanmaması için önleyici nitelikte hükümler konulmasına özen gösterilecektir.
4. Psikolojik tacizle mücadeleyi güçlendirmek üzere Çalışma ve Sosyal Güvenlik İletişim Merkezi, ALO 170 üzerinden psikologlar vasıtasıyla çalışanlara yardım ve destek sağlanacaktır.
5. Çalışanların uğradığı psikolojik taciz olaylarını izlemek, değerlendirmek ve önleyici politikalar üretmek üzere Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bünyesinde Devlet Personel Başkanlığı, sivil toplum kuruluşları ve ilgili tarafların katılımıyla "Psikolojik Tacizle Mücadele Kurulu" kurulacaktır.
6. Denetim elemanları, psikolojik taciz şikâyetleri titizlikle inceleyip en kısa sürede sonuçlandıracaktır.
7. Psikolojik taciz iddialarıyla ilgili yürütülen iş ve işlemlerde kişilerin özel yaşamlarının korunmasına azami özen gösterilecektir.
8. ÇSGB, Devlet Personel Başkanlığı ve sosyal taraflar, işyerlerinde psikolojik tacize yönelik farkındalık yaratmak amacıyla eğitim ve bilgilendirme toplantıları ile seminerler düzenleyeceklerdir.

İşyerinde psikolojik taciz (mobbing)) ile ilgili düzenlemeler bir bütün halinde ele alındığında mobbing uygulamalarının ancak mağdurun şikâyeti halinde söz konusu edilebileceği görülmektedir. Ki, bu durum olgunun özüne uygundur. Buna göre herhangi bir şikâyet söz konusu değilse bir mağduriyetin varlığından söz etmek oldukça zordur.

Bu bağlamda mobbingin incelenmesi ve karara bağlanması öncelikle bu konuda bir şikâyeti gerekli kılmaktadır ki, bunun en önemli yansıması mağdurun herhangi bir mobbingi ispat etme zorunluluğu ile karşı karşıya kalmasıdır. Bu bağlamda mobbing iddiasının işçi tarafından ispat edilmesi beklenmektedir. Ancak yukarıda sözü edilen Başbakanlık Genelgesi hükümlerinden hareketle bu konudaki şikâyetlerin ÇSGB İş Müfettişlerince ve diğer denetim elemanlarınca öncelikle ve titizlikle inceleniyor olması bu konuda işçinin ispat vesikalarını ve elini güçlendirecek niteliktedir. Bu halde şikâyet ve inceleme sonucunda mobbingin var olduğunun rapor sonucuyla ortaya konulması yargılamada işçi lehine sonuçlar yaratacaktır.

HUKUKİ VE CEZAİ SORUMLULUK

Hukuki Sorumluluk

İşverenin hukuki sorumluluğu işverene düşen İSGH yerine getirilmemesi veya eksik getirilmesi yahut İSG tedbirlerinin uygulanmaması veya eksik uygulanmasına dayanılarak veyahut bu aykırılıklar veya eksiklikler nedeniyle meydana gelen iş kazası veya meslek hastalığına göre söz konusu olan sorumluluk çeşididir. Bu halde işverene ceza verilmemekle birlikte meydana gelen zararın tazmini, verilen hakkın geri alınması veya işin durdurulmasının sağlanmasıyla işvereni belli bir davranışa yönlendirmek söz konusu edilmektedir. Bu nedenle konu işverenin karşılaşabileceği davalar, destekten yoksun bırakma, işin durdurulması ve ihale yasağı çerçevesinde işlenecektir.

Rücu Davası ile Maddi ve Manevi Tazminat Davaları

İşverenin cezai sorumluluğu kapsamında idari para cezası yahut hürriyeti bağlayıcı ceza ile karşılaşması için her halde bir iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesi gerekmez iken, maddi ve manevi tazminat davaları yahut rücu davası için bir iş kazası veya meslek hastalığının ortaya çıkması gerekmektedir.

Yaşanan bir iş kazası veya ortaya çıkan bir meslek hastalığı sonucunda ayrı ayrı veya birkaçı bir arada olmak üzere;

- Kaza geçiren yahut hastalanan kişinin ölmesi, yaralanması, engelli hale gelmesi,
- Kişinin ölmesi veya uzun süre çalışamaması yahut engelli hale gelmesi sonucu çalışamaz durumda olması sebebiyle kendisinin, varsa ailesinin, geçimi kendisine düşen çevresinin veya bu kişinin baktığı sair insanların geçimlerinin kesilmesi veya azalması,
- İş kazası veya meslek hastalığı sonucu SGK'nın yapmak zorunda kalacağı tedavi ve gerekiyorsa rehabilitasyon hizmetlerine için giderde bulunması ve kişinin ölmesi veya yaralanması yahut engelli (malul) hale gelmesiyle geçici veya sürekli işgöremezlik ödeneği veya cenaze masrafları ödemesi vb. söz konusu olabilmektedir.

Yukarıda belirtilen bu sonuçlar şayet işverenin İSGH yerine getirmemesi veya gerektiği gibi yerine getirmemesi yahut İSG tedbirlerini almaması veya eksik alması sonucunda doğmuş ise işverenin hukuki sorumluluğu doğacaktır.

Bu sorumluluk SGK'nın açacağı rücu davaları ile kişinin kendisinin veya diğer kişilerin açacağı maddi ve manevi tazminat davalarını kapsamaktadır.

Bu durumda yaşanan olayın sonucuna göre ayrı ayrı veya bir kaçı yahut hepsi bir arada olmak üzere, SGK öncelikle çalışana ve gerekiyorsa ailesine tedavi ve sonrasında gerektiğinde rehabilitasyon hizmeti verecek/bu yöndeki masrafları veya cenaze masrafı ödeyecek, çalışana geçici veya sürekli iş göremezlik ödeneği bağlayacak ve sonrasında yaptığı tüm bu hizmet ve masraflara ait tutarları sorumluluğu ölçüsünde işverene rücu edecektir. Bunun yapılabilmesi için görüleceği üzere öncelikle yaşanan iş kazası veya ortaya çıkan meslek hastalığında işverenin ne kadar pay sahibi olduğunun tespiti gerekmektedir. Bu oran arttıkça işverenin de sorumluluğu artacaktır.

Maddi ve manevi tazminat davaları kaynağını genel olarak 6098 sayılı Türk Borçlar Yasası'nın 49'uncu maddesinden ve İSG özelinde ise 417'nci maddesinden almaktadır. Anılan düzenleme ile genel olarak kusurlu ve hukuka aykırı bir fiile başkasına zarar verinin bu zararı gidermekle yükümlü olduğu hükme bağlanmıştır. Yasanın 417'nci maddesinde ise işveren öncelikle işyerinde İSG'nin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak ve araç ve gereçleri noksansız bulundurmakla yükümlü kılınmış ve devamında işverenin belirtilen bu hükümler de dâhil olmak üzere Yasaya ve sözleşmeye aykırı davranışı nedeniyle işçinin ölümü, vücut bütünlüğünün zedelenmesi veya kişilik haklarının ihlaline bağlı zararların tazmininin, sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk hükümlerine tabi olacağı öngörülmüştür.

Maddi tazminat davaları yaralanması veya engelli hale gelmesi halinde çalışanın açabileceği maddi tazminat davaları ile ölmesi halinde çevresinin açacağı maddi nitelikteki destekten yoksun kalma tazminatı davasıdır. Destekten yoksun kalma tazminatı davası çalışanın sadece geçimi kendisine düşen aile üyeleri tarafından değil geçimi çalışana bağlı diğer kişilerce de açılabilecektir. Maddi tazminat davalarıyla iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle meydana gelen gelir kesilmesi veya azalması yahut yerine göre gider artışı olgusu tazmin edilmektedir.

Manevi tazminat davası da yine çalışanın veya ailesi üyelerinin yahut çalışana manevi duygularla bağlı diğer kişiler tarafından açılabilecek davalardır. Burada güdülen saik ise olay sonucunda kişinin veya diğer kişilerin duyduğu manevi elemin tazmin edilmesidir.

Desteğin Kesilmesi

İSGY'nin 7'nci maddesi ve genel olarak İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerinin Desteklenmesi Hakkında Yönetmelik hükümleri çerçevesinde işverene sağlanmakta olan maddi destek bazı hallerde kesilecek ve geri alınacaktır.

Buna göre SGK'nın denetim ve kontrol ile görevlendirilmiş memurlarınca yapılan tespitler veya diğer kamu idarelerinin denetim elemanlarınca kendi mevzuatları gereğince yapacakları soruşturma, denetim ve incelemeler neticesinde ya da bankalar, döner sermayeli kuruluşlar, kamu idareleri ile kanunla kurulan kurum ve kuruluşlardan alınan bilgi ve belgelerden veya mahkeme ilamına istinaden çalıştırdıkları sigortalıları SGK'ya bildirmedikleri tespit edilen işverenler, tespitin yapıldığı ayı takip eden aydan

başlanılarak sağlanan destekten üç yıl süreyle faydalanamayacaktır ve kayıt dışı çalışanın işe başladığı aydan itibaren yapılan ödemeler SGK tarafından yasal faizi ile birlikte geri alınacaktır.

Birden fazla işyeri bulunan işverenlere ait işyerlerinde kayıt dışı çalışanı bulunduğunun tespiti halinde ise gerek tespitin yapıldığı işyeri için, gerekse diğer işyerleri için kayıt dışı çalışanın işe başladığı aydan itibaren yapılan ödemeler yasal faizi ile birlikte geri alınacak ve söz konusu işverenler tespitin yapıldığı ayı takip eden aydan başlanılarak sağlanan destekten üç yıl boyunca mahrum bırakılacaklardır.

İşin Durdurulması

İşin durdurulması hususu genel hatlarıyla İş Sağlığı ve Güvenliği Yasasının 25'inci madde hükmünde düzenlenmiş, ayrıca bu konuda özel olarak İşyerlerinde İşin Durdurulmasına Dair Yönetmelik yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yine işin durdurulması hususunda Askeri İşyerleriyle Yurt Güvenliği İçin Gerekli Maddeler Üretilen İşyerlerinin Denetimi, Teftişi ve Bu İşyerlerinde İşin Durdurulması Hakkında Yönetmeliğin, Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi ve Etkilerinin Azaltılması Hakkında Yönetmeliğin, Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Hakkında Karar adıyla yayımlanan 2015/7249 sayılı Bakanlar Kurulu kararının ve Radyasyon Güvenliği Yönetmeliğinin bir takım hükümlerinin ilgili olduğu görülmektedir. Buradan hareketle işin durdurulması konusu bu beş ayrı düzenlemeye göre ele alınacaktır.

Genel hatlarıyla işin durdurulması İş Sağlığı ve Güvenliği Yasasının 25'inci maddesi ve İşyerlerinde İşin Durdurulmasına Dair Yönetmelik hükümleri çerçevesinde söz konusu edilmiştir.

Anılan Yasa maddesi ve Yönetmeliğin 7'nci maddesine göre genel olarak işyerindeki bina ve eklentilerde, çalışma yöntem ve şekillerinde veya iş ekipmanlarında çalışanlar için hayati tehlike oluşturan bir husus tespit edildiğinde; bu tehlike giderilinceye kadar, hayati tehlikenin niteliği ve bu tehlikeden doğabilecek riskin etkileyebileceği alan ile çalışanlar dikkate alınarak, işyerinin bir bölümünde veya tamamında ayrıca çok tehlikeli sınıfta yer alan maden, metal ve yapı işleri ile tehlikeli kimyasallarla çalışılan işlerin yapıldığı veya büyük endüstriyel kazaların olabileceği işyerlerinde, risk değerlendirmesi yapılmamış olması durumlarında ve çok tehlikeli sınıfta yer alan ve ihale ile alınan işlerde; teknolojik gelişme, işgücü kapasitesinin arttırılması, üretim metotlarında yenilik gibi bir kısım unsurlar sağlanmadan, üretim ve/veya imalat planlarına, iş programlarına aykırı hareket edilerek üretim zorlaması nedeniyle hayati tehlike oluşturacak şekilde çalışma biçimleri söz konusu olduğunda iş durdurulabilmektedir.

Bunların dışında Yönetmeliğin 11 inci maddesinde acil durdurma nedenlerinden söz edilmektedir. Anılan hükümde atıf yapılan Yönetmeliğin 1 numaralı ekinde işin acil durdurulması gereken durumlar maden işyerlerinde acil durdurmayı gerektiren durumlar olarak maddeler halinde sıralanmıştır. Buna göre;

- Yeraltı kömür madenlerinde birinin durması halinde diğerinin derhal-otomatik olarak çalışacak durumda iki havalandırma grubunun bulunmaması,
- Yeraltı maden işlerinin hazırlık çalışmaları dışında en az iki yoldan yer üstü bağlantısının olmaması veya
- Yeraltı kömür madenlerinde havalandırma, su tahliyesi ve insan nakli için kullanılan sistemlerin çalıştırılabilmesi için birbirinden bağımsız iki ayrı enerji kaynağının bulunmaması, birinin durması halinde diğer kaynağın otomatik olarak devreye girmemesi hallerinde maden işyerinde iş acil olarak iş durdurulacaktır.

Yönetmeliğin 7'nci maddesi uyarınca Müfettişçe, işyerinde yukarıdaki hallere uyan durumlardan biriyle karşılaşıldığında, durumu belirtir bir rapor düzenlenecek ve en geç tespitin yapıldığı tarihin ertesi günü ilgili heyete verilmek üzere ÇSGB İş Teftiş Kurulu Başkanlığına (İTKB) gönderilecektir. Bu raporda, durdurmayı gerektiren hususlara, alınması gereken tedbirlerin niteliğine ve yapılması gereken diğer iş ve işlemlere ayrıntılı olarak yer verilecektir.

Raporun yazılması ve iletilmesinden sonra da işyerinde işin durdurulması için başkaca bir takım iş ve işlemler bulunmaktadır. Buna göre öncelikle iş sağlığı ve güvenliği bakımından teftişe yetkili üç iş müfettişinden oluşan bir heyet meydana getirilmelidir. Heyete İTKB belirleyeceği müfettiş başkanlık

edecek; Kurul Başkanlığı gerektiğinde birden fazla heyet oluşturabilecektir (Yönetmelik madde 5). Yine 7'nci madde hükmü uyarınca bu heyet iş sağlığı ve güvenliği bakımından teftişe yetkili iş müfettişinin tespiti üzerine gerekli incelemeleri yaparak, tespit tarihinden itibaren iki gün içerisinde işin durdurulmasına karar verebilecektir. Diğer taraftan heyet raporda belirtilen hususlara katılmadığı takdirde kararını gerekçeleri ile birlikte yazıp hazırlayacaktır. Ayrıca heyetin gerekli gördüğü takdirde, konu işyerinde inceleme yapması da mümkündür. Son olarak işyerinin açılmasına yönelik taleplere ilişkin düzenlenen raporlar ile işverenin mühürlerin geçici olarak sökülmesi taleplerinin değerlendirilmesi de heyet tarafından yapılacaktır.

Ancak tespit edilen hususun acil müdahaleyi gerektirmesi hâlinde; tespiti yapan iş müfettişinin de, heyet tarafından karar alınıncaya kadar geçerli olmak kaydıyla işi durdurması mümkündür. Yönetmeliğin 11'inci maddesi uyarınca acil durum çalışanların hayatı için tehlikeli olan hususun, işin durdurulması kararının alınmasına kadar geçecek süre beklenmeden tedbir alınmasını gerektirecek nitelikte olması veya Yönetmeliğin 1 numaralı ekinde belirtilen nitelikteki işyerleri için sayılan eksikliklerin söz konusu olmasıdır. Bu durumda, tespiti yapan müfettişin durumu İTKB derhal bildirerek, heyet tarafından karar alınıncaya kadar geçerli olmak kaydıyla işin durdurulmasını ilgili mülki idare amirinden talep etmesi mümkündür. Müfettiş tarafından durdurmaya gerekçe olan hususlar ile alınması gereken tedbirlerin niteliğini, işyerinin fiziki ve teknik özellikleri ile yapılan işin niteliği doğrultusunda mühürlemenin usul ve esaslarını belirten rapor düzenlenecektir. Raporun birer örneği en geç teftiş tarihini takip eden gün içerisinde ilgili mülki idare amirine verilecek ve Kurul Başkanlığına gönderilecektir. Mülki idare amirince kolluk kuvvetleri marifetiyle iş aynı gün, raporda belirtildiği şekilde, heyet tarafından karar alınıncaya kadar geçici olarak durdurulacaktır.

Devamında heyet tarafından gerekli inceleme yapılacak ve karar verilecektir. Karar, ilgili mülki idare amirine ve işyeri dosyasının bulunduğu Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğüne bir gün içinde gönderilecek ve mülki idare amiri tarafından kararın gereği kolluk kuvvetleri marifetiyle aynı gün içinde yerine getirilecek sonrasında durumu belirleyen bir tutanak düzenlenecektir. Düzenlenen tutanağın bir nüshası işyeri dosyasına konulmak üzere ilgili il müdürlüğüne gönderilecektir.

Yasa hükmü ve Yönetmeliğin 8'nci maddesinde yer aldığı haliyle kararın alınmasını takiben alınan karar, ilgili mülki idare amirine ve işyeri dosyasının bulunduğu il müdürlüğüne bir gün içinde gönderilecek; işin durdurulması kararı, mülki idare amiri tarafından kolluk kuvvetleri marifetiyle 24 saat içinde yerine getirilecektir. Diğer taraftan tespit edilen hususun acil müdahaleyi gerektirmesi nedeniyle verilen işin durdurulması kararının, mülki idare amiri tarafından kolluk kuvvetleri marifetiyle aynı gün yerine getirilmesi gerekmektedir.

Bu noktada Yönetmeliğin 8 inci maddesiyle niteliği bakımından sürekli olmasında teknik zorunluluk bulunan işlerin yürütüldüğü işyerleri için esnek bir düzenlemeye gidildiği görülmektedir. Buna göre bu tür işyerlerinde alınacak durdurma kararlarında faaliyetin devamlılığını veya işyerinin güvenliğini sağlamak üzere ve mühürlerin geçici sökülmesi kararının uygulanmasına kadar, hiç bir surette üretim veya satış yapmaksızın müfettiş tarafından idari tedbir raporunda belirtilen işlerde çalışılmasına izin verilecektir. Bunun için mühürleme yapılmadan önce durumun tutanak altına alınması gerekecektir.

Yasa hükmü ve Yönetmeliğin 12'nci maddesi uyarınca verilen bir durdurma kararına karşı işverenin itiraz etmesi olanaklıdır. Buna göre işveren, yerine getirildiği tarihten itibaren altı iş günü içinde, yetkili iş mahkemesinde işin durdurulması kararına itiraz edebilir. İtiraz, işin durdurulması kararının uygulanmasını etkilemeyecektir. Mahkemenin itirazı öncelikle görüşmesi ve altı iş günü içinde karara bağlaması gerekmektedir. Mahkeme kararı kesindir. Eğer iş mahkemesince işin durdurulması kararının kaldırılması kararı verilir ise, bu karar uygulanmak üzere mülki idare aimirine intikal ettirilecek; mülki idare amirinin emriyle işyeri kolluk kuvvetlerince açılacak ve duruma ilişkin tutanaklar il müdürlüğüne ulaştırılacak ve müdürlükçe bu belgeler işyerinin dosyasında saklanacaktır.

Karara itiraz edilmemiş ise yahut itiraz reddedilmiş ise devamında işverenin bu karara gerekçe olan hususları gidermesi beklenmektedir. İşverenin işin durdurulmasını gerektiren hususların giderildiğini Bakanlığa yazılı olarak bildirmesi hâlinde, en geç yedi gün içinde işyerinde inceleme yapılarak işverenin talebi sonuçlandırılacaktır.

Yönetmelikte üzerinde durulan bir diğer husus ise mühürlerin geçici olarak sökülmesi durumuna ilişkindir. Yönetmeliğin 9'uncu maddesi uyarınca işverenlerin, işin durdurulmasına sebep olan

hususların giderilmesi için mühürlerin geçici olarak sökülmesi ile ilgili taleplerini dilekçeyle ilgili il müdürlüğüne iletmeleri gerekmektedir. Durdurma kararına sebep olan hususlar 7'nci maddenin birinci fıkrası kapsamında ise, hayati tehlikenin giderilmesi için alınması gereken tedbirler, bu tedbirlerin alınması için yapılacak çalışmanın koordinasyonu, alınması gerekli iş ekipmanları, yapılacak çalışmaların süresi ve çalıştırılacak çalışan sayısı ve benzeri bilgilerin yer aldığı, işverenin taahhüdü ile hazırlanan bir dosya dilekçe ekinde, aynı zamanda bu dosyanın elektronik ortama aktarılmış hali il müdürlüğüne sunulacaktır. İşverenin taahhüdü ve dilekçesi ıslak imzalı olmalıdır. Durdurma kararına sebep olan husus 7'nci maddenin ikinci fıkrası kapsamında ise işyerinde yapılacak risk değerlendirmesi hakkında iş ve işlemleri belirtir bilgilerin dosyaya eklenmesi zorunludur. Yine durdurma kararına sebep olan husus üretim zorlaması nedeniyle oluşan hayati tehlikenin ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmaları ilgilendiriyorsa bu durumda buna ilişkin bilgi ve belgerin dosyaya eklenmesi gerekmektedir.

İlgili il müdürlüğü de işverenin talebini aynı gün elektronik ve benzeri ortamda sunulan eklerle beraber İTKB gönderecektir. Eğer yukarıda anılan dosya ve bilgi/belgeler başvuruya eklenmemiş ise veya il müdürlüğünde bulunan işyeri dosyasında niteliği gereği sürekli olmasında teknik zorunluluk bulunan işyerlerinde faaliyetin devamının veya işyerinin güvenliğinin sağlanmasına yönelik işlerin devamı hakkındaki tutanak yoksa yapılan başvuru işleme konulmayacak ve bu durumda müdürlükçe sahibine bilgi verilecektir.

İTKB, işverenin mühürlerin geçici olarak sökülmesi talebini heyete intikal ettirecek, heyet, talebi dilekçe ve eklerinde sunulan bilgiler ışığında değerlendirecek ve kararını iki gün içerisinde verecektir. Heyet gerektiğinde işverenden ek bilgi de talep edilebilecektir.

Mühürlerin geçici olarak sökülmesi kararı verilmesi halinde karar, mülki idare amirine ve il müdürlüğüne bir yazı ekinde gönderilecektir. Mülki idare amiri, kararın kendisine intikalinden itibaren 24 saat içerisinde, belirtilen şartlarda ve süreyle çalışma yapılabilmesi için kolluk kuvvetleri marifetiyle mühürlerin geçici olarak sökülmesini ve durumu belirtir bir tutanak düzenlenmesini sağlayacak ve düzenlenen tutanağın bir nüshasını işyeri dosyasına konulmak üzere ilgili il müdürlüğüne iletecektir. Şayet mühürlerin geçici olarak sökülmesi talebi uygun görülmemişse bu karar sadece işverene intikal ettirilmek üzere gerekçesi ile birlikte ilgili il müdürlüğüne bildirilecektir. Mülki idare amiri, mühürlerin geçici olarak söküldüğü süre sonunda işyerinin tekrar mühürlenmesini ve durdurma kararının uygulanmasına devam edilmesini kolluk kuvvetleri marifetiyle sağlayacaktır. Mühürlerin geçici olarak sökülmesi durumu niteliği itibariyle sürekli olmasında teknik zorunluluk bulunan işyerlerinde faaliyetin devamının veya işyerinin güvenliğinin sağlanması esasında verilen işin durdurulmasına yönelik karara ilişkin ise bu durumda aktarılan hususlar doğrultusunda bir tutanak düzenlenmesi marifetiyle uygulanacaktır.

Durdurma kararının kaldırılması ise Yönetmeliğin 10'uncu maddesi hükümleri çerçevesinde yürütülecektir. Buna göre işin durdurulmasına sebep olan hususları yerine getiren işveren, öncelikle durdurma kararının kaldırılması için ilgili il müdürlüğüne yazılı talepte bulunmalıdır. Bu talebe durdurmaya sebep hususları gidermeye yönelik yapılan çalışmaları, alınan veya revize edilen iş ekipmanlarına ait bilgi, belge ve yeterlilik sertifikalarını, tedbirlerin alındığı bölgelerin fotoğraflarını ve işyeri risk değerlendirmesini içeren bir dosya eklenecek ve aynı zamanda bu dosyanın elektronik ve benzeri ortama aktarılmış hali de il müdürlüğüne sunulacaktır.

İl müdürlüğü talebi aynı gün elektronik ve benzeri ortamda sunulan eklerle beraber İTKB iletecektir. Eğer başvuru evrakında yukarıda belirtilen ve durdurmaya neden olan konu ile ilgili dosya ve belgeler bulunmuyor ise veya işyeri dosyasında niteliği bakımından sürekli olmasında teknik zorunluluk bulunan işlerde faaliyetin devamının veya işyerinin güvenliğinin sağlanması esasında verilen işin durdurulmasına yönelik karara ilişkin tutanak yoksa bu başvurular işleme konulmayacak ve bu durum müdürlükçe başvuru sahibine bildirilecektir.

Aynı işyeri için mühürlerin geçici olarak sökülmesi ve durdurma kararının kaldırılması taleplerinin aynı anda yapılması durumunda durdurma kararının kaldırılması talebi işleme konulmayacak ve durum başvuru sahibine müdürlükçe bildirilecektir. Mühürlerin geçici olarak sökülmesi talebi ise Yönetmeliğin 9 uncu maddesinde belirtilen çerçevede sonuçlandırılacaktır.

İşverenin bildirimi üzerine müfettiş tarafından yapılan inceleme sonucu düzenlenen raporda, durdurma kararına neden olan hususların giderildiğinin belirtilmesi halinde, heyet tarafından gerekli inceleme yapılacak ve bildirimin yapıldığı tarihten itibaren en geç 7 gün içerisinde karar verilecektir. Heyetin durdurmanın kaldırılmasına karar vermesi halinde karar, mülki idare amirine ve ilgili il müdürlüğüne bildirilecektir. Mülki idare amirince söz konusu kararın gereği kendisine intikalinden itibaren 24 saat içerisinde kolluk kuvvetleri marifetiyle yerine getirtilmelidir.

Tersi durumda bir başka deyişle müfettiş tarafından yapılan inceleme sonucunda durdurma kararına sebep olan hususların giderilmediğinin tespit edilmesi halinde ise durdurma kararının devamı yönünde alınan karar, ilgili raporla beraber işverene tebliğ edilmek ve işyeri dosyasında saklanmak üzere ilgili il müdürlüğüne iletilecektir.

Diğer taraftan işverenin, işin durdurulması sebebiyle işsiz kalan çalışanlara ücretlerini ödeme yükümlüğü de devam edecektir. Ancak işverenin işçilerin ücretlerinde bir düşüklük olmamak üzere meslek veya durumlarına göre başka bir iş vermesi de olanaklıdır.

Özel düzenlemeler bağlamında işin durdurulması askeri işyerleri, büyük endüstriyel kaza ihtimali olan işyerleri ve maden çalışanlarına zorunlu ferdi kaza sigortası yaptırmama ve radyasyon güvenliği hallerinde gündeme gelebilmektedir.

Askeri İşyerleriyle Yurt Güvenliği İçin Gerekli Maddeler Üretilen İşyerlerinin Denetimi, Teftişi ve Bu İşyerlerinde İşin Durdurulması Hakkında Yönetmeliğin 9'uncu maddesine göre askeri işyerlerinde işin durdurulması işlemleri İşyerlerinde İşin Durdurulmasına Dair Yönetmelik hükümlerine göre yürütülecektir. Ancak yetkili kurum Askeri İş Teftiş Kurulu Başkanlığı olacak ve işin bir bölümünü veya tamamını durdurma kararı vermeye yetkili heyet iş sağlığı ve güvenliği yönünden teftişe yetkili askerî iş müfettişlerinden oluşturulacaktır.

Yönetmeliğin diğer askerî işyerleri ile yurt güvenliği için gerekli maddeler üretilen işyerlerinde işin durdurulması**Hata! Yer işareti tanımlanmamış.** ile ilgili 10'uncu maddesine göre diğer askerî işyerleri ile yurt güvenliği için gerekli maddeler üretilen işyerlerinde işin durdurulması işlemleri İşyerlerinde İşin Durdurulmasına Dair Yönetmelik hükümlerine göre yürütülmesi esastır. Ancak, işin bir bölümünü veya tamamını durdurma kararı vermeye yetkili heyet üyelerinden biri iş sağlığı ve güvenliği yönünden teftişe yetkili askerî iş müfettişleri arasından seçilecektir. Ayrıca heyet içerisinde yer alacak olan ÇSGB iş müfettişlerinin Millî Savunma Bakanlığınca verilmiş özel kimlik kartına sahip olmaları da istenmektedir.

Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi ve Etkilerinin Azaltılması Hakkında Yönetmeliğin 23'üncü maddesi işyerlerinde işin durdurulması ile ilgili şartları ve yapılacak iş ve işlemleri kendi özel konusu içerinde ayrıca hükme bağlamıştır.

Buna göre saha denetimlerinde çalışanlar için hayati tehlike oluşturan bir hususun tespit edilmesi durumunda, ÇSGB tarafından kuruluştaki iş tamamen veya kısmen durdurulacaktır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından Yönetmelik hükümlerine aykırılığın tespit edilmesi halinde, söz konusu aykırılığın giderilmesi için bir defaya mahsus olmak üzere ve bir yılı aşmamak kaydı ile süre verilebilir. Faaliyet; süre verilmemesi halinde derhal, süre verilmesi durumunda bu süre sonunda aykırılık düzeltilmez ise kısmen veya tamamen, süreli veya süresiz olarak durdurulur. Çevre ve insan sağlığı yönünden tehlike oluşturan faaliyetler söz konusu ise süre verilmeksizin durdurma işlemi gerçekleştirilir. Yine üst seviyeli bir kuruluşun güvenlik raporunun olmaması, incelenmek üzere gönderilmemesi veya yetersiz bulunması durumları da kuruluşun tamamında işin durdurulması için bir gerekçe olarak kabul edilmiştir.

Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Hakkında Karar adıyla yayımlanan 2015/7249 sayılı Bakanlar Kurulu kararında genel olarak 1'inci maddesiyle genel olarak yer altı ve yer üstü kömür madenciliği, kömürden gayri yer altı madenciliği faaliyetlerinde bulunan gerçek ve tüzel kişilere, söz konusu faaliyetlerin icrası esnasında meydana gelebilecek kazalar sonucu tesislerinde istihdam ettikleri, üretim ve üretim hazırlığı faaliyetinde bulunan personeli için "Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası (Sigorta)" yaptırma zorunluluğu getirilmiş olup, 2'nci maddeye göre faaliyette bulunmak için ilgili kamu kurumlarına yapılan ruhsat başvurularında sigorta poliçesi aranacaktır ve

gerçek ve tüzel kişilerin sigorta poliçesi yaptırmadan veya yürürlükte bir sigorta poliçesi bulunmadan faaliyette bulunmaları, faaliyetlerine devam etmeleri olanaklı değildir.

Bunun için öncelikle sigorta şirketi tarafından asgari sigortalama şartlarının sağlanıp sağlanmadığı hakkında risk incelemesi yapılacaktır. Yapılacak risk incelemesi sonucunda poliçe talebinin ret edilmesi veya sigorta teminatının askıya alınması söz konusu olur ise sigorta şirketince yapılan bildirim üzerine poliçe konusu tesisteki faaliyet ilgisine göre sigorta poliçesi düzenlenene veya sigorta teminatının tekrar yürürlüğe alınmasına kadar ilgili kamu kurumlarınca durdurulacaktır. Sigorta poliçesinin feshedildiği durumda 1'inci madde uyarınca faaliyette bulunan gerçek ve tüzel kişilere verilen faaliyet ruhsatı ilgili kamu kurumlarınca bir ayı geçmemek üzere belirlenecek sürede iptal edilecektir. Sigorta teminatının tekrar yürürlüğe alınması durumunda, mevzuatın aradığı diğer şartlar saklı kalmak kaydıyla, bu durumun bildirimi üzerine ilgili kamu kurumlarınca faaliyetlerin devamına karar verilebilmesi mümkündür.

Radyasyon Güvenliği Yönetmeliğinin 6, 68 ve 75'inci maddelerinin radyasyon kaynağıyla çalışan işyerlerinde çalışmaların durdurulması ve gerektiğinde buna dair lisansın iptal edilmesine ilişkin hükümleri içerdiği görülmektedir.

Buna göre Yönetmeliğin 67'nci maddesi uyarınca yapılan denetimlerin neticesinde 68'inci madde hükmüne göre Türkiye Atom Enerjisi Kurumunun (TAEK) denetim işlemlerini yürüten personel tarafından denetime ilişkin rapor düzenlenmesi gerekmektedir. Raporun değerlendirilmesi sonucunda, tespit edilen eksiklikler denetlenene yazılı olarak bildirilecek ve eksikliklerin giderilmesi için en fazla üç ay süre verilecektir. Belirlenen eksiklikler nedeniyle radyasyon güvenliğinin sağlanamadığı değerlendirilirse eksiklikler giderilene kadar radyasyon uygulaması geçici olarak durdurulacaktır. Tespit edilen hususların verilen sürede tamamlanması durumunda geçici durdurma kararı kaldırılacak, verilen sürede eksikliklerin giderilmemesi durumunda ise lisans iptal edilecektir. Yine raporun değerlendirilmesi sonucunda, radyasyon güvenliğinin sağlanamadığının ve bu durumun toplumun ve çevrenin radyasyondan korunmasını tehdit edebileceğinin değerlendirilmesi durumunda süre verilmeksizin lisansın iptali söz konusu olacaktır.

Yönetmeliğin aykırı davranışlar başlıklı 75'inci maddesi hükmüne göre lisansı olmadan faaliyet gösterdiği tespit edilen, lisanslama işlemlerini tamamlamayan veya denetimlerde tespit edilen eksikliklerini gidermeyen gerçek ve tüzel kişiler hakkında TAEK, radyasyon uygulamasının durdurulması ve gerekli tedbirlerin alınması için mülki idare amirlerine, kanuni ya da idari soruşturmaya geçilmesi için ilgili makamlara veya Cumhuriyet Savcılığına ihbarda bulunacaktır. Yine Yönetmeliğin muafiyet sınırları içerisinde olduğu halde izin verilmeyen maddeler başlıklı 6'ncı madde hükmü uyarınca Yönetmeliğin 5'inci maddesindeki muafiyet sınırları içerisinde bulunsa bile, radyoaktif madde içeren oyuncaklar, kırtasiye malzemeleri, giysiler, kozmetikler, ev eşyaları ve benzeri malzemelerin ithali, ihracı, imali, bulundurulması, kullanılması ve depolanması yasak olup, aksi takdirde Yönetmeliğin yukarıda sözü edilen 75'inci maddesi hükümleri uygulama alanı bulacaktır.

İhale Yasağı

İşverene uygulanabilecek bir diğer hukuki yaptırım ihale yasağı getirilmesi ile ilgilidir ve bu husus Yasanın 25/A maddesinde düzenlenmiştir.

Buna göre ölümlü iş kazası meydana gelen maden işyerlerinde kusuru yargı kararı ile tespit edilen işveren, mahkeme tarafından iki yıl süreyle kamu ihalelerine katılmaktan 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Yasasının 26'ncı maddesinin ikinci fıkrasında sayılanlarla birlikte yasaklanacaktır. Bu karar alındıktan sonra kararın bir örneği işveren siciline işlenmek üzere Kamu İhale Kurumuna gönderilecek ve Kurumun internet sayfasında ilan edilecektir.

İşsizlik Sigortası Primi İşveren Payı Teşviki ve Geri Alınması

İşverene uygulanabilecek son bir hukuki yaptırım 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Yasası'ndan kaynaklanmaktadır. Bu husus işsizlik sigortası primi işveren payı teşviki ve bu teşvikin geri alınmasına ilişkindir ve Yasanın 4'üncü ek maddesinde hüküm altına alınmıştır.

Anılan Yasa hükmünde öncelikle işverenlere belli şartlarda işsizlik sigortası işveren payı teşviki tanınmıştır. Buna göre 6331 sayılı Yasa kapsamında olup da 10 dan fazla çalışanı bulunan ve çok tehlikeli sınıfta yer alan bir işyerinde eğer üç yıl içerisinde ölümlü veya sürekli ya da geçici iş göremezlikle sonuçlanan iş kazası meydana gelmemiş ise bu işyeri işverenine düşen işsizlik sigortası primi payı bir sonraki takvim yılından geçerli olmak üzere üç yıl süreyle %1 oranı üzerinden hesaplanacaktır. Eğer ölümlü iş kazası meydana gelmiş ise bu durumda uygulanacak oran % 3 olacak ve kazanın meydana geldiği ayı takip eden aydan itibaren teşvik uygulaması sona erecektir. Ayrıca teşvikten yararlanamayan işverenlerin teşvik şartlarını yeniden sağlamaları ve talep etmeleri halinde teşvikten yeniden yararlanmaları olanaklıdır.

Bu işverenin tescilli olup da Türkiye genelinde çok tehlikeli sınıfta birden fazla işyeri bulunuyor ise çalışan sayısı 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası'nın 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının a bendi kapsamına girenler dikkate alınarak hesaplanacaktır. Bir başka deyişle hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar hesaba dahil edilecektir.

Haklarında yasaklama kararı verilen tüzel kişilerin şahıs şirketi olması hâlinde, şirket ortaklarının tamamı hakkında; sermaye şirketi olması hâlinde ise sermayesinin yarısından fazlasına sahip olan gerçek veya tüzel kişi ortaklar hakkında; haklarında yasaklama kararı verilenlerin gerçek veya tüzel kişi olması durumuna göre; ayrıca bir şahıs şirketinde ortak olmaları hâlinde bu şahıs şirketi hakkında da, sermaye şirketinde ortak olmaları hâlinde ise sermayesinin yarısından fazlasına sahip olmaları kaydıyla bu sermaye şirketi hakkında da aynı şekilde yasaklama kararı verilecektir.

Cezai Sorumluluk

İSGH yerine getirmeme veya İSG tedbirlerini almama yukarıda da değinildiği üzere kamu hukuku normlarının ihlali sonucunu yaratmaktadır. Bu durum işveren hakkında idari para cezalarını gerektiren bir sonuç yaratmaktadır. Öte taraftan iş kazası veya meslek hastalıkları nedeniyle meydana gelebilecek ölüm veya yaralanma vakaları veya işin durdurulması halinde izinsiz çalışma halleri işveren hakkında hürriyeti bağlayıcı ceza verilmesini gerektiren sonuçlar doğurabilecektir. Genel hatlarıyla işverenin İSG bağlamında cezai sorumluluğundan söz edebilmek için işverenlik iş ve işlemlerinin yasaya aykırı olması veya yasa hükmüne göre eksik olması yahut bu aykırılık veya eksiklik neticesinde bir olay meydana gelmesiyle ölüm veya yaralanmanın, mal kaybının söz konusu olması gerekmektedir. Bu hususların ayrı ayrı veya bir arada bulunması cezai sorumluluk için önem arz etmemektedir. Yasalarda karşılığına suç atfedilmiş eylemin gerçekleşmesi yeterli olmaktadır. Bu açıklamalara göre konunun idari para cezaları ve hürriyeti bağlayıcı cezalar açısından incelenmesinde fayda bulunmaktadır.

İdari Para Cezaları

Çeşitli konular hakkında çıkarılan pek çok yasada idari para cezalarına ilişkin çeşitli hususlar, özellikle para cezası tutarları yer almıştır. Ancak idari para cezalarına ilişkin ortak hususlar (uygulama birimi, tahsil usulü, itiraz usulü, zamanaşımı vb.) Kabahatler Yasası, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Yasa gibi genel yasalarda düzenlenmiştir. Bu bakımdan konu öncelikle idari para cezalarına ilişkin genel hususlar ve daha sonra İSGY'nindeki uygulama bağlamında aktarılacaktır.

İdari para cezaları, uzunca bir süredir iş hukuku sistemimiz içinde yer almış olmakla birlikte hakkında toplu bir düzenlemeye ancak 30.03.2005 tarih ve 5326 sayılı Kabahatler Yasası ile gidilmiştir. Anılan Yasanın 17'nci maddesi uyarınca idari para cezası, maktu veya nispi olarak belirlenebileceği gibi, alt ve üst sınırlar gösterilmek suretiyle de belirlenebilecektir. Aynı hükme göre idari para cezasının devlet hazinesine ödenmesi gerekmektedir. Ancak failin durumunun uygun olmaması halinde cezanın ilk taksitinin peşin olması, bir yıl içinde ödenmesi koşuluyla ceza tutarının eşit dört takside bölünmesine de karar verilebilecektir. İdari para cezası tutarları yine aynı madde hükmü ile yeniden değerleme oranında her yıl arttırılacak ve bir Türk Lirası küsuru dikkate alınmayacaktır.

İdari para cezaları adından anlaşılacağı üzere, cezayı uygulamakla görevli kuruluş tarafından uygulanan cezalardır. Bu husus 5326 sayılı Kabahatler Yasası'nın 22'nci maddesinde, ilgili kanunda açıkça gösterilen idari kurul, makam veya kamu görevlilerinin idari yaptırım kararı vermeye yetkili oldukları hükme bağlanarak açıklığa kavuşturulmuştur. Daha somut bir ifadeyle idari para cezası vermeye yetkili kuruluşlar çeşitli yasalarda yer aldığı üzere, bakanlıklar, valilikler, genel müdürlükler vb. şeklinde örgütlenmiş olan kamu kuruluşları ve makamlardır. Yine yapılan düzenlemelerle idari para cezaları her

yıl belirlenen yeniden değerleme oranında arttırılmaktadır. Ancak idari para cezalarının idari birer tasarruf olmalarından hareketle her zaman için yargı denetimine tabi olacakları da açıktır. Bu açıdan yine kaynağı olan yasalar itibariyle uygulanmış olan bir idari para cezasına karşı yargı nezdinde itiraz hakkı her zaman mevcuttur.

İdari para cezaları ile ilgili olarak değinilmesi gereken diğer önemli konuyu 5326 sayılı Kabahatler Yasası'nın diğer yasalar üzerindeki bağlayıcılığı teşkil etmektedir. 5326 sayılı Yasanın 3'üncü maddesine göre Kabahatler Yasasının genel hükümleri diğer yasalardaki kabahatler hakkında da uygulanacaktır. Buna göre, konumuz anlamında, aksi özel yasa hükmüyle öngörülmedikçe, idari para cezalarıyla ilgili uygulama mercii, cezaların tebliği, zamanaşımı hakkındaki düzenlemeler hakkında 4326 sayılı Kabahatler Yasasının ilgili hükümleri geçerli olacaktır.

Bu genel açıklamalardan sonra konumuz bağlamında idari para cezalarının uygulama mercii, tebliği, cezalara itiraz, cezanın ödenmesi, tahsili usulleri, gecikme zammı ve zamanaşımı konularına değinmek gerekmektedir.

Son değişikliklerle (5728 sayılı Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda ve Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun) cezanın tebliği usulü genel olarak Kabahatler Yasasının 26'ncı maddesinde yer alan haliyle, 7201 sayılı Tebligat Yasası hükümleri çerçevesinde yapılacaktır. Tebligat metninde; itiraz yolu, mercii ve süresinin açık bir şekilde belirtilmesi zorunludur.

İtiraz konusunda, 5326 sayılı Kabahatler Yasası'nın 3, 27, 28, 29, 30 ve 31'inci maddelerine göre hareket edilmesi gerekmektedir. Buna göre idari para cezası uygulandığında kararın tebliği tarihinden itibaren en geç 15 gün içinde asliye ceza hakimine başvurulabilecektir. Eğer mücbir sebep dolayısıyla bu süre kaçırılmış ise, sebebin ortadan kalkmasından itibaren 7 gün içinde karara karşı itiraz edilebilecektir. İlk halde 15 günlük sürenin aşılması kararı kesinleştirmekte, ikinci halde ise karar kesinleşmekle birlikte, hakim uygulamasını durdurabilmektedir. İdari para cezası ilgili kurum tarafından değil de, mahkeme tarafından verilmiş ise bu düzenlemeler uygulanamayacaktır. Bu düzenlemeler Kabahatler Yasasında başvuru yolu olarak tanımlanmış; verilen karara karşıda itiraz yolunu ayrıca düzenlenmiştir.

Tebliğ edilen idari para cezası niteliğindeki cezalara itiraz edilirken benimsenen iki yol bulunmaktadır. Birinci halde muhatap öngörülen indirim hakkından istifade etmek için ceza tutarını ödemekte ve daha sonra cezaya itiraz etmektedir. Bu durumda ödeme süresi 30 gün olmakla birlikte itiraz süresi 15 gün ile sınırlandığından fiilen ödeme süresi de 15 güne inmektedir. Yapılan itiraz neticesinde karar cezanın kaldırılmasına yönelik olur ise muhatap peşin ödediği bu tutarı geri alabilmektedir. Diğer bir halde ise ceza tutarı ödenmeden itirazda bulunma söz konusu edilmektedir. Bu durumda karar aleyhe çıkar ise indirimden faydalanılamamaktadır.

Asliye ceza hakimliğinin verdiği karara karşı işverenler anlamında yargı yoluna başvurabilmek (itiraz edebilmek) için öncelikle kararın "başvurunun reddine" şeklinde verilmiş olması ve miktarının 3.000 TL'ni geçmesi gerekmektedir. Dolayısıyla 3.000 TL dahil daha aşağı tutarlarda verilen cezalarda asliye ceza hakiminin kararı kesindir. Bu tutarı geçen hallerde asliye ceza hakimi kararına itiraz ise Ceza Muhakemeleri Yasasına göre en geç 7 gün içinde yargı çevresinde bulunan ağır ceza mahkemesine yapılabilecektir.

Tebligat Yasası hükümlerine uygun olarak yapılmış bir idari para cezasının 30 gün içinde ödenmesi gerekmektedir. Genel hükümlere göre ödemeye ilişkin olarak iki tür yol bulunmaktadır. Birincisi ceza muhatabının cezayı kendiliğinden ödemesidir. Diğeri ceza tutarının cebri icra yoluyla tahsilidir.

Birinci halde verilen ceza, itiraz edilmeden süresi içinde ve peşin olarak ödenir ise cezanın dörtte üçü tahsil edilecektir. Yine ceza muhatabının cezayı taksitle ödemesi de olanaklı kılınmıştır. Buna göre ekonomik durumu uygun olmayan muhatabın ceza tutarını ilk taksiti peşin ödenmek koşuluyla bir yıl içerisinde dört eşit taksitte ödemesi mümkündür. Ancak taksitlendirme yapılması durumunda taksitlerin zamanında ödenmemesi veya eksik ödenmesi halinde geri kalan tutarın tamamı tahsil edilecektir.

İkinci hal olan cebri icra yoluna ise muhatabın cezayı ödememesi halinde başvurulabilecektir. Cebri icra kural olarak itiraz vuku bulmuş olsa dahi başvurulabilecek bir yoldur. Ancak uygulamada pek

kullanılmamaktadır. Diğer taraftan mahkeme tarafından yürütmenin durdurulmasına karar verilir ise cebri icra yoluna gitmek olanaklı değildir.

İdari para cezaları ilgili oldukları yasalarda ve Kabahatler Yasasında açıklandığı üzere Devlet alacağı hükmündedir ve Devlet hazinesine ödenmesi gerekmektedir. Bu nitelikleri nedeniyle tahsili ile ilgili olarak, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Yasa'nın uygulanması gerektiği hükme bağlanmıştır. Buna göre 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Yasa'nın gecikme zammını düzenleyen 51'inci maddesinin anlatımından hareketle idari nitelikteki para cezalarından gecikme zammı alınmayacaktır. Zira aktarılan maddede gecikme zammının vergi ziyaı cezalarında ve mahkemeler tarafından verilen ve ceza mahiyetinde olan amme alacaklarında belirli oranlarda uygulanacağı ancak bunların dışında kalan ve ceza mahiyetinde olan amme alacaklarına gecikme zammı tatbik edilmeyeceği hükme bağlanmıştır. Konumuz itibariyle iş yasaları bağlamında mahkemeler tarafından verilen idari para cezası olmadığı için bu hallerde gecikme zammı uygulanmayacaktır.

İdari para cezaları hakkında zamanaşımı hususu Kabahatler Yasası'ında düzenlenmiştir. Ayrıca bu halde söz konusu edilen zamanaşımı cezalandırmayla ilgili olduğundan zamanaşımının uygulayan tarafından re'sen dikkate alınması gerekmektedir.

Kabahatler Yasası'nın 20'nci maddesine göre soruşturma zamanaşımının dolması ile kabahatten dolayı kişi hakkında idari para cezası verilemeyecektir. Aynı madde hükmünde zamanaşımı süreleri ise ceza tutarlarına göre sıralanmıştır. Buna göre soruşturma zamanaşımı;

a. Yüzbin Türk Lirası veya daha fazla idarî para cezasını gerektiren kabahatlerde beş,

b. Ellibin Türk Lirası veya daha fazla idarî para cezasını gerektiren kabahatlerde dört,

c. Ellibin Türk Lirasından az idarî para cezasını gerektiren kabahatlerde üç yıldır.

Nispi idari para cezalarında ise bu süre ceza tutarı ile bağlantı kurulmayarak sekiz yıl olarak belirtilmiştir.

Yerine getirme zamanaşımı ise Yasanın 21'inci maddesinde düzenlenmiş; yerine getirme zamanaşımının dolması halinde idarî para cezasına ilişkin kararın artık yerine getirilemeyeceği kabul edilmiştir. Yerine getirme zamanaşımı süresi cezaya ilişkin kararın kesinleşmesinin rastladığı takvim yılını takip eden takvim yılı başından itibaren işlemeye başlayacak, yine ceza tutarları ile ilişkilendirilerek aşağıdaki gibi olacaktır;

a. Ellibin Türk Lirası veya daha fazla idarî para cezasına karar verilmesi halinde yedi,

b. Yirmibin Türk Lirası veya fazlası idarî para cezasına karar verilmesi halinde beş,

c. Onbin Türk Lirası veya daha fazla idarî para cezasına karar verilmesi halinde dört,

d. Onbin Türk Lirasından az idarî para cezasına karar verilmesi halinde üç, yıl olarak Yasada yer almıştır.

Kanun hükmü gereği olarak idarî yaptırımın yerine getirilmesine başlanamaması veya yerine getirilememesi halinde zamanaşımı işlemeyecektir.

Yukarıda açıklanan hususlar bağlamında İSGY hükümlerine bakıldığında, idari para cezaları ile ilgili Yasanın 26'ncı maddesinde Yasanın değişik hükümlerine aykırılık halleri ile ilgili olarak çeşitli miktarlarda idari para cezalarının yer aldığı görülmektedir.

Anılan maddede yer alan cezaların biri hariç, diğerlerini uygulama mercii ÇİKİM olarak belirlenmiş, cezaya ilişkin tebligatta idari para cezalarının gerekçesinin belirtilmesi şart koşulmuştur. Verilen idari para cezalarının tebliğinden itibaren otuz gün içinde ödenmesi gerekmektedir. Ödenmemesi halinde tahsilat, genel hükümlere göre gerçekleştirilecektir. İdari para cezaları tüzel kişiliği bulunmayan kamu kurum ve kuruluşları adına da düzenlenebilecektir. Ayrıca Yasanın 14'üncü maddesinde düzenlenen iş kazası ve meslek hastalığının bildirilmesi ile ilgili cezada uygulama mercii SGK olarak tespit edilmiş ve bu durumda cezanın tebliğ, itiraz ve tahsilinde 5510 sayılı Yasanın 102'nci maddesinin uygulanacağı hükme bağlanmıştır.

Maddenin dördüncü fıkrası uyarınca işin durdurulmasına dair yaptırım uygulandığında, ayrıca durdurmaya sebep olan fiil hakkında idari para cezası uygulanmayacaktır. Bu özel hükümler hariç idari para cezaları ile ilgili olarak yukarıdaki genel hükümlere göre hareket etmek gerekecektir.

6331 sayılı Yasada yer alan idari para cezalarında benimsenen oranlamaya da değinilmesi gerekmektedir. İSGY'nin 26 maddesinin üçüncü fıkrası ile birinci fıkranın a-r bendlerinde yer alan idari para cezaları işyerindeki işçi sayısı ve işyerinin girdiği tehlike sınıfı derecesi ile ilişkilendirilerek; çalışan sayısı ve işyerinin girdiği tehlike derecesine göre artırılmıştır. Beşinci fıkra hükmüne göre ise çalışan sayısı ile çarpılarak verilen idari para cezaları söz konusu olduğunda üçüncü fıkra hükümleri; bir başka deyişle idari para cezalarının oranlanmasına ilişkin hüküm uygulanmayacaktır.

Buna göre İSGY'nin 26'ncı maddesinde belirtilen idari para cezaları aşağıda belirtilen oranlarda arttırılarak uygulanacaktır.

İşçi sayısı/işyerinin niteliği	**İşyerinin girdiği tehlike sınıfı**		
	Az tehlikeli	**Tehlikeli**	**Çok tehlikeli**
10 dan az çalışan	aynı	% 25	% 50
10 ila 49 çalışan	aynı	% 50	% 100
50 ve daha fazla çalışan	% 50	% 100	% 200

Bu noktada gebe veya emziren kadınlarla ilgili olarak ayrıksı bir durumdan söz etmek faydalı olacaktır. Gebe bir çalışana verilecek izin süreleri gerek 4857 sayılı İş Yasası'nda gerekse İSGY hükümlerine göre çıkarılmış bulunan Yönetmelikte yer almış ve aykırılık halleri ile ilgili olarak İş Yasasının 104 ve İSGY'nin 26/1-n maddeleri ile idari para cezası öngörülmüştür. Buna göre konu ile ilgili olarak her iki Yasada aynı yönde cezai düzenlemeler olması nedeniyle hükmün ihlali halinde hangi Yasa hükmüne göre idari para cezası verilmesi gerektiği uygulamada sorun çıkacak niteliktedir. Bu durumda sanık lehine olan hükmün uygulanması hakkındaki ceza hukuku prensibi uyarınca ve İSGY'nda yer alan idari para cezası miktar olarak daha az olduğundan bu hükme göre idari para cezasının uygulanması gerekmektedir.

Ekleri için tıklayınız

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununda Yer Alan İdari Para Cezası Tutarları

Madde No	Ceza Mad.	FİİL	2013 TL (7,80)	2014 TL (3,93)	2015 TL (10,11)	2016 TL (5,58)	Uygulama Kriteri
4/a,b	26/a	İşverenin mesleki risklerin önlenmesi, eğitim ve bilgi verilmesi dahil her türlü tedbirin alınması, organizasyonun yapılması, gerekli araç ve gereçlerin sağlanması, sağlık ve güvenlik tedbirlerinin değişen şartlara uygun hale getirilmesi ve mevcut durumun iyileştirilmesi için çalışmalar yapmaması, İşverenin işyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyulup uyulmadığını izlememesi, denetlememesi ve uygunsuzlukların giderilmesini sağlamaması	2.156	2.2240	2.466	2.603	Her bir fiil için ayrı ayrı
6/1-a	26/b	İşverenin iş sağlığı uzmanı ve işyeri hekimi görevlendirmemesi (Ancak İSGY'nin geçici 9'uncu maddesi uyarınca, bu yükümlülük tarihine kadar yerine getirilirse ceza uygulanmayacaktır)	5.390	5.601	6.167	6.511	Çalıştırılmayan her iş sağlığı uzmanı ve işyeri hekimi için ayrı ayrı ve aykırılığın devam ettiği her ay için
6/1-a	26/b	İşverenin diğer sağlık personeli çalıştırmaması	2.695	2.800	3.083	3.255	Aykırılığın devam ettiği her ay için
6/1-b	26/b	İşverenin görevlendirdiği kişi veya hizmet aldığı kurum ve kuruluşların görevlerini yerine getirmeleri amacıyla araç, gereç, mekan ve zaman gibi gerekli bütün ihtiyaçları karşılamaması	1.617	1.680	1.849	1.952	
6/1-c	26/b	İşverenin işyerinde sağlık ve güvenlik hüzmetlerini yürütenler arasında iş birliği ve koordinasyon	1.617	1.680	1.849	1.952	

Madde No	Ceza Mad.	FİİL	2013 TL (7,80)	2014 TL (3,93)	2015 TL (10,11)	2016 TL (5,58)	Uygulama Kriteri
		sağlamaması					
6/1-d	26/b	İşverenin çalışanların sağlık ve güvenliğini etkilediği bilinen veya etkilemesi muhtemel konula rhakkında; görevlendirdikleri kişi veya hizmet aldığı kurum ve kuruluşları, başka işyerlerinden çalışmak üzere kendi işyerine gelen çalışanları ve bunların işverenlerini bilgilendirmemesi	1.617	1.680	1.849	1.952	
6/1-ç	26/b	İşverenin görevlendirdiği kişi veya hizmet aldığı kurum ve kuruluşlar tarafından iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili mevzuat a uygun olan ve yazılı olarak bildirilen tedbirleri yerine getirmemesi	1.078	1.120	1.233	1.301	Her bir tedbir için ayrı ayrı
8/1	26/c	İşverenin işyeri hekimi veya iş güvenliği uzmanının hak ve yetkilerini görevlerini yerine getirmeleri sebebiyle kısıtlaması	1.617	1.680	1.849	1.952	
8/6	26/c	İşverenin belirlenen çalışma süresi nedeniyle işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanının tam gün süreli görevlendirimesi gereken durumlarda, işyeri sağlık ve güvenlik birimi kurmaması	1.617	1.680	1.849	1.952	
10/1	26/ç	İşverenin risk değerlendirmesi yapmaması veya yaptırmaması	3.234	3.361	3.700	3.906	
10/1	26/ç	İşverenin risk değerlendirmesi yapmamaya veya yaptırmamaya devam etmesi	4.851	5.041	5.550	5.859	Aykırılığın devam ettiği her ay için
10/4	26/ç	İşverenin iş sağlığı ve güvenliği yönünden çalışma ortamına ve çalışanların bu ortamda maruz kaldığı risklerin belirlenmesine yönelik gerekli kontrol, ölçüm,, inceleme ve araştırmaların yapılmasını sağlamaması	1.617	1.680	1.849	1.952	
11	26/d	İşverenin acil durum planları, yangınla mücadele ve ilk yardım hususlarını yerine getirmemesi	1.078	1.120	1.233	1.301	Aykırılığın devam ettiği her ay için
12	26/d	İşverenin tahliye hususlarını yerine getirmemesi	1.078	1.120	1.233	1.301	Aykırılığın devam ettiği her ay için
14/1	26/e	İşverenin iş kazalarının ve meslek hastalıklarının kaydını tutmaması, gerekli incelemeleri yaparak bunlar ile ilgili raporları düzenlememesi, işyerinde meydana gelen ancak yaralanma veya ölüme neden olmadığı halde işyeri ya da iş ekipmanının zarara uğramasına yol açan veya çalışan, işyeri ya da iş ekipmanını zarara uğratma potansiyeli olan olayları inceleyerek bunlar ile ilgili raporları düzenlememesi	1.617	1.680	1.849	1.952	Her bir yükümlülük için ayrı ayrı
14/2	26/e	İşverenini iş kazalarını kazadan sonraki üç iş günün içerisinde veya sağlık hizmeti sunucuları veya işyeri hekimi tarafından bildirilen meslek hastalıklarını öğrendiği tarihten itibaren üç iş günü içerisinde SGK bildirmemesi	2.156	2.240	2.466	2.603	
14/4	26/e	Sağlık hizmeti sunucularının kendilerine intikal eden iş kazalarını, yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının ise meslek hastalığı tanısı koydukları vakaları en geç on iş günü içerisinde SGK bildirmemesi	2.156	2.240	2.466	2.603	Bu cezalar sağlık hizmeti sunucuları hakkında uygulanacaktır
15/1,2	26/f	İşverenin çalışanların işyerinde maruz kalacakları sağlık ve güvenlik risklerini dikkate alarak sağlık gözetimine tabi tutulmalarını sağlamaması, çalışanların işe girişlerinde, iş değişikliğinde, iş kazası, meslek hastalığı veya sağlık nedeniyle tekrarlanan işten uzaklaşmalarından sonra işe dönüşlerinde talep etmeleri hâlinde ve işin devamı süresince, çalışanın ve işin niteliği ile işyerinin tehlike sınıfına göre Bakanlıkça belirlenen düzenli aralıklarla sağlık muayenesi yaptırmaması İşverenin tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde çalışacakları, yapacakları işe uygun olduklarını belirten sağlık raporu olmadan işe başlatması	1.078	1.120	1.233	1.301	Bu durumdaki her çalışan için

Madde No	Ceza Mad.	FİİL	2013 TL (7,80)	2014 TL (3,93)	2015 TL (10,11)	2016 TL (5,58)	Uygulama Kriteri
							getirilmeyen her ay için
30	26/o	Çalışanlara standartlara uygun CE belgeli KKD temin edilmemesi	-	-	500	527	Bu durumdaki her çalışan için
-	26/ö	Yer altı maden işletmelerinde çalışanların bulundukları yeri ve giriş ve çıkışlarını gösteren takip sisteminin kurulmaması (Bu ceza İSGY'nin geçici 10'uncu maddesi uyarınca 01.01.2016 tarihinden itibaren uygulanacaktır.)	-	-	500	527	Çalışan başına

İşin durdurulması söz konusu ise ayrıca durdurmaya sebep olan fiilden dolayı idari para cezası uygulanmayacaktır.

Yine yukarıda belirtilen ceza tutarlarının hesaplanmasında aşağıda belirtilen tabloda yer alan ve işyerlerinin girdiği tehlike sınıfı ile işyerlerindeki çalışan sayısına göre tayin edilen oranlarda artırımlar dikkate alınacaktır. Ancak çalışan sayısı ile çarpılarak uygulanan para cezalarında aşağıda belirtilen oranlama uygulanmayacaktır.

Çalışan sayısı/işyerinin niteliği	İşyerinin girdiği tehlike sınıfı		
	Az tehlikeli	Tehlikeli	Çok tehlikeli
10 dan az çalışan	aynı	% 25	% 50
10 ila 49 çalışan	aynı	% 50	% 100
50 ve daha fazla çalışan	% 50	% 100	% 200

Hürriyeti Bağlayıcı Cezalar

Hürriyeti bağlayıcı cezalar, para cezalarının aksine para ödenmesini değil suçun sabit olması halinde suçlunun hürriyetinin kısıtlanmasını içeren cezalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu halde Türk Ceza Yasasının ilgili ceza indirimlerine yahut cezanın paraya çevrilmesine dair hükümleri de dikkate alınmalıdır. Hürriyeti bağlayıcı cezalar genel yasa anlamındaki ceza yasası ile ilgili olabilmektedir. Ayrıca 6331 sayılı Yasada da özel bir hürriyeti bağlayıcı cezaya yer verilmiş durumdadır.

Eskiden olmakla birlikte bir takım değişikliklerle bireysel iş hukuku içinde kalmayan bu tür cezalara sadece Türk Ceza Yasasında yer verilmiştir. Yasada tanımlanan suçlar arasından özellikle cinsel taciz, konut dokunulmazlığı, iş ve çalışma hürriyetinin ihlali, sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi, ayrımcılık ve inşaat veya yıkımla ilgili emniyet kurallarına uymama hallerinin iş hukuku ve İSG hukuku ile yakın bir ilgisinin olduğu görülmektedir.

Ancak İSG anlamında konuya bakıldığında en önemli suç fiilinin İSGH yerine getirilmemesi veya eksik yerine getirilmesi yahut İSG tedbirlerinin alınmaması veya eksik alınması neticesinde doğacak bir iş kazası veya meslek hastalığı sonucu taksirle öldürme (madde 85) veya taksirle yaralama (madde 89) hali olduğu görülecektir. Bir başka deyişle İSGH yerine getirmeme veya İSG tedbirlerini almama sonucu ölüm veya yaralanma hali Türk Ceza Yasası kapsamında taksirli suçlar kapsamında değerlendirilmiştir. Bu nedenle sorumlular hakkında taksirle öldürme veya yaralama suçundan işlem yapılması gündeme gelmektedir.

Türk Ceza Yasasının 22'nci maddesinde taksir, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyerek gerçekleştirilmesi, bilinçli taksir ise kişinin öngördüğü neticeyi istememesine karşın, neticenin meydana gelmesi hali olarak tanımlanmıştır. Bilinçli taksir durumunda taksirli suça ilişkin ceza üçte birden yarısına kadar artırılacaktır.

Türk Ceza Yasasının 85'nci maddesi uyarınca taksirle bir insanın öldüren kişinin, iki yıldan altı yıla kadar ve fiil, birden fazla insanın ölümüne ya da bir veya birden fazla kişinin ölümü ile birlikte bir veya birden fazla kişinin yaralanmasına neden olmuş ise, kişinin iki yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılması söz konusudur.

Yasanın taksirle yaralamayı düzenleyen 89'uncu maddesinde öncelikle taksirle yaralama suçunun soruşturulması ve kovuşturulmasının şikâyete bağlı olduğu belirtilmelidir. Ancak, taksirle başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan yaralama hali hariç, suçun bilinçli taksirle işlenmesi halinde şikâyet aranmayacaktır.

Yasanın diğer ceza indirimine sebep olan hükümleri devreye girmemiş haliyle;

- taksirle başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişinin, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile tecziye edileceği hükme bağlanmıştır. Yine madde hükmüne göre taksirle yaralama fiili, mağdurun duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflamasına, vücudunda kemik kırılmasına, konuşmasında sürekli zorluğa, yüzünde sabit ize veya yaşamını tehlikeye sokan bir duruma yahut gebelik söz konusu ise ve kadının çocuğunun vaktinden önce doğmasına neden olmuşsa, belirlenen cezanın, yarısı oranında;
- yok, eğer mağdurun iyileşmesi olanağı bulunmayan bir hastalığa veya bitkisel hayata girmesi, duyularından veya organlarından birinin işlevini yitirilmesi, konuşma ya da çocuk yapma yeteneğinin kaybolması veya yüzünün sürekli değişikliği yahut mağdur gebe ise çocuğunun düşmesi söz konusu ise belirlene cezanın bir kat artırılması;
- yine yaralama ile ilgili olarak söz konusu madde hükmüne göre fiil neticesinde birden fazla kişinin yaralanması sonucu doğmuş ise failin, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile tecziye edilmesi gerekmektedir.

Türk Ceza Yasasının belirtilen maddeleri ve İSG tedbirlerinin alınması gerekliliği hesaba katıldığında, alınan sağlık ve güvenlik tedbirlerine rağmen olayın meydana gelmesi ve sonuçta ölüm veya yaralanmanın söz konusu olması taksir; önlem alınmaması neticesinde olayın meydana gelmesi ve ölüm yahut yaralanmanın söz konusu olması ise bilinçli taksir sonucunu doğuracaktır.

İSG ile ilgili gözüken bir diğer hüküm ise 176'ncı maddede geçen inşaat veya yıkımla ilgili emniyet kurallarına uymama suçudur. Buna göre, inşaat veya yıkım faaliyeti sırasında, insan hayatı veya beden bütünlüğü açısından gerekli olan tedbirleri almayan kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılacaktır. Dikkat edileceği üzere burada gerekli olan tedbirleri almama hali ceza için yeterli görülmüştür. Bir başka deyişle önlem almama halinin bir olaya neden olması gerekmemektedir. Şayet bir olay meydana gelirde bu olay neticesinde can ve mal kaybı yahut yaralanma gibi sonuçlar ortaya çıkarsa bu durumda yukarıda açıklanan taksirler öldürme veya yaralama suçları gündeme gelebilecektir.

Bunların dışında 6331 sayılı İSGY'nin işyerlerinde işin durdurulması hususu düzenleyen 25'inci maddesinde de hürriyeti bağlayıcı bir cezanın bulunduğu görülmektedir. İşin durdurulduğu hallerde işveren veya vekillerinin sıklıkla mühürü sökerek durdurulan kısımlarda izinsiz çalışma yaptırmaları bir vakadır. İşte bu halin önlenebilmesi amacıyla anılan maddenin sekizinci fıkrasında işyerinde durdurulan işlerde izinsiz çalışma yaptıran işveren veya işveren vekiline (vekillerine) üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür.

Türk Ceza Yasası'nda zamanaşımı kavramı dava zamanaşımı başlığı altında 66'ncı maddede ve ceza zamanaşımı başlığı altında 68'inci maddede hükme bağlanmıştır. İSG ile ilgili hükümler değerlendirildiğinde öngörülen cezaların genellikle 5 yılın altında hapis olduğu dikkate alınarak, dava zamanaşımının 8 yıl ve ceza zamanaşımının ise 10 yıl olarak kabul edildiği görülmektedir. Sadece öldürme fiili geçekleştiğinde veya bilinçli taksir söz konusu ise ve ceza arttırıldığında hapis cezası süresi 5 yılı aşıyorsa dava zamanaşımının, 66'ncı madde hükmü uyarınca dava zamanaşımında suçun Yasada yer alan cezasının yukarı sınırı göz önünde bulundurulacağından, dava zamanaşımı süresinin 15 yıl olacağı belirtilmelidir.